Digitized by Google

6
36-E
13

6
K
28

6-36-E-13.
6-36. E. 13

11. 2. 35.

Franciſci Marij Grapaldi poete laureati: de partibus Aediũ. Addita modo verborũ explicatione: Que in eodem libro continentur: Opus ſane elegans ⁊ eruditũ tum propter multiiugã variarum rerum lectionem cum propter M. Vitruuij ⁊ Cornelij Celſi emaculatas dictiones: Que apud ipſos vel mendoſe: vel obſcure videbãtur nouiſſime recognitũ: cunctiſq; erroribus expurgatum.

Abacus 65
Abdomen 19.&.190
Ablaqueatio 126
Ablaqueator 126
Abolla 119
Abrotanum 158
Abſceſus 121
Abſis 123
Abſtemius 24.&.73
Academia 59
Acapna 82
Acapniſtum 81
Acatium 148
Acatum 148
Acauſti 123
Accetarium 26.&.119
Accipitres 54
accumulatio 126
acentra 124
aceratus 118
aceroſus 72.&.118
acerra 101.&.205
acerſecomes 126
acetabulum 45.&.119
acetoſa 26.&.35
acetum 27.&.125
achetæ 177
achoræ 120
acialium 174
acinus 174
acipenſer 43
acmæ 122
acone 171
acopa 124
acroamata 125
acroaterium 125
acrocherion 192
acrochordones 121
acrocomæ 126
acrolython 125
acromata 125
acroteria 125
actuariæ horæ 160
acupictor 80.&.87
acus 113
adenes 98.&.181
adeps 126
adipſon 153
admiſionales 20
adrachne 34.&.121
adſerere 21
aganippe 23
agaricum 126
agaſo 50
agon 119
agonia 119
agoniſma 119
agoniſtes 119
agonicheta 119
agria 147
agrion 182
agrippe 210.&.124
ahenum caldarium 83
aigleuces 25
alabaſtrites 19.&.164
alabaſtrum 191
alauda 58
albarium 20
albucus 126
albugo 120
album 124
alburnum 126
alec 43
alectorius 56
alecula 44
alexipharmacon 180
alexitaria 145
aliptes 61
allaria 80
allarii 126
allium 36
alnei pali 118
alnus 118
alopetia 121
alopex 121
alphos 100.&.170
alhoſæ herbæ 122
althea 39
altiles cochleæ 45
alueolus 150
alumen 118
aluta 94.&.119
alutarius 119
amaracus 32
amauroſis 120
ambidens 127
amblipia 120
amentum 109
amerina ſalix 118
amethiſtina 119
amethiſtus 119
ãphemerios 100.&.120
amphibia 55
amphicirtos 123
amphimala 90.&.119
amphireuſis 140
amphitapæ 90.&.119
amphora 81.&.186
amptron 125
amuleta 120
amurca 30
amuſis 128
amygdala 76
amylum 85
anaclytiria 185
anaglypha 67.&.119
analectides 119
analeutrides 119
analyptica 120
analyſis 120
anaplecticon 143
anas 55
anaſtomoſis 121
anatariæ aquilæ 54

Anatomatice'ers 122
Anatome 104.&.122
Ancluſa 122
Ancones 19.&.183
Anctere 150
Ancus 118
Ancyla 120
Ancylobleros 120
Ancylogloſis 121
Ancylops 120
Ancyloſis 121
Andrachne 121
Andritelon 179
Androgynus 86
Andromitis 86
Androne 97
Andros 86
antlia 24
Anetum 33
Aneumatoſis 99
Angina 99.&.121
Angiportus 158
Anguilla 44
Anheloſi piſces 183
Ania 120
Aniſum 33
Annales 120
Anodyna 125
Anoreſia 99
Anpathia 37
Anſa 124
Anſatæ 124
Anſer 55
Anſula 51.&.124
Antæ 20.&.119
Anterides 126
Antes 22
Anthcrithon 126
Anthithalamus 89
Antica 183
Anticaris 118
Antidora 19.&.118
Antidoſis 118
Antidotum 120
Antilena 53
Antipagmenta 20
Antipharmacū 120.180
Antrox 100
Anuicaulia 35
apathes 126
Anypodeti 125
Apathia 126
Aper 47
Apexabo 29.&.163
Aphetactus 125
Aphodeuma 141
Aphodeuterion 141
Aphronitron 174
Aphthe 121
Aphthici 121
Apiana 35.&.72
Apinum 75
Apiorum gens 33
Apium 33
Apocaſtaſis 126
Apodos. 126
Apodyterium 60
Apogeon 124
Apolexia 98.&.120
Apona 124
Apophoreta 71
Apoſphraſgiſma 125
Apoſtema 100.&.121
Apotheca 25
Apotropea 120
Apoxiomeni 61
Appendix 18
Apria 49
Aproniana ceraſa / duracina/actia/iuliana/merena 77
Apyrina mala 76
Apyrinum 123
Apyron 123
Apyrotos 21
Apyortus 123
Apyruſtœ 123
Aqua puteana 23
Aqua ciſternarum & fontium & decocta 23
Aquatici corui 58
Aquilarū gña. 54.&.153
Aquiminarium 66
Ara 101
Arahne 197
Arachnides 197
Arbutus 117
Arca 93
Arcias 179
Archigramatei 105
Archimagyrus 80
Archipoſiarches 71
Archipoſias 71
Architriclinus 64
Arculus 70.&.84
Arcus 63
Areæ 119
Arena 19
Arenarium 19
Arenatum 19
arenicum 123
Areole 32.&.90
Areoſtylos 148
Arganum 122
Argema 98.&.120
Argemo 160
Argyranche 121
Argyrendatæ 73
Argyroaſpidæ 107
Ariſtalthea 39.&.73
ariſtophorū 73.&.191
ariſtulæ 44

Arma 119
Arma ſutorum fabrorũ cementariorũ agrico- larum & ſtudioſo- rum 119
Armamẽtarium 119
Armaria 102
Armeniaca mala 76
Armi 53.&.119
Armilini 123
Armillæ 119
Armillum 119
Armolinum 127
Armoracia 36
Arnea 154
Aromata 31
Aromatopolæ 31
Arſenicum 123
Arſenocœta 125
Arſenothelys 125
Artemo 122
Artericum 137
Arthreticus 122
Arthretis 122
Artolagani 72
Artynoe 125
Atulatores 49
Aſarota 119
Aſcalonia 37
Aſcalopotes 44
Aſcaridæ 209
Aſcia 122
Aſciræ 124
Aſcopa 114
Aſcules 124
Aſinus 50.&.85
Aſparagus 37
Aſpergilum 101
Aſpergo 124
Aſphodelus 126
Aſplenon 194
Aſſa 122
Aſſamenta 62.&.124
Aſſeres 62.&.124
Aſſulla 62.&.124
Aſſum 73
Aſtaci 45
Aſthma 121
Aſtomi 121
Aſtragalizontes 95
Aſtragalomantia 134
Aſtragalus 95
Aſtroboliſmus 197
Aſturcones 49
Aſturii 54
Aſueſtinum 176
Athara 127
Atheos 125
Athera 122
Atheroma 121
Athlon 119
athlothetha 119
Atlantes 20
Atleta 119
Atocia 40
Atoma 195
Atomi 122
Atramentarium vaſcu- lum 103
Atramentum 103
Atricapilla 57
Atrienſes 21
Atriplex 35
Atropha 121
Atrophi 121
Attilus 45
Attonitus 120
Aues ſermocinãtes 58
Auguſta charta 102
Auiaria 53
Aulæa 83
Auleticus 125
Aulicoctia 83
Aurifex 123
Auripigmentum 123
Auriſcalpium 93
Auro clauatæ veſtes 135
Aurum 43
Aurum coronariũ 38
Autocinetos 125
Autographus 104
Automata 96
Automatos 125
Autopyrus 72.&.191
Aux 124
Auxilla 83
Axes 30.62.&.124
Axinomantia 83
Axungia 29

B

Bacca 127
Baccar 204
Baccæ iuniperi 40
Bacchæ 127
Baccus 72
Bacrio 204
Balanus 128
Baliæ veſtes 127
Baliſta 110
Balius color 127
Balneæ 59
Balſamum 129
Baphia 129
Baptiſmum 60
Baptiſterium 60
Barbitos 129
Barbulus 45
Barrus 45
Baſaltes 19
Baſilica 129
Baſis 22.&.129
Batillum 82
Batioca 130

Baxeæ 128
Bellaria 74
Bellicæ coronæ 38
Beta 35
Betonica 35
Betulla 130
Bidentes 127
Bigamus 70
Bigæ 70
Bilioſus 128
Bilis 128
Biothanatos 127
Bipalium 130
Bipennis 107
Biſſacena 127
Biſſatia veſtis 127
Biſontes 127
Bitumen 129
Blatæ 129
Blitum 35.&.130
Boa 100.&.128
Bogloſus 34
Bolis 129
Boſca 55
Botryis 140
Botulus 45
Brachialia 106
Btractearij 127
Branchiæ 42
Braſica 35
Brephotrophia 129
Brion 23
Britanni 103
Broci 128
Brocitas 128
Brondocela 128
Bronchus 128
Brucia 212
Brunci 128
Bruſcum 130
Bua 129
Bubali 127
Bubones 128
Bubonion 128
Bubonocelæ 128
Bubſequa 50
Bubula lingua 34
Bucea 72
Buccula 106
Bucentæ 129
Bucentrum 129
Bucephalus 49
Buceriæ 129
Bulapathon 166
Bulbus 37
Bulgæ 53
Buleuterion 130
Bulimia 128
Bulimios 129
Bulla 128
Bumaſthe 78
Burrhanica 129
Burrhus 129
Buteo 130
Butyrum 30
Buxus 40
Byrſa 130
Byſſina 130
Byſſinum linum 130
Byſſon 130

C

Cabura 23
Cacabus 82
Cacochyla 31
Cacodæmones 165
Cachexia 138
Cacoethes 139
Cacthys 154
Calamaria 104
Calamintha 248
Calamus 104
Calantica 132
Caliblephara 133.&.141
Caligatus 136
Caligæ 136
Callum 183
Calo 81
Calopodia 136
Calpar 183
Calpis 183
Calta 185
Caltula 185
Calx 19
Calyptræ 184
Cambre 142
Camellus 50
Caminus 80
Cammarus 45
Campe 14.&.34
Campeſtre 136
Cancellus 63
Cancer 139
Canifera 79
Canis 51
Caniſtra 79
Cantharides 179
Cantherius 56
Canthus 107
Caparis 37
Caper 99
Capital 134
Capidulum 136
Capitium 136
Capnomantia 134
Capreæ 42
Capreoli 48.&.115
Caprifolium 142
Capſaces 84
Capſarius 140
Carabi 65
Cararienſe marmor 19
Carbatinæ 141
Carbo 81

Carbũculus	81.&.139	Cauea	59	ceroma	137
Carcinoma	139	Gauedium	23	ceromaticus	137
Carcinus	139	Caulæ	83	ceroſtrota	141
Carda	20	Caulodes	169	ceruchi	141
Cardiacus	138	Cauma	140.&.195	ceruical	89
Cardian	138	Caupones	141	ceruſa	26
Cardiogmos	138	Cauſon	138	ceruus	47
Cardo	20	Cauſtica	137	ceſalæ	141
Carduelis	59	Cauteria	137	ceſtra	209
Carduus	38	Cauron	148	cetra	25
Caries	132	Cebus	48	chalaza	153
Carminator	134	Cedrealis	176	chalcites	140
Carnarium	29	Cedrelates	140	cameactæ	133
Caro	29	Cedreleon	140	chameciſos	134
Caropromantia	83	Cedria	140	chamedaphne	133
Carotola	36	Cedrides	140	chamelea	133
Carpani	45	Cedrinum oleum	140	chameleuce	157
Carpentarii	50	Cœlia	198	chamemyrſine	133
Carpinus	212	Cœliatus	198	chameplatanus	133
Carpiones	45	cœliolyſia	198	chameſice	133
Carucarii	50	cella	25.&.27	chamus	52
Caryatides	21	cellarius	27	charma	135
Carynum oleũ	30	cementa	19	charmoſina veſtis	135
Caryophilum	31.&.39	cementarius	19	charta	102
Caryote	72	cœnaculum	64	chartophilacium	105
Caſeus	28	centones	90	chartopolis	103
Caſſita	59.&.132	cepe	37	chaſma	140
Caſtellum	24	cephalalgea	136	chaus	46.&.203
Caſtor	48	cephalea	98.136.&.155	chelidonia	55
Caſtula	134	cepuros	32	chelonia	140
Cataphratus	105	cæra	105	chelonophagi	44
Cataplaſma	162	cerãmentũ ſutoriũ	33	cheridotæ	94.&.136
Cataracta	58	ceramides	133	chiliarchi	148
Cataſtagmus	137	ceramion	133	chilones	142
Catharſis	136	ceramites	133	chiragra	100
Cathartica	136	ceraphium	141	chiromantes	134
Catheti	131	ceraſa	77	chiromylos	85
Catillones	27	ceratum	197	chironium	138
Catinus	73.&.132	cercopithecus	48	chironomia	136
Catulire	49	cerephilon	142	chirotechnia	136
Catulitio	143	cetion	138	chirurgicus	97

Cholere	138	Claſici	141	Compernes	18
Chondros	174	Clatrata feneſtra	65	Compluuium	22
Chorobates	140	Clatri	65	Conchæ	44.&.83
Chryſanthemos	158	Clauicularius	21	Conchilia	44
Chryſendare	73	Clauis	21	Conclaue	64
Chryſoaſpidæ	107	Clematere	73	Condus	27
Chriſocolla	142	Clepſydra	96	Condylomata	108
Chryſolectrum	192	Clibanus	84	Coniectores	134
Chryſomella	76	Clidium	29	Conoides	141
Chytrapodes	83.&.139	Cliduchus	65	Conopæum	91
Ciathus	22	Clinici	97	Conopios	91
Cicercula	113	Clinidion	89	Conops	91
Cicidelæ	180	Clinopodia	89	Contignatio	62
Cicindela	96	Clitellarii	53	Conuoluolus	38
Ciconia	24.&.55	Clitellæ	53	Conus	40.&.141
Cicur	132	Cloaca	96	Copula	141
Cicus	76	Cluere	106	Coquus	79
Cinamomum	31	Clypeus	106	Coralium	133
Cinamus	31	Clytorius	23	Corax	58
Cinifiones	86	Cnedoſcios	55	Corbes	139
Cips	112	Cneſmus	138	Cordapſos	138
Circinus	130	Coagulum	28	Cordax	202
Circitores	134	Coccina	135	Cordios	138
Circulator	134	Cochlea	45	Cordum	52
Circumfora-		Cocula vaſa	81	Cordyle	29
neus	134	Cocum	135	Coriago	142
Cirnea	132	Cocyx	136	Coridalus	58
Cirri	45	Coitus	92	Corium	142
Cirſocela	187	Colacteus	28	Coriza	137.&.167
Ciſiarii	50	Colicon	138	Corizoſus	137
Ciſſimbium	25	Collibiſta	133	Cornus	142
Ciſſium	50	Colliquiæ	141	corollarium	141
Ciſſos	131	Collyria	107	corollæ	38
Ciſterna	23	Colobia	135	corona	38
Ciſuſa	23	Colloſtratio	139	cors	54
Citrea mala	76	Coloſtrum	139	cortina	141
Citroſa veſtis	76	Colum	27.&.138	coruda	37
Citta	58	Columen	116	coruulli piſces	44
Clamidion	135	Columna	22	coruus	58
Clamydula	135	Colus	87	coryandrum	35
Clamys	135	Colycia	141	corycia	141

corymbus 41
coryneta 109
coryni 109
corynophorus 109
corynthium æs 131
coſmopolites 133
coſmos 133
coſmotica 133
coſſi 107
coricula 139
coronus 50
coturnix 54
coxendix 99
cranium 141
cranon 141
crapula 135
cratis 84
cremaſteras 140
crepidiculæ 43
crepitulum 135
cribrum 113
criptoporticus 22
criſis 22
criſtalina vaſa 68
crithe 58
critici 188
crocomagma 31
crocota veſtis 135
crocotarius 135
crocotos 135
crocotularius 135
crocum 31
crõmio 37
crotalia 44
crotopezia 136
crumena 94
cruni 142
cruſtæ marmoreæ 131
ctematri 51
ctypodes 136
cubiculum 88
cuculus 103.&.136
cucuma 82
cucumer 36
cucurbita 36
cucurire 56
culcitra 89
culeus 114
culina 79
cultellus 71
culter 85
cumatile 135
cumba 88
cunabula 88.&.134
cunæ 134
cuniculi 47
cupæ 168
cupedia 71.&.134
cupediale 71.&.134
cupedinarii 71.&.134
cupes 134
cupreſſus 40
curculio 110
currules 50
cybium 132
cyclas 135
cyclus 135
cycnus 56
cydonia poma 86
cylindroides 139
cylindrus 139
cymathilis veſtis 135
cymatia 131
cymbium 131
cyminopriſtes 140
cyminus 140
cynicoſpaſmos 139
cynocephali 48
cynogloſos 40
cynorhodes 132
cyperus 142
cypirus 142
cytinus 142

D

Dactylotheca 104
Daducus 65
Dalmatica veſtis 43
Dama 48
Damaſcenæ roſæ 38
Daniſta 145
Dardania 145
Dardanium 145
Daſypus 47
Daucus 143
Dea mania 165
Decapulator 143
Decempeda 186
Decipulæ 41
Decumare 143
Decumator 143
Decumus 143
Defecatio 26
Defecatores 26
Defecatum vinũ 29
Defrutum 26
Degulatores 27
Deleteria 207
Deleteria mala 145
Delibutus 143
Deliciæ 41
Deliquium 144
Demarchia 148
Demarchus 148
Demothenia 148
Demouorus 148
Dẽdrociſſos 40.&.131
Dentifricia 168
Dentiſcalpium 93
Dentium noĩa 205
Depera 143
Deſultores 53

Detrulator 143
Deuerra dea 79
Deuteria 26
Dextrocheria 143
Diabroſis 144
Diaphporetica 144
Diaphragma 144
Diaria 145.&.165
Diaſatyriocha 195
Diaſpaſma 124
Diaſtylos 148
Diaton 150
Diatriba 63.&.143
Dibaphum 129
Dichonomii 123
Dichotomos 123
Dictata 144
Dictioſecon 161
Dieta 143
Dietarii 143
Dieterices 143
Digitelli fungi 29
Dimenſium 145
Dimixos 96
Dioptra 140
Diotyges 144
Diotta 25
Diphriga 145
Diphteræ 197
Diplinthius 183
Diplois 144
Diplomata 144
Directarii 143
Diriuitores 71
Diſcobolos 129
Diſcophorus 73
Diſcus 69.&.73
Diſpeſia 99
Diſtilatorium 145
Diuretica 145
Dium 143
Dogma 143
Dolichos 199
Dolon 148
Dolones 109
Domo℞ inuentio 18
Domuitio 143
Donacæ 174
Dora 19
Dorcas 48
Dormitorium 88
Doron 19
Drachma 191
Drauci 143
Dromedarii 51
Dropax 145
Drupe 78.&.144
Drypete 144
Duciclunix 144
Duidens 123
Dulciarii panes 31
Dureta 61
Dyſenteria 144
Dyſodia 144
Dyſpnœa 121
Dyſriga 122
Dyſtocia 123
Dyſuria 144

E

Ebenus 144
Ebulus 133
Ebur 46
Eccleſiaſterion 148
Ecclypſis 144
Ecechiria 136
Echo 146
Eclegmata 146
Ecnephias 149
Ectropium 147
Edeatræ 83
Edeſmata 83.&.146
ægilops 120.123.&.149
ægineticum æs 131
ægipanes 48
Elaterũ 149
Elecoſis 99
Electrides inſulæ 192
Electrum 191
Elelicaphos 33
Elenchi 44
Elephantes 45
Elephantia 147
Elephantiaſis 147
Elephas 147
Eleutheria 148
Eleutherius 100.&.108
Elices 141
Ellychnium 65
Elminthes 208
Elutriator 143
embaphia 129
Emblema 63.&.145
Embole 108
Emidæ 45
æmodia 121
Emphraxis 147
Emporos 103
Emporetica charta 102
Emporium 103
Empuſa 162
Ænaria 160
Encanthis 147
Encarpia 131
Encauſtice 137
Encauſtum 143
Enchiridion 146
Enchriſta 146
Enchryphia 72
Encopiæ 124
Enditua 34
Eneacrunos 142
Eneapharmacum 136

Enidris 163
Entheca 25
Enthelechia 80
Epagon 122
Epatorium 37
Ependytæ 146
Ephœbeum 148
Ephelis 147
Epheſtiades 149
Epheſtides 149
Epheſtris 93
Ephimeride 147
Ephimeris 100
Ephipium 53
Epialos 147
Epichlyſis 147
Epichriſta 141
Epicrocum 135
Epicyclus 135
Epidemia 148
Epidromes 148
Epidromi 148
Epidromides 41
Epidromon 148
Epilepſia 98.&.147
Epimenium 37
Epinictides 147
Epiphoræ 98.&.147
Epiplocela 187
Epiſchidion 124
Epiſpaſticum 135
Epiſtaſtæ 80
Epiſtomium 66
Epiſtylium 22
Epithemata 146
Epithima 146
Epitogium 146
Epityrum 49
Æpolus 50
Epulæ 74
Equeſtria 146
Equire 40
Equiſio 50
Equitium 49
Equotriba 52
Equus 49
Æra 123
Ergaſtulum 145
Ergata 122
Eregmos 151
Ereuthodanus 188
Erigeron 149
Eringion 38
Ærineus 123
Erotes 148
Eruca 34.&.149
Ærugo 118
erumna 148
erumnulæ 148
eruilium 113
eruum 113
eryſipelas 147
eryſipelatodes 147
erythacus 149
erythrodanus 188
eſchare 148
æſculeta 40
ethanion 143
ætra 122
euchyla 31
euchylotropha 136
eudomænes 165
eueriiculum 41
eufroſine 34
eurithmia 190
euſaroton 63
euſtylos 148
euthyma 146
euzonum 34
exanthemata 182
exaphori 183
excipulæ 41
excodicatio 176
excodicator 176
exedre 63
exhydriæ 149
exochæ 147
exomides 146
ezomidæ 94

F

Faba 112
Fabalia 151
Faliſcus vêter 29
Fana 71
Far 111
Farcimen 29
Fartores 29
Faſcinum 99
Faſiolus 113
Faſtigium 116
Fauago 44
Febris 100
Feccatum vinum 26
Fellare 151
Fellator 151
Felles 111
Fœmoralia 106
Feneſtra 64
Fœniſeca 52
Fœniculum 33
Fœnum 52
Fermentum 149
Ferumen 151
Fœſtuca 52
Fex vini 26
Fibula 151
Fibrum 151
Ficedula 57
Ficeta 40
Ficus 40
Fidiculæ 162
Figlinæ 151
Fiicate 73

Fimbria 94
Fiſcella 52
Fiſcellus 52
Fiſcina 52
Fiſtuca 19.&.149
Fiſtula 24
Flamineum 151
Flauiſſæ 151
Flemina 150
Flocces 26
Floci 26
Focus 80
Folles 81
Follis 149
Fons 23
Forago 149
Forceps 150
Forculus 21
Forenſia 150
Fores 20
Foria 96
Foricæ 96
Formucales 82
Fornacei 151
Foruli 102
Fraces 30
Fraga 77
Framea 108
Fratillus 90
Frenum 52
Frictio 151
Frons vnde 149
Frontalia 149
Frontati 150
Fruges 111
Frugiperda 151
Frumenta 111
Fucus 149
Fullo 149
Funambuli 149
Funipei 149
Funis ductarius 24
Furculæ 51
Furfures 150
Furunculi 150
Fuſterna 150

G

Gabatæ 74
Gabinus 154
Gagates lapis 197
Gala 28
Galactopotæ 28
Galbanum 152
Galbea 152
Galberus 59
Galbula 59
Galea 106
Galericuli 152
Galgulus 160
Galla 154
Gallus 56
Ganeo 152
Gangabe 155
Gangilion 153.&.170
Gangrenam 153
Gannea 63
Ganze 154
Gargara vnde 154
Gargarizatio 154
Garum 154
Gauſape 90
Gazophilatium 105
Gehena 154
Gemmarii 152
Gemurſa 153
Genethlius 153
Gæomantes 152
Gæomantia 152
Gerræ ſiculæ 18.&.152
Gerrones 26
Geruſia 153
Geſſa 116
Getium 153
Gingiber 31
Girini 43
Giruli 188
Gis 112
Gladius 108
Glama 153
Glandia 29
Glaucomata 153
Glaucophthalmos 165
Glaucopis 154
Glauſtum 153
Gleſſum 192
Gleucinum oleū 154
Glires 48
Glomera 152
Glottis 150
Gluma 154
Glycirrhiza 35
Glycitrachelon 161
Gnaphalium 154
Gnoma 152
Gnomon 152
Gobius 44
Gonorrhea 156
Gonothæa 99
Goſſipion 87
Grabatus 154
Graculus 58
Gralatores 155
Grammatei 105
Grāmatocyphon 104
Grame 154
Gramiæ 154
Granarium 110
Granata mala 76
Grando 153
Graphiarium 103
Graphis 154
Graphium 103
Griphæ 154

Grumus 154
grus 55
grypus 154
gurguſtiolum 152
gutturnium 66
guttus 61.&.83
gymnaſiarches 63
gymnaſium 63
gynætium 86
gyneconitis 86
gynecophilus 85
gypſum 20
gyrapha 46

H

Habena 52
Halmiraga 174
Hamatæ 156
Hami 156
Hamiotha 156
Hammoniacum 158
Hapalum 158
Harpagia 155
Harpagones 155
Harpax 24
Harpe 157
Haſta 107
Haſtæ præpilatæ 107
Hepdomada 157
Hecta 85
Hectica 156
Hedera 40
Hedioſmus 22
Hediſma 63
Helciarius 53
Helcium 53
Helciſma 199
Helicos 157
Heliocamius 60
Helyochryſum 158
Hæmatices 158
Hemerobius 157
Hemicranea 155
Hemicyclus 70
Hemitritæus 156
Hemoptoea 98
Hæmorrhoides 156
Hepaticum 156
Hepſema 99
Heracleotica nux 75
Hercos 157
Herices 48
Herinacei 48
Herma 98
Hernie 155
Herpetæ 156
Heta 158
Heterocranea 155
Heteromalla 90
Hexaclinos 64
Hiera picra 185
Hieranoſos 157
Hieratica charta 103
Hierocepis 32
Hierocomios 157
Hierodulus 156
Hila 29
Hilum 112
Hinnus 50
Hinulus 50
Hiperdulia 165
Hipogea 25
Hipogloſa 157
Hipomocleon 156
Hipagones 53
Hipparcus 148
Hippax 28
Hippiades 53
Hippatri 155
Hippiatros 53
Hippocampus 53
Hippoconii 53
Hippodromus 30
Hippolapaton 166
Hippomanes 53
Hippona 53
Hippopere 35
Hippothelæ 50
Hippotoxotæ 109
Hippuris 158
Hirpices 156
Hirudo 42
Hiſpanum olus 35
Hiſtrices 48
Holocaſtum 56
Holographum 56
Holophanta 56
Holoſphyraton 157
Homeri 157
Hopla 105
Hoplitides 105
Hoplomachus 105
Hopoſtocomæ 103
Hordeum 112
Horeum 25
Horologium 96
Horoſcopus 158
Horripilatio 100
Hortus 32
Hoſtilina 202
Hoſtimentum 20
Hoſtire 202
Hoſtorium 202
Humeralia 106
hyaloides 197
hydor 83
hydraulica 83
hydreleum 30
hydria 83
hydrocephalia 98
hydromantia 83
hydrophobos 154
hydropotes 83

Hydrops 155
hygreplaſtra 155
hyeromantia 157
hymen 158
hypagogeus 157
hypagones 157
hypercauma 158
hyperthyron 20
hypethra 39
hypnomantes 157
hypocapnyſton 157
hypocauſtum 60
hypchriſis 98
hypocondrii 156
hypogeſſon 116
hypogloſa herba 157
hypopheræ 156
hypopia 156
hypoſtaſis 157
hypothyra 177
hyſterema 175

I

Iaculum 109
Iacynthus 38
Ianitor 20
Ianthina 159
Ianua 21
Ibices 48
Ichthycolla 41.&.161
Ichthyophagi 41
Icthyopolium 41
Ichthyotrophia 41
Ichthys 41
Icon 159
Iconia 101
Iconium 159
Icteros 160
Idolon 161
Idylia 161
Ignauſia 161
Igniaria 162
Ignis 80
Ignitabulum 80
Ileos 160
Ilicrines 182
Imintopodes 162
Imbrices 161
Impago 21
Impetigo 160
Implanator 161
Impluuium 22
Inaures 150
Incerniculum 163
Incotilia 161
Incurceruicus 161
Inficiatio 161
Infumibulum 80
Infundibulum 27
Inguinariæ 160
Inquilini 158
Inſtitor 159
Inſula 19.&.159
Inſularis pæna 159
Intercapedo 161
Intercíſio ſtomachi 160
Intergerini 159
Interlunium 159
Intermeſtris luna 159
Interpenſiua 161
Interpolium 171
Intertrigo 99
Interuia 100
Intrita 19
Intuba 34
Inula 35
Inuoluolus 210
Ips 112
Ipnolebes 83
Iſchia 165
Iſelaſtica 160.&.161
Iſodomon 161
Iſomerinæ 160
Iſonomia 162
Iſthmon 183
Iris 159
Iuniperus 40
Ixia 210

L

Labarda 166
Labrum 61
Labruſca 78
Lacerna 164
Lachanon 74
Lachanopolion 74
Laciniæ 29
Laconicum 60
Laconicũ marmor 19
Lacuna 25
Lacunar 65
Lacus 27
Lacuturres 35
Lagœna 25
Lagophonos 50.&.163
Lagophthalmos 165
Lagotrophia 45
Lamiæ 21.&.162
Laminæ 162
Lampetra 42
Lancea 107
Lances 73
Lancula 166
Lanetum 164
Laniena 29
Lanioma menſa 105
Lanipedes dii 162
Lapathum 35
Lapis liminaris 21
Lapſana 166
Laquearium 65
Lararium 165
Lardum 28
Larix 165

Larue 159
Laſanum 96
Lateres 19
Latentii parietes 19
Latria 165
Latrina 96
Lauatrina 83
Laurus 40
Lebes 66
Lecanæ 83
Lechitus 84
Leconomantia 83
Lectus 89
Lemargus 17
Lemma 162
Lemniſci 164
Lena 164
Lenobates 27
Lens 113
Lentigines 165
Leo 46
Leopardi 46
Lepidechalcon 165
Lepis 165
Leporarium 45
Lepus 47
Lethargus 109.&.154
Leucopheus 164
Leucoſtictos 19
Lexipireros 100
Libanotis 33
Liber 102
Lichen 98.&.160
Lichenæ 132
Lichotomos 165
Licia 163
Liciatorium 163
Lienici 195
Lienoſi 193
Lienteria 165
Lignile 85
Ligones 163
Ligurinus 59
Liguſticū marmor 19
Libium 38
Limariæ 42
Limax 45
Limbolarii 164
Limbus 194
Limen 21
limentinus deus 21
lingulæ 74
lintea 61
linteones 163
linx 48
lipothymia 99
lippi 211
lippienſes 211
lithargyrium 166
lithiaſis 99
lithoſtiota 63
lituus 115
lix 81
lixiuium 81
lixa 81
loba 112
loci 29
loculamenta 114
loculus 95
locuſta 45
lodices 90
logiſtice 66.&.163
loligo 42
lomentum 25
lonchaphoros 107
loche 107
longanones 26.&.163
longuriæ 189
lora 25
lorica 106
loricatio 20
lonpedes 162
lotus 166
lotos 166
luca bos 46
lucanica 29
lucerna 55
lucini 165
lucta 63
luculeū marmor 19
lumariæ falces 165
lumbago 165
lumbricus 27
lupanar 43
lupinus 113
lupus ceruarius 46
lurcones 27
luſcinia 57
luſcitia 98.&.164
luſtricus dies 194
lutea 38
lutra 48.&.65
luxata membra 165
lydoron 19
lychnobius 65
lychnuchi 65
lychnus 65
lynchurium 163
lyſimachia 166

M

Macellum 29
Machera 108
Macherophorus 108
Macrocheræ 169
Macrocola 170
Mactra 171
Madulſa 23
Magire 172
Magma 93
Magnes 170
Maialis 56
Maiæ 45
Mala 70

Malachen	166	Medimnus	114	Milium	112
Malachis	39	Mel	31	Mimus	167
Malatia	169	Melacium	26	Minium	104
Maleolus	39	Melancoryphos	57	Miſagathus	167
Maltha	19,&166	Melandria	29	Miſantropos	167
Malthinus	166	Melaniæ	169	Miſodemus	167
Malua	37	Melanion	159	Miſogyneia	167
Maluuium	66	Melas	170	miſotechni	166
Mamphur	170	Meliceria	170	mitellæ	168
Mangones	171	Melliteicanes	51	mithridatica ſin- theſis	193
Mani	49	Mellitur gos	167		
Mania	179	Melinum	167		
Manicæ	106	Melis	167	mitra	168
Manna	172	Meliſſa	35	mixe	167
Mantelis	168	Melones	36	modiolus	24
Mantica	53	Melopepones	36	modius	113
Mantile	70	Melopes	30	mola	169
Mantilia	168	Membrana	103	moletrina	85
Manubiæ	170	Mena dea	172	molibdena	172
Mappa	70	Mene	171	molucrum	168
Maratrum	33	Mænia	19	momus	188
Marcor	170	Meniana	166	monchromaton	171
Marga	172	Menſtrua	187	monedula	58
Marræ	170	Mentagra	169	monile	53
Marſupium	94	Mergæ	178	monobibli	171
Marubium	35	Mergi	55	monoceros	48
Maſſaris	177	Merones	171	monocores	168
Maſtiche	167	Merulæ	57	monolemmates	162
Maſtigaphorus	166	Meſaulæ	170	monopolium	78
Maſtix	166	Meſenterium	170	monopteræ	178
Maſtrucæ	166	Meſpila	77	monoxilũ	31,83,&,167
Matellio	96	Metanea	188	mora	77
Mateola	171	Metopæ	205	morphæ	169
Materiani	166	Metopoſcopi	169	morphea	169
Matrix	29	Mica	79	morpheus	169
Matta	89	Midas	112	mortarium	85,&,172
Mattiacæ	170	Miloecon	85	morticini	170
Matula	24	Miliarii apri	172	mos nubentium	168
Meconium	34	Miliarium	172	moſcheuma	171
Medianum	166	Milica	111	moſchos	23
Mediaſtinus	170	Millus	167	motacilla	59
				mucidus	167

mucro 108
mulotriba 52
mullus 42
mulus 50
multicia 168
muranium 171.
murenulæ 167
muria 31.&.171
murices 44
muſca 79
muſcaria 33
muſcarii 171
muſcillæ 79
muſcus 23
muſeacum 21
muſtaceum 84.&.167
muſtea mala 76
muſtella 42
muſtricola 170
mutuli 62
mya 79
myactonos 171
myagrus 79
mydriaſis 169
myla 169
myoctonos 171
myopie 169
myra 93
myriophilon 35
myriſtica nux 31
myrmiciæ 169
myrmix 169
myrobolanum 195.
myropola 93
myropolium 93
myrothecium 93
myrtera 41
Myrtus 41

N

Nablium 174
Nana mala 76
Nani 192
Narce 38.&173
Narciſus 38
Narcotica 173
Naſiterna 83.&.173
Naſſa rete 41
Naſturtium 34
Naulium 174
Naumachia 61
Nauticus 192
Nebrides 48.
Nebulæ 173
Nebulones 26.&.173
Necromãtia 83.&.174
Necron 174
Necya 174
Necyomantia 174
Necys 174
Nefrendes 173
Nephritis 173
Neruici 173
Neruiæ 174
Neſſotrophion 54
Neſtia 174
Netrices 174
Neuli 173
Neura 174
Neurobapha 173
Neurobatæ 173
Nexilis 173
Nictalopes 164
Nictalopia 164
Nictalopii 164
Niptra 174
Nitrum 174
Niuarium collum 27
Nix eſtiua 27
Nodinus deus 201
Noegeum 173
Noſema 174
Noſematicus 174
Noſocomion 173
Nothrotes 170
Nouacula 85
Nouelletum 174
Nucamenta 174
Nuciperſicum 76
Nucleus 174
Nuculæ 75
Nugones 173
Nuſcitioſi 164
Nux 75
Nux iuglans 75
Nux baſilica 75
Nyctages 174
Nycteris 174
Nycteus 174
Nyſia 41

O

Oataricha 29
Obices 21
Obrizum 176
Obſidianum 177
Obſtetrix 88
Occentator 177
Ochra 176
Ocreæ 106
Ocymum 33
Oeco 86
Oecodomicum 21
Oeconomia 86
Oeconomus 86
Oecos 86
Oenanthe 177
Oenomel 25
Oenon 73
Oenophorum 73
Oenophorus 73
Oeſophagus 183
Oeſipum 164
Offa 84
Offector 175

Offella 84
Offocatio 175
Olea 39
Oletum 39
Oleum 30
Olfactoriola 176
Olitaria 32
Olitor 32
Olitorium forum 32
Oliuarũ conditura 78
Oliuę picenę & ſidicinę 78
Ollares vuæ 28
Ololygones 175
Ololizontes 43
Olor 56
Omentum 175
Omoplatæ 176
Omphacinũ oleum 26
Omphaciũ 26
Omphax 26
Onager 50
Onichites 19.&.174
Onicomantia 83.
Oniſcos 195
Onyx 174
Ophiaſis 176
Ophiucus 65
Ophiulcus 176
Ophtalmia 211
Opilio 50
Opium 34
Oporice 176
Opiſthotos 99
Oporetheca 75
Oppilare 147
Oppilatio 147
Opus inteſtinum 19
Opus æcodomicum 21
Opus ſublitium 21
Orbes 71
Orbiola 175
Orchis 78
Orcodeſpotis 158
Oreæ 52
Orexis 91.&.175
Organa 175
Orichalcum 43
Orificium 29
Oriza 111
Ornitagonia 54
Ornithe 54
Ornithones 54
Ornithotrophium 54
Orthominum 176
Orthragoriſcus 173
Ortygometra 55
Orum 43
Oryges 48
Orygometra 176
Oſcedo 175
Oſtraciſmus 82.&.175
Oſtracos 82.&.175
Oſtrum 20.&.176
Ottus 55
Oua 31
Oua tarica 175
Ouile 49
Oxianoſos 173
Oxicedrus 176
Oxizomum 212
Oxos 26
Oxygala 26
Oxymel 26
Oxymirſine 176
Oxypora 26
Oxiporopolæ 26
Ozena 173

P

Paganalia 24
Paganus 24
Paguri 45
Pagus 24
Pala 178
Palæſtra 63
Palimpſeſtris 103
Palium 179
Paludamentum 179
Panarium 72
Pancarpiæ 72
Pancratiaſtes 63.&.178
Pancreſta 185
Panicularii 179
Panicum 185
Panis genera 72
Pamphagus 72
Pantheon 72
Pantheræ 46
Panthopilæ 180
Panus 179
Papauer 34
Papulæ 182
Papus 38
Paracenteſis 184
Paradromidæ 22
Paragaudæ veſtes 168
Paraclyſis 169
Parapherna 185
Paraſitus 185
Paraſtatæ 115.&.177
Parattima 99
Parazonia 108
Pardales 46
Pardi 46
Parecmon 177
Parietes 19
Pariſihmia 98.&.183
Parium marmor 19
Parmula 39
Paronychia 181
Paropſis 74
Parotides 181
Partheno 184

Parulides 181
Paſceolus 180
Paſſer 43
Paſſer ſolitarius 59
Paſtilli 180
Paſtinaca 43
paſtinum 183
patagium 179
patibulum 21
patina 84
patinarius 84
paucul æ 185
pauimentum 63
pauo 54
pauſarius 185
pecten 92
pectenatũ tectũ 115
pectunculi 42
pædagium 184
pedamentum 39
pedecoſus 184
pedules 180
pegaſi 50
pelamides 29
pellacia 169
pellax 169
pelliones 179
peluis 66
peluium 66
pemmata 74
penaria cella 27
penarium 27
peniculus 83
penis 83
penna 104
pennaria 104
penſiles horti 32
pentadoron 19
pentaſpaſti 188
pentathli 186
penula 180
penus 28
peplios 34
peplum 180
pepones 21.&.36
perdix 54
peredia 179
pergula 39
peribolus 63
peridromi 148
periodice 182
peripetaſma 90
periptere 178
periſcelis 179
periſodomon 161
periſterotrophiũ 94
periſtroma 90
periſtylium 21
perna 28
pernio 100
perpendiculum 177
perſica 76
peſſi 180
peſſuli 21
petaliſmus 175
petaminarii 178
petaſo 28
petaſus 180
petauriſtæ 178
petroleum 30
petroſelinũ 33.&.37
phagedæna 182
phalacrocoraces 58
phalangæ 123
phalangium 123
phalaris 55
phaleræ 53
phantaſma 161
pharetra 109
pharmaca 180
pharmacopolæ 97
phaſianus 54
phecaſia 180
phengites 22
phenicopterus 55
phenicurus 49
philaucia 188
philomena 57
philomythos 184
philoſomatos 184
philuræ 206.&.103
philyre 206
phimata 99.&.181
phimoſis 99
phingites 177
phlebotomiæ moſtrator 194
phlegmones 182
phlictena 182
phrenitis 181
phrines 189
phrygia 179
phtiriaſis 98.&.182
phtirophagi 183
phtoes 182
phtiſis 182
phygethlon 179.&.183
phylogineia 183
phyſemata 44
phiſeteres 183
phiſignomus 183
pica 58
picris 185
pictorũ familia Ro. 154
pila 85
pinacotheca 21
pincerna 71
pineta 40
piper 31
piperitis 35
pirorum genera 76
piſcina 41.&.60
piſtillum 85

Baxeæ 128
Bellaria 74
Bellicæ coronæ 38
Beta 35
Betonica 35
Betulla 130
Bidentes 127
Bigamus 70
Bigæ 70
Bilioſus 128
Bilis 128
Biothanatos 127
Bipalium 130
Bipennis 107
Biſſacena 127
Biſſaria veſtis 127
Biſontes 127
Bitumen 129
Blatæ 129
Blitum 35.&.130
Boa 100.&.128
Bogloſus 34
Bolis 129
Boſca 55
Botryis 140
Botulus 45
Brachialia 106
Bractearii 127
Branchiæ 42
Braſica 35
Brephotrophia 129
Brion 23
Britanni 103
Broci 128
Brocitas 128
Brondocela 128
Bronchus 128
Brucia 212
Brunci 128
Bruſcum 130
Bua 129
Bubali 127
Bubones 128
Bubonion 128
Bubonocelæ 128
Bubſequa 50
Bubula lingua 34
Bucca 72
Buccula 106
Bucentæ 129
Bucentrum 129
Bucephalus 42
Buceriæ 129
Bulapathon 166
Bulbus 37
Bulgæ 53
Buleuterion 130
Bulimia 128
Bulimlos 129
Bulla 128
Bumaſthe 78
Burrhanica 129
Burrhus 129
Buteo 130
Butyrum 30
Buxus 40
Byrſa 130
Byſſina 130
Byſſinum linum 130
Byſſon 130
C
Cabura 23
Cacabus 82
Cacochyla 31
Cacodæmones 165
Cachexia 138
Cacoethes 139
Cacthys 154
Calamaria 104
Calamintha 248
Calamus 104
Calantica 132
Caliblephara 133.&.141
Caligatus 136
Caligæ 136
Callum 183
Calo 81
Calopodia 136
Calpar 183
Calpis 183
Calta 185
Caltula 185
Calx 19
Calyptræ 184
Cambre 142
Camellus 50
Caminus 80
Cammarus 45
Campe 14.&.34
Campeſtre 136
Cancellus 63
Cancer 139
Canifera 79
Canis 51
Caniſtra 79
Cantharides 179
Cantherius 56
Canthus 107
Caparis 37
Caper 99
Capital 134
Capidulum 136
Capitium 136
Capnomantia 134
Capreæ 42
Capreoli 48.&.115
Caprifolium 142
Capſaces 84
Capſarius 140
Carabi 65
Cararienſe marmor 19
Carbatinæ 141
Carbo 81

Carbũculus	81.&.139	Cauea	59	ceroma	137
Carcinoma	139	Cauedium	23	ceromaticus	137
Carcinus	139	Caulæ	83	ceroſtrota	141
Carda	20	Caulodes	169	ceruchi	141
Cardiacus	138	Cauma	140.&.295	ceruical	89
Cardian	138	Caupones	141	ceruſa	26
Cardiogmos	138	Cauſon	138	ceruus	47
Cardo	20	Cauſtica	137	cæſalæ	141
Carduelis	59	Cauteria	137	ceſtra	209
Carduus	38	Cauton	148	cetra	25
Caries	132	Cebus	48	chalaza	153
Carminator	134	Cedrealis	176	chalcites	140
Carnarium	29	Cedrelates	140	cameactæ	133
Caro	29	Cedreleon	140	chameciſos	134
Caropromantia	83	Cedria	140	chamedaphne	133
Carotola	36	Cedrides	140	chamelea	133
Carpani	45	Cedrinum oleum	140	chameleuce	157
Carpentarii	50	Cœlia	198	chamemyrſine	133
Carpinus	212	Cœliatus	198	chameplatanus	133
Carpiones	45	cœliolyſia	198	chameſice	133
Carucani	50	cella	25.&.27	chamus	52
Caryatides	21	cellarius	27	charma	135
Carynum oleũ	30	cementa	19	charmoſina veſtis	135
Caryophilum	31.&.39	cementarius	19	charta	102
Caryote	72	cœnaculum	64	chartophilacium	105
Caſeus	28	centones	90	chartopolis	103
Caſſita	59.&.132	cepe	37	chaſma	140
Caſtellum	24	cephalalgea	136	chaus	46.&.203
Caſtor	48	cephalea	98.136.&.155	chelidonia	55
Caſtula	134	cepuros	32	chelonia	140
Cataphratus	105	cæra	105	chelonophagi	44
Cataplaſma	162	ceramentũ ſutoriũ	33	cheridotæ	94.&.136
Cataracta	58	ceramides	133	chiliarchi	148
Cataſtagmus	137	ceramion	133	chilones	142
Catharſis	136	ceramites	133	chiragra	100
Cathartica	136	ceraphium	141	chiromantes	134
Catheti	131	ceraſa	77	chiromylos	85
Catillones	27	ceratum	197	chironium	138
Catinus	73.&.132	cercopithecus	48	chironomia	136
Catulite	49	cerephilon	142	chirotechnia	136
Catulitio	143	cerion	138	chirurgicus	97

Cholere 138
Chondros 174
Chorobates 140
Chryſanthemos 158
Chryſendate 73
Chryſoaſpidæ 107
Chriſocolla 142
Chryſolectrum 192
Chryſomella 76
Chytrapodes 83.&.139
Ciathus 22
Cicercula 113
Cicidelæ 180
Cicindela 96
Ciconia 24.&.55
Cicur 132
Cicus 76
Cinamomum 31
Cinamus 31
Ciniflones 86
Cips 112
Circinus 130
Circitores 134
Circulator 134
Circumforaneus 134
Cirnea 132
Cirri 45
Cirſocela 187
Ciſiarii 50
Ciſſimbium 25
Ciſſium 50
Ciſſos 131
Ciſterna 23
Ciſuſa 23
Citrea mala 76
Citroſa veſtis 76
Citta 58
Clamidion 135
Clamydula 135
Clamys 135
Claſici 141
Clatrata feneſtra 65
Clatri 65
Clauicularius 21
Clauis 21
Clematere 73
Clepſydra 96
Clibanus 84
Clidium 29
Cliduchus 65
Clinici 97
Clinidion 89
Clinopodia 89
Clitellarii 53
Clitellæ 53
Cloaca 96
Cluere 106
Clypeus 106
Clytorius 23
Cnedoſcios 55
Cneſmus 138
Coagulum 28
Coccina 135
Cochlea 45
Cocula vaſa 82
Cocum 135
Cocyx 136
Coitus 92
Colacteus 28
Colicon 138
Collibiſta 133
Colliquiæ 141
Collyria 107
Colobia 135
Colloſtratio 139
Coloſtrum 139
Colum 27.&.138
Columen 116
Columna 22
Colus 87
Colycia 141
Compernes 18
Compluuium 22
Conchæ 44.&.83
Conchilia 44
Conclaue 64
Condus 27
Condylomata 108
Coniectores 134
Conoides 141
Conopæum 91
Conopios 91
Conops 91
Contignatio 62
Conuoluolus 38
Conus 40.&.141
Copula 141
Coquus 79
Coralium 133
Corax 58
Corbes 139
Cordapſos 138
Cordax 202
Cordios 138
Cordum 52
Cordyle 29
Coriago 142
Coridalus 58
Corium 142
Coriza 137.&.167
Corizoſus 137
Cornus 142
corollarium 141
corollæ 38
corona 38
cors 54
cortina 141
coruda 37
coruulli piſces 44
coruus 58
coryandrum 35
corycia 141

corymbus 41
coryneta 109
coryni 109
corynophorus 109
corynthium æs 131
coſmopolites 133
coſmos 133
coſmotica 133
coſſi 207
coricula 139
cotonus 50
coturnix 54
coxendix 99
cranium 141
cranon 141
crapula 135
cratis 84
cremaſteras 140
crepidiculæ 43
crepitulum 135
cribrum 113
criptoporticus 22
criſis 22
criſtalina vaſa 68
crithe 58
critici 188
crocomagma 31
crocota veſtis 135
crocotarius 135
crocotos 135
crocotularius 135
crocum 31
crōmio 37
crotalia 44
crotopezia 136
crumena 94
cruni 142
cruſtæ marmoreæ 131
ctematri 51
ctypodes 136
cubiculum 88
cuculus 103.&.136
cucuma 82
cucumer 36
cucurbita 36
cucurire 56
culcitra 89
culeus 114
culina 79
cultellus 71
culter 85
cumatile 135
cumba 88
cunabula 88.&.134
cunæ 134
cuniculi 47
cupæ 168
cupedia 71.&.134
cupediale 71.&.134
cupedinarii 71.&.134
cupes 134
cupreſſus 40
curculio 110
currules 50
cybium 132
cyclas 135
cyclus 135
cycnus 56
cydonia'poma 86
cylindroides 139
cylindrus 139
cymathilis veſtis 135
cymatia 131
cymbium 131
cyminopriſtes 140
cyminus 140
cynicoſpaſmos 139
cynocephali 48
cynogloſos 40
cynorhodes 132
cyperus 142
cypirus 142
cytinus 148

D

Dactylotheca 104
Daducus 65
Dalmatica veſtis 43
Dama 48
Damaſcenæ roſæ 38
Daniſta 145
Dardania 145
Dardanium 145
Daſypus 47
Daucus 143
Dea mania 165
Decapulator 143
Decempeda 186
Decipulæ 48
Decumare 143
Decumator 143
Decumus 143
Defecatio 26
Defecatores 26
Defecatum vinū 29
Defrutum 26
Degulatores 27
Deleteria 207
Deleteria mala 145
Delibutus 143
Deliciæ 41
Deliquium 144
Demarchia 148
Demarchus 148
Demothenia 148
Demouorus 148
Dēdrociſſos 40.&.131
Dentifricia 168
Dentiſcalpium 93
Dentium noīa 105
Depera 143
Deſultores 58

Detrulator 143
Deuetra dea 79
Deuteria 26
Dextrocheria 143
Diabroſis 144
Diaphporetica 144
Diaphragma 144
Diaria 145.&.165
Diaſatyriocha 195
Diaſpaſma 124
Diaſtylos 148
Diaton 150
Diatriba 63.&.143
Dibaphum 129
Dichonomi 123
Dichotomos 123
Dictata 144
Dictioſtecon 161
Dieta 143
Dietarii 143
Dieterices 143
Digitelli fungi 29
Dimenſium 145
Dimixos 96
Dioptra 140
Diotyges 144
Diotta 25
Diphriga 145
Diphteræ 197
Diplinthius 183
Diplois 144
Diplomata 144
Directarii 143
Diriuitores 71
Diſcobolos 129
Diſcophorus 73
Diſcus 69.&.73
Diſpeſia 99
Diſtilatorium 145
Diuretica 145
Dium 143
Dogma 143
Dolichos 199
Dolon 148
Dolones 109
Domoꝝ inuentio 18
Domuitio 143
Donacæ 174
Dora 19
Dorcas 48
Dormitorium 88
Doron 19
Drachma 191
Drauci 143
Dromedarii 51
Dropax 145
Drupe 78.&.144
Drypete 144
Ducicluniæ 144
Duidens 123
Dulciarii panes 31
Dureta 61
Dyſenteria 144
Dyſodia 144
Dyſpnœa 121
Dyſriga 122
Dyſtocia 123
Dyſuria 144

E

Ebenus 144
Ebulus 133
Ebur 46
Eccleſiaſterion 148
Ecclypſis 144
Ecechiria 136
Echo 146
Eclegmata 146
Ecnephias 149
Ectropium 147
Edeatræ 83
Edeſinata 83.&.146
ægilops 120.123.&.149
ægineticum æs 131
ægipanes 48
Elaterū 149
Eleoſis 99
Electrides inſulæ 192
Electrum 191
Elelicaphos 33
Elenchi 44
Elephantes 45
Elephantia 147
Elephantiaſis 147
Elephas 147
Eleutheria 148
Eleutherius 100.&.168
Elices 141
Ellychnium 65
Elminthes 208
Elutriator 143
embaphia 129
Emblema 63.&.145
Embole 108
Emidæ 45
æmodia 121
Emphraxis 147
Emporos 103
Emporetica charta 102
Emporium 103
Empuſa 162
Ænaria 160
Encanthis 147
Encarpia 131
Encauſtice 137
Encauſtum 143
Enchiridion 146
Enchriſta 146
Enchryphia 72
Encopiæ 124
Endiuia 34
Eneacrunos 142
Encapharmacum 136

Enidris 163
Entheca 15
Enthelechia 80
Epagon 122
Epatorium 37
Ependytæ 146
Ephœbeum 148
Ephelis 147
Epheſtiades 149
Epheſtides 149
Epheſtris 93
Ephimeride 147
Ephimeris 100
Ephipium 53
Epialos 147
Epichlyſis 147
Epichriſta 141
Epicrocum 135
Epicyclus 135
Epidemia 148
Epidromes 148
Epidromi 148
Epidromides 41
Epidromon 148
Epilepſia 98.&.147
Epimenium 37
Epinictides 147
Epiphoræ 98.&.147
Epiplocela 187
Epiſchidion 124
Epiſpaſticum 135
Epiſtaſtæ 80
Epiſtomium 66
Epiſtylium 22
Epithemata 146
Epithima 146
Epitogium 146
Epityrum 49
Æpolus 50
Epulæ 74
Equeſtria 146
Equire 40
Equiſio 50
Equitium 49
Equotriba 52
Equus 49
Æra 123
Ergaſtulum 145
Ergata 122
Eregmos 151
Ereuthodanus 188
Erigeron 149
Eringion 38
Ærineus 123
Erotes 148
Eruca 34.&.149
Ærugo 118
erumna 148
erumnulæ 148
eruilium 113
eruum ii3
eryſipelas i47
eryſipelatodes i47
erythacus i49
erythrodanus i88
eſchare i48
æſculeta 40
ethanion i43
ætra i22
euchyla 31
euchylotropha i36
eudomænes i65
eueriiculum 4i
eufroſine 34
eurithmia i90
euſaroton 63
euſtylos i48
euthyma i46
euzonum 34
exanthemata i82
exaphori i83
excipulæ 4i
excodicatio i76
excodicator i76
exedre 63
exhydriæ i49
exochæ i47
exomides i46
ezomidæ 94

F

Faba ii2
Fabalia iSi
Faliſcus vĕter 29
Fana 71
Far iii
Farcimen 29
Fartores 19
Faſcinum 99
Faſiolus ii3
Faſtigium ii6
Fauago 44
Febris i00
Feccatum vinum 26
Fellare iSi
Fellator iSi
Felles iii
Fœmoralia io6
Feneſtra 64
Fœniſeca 52
Fœniculum 33
Fœnum 52
Fermentum i49
Ferumen iSi
Fœſtuca 52
Fex vini 26
Fibula iSi
Fibrum iSi
Ficedula 57
Ficera 40
Ficus 40
Fidiculæ i62
Figlinæ iSi
Filicate 73

Fimbria 94
Fiſcella 52
Fiſcellus 52
Fiſcina 52
Fiſtuca 19.&.149
Fiſtula 24
Flamineum 151
Flauiſſæ 151
Flemina 150
Flocces 26
Floci 26
Focus 80
Folles 81
Follis 149
Fons 23
Forago 149
Forceps 150
Forculus 21
Forenſia 150
Fores 20
Foria 96
Foricæ 96
Formucales 82
Fornacei 151
Foruli 102
Fraces 30
Fraga 77
Framea 108
Fratillus 90
Frenum 52
Frictio 151
Frons vnde 149
Frontalia 149
Frontati 150
Fruges 111
Frugiperda 151
Frumenta 111
Fucus 149
Fullo 149
Funambuli 149
Funipei 149
Funis ductarius 14
Furculæ 51
Furfures 150
Furunculi 150
Fuſterna 150

G

Gabatæ 74
Gabinus 154
Gagates lapis 197
Gala 28
Galactopotæ 28
Galbanum 152
Galbea 152
Galberus 59
Galbula 59
Galea 106
Galericuli 152
Galgulus 160
Galla 154
Gallus 56
Ganeo 152
Gangabe 155
Gangilion 153.&.170
Gangrenam 153
Gannea 63
Ganze 154
Gargara vnde 154
Gargarizatio 154
Garum 154
Gauſape 90
Gazophilatium 105
Gehena 154
Gemmarii 152
Gemurſa 153
Genethlius 153
Gæomantes 152
Gæomantia 152
Gerræ ſiculæ 18.&.152
Gerrones 26
Geruſia 153
Geſſa 116
Getium 153
Gingiber 31
Girini 43
Giruli 188
Gis 112
Gladius 108
Glama 153
Glandia 29
Glaucomata 153
Glaucophthalmos 165
Glaucopis 154
Glauſtum 153
Gleſſum 192
Gleucinum oleū 154
Glires 48
Glomera 152
Glottis 150
Gluma 154
Glycirrhiza 35
Glycitrachelon 161
Gnaphalium 154
Gnoma 152
Gnomon 152
Gobius 44
Gonorrhea 156
Gonothæa 99
Goſſipion 87
Grabatus 154
Graculus 58
Gralatores 155
Grammatei 105
Grāmatocyphon 104
Grame 154
Gramiæ 154
Granarium 110
Granata mala 76
Grando 153
Graphiarium 103
Graphis 154
Graphium 103
Griphæ 154

Grumus 154
grus 55
grypus 154
gurguſtiolum 152
gutturnium 66
guttus 61,&,83
gymnaſiarches 63
gymnaſium 63
gynætium 86
gyneconitis 86
gynecophilus 85
gypſum 20
gyrapha 46

H

Habena 52
Halmiraga 174
Hamatæ 156
Hami 156
Hamiotha 156
Hammoniacum 158
Hapalum 158
Harpagia 155
Harpagones 155
Harpax 24
Harpe 157
Haſta 107
Haſtæ præpilatæ 107
Hepdomada 157
Hecta 85
Hectica 156
Hedera 40
Hedioſmus 22
Hediſma 63
Helciarius 53
Helcium 53
Helciſma 199
Helicos 157
Heliocamius 60
Helyochryſum 158
Hæmatices 158
Hemerobius 157
Hemicranea 155
Hemicyclus 70
Hemitritæus 156
Hemoptoea 98
Hæmorhoides 156
Hepaticum 156
Hepſema 99
Heracleotica nux 75
Hercos 157
Herices 48
Herinacei 48
Herma 98
Hernie 155
Herpetæ 156
Heta 158
Heterocranea 155
Heteromalla 90
Hexaclinos 64
Hiera picra 185
Hieranoſos 157
Hieratica charta 103
Hierocepis 32
Hierocomios 157
Hierodulus 156
Hila 29
Hilum 112
Hinnus 50
Hinulus 50
Hiperdulia 165
Hipogea 25
Hipoglosa 157
Hipomocleon 156
Hipagones 53
Hipparcus 148
Hippax 28
Hippiades 53
Hippatri 155
Hippiatros 53
Hippocampus 53
Hippoconii 53
Hippodromus 30
Hippolapaton 166
Hippomanes 53
Hippona 53
Hippopere 35
Hippothelæ 50
Hippotoxotæ 109
Hippuris 158
Hirpices 156
Hirudo 42
Hiſpanum olus 35
Hiſtrices 48
Holocaſtum 56
Holographum 56
Holophanta 56
Holoſphyraton 157
Homeri 157
Hopla 105
Hoplitides 105
Hoplomachus 105
Hopoſtocomæ 103
Hordeum 112
Horeum 25
Horologium 96
Horoſcopus 158
Horripilatio 100
Hortus 32
Hoſtilina 202
Hoſtimentum 20
Hoſtire 202
Hoſtorium 202
Humeralia 106
hyaloides 197
hydor 83
hydraulica 83
hydreleum 30
hydria 83
hydrocephalia 98
hydromantia 83
hydrophobos 154
hydropotes 83

Hydrops 155
hygreplaſtra 155
hyeromantia 157
hymen 158
hypagogeus 157
hypagones 157
hypercauma 158
hyperthyron 20
hypethra 39
hypnomantes 157
hypocapnyſton 157
hypocauſtum 60
hypchriſis 98
hypocondrii 156
hypogeſſon 116
hypogloſa herba 157
hypopheræ 156
hypopia 156
hypoſtaſis 157
hypothyra 177
hyſterema 175

I

Iaculum 109
Iacynthus 38
Ianitor 20
Ianthina 159
Ianua 21
Ibices 48
Ichthycolla 41.&.161
Ichthyophagi 41
Icthyopolium 41
Ichthyotrophia 41
Ichthys 41
Icon 159
Iconia 101
Iconium 159
Icteros 160
Idolon 161
Idylia 161
Ignauſia 161
Igniaria 162
Ignis 80
Ignitabulum 80
Ileos 160
Ilicrines 182
Imintropodes 162
Imbrices 161
Impago 21
Impetigo 160
Implanator 161
Impluuium 22
Inaures 150
Incerniculum 163
Incoctilia 161
Incurceruicus 161
Inficiatio 161
Infumibulum 80
Infundibulum 27
Inguinariæ 160
Inquilini 158
Inſtitor 159
Inſula 19.&.159
Inſularis pæna 159
Intercapedo 161
Intercilio ſtomachi 160
Intergerini 159
Interlunium 159
Intermeſtris luna 159
Interpenſiua 161
Interpolium 171
Intertrigo 99
Interuia 100
Intrita 19
Intuba 34
Inula 35
Inuoluolus 210
Ips 112
Ipnolebes 83
Iſchia 165
Iſelaſtica 160.&.161
Iſodomon 161
Iſomerinæ 160
Iſonomia 162
Iſthmon 183
Iris 159
Iuniperus 40
Ixia 210

L

Labarda 166
Labrum 61
Labruſca 78
Lacerna 164
Lachanon 74
Lachanopolion 74
Laciniæ 29
Laconicum 60
Laconicũ marmor 19
Lacuna 25
Lacunar 65
Lacus 27
Lacuturres 35
Lagœna 25
Lagophonos 50.&.163
Lagophthalmos 165
Lagotrophia 45
Lamiæ 21.&.162
Laminæ 162
Lampetra 42
Lancea 107
Lances 73
Lancula 166
Lanetum 164
Laniena 29
Lanioma menſa 105
Lanipedes dii 162
Lapathum 35
Lapis liminaris 21
Lapſana 166
Laquearium 65
Lararium 165
Lardum 28
Larix 165

Larue	159	Ligones	163	lotus	166
Laſanum	96	Ligurinus	59	lotos	166
Lateres	19	Liguſticũ marmor	19	luca bos	46
Latentii parietes	19	Libium	38	lucanica	29
Latria	165	Limariæ	42	lucerna	55
Latrina	96	Limax	45	lucini	165
Lauatrina	83	Limbolarii	164	lucta	63
Laurus	40	Limbus	194	luculeũ marmor	19
Lebes	66	Limen	21	lumariæ falces	165
Lecanæ	83	limentinus deus	21	lumbago	165
Lechitus	84	lingulæ	74	lumbricus	27
Leconomantia	83	lintea	61	lupanar	43
Lectus	89	linteones	163	lupinus	113
Lemargus	17	linx	48	lupus ceruarius	46
Lemma	162	lipothymia	99	lurcones	27
Lemniſci	164	lippi	211	luſcinia	57
Lerna	164	lippienſes	211	luſcitia	98.&.164
Lenobates	27	lithargyrium	166	luſtricus dies	194
Lens	113	lithiaſis	99	lutea	38
Lentigines	165	lithoſtiota	63	lutra	48.&.65
Leo	46	lituus	115	luxata membra	165
Leopardi	46	lix	81	lydoron	19
Lepidechalcon	165	lixiuium	81	lychnobius	65
Lepis	165	lixa	81	lychnuchi	65
Leporarium	45	loba	112	lychnus	65
Lepus	47	loci	29	lynchurium	163
Lethargus	109.&.154	loculamenta	114	lyſimachia	166
Leucopheus	164	loculus	95	M	
Leucoſtictos	19	locuſta	45	Macellum	29
Lexipireros	100	lodices	90	Machera	108
Libanotis	33	logiſtice	66.&.163	Macherophorus	108
Liber	102	loligo	42	Macrocheræ	169
Lichen	98.&.160	lomentum	25	Macrocola	170
Lichenæ	132	lonchaphoros	107	Mactra	171
Lichotomos	165	loche	107	Madulſa	23
Licia	163	longanones	26.&.163	Magire	172
Liciatorium	163	longuriæ	189	Magma	93
Lienici	195	lora	25	Magnes	170
Lienoſi	195	lorica	106	Maialis	56
Lienteria	165	loricatio	20	Maiæ	45
Lignile	85	loripedes	162	Mala	28

Malachen 166
Malachis 39
Malatia 169
Maleolus 39
Maltha 19,&166
Malthinus 166
Malua 37
Maluuium 66
Mamphur 170
Mangones 171
Mani 49
Mania 179
Manicæ 106
Manna 172
Mantelis 168
Mantica 53
Mantile 70
Mantilia 168
Manubiæ 170
Mappa 70
Maratrum 33
Marcor 170
Marga 172
Marræ 170
Marſupium 94
Marubium 35
Maſſaris 177
Maſtiche 167
Maſtigaphorus 166
Maſtix 166
Maſtrucæ 166
Matellio 96
Mateola 171
Materiarii 166
Matrix 29
Matta 89
Mattiacæ 170
Matula 24
Meconium 34
Medianum 166
Mediaſtinus 170
Medimnus 114
Mel 31
Melacium 26
Melancoryphos 57
Melandria 29
Melaniæ 169
Melanion 159
Melas 170
Meliceria 170
Melliteicanes 51
Melliturgos 167
Melinum 167
Melis 167
Meliſſa 35
Melones 36
Melopepones 36
Melopes 30
Membrana 103
Mena dea 172
Mene 172
Mænia 19
Meniana 166
Menſtrua 187
Mentagra 169
Mergæ 178
Mergi 55
Merones 171
Merulæ 57
Meſaulæ 170
Meſenterium 170
Meſpila 77
Metanea 188
Metopæ 205
Metopoſcopi 169
Mica 79
Midas 112
Miloecon 85
Miliarii apri 172
Miliarium 172
Milica 111
Millus 167
Milium 112
Mimus 167
Minium 104
Miſagathus 167
Miſantropos 167
Miſodemus 167
Miſogyneia 167
miſotechni 166
mitellæ 168
mithridatica ſin-
theſis 193
mitra 168
mixe 167
modiolus 24
modius 113
mola 169
molettrina 85
molibdena 172
molucrum 168
momus 188
monchromaton 171
monedula 58
monile 53
monobibli 171
monoceros 48
monocores 168
monolemmates 162
monopolium 78
monopteræ 178
monoxilũ 31,83,&,167
mora 77
morphæ 169
morphea 169
morpheus 169
mortarium 85,&,172
morticini 170
mos nubentium 168
moſcheuma 171
moſchos 23
motacilla 59
mucidus 167

mucro 108
mulotriba 52
mullus 42
mulus 50
multicia 168
muranium 171.
murenulæ 167
muria 31.&.171
murices 44
muſca 79
muſcaria 33
muſcarii 171
muſcillæ 79
muſcus 23
muſeacum 21
muſtaceum 84.&.167
muſtea mala 76
muſtella 42
muſtricola 170
mutuli 62
mya 79
myactonos 171
myagrus 79
mydriaſis 169
myla 169
myoctonos 171
myopie 169
myra 93
myriophilon 35
myriſtica nux 31
myrmiciæ 169
myrmix 169
myrobolanum 195.
myropola 93
myropolium 93
myrothecium 93
myrtera 41
Myrtus 41

N

Nablium 174
Nana mala 76
Nani 192
Narce 38.&173
Narciſus 38
Narcotica 173
Naſiterna 83.&.173
Naſſa rete 41
Naſturtium 34
Naulium 174
Naumachia 61
Nauticus 192
Nebrides 48.
Nebulæ 173
Nebulones 26.&.173
Necromãtia 83.&.174
Necron 174
Necya 174
Necyomantia 174
Necys 174
Nefrendes 173
Nephritis 173
Neruici 173
Neruiæ 174
Neſſotrophion 54
Neſtia 174
Netrices 174
Neuli 173
Neura 174
Neurobapha 173
Neurobatæ 173
Nexilis 173
Nictalopes 164
Nictalopia 164
Nictalopii 164
Niptra 174
Nitrum 174
Niuarium collum 27
Nix eſtiua 27
Nodinus deus 201
Noegeum 173
Noſema 174
Noſematicus 174
Noſocomion 173
Nothrotes 170
Nouacula 85
Nouelletum 174
Nucamenta 174
Nuciperſicum 76
Nucleus 17[illegible]
Nuculæ 75
Nugones 173
Nuſcitioſi 164
Nux 75
Nux iuglans 75
Nux baſilica 75
Nyctages 174
Nycteris 174
Nycteus 174
Nyſia 41

O

Oataricha 19
Obices 21
Obrizum 176
Obſidianum 177
Obſtetrix 88
Occentator 177
Ochra 176
Ocreæ 106
Ocymum 33
Oeco 86
Oecodomicum 21
Oeconomia 86
Oeconomus 86
Oecos 86
Oenanthe 177
Oenomel 25
Oenon 73
Oenophorum 73
Oenophorus 73
Oeſophagus 183
Oeſipum 164
Offa 84
Offector 175

Patulides 181
Paſceolus 180
Paſſer 43
Paſſer ſolitarius 59
Paſtilli 180
Paſtinaca 43
paſtinum 183
patagium 179
patibulum 21
patina 84
patinarius 84
pauxculæ 185
pauimentum 63
pauo 54
pauſarius 185
pecten 92
pectenatũ tectũ 115
pectunculi 42
pædagium 184
pedamentum 39
pedecoſus 184
pedules 180
pegaſi 50
pelamides 29
pellacia 169
pellax 169
pelliones 172
peluis 66
peluium 66
pemmata 74
penaria cella 27
penarium 27
peniculus 83
penis 83
penna 104
pennaria 104
penſiles horti 32
penradoron 19
pentaſpaſti 188
pentathli 186
penula 180
penus 28
peplios 34
peplum 180
pepones 21.&.36
perdix 54
petedia 179
pergula 39
peribolus 63
peridromi 148
periodice 182
peripetaſma 90
periptere 178
periſcelis 179
periſodomon 161
periſterotrophiũ 94
periſtroma 90
periſtylium 21
perna 28
pernio 100
perpendiculum 177
perſica 76
peſſi 180
peſſuli 21
petaliſmus 175
petaminarii 178
petaſo 28
petaſus 180
petauriſtæ 178
petroleum 30
petroſelinũ 33.&.37
phagedæna 182
phalacrocoraces 58
phalangæ 123
phalangium 123
phalaris 55
phaleræ 53
phantaſma 161
pharetra 109
pharmaca 180
pharmacopolæ 97
phaſianus 54
phecaſia 180
phengites 22
phenicopterus 55
phenicurus 49
philaucia 188
philomena 57
philomythos 184
philoſomatos 184
philuræ 206.&.103
philyre 206
phimata 99.&.181
phimoſis 99
phingites 177
phlebotomiæ moſtrator 194
phlegmones 182
phlictena 182
phrenitis 181
phrines 189
phrygia 179
phtiriaſis 98.&.182
phtirophagi 183
phtoes 182
phtiſis 182
phygethlon 179.&.183
phyloginea 183
phyſemata 44
phiſeteres 183
phiſignomus 183
pica 58
picris 185
pictorũ familia Ro. 154
pila 85
pinacotheca 21
pincerna 71
pineta 40
piper 31
piperitis 35
pirorum genera 76
piſcina 41.&.60
piſtillum 85

piſum 113
pithetes cometæ 211
pityria 150
pityrii panes 150
pixagatus 63.
pixis 85
planulæ 21
plantanus 39
platelea 59
platiceros 48
platyophtalmon 191
plaudi canes 51
pleuritis 181
plinthus 183
plote 41
p utei militares 185
pluteus 103
pneumonia 181
pnigos 60
pocilator 71
podagra 100,&,181
poderis 180
podia 184
podium 20
polimenta 179
polimixos 65.
poliorcetica 110
polubrum 66.
polycronius 178
polymita 179
polypus 181
pomarium 32,&,75
pomona 75
pompholix 185
pontones 157
popina 80
popinones 80
porcæ 177
porphirio 55
porphyrites 19
porri 35
porrigo 180
porta decumana & pretoria 20
porticus 22
portiſculus 185
portulaca 34
portunus 20.
portus 177
portus lapis 19
poſca 186
poſtes 20.
poſtica 20
poſtilena 53
poſtomis 52
praſion 35
precarium 178
præfurnium 60
prælium 27
prequox 178
preſentarium 178
præſepium 51
Præſtigiator 178
pretexta 180
prætorium 177
priapiſmus 195
primigenius 20
proboſcis 46
proceres, 63.
proceſtrium 63.
prochemaſis 197
procoeton 63.
prodromi 185
progymnaſma 63.
promus 27
promulſidarium 74.
pronaus 183
propinator 74
propnigneos 60
propyleum 20
proreta 185
proſophon 184
prothyrides 183
prototomus 35.
prototypa 206
protypa 206
protyra 177
prouerbiũ ad reſtim 189
pruna 81
pruneoli fungi 29
prunicipes 82
prunorũ genera 76
pſecada 186
pſeudiſogonion 161
pſeudiſodomos 161
pſeudoſpheces 185
pſeudothyra 20
pſichrolutres 60,&,178
pſilothrum 179
pſitacus 58
pſora 182
pſoricum 185
Pterigium 181
Pteron 179
Pteroti 178
Pugilatorius folis 149
Pugillares 103
Pugio 110
Pulmentum 82
Puls 82
Puluinus 89
Pumilio 76
Pycoſtelon 21
Pycta 178
Pygmei 199
Pyr 34,&,80
Pyra 80
Pyragra 150
Pyrales 80
Pyramis 80
Pyrcera 34
Pyrecbola 82
Pyraſces 180

pyricauta 80
pyroboli 182
pyrolampides 180
pyror 183
pyrpilis 80
pythia certamina 178
pyxia 184

Q

Quadrantalia 186
Quadræ 71
Qualeæ 54
Qualus 17
Quartanarius 100
Quaſillus 87
Querquera febris 186
Quietalis pluto 185
Quinquepeda 186
Quinquertiones ludi 186
Quirinus 108
Quiſquiliata veſtis 185
Quiſquilium 185

R

Rabulæ 188
Racematio 51
Racemus 78
Radii 187
Radius 187
Radula 189
Raia 43
Ralla 168
Ramices 187
Rana 43
Rapa 36
Rapaciolum 36
Raphanus 36
Raphius 203
Raponcium 36
Raſtellis 51
Rauis 188
Rechamus 188
Recidipna 186
Reciduus 188
Recinium 187
Recuperatorium iudicium 189
Redimiculum 186
Rediuia 187
Reliquum 189
Remenſis tella 92
Repagulum 21
Reſegmina 187
Reſimus 189
Reſtiones 189
Retæ arbores 183
Rectractator 188
Rhagades 187
Rhagadia 187
Rhaponticum 187
Rhedarius 50
Rhegmochaſmos 196
Rhenones 187
Rhetræ 138
Rheubarbaræ 187
Rheuma 187
Rheumatiſmus 187
Rhinoceros 60,&,186
Rhipades 148
Rhiparos 148
Rhipas 148
Rhipocōdyli 148
Rhipos 148
Ripſaſpidæ 125
Rhodinum oleum 38
Rhododaphne 186
Rhodendros 186
Rhodos 38
Rhogoides 197
Rhoicæ mulieres 187
Rhoiton 76
Rhomphea 108
Rhopalum 109
Rhumbus 43,&,87
Rhuncus 186
Rhus 189
Ricæ 188
Ricinus 188
Ridica 189
Robigus deus 188
Rorarii 110
Ros ſiriacus 172
Roſa 38
Roſarium 38
Roſæ damaſcæne 38
Roſetum 38
Roſmarinus 33
Rota pinnata 106
Rubeta 189
Rubia 40,&,188
Rubigalia 188
Rubigo 188
Rudeæs 95
Rudus 65
Rulla 187
Ruma 29
Rumia 29
Runcina 187
Runcinator 187
Runcones 187
Rupinæ 188
Ruta 37
Rutellum 187

S

Sabina herba 40
Sabulum 19
Sacarum 31
Sacellum 101
Sagena 41
Saginarium 54
Sagum 193
Sal 30
Salamandra 80
Salarii 31

Sales 30
Salgama 28
Salgamarii 28
Salgamarium 28
Salinum 71
Salitus 30
Saliunca 190
Salix 151
Salmæ 50
Salnitrum 159
Salſamentarii 30
Salſamentum 30
Salſilago 158
Saluia 33
Saluiata 84
Salutatorium 189
Samara 200
Samio 190
Sandaſa 111
Sandalium 154
Sandaraca 40,&,176
Sanguiculi 37
Sanguiſuga 42
Sanſucus 32
Sapa 26
Sapo 170
Sarabella 193
Sarcocella 187
Sarcoides 201
Sarcophagus 159
Sarculum 194
Sardæ 44
Sardonix 174
Sarire 21,&,194
Sariſſæ 109
Saritor 194
Sartago 84
Sartor 194
Satrapes 189
Satrapia 189
Saturea 34
Satyriaſis 195
Scabies 196
Scabritia charta 102
Scabrities 197
Scaci 35
Scala 62
Scalpellum 194
Scalptorium 198
Scalpturata paui-
menta 191
Scamnum 89
Scandix 176
Scandulæ 115
Scaphidum 194
Scaphium 96,&,194
Scapus 112,&,199
Scarabeus 150
Scardua 45
Scarificatio 198
Scarus 43
Scaturigo 190
Scenophegia 194
Schenobates 63
Schedæ 103
Schiſta 198
Scobes 79
Schola 201
Scholia 201
Scimpodium 201
Scintilatio 195
Sciomachia 199
Sciomanthium 199
Sciorhericos 96,&,152
Sciros 196
Sciuri 199
Scliroſis 195
Sclopetum 110
Scobes 79
Scobina 79
Scolopen-
drum 37
Scolymos 38
Scombri 44
ſcope 79,&,199
ſcopia 202
ſcoptula 176
ſcoria 166,&,198
ſcorpio 110
ſcortea 180
ſcotoma 195
ſcranteum 109
ſcriblita 191
ſcrimnium 105
ſcriptorium 103
ſcrotum 200
ſcrupi 197
ſcrupus 106
ſcruta 200
ſcutella 74
ſcutra 74
ſcutulata ve-
ſtis 93 & 106
ſcutum 93
ſcyla 37
ſcymni 47
ſcytalia 47
ſcytos 197
ſecale 112
ſecuris 108
ſedile 69
ſegeſtria 197
ſelini 33
ſeliquaſtrum 201
ſemicinctiū 86,&,192
ſemiplotia 197
ſentina 201
ſentinus deus 201
ſæpia 42
ſeps 194
ſepte 194
ſeptruchi 65
ſeta 81

ſeres 94
ſerica 94
ſericatius 195
ſerie 25
ſeris 101
ſerotina 178
ſerperaſtra 20
ſerpilum 33
ſerra 21
ſeruiæ 38
ſerum 28
ſeſquiobolus 193
ſeſquipes 193
ſeſſeli 37
ſeſſiles 34
ſetacia 113
ſextarius 113
ſextiuus denarius 191
ſicilices 198
ſicilicus 198
ſicilire 51.&.198
ſicyonia 199
ſiderati 197
ſigma 191
ſigninum 63
ſil 200
ſilens luna 190
ſilens cœlum 190
ſilex 199
ſiligineus panis 72
ſiliquaſtrum 35
ſilurus 44
ſimbella 95
ſimiæ 48
ſinapi 31
ſinciput 29.&.190
ſincopis 99
ſingraphium 104
ſingultus 195
ſiparium 90.&.193
ſiphonculus 24
ſiphones 24
ſiriaſis 155
ſirpare 201
ſirpiculum 201
ſis 112
ſiſama 112
ſiſer 36
ſiſimbrium 200
ſiſtylos 148
ſitanius panis 191
ſitula 199
ſitus 199
ſmigma 191
ſmilax 200
ſocordes agni 52
ſolari 197
ſolea piſcis 43
ſoleæ 50
ſolium 27
ſolum 23
ſomnus 91
ſonchus 201
ſonticus morbus 197
ſorba 77
ſortilegus 193
ſoter 148
ſoteres 148
ſoteria 148
ſpadones 78
ſpaſmus 196
ſpaſtici 196
ſpata 108
ſpatalium 192
ſpecillum 154
ſpeculum 86.&.92
ſpecularis 189
ſperma 75
ſpheriſterium 60
ſpheromachia 60
ſphinges 48
ſpicilegium 52
ſpineoli fungi 29
ſpinther 192
ſpira 22.&.198
ſplenetis remediũ 155
ſpoliarium 191
ſpondylos 87.&.192
ſpongiæ 37
ſpongioli fungi 29
ſquatinæ 43
ſquilla 45
ſtabulum 49
ſtagnea vaſa 82
ſtaphilinus 36
ſtardæ 59
ſtechada 39
ſtellio 44
ſtephanus 38
ſtephanoplocos 38
ſtibadia 64
ſtilicidium 116
ſtiria 116
ſtipare 26
ſtragula 50
ſtramentum 52
ſtrapedes 53
ſtrepſicerotes 48
ſtriæ 22
ſtrige 51
ſtrigilecula 61
ſtrigiles 22.&.61
ſtrigmentum 61
ſtrix 20
ſtrobilus 38
ſtrophia 38
ſtructores 71
ſtrues 51
ſtruthiocamelus 53
ſturnio 45
ſturnus 57
ſuarius 50
ſubare 49

ſubgrundaria 116
ſubdiales 39
ſublicium 21
ſubrumi agni 29
ſubſelium 70
ſubulones 47
ſuccidia 28
ſuccuſſones 49
ſudarium 92
ſudatoria 59
ſudes 109
ſuffitores 81
ſulcus 20
ſulphurata fométa 82
ſumen 29
ſuperliminare 20
ſuppedaneum 89
ſyagros 47
ſycelis 57
ſycomorus 78
ſycos 78
ſycoſis 78
ſymbolũ 70.&.104
ſympoſium 71
ſympotis 71
ſynanchis 98
ſyndones 90
ſynctericus 100
ſynæcus 86
Syntheſis 34.&.193
Syſſitia 70

T

Taberna 30
Tablinum 21
Tabulata 62
Tabulatio 62
Talaris veſtis 205
Talea 37
Talia 37
Talipedare 205
Talus 95.&.205
Tapetes 50
Tarantula 44.&.183
Tarichos 175
Taſis 182
Taxus animal 167
Taxus arbor 200
Techni 208
Technitis 208
Technopegnion 208
Tectorium 20
Tectum 115
Telamones 20
Teletæ 206
Telum 204
Templum 115
Tœmpocos 104
Temulentia 73
Temulus piſcis 45
Tenaſmus 204
Tendiculæ 41
tenontes 206
teraneola 58
teredo 207
teripudium 56
teruncius 207
teſſillatum 63
teſſellæ 63.&.202
teſſera 37
teſtaceus panis 84
teſtæ 82
teſtuacium 84
teſtudo 44.&.88
teſtus 84
tetanos 111.&.196
tetanothra 86.&.203
tetradoron 19
tetrapharmacum 207
tettigometræ 177
tettigoniæ 177
tettiſgos 177
texitechnos 108
thalaſſo 87
theca 101
theria 205
theriaci paſtilli 205
theriaclea 206
therme 59
theurgi 206
theurgia 206
theurgici 206
thiræ 177
thuribulum 101
thurio 44
tiara 203
tiarati reges 203
tiarophori 203
tibicines 115
tieldones 49
tignarius 62
tignum 62
tilia 206
timiopola 185
tinea 27
tinia vaſa 27
tinnitus aurium 203
titillatio 206
titillatus 206
titio 81
titiuilitium 193
tollo 202
tollutares 49
tomacula 202
tomix 206
tonſus 205
tophus 19
topia 202
topiarii 41.&.202
topiarium 41
toralia 89
torcular 26
tori 206
tornarii 170

torniamen 202
tornus 170
torris 81
torques 88,&,205
toſſica 206
toxeuma 206
toxos 109
trabea 203
trabeatio 203
trabeatus quiri-
nus. 203
trahe 204
traheæ 204
trachonia 203
tragopagus 26
tragos 99
tragula 207
tranſtra 115
trapetes 30
trechedipna 186
trechedipni 186
trenetica tibia 204
trenodium 204
trenox 204
trepteria 206
tribula 204
tribulus 204
trichie 44
trientalis 206
triginos 26
trigla 42
trigliphi 205
trimixos 96
triobolus 26,&,202
tripatinum 207
triplinthius 183
tripodes 69
trips 112
tripudium 46
triſpaſtos 188
triteuus 156
triticum 11
trochiſci 180
trochus 207
trocleæ 14
troia 202
trulla 204
truliſſare 204
tryginon 149
tubuli 116
tuceta 83,&,203
tucia 186
tudicula 204
tudiculare 240
tudites 204
turbo 207
turdus 57
turtur 57
turunda 56,&,203
tuſſis 150
tutulus 207
tutulati 207
tygris 46
tympanici 155
tympaniæ 202
tympaniſtes 202
tympanites 155
tympanotriba 202
tympanum 14,&,202
typhon 149
typus 206

V

Vacinii 211
Vagina 110
Valetudo 97
Valetudinarium 97
Valgia 210
Valgiolum 210
Vallum 113
Valuæ, 20,&,112
Valuolus 112
Vannum 113
Vappa 26
Varri 210
Varices 210
Variæ 46
Variæ picæ 49
Vaſtazontes 186
Vatiæ 210
Vatieni 210
Vatrachos 43
Vectes 21
Velabrum 113
Velites 110
Venabulum 109
Ventilator 113
Vepreta 210
Veredi 49
Vermiculata paui-
menta 151
Vermiculatus 210
Vermina 208
Verminari 208
Verminatio 208
Vernix 40
Verrucæ 99
Verſoria 210
Verſura 19,&,208
Vertagus 51
Verticulus 87
Veru 84
Verucula 209
Veruina 211
Veruta 84
Veſpertilio 174
Veſtibulum 20
Veſticipes 209
Veſtis 93
Veſtium nomina 93
Veterina 51
Veterinarii 51
Veternum 209
Vibriſſæ 208

Vicia 112
Victores 25
Vigilie 96.&.208
Vimina 25
Vinum 25
Vinorum genera 25
Viola 38
Viriculum 209
Viridaria 32
Viridarii ſerui 210
Virginea veſtis 210
Vitrearii 203
Viuera 208
Virgo 25.&.208
Vmbilici 209
Vnguentorũ gña 93
Vnguis 209
Vniones 44
Vola 210
Volgiolum 210
Volſelle 208
Volua 29
Voluox 210
Volutabrum 210
Volutina dea 201
Vomica 109
Vomitus 100
Vomonices 167
Vopiſcus 210
Vrceoli fictiles 68
Vredo 188
Vri 209
Vrinatores 24
Vrinarium 60
Vrna 24.83.114.191
Vrſorum partus 47
Vrtice 210
Viſtrigo 210
Vſus anulorum 104
Vua 98
Vuarum genera 78
Vulcanus 80
Vultures 58
Vulua ſuilla 29

X

Xenia 170.&.211
Xenius 211
Xenius Iupiter 211
Xenodochia 211
Xenodochus 211
Xenos 211
Xeria 155.&.211
Xerolibya 211
Xerophtalmia 211
Xeros 211
Xiphiæ cometæ 211
Xiphion 211
Xiphos 211
Xylina 211
Xylinæ veſtes 87
Xylobalſamum 129
Xylocinamum 31
Xylon 87.&.211
Xyron 211
Xyſtus 12
Xyſtici 62

Y

Ypermetopon 151

Z

Zamia 212
Zamiæ nuces 212
Zea 111
Zemio 212
Zephyria 56
Zetæ 60
Zibilini 123
Zigodes 133
Zizipha 78
Ziziphus 78
Zographia 104
Zomidion 212
Zomos 212
Zonarii 211
Zone 211
Zoophita 212
zophorus 140
zopiſſa 212
zoſter 211
zoſterus 211
zyga 212
zygia 211
zimiſtis 72
zythus 112.&.211

Ianus Andreas Albius.

Antiquam:Marius Domum:recurrens:
Qui Mos:eſt proprius:boni Architecti:
Inuenit:loca multa:Aranearum:
Cincta Caſſibus:& graui Veterno:
Et ne:Lucifugæ latere Blattæ:
Poſſent:Aedibus Expulit:Tenebras
Qualis:Purpureus fugure Thitan:
Solet:Quum a populis:Caput Sepultis
Effert:& Radiis reueſtit Orbem:
Sed:dum ſingula:noſter Archimedes:
Illuſtrat:Propius ſuiſq; rebus:
Infert Mane nouum:cadit velut Flos
Quem:Bruma:aut Aquilo:inſoleſue Aratrum:
Præſit:Ha Tenebræ:Tenebricoſæ:
Orci:quæ omnia Deuoratis:ipſi
Dent uobis:male Dii:Abſtuliſtis omnes:
Aeuo huic:Delicias:vale Ha vale Aetas:
Infælix:viduata:tam Fideli
Et Docto:Nitido::& Probo:Architecto
Rara:qui potuit:domum Elegantem:
Arte:ponere:Quam:nec Inuida Aetas:
Terras:Exitio Datura:perdet.

Petrus Maria Cariſſimus Canonicus
Parmenſis.

Hoſpes:licet Negocium:inſtet obſecro:
Audi:tibi ita præſto:Lacæni ſint fratres:
Si quando:iter:per æquor:inſanum paras
Idemq; Mauors:ſi vis ingruet pugnæ:
Obdormit:Aeternā ſopore alto hic:noctem:
Grapaldus ille:ille Agnitiſſimus dudum:
Qui fecit:Aedē Splendidam:& Raram ſane:
Iam abi & memento oculis tuis ſat debere:

Franciſci Marii Grapaldi Viri Illuſtris : Vita Per Ianū Andreā Al-
biū:ad Reuereñ.Dñm Florianū Canonicū Patro.Suū Digniſs.

Dionyſiodori Adagium — DIONYSORVM Sophiſtam:tritū quoddā
Veteri Sermone Adagiū:in ore Sæpe:habuiſſe:
Chryſippus — Auctor eſt Plutarchꝰ:Quis patrē laudabit:Ni-
ſi Improbi liberi:uerum Hoc Chryſippus Phy-
loſophus:eius ſane triſtitiā reformidans:cōmu-
taſſe:mitioriq; verbo:ad meliorem partē:tradu
xiſſe videtur : Quis patrē laudabit:niſi probi li-
beri:dicebat enim:illoꝝ arrogantiā:Eo prouer-
bio cōprimi:qui cū ipſi nulla virtute excellant.
Maioꝝ ſuoꝝ gloriā:& laudē ſibi ipſis:frequēter aſcribant: Cæteꝝ
Pyndari Sententia — Cui maiorum generoſitas:& ſplendor: (vt inquit Pyndarus) non
degenerāti natura conueniat:quēadmodum tibi Floriane:qui do-
meſticis exēplis cōformatus maioꝝ tuoꝝ:memoriā reuocas : neq;
enim alienæ laudis:Gloriā tua virtute deſtitutus aucuparis:Quam
obrem Cū ego Grapaldi:Ciuis tui: Vitā litteris mādaſſem:Opere
præcium:mihi feciſſe videor. Si illā tibi : tibi inquam meo numini
Primitias diis Offeri — mitterē quādo Antiq̄ receſſq;:fuerit ɔſuetudo Primicias: eiſdē deis
offeri de quibꝰ:mortales benemeritos fore Exiſtimabāt:Sed iā ad
inſtitutū opus:ne Cupreſſum ſimulare videar:reuertamur : Gētem
Brixillum — Grapaldā:vt hinc ordiar ex Brixillo originē:duxiſſe cōperimꝰ: Op
Ciuitas — pido ſane nobili:cū ꝓpter amenitatē:regis fluuioꝝ:Eridani in cu-
Otonis — ius ṗripio ſitū eſt tū ꝓpter otonis Siluii:memorādā cedē:ueꝝ īteſti
Silui — na bella tumultuſq; Barbarici:cā Vrbē poſtea obſcuriorē reddiderē
Cedes — Qua de re:Chātes Frāciſci Marii auus merito quidē : īter Selectos
Argus Heroes Anumerādus: ne ſedē male hoſpitā Diutiꝰ teneret
Parmā ſe cōtulit:Quā Vrbē : inter cæteras Ciſalpinę Galliæ pluri-
Parma — mū excedere ſatis notum eſt:vtpote:Quæ ex Priſcis illis Romanis
Romanorum Colūnia — originē ducit:Ex Catellano igiť(ſecunda vt aiunt Iunone) Grapal
dus naſciť:Cuiꝰ ortus:Circa idus Hypberætei mēſis fuit : Qui apđ
Macedonas October eſt:quo natos mēſe Serotinos lōgęuoſq; fore
Hyperbetæus Menſis — vulgo creditū eſt:Is itaq; populari ægritudine:q̄ Epidimiā græci vo
cāt Paſſim īgraueſcente:a quodā familiari aſportať:Ne tā nobilis fa
miliæ:vno vt dicūt Epulo:Omnes reliquiæ conſumerentur : Cre-
Popularis Ægritudo — dendum eſt enim:Apollinem Vt q̄ oraculoꝝ deꝰ eſt:ideq; Poetaꝝ
tutor præuidiſſe Hominem olim ſibi honore futurum:illumq; ex ta
Epidimia — li diſcrimine liberaſſe : Quando eundem deum præſtare ſalubribus
cauſis Auctor ſit Menādrus : Qui ſcribit etiā Mileſios απολλωνι
ουλιω pro ſalute ſua īmolare:idem Homerus ī libris Illiados: ſalu

tis auctorē Appellat: δυλὲτε καὶ μάλάάίρε & eũdē peſtis dato-
rē: Vñ apud Pachynũ Siciliæ ꝓmõtoriũ Lybiſtinus Apollo: magna
religiõe Celebris eſt: nam cũ Lybici Siciliã ĩuaſuri: ad id ꝓmõtoriũ:
claſſem adegiſſent: Apollo q ibi colebat ab ĩcolis ĩuocatꝰ: Immiſſa
hoſtibꝰ peſte: cõtis pene tali morbo procidẽtibꝰ Lybiſtinus cogno
minatꝰ eſt: ideq; in Agamẽnonis exercitũ ĩ Chriſidis vlcionē fecit::
dicebat aliquãdo id ſibi quod Neſtori accidiſſe: ille enĩ patre & fra-
tribꝰ bello Meſeneo ad Hercule interẽptis ſolus ſuperſtes remãſit:
ita & ego meis omnibꝰ peſte coruẽtibꝰ ſolus ſuperfui: is igit ad bo-
nas artes: Honeſtaq; ſtudia animũ nec præter indolis policitationē
apullit: primũq; præceptore vſus eſt Philippo Beroaldo homĩe qui
dē in litteris benemerito: Verũ vt ſors bonoꝝ eſt inuida: Auũculus
cui tutella demandata erat: in fata hominũ ceſſit: ex quo factũ eſt:
vt ſe ad Queſtuarias artes nãq; domi res anguſtior videbat applica
ret: quod & Pacuuiũ Poetã alioſq; cõplures feciſſe legimus & ne vi-
tã Cælibem q̃ oẽs pariter Philoſophi deteſtãt ageret priꝰ tamẽ pen
ſicularis ſuper hac re Metelli ſentẽtiis: Amabiliã duxit Vxorẽ ex no
bili Garimbertoꝝ familia: de qua plura dicturus erã: niſi me ſuem
Mineruã docere cognoſcerẽ: ſuis itaq; rebus amico (vt audio) Her-
cule cedẽtibus ruſum ſe ad humaniora ſtudia cõtulit: Certũ eſt enĩ
res humanas in eũdẽ ſæpius caſum deferi: ſiue qđ habũdãtẽ & para
tam materiã ad ſimilitudines edẽdas fortuna habeat: ſiue quod re-
rũ ſeries ex qbuſdã terminatis numeris vt Pytagoras Samius credi-
dit cõnexe ſint: Vnde neceſſariũ eſt: ex illaꝝ reꝝ decurſu ſæpe ea dẽ
euenire: Veluti ex duobus Atteonibꝰ alter enim Syrus: alter Arcas
fuit vtrũq; ab apro interẽptum fuiſſe: ex duobus Scipionibꝰ ab alte
ro Carthaginem captã ab altero fõditus euerſam: Troiã primũ ab
Hercule ꝓpter Laumedõtis equos poſtea ꝑ equũ ligneũ a græcis:
tertio propter equum qui in porta cõſiſtens Illiẽſibus claudere vo-
lẽtibus impedimẽto fuit: a Charidemo duce captã fuiſſe: Huic igit
noſtræ Rei publ. negocia vtpote oĩum horaꝝ homini demandata
ſũt: in quibꝰ ſe ſemꝑ tali ſolertia taliq; moderatione: tali deniq; pru
dẽtia geſſit vt neq; detrahẽdi Anſa cuiq̃ data ſit: dicebat aliquãdo
Thadeus Vgoletus homo aprime cãdidiſſimus: cũ quo res littera-
ria Naufragiũ feciſſe liquido patet: ãneſis Grapalde populũ! (vt il
le inquit) multoꝝ capitum eſſe belluam: & ob hoc fortaſis Samius
Phyloſophus omnino abſtinendum a fabis prædicabat: quando
ſuffragia vt noſtra tempeſtate fabis dentur: interim rebus ad ſedẽ
Apoſtolicã declinantibus vna cum cæteris Verbenariis ſeu vt li-
quidius loquar oratoribus noſtræ Rei Publi. vicem gerẽtibus pro-

Apollo ſalutis Auctor
Lybici Siciliã ĩuaſere
Lybiſtinus Apollo
Neſtor ab Herculæ Euaſit
Philippus Beroaldꝰ
Pacuuiius Poeta
Metelli ſententiæ
Suẽ Mineruã docere
Amico Hercule
Ex numeris cõſtant omnia
Troia ter capitur
Thadeus Vgoletus
Bellua multorũ capitum
Abſtinendum a Fabis

ficiſcit: qui Palatino certamīe: quod moris lāguētis Grçciæ adhuc
ſeruat: Donatus Laurea & publico ſtipēdio abs fœlicis recordatio-

Verbēarii Silentiū pitagoreum

nis Homine: quē qm̄ res expoſtulat ſub Pythagoreo ſilētio p̄tereun
dū duximus: ī patriā magna qdē omnium expectatiōe reuertit: fe-
runt enim quū ex mōte Mario: q mons ātiquo noīe Vaticanus ap-

Vaticanꝰ Deus

pellat: ſiue a Deo Vaticano penes quē eſſent vocis humane initia:
qm̄ pueri ſimul atq; nati ſūt eā: primā vocē edāt quæ prima in Vati-

Vagire

cāo ſyllaba eſt iccirco Vagire dr̄: ſiue qđ Vatū reſpōſo pulſis æthru

Dies ſine linea

ſcis. P. R. eo potitus ſit ſubiacētē vrbē aſpexiſſet: obortis dulci quo
dā affectu lachrymis proclamaſſe: Salue tot Illuſtriū virorū patria:
nullā enim quoad Romæ ſe Habuit diē ſine linea p̄teriiſſe affirma-
bat nā ſi quid occii quod qdē raro: circos īuiſebat: Thermas: thea-
tra Naumachias: aquæductus: mōtes: porticus: vias: fora: inſulas:
Arcus: coloſos: ſtatuas: obeliſcos: methas: Amphiteatra & alias vr

Vrbis antiquitates

bis ātiqtates: Nec multo poſt ad Leonē. X. Pōti. Termaxumū ruſū
orator venit a quo tā benigne cognitus Vt abs Tyranno Siciliæ ru
ſum platona accipi diceres ex quo itinere malā capitis diſpoſitionē
crebraſq; oculoꝝ vertigines cōtraxit: Cū propter Chlimatis diuer-
ſitatē tū propter ſolis ardores: nā ex his rebꝰ (vt aiūt Phiſici) caput
infirmū efficit: quare ad balnea Quæ in pricipio æthrurie ſūt iuxta

Marcus Garbatiꝰ

Apenini montis radices ductus ſane opera Marci Garbatii Medici
pariterq; philoſophi experiētiſſimi cōtēdit: ea eni (vt exiſtimo) Pri-

Porſenæ balnea

mū a Porſena æthruſcoꝝ rege q ſe laniculū vſq; habuit īſtituta ſūt.
Sed nūc tēporis Corſenæ balnea corupto qdē vocabulo paſſim ap
pellāt de qbus vt multoꝝ eſt opinio ītellexit ī libris Epigrāmaton
Martialis ætruſcis niſi Thermulis laueris illotus morieris Oppiane
ex quo factū eſt vt nō poſt multū tēpus priſtina adepta valitudine
nouā Academiā īſtitueret: verū fortūa quæ vt īqt Epicarmus nulis

Dictum Epicarmi de fortūa

in rebꝰ fidē ſeruare didicit: diē accelerat ne diu res litteraria ſua glo
ria ſua deniq; fœlicitate vti poſſet. Laborauerat igit circiter mēſem
vnū e doloribꝰ iis q qm̄ viſceꝝ Cartilagini īhæreāt ex argumēto Hy

Hypochōdrii

pochōdrii appellāt: Hi tā & ſi neminē ſua qdē vi iugulāt qm̄ tn̄ acu
tiſſimi ſūt etiā iure moleſtiſſimi phibentur: ſed enim fato ne dixerim
an inſitia incuriaq; medētium id euenerit vt dum curatio doloribꝰ
adhibetur febris vna oium inſidioſiſſima contracta ſit: Quç ſen-
ſim illapſa nō quidē in venas aut in Arterias ſicuti cçterç ſolent ſed
in artus in viſcera in neruos in oſſa quoq; & medullas īcubuerit: ea
vero quod latēter quaſiq; lenibus veſtigiis irrepſerat parū prio ani

Naturæ ſatiſfacere

maduerſa: dein vero cum ſatis magnam ſui ſignificationem dediſ-
ſe non tamen pro eo ac debuit diligēter curata ſic hominem prot-

ſus afflixerat vt nō virib⁹ modo ſed pene omni amiſſo corpore diſ-
tabeſceret: Quare pridie q̄ Naturæ ſatiſfaceret ītelligēs nullā ſuæ
ſalutis ſpē reliquā fore nihil pri⁹ habuit q̄ vt animæ medicū acerſe-
ret cui de cōtractis tota vita noxiis Chriſtiāo ritu cōfitet: Sūmo de-
in mane qeſcēti meditātiq; Sacerdotē adeſſe cū ſacramēto nūciāt:
Ille eni tu ne/iqt mitiſſime Ieſu tu neqſſimū hūc ſeruū dignaris īui
ſere: ad quod dixi ſeruū imo vero hoſtē: Qui tātis abs te comulat⁹
bñficiis: tuā tocies maieſtatē læſerim: quod ego p illā qua omne ge
nus hominū cōplecteris charitatē q̄ te cœlitus: ad nos ī terrā dedu
xit: q̄ famē: q̄ frig⁹: æſtū: labores: cōtumelias: flagella: irriſus: verbe
ra q̄ poſtremo crucē: ſubire te cōpulit: p hāc ego ſalutifer Ieſu qſo
obteſtor: auertas faciē a peccatis meis & cum ante Tribunal tuū cō
ſiſtero quo me iādudū citari plane ſentio: nō mea fra⁹: nō culpa: ple
ctat: ſed tuis meritis cōdonet: hæc atq; alia cū dixiſſet corp⁹ & ſāgui
nē dominicū: diuina q̄dā maieſtate vered⁹ accepit: tū cōſolari Mar
cū Antoniū filiū vt feret æquo aīo vim neceſſitatis: nō defutuq; cœ
litus patrocinium: eramus ibi Anſelmus vnaq; Cæſar Chariſſimus
vir & ī Matematica & medicīa exqſitiſſimus multiq; cōplures fami-
liariū: cū ſe Apio īdigere ꝓclamauit: credebā ego aliqua medicamē
ta: Apio p̄parari oportere: cū Anſelmus clā mihi ad aurē deflectens
hic īquit profecto: ſibi diē īſtare cognoſcit Apio enim mortuos: ſe
pulchraq;: veteri Græcorū more coronabantur: idq; defunctorum
Epulis dicatū eſſe Lucianus affirmat: verū: vt nos mutuo obloquē-
tes aſpexit: heus vobis iterim parabo ſedem in Fortunatis inſulis ī-
ter odoratū lauri nemus vnde ſuperne plurimus Eridani p ſiluā vo
luitur amnis. Hiſdēq; reiteratis ſæpius Carminib⁹ expirauit. Vir ad
omnia ſūma natus & qui flantē reflātemq; toties fortunā vſq; adeo
ſit alterna velificatione moderatus: Vt neſcias vtrum ſecūdis reb⁹
cōſtantior an aduerſis æquior ac temperatior apparuit: periit autē
Quinquageſimo & ſexto ætatis ſuæ anno qui inter Climatericos id
eſt ſcalarios annumerat: abs quibus ſine aliqua moleſtia mortales
euadere difficilimum eſt: nā per ſeptēnariū numerū humanæ vitæ
Vehiculum diuiditur: præceſſere autem admirāda quædam Signa
& Prodigia euis credo obitum ſignificantia: nam & tales homines
Immortalibus deis cordi eſſe proculdubio credēdū eſt: Eius enim
Gentilicia inſignia: Quæ in prærupta noſtræ Vrbis turri depicta
erāt de Cœlo tacta ſunt: nā Fulmina ex alto ſtatiſq; de cauſis ex ſuis
veniūt ſyderib⁹: q̄re ueteres Romani ex Aethruſca diſciplina ſacer
dotes ī vrbe habuerūt: q fulmīa ipſa procurarēt qui fulguratores a
M. Catone appellāt: Conſedit etiam ī eiuſdē tecti cacumine Inau-

Oratio ad Deum habita

Anſelmus Cæſar Chariſſimus

Mortuos apio coronari

Fortūatæ inſulæ

Climathericus Annus

Septennarius Numerus vitæ Vehiculum

Quædā Prodigia

Fulguratores q ſint

ſpicatiſſima q̄dam auis lugubri triſtiq; ſuo carmīe illud puto quod
poſtea ſecutū eſt denūcians:Has enim huiuſcemodi volucres omi
Præceptū noſas eſſe malaq; mortalibus portēdere ſuperſticioſa Vetuſtas cre-
Amythao didit:niſi ipſæ ex p̄cepto Melāpodis Amythaonii:Cruci ſuffixe ha-
nii berētur pleraq; alia Infauſti ominis aparuere:quæ q̄dem ſingula na
In Diras rare haud mihi viſum eſt:in Laceſendo aūt reſpondēdoq; ex tēpore
acutiſſimus fiūt:Cauſidico cuius informe gibbo erat corp⁹; ageni
Dicta q̄- apud ſe cām & frequēter dicēti corige me Si quid reprēdis : ego te
dam inq̄t monere poſſum:Corigere nequaq̄:cum vidiſſet mulierē ex fra
Vrbaniſſi xino arbore pēdulā vtinā īquid cæteræ arbores fructū huiuſcemodi
ma tuliſſent a Tōſore loquaci Rogatus quomodo te tondeo Silēs īq̄t:
cum ornatum ſcutū elegātius cuiuſdā videſſet dixit nō mirari quod
ſcutū tali cura ornaſſet ī quo plus præſidii quam in gladio haberet
Interogatus q̄ua hora prādere oporteat:Si diues inquit qua vult:Si
pauper quādo poteſt;Quodam dicēte vēturos aliquādo in Italiam
Turchas Turcas nubes ſagittarū copia:facturos:melius inquit in vmbra pu
ſagittis gnabimus:rogatus cuiuſmodi vinū Libētius biberet alienum inq̄t:
pollere aduleſcēti cuius cōſuetudine tenebamur Chaſandrā ſe dicenti q̄m
euētū cuiuſdam rei prædixiſſet:recte īquis:nam multos poſſū tuos
Aiaces Aiaces Oyleos noīare Cū ſcorti filiū in turbā iacientem lapides cer
oylei neret:Caue ait ne patrē ferias: Cū vidiſſet luxurio ſi cuiuſdā domui
īſcriptū:venalis;Siebā inq̄t quia vini crapula obſeſſa facile dominū
euomeres:Admirāte quodā ea quæ ſūt Florentie donaria longe ait
plura eſſent:Si qui ſeruati nō ſunt ea deuouiſſent:Intuens aliquādo
Scopo po aduleſcētem lapides in crucē iaciētem Euge inquit ſcopo eni potie
tiri ris: Prolixam certe haberet materiā:Si quis iſta colligere ac proſeq
vellet: ſunt enī pene īnumerabilia huiuſcemodi vrbanitatis dicta:
Scripſit compoſuit autē libros de Partibus Aediū Opus ſane elegās & eru-
Pſalmos ditum quæ materia Latinis grecīſq; vſq; ītacta erat Scripſit etiā Pſal
Hebreo℞ mos quoſdā ductus ſane ſuorū delictorum penitētia.Quod & He-
Rex breum Regem feciſſe teſtis eſt Antiquitas:Cæterum quoad corpo
Opinio ris Habitudinē pertinet procerior:obeſitate tamē conueniēti:Hu-
theophra mectātib⁹ oculis:ore quedā gratū odorem exhalāte Cuius rei cauſa
ſti fuit quædā corporis tēperies īnato calore feruētis:cū enī(vt Theo
Torrida phraſtus æſtimat)humor a vapore digeritur : ſuauis ginatur odor
loca oportet:ea propter arrida atq; torrida Orbis terra℞ loca : plurima
Aromata & preſtantiſſima ferunt Aromata:Sol enim putredinis materiā hu-
ferunt morem exhaurit:Qui rebus abundat extrinſecis.

FINIS

P. Franciſcus Parius.

Inſtructæ ſi cura domus: ſi cura loquendi
Sit tibi Grapaldi ſcripta diſerta lege.
Quæ latuere diu tam docta vocabula: fecit
Ille quidem medio ſplendidiora die
Nam latii decus eſt: & noſtri gloria ſæclis
Et Iubar & linguæ Delius Auſoniæ.

Bernardus Bergondus.

Grapaldum uenerare laureatum
Hoſpes. Si latias colis camænas
Fontes non opus eſt adire graios
Si quod ſcribere vis poema clarum
Hic fons eloquii: & Chorus ſororum
Si proſam legito ſuas Tabellas
Quas hic quottidie ſuis amicis
Mittebat. Ciceronis inſtar: atq
Criſpi dixeris omnibus Saluſti
Eſſe. Si Thalamum: Lacunar: Aulam
Tectum nobile: Porticus: Columnas
Condis. Hunc lege. Liuor abſit Hoſpes
Quod tu ſi facies opus placebit.

Epithap. Mar. Grapal. per Nicolaum Pietulum

Hac potuit feciſſe itiner: qui Lumine ſicco:
Belorophonteis eſt male gratus aquis:
Thymbreum: Aonides: Marium: Euan Numina uatum
Atq alios plures: hæc capit Vrna deos.

Cæſar de Michaelibus.

Iacet Peridum decus ſororum
Franciſcus Marius Grapaldus Vrna hac.
Pone arcum & Pharetram/& leues ſagittas
Apollo/& lachrimis decora ademptum:
Relicta Aonides Lyra atq plectro
Deplorent obitum ſui poetæ
Mæſta tu quoq (proh dolor) iuuentus
Luge orbata tuo bono parente.

Franciſcus Marius Grapaldus Poe-
ta Laureatus Parmenſis Illu-
ſtri Horlando Marchio-
ni Pallauicino.

Signa dabit Plates:leporem venator:& auceps
Perdices:crepidas ſutor:& arma faber:
Iſitia & fartor:ſumen:uentremq; faliſcum.
Inſtar pyramidis Bubſequa lactis opus:
Et figulus capides:ientacula dulcia piſtor:
Crœſus opes:numos diuitis arca Midæ:
Attalicum textrix:redolentia coccina lydus
Infector:uates grande poema dabit.
Aſt ego quæ potui:ne ſpernas munera:gerræ
Sint licet:eſt etiam grata Corola Ioui:
Fœlix viue diu Marii non immemor:Euan
Phœbus Calliope tu mihi ſolus eris.

Philippns Beroaldus Bono-
nienſis in Laudem
Operis.

Tectum nobile multiplex venuſtum
Cellas:horrea:porticus: columnas:
Menſas:balnea:fornices:dietas
Extruxit tibi doctus Architectus:
Nec perpendiculo decempedaq;
Metatus calamo ſed eleganti
Structuram uariauit & poliuit.
Lector perſpice:rem ſtatim probabis:

Illuſtri Horlando Marchioni Pallauicino Viro Principi Franciſcus Marius Grapaldus Poeta Laureatus Parmenſis Sal.

CVM MVLTI Libelli cõpluriaq; volumia cãdidiſſime
vir eruditorũ oĩum fauiſſor cõſtãtiſſime hac potiſſimũ
de cã ſæpi⁹ legãt: qa viris optimis illuſtribuſue dica-
ta ſunt: ego haſce meorũ ſtudiorũ primitias: ſeu magis Gerræ ſi-
lubet hæc nugaméta gerris ſyracuſiis vaniora ſub tuo culæ
noĩe edere coſtitui: vt cũ legẽtes viderĩt tibi ĩ quo virtutes de excel
lẽtia ĩter ſe certare iã norũt oẽs: eẽ dicata: auidi⁹ legãt: reuerẽtiuſq;
obſeruẽt. Sũt aũt de partib⁹ ædiũ: additis q̃ cõuenire videbãt ex
ꝓbatiſſimis: q̃ntũ potui: ſcriptorib⁹: & ĩprimis Pli. luce doctrinarũ
ſplẽdidiſſima: quorũ verba ſæpicule ĩter legẽdũ notabis: nec d̃ oĩb⁹ Plinius
ſed q̃ crebra lectiõe occurrerũt memoria ĩgeniũq; ſuggeſſit: his eq-
dẽ multa: illa vero quã plurima apes ex floridis herbãtibuſq; pratis Apes mel-
mellilegulas ſecutus ĩ ſcedulis calamo digeſſi: magis dictionũ ſtu- lilegulæ
dẽs ĩterꝑtamẽtis q̃ locorũ ſingulorũ idoneis: vt Architecti ſolẽt: di-
ſpoſitiõib⁹: Dom⁹.n.tã ãpliſſimæ ſtructurã nõ docere: verũ ædifica
tæ ꝑtes d̃ſcribeẽ: hoc ẽ ſingulis: noĩa ſua reddere: & breuiuſcule for
taſſis quã decebat elaboraui. Cõplura fateor me vl' addere vel diffu
ſius ſcribere potuiſſe: quorũ qbuſdã cõſulto: ne ĩ ĩmẽſũ opus creſce-
ret falce ĩperaui: q̃dã cũ abſoleta tũ nimis triuialia minime ɔuenire
viſa ſũt. Præterea ali⁹ alio plura & ſcire & rimari pt: nemo oĩa: hoĩes
ſum⁹. Mihi aũt ſatis ẽ hui⁹ materiæ: quã publicæ vtilitatis ergo ſuſce
pi maximã ꝑtẽ tradidiſſe hoc breui Enchiridio qđ a ſemidocto ĩtra
d̃cimeſtre ſpatiũ & ɔceptũ & editũ pigmẽtatoriorũ olitorũ & artificũ
turbæ ſemidoctulæ ẽptionẽ ſi venerit ĩ auctiõe ꝑſtolabit: Affranius
qppe nauci ñ daret: nec licitator Plaut⁹ Ciciũ offerret. Ea tñ oĩa q̃- Saturna-
liacũq; ſũt his ꝑcipue ſaturnalib⁹: q̃ nũc xpiana religio ex ortu redẽ lia quæ
ptoris ſaluberrimo Natalitia rectiſſime nũcupat ad te mitto tãq; Xe Natalicia
niola veterũ morẽ Romanorũ imitatus: vt cũ talis ſepoſitis: teſſeris
ſcruppis & auleolo poſt ludũ: quẽ tẽpus poſtulat: ĩ ocio fueris: ſi tñ
Africãi Scipiõis exẽplo eſſe potes ocioſus hæc legas: legẽdoq; cælũ
expolitiõis (dũmõ caſtigatoris & ñ r̃formatoris opã reqreĩ videãt)
adhibeas: & illa veluti Aeſculapi⁹ Vrbiũ aut reſtituas ad vitã: aut iu
uãte Vulcão: vt Plato tragica poemata: liberes ĩfamia: ſi puenĩr nõ
merenẽ ad famã: Noui eni ĩgenii tui acumen: noui accerrimũ illud
tuũ iudiciũ: quod medius fidius tanti facio: q̃ti Catonẽ illũ adoriã
gladio adeptũ. M. Cicero Romanæ princeps eloquẽtiæ faciebat:
& merito. In te nãq; ſũma doctrina & Lepos viget attic⁹ maſuſq; (vt
dicũt) eloquo cõparãdus. Quã ob rẽ ſi has meas nugulas nõ ĩproba
ueris ſublimi feriã ſidera vertice. Vale & Mariũ tibi addictũ excipe.

Franciſci Marii Grapaldi Poetæ Laureati Parmẽſ. De partibus Aediũ Liber. I.

Domorum inuentio

VNDI rudimento Homines feri et in culti ante fruges cognitas querna grãde ac fructibus: quos paſſim e terra natura ꝑduxerat victitabant: in ſpelunchiſqꝫ aut habitabant: aut tecta ſiluarum incolebãt. Verem agreſti illo & ferino victu aliquantulum poſito: cœpere primum alii tuguriola de fronde harundinibuſqꝫ cõtexere: alii quemadmodum Doxius Cæli filius exemplo ab hirundinum nidulis ſumpto: luto Acerato extruere loca quæ cannulis temere contecta ſubirent: mox cogitationibus ſuis adiicientes res nouas: nõ ſolum humiles caſas: ſed & ampliſſimas domos fundatas & lateritiis parietibus aut lapidibus erectas: materiaqꝫ & tegulis tectas conſtruere cœperunt veluti Athenis Eurialus & Hyperbius fratres excogitaſſe dicuntur: Procedente demum tempore luxus ille Romanorum ſumptuoſiores ac ſplendidiores erexit: & picturæ honore: & ex toto fere orbe marmoribus tranſlatis: & quod maius eſt ſolerti inuẽto ex arena in cruſtas ſectis: quibus non cõtenta luxuria etiã addidit: vt trabes & parietes tãq̃ uaſa inaurarentur: compluriaqꝫ ac diuerſa ad habitandum loca non tantum vtilitatis opportunitatiſue: ſed & uoluptatis cauſa ponerentur: de quibus ne longius q̃ res exigit noſtra præcurrat oratio hinc exordior: candide & fœliciter lege.

Caſa

Secta marmora.

¶ Parietes Veſtibulum Ianua Atrium Periſtylium Caput primum.

INTER Parietes Architectorũ omnium ſententia lateritii præferũtur: vtpore; ſi ad perpẽdiculũ fiant æterni: ideoq; ad publica vt plurimum & priuata opera ſatrapum domos: & ampliſſimas principum regũq; aulas ponuntur. E ſilice tamen græci diu ꝓbauere: erecti ſunt & marmorei: quos Romæ primo ſcænam. M. Scauri ædilis habuiſſe memorãt. Verum excogitata arte marmora ſecãdi in laminas fuere in prætio cruſtati: cruſta tantum marmoris intecti: qua primum Romæ totius domus ſuæ parietes in celio monte legimus Mamurram e formiis equitem Romanum operuiſſe. Sunt autem & priuatarum ædium & publicarum: ſignificantq; ſtructurã domus uniuerſæ corpus ambientem: quæ ſi undiq; uiam habuerit inſulam faciet. Muri uero primum a Traſone erecti ſiue mœnia urbium & oppidorum: Structuræ quoq; ædes intus diſtingunt ac ſeparant diuerſis nominibus ad uaria opera vſuſq; plurimos parietes dicuntur & iter gerini & Mediani: id genus omnia iactis in ſolo ſtabili fundamentis calce arena lateribus/marmore/ gypſo: cementis/creſcunt & conſtruuntur: At ſi ſtabile ſolum non fuerit ex uligine vel aquarum exundantia Fiſtuca inſtrumento ſublicæ paliq; ex alno imprimis pangẽtur ad fundamina. Calx ipſa de albo ſaxo aut ſilice optima coquitur fornace calcaria per calcarios ad ſtructurã: quæq; erit ex ſpiſſo ſaxo & duriore utiliſſima: iuſta ramẽ arenæ ab aritate hærendoue mixtione temperata: unde arenatum e calce & arena: & Arenarium ubi foditur: eius ſunt foſſitia fluuiatica & marina: inter quas craſſior minus aſpera ſabulum nuncupatur: foſſitiæ quartam partem calcis fluuiaticæ & marinæ tertiam addere conuenir. Laterum quoq; ex Intrita fiunt genera tria: Lydoron ſiue Didoron longum ſeſquipede latũ pede: Tetradoron e palmis quattuor: Pentadoron e quinq;. Doron. n. græci palmum appellant: & dora munera ꝙ manu darentur: unde Antidora. Variant autem nationes laterum nomina & formas: quæ omnes ſiue oblongæ uel incuruæ ſeu quadrangulæ ut in frontatis: triangulæue fuerint fornace latericia durãdæ ſunt. Marmoris in ædificiis etiamnũ uſus probatur:

Lateritii Parietes
Silicei
Marmorei
Cruſtati
Parietes
Inſula
Muri
Mœnia
Intergerini
Mediani
Fiſtuca
Calx
Arena
Arena tũ
Arenariũ
Sabulum
Lateres
Lydoron
Tetradoron
Pẽtadorõ
Doron
Dora
Antidora
Marmoris vſus
Frontati

qui apud Romanos adeo percrebuit:ut nauibus ad id preparatis
ex longinquis regionibus/tranſmarinis prouinciis extremis natio-
nibus adueherentur in vrbem marmora : nulla fere alia q̃ dilitiarũ
cauſa:hinc plinius alpes quas ĩ portẽto prope habueres veteres ab
Hãnibale pœno mox a Cymbris ſuperatas cædi in mille marmorꝝ
Parium genera cõqueritur.Eſt.n.parariũ candidiſſimũ a paro e cycladibus
Carariẽſe inſula:ſimile ex Liguria vehitur ad nos quod a loco Cararienſe vo-
Liguſticũ citamus:tale liguſticũ olim Lunenſium Lapidicinæ dederunt. Lu-
Luculeum culus marmori quod fere atrum erat illo delectatus nomen impo-
Laconicũ ſuit:cuius colũnas duodequadragenũ pedum Scaurus in arrio col
Ophites locauit: quæ poſtea in Theatro Marcelli tranſlatæ ſunt: Laconicũ
Porphyri- viride eſt & cunctis hylarius:ophites a maculis ſerpentium quibus
tes diſtinguitur nomẽ accepit:Porphyrites rubet cãdidis interueniẽti-
Leucoſti- bus punctis Leucoſtictos vocatur:Primũ autẽ verſicoloria marmo
ctos ra Laromiæ chiorũ dedere:Baſſaltes ferrei coloris eſt & duriciei:vñ
Marmora nomẽ mutuatur:onychites q & onyx ex Arabiæ mõtibus eſt e quo
Verſicolo vaſa potoria in germania producũtur.P.Lentulus Spĩter ampho-
ria primo ras ex eo & vrceos magnitudine cadorꝝ oſtendit:Alabaſtritẽ quoqꝫ
Baſſaltes candidũ cauare ſolent ad myrothecia:quoniã vnguẽta incorrupta
onychites ſeruare creditur:eſt Tophus lapis fragilis cãdidus & minus inquit
Alabaſtri- Plinius põderoſus qui Porus vocatur: Eſt pumex græce ciſſeris q̃ſi
tes pertuſus eroſuſqꝫ a vermiculo qui Cis dicitur qualis hordearius tri-
Tophus ticariuſqꝫ eſt: Sed de his iam ſatis. Difficile namqꝫ eſſet enumerare
Porus ſingula genera in tãta multitudine:cũ quilibet locus ſuũ fere mar-
Pumex mor ꝓducat.Primus autẽ peregrinũ marmor Numidicũ quod fuit
Ciſſeris in colũnis habuit.L.Craſſus orator:quẽ ob id.M.Brutus in iurgiis
Marmor Venerẽ pallatinã appellauit.Cementa vero dicũtur omnis rudior
externum materia qua ædificia cõſurgũt:ſed proprie lapides vulgares ſubdu
primo ri.Plinius in.xxxvi.medios parietes farcire fractis cemẽtis:inde ce
Cementa mẽtarii fabri murarii qui parietes ducendo domos ædificãt nomẽ
Cemẽtarii acceperũt.Hi de præcio totius operis faciundi:ſi cũ domino cõue
Redem- nerint:ædificãdũqꝫ id cõduxerint redẽptores vocitãtur. A cemẽto
ptores. Cementitii parietes etiã dicti:hoc ſcitu dignũ:ordines ipſos laterꝝ
Coria in parietibus ſtruendis a Vitruuio Coria nominari quæ vulgo tur-
Verſura ba opificũ curſus appellat:Sed eidẽ flexus angulorꝝ in ædificiis &
Campe parietibus exterior verſura dicitur quã græci cãpen uocãt:& Anco
Ancones nes etiã a cubiti uerſura quãdoqꝫ legimus Gypſo quoqꝫ parietes ca
Gypſum meræ & in fumibula additis arũdinibus leuiſſime ſuſpẽdũtur:Vſus
Maltha eius & ĩ albariis pro tectorio.Sed in hoc ꝑferũt maltha:quæ Plinio
Intrita autore fit e calce recẽti:& intrita: quæ in mortariis hoc eſt Lacunis

& cõceptaculis maceratur & fermẽtiſcit: Eo madido ſtatim vtũtur:
qm̃ celerrime coit: ac ſiccatũ dureſcit: optimũ coqtur e lapide ſpe-
culari: quo & ſculptores & pictores protypa Echtypa Iconia ſimula
cra & cõpluria alia ꝓducũt: ac formas faciũt: fit & e lapide marmo-
roſo: quod in albariis apud nos probatur. Parietibus nãq; extructis
Calx inducitur: vnde calcata ædificia calce cõtecta loricationẽ & Loricatio
tectoriũ appellãt: & ꝑcipue ſi leue politumue fuerit: vt ſuper induci Tectoriũ
poſſit penicillis vel albariũ vel pictura: & cæteræ id genus circũli- Albarium
tiones quæ ſtructurã plurimũ venuſtãt: nã & calx interdũ aſpera re- pictura
linquitur: ita vt grũmuli emineãt. Pli. de cucurbitis in. ix. Reptanti
bus inqt flagellis ſcãdentes parietũ aſpera intectũ vſq; natura ſubli
mitatis auida: quo loco ꝑ arteſum aſpera: pleriq; lectitabãt: ad arta Arteſes
calce aſpera tectoria: vel ab arteo appendices e ligno interpretan-
tes. Sed de hoc alias. Porrigiť aũt ſæpicule extra parietẽ in facie do
mus mutulis e marmore ſuppoſitis loc⁹ ad ſpectãdũ iſtar ſuggeſtus
vel pulpiti quẽ podiũ & podiolũ ꝑ diminutionẽ rectiſſime dicem⁹. Podium

Veſtibulũ ante ianuã locus: a ue particula quæ mõ ĩtẽdit: Podiolũ
modo minuit: & ſtando cõponi videť. Domos nãq; am-
pliſſimas ædificaturi ante ianuã vacuũ reliquere: in quo
togati clientes: qui patronũ: qui diuitẽ orbũ ſalutatũ ex
cõſuetudine veniebant priuſq̃ per admiſſionales in ſalutatorio ad-
mitterẽtur cõſiſtebãt: & neq; in via ſtabãt: neq; intra ædes erãt. Ab Admiſſio
hac igitur cõſiſtitione & quadã quaſi cõſtabulatione ſpatia illa veſti nales
bula ſunt appellata. Plautus in moſtellaria: Vide veſtibulũ añ ædis Salutato-
hoc & ambulacrũ cuiuſmodi: alii a Veſta deduci exiſtimarũt Oui- rium
dius in faſtis: Hinc quoq; veſtibulũ dici reor vnde precamur Quã propylæũ
famur veſtã quæ loca prima tenet: domuſq; partẽ nõ recte primorẽ Oſtia
ſignificare. Græci propyleũ dixerũt: Marcus Cicero Officiorum ſe Ianitor
cundo: Phalereus Demetrius: qui periclẽ principẽ greciæ vitupe- Oſtiarius
rabat q; tantam pecuniã in præclara illa propylæa profuderit. Thyræ

Ianua primus ædium aditus eſt a Iano bifronte: cui om- Thyridiõ
ne principium cõſecrauit antiquitas: cætera intra Ianuã pſeudoty-
generaliter oſtia ſunt: ſeu Valuat habeãt ſiue fores: q̃uis ra
hæc vſus corrupit: nam & Ianua a qua Ianitor pro Oſtio Hypothy
ponitur: & Oſtium a quo Oſtiarius: pro Ianua: græci Thyras voci- ra
tant: unde Thyridion oſtiolum: & pſeudothyra deducta: Pro- Antæ
thyra quoq;: & Hypothyra: valuarum hians illa cauitas: ipſa ue- paraſtatas
ro oſtiorum latera antas appellamus quandoq; Paraſtatas: a qui- Antipag-
bus antipagmenta valuarum ornamenta. At poſtes q; poſt oſtia menta
ſtant: e populo abiete cupreſſo & id genus cæteris clauis ferreis cõ- poſtes

fixi ad egreſſum & ingreſſum prohibendum:& bullis auratis inter-
Impagi- dum ad ornatum & ſplẽdorem : in medio Impaginum æque diſtin
nes cti ſuper cardines deuoluuntur:Hora Veianus armis Herculis ad
poſtem fixis latet abditus agro.poſuerunt & maiores ex ære: hinc
Camillo Spurius Caruilius quæſtor obiecit ꝙ in domo oſtia habe-
Fores ret ærata:Nam fores proprie & per diminutiuum Forulæ dicuntur
Forulæ quæ foras aperiuntur.Plinius in trigeſimo ſexto de Valerio Publi-
cola:& eius fratre.Adiici decreto ut domus eorum fores extra ape
rirẽtur : & Ianua in publicum reiiceretur.Et Plutarchus parum diſ-
ſentiens a Plinio memorat Primum.M.Valerio Publicolæ fratri
cum de ſabinis triumphaſſet domum publice poſitam : cuius fo-
res extra aperientur : cum antea cæterarum ædium intro referan-
do impellerentur : ut ex hac conceſſione honoris appareret quo-
Valuæ tidie eam domum aliquid publice admiſſuram:Valuæ quæ reuol-
Porta uuntur & ſe velant vt ex Varrone Seruius atteſtatur:Porta uero
Decuma- proprie eſt muroꝝ & caſtrorum:hinc decumana hinc prætoria ꝙ
na per eam portentur & exportentur cuncta : Alii inter quos eſt Do-
Prætoria natus ab aratri portatione nomen accepiſſe exiſtimarunt.Subiun-
Sulcus ctis namq; vacca & Tauro qui vrbem deſignabat : aratrum manu
Primige- ſuſpendebat ne ſulcum quem primigenium dicunt faceret vbi adi
nius tus ciuitatis erant relinquendi:Portarum deus Portunus unde &
Portunus clauim manu tenebat autor Feſtus:ueluti nunc claues dantur Di-
uo Petro qui ianitor cæleſtis aulæ vulgo creditur : Poſticum item
Oſtium:ſed in poſteriore ædium parte tantum.Horatius.Atria ſer
Pſeudo- uantem poſtico falle clientem : Ammianus Pſeudothyron vocat.
thyra Eſt & poſtica ad frugum inuectionem domibus neceſſaria : unde
Poſtica poſticula:Apuleius:Per quandam breuem poſticulam introuocat
Poſticula me:Fores autem cum planulis ferreis parietibus ut videmus car-
planulæ dinibus coniunguntur & ſuper illos deuoluuntur:Cardo ipſe quaſi
Cardo cor ianuæ quo mouetur:huius dea Carda quaſi Cardina apud Ro
Carda manos fuerat:cuius feriæ Kalẽdis iuniis celebrebãtur. Ouidius ſex
Strix to Faſtorum : prima dies tibi Carda datur : Dea cardinis hæc eſt.
Laniæ Hæc ſtriges nocturnas & Lamias puerorum ut dicebant Cunas in-
feſtantes a limine ſummouebat.

Hypthyrõ Limen tã ſuperior q̃ inferior oſtiorũ pars.Iuuenalis pendẽ
Suplimi- tia linquit vela domus & adhuc virides in limine lauros:
nare & poeta:Armatoſq; vident ſtantes in limine primo : Li-
Atlantes men autẽ ſuperius quod Neoterici ſupliminare : Græci
Thelamo Hyperthyron & Hyperthyrion ſuſtinere ſolent ſigilla q̃dã incurua
nes & gibboſa quæ Atlãtes dicẽtur & a noſtris Telamones virili q̃dem

eſſigiæ:nã muliebri ſi quæ in ædificiis etiã ſtantes erecte fuerint Ca Caryati-
ryatides vocabunt: vt ſcribit Vitru.architectus:Limina e marmore des
Numidico primus ĩ domo poſuit.M.Lepidus Catuli ĩ cõſulatu col
lega ver magna reprahẽſione;A limine Liminaris lapis : & poſtli- Lapis limi
miniũ ius cõpetens in captiuitate detentis ſi ad propria repedaue- naris
rint.At limen ipſum a limo obliquo ꝙ ingredietibus exeuntibuſqꝫ Limẽtinꝰ
tranſuerſum ſit: vt eſt apud Donatũ & Pompeium. Liminis deum Deus
limentinũ veteres & forculum qui præeſſet foribus coluerunt. Poſtlimiũ

SEra qua admota oſtia clauduntur:Diuus Hieronymus.in Forculus
pauli vita oſtium quod petebat occludens ſera obfirma
uit:adſerere.n.ẽ admouere vt Feſtus Põp.At.M.Var. Adſerere
a ſarire ꝙ eſt aperire dictã exiſtimauit. Inde reſerare re- Sarire
cludere.M.Cicero Nec ita claudenda eſt res familiaris ut eã beni- Reſerare
gnitas aperire non poſſit:nec ita reſerãda vt pateat oĩbus:Nonius
Marcellus patibulũ vocat ꝙ ea remota Valuæ pateſcũt:Serra alias Patibulũ
qua qd ſecatur:Vergilius.Tũ ferri rigor atqꝫ argutæ lamina ſerræ. Serræ
Hãc vt Plinio placet Dædalus ĩuenit:vt apud Seruiũ legimus Per-
dix illi nepos ex ſorore primus mõſtrauit:Ouidius ĩ metamophoſi.
Ferroqꝫ incidit acuto Perpetuos dẽtes:& ſerræ reperit vſum:peſſu- Peſſuli
li quoqꝫ qbus oſtia claudimus claueqꝫ mox ſubdita reſeramus:Apu
leius in aſino aureo.Tũc Myrmex tandẽ claue peſſulis ſubiecta pan
dit fores.Itẽ ſubdita claui peſſulos reduco.Hinc Solomonis canti-
corũ qnto:peſſulũ oſtii meii aperui dilecto meo. Vbi Nicolaus de Opeſſula-
Lyra oſtiolũ ĩ porta nimis frigide ĩterpretatus eſt. Vñ opeſſulata la- ta
nua peſſulis firmata: Vectes itẽ qbus fores offirmant: Vergilius: Ianua
Cẽtũ ærei claudũt vectes:æternaqꝫ ferri robora nec cuſtos abſiſtit: Vectes
limine Ianus. Vectẽ cyniras agriopæ filius ĩuenit:cuius noĩe & pa- Primo
lus ferreus preſertim ſignificatur.Clauis etiã qua fores arculæ & id Clauis
genus multa:& claudũtur & aperiunt. Vñ cõclauia loca q̃ ſub una Cõclauia
eadẽqꝫ claue clauſa ſũt:vt apud Põpeiũ:Terẽtius ĩ Eunucho.Dum
apparat virgo ĩ cõclaui ſedet.Vbi Donatus Cõclaue inquit eſt ſe-
paratior locus in interioribus tectis ꝙ intra eum loca multa & cubi Clauis
cula clauſa ſint adhærentia triclinio.At Cicero Conclaue ipſum tri Primo
clinium eſt interpretatus:Clauem Theodorus ſamius primo mõ- Clauicula
ſtrauit:a qua faber clauicularius. Obices etiamnũ Peſſuli clauſtra rius
ſeræ vncini vocitantur:& ab obiiciendo teſte Gellio nomen acce- Faber
perunt: generaliter quæcumqꝫ obſtacula dici poſſunt : Silius Itali- Clauſtra
cus:& fidos certant obices accerſere ſilua Vergilius ecce maris ma Obices
gna claudit nos obice pontus : Repagula item ſunt quæ pateſaciẽ Vncini
di gratia ita figuntur vt e cõtrario pangãtur:autor Pompeius Oui- Repagula

diꝰ:raptaq; de dextro robuſta repagula poſti oſſibꝰilliſit:Pli. Abies
ualuaꝝ repagulis & ad q̄libet īteſtina opa aptiſſima: hæc & repages

A Trium primus ītra ædes aditus: Vitruuius:in vrbe atria
proxima ianuis eſſe debent:ruri a pſeudo vrbanis ſtatim
periſtylia:Lucæ.xi. Cum fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum in pace ſunt ea quæ poſſidet: & poeta: Atria longa
pateſcunt. Vbi vt notauit Ser.culinam facere antiqui cōſueuerāt:
hinc atria dicta quaſi atra ꝓpter fumi fuliginem:ſiue ab Atriatibus
æthuriæ populis vt autor eſt.M.Var.Nam pompeius atrium ante
ædes genus ædificii proprie dictū putat quaſi aterriū ꝙ e terra oria
tur:vnde Atrienſis inter primores Seruus nomē accepit:& Atrio-
Atrienſis lum in amplis domibus in quibus erat atrium maius:At proximus
atrio locus Tablinum a tabulis ut græce Pinacotheca dicebatur:
Tablinū Plinius in.xxxv: Tablina codicibus implebantur: & monimentis
pinacotheca rerum in magiſtratu geſtarum: aliæ in foribus & circa limina ani-
morum ingētium imagines erant affixis hoſtium ſpoliis. Item ima
ginum pictores Sopylon & Dionyſium quorum tabulæ pinaco-
thecas implēt:& Apuleius Floridorum vltimo Medici inquit cum
ītrauerint ad ægrum vti viſant nemo eorum ꝙ perpulchra Tabli-
na ī ædibus viſant:& lacunaria auro oblita:De Tablino quoq; me-
minit in.vi.Vitruuius Architectus:Eſſe tamen illa fere videtur dif
ferentia:ꝙ in Pinacothecis tabulæ picte:in Tablino rerum in ma-
giſtratu geſtarum monumenta continebantur.

P Eriſtylium columnis formā accipit:In tres enim aut qua
tuor partes habet porticus: Vitruuius Periſtylia inquit ī
tranſuerſo tertia parte longiora ſint q̄ introrſus: colum-
na & tam alta q̄ porticus latæ fuerint. Periſtyliorum iter
columnia ne minus trium ne quatuor columnarū craſſitudine in-
ter ſe diſtent: Item coniungūtur his domus ampliores habentes
latiora periſtylia:in quibus pares ſunt q̄tuor porticus altitudinibus
Rhodiacum aut vna quæ ad meridiem ſpectat excelſioribus: Id autē peryſtiliū
quod vnam altiorem habet porticum: Rhodiacum dicitur: habēt
Inteſtinū enim domus egregia ueſtibula & lanuas proprias cum dignitate:
Opus porticuſq; periſtyliorum albariis & tectoriis & ex inteſtino opere la
Oecodomicum cunariis ornatas: Vbi inteſtinum opus e ligno fabrorum accipies
quod & Sublicium:& Oecodomicum ædibus aptum: Suetonius
Sublicium in Auguſto & Marcus Varro periſtylum appellant:cui nomen de-
Epiſtyliū dit Peri græca præpoſitio: & Styli columna: quemadmodum ab
pycnoſtylon epi capitellū Epiſtylium nominatur:Inde Tetraſtylon: decaſtilon
a columnarū numero:& pycnoſtylō ī quo de(n)ſiores ſunt columnæ.

PORticus apud antiquos ad deambulationem & vmbrã
erectæ ſunt: Martialis. Claudia diffuſſus ubi porticus ex⸗
plicat umbras: Et Sueto. in Domitiano Solicitior in dies
porticum in quibus ſpatiari conſueuerat: parietes phen
gite lapide diſtĩxit: e cuius ſplẽdore per imagines quicquid a tergo
refert prouideret: Primi eas domibus addiderunt tyrrheni: in qui
bus ſeruorum & concurrentium turba diuerteret quæ imitati ro⸗
mani poſt modum & in melius aucta ad ſuam Rem Pubicam tran
ſtulerunt: ut ſcribit Diodorus. Celeberrimæ autem portic⁹ Romæ
fuerunt Corinthia ab ære corinthio quod erat in columnis ad cir⸗
cum Flaminium erecta a Cn. Octauio: Pompeia: Claudia: Liuia ab
autoris nomine: & porticus Catuli quam de manubiis Cymbricis
erexerat: Subterraneas autem Cryptoporticus appellant: Sunt &
miliariæ porticus ex paſſuum numero: ſicut a ſtadiis q̃s Vitruuius
ſtadiatas vocat: niſi qui miliarias porticus accipiat pro eis in qui⸗
bus multæ porticus conuiæ procubebant: Suſtẽtantur omnes Co⸗
lumnis quæ ideo dictæ ſunt quod culmina ſuſtineant autore Pom⸗
peio: Harum tria potiſſimũ habemus genera. Teretes; q̃drãgulas
& ĩ his Striatas: quadrangulæ potiſſimum angulares quæ antes: cæ
teræ Medianæ. Plini. elegãter cõchã & Apulei⁹ Metaphoricos frõ
tẽ ſtriatam dixere: quãta autẽ debeat eſſe craſſitudo lõgitudoq; illa
rum in ædificiis docet locupletiſſime Vitruuius in tertio: & in quar
to circa Striglium inquit caua & angulos Striarum: nã Striæ in colũ
nis erũt partes extãtes & prominulæ: Strigles vero cauæ & cõditæ:
ipſiq; canaliculi: Apud veteres Doricæ ĩ ima craſſitudĩe ſextã partẽ
altitudinis habuerunt: nonam Corinthiæ & Ionicæ: ſeptimã Tuſca
nicæ: fuerunt preter has & Aticæ columnæ quaternis angulis pari
laterum ĩteruallo: Columnas e marmore peregrino primus Lucius
Craſſus orator de quo ſuperius in domo ſua poſuit: Quod in ſum⸗
mo earum ponitur in opere Epyſtilium nuncupatur: Plinius ſic pa⸗
tris ædes Iouis quam vis lapideas columnas & epyſtilia circunda
rent ſed & trabem quam columnis imponunt in ſtructuris archi⸗
tecti hoc nomine ſignificamus: Quod ſubponitur ſpiram erudi⸗
tiores cæteri Baſem dixerunt: quæ ad plura refertur Idem: In Ephe
ſiæ Dianæ aede de qua prius ſermo fuit primũ columnis ſpiræ ſub⸗
ditæ & capitella addita. Spira itẽ genus operis piſtorii: & funis nau
ticus in orbem conuolutus: ſed proprie circulus qui in ſe ipſum nõ
recurit. Hinc in ornamentis capitis matronarum & in ſerpentibus
eſt ſpira: Plinius ĩ nono: Lolliam Paulinam quæ fuit. C. Pricipis ma
trona vidi ſmaragdis margaritiſq; operam alterno textu fulgenti⸗

phengites
porticus
primo
porticus
romæ
Corinthia
pompeia
Claudia
Liuia
Catuli
Miliariæ
Stadiatæ
Crypro⸗
porticus
Columnæ
Striatæ
Antes
Medianæ
Striæ
Strigiles
Epyſtiliũ
Spira
Baſis

bus toto capite crinib⁹ ſpiris auribus collo manibus digitiſq; : quæ
ſumma quadrigenties ſeſtertium colligebat: Claudianus in raptu
Perſephones de ſerpentibus. Nũc ſpiris Zephiros tranant: Martia
nus Capella de nuptiis philologiæ & Mercurii: Et ſpiris toruo nitue
Xyſtus runt aſtra dracone. Inter portic⁹ eſt Xyſtus lata ad hibernam exer
citationem: ibi enim atheletæ per hyemem exercebantur ut ſcribit
Vitruuius: qui docet quemadmodum facienda ſit. Vnde a Xyſto
Xyſtici Xyſtici: Suetonius in Auguſto: Nec tamen eo minus aut Xyſtico-
rum certationes: aut gladiatorum pugnas ſeueriſſime ſemper exe-
git. Item Nõ tam ſtatuarum & tabularũ pictarum ornata ædes ſuas
q̃ Xyſtis & nemoribus excoluit. Vbi Xyſtus pro ambulatiõe accipi
poteſt in qua arbuſculæ ſunt iu plurimas ſpecies effigiatæ: veluti &
penes Plinium ad Apollinarem. Ante porticum Xyſtus conci-
Paradro- ſus in plurimas ſpecies diſtinctuſq; buxo: Nam ut refert Vitruuius
midæ latini Xyſta ambulatiões appellant: quas græci Parodromidas: Ci
cero in Bruto: Cum ambularem ĩ Xyſto & eſſem ocioſus domi: De
Xyſticis etiamnum Suetonius in Galba: Vt & ſi quid ſcænici aut
Xyſtici donatum olim vendidiſſent auferetur emptoribus.

¶ Cauedium & Puteus Caput. II.

CAuedium vt Pli. Cecilius in epiſtolis dictiõe mu
tilata: ſiue cauũ ædiũ vt. M. Var. dictiõe integra:
locus eſt ſub dio vacuus: cinctus vndiq; portici-
bus ad cõem oĩum vſum: quinq; autẽ generibus
diſtinguiẽ quorum noĩa Tuſcanicũ: Corinthiũ:
Tetraſtylõ. Diſpluuiatum & teſtudinatũ: ſingu-
loꝶ ſtructuram & facies breuitatis cauſã ſcribere
ſuſpẽdimus: tũ etiã quia huiuſcemodi ſtructuris
raro nũc utimur & cũ vtimur ita mutamus ita ue
nuſtamus ut aliæ videanẽ quiſq; tñ illas noſce uoluerit inueniet in
libro Vitruuii de Architectura ſexto: Circa cauediũ loca diſponen
tur vnius cuiuſq; rei vtilitatis gratia parietib⁹ diſſepta Veluti pena
Impluuiũ ria cella & vinaria: Coquinæ cœnatio cubicula & Balneæ: Implu-
uium quoq; qua impluere imber indomũ poteſt. M. Var. ſi relictũ
erat in medio ut lucem caperẽt deorſum quo impluebat impluuiũ
Cõpluuiũ ſurſum qua compluebat cõpluuiũ: utrũq; a pluuia: Plautus in Am
phitriõe: deuolãt angues lubati deorſum ĩ Impluuiũ dũo maximi:
Cicero ĩ Verrem oſtẽdã in ædibus priuatis Verrem lõga difficiliq;
uectura columnas ſingulas ad impluuiũ numis q̃dragenis milibu-

non nimis magnas habuiſſe locatas. Sueto. in Aug. cōpluium pro ipluuio poſuit: Enatā palmā ante ædes ſuas in cōpluuiū deorū penatriū trāſtulit: vtq̃ coeleſceret magnopere curauit. In eo aūt Puteus fodiēdus: nā ī oppidis aut hic aut Ciſterna neceſſaria eſt ne vt inqt Ariſtoteles in politicis aqua deeſſe poſſit: quæ & vtiliſſima ad mūditiā: & ſaluberrima eſt vt Philoſophi & medici referunt: & nos ex vſu liquido cognoſcimus: niſi ciuitas fontiū ſcaturigine redūdet īpendio laudanda: quæ &.n. cælū videt aqua ſalubrior iudicaẗ: vt multi credidere: Plinius obſeruationē hanc vanā exiſtımat. De puteo igıtur Ciſterna & fonte nonnulla his adſcribenda diximus.

PVteos primis Danaus Beli piſci filius ex ægypto in græciam q̃ vocabaẗ Argoſdipſion aduectus inuenit: Strabo quoq̃ ſcribit Danaides plurimos puteos argis effodiſſe: quo ex facto verſus ille vulgatus eſt: Argos aquis vacuū Danaæ ſtruxere redūdans: Hinc putearius foſſor puteorū: in quibus (vt ſalis quæ notiora ſunt taceā) argēti metalla reperiūtur. Indicio eſt puteus in Hiſpania ab Hānibale inchoatus: q in dies illi. ccc. pondo argenti ſubminiſtrauit: Ipſæ vero aquæ puteorum reſpectu fontium malæ ſunt: vt ſentit Auicēnas. Stagnātes namq̃ damnantur: quæ profluūt ſalubriores dicūtur. Hoc ſcitu dignum eſt: quod tradit Ariſtoteles in Problematis: Summam puteorum aquam infima ſalſiorem: nec minus quod referunt Seneca in q̃ſtionibus naturalibus & Aphrodiſæus: Puteanas aquas æſtate frigidas hyeme calidas eſſe quoniam calor per æſtatem aerem ambiens calidum: frigus in terræ fugat penetralia: quo aqua frigeſcit: hyeme vero frigore aera occupante calor in penitiſſima terræ deſcendit: & aquam calfacit. Natura quippe ita ſanxit: vt contraria in eodem loco & tēpore ſimul non manerent: Hinc Lucretius. Putearius Aqua puteana

Frigidior cur in puteis æſtate ſit humor
Areſcit quia terra calore: & deniq̃ ſi quid
Forte vaporis habet propere dimittit in auras:
Quo magis eſt igitur tellus effœta vapore
Fit quoq̃ frigidior qui in terra eſt abditus humor:
Frigore comprimitur porro omnis terra coitq̃
Et quaſi concreſcit: ſit ſilicet in coeundo
Exprimat in puteos ſi quem gerit ipſa calorem.

Emittunt omnes fere languinē quæ Muſcus appellatur Vnde Muſcoſi fontes ac putei: & Columellæ verbum Muſcantur: non autem ab odore qui & Muſcus dicitur: græce Splagnon & Bryon diuerſo tamen ab illo qui Moſchos vocatur. Muſcus Bryon Moſchos

CIſterna aquã euripis aquagliis & cananiculis ſiue nauicel
lis ſub ſtillicidio poſitis ad ĩbres ſuſcipiẽdos in ea ĩductã
cõtinet: ad quod alludẽs Horatius Flaccus in ſatyris ĩgt:
Collectos ne bibant ĩbres puteoſue perẽnes iugis aq̃: ſic
aũt ideo dicta uidet̃ ꝙ ſit Cis id eſt ĩfra terrã autore Feſto Põpeio:
vnde. M. Varro diſciplinæ ruſticæ libro p̃rio Si oĩno aqua nõ eſt vi

Aqua ciſternarum

ua ciſternæ faciẽdæ ſubtectis: Vlpianus iure cõſultꝰ: Ciſterna aquã
viuã nõ habet: & q̃dẽ Ciſternæ ĩbribus cõcipiũt ſed p̃ glareã ĩmiſſã
& ſpongias purificatis: Medici ciſternaꝝ aquã inutilẽ aluo cõfitent̃
duritiaſꝙ faucibus facientẽ: multi illã laudarunt: ꝙ leuiſſima ſit im

Aqua pluuia

briũ aqua ex qua vt plurimũ replẽtur: quod falſum eſſe ĩ. xxxi. Pli.
oſtendit: Probat̃ tñ aqua pluuia ab Auicẽna p̃p ſubtilitatẽ licet fa

Aqua decocta

cile putreſcat: Decocta vero nulli eſt æq̃parãda minore inflatiõe &
faciliore deſceſu: q̃m ſubtilitas decoctiõe acquiritur. Inuentũ fuit
Neronis principis aq̃ decoq̃re vitroꝙ dimiſſam ĩ niues refrigerat̃:

Aqua optima

ita ſine vitiis niuiũ uoluptas frigoris innocua cõtingebat. Optima
eſt aũt aqua aeri perq̃ ſimillima: quæꝙ calefiat & refrigeret̃ celeriꝰ:
quæ decocta uaſis cruſtas nõ relinquit: quæ legumĩa citius p̃coq̃t: &
demũ quæ leuior eſt: vt ſentire uidẽtur Auicẽnas & Hippocrates.
At Pliniꝰ ad ſtateræ iudicium perraro aliquã dicit leuiorẽ inueniri.

FOns dictus eſt ꝙ inde aqua fũdit̃ e terra: quæ fõtana ap
pellata cæteris ſalubrior eſt & maxĩe terre liberæ vt Aui

Aqua fontana

cẽnas teſtat̃. & cum nullus ſapor odorue aquaꝝ ad ci
bos eſſe debeat: Vnus tamẽ in toto tradit̃ orbe fons aq̃

Cubura

iocũdæ olẽtis in meſopotamia Cabura q̃m vt ferunt fabulæ: eius

Fontium diuerſitas

aq̃ Iuno eſt p̃fuſa: Fõs erat æthiopiæ quo loti p̃inde ac oliuo delibu
ti uiolam redolebãt: & eius aqua nihil ĩnatare poterat: ſed oĩa p̃ceſ
ſum ibant in profundum vt tradit Herodotus. In germania trans
Rhenũ maritimo tracto fons erat aq̃ dulcis ſolus: q̃ epota ĩtra biẽ

Ciſſuſa

nium dẽtes deciderẽt: Plinius auctor eſt: Fons erat Thebis Ciſſu
ſa nomine in quo Baccum nutrices cum fuiſſet in lucẽ editus abluiſ
ſe dicũtur in fabulis: nã color Vini ſplẽdebat aſpectu trãſlucidus:
potuꝙ mellitiſimus: vt Plutarchus in Lyſandro: fons vti vino mi

Madulſæ

xtus fuit Paphlagoniæ ex quo potantes madulſæ: hoc eſt ebrii fie
bant: Apud Naſomonas fons erat p̃ diem frigidus: noctu calidus:
de quo meminerũt: Italicꝰ: Põponius mela: & Lucretius. Eſt apud
Hãmonis fanũ fons luce diurna frigidus: at calidus nocturno tem

aganippe

pore fertur: Solinus Aganippen fontẽ Beotiæ dixit a Cadmo fuiſ

Clytorius

ſe mõſtratum cuius aqua facundiam pareret: E Clytorio Arcadiæ
qui biberit fiunt abſtemii ideſt vini oſores & inuinũ ut recitãt Vitru

uius: Vibius Seqſter: & Ouidius metamorphoſeon vltimo his ver-
ſibus: Clytorio qcumq; ſitim de fonte leuauit Vina fugit gaudetq;
meris abſtemiũs vndis: Fons autem græce: ϖηγή. Vnde pagus ſi- Pagus
mul poſitæ Villæ hoc eſt rusticanæ domus plures nomẽ accepit: q Inuinius
circa fõtes hæ ponerẽtur: hinc pagan⁹ ruſtic⁹: ſemipagan⁹ ſemiruſti Abſtemi⁹
cus, & paganalia feſta ruſticorũ: ut a fõtib⁹. Fõtani dei & fõtanalia. Villa

Siphonculus ſignare videtur tubos & fiſtulas ſiue epiſto- Paganus
mia qbus aquæ murmurãtes emittũtur: tales cõſpicim⁹ Paganalia
in fontib⁹ manu fabrefactis ĩ qbus ſunt huiuſcemodi li- Fõtanalia
gulæ plures pminẽtes & aquas plurifariam euomẽtes:
Plinii ex epiſtola ad Apollinarem hoc apertiſſime verba declarãt:
quæ iccirco duxim⁹ ſubiungẽda: In hoc fonte Crater: circa Siphõ-
culi plures miſcent iucundiſſimum murmur: & paulopoſt. Eſtiba-
dio aqua velut expreſſa cubantium pondere Siphonculis effluit ca
uato lapide ſuſcipitur gracili marmore cõtinetur: atq; ita occulte
tẽperatur: vt impleat nec redundet. Fiſtula uero a ferẽda ſiue fun- Fiſtula
denda aqua dicta videtur: ſignificatq; vt Pomponius iure cõſultus
ingt proprie tubos per quos aquas ducimus: a cuius ſimilitudine
inſtrumẽtum muſicũ & vlc⁹ altũ & calloſum in corpore nomen ſor
titur: Dicitur & papillæ in fontibus quæ aquas fundunt: Varro in
re ruſtica Si adduxeris inquit fiſtulã & in eam papillas impoſueris te
nues quæ eructẽt aq̃: alii mãmas uocãt: græci Maſthos: vbera Caſ-
ſiodorus: Siphõculos ipſos per diminutionẽ a Siphonibus appella Siphones
mus qbus proprie aquas aliud ue liqdũ ĩteruenĩete ſpiritu attrahi-
mus atq; emittimus: Seneca in quæſtionibus naturalibus: ſolemus
duabus manibus inter ſe iunctis aquam concipere & compreſſa
vtrinq; palma in modum Siphonis exprimere.

Antlia machĩula ẽ ad aq̃ hauriẽdã excogitata nã ἀντλεῖν
latine haurire dicitur: Martialis. Curua laboratas Antliã
tollit aquas. & Põpeius Antlare haurire a græco ἀντλεῖν
deſcẽdit: Liuius florẽ antlabãt liberi ex carcheſiis: Vtun
tur ruſtici ligno oblõgo ad aquã e puteis extrahẽdam urnula quod
Cicõiam a roſtro Ciconiæ alitis hiſpani dixere. illi uero Telonẽ qdã Ciconia
tollonẽ a tollẽdo: & Tolſononẽ vt vegetius ſed his p bellica ma- Tollo
china li. iiii. Trochleæ nãq; rotulæ ſunt ſtrinatæ e ligno uel ære qb⁹ Trochleæ
aq̃s haurim⁹ fune ductario & hydria: Lucreti⁹: Multaq; p trochleas
& Tympana pondere magno cõmouet: atq; leui ſuſtollit machina
nixu: Et ex ĩterpratatiõe Diogẽis laertii ſic ſcriptũ ĩuenim⁹: Ego ita
hiſce iam pridẽ aſſuet⁹ ſũ ac ſi ſonũ. Iugiter trochlearũ hauriã: nam
dum ſaxa aquæ: ligna marmora & id gen⁹ cætera p trochleã ſurſum

ductario fune trahuntur crepitus & ſonus cõcitat: Ductarius autẽ
Ductarius funis — funis eſt q p orbiculos trochleæ ducit. Vrnæ vero vaſcula qb⁹ aq̃s
haurire ſolemus ſic iō dictæ ſunt ꝙ Vrinãt in aqua: Vrinare eſt enĩ
Vrnæ — in aquã mergi: vñ vrinãtes & Vrinatores qui ĩ aquã merguntur apud
Vrinatores — Varronẽ: Et caliſtratus iurecõſultus ad legẽ rhodiã de iactu ſcribit
Vrinatores merces extrahere ex nudis q̃s leuandæ nauis cã in illas
nautã miſerãt Delphini ſidere oriẽte natus erit Vrinator autore Fir
mico Materno: Cõplures eqdem machinulæ ad aquã hauriendã pa
Machina aquaria — rantur: Proxima æſtate cũ ad monaſteriũ Diui Benedicti diuertiſſẽ
in agro Mãtuano citra Padũ: padilironũ quod vocitãt Vidi verſari
Modioli — lẽ machinã qua æneis vaſculis q̃dratis & equo helciario aq̃s hauriẽ
bãt: de ſimili meminit Vitruuius: Ita cũ rota a calcãtib⁹ verſabitur
Modioli pleni ad ſũmũ elati & rurſus ad imũ reuertẽtes ĩfundẽt in
caſtellũ ipſi p ſe qđ extulerũt: Sũt enĩ modioli vaſcula q̃drata qbus
cũ tympanis ad hauriẽdas ex puteo ſiue lacu vndas vtunt: quoq; vt
eſt apud Frõtinũ de aq̃ ductibus alius erogatorius alius acceptato
Tympana — rius: Tympana vero machinæ: ſũt tractoriæ vt ẽ apud Vitruuiũ i.x.
ad aquã hauriendam ſumma celeritate: aptiſſimæ ad Salinas & hor
Caſtellum — tos irrigandos: & Caſtellum vt Crater in fontibus aq̃ receptaculũs
Crater — ex quo fiſtulis aqua decurrit: vt Iabolenus iurecõſultus interpretat.
At Feſtus Diuidicula inquit antiqui dicebant q̃ nũc ſunt caſtella ex
quibus a riuo cõmuni aquã quiſq; in ſuum fundum ducit.

HArpax inſtrũ dicet cũ pluribus vncinis quo Vaſa & alia
cõpluria q̃ vel ĩ flumine vel in puteis ceciderint extrahi
mus: dici põt & Harpago inter nauiũ vtenſilia numera
tus & ab Anacharſe Scytha philoſopho: vt dicitur: inuẽ
tus: a græcis Ambæ dictiones ſunt: nã apud illos ἁρπάζειν. eſt ra
pere: Triuiales a lupo quod rapax eſt animal Luppum appellant.

Apotheca caput. III.

CELLA Locus a celando vbi aliquid condebant:
Inde a carne Carnariã: a farina farinariã: a lignis
lignariam: a libris librariam: a caſeo caſeariam:
Vinaria cella — a vino Cellam. Vinariã dicimus in qua vt nomẽ
indicat Vinũ ſeruatur: Vitruuius. Habeatq; con
iunctã cellam Vinariam habentem a ſeptentrio
ne lumina feneſtrarum: cum; n. alia parte habue
rit quam Sol calefacere poſſit Vinum quod erit
in ea cella confuſum a calore efficictur imbecil

lum: Plinius .xiiii. latus cellæ Vinariæ aut certe feneſtras obuerti in
aquilonem oportere: uel vſq; in exortũ æquinoctialem: ſterquilinia
& arborũ radices procul: abeſſe omniaq; odoris euitãdi facillimo in
vina trãſitu. De hiſdem Andin⁹ poeta in georgicis. Nec celis ideo
cõtende ſaleris: Vbi Seruius expoſuit Apothecis: ita enim nũcupã- Apotheca
tur cellæ Vinariæ: Plinius Apothecas inquit fuiſſe & diffundi ſolita
vina: ãno ſexcẽteſſimo trigeſimo tertio urbis appet ĩdubitato vini
opimiani argumẽto. Itẽ: Vina in Apothecis canis ortu mutãtur q̃-
dam poſteaq; reſtituuntur ſibi. Scribit Vlpianus Vina quæ in Apo
thecis ſunt fundo ĩſtructo legato nõ cedere: ſi ſint illic non vſus:
ſed cuſtodiæ gratia: & ſic quæcũq; ibi q̃ſi ĩ horreo habent. Vbi hor Horreum
reum accipit locus ad cuſtodiã non ſolum frugum ſed rerũ aliarũ
ſepoſitaꝝ a quotidião vſu: veluti apud. L. Apuleiũ ĩ Metamorphoſi
Demõſtrat horreũ vbi ueſpera ſagaciter argẽtũ copioſũ recõdi vi
derat: a qbuſdã Entheca nominat. Cellam autẽ Vinariã cõcluſam
& ſubterraneã ſi loci cõditio patit: Nã in plurib⁹ regionibus Hypo- Entecha
gea ſubterranea loca fieri ĩ ædibus Vliginis mador nõ ſinit: at ſub- Vinaria
diali omnino pauimẽto cũ Lacunula in medio ſternere habereq; cõ cella
ducet: & vt vina incorruptiora ſeruent: & ſi quid cadorum uel ſer- Hipogea
uõꝝ vitio fuerit effuſũ colligi poſſit. Lacuna ipſa & Lacunula dicit Vligo
liquidorum in terra cõcauũ receptaculũ. M. Tul. Lacunã ĩproprie Lacuna
ex furto dixit in auro factam. In hac veteres teſtis doliis fictilibus Teſtæ
vina ſeruarũt quæ ſi duas aures vel anſas habuiſſẽt: Dyottæ noĩabã Dyotta
tur. Horatius. Deprome quadrimũ ſabina O Thaliarce merũ Diot
ta. Item diffugiũt teſtis cum fece ſiccatis amici: Nam primi in alpi-
bus poſtea ruſtici cados ligneos circulis cinctos excogitarunt: Ca- Cadi li-
di ipſi Seriæ Dolia vaſa dicuntur quibus vinum cõditur: Epigrãma gnei
tarius poeta. In uaticanis cõdita muſta cadis. Plinius: Doliis etiã in Primo
terualla dari: ne inter ſe vitia ſerpant cõtagione vini ſemper occyſ- Seriæ
ſima: Terentius Relcui oĩa dolia oẽs ſerias: Cados optimos no- Dolia
ſtri qui ſunt Materiari: e quercu: robore: caſtanea producũt: quos Materiarũ
circulis amerina ſalice ligatis cingunt: vietores dicti: quando viere Vietores
eſt ligare inquit feſtus vnde vimina: Vſi ſunt olim Tudertani cal- Vimina
laicis finitimi doliis & ꝑſepibus aureis: vt eſt apud Strabonem: Il- Ad vinũ
lud autẽ ſcitu dignum: quod tradit. M. Cato in rebus ruſticis ad vi ꝓbandũ
na probãda: Si uas ex hederæ ligno fiat: ut ciſſimbium: & vinum Ciſſimbiũ
quod aquam habere dubitabis in eo miſceris: Vina tranſfluere &
remanere aquam ſi mixſta fuerit inuenies. Opercula ipſa cadorum Opercula
addita maſtice & pice medicanda ſunt: apud nos per hiemem ci-
nis: per æſtates arena adhibetur. Inde Columellæ verbum opercu-

Fiſtulæ lare opculis claudere: Fiſtulæ vero ligneæ doliis in fronte ponunt
Spinæ ad vinum aptius depromendū: addit illis ſpina hoc eſt lignū mu-
ſtipare cronatū cuſpidatū ue a ſpinis id nomē adeptū: quæ i arborib⁹ i fru
Stupa ctib⁹ acutæ ſūt: cōfert aūt ſpinis fiſtulæ: imittēdis iuoluēt ſtupā ne
pſtillet fiſtula: nā ſtupa ad ſtipā dū optia vſi & ipſū ſtipare deductū

Vinum a vi nomen mutuatur vt placet Varroni in libris
Sapores līguæ latinæ. Quatuor eius præcipui ſapores dulce acu-
tum lene & Auſterū: dulce minus inebriat: vt refert Ari
ſtoteles in Problematibus: ſtomacho innatat: auſterum
Colores facillius cōcoquit: colores q̄tuor: albū fuluū ſangineum & nigrum
vini Vinum plantata primū vinea Noeū ſub quo fuit diluuiū inuenit:
Vinū prio vt Lactantius diuinarū inſtitutionū ſecundo teſtatur: Gentiles ue-
Noeus ro Dionyſium qui Bacchus liber Lyeus Lene⁹ & Euan: Vini reper
torem fuiſſe fabulātur: At primus Italis Saturn⁹ dedit: e creta in la
tium aduectus: In Galias aūt prīo vinū Aruus etruſcus vir clarus
teſte Plutarcho ad uexiſſe dr̄ ex Italia: Fuerat eqdē añ vrbē vini pe-
nuria: vt Mar. Varro auctor eſt: q ſcribit Mezētiū ethruriæ regē auxi
liū Rutulis tuliſſe cōtra latinos vini mercede: qd iā in eoꝝ agro ha-
beri eēt cœptū: Sub regib⁹ quoq;: & tū poſtea: Romulus lacte nō vi
no libauit Numæ Pōpilii lex fuit pp vini iopiā: Vino rogū ne reſp-
Lex Nu- gito: Et. L. papirius īpator aduerſus Sānites dimicaturus vouit vini
mæ pocillū ſi viciſſet: Deniq; īter dona ingt Plini⁹ ſextarios lactis ſæpi⁹
nunq̄ vini datos inuenimus. Poſt aliquot deinde annos Romæ &
Vini co- in Italia Vini copia fuit: ingenioſiſſimaq; poru i vita apparuit ad bi
pia & ge- bēdū genetib⁹ centum nonagita qnq;: & ſi ſpecies æſtimētur pene
nera duplici numero excogitatis. Vina fuſca in album colorem mutari
Lomentū ſatis notū eſt ſi Lomētū. i. fabaceā farinā vino qs adiiciat: vel ouo-
Lagoena rum triū lagoenæ vaſculo vinario infundat. albumen ſale adiecto
Albū ex fu diuq; cōmoueat: id quod Palladius & Apitius tradiderūt: At dul-
ſco ce ex auſtero Origanū herba muſto imiſſa facere exiſtimat: Apud
Dulce ex veteres melle admixto fiebat mulſi nomen adeptum vt oſidit Epi-
auſtero grammatarius poeta eo diſticho cui lēma eſt mulſum: Attica necta
reū turbatis mella falernū: Miſceri decet hoc a Ganimede merum:
Oenomel vnde Onomel dicetur quo verbo vtitur Vlpianus iureconſultus
Paſſum nam veluti Hydromel & oxymel ita oenomel recte deducemus: Et
paſſū dulce fuerat ex vna q̄ græci ſticā vocāt nos Apianam: Hinc
vice mulſi eo pauperes vtebātur cū minoris eſſet precii Martialis:
Gnoſia minoæ genuit vīdemia Cretæ hoc tibi: quod mulſum pau-
peris eſſe ſōlet: Inter vina quoq; dulcia vinū fuit quod Græci Aigle
Aigleuces uces nomināt hoc eſt ſemper muſtum: id feruere prohibentes: Pri-

mus Ariſtæus mel vino miſcuit ſuauitate p̃cipua: vt ſcribit Plini. Et
mulſi nutritu multos inquit longam ſenectam toleraſſe conſtat:
Pollionis Romuli exemplo: qui Centeſimũ annum excedens cum
a diuo Auguſto hoſpite interrogaretur quanam ratione vigorem
illũ cuſtodiſſet: intus mulſo: foris oleo r̃ndit: Habuerũt & cõpluria Vini genera
alia vini genera: Tortiuũ nouiſſime exp̃ſſum: Protropũ añ q̃ calcẽ-
tur vuæ ſpõte deflués: & a regionib⁹ nomẽ adepta Chiũ: Leſbium: Tortiuum
Falernum: Cecubum Setinum: Sucrrentinũ: Calœnum: Signinũ: Proptropum
Tarraconẽſe. Spoletinum. Caretanum: Fondanum: & ex chio Ar-
uiſium: Noſtra ætate præ cæteris. Trebianum: Vernatiolum: Ama Trebianũ
bile: & ex creta Maluaticũ quod vocant commendantur. Vernatiolum

Defrutum fit muſto ad dimidiam partẽ decocto vt ſcripſit
Plinius a deferuendo dictum autore Palladio: Inde vaſa Amabile
Defrutaria: ſapa vero a ſapiditate muſto ad tertiã ptẽ de Maluaticũ
cocto græce ab ἕψειν quod eſt decoquere Hepſema no- Sapa
minatur Cum Plinio minime ſentit Marcellus penes quẽ legimus Defrutarium
Sapa quod nunc mellaciũ muſtũ ad mediã partẽ decoctum: Defru
tum ſi ex duabus partibus ad tertiam redegerant deferuefaciẽdo: Heſpema
Huic accedit. L. Columella. Nã muſtum inquit q̃ dulciſſimum de Melacium
coquitur ad tertiã: & decoctum ſicut ſupra dixi Defrutum cocatur
Cuius igitur opinioni inhærendum ſit: Iudicent alii: ipſe hoc unũ
ſcio in condumentis defrutũ & ſapã pene ſapore nõ diſtare.

Omphacium dici poteſt a nobis vinum ex vua immatura
quæ græce Omphax: Omphacium item oleum fit ex ea
dem cuius medicinæ meminit Plinius in vigeſimo quar Omphax
to: & duodecio ei⁹ cõfecturã docet: Medici ex ĩmaturis
oliuis Omphacinum oleũ appellant vt eſt apud Auicennam.

Acetũ quod vitio cadi ſeu uetuſtate fieri ſolet ſtomacho Omphacinum oleũ
prodeſt. Serenus & potu & fotu ſtomacho cõducit acce
tum. Et Dioſcorides vim acceti eſſe dixit cuſtomacham
colorẽ meliorẽ præſtat: & cibos ſaporeſq; non alius ſuc-
cus magis comẽdat aut excitat: p̃terea digeſtionẽ adiuuãs peſti ad
uerſat vt ſcribit Auicẽnas: Ei⁹ quoq; ad multa remedia vis efficax.
Si quidem. M. Agrippa ſupremis annis graui morbo pedum cõfli-
ctatus cum dolorẽ illũ p̃peti negret demerſis in accetũ calidũ cru-
rib⁹ ab accerrio morbi ĩpetu euaſit: nec mir; q̃do acceti vis & calfa Vis aceti
cit & refrigerat vt ſcribit Aphrodiſæus: Ouũ ſi ĩ aceto diu fuerit diſ
ſoluet: & cortex ei⁹ adeo molleſcet vt p anulũ trãſeat: Aceto plum
bũ efficit Ceruſſã: æs quoq; trãſit ĩ æruginẽ: Margaritæ ſimiliter diſ Ceruſſa
ſoluunt: Horati⁹: Fili⁹ Aeſopi d̃tractã ex auř Metellæ: ſcilicet vt de- Aerogo

eies ſolidũ exorberet aceto diluit iſigñe Baccã: Exſtat Cleopatræ
&, M. Antonii ſpõſio de qua plini⁹ & Macobri⁹ meminerũt. Et C.
Caligulæ exẽplũ luxurioſiſſimũ q vt ſcribit Suetoni⁹ precioſiſſimas
margaritas acceto liq̃factas abſorbuit: & panes obſoniaq; ex auro
Oxos — cõuiuis appoſuit: Oxõ græci accetũ dixere. Vnde Oxymel ab acce
Oxymel — to & melle cui⁹ cõpoſitionẽ docet Galenns ĩ pharmaceuticis: Oxy
Oxygala — gala q̃ſi lac acetoſũ. Oxypora cõdimẽta quæ ex aceto fiunt: a q̃bus
Oxypora — Oxyporopolæ vẽditores: Ab aceto nos accetariũ cõdimẽtũ appel
Oxyporopolæ — labim⁹ quo lactucas Erucã Trapopagũ nũc vulgo Barbam petræ:
Acetoſã & id gen⁹ herbas cõditaneas vel pedes porcinos elixos:
Acetariũ — caparimue ſalitũ ſiue ſiſeris radicẽ ſubducer̃ p̃uioſo coctã: & cẽplu
Tragopagus — ria alia cũ aceto oliuo ſale & arõatib⁹ iterdũ ɔdita ad eſcã p̃param⁹.
Acetoſa — Lora ſiue Deuteria quæ ſecũdaria veluti apud nos p vini
Deuteria — caritatẽ Tertiaria: fiũt maceratis aqua vinaceis poſt mu
Secũdaria — ſtũ acinis exp̃ſſum iter vina õparia numerãda vt ſcribunt
Tertiaria — Plinius & Marcellus: queãdmodũ lora optĩa fiat docet.
Oparia vina — L. Columella: eiuſdẽ meminit. M. Varro rei ruſticæ prĩo. Eoq; aqua
addif ĩqt ea vocaf lora q lota acina ac p vino operariis daf hyeme
Villum — hf & vinũ qd licet meŗ ſit: tñ altricis plerũq; vitio aquatũ guſtu vi
detur: id Villũ recte dicemus: quale dãdũ eſt pueris: & ſpleneticis.
Floces vini feces autor Nonius: vñ. A. Gellius in noctibus atticis Apludã edit & flocces bibit Hic floccipẽdo
Floci — & floccifacio verba deducta quæ paruipendere ſignificãt: flocces. n. fere nihili ſũt: ſiue potius a floccis q lana
rum particulas notant a velleribus diuiſas & euolãtes. Terẽtius. In
Feccatum vinum — uidere oẽs mihi mordere clãculũ: ego floccipẽdere. Plautus: ĩ Caſi
na: tibi hic dũ p̃pitius ſit Iuppiter: tu iſtos minutos deos floccifece
Tryginon — ris. Fit tñ exprimiturq; e fecibus vinũ quod fecatũ. M. Cato appel
Fex vini — lat: græci Tryginon a fece quoq;: quã Tryga nominãt: & fex ipſa ſic
Defecatũ vinum — cata recipit ignes ac ſine alimẽto p ſe flagrat pluribus officinatũ vſi
bus ſeruiens. Vina oĩa fere ianuario mẽſe Poſt vigeſimã lunã defe
Defecatio — canda ſunt: nã illis plurimũ detrahitur ſi relinquitur defecatio: cui
Defecatores — ſeſe ĩmiſcẽtes defecatores recte dicemus: vnde & defecatũ vinum.
Vappa vinum eſt quod odorẽ & ſaporẽ amiſit. Horatius
Trioboli — Qui veientanũ feſtis potare diebus cãpana ſolitus trul
Gerrones — la Vappãq; profeſtis: Inde homines Trioboli viles Ger
Nebulones — rones Nebulones & nugatorii Vappæ dicuntur. Plinius
vitiumq; muſto quibuſdam in locis ſponte feruere qua calamitate
cum deferbuit deperit ſapor Vappæq; accipit nomen probroſum
ẽt hoĩum cũ degenerauit animus. Catulus. Satis ne cũ iſto Vappa

frigoraqꝫ & famem tuliſtis. Vitiũ eſt etiã ſi acet vnde fit acetũ: ſi mu
cet mali odoris mucore cõtracto: a quo Mucidum vocãt noſtrates. Acetum
TOrcular lacus prœlum pro eodem literatores vſurpãt: Mucidum
ſed ꝓprie Prœlũ eſt trabs: qua calcãtur vuæ prælii inde Prœlum
nomine deducto: Lacus qui cõtinet muſtũ prœlo ex vi- Lacus
naceis expreſſum & trãſmitit vt in dolia condat: Colu-
mella: Ante quam prœlo vinacea ſubiiciãtur de lacu quã recentiſſi
mum addito muſtum in amphoram nouam eãqꝫ oblinito & impica
to diligẽter. Tibullus: Pleno pĩguia muſta lacu; Lacus ipſe græce.
λανὸσ Vnde leneus Baccus & Lenobates vuæ calcator: Torcular
vero ſeu lubet Torculariũ: totũ ipſum eſt ĩſtrumẽtũ ſiue machina: Lenoba-
cuius ſtructura a. M. Catone in re ruſtica deſcribitur: At trapetum tes.
mola olearia. Vergilius: Teritur ſicionia bacca Trapetis.

TInia vaſa vinaria apud ãtiquos fuere autor Põpeius: Mar Trapetũ
cellus Tinas appellauit: & vt manifeſtarium eſt grandio
ra nõ erãt: veluti apud nos ſub hoc vocabulo habentur
nec ad eos vſus parata: his nãqꝫ e ligno fabricatis & cir-
culis cinctis muſta cũ vinaceis noſtra tẽpeſtate ebuliũt: ponũtnrqꝫ
a plurimis ĩ ãgulo Apothecæ lateritiæ ẽt: cũ fiſtulis ĩ frõte ad muſta
trãſmittenda ꝑductis: apud ueteres autẽ inter Epitrapezia nume-
rabantur: At Tinea uermiculus dicitur veſtes chartas & quædam
alia erodens: & alucariis ĩfeſta Ouidius Agreſtes tineæ res obſerua
ta colonis: Auſonius: Si tineas cariẽqꝫ pati te charta neceſſe eſt:
Martiãus capella Vittiſqꝫ ſemiuulſis quas in cumano antro poſt Si-
byllam tinearũ morſus carieſqꝫ carpebant: Eccleſiaſtici quoqꝫ qua-
drageſimo ſecundo capite dicitur de veſtimẽtis procedit Tinea: &
a muliere iniquitas viri: Et Tineæ corporibus humanis in quibus Tinea
aluntur: & preſertim puerorum moleſtiſſimæ ſunt quæ Lũbrici di-
cunt: & græce Elminthes. Vnde Cornelius Celſus in pueris cenſet
nihil Tinearũ verminatione fore periculoſius: qñ ſæpiſſime necat. Lumbrici

COlum genus eſt quod illi e viminibus contexti a colan-
do dictũ: nam vina apud antiquos colabantur vt eſſent
Iocundiora: quod a pleriſqꝫ etiamnum hodie ſeruatur:
verum lineo colo: quod vitarũt ĩ vinis ꝑſertim generoſiſ
ſimis maiores: quoniam eo colata vina perdere ſaporem exiſtima-
runt. Horatius integrum perdunt lino vitiata ſaporem: de colo me
minit Vergilius in gerogicis. Colaqꝫ prœlorum fumoſis dirripe te-
ctis. nam q̃los e uiminibus tãtũmodo dicemus. De illo diſtichõ eſt Quali
Martialis in apophoretis ſed niuariũ id appelat a niue qua ad vinũ Niuarium
& aquã decoctam refrigerandã ueteres utebant: Hinc niuẽ ſeruari colum.

Nix æſtiua mēſibus æſtiuis conqueritur Plinius.ix.inquit. Seruatur algor æſtibus cogitaturq; vt aliis mēſibus nix algeat. Seneca ī naturalibus q̄ſtionibus Vnguentarios inquit lacedæmonii vrbe expluere & ꝓpere finib⁹ ſuis cedere iuſſerūt: qa oleū diſperderēt: qd illi: ſi vidiſſent ſeruādæ niuis officinas. Heliogabalū īpatorē ſcribit Lāpridius montem niuiū in viridario domus aduectis niuibus æſtate feciſſe.

INfundibulum e ligno excauato vel ære dicit̄ per quod I vaſa latices ex ſolio vt nomē indicat infundimus: quo vocabulo vtitur. M. Cato in re ruſtica: & Colomella: Rarā inquit ſupra modū velut per infundibulum trāſmittere imbres. Itē Alioquin plaga ipſa deorſum ſpectās nō tātū recipit humorem q̄ illa: quæ reflexa & reſupina more infundibuli p medulam trāſmittit quicquid aquarum cæleſtium ſuperfluxit. Vnde iuuenes & mulieres ī primis meliora dogmata & cōſilia audiētes cōparant̄ infundibulo: nā more infundibuli quātū hauriūt tātūdē trāſmittūt & nō cōtinent. Flauius Vopiſcus in aureliano de Crapulatore bibe-
Lura bat inqt infundibulo appoſito plus orca. Ruſtici noſtrates Lurā vo-
Lurcones citāt: antiquiores aūt os culei & utris Luram dicebāt: Vñ lurcones
Lemargi capacis gulæ homines: vt Lemargi & degulatores catilloneſq; no-
Degulatores men acceperūt. Soliū vero ipſum de quo mētionē fecimus uas ſali-
gnum vel ex abiete dicitur in apotheca preſertim: quo ad uinū plu-
Catilloneſ rimoſq; liquores tranſferēdos ellutriandos detrullādos ideſt trāſua-
Solium ſandos & diffūdēdos oleūq; d̄capulādū vtunt̄: vſus eſt⁹ & ad panos lineos vel canabinos cū lixiuio calido & cinere emaculādos.

ℭPenarium Caput.IIII.

Cella prōptuaria CELLARIVM quam cellam promptuariam: alii promptuariū appellāt: Locus eſt in quo conduntur & ex quo promūtur ad uictū neceſſaria:
Cellarii Diuus Hieronymus ſi tñ is eſt Lucæ.xii. Cōſiderate coruos quibus nō eſt cellariū neq; horreum & deus paſcit illos. Eius qui curā gerebāt cella-
Promus rii dicebant̄: Plaut⁹ in captiuis: Sume: poſce pro-
Condus me qduis: te facio cellariū: eoſdē promos & con-
peniariū dos vocat ꝙ de intus promant: & intus cōdāt:
Penaria ait.n. ī Pſeudolo: Promus & cōdus ſum ꝓcurator Peni: Auſonius:
cella promuſq; q̄ condus magis: Horatius, foris eſt Promus: quo loco
Penuaria piſcis genus perperam nouellus interpres exponit: A penore

etiam is locus Penarium ut pompeius & Varro teſtantur & penua
ria cella ſue penaria vt caper cōtendit nuncupatur.M.Cicero:ſem Penus
per enim boni aſſiduiq; domini refert a cella vinaria & olearia & pe
nuaria eſt.Idem quarto Verrinarū.M.Cato ſapiēs cellam penua-
riam reipubli.noſtræ: nutricē plebis romanæ Siciliam nominauit:
Eſt autem penus non locus vt triuiales grāmatiſtæ & quidā alicu-
ius in doctrina nominis crediderunt.Sed quicquid victus gratia ſi-
ue eſculentū ſit ſiue poculentum cōditur ac ſeruatur ut ſcribit.Q.
Mutius libro ſecundo iuris ciuilis:Sabinus libro.v.ad Vitelium:Vl
pianus de penu legata:Donatus Terentianum illud enarrans:Cū
in cellulā ad te patris penum omnem congerebam clanculum.M.
Cicero in ſecundo de natura deorum:&.A.Gelius.Qui & thus &
cæteros:ligna quoq; penori adſcribi poſſe ex Maſſurii iure conſulti
auctoritate demonſtrat:plautus in pſeudolo:Nā niſi penus ānuus
hodie cōuenerit cras populo proſtituā vox.Dantur & penario Sal- Salgama
gama cōditanea quæcūq; ad victum in uaſis ſeruata:vt fici in orcis Ollares
vuæ in ollis:Vnde ollares:Sorba:fœniculi:oliuæ:pirra & id genus vuæ
multa in vrceolis:Vnde Salgamarium uas & Salgamarii vendito- Salgama-
res:Nos vero aromata caſeum carnes ſalitas:& nōnulla alia eſcu- rium
lenta penario noſtro dabimus ſeruanda:omiſſis frugibus quas etiā Salgama-
veteres promptuariæ celle dederunt:de quibus in horreo ſuo loco rii
dicemus: Vnde autem Penoris nomen deducatur.Phauorinus
Gelianus oſtēdit:Quæ etenim inquit longæ viſionis gratia cōtra-
huntur & recōduntur:ex eo quod non in promptu ſint:ſed intus &
penitus habeantur Penus dicta ſunt.

CAſeus a coacto lacte dictus videtur:nam fit lacte coa- Caſeus
gulato: hædino in primis vitulorum ve coagulo: pri- Coagulū
mus id coagulare & caſeum (vt volunt) conficere mō-
ſtrauit Ariſtæus athenienſis.Lac uero ipſum nihil aliud Lac
eſt q̄ ſanguis concoctus:Ex caſeis qui fiunt maximi cibi ſūt bubuli
& qui difficillime tranſeant ſumpti:mox ouili:minimi cibi & q facil
lime deiiciantur caprini:fumo apud romanos in uelabro:vnde ve
labrēſes cōditi:Cū moles ſunt alibiles magis:in corpore nō reſides Velabren'
veteres & aridi contra:Auctore Var.rei ruſticæ ſecundo:Auicēnas ſis caſeus.
quoq; ſcriptum reliquit.caſeū recētem & nutrire & pinguedinem Caſeus re
ꝑducere,uerū ſtomacho nō cōferre:Ariſtoteles in tertio hiſtoriæ cens
animaliū:Præcipuum inqt lac ad conficiendū reponendūq; caſeū Caſeus ve
ouilū caprinūq; eſt: mox bubulū:Eqnū aſiniūq; miſcēt ad Phrygiū tus
caſeum faciēdū:bubulū qdem fertilius caſeo eſt:quā caprinum:cū Phrygius
ouilo caprinum miſcuere ſiculi vt nunc etiam quicūq; copia id ge- caſeus

Hippax. nus lactis abundant:merum equinum Hippacen appellant.Prima
Parmẽſis nobilitas in Italia caſeo datur Parmenſi his temporibus : cum olim
caſeus ſecunda lanis daretur Hinc nos Diſticho.

Non me veſtinus preſſit:non luna nec hyblæ:
Bubſequa:ſum Parme nobile lactis opus:

Incorruptus diu ſeruatᷓ:& is diutius cuius coagulo ĩditũ ſit cerebrũ muſtellæ:quẽ etiam a muſculis a ſoricibus:non attingi Plinius atte
Caſeus ſtatur.Zoroaſtrẽ legimus in deſertis caſeo vixiſſe annis.xx.ita tẽpe⸗
Secũdari⁹ rato vt carioſam vetuſtatẽ non ſentiret:Fit quoq; caſeus quẽ ſecundariũ vocãt ex ſero primi caſei lento igne ſiue potius tenui flãmula modico tamen lactis addito tam diu ebuliẽte donec ad ſũmũ nata
Recocta uerit:Recoctã paſſim dicimus:Candida eſt & quaſi ſpongioſa:nec guſtu inſuauis:multiſq; herhaceis pulmẽtis adhibetur:Salita etiãnũ vice Caſei vtuntur ruſtici Semipagani & tenuioris cenſus pauperti⸗
Serum næq; conditionis homines in cibariis : Serũ vero ipſum purgatoriã vim obtinens lactis ſanies eſt diluta:quã lactis quodq; genus habe
Gala re mãifeſtariũ eſt:Lac ipſum græce Gala vñ Galactopotæ lactis po
Galacto⸗ tatores:eo recẽs coagulato vtimur ĩ cibis ſecũdæ mẽſæ:hinc faciũt
potæ noſtri lactarii præ cæteris laticiniis iuncatas quas vocant a iuncis:in
Lactarii quibus inuoluũtur:eodem lacte nutritos collacteos appellant.

Iuncatæ SVccidia tergus ſuis ſiue maſſa carnis porcinæ ſalita nun⸗
Collacteii cupatur a ſuibus cedendis : nã id pecus primũ occidere & ſalire:vt ſeruarẽt patres familias cœperunt:vt ſcribit. M.Varro in libris linguæ latinæ.Et rei ruſticæ ſecundo. Qui inqt non audierit patres noſtros dicere ignauum & ſumptuoſum eſſe qui ſuccidiam in carnario ſuſpẽderit potius e laniario quã e domeſtico fundo.Et.M.Cicero:Iam hortum agricolæ ipſi ſuccidiam alteram vocant:Nõnulli ſuccidiam dictã exiſtimarunt quod
Lardum paulatim ſucciditur Nonius ſucceſſionem neceſſariam interpretatus eſt:dixitq; Lardum ſignificare:quo nomine carnem ſalitã proprie notamus vt ſit lardum quaſi large aridum teſte Macrobio:Vñ epithetõ diſcretiuũ pingue addiderũt.Ouidius Pinguia cur illis guſtanᷓ larda Calẽdis:& Horati⁹:Vncta ſatis pingui ponanᷓ oluſcula lardo : neoterice enim lardũ vocatur quod in ſuccidia pinguiſculũ eſſe ſolet.adipe qui nec cogitur nec ſiccitate aliqua frãgitur ſalito.

Pernæ PErna quæ a pede nomẽ mutuaᷓ pars eſt e ſuccidia : hinc Pernæ e concharum genere piſces: ꝙ ſtant veluti ſuillo
Cõpernes cruce longo in harena defixi:Nam pernam pedem anti⸗
Petaſo qui dicebant:vnde Cõpernes longis pedibus ſiue genibus plus iuſto cõiunctis autore Pompeio:Succidia cõtinet Pernã:

Petaſonem & lardum: De petaſone qui per diminutionē Petaſun-
culus & de Perna meminit duobus diſtichis epigrāmatarius Poeta
in xeniis: Muſteus eſt propera: caros nec differ amicos: Nam mihi
cū vetulo ſit petaſone nihil: Ceretana mihi fiat vel m aſſa licebit: de
menapis lauti de Petaſone vorēt: & Horatius Quicquā preter olus
ſumoſæ cum pede pernæ: vbi epitheton adiunxit iuxta ſalſutā. M.
Cat. qui in libris reꝝ ruſticanarum Pernas ſalitas in fumo biduum
ſuſpendere precipit: Plautus ī captiuis: Quāta peſtis pernis veniet
quanta lardo: aduenīes totū deturbabit cū carne carnariū: Carna- Carnariū
rium nāq; vt nomen indicat & locus eſt: in quo caro habet̃: & inſtru
mētum cū pluribus vncinis quibus ſuccidiæ appēduntur nam vbi
vēditur: Macellum & laniena vocatur: Caro ipſa a cadendo ꝙ euo- Macellū
lata aīa corpus deficiat dicit̃ nō mō q̄drupedū bipedum ve ſed & Laniena
apodum inter quæ aquatilia numerant̃: Bipedū preſertim anſerina Caro
ſale cōditur: vtunt̃ illa apud nos qui ſunt ſuperſtitioſi Iudæi ſuillam Carnes ad
Leuitici. xi. interdictam ex veteri lege quam omniparentis Dei filius ſalſuram
Meſſias aduenies abrogauit nō manducātes: Quadrupedum Por-
cina pinguedine humidula præ cæteris & bubula ad ſalſuram com
mendatur: Inter aquatilia vero anguillarum: Tynni & eiuſdem pi-
ſcis Cordylarum & Pelamidum ad ſalis condituram probatur: Vn Cordylæ
de Thynnium quod & Thuniū: nam Thynni ceruice & abdomine Pelami-
in precio fuere atq; Clidio hoc eſt iugulo tātum recēti: cætera pars des.
plena pulpamentis ſale aſſeruatur: Melādrya vocatur ceſis quernis Thynniū
aſſulis ſimilima: in vſu fuerant & Cybium & Vræum Horæum ve ex Clidium
eodem genere: Condiuntur etiamnum ſale e piſcibus alii complu- Melādria
res ac eorum oua. Vnde oataricha legimus: ad quadrageſimale im Cybium
primis ieiunium in quo non ſolum terreſtrium omnium animalium oataricha
carnem ſed & caſeum & alituum oua deguſtare prohibemur vt eſt Fungi
quarta diſtinctione Decretorum pontificalium: hinc ſalire cœpi- Boleti
mus etiam fungos: & īprimis rubentes Boletos: Lacinias ſubruſſas Laciniæ
circa caſtaneæ radices forma ampliore erūpētes: Spōgiolos albicā- Spongioli
tes & coccineos: & a digitis Digitellos. Nā pratēſes & pruneoli ſiue Digetelli
Spineoli p uer e ſpinaꝝ radicibus recētes tātū menſis apponunt̃. Pratenſes

SVmē fit ex papillis ſuillis vno die poſt partum ſectis & ſa Pruneoli
litis Martialis in xeniis: Eſſe putas Sumē nūdū ſic vbere Spineoli
largo effluit: & viuo lacte papilla tumet: a ſugēdo ut Mar Ruma
cellus interpretatur Sumē appellatum: ſiue vt alii quaſi Subrumi
Rumen a mamma quam ueteres Rumam vocabant. Vnde ſub-
rumi agni lactentes: & Rumia dea quæ lactentibus præeſt pue-
ris & mulierum mammis veluti apud nos Diua Agatha: dicitur

Abdomē & abdomē vt Pli.referēte diſcim⁹: Satyrograph⁹ poeta ꝑ pāticib⁹
Rumia obeſis poſuit:Mōtani quoq; uēter adeſt abdomīe tardus:nā Abdo
mē ī hoīe vt ait Cel.ab Illis ac pube ſurſũ uerſus ad p̄cordia ꝑtinet.

VVlua ſuilla lautiſſimi cibi erat apud Romanos: de qua
multa tradūtur a Plinio qui optimam eam eſſe dicit quæ
fuerit porcæ occiſæ partu enecto:Eiectitia vocatur alte-
ra edito partu Porcaria:e primipara Sue imprimis pro-
batur:Horatius Cum ſit obeſo nil melius turdo nil vulua dulcius
Eiectitia āpla. Hunc ſequit̄ epigrāmatarius poeta in xeniis. Te fortaſſe ma-
Porcaria gis capiet de virgine porca.Me materna graui de Sue vulua capit:
Vulua autem quam ueterum & locos appellamus ī mulieribus ſub
Vterus matricis nomine a medicis ſignificatur:vnde in ſacris litteris cum
Loci mortuis parentāt canunt flammines:Quare de vulua eduxiſti me:
Matrix Et plinius Boletoꝝ pro rumpentium in oui ſpeciem.albũ illud in-
Volua uolucrũ Voluā nuncupat:At proprie matricē vteri ceruicē & Orifi
Orificiũ ciũ Interfœmineum ue ipſum dicemus:quæ etiā apud Collumellā
Interfemi fœminam notat ad prolem deputatam veluti m arem admiſarius.
nœum LVcanice genus eſt farciminis & Iſicii notiſſimi a Lucanis
Admiſſa- populis a quibus milites Romani eam facere didicerūt:
rius autor Varro: Martialis:Filia picœnæ venio lucanica por
cæ Plutibus hinc niueis grata corona datur:eius cōpoſi-
tionem docet Apitius:Eſt & Faliſcus venter non diſſimilis(vt opi-
Faliſcus nor)lucanicæ inuētus primo in faliſcis vnde nomē:Papinius quar
venter to Siluaꝝ: Nō lucanica nō graues faliſci:Hila itē farciminis genus
Hila eſt hilũ tenui inteſtino quod ieiuniũ vocāt uel ab hilo idel minimo
Horatius Perna magis an magis hilis: Farcimina aūt inter quæ &
Hira longanones & ſanguiculi & apexabo numerātur a fartis inteſtinis
Farcimīa nomen acceperunt replentur quippe rebus multiiugis ueluti ſale
Longano caſeo carne minutiis fruſtulatim teſſellatim ve conciſis:aromatib⁹
nes ſanguine hædino cumprimis & ſuillo: adipe: & id genus reliquis
Sāguiculi Iſcia quoq; farcimina notāt:Donatus Fartores inq̄t q Iſicia & farci
Apexabo mina faciunt:difficilia ſunt oīa ad cōcoquēdum cuius rei cauſam
iſicia referūt Macrobius & Aphrodiſæus:Cōmēdant̄ īprimis linguæ ad
Fartores farturam Sincipita etiam ſuilla: & glandia que ſuam laudem apud
antiquos ſale tantum cōdita habuerunt:Primum heliogabalu Ro.
Sincipita Imperatorem Iſicia de piſcibus excogitaſſe comperint.
Glandia AXungia adeps porcinus interior:Plinius Axũgiā inquit
etiā græci appelauere in voluminib⁹ ſuis:E ſue quæ non
peperit aptiſſime vtunt̄ ad cutē mulieres axungia:noſtri
Liquamen hodie ex ea teſſellatī cōciſa & mox ad ignē in vaſe æneo

liquefacta faciunt liquamẽ quod appellant:Id exemplum & in olla teſtacea conditũ uſui toto ferre anno eſt:Axungia aũt ex eo nomẽ eſt adepta: ꝙ ea precipue maiores axib⁹ vehiculoꝝ perũgendis vt nũc etiã Ruſtici ad faciliorẽ circunactũ rotaꝝ utebanť: alii axes ab ea dictos uolũt: Aruina verò ĩtra viſcus & cutẽ diciť pinguedo. Aruina

BVtyꝝ uatura oleoſũ ex lacte fit & vt plurimũ bubulo: Plinius: e lacte fit & butyꝝ barbararꝝ gentiũ laudatiſſimus cibus: & quod diuites a plebe diſcernãt plurimũ e bubulo: & inde nomẽ pĩguiſſimũ ex ouib⁹: nã vt ſcribit Ariſtoteles. 7. hiſt. aĩaliũ tertio ineſt pĩguedo: quæ etiã cõcreta oleũ ꝓpe trahit: Ruſticulæ noſtrates ex lactis particula pĩguioreꝗ noctu in ſummo venerit: crebris ictib⁹ ĩ vaſe ligneo oblõgo ſed oris anguſti ĩpulſa: pauxillo aq̃ addito donec dureſcat ꝓducũt Butyꝝ: Exiguo guſtu ſitim & famem ſedat: vires conſeruat: prodeſt & tuſiculæ: venenis aduerſatur vt ſcribit Auicennas. Axes

OLeũ ab olea: oliũ ab oliua nomẽ mutuať: vtrũꝗ freqñs apud poetas: Venafranũ palmã obtinẽs in maximo precio fuerat vt teſtanť Strabo & M. Varro: Vñ epigrãmatarius poeta in exeniis: Hoc tibi campani ſudauit baccą venafri: Vnguentũ quoties ſumis & iſtud olet: Oleum & trapetes primus Ariſteus athenienſis inuenit: Palladi⁹: nõnulli olearũ oleiꝗ educendi inuentionem dederũt nam ante huius deæ Ortum erat hæc arbuſcula cum aliis ſilueſtribus immixta: oliui uſus aberat cũ eſſet ignota: hæc olei exprimẽdi modum inuenit: vt ſcribit Diodorus: hinc Silius inuento primam Lybien perfudit oliuo: Ex oleis ſecẽ expreſſam antiq̃ fraces dixerunt: oliui vero ipſius Amurcã: a qua examurcari ſordibus purgari: Oleũ tradit Feneſtella in Italia Hiſpania & Africa nõ fuiſſe Tarqnio priſco regnãte ãno centeſimo octogeſimo tertio Vrbis quidã anno quingẽteſimo quĩto Appio Claudio Ceci nepote. L. Iunio cõſulibus olei libræ duodenæ aſſibus veniere: & mox anno. clxxx. M. Seruius. T. F. ædilis curulis olei libras denas ſingulis aſſibus p̃ſtitit po. ro. p totũ ãnũ: minus ea inq̃t Plinius mireť: qui ſciat poſt ãnos. xxii. Cn. Põpei quarto cõſulatu oleum ꝓuintiis Italiam miſiſſe: Fit & e nucib⁹ iuglãdibus olem: quod Carynum nominant: alopiciis utile eſt: traditaꝗ aurium infuſum: cæterum ſapore graui: Vnde apud nos eſculentis non miſcetur: ſed in lucernis funiculum nutrit ardentem: ueluti & quod e lini ſemine Raporum Raphaniꝗ exprimitu: eſt & Petroleõ e petris oleum ſponte defluens: Ab oleo autem inter cætera fit olearia cella inq̃ habeť: & olearia taberna ubi uenale exhibeť: & Oleariũ uas ex

Oliuum

Oleum & Trapetes primo

Fraces

Amurca

Carynum

Petroleon

Olearia cella & taberna

Olearium vas

Hydreleũ lapide præſertim excauato in quo cõmode ſeruatur: Hydreleum ve ro græce oleum erit aqua dilutum.

Mel apes cõtrahũt ſuccũ dulciſſimũ ſubtiliſſimũ ad multa cõdimẽta optimũ medicaminaq; neceſſariũ: corpora pu treſcere nõ ſinir: cũ purgãdi ſimul & cõſeruãdi uim habe, at vt eſt apud Dionyſiũ Areopagitã: vnde Babilonii de functorum cadauera in melle ſepeliebant vt refert Herodotus in Thalia: & apicius cocus carnes vt ſine ſale diu durent melle con‑

Sepulcrũ dulce — tegit: mala quoq; pira pruna Ceraſa vt diutule incorrupta habeanẽ cũ petiolis in melle ſeruãda ꝑcipit. Vtrum autẽ ſuccũ ex floribus ducãt qui protinus mel fiat: an quæ collegerint in hunc ſaporẽ mi‑ xtura quadã & ꝓpietate ſui ſpecies mutẽt vt inquit Seneca non ſatis cõſtat: Quibuſdam enim placet nõ faciẽdi mel ſciẽtiã illis eſſe

Apiarii — ſed colligendi: Ariſtoteles hiſto. animalium quinto. Mel non apes

Mella primo — ſed rorem cadẽtem ad mella deferre argumẽto eſt: q; vno aut alte ro die cellas melle repletas inueniunt apiarii illatum curam haben‑ tes. Item autumno mel poſtea quam detractũ eſt nõ reparatur: cũ tamen illo etiam tẽpore flores ꝓueniant: Mella primus oſtẽdit Ari ſtæus atheniẽſis vt Plinius autor eſt. Diodorus ſiculus ſexto biblio thecæ Curetes cretæ populos ſcribit mellis uſum primos induxiſſe Cyrenenſes mellis & fructuum repertorẽ iactitãt Saturnũ: vt refert Macrobius: Alii inuentionẽ Teſſalis alii Melliſo Creſſorũ antiquiſ‑ ſimo regi aſſignant: nonnulli Bacchodederunt: Ouidius a Baccho mella reperta ferunt: Item Liber & inuenti præmia mellis habet.

Sal omnis aut fit; marina aqua vel puteana ſtagnorumue aut gignĩ: ad obſoniũ & cibaria vtilior quiſquis facile li queſcit & humidior ut pote qui minorem amaritudinẽ habere creditur: Seruãdis carnibus aptior acer & ſiccus

Sales — vita namq; humanior ſine ſale nequit degere: adeoq; neceſſarium eſt elementum vt tanſierit intellectus ad uoluptatem: animi quoq; ſamia vt inqt Plinius ſales apellantur: omniſq; vitæ lepos & ſumma hilaritas laborũq; requies non alio magis vocabulo conſtat. Quid

Samium — ſi ſamia legendum ſit vt impluribus condicibus habetur non ſola‑ tia: per quæ voluerit acumina ſignificare: hinc Terentius quis ha‑

Saline primo — bet ſalem quod inte eſt ſamium vero pro acuto poſuiſſe ueteres ex Marcelli autoritate ſatis notum eſt: hoc autem æſtimandum relin‑

Salitus — quimus. Ancus martius rex ſalis modia ſex milia in congiario de‑

Salſamẽtũ — dit populis: & ſalinas in quibus ſal primus inſtituit: Varro etiam vi‑

Salſamentarii — ce plumẽtarii ſale vſos veteres ſcriptũ reliqt: a quo inter cætera ſali tum deducimus: & ſalſamentũ ad vſum ciboꝝ Vnde ſalſamẽtarii q

alio nomine ſalarii: vendentes ſalſaméta: quorum aquam muriam Salarii
dicimus ad ſaltem iterum ſi coquatur redeuntem & ſalſamentariũ Muria
vaſculum vel lapideũ vel figlinum ſiue ligno excauto Monoxylum Monoxylũ
in quo habentur: Salſa oĩa minuunt corpus: nam inter Cacochyla: Cacochy-
ideſt mali ſucci ponuntur quorum contraria Euchyla dicentur. la

QVa gallinarum maxime ſorbilia recens nata inter ganea Euchyla
tos cibos numerantur: euſtomacha ſunt vt ſcribit Dio-
ſcorides: Nullus eſt certe alius cibus qui in ægritudine
magis alat: neq; oneret: ſimulq; potus vſum & cibi ha-
beat. Auicẽnas quoq; multæ alimoniæ eẽ illa aſſerit: quoniã pluri-
mũ ſubſtãtiæ ipſorũ conuertitur in nntrimentũ: Prandii dabãtur ini
tio veluti nũc recens nata ſorbilia: Horatius ab ouo vſq; ad mala ci-
taret Io Bacche: apud quem Cacius longa meliora rotundis exiſti-
mat: ipſius hæc verba ſunt: Longa qbus facies erit ouis illa memen Oua me-
to vt ſucci melioris & vt magis alba rotundis ponere: namq; marẽ liora
cohibent calloſa vitellum: in his quod candidum eſt arborem vo-
cat Apicius Albuginem Plinius: medici albumen: hoc admixtum
calci viue glutinat vitri fragmenta: quod croceum eſt Vitellus nun Albor al-
cupatur: Martialis: Candida ſi croceos circunfluit unda vitellos: bugo
Oua menſe auguſto nata decreſcẽte luna diutiſſime ĩcorrupta ha- Albumen
bentur: Seruari autem illa in lomẽto aut in paleis per hyemem: æſta Vitellus
te in furfuribus vtiliſſimum: ſale exinaniri creduntur.

SAccarum mel dicimus in harundinibus collectum hoc
fert Arabia producit & india: ſed & Creta italia & ſicilia
mittunt Saccarum: Intellexit de eo Strabo cum ſcribit
in.xv. Harundinem in india mel ſine apibus gignere:
hinc Seneca ad Lucilium: Aiunt inueniri apud Indos mel in harun Mel harũ-
dinũ foliis quod aut ros illius cæli: aut ipſius harũdinis humor dul- dinis
cis & pinguior gignat. Optimũ eſt: dulciſſimũ: & cõdimentis aptiſ-
ſimum: ita vt nullũ eduli genus (vt in adagio eſt) reddat ĩſipidius:
Vnde ĩ pulmẽtariis teſtuaciis iuſculis & omnibus fere cibariis hoc
tempore qui ſunt potentiorum archimagyri vel coqui eo vtuntur:
Pigmentarii quoq; ad tragemata ſaccaro multa integũt: & panes
dulciarios additis nucibus pineis vel amygdalis ad ientacula con- Dulciarii
ficiunt: Sed & nuces poma ſiliquas aſparagos aliũ cucumeres Iſicia panes
fungos & quæcũq; id genus eſculenta (vt cætera taceam) ſpeciarii
ſiue aromatarii noſtrates e ſaccaro vt vera & natiua diceres conci-
nant: Iure igitur Penario ſed minime humido ſaccarum ad quotti-
dianos vſus ſeruabimus: cõdemus & Piper cæteraq; Aromata qui-
bus epulæ multifariam condiuntur.

Myriſtica nux Speciarii Aromatopolæ Piper Gingiber

ARomata fragrantis odoris ſpecies ſunt pigmētoꝝ. Inter
quæ habent Nux quā græci Myriſticā Aromatopolæ q
aromatarii: & pigmētarii: ac Speciarii a ſpeciebꝰ: Moſcha
tā dixere bonū oris odorē facientē: oculis: epati: Lieni vt
refert Auicēnas conferentē: Piper: Cinamū: Gingiber: & Caryo-
philū: Addidere crocū nonulli: Nā & his miſcetur in ſapore vim
habens aromaticā: Piper arbuſculæ ꝓducunt Iuniperis noſtris ſimi
les quarū ſiliquæ ī quibus grana ſunt: priuſquā dehiſcant decerptæ
toſtæqꝫ ſolibus faciūt piper quod vocatur lōgum: dehiſcentes aūt
per maturitatē oſtēdit candidū pip: quod deinde ſole torrefactum
colore rugiſqꝫ mutat: de his Auicēnas Galenus & dioſcorides me-
minerunt: frequens naſcit in India & cū calidiſſimū ſit: in cibis ma
gis hyeme q̄ æſtare ꝓbat: Sed hoc miꝝ quod legimus: Piper & Si-
napin ītegrā ſi deuores ventrē non excalfacere: Si trita excalfacere

Sinapi

Gingiber a pipe ſapore pene nō diſtat. In arabicis Troglodyticiſqꝫ
pagis naſcit. Parua eſt herba radice cādida celeriterqꝫ cariem ī tāta
etiā amaritudine ſentiēte: hic cōdiunt eā multi cū melle ſaccaroue:
in vaſculiſqꝫ reponūr & Italis trāſmittunt: Caryophilū pipere gran-
diuſculū ē capitellis dētatis vt tradit Serapio: In nemoribꝰ Indicis
genitū vehit ad nos odoris & medicinæ gr̄a: ī cibariis ſtomacho cō
ferēs vomitū & nauſeā arcere credit. Cinamomū ſiue cinamū ſur-
culis ē odoratū ī ætiopia naſcēs & ī ſabeis: India quoqꝫ vt ſtrabo te
ſtat & ea maxime quæ auſtralis eſt Cinamomū habet & reliqua aro
mata. In Arabia uero Cinamus auis ſurculis Cinami comportatis
nidū ſibi facit: quos incolæ ſagitis plūbatis deiiciēres colligunt: vt
Ariſtoteles hiſtoriæ animaliū nono ſcriptū reliqr: Calidū eſt & ſic-
cum ſtomacho prodeſt caput humore purgat vt ē apud Auicenā.

Caryophilum Cinamomum Cinamum Cinamus auis

Frutex ipſe duorū eſt cubitorum altitudinis ampliſſimus: palmi mi
nimus: craſſitudinis autē quattuor digitorum: gignit in planis: ſed
in aſpretis dēſiſſimiſqꝫ rubis & veprībꝰ: Ideoqꝫ difficilis colectu: p̄-
cipua bonitas virgultorum tenuiſſimis partibus: lignum ipſum in
faſtidio eſt propter origani acrimoniam: Xylocinamum appellant
Crocum optimum tradunt ſaliuam ac dentes inficere: crapulam
arcet: ebrietatiqꝫ reſiſtit: tollit pruritus: uenerem ſtimulat: rubicun
diora facit corpora ſomnum inducit: cor conciliat: vt placet Auicē
næ: inflamationeſqꝫ omnes diſcutit: Fit ex eo vnguentū crocinum
quod Crocomagma dixere. Prima nobilitas Croco dat cilico atqꝫ
ibi in Coryco mōte vt ſcribit Plinius & Vibius ſequeſter: Corycus
item mons iuxta Teum: cuius preternauigatio latronibus infeſta-
tur qui Corycei dicūtur: hi Mercatores auſcultare ſoliti via & opibꝰ

Xylocinamum Crocum crocomagma

cognitis opes diripiebant: Quamobrem omnes curioſos & occulta ac ſecreta auſcultare geſtientes Coryceos nuncupamus: & ĩ prouerbio eſt: vt apud Strabonẽ legimus: Hunc ergo Corycę° auſcultauit: Cum quid & dicere & facere vult occulte veluti Coryceorum iſidias iã diu expertus: Tmolus quoq; Lydiæ mons: vt referũt Prob°: Solin°: & Luci° Columella croco ẽ florẽtiſſimus: Laudaẽ & crocũ Licium & cẽturipinũ in Sicilia & Phlægreũ Croco medici in pharmacis & plurifariam coqui in pulmẽtariis vtunẽ: huic Croc° adoleſcẽs vt mytheci fabulãtur in eo mutatus nomen impoſuit: A quo iam ad hortos in quib° bulbo radicis ſeritur per Cauedium trãſeamus.

Coryceus prouerbiũ

Hortus Caput. V.

HORTVS communi Appellatione ubi herbæ & olera diſpoſitis Areolis puluillis ve naſcũẽ: veꝝ apud ãtiquos omnis villa Hort°: dicebaẽ φ ibi autore Pompeio qui arma capere poſſent orirẽtur: Vnde Plini° In duodecim inqt tabulis legũ noſtrarum nuſquã nominatur villa: ſemper ĩ ſignificatione ea hortus: in horti herediũ Horti vero numeri pluratiui arboribus ad voluptatem cõſiti: vt Pompeiani horti & Luculiani; Primus ad animi relaxationem hortos athenis inſti[illegible] Epicurus pago Gargetyco: hĩc Papinius in ſiluis: Quas ipſe [illegible] agreſtis [illegible] maſet deſerto ſenior Gargetycus horto: Propetius: illic uel ſtudiis animum emendare Platonis Incipiam aut hortis docte Epicure tuis: Cicero de natura deorum: Cur tãtum epicuri hortus habuerit licẽtiæ: Nam ut ſcribit Laertius ĩ horto Is ſcholam habuit ubi docebat ante ipſum in opidis illos habere morem ferunt non fuiſſe: Antiqtus qdẽ horti celebrati: hinc Heſperidum & Alcinoi; Pẽſiles quoq; ſiue Semiramis eos: ſiue aſſyriæ rex Cyrus fecerit; Penſiles autem dicuntur φ ſupra ædificia facti uel columnas erecti pendeãt: Græci hortos paradiſos latini etiã pomaria & Viridaria: quib° adeo me delectari fateor vt cum ocium datur: in his preſertim umbroſis & amœnis apriciſue ſpaciari impendio & deambulare poſt ſedentarium & publicæ & priuatæ lectionis laborem comitimus tamen libelis ne horula pereat: modo in vmbra modo in ſole conſueuerim exiſtimauerimq; ſemper domũ licet ornatiſſimam ſine hortis: non domum ſed ergaſtulũ & tenebricoſum carcerẽ appellãdam: Olus vero vna quæq; herba ſatiua ĩprimis erit qua veſcimur: ĩde forũ oli-

Areolæ Puluilli Villa Herediũ Horti Penſiles horti. Paradiſus Pomaria Viridiaria Olus Olitorium forum

Olitor toriū vbi olera uendunt: Olitor q & græca dictione Cepuros ipſe
Cepuros hortulanus: nā teſte Phoca grāmatico κηπὸσ, eſt hortus Vnde Hie
Heroce-pis rocepis hortus ſacer: & cepurica hortēſia: quæ antiq illi frugalita-
Cepurica tis dilectores Accetaria appellabāt ab accipiendo: ꝙ expedita ac
Accetaria parata ſemp eſſent omnino hortus pauperis eſt macellū: vnde Ma
Cipus cellotas ingt Varro Iones hortoꝝ oſtiola dicūt: & forū olitoriū diu
Olitaria nominatū eſt Macellum: Apuleius in Apologia magiæ Olitori &
Iſtrumēta cauponi merito eſt cōceſſum: olus & vinū ex nobilitate ſoli cōmen-
Macello-tæ dare: & olitoria inſtrumēta vt Marræ ſarcula ligones Pala bidentes
compluriaq; alia qbus ad hortorū culturam utunt: quæ imprimis
ſoſſione & exherbatione inutiliū herbarū conſtat: q̄lis eſt gramen
Macellum herba notiſſima a qua graminoſus ager Columellæ. Ab ola ut in-
Exherba-tio quiunt olera nomen acceperunt: Vnde olla olera legit prouerbio
dicitur: de quorū pauculis ad cōdimēta generib⁹ quæ digeſſimus
Gramen hæc ſunt: adiūximus & coronamēta de arboribus etiānum quibus
Graminoſus horti cōſiti eſſe debēt ad uoluptatē nōnulla cōſcripſimus: In herbis
aūt multa efficaciſſima ad morbos remedia ſūt: vn̄ Herbarii tot me
Herbarii medici dici q vim & naturā herbaꝝ noſceꝛ ſtudēt: & herbariā medicinā pri
mū a Chyrōe mōſtratā docti & idocti paſſim ꝓfitenꝛ ſæpi⁹ circūfo-
Herbaria medicina ranei Aliū (vt dicit) ꝓ cepe vēdētes: Adiūciēda fuerāt hortis ac co-
ronamētis aluearia & apes res præcipui qſt⁹ & cōpēdii cū fauēt: Sed
Aluearia quoniā in pagis illaꝝ curā habere ſolēt Melliturgi Mellarii uerustici
Melliturgi iure præterea . . . vt opinior culpabit.

Mellarii MEnta herba notiſſima eſt: cuius odor animū & ſapor aui-
ditatē in cibis excitat. Mētæ nomen ingt Plini⁹ ſuauitas
odoris apud grecos mutauit: cū alioquin Myntha uoca-
medioſm⁹ ret Hedioſmos illi quoq; nomē ē: Mentā vero exiſtimāt
Myntha dictam a nomine Mynthes: quam ferūt pellicē Plutonis a Proſer-
pina depræhēſam in mentā deformatā fuiſſe. hinc nos diſticho.
Summani pellex terram tenet arctius vlnis.
Miraris: verus uſq; perennat amor:

AMaracus herba ab amaraco nomē habuit: q puer regius
cū odifera geſtaret vnguēta caſu lapſus fracto vaſculo:
odore vnguinis in herbā mutat⁹ eſt: q̄ alii ſanſucū: Ro-
Sanſucus mani perſam vocitāt: Ex hac vnguentū odoratū & oleū
Perſa fit Amaracinū. Aulus. Gellius: Nihil cum fidib⁹ graculo nihil cum
amaracino ſui. Lucretius Poſteſq; ſuperbos vngit amaracino & fo-
Sanſucinū ribus miſer oſcula figit: Dicit & ſanſucinū a ſanſuco: Plinius in. xiii.
ſimilis & in ſanſucino admixtis omphacio calamo: optimū hoc in
Cypro & Mitylenis: vbi plurima ſanſucus: & in. xxi. de ſanſuco lo-

qués: fit ex ea oleum quod ſanſucinum uocatur ſiue amaracinū ad Amarici-
excalfaciendos emolliendoſq; neruos: Non poſſum non admirari num
complures uiros alioquin eruditos amaricinū pro amaracino bar-
bare etiam ſæpius effutire.

Serpillum quod græci Herpyllon vnde & Serpullum: etiā Herpylon
ſi a ſerpendo nomen accepiſſe autor eſt. M. Varro rei ru
ſticæ tertio: herba eſt foliis ramuſculiſq; per terrā ſerpē-
tibus imprimis odoratū: de qua meminit Vergilius in
bucolico iudicio de Teſtili intinctū faciente ſic ſcribens: Allia ſer-
pillum atq; herbas contundit olentes: ad medicinam efficacius ſil
ueſtre: in aceto decoctum frontiq; & temporibus illitum cum roſa-
ceo capitis ſedare creditur dolores:

Libanotis herba odorem Thuris habens Roſmarinus la
tine appellatur: Columella de cibariis apum ruſtice di-
ſciplinæ decimo poſt hæc inquit frequēs ſit Incrementi
maioris ſurculus vt Roſmarinus: & paulopoſt: Nā ſunt Roſmari-
etiam languentibus remedio Cythiſi tum deinde caſiæ atq; pini & nus
Roſmarinus: hæc trita & cū aqua ſparſa per ædes pulices nigellos
necare dicitur: at ſuccus eius regiū morbū pellit & viſum exacutit.

Saluiam latine noſtri qui nunc ſunt herbarii græce Ele-
liſphacon nominant mentæ haud diſſimilem albentem Eleliſpha-
& odoratam:: hanc cum Arthemiſia alligatam qui ha- con
bet viator laſſitudinem ſentire itinetariam negatur: Para Artemiſia
lyticis prodeſt: dolorem dentium ex vino īpoſita minuit: & contra
ſerpētium morſus exhibetur: Artemſia ipſa ab Artemide dicta eſt
ſiue ab Artemiſia regina cū prius parthenis uocaretur: quæ omni- Parthenis
bus fœminarum malis medetur: eandem quoq; ſecum habenti-
bus negant nocere mala medicamenta beſtiam ue ullam: ne Solē
quidem vt ſcribit Plinius.

Ocymum a celeritate naſcēdi ex græco ſibi nomen vēdi-
cauit: autor Pōpeius: Pli. in horto ſatoꝝ celerime naſcū
tur Ocymum blitum napus & Eruca: celerius quoq; id
ipſum putant erūpere ſi inter ſationis initia calida aqua
fuerit aſpſum Odore nō improbatur: durat per autumnū & Theo Ceramētū
phraſto autore in libro de plātis tōſum diminutūq; regerminat: mā Sutorium
mis illitū lactis prouētum extinguit: capiti ueronicum roſaceo ce- Ocynum
phaleā tollit: Semen aūt cū ceramento ſutorio verucas pellit: eſt &
ocymū genns quoddam pabuli vt. M. varro diſciplinæ ruſticæ pri-
mo atteſtatur: Id eſt ſegetes u irides ſectæ anteq̄ ſiliquas generent:
bubuſq; datur vt citam aluum faciat: vnde nōmen accepit.

APium folia habet petroſolino ſimilia ueꝝ maiora:honos ipſi in Achaia coronare victores ſacri certaminis Ne⸗mea:hinc Iuuenalis gaudẽtis fœdo pegrina ad pulpita ſaltu ꝓſtitui:graiaq; apiũ meruiſſe coronæ:& Plutarch⁹ ĩ Thimeleontis vita Corithios refert Apio coronare eos qui apud Iſthmon viciſſent ſacram & patriam coronam Apium exiſtimãtes: quemadmodum & apud Nemeam Apio coronabãtur victores cũ

Apiorum gens pinus nõdum in vſus veniſſet:Ab Apii etiamnum corona quam.L. Apius in achaia meruit Apiorum gẽtẽ Romæ eſſe cognominatam legimus:Sapor eſt Apio acutus & odoratus uelut aneto & fœnicu lo:unde Auicẽnas tradit illud oris optimũ odorem facere:At ĩ cõ dimẽtis qbuſdam peculiarem gratiã habet:prꝛterea ſi piſces in pi⸗

petroſelinum ſcinis ægrotent eo viridi recreãtur:Petroſelino autẽ nomen impo⸗ ſuit:Nam petra lapis & ſelinon Apiũ dicit:Plinius alio genere Pe⸗troſelinon quidam appellant in ſaxis natum:Eſt & Buſelinõ:Helio ſelinon:oreoſelinon & Hipyoſelinõ omnia ex eodem nomine apud

Selinis græcos pendentia : a Selino urbs ſelinis dicta quod ibi plurimum naſcatur ut ſcribit Vibius ſequeſter.

ANetũ autore Plinio ĩ.xix.& coquoꝝ & mendicoꝝ gratia naſcit nã in cõdituris nõ ĩſuaue eſt:& ſemen eius feruens olfactũ ſingultus cohibet:ac ex aqua potum ſedat crudi tates Ipſius quoq; ad tormina vis efficax:nam doloribus cõfert ut Auicẽnas teſtat:eius comas in ſummo ſemina mittentes

Muſcaria Muſcaria appellabimus:qualia ſunt fœniculo apio coriãdro & aliis de Panace ĩ.xii.ſemine ĩquit Pli. in muſcariis depẽdẽte : ut ferulæ.

ANiſum ĩ cõdimẽtis peculiarem gratiã habet a Pithagora inter pauca laudatũ ſiue crudũ ſiue decoctũ:Item uiride aridumue omnib⁹ q̃ cõdiunt quæq; intingunt deſidera⸗tũ. Quin ipſum oris halitum Iocundiorem facit fetorẽ tollens matutinis mãducatũ cũ Zmyrneo & melle exiguo Inſom⸗nia leuat ſuſpẽſum ĩ puluino ita ut dormiẽtes olfaciant:appetentiã ciborum facit:mox vino collutum uultum præſtat Iucundiorem.

Marathrũ FOeniculũ græco nomine Marathrũ oculoꝝ claritati mi re confert:Angues per hymẽ membrana corpori ob⸗

Senectus ducta fœniculi cibo impedimentũ illud exuũt:Senectu

Vernatio tem & Vernationẽ uocitamus.Idem oculoꝝ caliginem quam hiberno latibulo contaxerãt marathro ſeſe adfricãtes depo nunt atq; oculoꝝ aciẽ refouẽt:ut ſcribit Aui. ex democriti auctori⸗tate:uſũ experimẽtis poſtea cognitũ eſt idẽ pſtare hominib⁹: Nam ſuccus eius cũ melle attico uetuſtiſſimã licet caliginẽ diſcutit.Sere⸗

nus. Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus: Expreſſæ marathri guttæ cũ melle recenti detruſare malum poterunt.

RVta apricis locis & ſiccis cinere vult nutriri vt Plinius & Strabo tradidere: gaudet & umbra fici ut Auicẽnas ſcriptum reliquit: quoniam eius radices ĩdigẽt calore ut eſt apud Ariſtotelẽ in Problematibus: Peculiaris eſt illi autoritas ꝑpter uenena qbus remedium exhibes p̃ſentarium: Vnde & Muſtellæ contra ſerpentes dimicaturæ Ruta ſe muniunt: & Cn. Põpeius uictoria Mithridatica ĩ ſanctuariis: quæ aporeta & arcana: regis manu ipſius Antidoti ſyntheſim ĩuenit: ex duab⁹ nucib⁹ ſiccis ficis totidẽ. & Rutæ foliis uigĩti ſimul tritis, mica ſalis addita: qđ ieiun⁹ ſi quis ſumpſerit uenena eo die ĩnocua experieẽ. Rutam furtiuã fertilius putant ꝑuenire: ſicut apes furto ſubtractas peſſime: eiuſdẽ quoq; fruticẽ pluribus ãnis durare: niſi mulier quæ in menſtruis profluio ſanguinis ſit eam tetigerit & ob hoc inaruerit.

Aporeta · Sãctuaria · Arcana · Antidoti Syntheſis · Apes furtiuæ.

SAturea fragrãtis odoris herba eſt quã Thymbrã nõnulli uocãt: diuerſam credit Columella: Hæc cãpo Troiæ vicino ut aiũt nomẽ ĩpoſuit ꝑ quẽ fluit amnis: Thymbre⁹ ut refert Strabo: & thymbrei Apollinis haud lõge tẽplũ fuerat a cãpo ſic appellatũ: Põpei⁹a mõte Troião dcm̃ exiſtiauit Saturea aũt ipſa venerẽ emortuã ſuſcitat ĩ cibis ſũpta vſi ex græco vt qdã uolũt nom̃ ſibi uẽdicauit q̃ſi ſatyrea: vt ſatyri ĩ uẽerẽ ꝓni & ſalaces

Thymbra · Satyri.

PYretra herba eſt aromatica linguã adurens: nã Pyr ignis eſt: Eius folia in acetariis probãtur: Radice uero utunẽ pigmẽtarii: qua mãduca (ut dicitur) ſi quis glãdem mẽtulæ ſaliua humectauerit in coitu ad duciclunium coget fœminã: de quo Lucreti⁹: Idq; ſua cauſa cõſuerunt Scorta moueri: Ne cõplerenẽ crebro grauidæq; iacerẽt: Et ſimul ipſa viris Ven⁹ vt cõcinnior eſſet: Ita enim dicere placuit DuciclunIũ: ſicus Apulcio Poſcinumiũ: Præterea Duciclunïæ meretrices dicũẽ q̃s alii receclunias mobilitate cluniũ nõ ſine venere amatorib⁹ placeẽ elaborãtes:

Pyr · Duciclunium · Duciclunïæ · Recelliclunïæ

LActucæ a lacte autorib⁹ Plinio & Var. nominatæ naturã habent refrigeraticem: & ideo per æſtatẽ grate ſtomaco faſtidiũ auferũt: cibi appetantiã faciunt: & ſomnũ conciliãt vt ex Galeno ſcribit: Auicẽnas: p̃cipuũ ad hoc eſt Papauer cui⁹ e ſucco fit quod opiũ uocãt habẽs ꝑ ſomnũ vim ſi copioſius ſumaẽ mortiferã: Ignauius eſt meconiũ ſuccus & capitibus: quæ Codia græci: foliis ue decoctis: Diuus Auguſtus priſtinã olim ualitudinẽ lactuca recuperauit Muſæ medici prudẽtia: Collumella ruſticæ diſciplinæ vndecimo: Iãq; ſalutari properet Lactuca ſapore.

Papauer · Opium · Meconiũ · Codia

Triſtia quæ releuat lõgi faſtidia morbi: Antonii muſæ medici ĩ Au-
Cappado guſto meminit Suetonius cui ob reſtitutã Cæſari ſanitatẽ Po. Ro.
cæ ſtatuã iuxta ædẽ Aeſculapii erexit: Lactucaꝝ criſpas Capadocas vo-
Seſſiles cãt: ſeſſiles vero q̃ late ꝑ terrã diffũdunť. Endiuia quoq; lactucarum
Endiuia generi eſt adſcribẽda: Satiua magis probať & illa precipue quæ fo-
lio criſpo ſolet prouenire: nã elixa euſtomacha cẽſetur: Altera ſpõ-
Intuba te pululans longo & anguſto caule intubis haud diſſimilis eſt: Intu-
ba ipſa a ieiuno ĩ cibis ſumpta ſemp epaticis ꝓfuere vt aſſerit Theo-
dorus Priſcianus: A medicis impẽſius laudatur Endiuia: E paticis
enim mire confert ſtomacho ſaluberrima vt eſt apud Auicennam.

ERucæ herbæ vis ineſt calida: lõgq; frigora cõtẽnit & lactu-
cæ miſceť in cibis: vt illius tẽperet frigiditatẽ: venerem
quoq; valẽter excitat: hinc Poeta ĩ moreto venerẽ reuo-
cãs eruca morãtẽ: & Columella: Excitet in venerẽ tardos
eruca maritos: Veꝝ ad hoc efficati⁹ eſt ſemẽ q̃d Galenus ĩ Pharma-
Satyria ceuticoꝝ libello põit ĩ Satyriis hoc ẽ cõpoſitiõib⁹ ad libidinẽ excitã-
Euzomon dẽ: In cõdiẽdis vero obſoniis tãta fuit eius ſuauitas: vt græci Euzo-
Naſturciũ mon appellauerint: Id q̃d Plinius in .xx. ſcriptũ reliquit: Eiuſdem fe-
re ſaporis eſt Naſturciũ dictũ a nariũ tormẽto: quod aĩum ita exa-
cuit: vt contra torpentẽ & ſomniculoſum dicamus: Ede naſturciũ
ideſt excita te: Erucæ itẽ in hortis aĩalia herbis noxia naſcuntur: q̃ a
Campe græcis Campes vt refert Columella .xii. aduerſus illas ex eq̃ capite
oſſa palo imponũtur & cancer fluuiatilis ĩ medio ſuſpẽſus auxiliať.
Peplios POrtulaca quã græci Peplion dicunt & Adrachnem: her-
adrachne ba eſt frigida & humida vt ſcribit Auicẽnas quæ dentiũ
Dentium tollit ſtuporem: vt eſt apud Amphrodiſæum in Proble-
ſtupor matibus: & Ariſtoteles quærens cur id faciat Portulaca
& Sal qui etiam congelationem dentium diſſoluit cauſam affert hu-
miditatis viſcoſæ exſorbentis humidũ acutum ſiue acerbum quod
erat circa dentes: venerem inhibet & veneris ĩſomnia: præterea cõ-
tra Vuulæ morbum collo ſuſpenſa probatur veluti exẽplo Plinius
Vmbilic⁹ affirmat. Sed & vmbilico prociduo impoſita medetur.
prociduis BOgloſſus & ſatiua eſt quam Boraginem triuiales vocant
Bubula lĩ- & ſilueſtris: Latini ab aſperitate linguam Bubulã vtrãq;
gua appellauere: calida eſt & humida: cardiacis auxiliatur in
Bogloſſi- cibo ſumpta: ſanguinem purgat: & hilaritatem inducit:
ni flores flores eius in condimento & medicina peculiarem gratiam habẽt:
Ipſa vero in vino deiecta animi voluptates auget: Hinc Euphroſi-
Euphroſi- num græci dixere quaſi lætificantem: Nam εὐφραίνειν eſt lætari: Eu-
ne phroſine lætitia: & Euphroſia exultatio.

BEta hortenſiũ herbarũ leuiſſima eſt:duo eius genera græ
ci fecere a colore nigram & candidã:mira differẽtia ſi ve
ra eſt. Cãdida ſolui aluum:nigra modice inhiberi: Illini-
tur alopepetiis cruda & uulceribus in capite manãtibus:
Cocta fluctuationes ſtomachi & ventris ſiſtere exiſtimatur: & cum Annuicau
Braſſica in dolio vini ſapor corrũpatur:odorem foliis Betæ demer lia
ſis reſtitui autor eſt Plinius. Inter Anniuicaulia ſiue Annuifera nu- hyſopus
meratur germania inareſcẽtia quidem & exoleſcẽtia ſed radices re- Siliqſtrum
tinẽtia quæ annuatim pullulant: vt Hyſopus lateris morbo quæ di Piperitis
citur pleuritis conferens: Siliquaſtrum odore piperis vnde etiam Lapatum
Piperitis: lapatiũ quãdoq; Rumex & eius omnino ſpecies acetoſa: Rumex
Meliſſa: Nepta ſantolina in acceтariis hyeme grata Pulegium ipſo Meliſſa
brumali die ſuſpenſum in carnariis floceſcens: Myriophylon Mil- ſantolina
lefolium capillamenti modo folioſum: Marubium quod praſiõ ẽ xi Nepeta
mie Hæmoptoicis vtile: Betonica domũ in qua ſata ſit tutã reddẽs Pulegium
a piaculis omnibus Glycyrrhiza dulciradix quæ uulgo Liquiritia Acetoſa
tuſſi conferens: & Liguſticũ quod paſſim Liuiſticũ ad detrimẽta lau Myriophy
datum: Panacem aliqui vocant: quod nomen omnium morborũ lon
remedia promittit: vt plinius auctor eſt. Marubiũ

INula calida eſt: hinc radice illius per hyemes ĩ pulmẽta Praſion
riis quibuſdam vtimur: ſeritur occulis ex radice excĩſis Betonica
ut harũdo: Illuſtrata eſt olim Iuliæ Auguſtæ cibo quoti- Liguſticũ
diano: auſteritate tamen aliquãtulũ pungit; vnde Hora Glycyrrhi
tius Acres inulas appellauit: Cõdita tuſſim ſedere credit: a ieiuno za
quoq; cõmãducata dẽtes cõfirmat ſi vt eruta eſt terrã nõ attigerit. Panax

SInapi herba nota: cui⁹ ſemine ſemel ſato vix eſt liberare
locum: qm̃ cadẽs protinus viret: nec aliud magis ex his
quoꝝ vis ĩ ſublime fertur iudicauit pithagoras in nares
& cerebrũ penetrare: nam uſus eius etiam pro pulmen-
tario in patellis inquit Plinius decocto citra ĩtellectum acrimoniæ:
Et nũc cõdimẽtum ex eo faciunt admixtis uuis paſſis: pipere: ficis:
Sandalis rubris: ſapa: & melle contra pituitã renet in oro donec li-
queſcat: gargariſſatur ad vuam cũ aceto & melle: ad dentiũ dolorẽ
manditur: Senſus atq; ſternuramenta purgat ſtomacho vtiliſſimũ.

BRaſſicæ Caro tria facit genera: vnam extẽſis foliis caulæ
magno: alterã criſpo folio quã Apianam vocat & ſelina Apiana
da: tertiam minutis caulibus lenem & tenellam: Cyma a Cyma
prima ſectiõe preſtat: hic eſt inquit plinius Quidã ipſoꝝ
cauliũ dilicatior teneriorq; cauliculus: Prototomũ græca dictione Prototo-
ueluti primæ ſectionis vocitam⁹. Columella: ſed iam Prototomos mus

Hippax. nus lactis abundant: merum equinum Hippacen appellant. Prima
Parmēſis nobilitas in Italia caſeo datur Parmenſi his temporibus: cum olim
caſeus ſecunda lanis daretur Hinc nos Diſticho.

Non me veſtinus preſſit: non luna nec hyblæ:
Bubſcqua: ſum Parme nobile lactis opus:

Incorruptus diu ſeruaẜ: & is diutius cuius coagulo īditū ſit cerebrū muſtellæ: quē etiam a muſculis a ſoricibus: non attingi Plinius atte
Caſeus ſtatur. Zoroaſtrē legimus in deſertis caſeo vixiſſe annis. xx. ita tēpe
Secūdari⁹ rato vt carioſam vetuſtatē non ſentiret: Fit quoq caſeus quē ſecundariū vocāt ex ſero primi caſei lento igne ſiue potius tenui flāmula modico tamen lactis addito tam diu ebuliēte donec ad ſūmū nata
Recocta uerit: Recoctā paſſim dicimus: Candida eſt & quaſi ſpongioſa: nec guſtu inſuauis: multiſq herbaceis pulmētis adhibetur: Salita etiānū vice Caſei vtuntur ruſtici Semipagani & tenuioris cenſus pauperti
Serum næq conditionis homines in cibariis; Serū vero ipſum purgatoriā vim obtinens lactis ſanies eſt diluta: quā lactis quodq genus habe
Gala re māifeſtariū eſt: Lac ipſum græce Gala vñ Galactopotæ lactis po
Galacto potæ tatores: eo recēs coagulato vtimur ī cibis ſecūdæ mēſæ: hinc faciūt
Lactarii noſtri lactarii præ cæteris laticiniis iuncatas quas vocant a iuncis: in quibus inuoluūtur: eodem lacte nutritos collacteos appellant.

Iuncatæ
Collacteii

SVccidia tergus ſuis ſiue maſſa carnis porcinæ ſalita nuncupatur a ſuibus cedendis: nā id pecus primū occidere & ſalire: vt ſeruarēt patres familias cœperunt: vt ſcribit. M. Varro in libris linguæ latinæ. Et rei ruſticæ ſecundo. Qui ingt non audierit patres noſtros dicere ignauum & ſumptuoſum eſſe qui ſuccidiam in carnario ſuſpēderit potius e laniario quā e domeſtico fundo. Et. M. Cicero: Iam hortum agricolæ ipſi ſuccidiam alteram vocant: Nōnulli ſuccidiam dictā exiſtimarunt quod
Lardum paulatim ſucciditur Nonius ſucceſſionem neceſſariam interpretatus eſt: dixitq Lardum ſignificare: quo nomine carnem ſalitā proprie notamus vt ſit lardum quaſi large aridum teſte Macrobio: Vñ epithetō diſceteriuū pingue addiderūt. Ouidius Pinguia cur illis guſtanẜ larda Calēdis: & Horati⁹: Vncta ſatis pingui ponanẜ oluſcula lardo: neoterice enim lardū vocatur quod in ſuccidia pinguiſculū eſſe ſolet. adipe qui nec cogitur nec ſiccitate aliqua frāgitur ſalito.

Pernæ PErna quæ a pede nomē mutuaẜ pars eſt e ſuccidia: hinc
Pernæ e concharum genere piſces: φ ſtant veluti ſuillo
Cōperneſ crure longo in harena defixi: Nam pernam pedem̄ anti
Petaſo qui dicebant: vnde Cōpernes longis pedibus ſiue genibus plus iuſto cōiunctis autore Pompeio: Succidia cōtinet Pernā:

etaſonem & lardum: De petaſone qui per diminutionẽ Petaſun-
ilus & de Perna meminit duobus diſtichis epigrámatarius Poeta
xeniis: Muſteus eſt propera: caros nec differ amicos: Nam mihi
ĩ vetulo ſit petaſone nihil: Cerretana mihi fiat vel maſſa licebit: de
enapis lauti de Petaſone vorẽt: & Horatius Quicquá preter olus
moſæ cum pede pernæ: vbi epitheton adiunxit iuxta ſalſutá. M.
at. qui in libris reꝝ ruſticanarum Pernas ſalitas in fumo biduum
ſpendere precipit: Plautus ĩ captiuis: Quáta peſtis pernis veniet
anra lardo: aduenies totũ deturbabit cũ carne carnariũ: Carna Carnariũ
um nãq vt nomen indicat & locus eſt: in quo caro habet: & inſtru
ẽtum cũ pluribus vncinis quibus ſuccidiæ appẽduntur nam vbi
ditur: Macellum & laniena vocatur: Caro ipſa a cadendo ꝙ euo- Macellũ
ta aĩa corpus deficiat dicit nõ mõ q̃drupedũ bipedum ve ſed & Laniena
edum inter quæ aquatilia numeranť: Bipedũ preſertim anſerina Caro
le cõditur: vtunť illa apud nos qui ſunt ſuperſtitioſi Iudæi ſuillam Carnes ad
uitici. xi. interdictam ex veteri lege quam omniparentis Dei filius ſalſuram
eſſias aduenies abrogauit nõ manducátes: Quadrupedum Por-
a pinguedine humidula præ cæteris & bubula ad ſalſuram com
endatur: Inter aquatilia vero anguillarum: Tynni & eiuſdem pi-
s Cordylarum & Pelamidum ad ſalis conditurám probatur: Vn Cordylæ
Thynnium quod & Thuniũ: nam Thynni ceruice & abdomine Pelami-
precio fuere atq Clidio hoc eſt iugulo tãtum tecẽti: cætera pars des.
ena pulpamentis ſale aſſeruatur: Melãdrya vocatur ceſis quernis Thynniũ
ulis ſimilima: in vſu fuerant & Cybium & Vræum Horæum ve ex Clidium
dem genere: Condiuntur etiamnum ſale e piſcibus alii complu- Melãdria
s ac eorum oua. Vnde oataricha legimus: ad quadrageſimale im Cybium
imis ieiunium in quo non ſolum terreſtrium omnium animalium oataricha
rnem ſed & caſeum & alituum oua deguſtare prohibemur vt eſt Fungi
atta diſtinctione Decretorum pontificalium: hinc ſalire cœpi- Boleti
us etiam fungos: & ĩprimis rubentes Boletos: Lacinias ſubruffas Laciniæ
ca caſtaneæ radices forma ampliore erũpẽtes: Spõgiolos albicá- Spongioli
s & coccineos: & a digitis Digitellos. Ná pratẽſes & pruneoli ſiue Digetelli
ineoli p uer e ſpinaꝝ radicibus recẽtes tãtũ menſis apponunť. Pratenſes
S Vmẽ fit ex papillis ſuillis vno die poſt partum ſectis & ſa Pruneoli
litis Martialis in xeniis: Eſſe putas Sumẽ nũdũ ſic vbere Spincoli
largo efluit: & viuo lacte papilla tumet: a ſugẽdo ut Mar Ruma
cellus interpretatur Sumẽ appellatum: ſiue vt alii quaſi Subrumi
umen a mamma quam ueteres Rumam vocabant. Vnde ſub-
mi agni lactentes: & Rumia dea quæ lactentibus præeſt pue-
& mulierum mammis veluti apud nos Diua Agatha: dicitur

Abdomẽ & abdomẽ vt Pli. referẽte diſcim⁹: Satyrograph⁹ poeta ꝑ pãticib⁹
Rumia obeſis poſuit: Mõtani quoqꝫ uẽter adeſt abdomĩe tardus: nã Abdo
mẽ ĩ hoĩe vt ait Cel. ab Illis ac pube ſurſũ uerſus ad ꝑcordia ꝑtinet.

VVlua ſuilla lautiſſimi cibi erat apud Romanos: de qua
multa tradũtur a Plinio qui optimam eam eſſe dicit quæ
fuerit porcæ occiſæ partu enecto: Eiectitia vocatur alte-
ra edito partu Porcaria: e primipara Sue imprimis pro-
batur: Horatius Cum ſit obeſo nil melius turdo nil vulua dulcius
Eiectitia ãpla. Hunc ſequiẽ epigrãmatarius poeta in xeniis. Te fortaſſe ma-
Porcaria gis capiet de virgine porca. Me materna graui de Sue vulua capit:
Vulua autem quam ueterum & locos appellamus ĩ mulieribus ſub
Vterus matricis nomine a medicis ſignificatur: vnde in ſacris litteris cum
Loci mortuis parentãt canunt flammines: Quare de vulua eduxiſti me:
Matrix Et plinius Boletoꝝ pro rumpentium in oui ſpeciem. albũ illud in-
Volua uolucrũ Voluã nuncupat: At proprie matricẽ vteri ceruicẽ & Orifi
Orificiũ ciũ Interfœmineum ue ipſum dicemus: quæ etiã apud Collumellã
Interfemi fœminam notat ad prolem deputatam veluti marem admiſarius.

nœum LVcanice genus eſt farciminis & Iſicii notiſſimi a Lucanis
Admiſſa- populis a quibus milites Romani eam facere didicerũt:
rius autor Varro: Martialis: Filia picœnæ venio lucanica por
cæ Plutibus hinc niueis grata corona datur: eius cõpoſi-
tionem docet Apitius: Eſt & Faliſcus venter non diſſimilis (vt opi-
Faliſcus nor) lucanicæ inuẽtus primo in faliſcis vnde nomẽ: Papinius quar
venter to Siluaꝝ: Nõ lucanica nõ graues faliſci: Hila itẽ farciminis genus
Hila eſt hilũ tenui inteſtino quod ieiuniũ vocãt uel ab hilo idel minimo
Horatius Perna magis an magis hilis: Farcimina aũt inter quæ &
Hira longanones & ſanguiculi & apexabo numerãtur a fartis inteſtinis
Farcimĩa nomen acceperunt replentur quippe rebus multiiugis ueluti ſale
Longano caſeo carne minutiis fruſtulatim teſſellatim ve conciſis: aromatib⁹
nes ſanguine hædino cumprimis & ſuillo: adipe: & id genus reliquis
Sãguiculi Iſcia quoqꝫ farcimina notãt: Donatus Fartores inqt q Iſicia & farci
Apexabo mina faciunt: difficilia ſunt oĩa ad cõcoquẽdum cuius rei cauſam
iſicia referũt Macrobius & Aphrodiſæus: Cõmẽdanẽ ĩprimis linguæ ad
Fartores farturam Sincipita etiam ſuilla: & glandia que ſuam laudem apud
antiquos ſale tantum cõdita habuerunt: Primum heliogabalu Ro.
Sincipita Imperatorem Iſicia de piſcibus excogitaſſe comperimus.

Glandia AXungia adeps porcinus interior: Plinius Axũgiã inquit
etiã græci appelauere in voluminib⁹ ſuis: E ſue quæ non
peperit aptiſſime vtunẽ ad cutẽ mulieres axungia: noſtri
Liquamen hodie ex ea teſſellatĩ cõciſa & mox ad ignẽ in vaſe æneo

uefacta faciunt liquamẽ quod appellant:Id exemplum & in olla
ſtacea conditũ uſui toto ferre anno eſt:Axungia aũt ex eo nomẽ
adepta: q̃ ea precipue maiores axib⁹ vehiculorum perũgendis vt
ic etiã Ruſtici ad faciliorẽ circunactũ rotarum utebant̃ : alii axes ab
dictos uolũt:Aruina veró ĩtra viſcus& cutẽ dicit̃ pinguedo. Aruina

B Vtyrum uatura oleoſũ ex lacte fit & vt plurimũ bubulo:Pli Axes
nius:e lacte fit & butyrum barbararum gentiũ laudatiſſimus
cibus:& quod diuites a plebe diſcernãt plurimũ e bubu
lo:& inde nomẽ pĩguiſſimũ ex ouib⁹:nã vt ſcribit Ariſto
es.7.hiſt. aĩaliũ tertio ineſt pĩguedo:quæ etiã cõcreta oleũ ꝑpe
hit:Ruſticulæ noſtrates ex lactis particula pĩguioreq́ noctu in
nmo venerit:crebris ictib⁹ ĩ vaſe ligneo oblõgo ſed oris anguſti
lſa:pauxillo aq̃ addito donec dureſcat ꝑducũt Butyrum : Exiguo
ſtu ſitim & famem ſedat: vires conſeruat:prodeſt & tuſiculæ:ve
nis aduerſatur vt ſcribit Auicennas.

O Leũ ab olea:oliũ ab oliua nomẽ mutuat̃ : vtrũq́ freq̃ns Oliuum
apud poetas:Venafranũ palmã obtinẽs in maximo pre
cio fuerat vt teſtant̃ Strabo &.M.Varro : Vñ epigrãma
tarius poeta in exeniis:Hoc tibi campani ſudauit bacca
nafri:Vnguentũ quoties ſumis & iſtud olet : Oleum & trapetes Oleum &
mus Ariſteus athenienſis inuenit:Palladi⁹: nõnulli olearũ oleiq́ Trapetes
ucendi inuentionem dederũt nam ante huius deæ Ortum erat primo
c arbuſcula cum aliis ſilueſtribus immixta : oliui uſus aberat cũ
t ignota:hæc olei exprimẽdi modum inuenit:vt ſcribit Diodo
:hinc Silius inuento primam Lybien perfudit oliuo:Ex oleis ſe
expreſſam antiq fraces dixerunt:oliui vero ipſius Amurcã:a qua Fraces
murcari ſordibus purgari:Oleũ tradit Feneſtella in Italia Hiſpa Amurca
& Africa nõ fuiſſe Tarqnio priſco regnãte ãno centeſimo octo
ĩmo tertio Vrbis quidã anno quingẽteſimo quĩto Appio Clau
Ceci nepote.L.Ibnio cõſulibus olei libræ duodenæ aſſibus ve
re:& mox anno.clxxx. M.Seruius.T.F.ædilis curulis olei libras
nas ſingulis aſſibus pſtitit po.ro.p totũ ãnũ:minus eã inqt Plini
miret̃: qui ſciat poſt ãnos.xxii.Cn.Põpei quarto cõſulatu oleum
intiis Italiam miſiſſe:Fit & e nucib⁹ iuglãdibus olem:quod Ca
um nominant: alopiciis utile eſt : traditatiq́ aurium infuſum: Carynum
erum ſapore graui : Vnde apud nos eſculentis non miſcetur: Petroleon
in lucernis funiculum nutrit ardentem:uelutí & quod e lini ſe Olearia
ne Raporum Raphaniq́ exprimitu:eſt & Petroleõ e petris ole cella & ta
ſponte defluens:Ab oleo autem inter cætera fit olearia cella berna
habet̃:& olearia taberna ubi uenale exhibet̃:& Oleariũ uas ex Olearium vas

Hydreleũ lapide præſertim excauato in quo cõmode ſeruatur: Hydreleum vero græce oleum erit aqua dilutum.

Mel apes cõtrahũt ſuccũ dulciſſimũ ſubtiliſſimũ ad multa cõdiméta optimũ medicaminaq; neceſſariũ: corpora putreſcere nõ ſinit: cũ purgãdi ſimul & cõſeruãdi uim habeat vt eſt apud Dionyſiũ Areopagitã: vnde Babilonii defunctorum cadauera in melle ſepeliebant vt refert Herodotus in Thalia: & apicius cocus carnes vt ſine ſale diu durent melle contegit: mala quoq; pira pruna Ceraſa vt diutule incorrupta habeant cũ petiolis in melle ſeruãda pcipit. Vtrum autẽ ſuccũ ex floribus ducãt qui protinus mel fiat: an quæ collegerint in hunc ſaporẽ mixtura quadã & ꝓpietate ſui ſpecies mutẽt vt inquit Seneca non ſatis cõſtat: Quibuſdam enim placet nõ faciẽdi mel ſciẽtiã illis eſſe ſed colligendi: Ariſtoteles hiſto. animalium quinto. Mel non apes ſed rorem cadẽtem ad mella deferre argumẽto eſt: q vno aut altero die cellas melle repletas inueniunt apiarii illarum curam habentes. Item autumno mel poſtea quam detractũ eſt nõ reparatur: cũ tamen illo etiam tẽpore flores ꝓueniant: Mella primus oſtẽdit Ariſtæus atheniẽſis vt Plinius autor eſt. Diodorus ſiculus ſexto bibliothecæ Curetes cretæ populos ſcribit mellis uſum primos induxiſſe Cyrenenſes mellis & fructuum repertorẽ iactitãt Saturnũ: vt refert Macrobius: Alii inuentionẽ Teſſalis alii Melliſo Creſſorũ antiquiſſimo regi aſſignant: nonnulli Bacchodederunt: Ouidius a Baccho mella reperta ferunt: Item Liber & inuenti præmia mellis habet.

Sepulcrũ dulce

Apiarii

Mella primo

Sal omnis aut fit marina aqua vel puteana ſtagnorumue aut gignit: ad obſoniũ & cibaria vtilior quiſquis facile liqueſcit & humidior ut pote qui minorem amaritudinẽ habere creditur: Seruãdis carnibus aptior acer & ſiccus vita namq; humanior ſine ſale nequit degere: adeoq; neceſſarium eſt elementum vt tanſierit intellectus ad uoluptatem: animi quoq; ſamia vt inqt Plinius ſales apellantur: omniſq; vitæ lepos & ſumma hilaritas laborũq; requies non alio magis vocabulo conſtat. Quid ſi ſamia legendum ſit vt impluribus condicibus habetur non ſolatia: per quæ voluerit acumina ſignificare: hinc Terentius quis habet ſalem quod inte eſt ſamium vero pro acuto poſuiſſe ueteres ex Marcelli autoritate ſatis notum eſt: hoc autem æſtimandum relinquimus. Ancus martius rex ſalis modia ſex milia in congiario dedit populis: & ſalinas in quibus ſal primus inſtituit: Varro etiam vice plumẽtarii ſale vſos veteres ſcriptũ reliqt: a quo inter cætera ſalitum deducimus: & ſalſamentũ ad vſum ciboꝝ Vnde ſalſamẽtarii q

Sales

Samium

Saline primo

Salitus

Salſamẽtũ

Salſamentarii

o nomine ſalarii:vendentes ſalſamēta: quorum aquam muriam Salarii
imus ad ſaltem iterum ſi coquatur redeuntem & ſalſamentariū Muria
culum vel lapideū vel figlinum ſiue ligno excauto Monoxylum Monoxylū
quo habentur:Salſa oīa minuunt corpus:nam inter Cacochyla: Cacochyla
ſt mali ſucci ponuntur quorum contraria Euchyla dicentur.

Va gallinarum maxime ſorbilia recens nata inter ganea Euchyla
tos cibos numerantur:euſtomacha ſunt vt ſcribit Dioſcorides:Nullus eſt certe alius cibus qui in ægritudine
magis alat:neq; oneret:ſimulq; potus vſum & cibi ha
it. Auicēnas quoq; multæ alimoniæ eē illa aſſerit:quoniā pluri
ſubſtātiæ ipſorū conuertitur in nutrimentū:Prandii dabātur ini
veluti nūc recens nata ſorbilia:Horatius ab ouo vſq; ad mala ci
t lo Bacche:apud quem Cacius longa meliora rotundis exiſti
t:ipſius hæc verba ſunt:Longa qbus facies erit ouis illa memen Oua me
t ſucci melioris & vt magis alba rotundis ponere: namq; marē liora
ibent calloſa vitellum:in his quod candidum eſt arborem vo
Apicius Albuginem Plinius:medici albumen: hoc admixtum
i viue glutinat vitri fragmenta:quod croceum eſt Vitellus nun Albor albugo
atur:Martialis: Candida ſi croceos circunfluit unda vitellos:
a menſe auguſto nata decreſcēte luna diutiſſime īcorrupta ha Albumen
tur:Seruari autem illa in lomēto aut in paleis per hyemem:æſta Vitellus
n furfuribus vtiliſſimum:ſale exinaniri creduntur.

S Accarum mel dicimus in harundinibus collectum hoc
fert Arabia producit & india:ſed & Creta italia & ſicilia
mittunt Saccarum: Intellexit de eo Strabo cum ſcribit
in.xv. Harundinem in india mel ſine apibus gignere:
c Seneca ad Lucilium:Aiunt inueniri apud Indos mel in harun Mel harūdinis
ū foliis quod aut ros illius cæli:aut ipſius harūdinis humor dul
& pinguior gignat.Optimū eſt:dulciſſimū:& cōdimentis aptiſ
um:ita vt nullū eduli genus(vt in adagio eſt)reddat īſipidius:
de ī pulmētariis teſtuaciis iuſculis & omnibus fere cibariis hoc
pore qui ſunt potentiorum archimagyri vel coqui eo vtuntur:
mentarii quoq; ad tragemata ſaccaro multa integūt: & panes
ciarios additis nucibus pineis vel amygdalis ad ientacula con Dulciarii panes
unt:Sed & nuces poma ſiliquas aſparagos aliū cucumeres Iſicia
gos & quæcūq; id genus eſculenta(vt cætera taceam)ſpeciarii
aromatarii noſtrates e ſaccaro vt vera & natiua diceres conci
t:Iure igitur Penario ſed minime humido ſaccarum ad quotti
nos vſus ſeruabimus:cōdemus & Piper cæteraq; Aromata qui
epulæ multifariam condiuntur.

Myriſtica nux
Speciarii
Aromatopolæ
Piper
Gingiber

ARomata fragrantis odoris ſpecies ſunt pigmẽtoꝝ. Inter quæ habent Nux quã græci Myriſticã Aromatopolæ q aromatarii: & pigmẽtarii: ac Speciarii a ſpecieb⁹: Moſchatã dixere bonũ oris odorẽ facientẽ: oculis: epati: Lieni vt refert Auicẽnas conferentẽ: Piper: Cinamũ: Gingiber: & Caryophilũ: Addidere crocũ nonulli: Nã & his miſcetur in ſapore vim habens aromaticã: Piper arbuſculæ ꝑducunt Iuniperis noſtris ſimiles quarũ ſiliquæ ĩ quibus grana ſunt: priuſquã dehiſcant decerptæ toſtæq; ſolibus faciũt piper quod vocatur lõgum: dehiſcentes aũt per maturitatẽ oſtẽdit candidũ pip: quod deinde ſole torrefactum colore rugiſq; mutaẽ: de his Auicẽnas Galenus & dioſcorides meminerunt: frequens naſciẽ in India & cũ calidiſſimũ ſit: in cibis magis hyeme q̃ æſtate ꝓbaẽ: Sed hoc miꝝ quod legimus: Piper & Sinapin ĩtegrã ſi deuores ventrẽ non excalfacere: Si trita excalfacere

Sinapi

Gingiber a pipe ſapore pene nõ diſtat. In arabicis Troglodyticiſq; pagis naſciẽ. Parua eſt herba radice cãdida celeriterq; cariem ĩ tãta etiã amaritudine ſentiẽte: hĩc cõdiunt eã multi cũ melle ſaccaroue: in vaſculiſq; reponũt & Italis trãſmittunt: Caryophilũ pipere grandiuſculũ ẽ capitellis dẽtatis vt tradit Serapio: In nemorib⁹ Indicis genitũ vehiẽ ad nos odoris & medicinæ grã: ĩ cibariis ſtomacho cõferẽs vomitũ & nauſeã arcere crediẽ. Cinamomũ ſiue cinamũ ſurculis ẽ odoratũ ĩ æthiopia naſcẽs & ĩ ſabeis: India quoq; vt ſtrabo teſtaẽ & ea maxime quæ auſtralis eſt Cinamomũ habet & reliqua aromata. In Arabia uero Cinamus auis ſurculis Cinami comportatis nidũ ſibi facit: quos incolæ ſagitis plũbatis deiiciẽtes colligunt: vt Ariſtoteles hiſtoriæ animaliũ nono ſcriptũ reliqt: Calidũ eſt & ſiccum ſtomacho prodeſt caput humore purgat vt ẽ apud Auicenã. Frutex ipſe duorũ eſt cubitorum altitudinis ampliſſimus: palmi minimus: craſſitudinis autẽ quattuor digitorum: gigniẽ in planis: ſed in aſpretis dẽſiſſimiſq; rubis & veprib⁹: Ideoq; difficilis colectu: pſ́cipua bonitas virgultorum tenuiſſimis partibus: lignum ipſum in faſtidio eſt propter origani acrimoniam: Xylocinamum appellant

Caryophilum
Cinamomum
Cinamum
Cinamus auis
Xylocinamum

Crocum optimum tradunt ſaliuam ac dentes inficere: crapulam arcet: ebrietatiq; reſiſtit: tollit pruritus: uenerem ſtimulat: rubicundiora facit corpora ſomnum inducit: cor conciliat: vt placet Auicẽnæ: inflamationeſq; omnes diſcutit: Fit ex eo vnguentũ crocinum quod Crocomagma dixere. Prima nobilitas Croco daẽ cilico atq; ibi in Coryco mõte vt ſcribit Plinius & Vibius ſequeſtei: Corycus item mons iuxta Teum: cuius preternauigatio latronibus infeſtatur qui Corycei dicũtur: hi Mercatores auſcultare ſoliti via & opib⁹

Crocum
crocomagma

cognitis opes diripiebant: Quamobrem omnes curioſos & occul
ta ac ſecreta auſcultare geſtientes Coryceos nuncupamus: & ĩ pro
uerbio eſt: vt apud Strabonẽ legimus: Hunc ergo Coryceus auſcul-
tauit: Cum quid & dicere & facere vult occulte veluti Coryceorum Coryceus
ĩſidias iã diu expertus: Tmolus quoq; Lydiæ mons: vt referũt Probus: prouerbiũ
Solinus: & Lucius Columella croco ẽ florẽtiſſimus: Laudat & crocũ Li
cium & cẽturipinũ in Sicilia & Phlægreũ Croco medici in pharma
cis & plurifariam coqui in pulmẽtariis vtunt: huic Crocus adoleſcẽs
vt mytheci fabulãtur in eo mutatus nomen impoſuit: A quo iam
ad hortos in quibus bulbo radicis ſeritur per Cauedium trãſeamus.

Hortus Caput. V.

HORTVS communi Appellatione ubi herbæ & olera diſpoſitis Areolis puluillis ve naſcũt: verũ apud ãtiquos omnis villa Hortus: dicebat quod ibi autore Pompeio qui arma capere poſſent orirẽtur: Vnde Plinius In duodecim inquit tabulis legũ noſtrarum nuſquã nominatur villa: ſemper ĩ ſignificatione ea hortus: in horti herediũ Horti vero numeri pluratiui arboribus ad voluptatem cõſiti: vt Pompeiani horti & Luculiani: Primus ad animi relaxationem hortos athenis inſti[illegible] Epicurus pago Gargetyco: hic Papinius in ſiluis: Quas ipſe [illegible] egreſſus athenis ma-
let deſerto ſenior Gargetycus horto: Propetius: illic uel ſtudiis ani
mum emendare Platonis Incipiam aut hortis docte Epicure tuis:
Cicero de natura deorum: Cur tãtum epicuri hortus habuerit licẽ
tiæ: Nam ut ſcribit Laertius ĩ horto Is ſcholam habuit ubi docebat
ante ipſum in opidis illos habere morem ferunt non fuiſſe: Antiq
tus quẽ horti celebrati: hinc Heſperidum & Alcinoi: Pẽſiles quoq; Penſiles
ſiue Semiramis eos: ſiue aſſyriæ rex Cyrus fecerit: Penſiles autem horti.
dicuntur quod ſupra ædificia facti uel columnas erecti pendeãt: Græ Paradiſus
ci hortos paradiſos latini etiã pomaria & Viridaria: quibus adeo me Pomaria
delectari fateor vt cum ocium datur: in his preſertim umbroſis & Viridiaria
amœnis apricisue ſpaciari impendio & deambulare poſt ſedenta-
rium & publicæ & priuatæ lectionis laborem comitimus tamen li-
belis ne horula pereat: modo in vmbra modo in ſole conſueuerim
exiſtimauerimq; ſemper domũ licet ornatiſſimam ſine hortis: non Olus.
domum ſed ergaſtulũ & tenebricoſum carcerẽ appellãdam: Olus Olitorium
vero vna quæq; herba ſatiua ĩprimis erit qua veſcimur: ĩde forũ oli- forum

Areolæ Puluilli Villa Herediũ Horti

Olitor toriū vbi olera uendunť: Olitor q̄ & græca dictione Cepuros ipſe
Cepuros hortulanus: nā teſte Phoca grāmatico κηπὸς. eſt hortus Vnde Hie
Heroce- rocepis hortus ſacer: & cepurica hortēſia: quæ antiq̄ illi frugalita-
pis tis dilectores Accetaria appellabāt ab accipiendo: q̄ expedita ac
Cepurica parata ſemp eſſent omnino hortus pauperis eſt macellū: vnde Ma
Accetaria cellotas inq̄t Varro Iones hortoꝝ oſtiola dicūt: & forū olitoriū diu
Cipus nominatū eſt Macellum: Apuleius in Apologia magiæ Olitori &
Olitaria cauponi merito eſt cōceſſum: olus & vinū ex nobilitate ſoli cōmen-
īſtrumēta dare: & olitoria inſtrumēta vt Marræ ſarcula ligones Pala bidentes
Macello- compluriaq̄ alia q̄bus ad hortorū culturam utunť: quæ imprimis
tæ foſſione & exherbatione inutiliū herbarū conſtat: q̄lis eſt gramen
Macellum herba notiſſima a qua graminoſus ager Columellæ. Ab ola ut in-
Exherba- quiunt oleta nomen acceperunt: Vnde olla olera legit prouerbio
tio dicitur: de quorū pauculis ad cōdimēta generib⁹ quæ digeſſimus
Gramen hæc ſunt: adiūximus & coronamēta de arboribus etiānum quibus
Gramino horti cōſiti eſſe debēt ad uoluptatē nōnulla cōſcripſimus: In herbis
ſus aūt multa efficaciſſima ad morbos remedia ſūt: vñ Herbarii tot me
Herbarii dici q̄ vim & naturā herbaꝝ noſceř ſtudēt: & herbariā medicinā pri
medici mū a Chyrōe mōſtratā docti & idocti paſſim ꝓfitenť ſæpi⁹ circūfo-
Herbaria ranei Aliū (vt dicit) ꝓ cepe vēdētes: Adiiciēda fuerāt hortis ac co-
medicina ronamētis aluearia & apes res præcipui q̄ſt⁹ & cōpēdii cū fauēt: Sed
Aluearia quoniā in pagis illaꝝ curā habere ſolēt Melliturgi Mellarii ueruſtici
Melliturgi iure prætermiſimus vt opinor culpabit.
Mellarii

Enta herba notiſſima eſt: cuius odor animū & ſapor aui-
ditatē in cibis excitat. Mētæ nomen inq̄t Plini⁹ ſuauitas
odoris apud grecos mutauit: cū alioquin Myntha uoca-
medioſm⁹ reť Hedioſinos illi quoq̄ nomē ē: Mentā vero exiſtimāt
Myntha dictam a nomine Mynthes: quam ferūt pellicē Plutonis a Proſer-
pina depræhēſam in mentā deformatā fuiſſe. hinc nos diſticho.

Summani pellex terram tenet arctius vlnis.
Miraris: verus uſq̄ perennat amor.

Maracus herba ab amaraco nomē habuit: q̄ puer regius
cū odifera geſtaret vnguēta caſu lapſus fracto vaſculo:
odore vnguinis in herbā mutat⁹ eſt: q̄ alii ſanſucū: Ro-
Sanſucus mani perſam vocitāt: Ex hac vnguentū odoratū & oleū
Perſa fit Amaracinū. Aulus Gellius: Nihil cum fidib⁹ graculo nihil cum
amaracino ſui. Lucretius Poſteſq̄ ſuperbos vngit amaracino & fo-
Sanſucinū ribus miſer oſcula figit: Dicit & ſanſucinū a ſanſuco: Plinius in .xiii.
ſimilis & in ſanſucino admixtis omphacio calamo: optimū hoc in
Cypro & Mitylenis: vbi plurima ſanſucus: & in .xxi. de ſanſuco lo-

quēs: fit ex ea oleum quod ſanſucinum uocatur ſiue amaracinū ad excalfaciendos emolliendoſq; neruos: Non poſſum non admirari complures uiros alioquin eruditos amaricinū pro amaracino barbare etiam ſæpius effutire. Amaricinum

Serpillum quod græci Herpyllon vnde & Serpullum: etiā ſi a ſerpendo nomen accepiſſe autor eſt. M. Varro rei ruſticæ tertio: herba eſt foliis ramuſculiſq; per terrā ſerpētibus imprimis odoratū: de qua memenit Vergilius in bucolico ludicro de Teſtili intinctū faciente ſic ſcribens: Allia ſerpillum atq; herbas contundit olentes: ad medicinam efficacius ſilueſtre: in aceto decoctum frontiq; & temporibus illitum cum roſaceo capitis ſedare creditur dolores: Herpylon

Libanotis herba odorem Thuris habens Roſmarinus latine appellatur: Columella de cibariis apum ruſtice diſciplinæ decimo poſt hæc inquit frequēs ſit Incrementi maioris ſurculus vt Roſmarinus: & paulopoſt: Nā ſunt etiam languentibus remedio Cythiſi tum deinde caſiæ atq; pini & Roſmarinus: hæc trita & cū aqua ſparſa per ædes pulices nigellos necare dicitur: at ſuccus eius regiū morbū pellit & viſum exacutit. Roſmarinus

Saluiam latine noſtri qui nunc ſunt herbarii græce Eleliſphacon nominant mentæ haud diſſimilem albentem & odoratam:: hanc cum Arthemiſia alligatam qui habet viator laſſitudinem ſentire itinerariam negatur: Paralyticis prodeſt: dolorem dentium ex vino īpoſita minuit: & contra ſerpētium morſus exhibetur: Artemſia ipſa ab Artemide dicta eſt ſiue ab Artemiſia regina cū prius parthenis uocaretur: quæ omnibus fœminarum malis medetur: eandem quoq; ſecum habentibus negant nocere mala medicamenta beſtiam ue ullam: ne Solē quidem vt ſcribit Plinius. Eleliſphacon Artemiſia Parthenis

Ocymum a celeritate naſcēdi ex græco ſibi nomen vēdicauit: autor Pōpeius: Pli. in horto ſatoꝝ celerime naſcitur Ocymum blitum napus & Eruca: celerius quoq; id ipſum putant erūpere ſi inter ſationis initia calida aqua fuerit aſpſum Odore nō improbatur: durat per autumnū & Theophraſto autore in libro de plātis tōſum diminutūq; regerminat: mămis illitū lactis prouētum extinguit: capiti ueronicum roſaceo cephaleā tollit: Semen aūt cū ceramento ſutorio verucas pellit: eſt & ocymū genus quoddam pabuli vt. M. varro diſciplinæ ruſticæ primo atteſtatur: Id eſt ſegetes uirides ſectæ anteq̄ ſiliquas generent: bubuſq; datur vt citam aluum faciat: vnde nomen accepit. Cerametū Sutorium Ocynum

APium folia habet petroſolino ſimilia uerum maiora:honos ipſi in Achaia coronare victores ſacri certaminis Nemeæ:hinc Iuuenalis gaudētis fœdo pegrina ad pulpita ſaltu pſtitui:graiæq; apiū meruiſſe coronæ:& Plutarch⁹ ī Thimeleontis vita Corithios refert Apio coronare eos qui apud Iſthmon viciſſent ſacram & patriam coronam Apium exiſtimātes: quemadmodum & apud Nemeam Apio coronabātur victores cū
Apiorum gens pinus nōdum in vſus veniſſet:Ab Apii etiamnum corona quam.L. Apius in achaia meruit Apiorum gētē Romæ eſſe cognominatam legimus:Sapor eſt Apio acutus & odoratus uelut aneto & fœniculo:unde Auicēnas tradit illud oris optimū odorem facere:At ī cōdimētis qbuſdam peculiarem gratiā habet:præterea ſi piſces in pi
petroſelinum ſcinis ægrotent eo viridi recreātur:Petroſelino autē nomen impoſuit:Nam petra lapis & ſelinon Apiū dicit:Plinius alio genere Petroſelinon quidam appellant in ſaxis natum:Eſt & Buſelinō:Helioſelinon:oreoſelinon & Hipyoſelinō omnia ex eodem nomine apud
Selinis græcos pendentia : a Selino urbs ſelinis dicta quod ibi plurimum naſcatur ut ſcribit Vibius ſequeſter.

ANetū autore Plinio ī.xix.& coquorum & mendicorum gratia naſcit nā in cōdituris nō īſuaue eſt:& ſemen eius feruens olfactū ſingultus cohibet:ac ex aqua potum ſedat cruditates Ipſius quoq; ad tormina vis efficax:nam doloribus cōfert ut Auicēnas teſtat:eius comas in ſummo ſemina mittentes
Muſcaria Muſcaria appellabimus:qualia ſunt fœniculo apio coriādro & aliis de Panace ī.xii.ſemine īquit Pli. in muſcariis depēdēte : ut ferulæ.

ANiſum ī cōdimētis peculiarem gratiā habet a Pithagora inter pauca laudatū ſiue crudū ſiue decoctū:Item uiride aridumue omnib⁹ q̄ cōdiunt quæq; intingunt deſideratū. Quin ipſum oris halitum Iocundiorem facit fetorē tollens matutinis māducatū cū Zmyrneo & melle exiguo Inſomnia leuat ſuſpēſum ī puluino ita ut dormiētes olfaciant:appetentiā ciborum facit:mox vino collutum uultum præſtat Iucundiorem.

Marathrū Senectus Vernatio FOeniculū græco nomine Marathrū oculorum claritati mire confert:Angues per hymē membrana corpori obducta fœniculi cibo impedimentū illud exuūt:Senectutem & Vernationē uocitamus.Idem oculorum caliginem quam hiberno latibulo contraxerāt marathro ſeſe adfricātes deponunt atq; oculorum aciē refouēt:ut ſcribit Aui. ex democriti auctoritate:unā experimētis poſtea cognitū eſt idē pſtare hominib⁹: Nam ſuccus eius cū melle attico uetuſtiſſimā licet caliginē diſcutit.Sere

nus.Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus:Expreſſæ marathri
guttæ cũ melle recenti detruſare malum poterunt.

RVta apricis locis & ſiccis cinere vult nutriri vt Plinius &
Strabo tradidere:gaudet & umbra fici ut Auicẽnas ſcri
ptum reliquit:quoniam eius radices ĩdigẽt calore ut eſt
apud Ariſtotelẽ in Problematibus:Peculiaris eſt illi au-
toritas ꝑpter uenena qbus remedium exhibes p̃ſentarium: Vnde
& Muſtellæ contra ſerpentes dimicaturæ Ruta ſe muniunt:& Cn.
Põpeius uictoria Mithridatica ĩ ſanctuariis:quæ aporeta & arcana:
regis manu ipſius Antidoti ſynthesim ĩuenit:ex duabꝰ nucibꝰ ſiccis Aporeta
ficis toridẽ, & Rutæ foliis uigĩti ſimul tritis,mica ſalis addita:qđ Sãctuaria
ieiunꝰ ſi quis ſumpſerit uenena eo die ĩnocua experieť.Rutam fur- Arcana
tiuã fertilius putant ꝓuenire : ſicut apes furto ſubtractas peſſime: Antidoti
eiuſdẽ quoq; fruticẽ pluribus ãnis durare:niſi mulier quæ in men- Syntheſis
ſtruis profluio ſanguinis ſit eam tetigerit & ob hoc inaruerit. Apes fur-

SAturea fragrãtis odoris herba eſt quã Thymbrã nõnul- tiuæ.
li uocãt:diuerſam credit Columella:Hæc cãpo Troiæ vi Thymbra
cino ut aiũt nomẽ ĩpoſuit p quẽ fluit amnis :Thymbreꝰ
ut refert Strabo:& thymbrei Apollinis haud lõge tẽplũ
fuerat a cãpo ſic appellatũ: Põpeiꝰ a mõte Troião dcm̃ exiſtiauit Sa
turea aũt ipſa venerẽ emortuã ſuſcitat ĩ cibis ſũpta vñ ex græco vt q
dã uolũt nom̃ ſibi uẽdicauit q̃ſi ſatyrea:vt ſatyri ĩ uẽerẽ ꝓni & ſalaces *Satyri.*

PYretra herba eſt aromatica linguã adurens:nã Pyr ignis
eſt:Eius folia in acetariis probãtur : Radice uero utunť Pyr
pigmẽtarii:qua mãduca(ut dicitur) ſi quis glãdem mẽ-
tulæ ſaliua humectauerit in coitu ad duciclunium coget
fœminã:de quo Lucretiꝰ:Idq; ſua cauſa cõſuerunt Scorta moueri:
Ne cõpleteť crebro grauidæq; iacerẽt:Et ſimul ipſa viris Venꝰ vt
cõcinnior eſſet:Ita enim dicere placuit Ducicluniũ : ſicus Apulcio Ducicluk-
Poſcinumiũ:Præterea Duciclunia meretrices dicũť q̃s alii receclu nium
nias mobilitate cluniũ nõ ſine venere amatoribꝰ placeť elaborãtes: Duciclu-

LActucæ a lacte autoribꝰ Plinio & Var.nominatæ naturã niæ
habent refrigeraticem: & ideo per æſtatẽ grate ſtomaco Recelli-
faſtidiũ auferũt: cibi appetantiã faciunt:& ſomnũ con- cluniæ
ciliãt vt ex Galeno ſcribit:Auicẽnas : p̃cipuũ ad hoc eſt
Papauer cuiꝰ e ſucco fit quod opiũ uocãt habẽs p ſomnũ vim ſi co Papauer
pioſius ſumať mortiferã:Ignauius eſt meconiũ ſuccus & capitibus: Opium
quæ Codia græci:foliis ue decoctis:Diuus Auguſtus priſtinã olim Meconiũ
ualitudinẽ lactuca recuperauit Muſæ medici prudẽtia : Collumella Codia
ruſticæ diſciplinæ vndecimo:Iãq; ſalutari properet Lactuca ſapore.

Triſtia quæ releuat lõgi faſtidia morbi: Antonii muſæ medici ĩ Au-
Cappadocæ guſto meminit Suetonius cui ob reſtitutã Cæſari ſanitatẽ Po. Ro.
ſtatuã iuxta ædẽ Aeſculapii erexit: Lactucaꝶ criſpas Capadocas vo
Seſſiles cãt: ſeſſiles vero q̃ late p terrã diffũdunt. Endiuia quoq; lactucarum
Endiuia generi eſt adſcribẽda: Satiua magis probat̃ & illa precipue quæ fo
lio criſpo ſolet prouenire: nã elixa cuſtomacha cẽſetur: Altera ſpõ-
Intuba te pululans longo & anguſto caule intubis haud diſſimilis eſt: Intu
ba ipſa a ieiuno ĩ cibis ſumpta ſemp epaticis ꝓfuere vt aſſerit Theo
dorus Priſcianus: A medicis impẽſius laudatur Endiuia: E paticis
enim mire confert ſtomacho ſaluberrima vt eſt apud Auicennam.

E Rucæ herbæ vis ineſt calida: Iõq; frigora cõtẽnit & lactu
cæ miſcet̃ in cibis: vt illius tẽperet frigiditatẽ: venerem
quoq; valẽter excitat: hinc Poeta ĩ moreto venerẽ reuo-
cãs eruca morãtẽ: & Columella: Excitet in venerẽ tardos
eruca maritos: Veꝶ ad hoc efficati⁹ eſt ſemẽ q̃d Galenus ĩ Pharma
Satyria ceuticoꝶ libello põit ĩ Satyriis hoc ẽ cõpoſitiõib⁹ ad libidinẽ excitã
Euzomon dẽ: In cõdiẽdis vero obſoniis tãta fuit eius ſuauitas: vt græci Euzo-
Naſturciũ mon appellauerint: Id q̃d Plinius in. xx. ſcriptũ reliquit: Eiuſdem fe
re ſaporis eſt Naſturciũ dictũ a nariũ tormẽto: quod aĩum ita exa-
cuit: vt contra torpentẽ & ſomniculoſum dicamus: Ede naſturciũ
ideſt excita te: Erucæ itẽ in hortis aĩalia herbis noxia naſcuntur: q̃ a
Campe græcis Campes vt refert Columella. xii. aduerſus illas ex eq̃ capite
oſſa palo imponũtur & cancer fluuiatilis ĩ medio ſuſpẽſus auxiliat̃.

Peplios adrachne P Ortulaca quã græci Peplion dicunt & Adrachnem: her
ba eſt frigida & humida vt ſcribit Auicẽnas quæ dentiũ
Dentium ſtupor tollit ſtuporem: vt eſt apud Amphrodiſæum in Proble-
matibus: & Ariſtoteles quærens cur id faciat Portulaca
& Sal qui etiam congelationem dentium diſſoluit cauſam affert hu
miditatis viſcoſæ exſorbentis humidũ acutum ſiue acerbum quod
erat circa dentes: venerem inhibet & veneris ĩſomnia: præterea cõ
tra Vuulæ morbum collo ſuſpenſa probatur veluti exẽplo Plinius
Vmbilic⁹ prociduis affirmat. Sed & vmbilico prociduo impoſita medetur.

Bubula lĩgua B Ogloſſus & ſatiua eſt quam Boraginem triuiales vocant
& ſilueſtris: Latini ab aſperitate linguam Bubulã vtrãq;
appellauere: calida eſt & humida: cardiacis auxiliatur in
Bogloſſini flores cibo ſumpta: ſanguinem purgat: & hilaritatem inducit:
flores eius in condimento & medicina peculiarem gratiam habẽt:
Ipſa vero in vino deiecta animi voluptates auget: Hinc Euphroſi-
Euphroſine num græci dixere quaſi lætificantem: Nam εὐφραίνειν eſt lætari: Eu
phroſine lætitia: & Euphroſia exultatio.

BEta hortenſiũ herbarũ leuiſſima eſt: duo eius genera græ
ci fecere a colore nigram & candidã: mira differẽtia ſi ve
ra eſt. Cãdida ſolui aluum: nigra modice inhiberi: Illini-
tur alopepetiis cruda & uulceribus in capite manãtibus:
Cocta fluctuationes ſtomachi & ventris ſiſtere exiſtimatur: & cum Annuicau
Braſſica in dolio vini ſapor corrũpatur: odorem foliis Betæ demer lia
ſis reſtitui autor eſt Plinius. Inter Anniuicaulia ſiue Annuifera nu- hyſopus
meratur germania inareſcẽtia quidem & exoleſcẽtia ſed radices re- Siliqſtrum
tinẽtia quæ annuatim pullulant: vt Hyſopus lateris morbo quæ di Piperitis
citur pleuritis conferens: Siliquaſtrum odore piperis vnde etiam Lapatum
Piperitis: lapatiũ quãdoq; Rumex & eius omnino ſpecies acetoſa: Rumex
Meliſſa: Nepta ſantolina in accetariis hyeme grata Pulegium ipſo Meliſſa
brumali die ſuſpenſum in carnariis floceſcens: Myriophylon Mil- ſantolina
lefolium capillamenti modo folioſum: Marubium quod praſiõ exi Nepeta
mie Hæmoptoicis vtile: Betonica domũ in qua ſata ſit tutã reddẽs Pulegium
a piaculis omnibus Glycyrrhiza dulciradix quæ uulgo Liquiritia Acetoſa
tuſſi conferens: & Liguſticũ quod paſſim Liuiſticũ ad detrimẽta lau Myriophy
datum: Panacem aliqui vocant: quod nomen omnium morborũ lon
remedia promittit: vt plinius auctor eſt. Marubiũ

INula calida eſt: hinc radice illius per hyemes ĩ pulmẽta Praſion
riis quibuſdam vtimur: ſeritur occulis ex radice exciſis Betonica
ut harũdo: Illuſtrata eſt olim Iuliæ Auguſtæ cibo quotti- Liguſticũ
diano: auſteritate tamen aliquãtulũ pungit; vnde Hora Glycyrrhi
tius Acres inulas appellauit: Cõdita tuſſim ſedere credit̃: a ieiuno za
quoq; cõmãducata dẽtes cõfirmat ſi vt eruta eſt terrã nõ attigerit. Panax

SInapi herba nota: cui⁹ ſemine ſemel ſato vix eſt liberare
locum: qm̃ cadẽs protinus viret: nec aliud magis ex his
quorũ vis ĩ ſublime fertur iudicauit pithagorãs in nares
& cerebrũ penetrare: nam uſus eius etiam pro pulmen-
tario in patellis inquit Plinius decocto citra ĩtellectum acrimoniæ:
Et nũc cõdimẽtum ex eo faciunt admixtis uuis paſſis: pipere: ficis:
Sandalis rubris: ſapa: & melle contra pituitã tenet̃ in oro donec li-
queſcat: gargariſſatur ad vuam cũ aceto & melle: ad dentiũ dolorẽ
manditur: Senſus atq; ſternutamenta purgat ſtomacho vtiliſſimũ.

BRaſſicæ Cato tria facit genera: vnam extẽſis foliis caulæ
magno: alterã criſpo folio quã Apianam vocat & ſelina Apiana
da: tertiam minutis caulibus lenem & tenellam: Cyma a Cyma
prima ſectiõe preſtat: hic eſt inquit plinius Quidã ipſorũ
cauliũ dilicatior teneriorq; cauliculus: Prototomũ græca dictione Prototo-
ueluti primæ ſectionis vocitam⁹. Columella: ſed iam Prototomos mus

Caules tempus decidere caules. Braſſicæ uero ipſæ uel quaſi paſſicæ dicũ
Cauliculi tur: vt ſcribit Varro: uel a præſecando quia folia præſecamus e tyr
Lacuturreſ ſo vt Pompeius: Sed & caules nuncupantur: vnde Cauliculos ſiue
Sabellici coliculos deducimus: Et capitatos caules peregrandes capite in
caules orbem porrecto olim Lacuturres: & ſabellicos caules vſq; in admi-
Tyrſi rationem criſpos appellamus: uel etiam herbarũ plurium ſtipites q
Scapi Thyrſi & ſcapi hoc nomine ſignificãtur. Inde vnicaulis herba quæ
Vnicaulis vnico tantũ caule creſcens in ramulos nõ diffundit: Braſſicæ cibo
ſenſus purgãtur: Ereſiſtrati diatribatenuit nihil ſalubrius: nihil uti-
lius eſſe ſtomacho & neruis Braſſica: Ideoq; paraliticis & tremulis
& Hæmoptoicis eã dari iuſſit: Eſt autem pauci nutrimenti: crapulã
ſoluit: ebrietatem retardat vt refert Ariſtoteles & Auicennas: Nã
exſiccat uapores vt Galenus atteſtatur. Si quis parum audiat inquit
M. Cato in re ruſtica terat cum vino braſſicã ſuccumq; expreſſum
tepidum in aurem inſtillet: cito intelliget ſe plus audire: Dioſcori-
des deniq; medicus tradit populum Romanum ſexcentis fere an-
nis medicina braſſicæ uſum non dum enim ad urbem conuenerãt
medici: qui pigmenta ſecum attuliſſent ſed ea tempeſtate militares
viri glorioſas cicatrices gratuito olere curabant.

A Triplex & ſilueſtre & ſatiuũ eſt olus: accuſatũ a Pythago
ra tanq̃ faceret hydropicos: morbũ regiũ: & pallorẽ: ad-
didere medici Dionyſius & diocles gigni ex eo plurimas
ægritudines: nec niſi mutata ſæpius aq̃ coquẽdũ: Illini-
tur autẽ ſalubriter icipiẽtibꝰ furũculis ſiue crudũ ſiue coctũ fuerit:
Atrapha-xis Atriplicis olus græci Atraphaxin appellãt: autore Columella i. xii.
Decipiũtur ꝑfecto q̃ exiſtimãt atriplicẽ eẽ ſpinaciã: Ita. n. noſtri tpis
Spinacia medici herbã illam ſemine ſpinoſo uocitãt cum olus hiſpanum for
Hiſpaniũ olus taſſis ſiue blittum rectius poſſit & debeat nuncupari.

B Littũ herba eſt iners ſine ſapore: aut acrimonia ulla: vn-
de cõuitium apud Menandrũ poetam uxoribus faiunt
mariti: & Plautus blitteã dixit meretricẽ: Stomacho inu
tilis eſt uentrẽq; adeo turbat vt cholerã faciat aliq̃bus:
Clauis tñ pedũ & lienibꝰ ꝓdeſſe credit: a ſaporis ãt ſtupore appella
βλᾶξ tã eſſe ex græco q̃ ab illis βλᾶξ ſtupidꝰ dicat Põpeiꝰ exiſtimauit:

C Oriandrũ inter ſilueſtria nõ iuenit: ſed ubiq; fere ſatum
naſcit: ꝓcipuũ habet ægyptiũ: vis magna dat viridi ad
refrigerãdos ardores: ſimplex edẽdũ nõ ẽ: ſed aceto ꝑ-
parandũ ꝓpter inatã malitiã. M. Varro eo ſubtrito car-
nẽ icorruptã cũ aceto æſtate ſeruari poſſe credidit: Xenocrates ue
ro mẽſtrua cõtineri vno die ſi granũ biberit fœmiæ biduo ſi duo &

totidē dieb⁹ quot grana ſumpſerit:hīc Macer:Xenocrates inqt totidē ceſſare diebus mēſtrua: quod mulier coriādri grana uorabit; Prohibet & uapores a capite vt ſcribit Aui.ī aceto aūt albo p diem maceratū reddit illd aptiſimū ad pulices necādos:p ædes ſpargaẗ.

Cucumeres a curuoꝝ nomē autoꝝ Varrōe acceperūt:creſcūt q̄ cogunẗ forma:ī italia virides & q̄ minimi ſunt:cū magnitudinē exceſſere Pepões vocanẗ:q ī cibis īpēſius refrigerāt:aluūq̧ molliūt:Sūt & melopepões q nō pēdēt ſub humo rotūdanẗ:Neoterici mellones appellāt: quos ēt p ſumā hyemē Galien⁹ īpator exhibuit:Idē recentes vuas trienio ſeruauit; cucumis ipe tenet & iocūdiſiim⁹ fit:ſi añq̄ pōaẗ ſemē lacte macereẗ: nōnulli etiā quo dulcior exiſtat hydromelle id faciūt:Locus aūt cucumerariū vt cucurbitarū nūcupaẗ:Hieronym⁹ Iſaiæ prīo:ſi tamē Hieronym⁹ eſt:Derelinqueẗ inqt filia ſyon vt umbraculū in vinea: & ſicut Tugurium ī cucumerario:nam in vineis & cucumerariis fiunt cuſtodiaria:vt videmus quaſi ergaſtiola temporaria.

Pepones. Melopepones. Melones. Cucumerarium. Cucurbitarium.

Cucurbitarū duo ſunt genera:lōgæ & rotūdæ;cōmēdanẗ in cibis lōgiores:cū rotūdiorib⁹ ꝑſertim uaſoꝝ vice utamur.Pli.Nup ī balneaꝝ uſus venere vrceoꝝ vice:iā pridē vero ēt cadoꝝ ad vina cōdēda:& Columella:de media inquit parte cucurbitæ ſemen inuerſo cacumine ponito vt fiat incremēti uaſtioris:nā ſunt ad uſum uaſoꝝ ſatis idoneæ:Cortex nō ſiccis tener eſt:deradiẗ tamē in cibis:quos ſalubriores præſtāt quæ pēdendo creuere:prolixiori tamē & tenuioti fructu qui maius reliquis īuenit pretiū:nam eaꝝ genus eſt unū quod Camerariū uocant quia cameras & pergulas operit reptantibus flagellis & capolis īnitentibus:Chryſippus medicus illas damnabat:ſed omnium cōſenſu ſtomacho utiliſſimæ & interaneoꝝ ueſicæq̧ exulceratiōib⁹ medicanẗ:bonū humorē eas generare & febrib⁹cholericis ꝓdeſſe Auicennas teſtatur: Cauendum eſt autem ne eo in loco quo cucumeres & cucurbitæ conſitæ ſunt mulier admittatur:nām fere ipſus cōtractu vt notat Collumella virentium incremēta langueſcunt:& ſi in menſtruis fuerit etiam viſu nouellos fœtus necabit.

Cuſtodiarium. Camerarium.

Raphani adeo frigore gaudēt:vt ī germania īfantiū puerorū ſi Plinio crdim⁹ magnitudinē æquēt. Iidē hiberno tēpore vtiliſſimi in cibis:ructus tamē mouent dentib⁹ ſemp inimici:eos.n.atterere dicūẗ:Androcydes raphanū ɔtra ebrietates mādi ꝑcepit:mire uenenis aduerſari veteres credidere:Vnde ante alios cibos mēſis apponēbaẗ:calidæ eſſe virtutis omnium medicorū opinione cōfirmatur:& nobis quoq̧ ex uſu

licet cognoſcere:nã cũ cæteris cibariis ĩſtomacho ſolus ructus mo
uet:Auicẽnas.Raphanus ĩquit digerit & non digeritur: Alexãder
quoq; Aphrodiſæus ĩ problematis refert calidũ eſſe: hũores exſic-
care & attenuare:mouere aũt ex humorib⁹ ſpũs ac eos exhaurire &
exinanire dũ p eos eructat:Aegyptii propter oliui fertilitatẽ quod
de ſemine faciũt Raphanũ ĩpẽſius celebrãt: Genus eſt vnũ q frõ-
Armora- cia de copioſius quam corpore Armoraciam noſtri appellauerunt.

Staphyli- nus PAſtinacæ duo ſunt genera:vnũ quod agreſte ſpõte pro-
ueniẽs Staphylinũ græci dixere:alterũ uero radice uel ſe-
mine primo vere ſiue per autũnum:ut ex autoritate Hi-
gini ſcribit Plinius:In cibis hyeme uere etiã prio gratio-
res ſũt:& preſertim cocte mox patinis cõditæ:Eſt & e genere Paſti-
Siſer nacæ Siſer:radice ſubruffa:quã olim Tiberius Cæſar illuſtrauit:fla-
gitãs eã oĩbus annis e germania:Gelduba fuit oppidũ Rheno im-
Carotola poſitum ubi pcipua generoſitas:Carotola a neotericis vocitatur.

RApa frigoribus dulciora fiunt:cibi vſum Romanis illis
pſertim veteribus qui frugalitatẽ vt deam adorabãt præ
ſtiterunt: vſi a Samnitum legatis inuẽtus eſt.M. Curius
cognomẽto dẽtatus rapũ ad ignẽ coquere autores Plu-
tarchus in apophtegmatibus & Cicero ĩ Catõe maiore: Palma daƭ
in nurſino agro naſcẽtibus:Democritus a cibis abdicauit pp infla-
ctiones.Diocles vero & Dionyſius magnis laudibus extulerũt:Fo-
lia etiã cibariis ſeruiũt decocta ad minutal quod Rapaciolum no-
minamus Mediolanenſes vero Rapacium.

Rapacio- lum Rapaciũ NApi rapis lõgitudine ĩ primis differũt quos apud Roma
nos Amiternũ ciuitas in ſabinis laudatiſſimos mittebat:
Martialis in Xeniis:Nos amiternus ager fœlicibus edu-
cat hortis:Nurſinas poteris parcius eſſe pilas:& Plinius:
palma Romæ Amiterninis datur:inde nurſis:Tertia nr̃atibus.Eſt
iter napos genus quodã ſilueſtre ſatiuũ etiã radiculæ perexiguæ ad
Rapõciũ accetaria nõ ĩprobatæ:noſtri Raponciũ vernaliter dictitãt.Bunion
Bunion græci Napum vocant:vnde Pſeudobunion mentitũ napũ: Nam
Pſeudobu nion pſeudo falſum notat: Hinc pſeudoſmaragdus: pſeudopropheta:
pſeudolus:Pſeudographus falſarius ĩ ſcribẽdo & alia complura.

Pſeudo- graphus Pſeudoſ- maragdus ALlium in caput:creſcit nucleoſq; membranis quibus veſti
tur ĩcludit:aſperum eſt ſapore:& quo plures habuerit nu
cleos eo aſperius.Tradidere nonnulli interlunio poſitũ,
& item luna ſilente intermeſtriue euulſum odoris fœdita
Luna ſilẽs te cariturum:oculos hebetat:inflatiões facit:ſtomachum lædit co-
ĩtermeſtriſ pioſius ſumptum:ſitimq; gignit.Somnos tamen prouocat: atq; in

totum rubicũdiora reddit corpora:gallinis quoq; contra Pituitam
prodeſt.Auicénas cum vino dandũ præcepit aduerſus ſerpentium
morſus:Galenus vero Theriacam appellat ruſticorũ:At Horatius
in Epodis illud execratur:Edat Cicutis aliũ nocentius:O dura meſ
ſorum ilia Quid hoc veneni ſæuit in præcordiis?Theriaca aũt inter
remedia eſt pſentaria cõtra venena fere oĩa:ſic dicta q; venenis be
ſtiarũ aduerſetur:alii q; e viperarũ carnibus cõſtet q̃ naturalẽ q̃ndã
mutuũ affectũ habent quã Anpathiam vocant aduerſus quod uis
aĩal venenoſũ:admiſcet̃ ꝑterea Dictam⁹ herba cui ꝓprietas cũ cor
de:Epatoriũ cũ iecore:Scolopédriũ cũ liene:Petroſelinũ cũ vẽtris
orificio:Hyſopus cum ſepto & pulmone Seſſeli cum veſſica vrinæ:
Helenium cum renibus:Ruta cum colo:& cum cerebro Gẽtiana.

CEpe plura ſunt genera:nobilior eſt Aſcalonia ab oppido
iudeæ:Nã vt refert Strabo l.xvi.Aſcalonenſiũ regio præ
cipue fert cepas optimæ rotũdiſſimæ:itẽ ruffe acriores q̃
cãdidæ:ſiccæ q̃ virides:crudæ q̃ coctæ:cepa oculos mor
det:vñ a græcis nomẽ ĩpoſitũ crõmion quaſi pupillã oculi cõprimi
cogeret:vt ſcribit Ariſto.in problematibus:Vñ lachrymoſa dicit̃ a
Columella:reuireſcit & cõgerminat decedente luna:innareſcit cre
ſcente:quã ob cãm ſacerdotes ægyptii credũt Peluſiotas cepis ab-
ſtinere:quia ſolũ oleꝝ cõtrarias lunæ uices habeat minuẽdi atq; au-
gendi:hinc Diuus Hieronymus:Impelle ſi uales peluſioten vt edat
cepe:Adde q; aliũ & cepas inter deos iureiurãdo habet ægyptus:
ex quo exiit illud Satyrographi poetæ Porrũ & cepe nefas violare &
frãgere morſu O ſanctas gẽtes q̃bus hæc naſcunt̃ ĩ hortis numina:
Cepis caput grauatur:cerebrũ ĩfeſtat̃:ſõnuſq; grauis inducit̃:Hæ-
morhoidibus tamen tritæ impoſitæ vehementer proſunt.In cibis
aluum molliunt:& appetentiã faciũt:Eaꝝ ſoliculũ taliam appella-
mus:nam Talea lignum eſt præciſum ex vtraq; parte ſed cuſpidatũ
in ima:plantandi gratia:a quibuſdã etiam ponitur pro Teſſera:hoc
eſt ligno complanato quo numeros notant ruſtici idiotæ mechani
ci:& imprimis apud nos pagorum magiſtri.

BVlbus haud diſſimilis cepæ venerem ĩpendio excitat:vt
ſcribit Dioſcorides:vnde epigrãmatarius poeta:Cũ ſit
anus cõiunx cũ ſint tibi mortua mẽbra:Nil aliud bulbis
quã ſatur eſſe potes:& columella l.xi.quæq; uiros acuũt
armantq; puellas:Iam Megaris veniãt genitalia ſemina bulbi:Qui
bus adſtipulantur.M.Varro & Apicius ſcribentes:Nuptiis legiti-
mis Bulbos ſponſis apponi ſolitos cũ nucleis pineis aut erucæ ſuc-
co & pipere ad vſum veneris:Megarici a megaris urbe græciæ ĩ di-

Theriaca ruſticorũ
Anpathiã
Dictamũ
Epatoriũ
ſcolopendrium
Petroſelinum
Hyſopus
Seſeli
Helenium
Ruta
Gentiana
Aſcalõiæ
Crõmio
Talia
Talea
Teſſera
Magiſtri pagorum
Mons nuptialis

Epimeniū ſciplina ruſtica a Catone celebrantur: Eſt bulborum genus Epime-
Epimenidium nium & per diminutionem Epimenidium e Scylla: Bulbos autem
ſcito generaliter dici radices rotundas tunicatas: quales ſunt croci
Scyla Narciſſi & harundinum.

PORri duo habent genera ſectiuū & capitatum: ſectili Nero īperator autoritatē dedit cū eo vocis gratia p̄ſertim æſtiuis menſibus vteretur: viſcoſitatem nāq; habet lenitiuā qua confert arteriis pulmoniq; eſt Trachea ne exſicetur: Præterea purgatuum eſſe gutturis teſtat̄ Ariſt. Capitatum vero in caput creſcit Vn̄ nomen: Id fiebat ſuppoſita tegula vel ſilice: frequēti etiā trāſlatione ī caput rotundat̄: ſuccū loetiferū eē oſtēdit Plinius Qui ſcribit Melā equeſtris ordinis rerū ex ꝓcuratione a Tiberio Cæſare acceerſitū ī ſūma deſperatiōe ſucco porri ad triū denariorꝝ argēteorꝝ pōdus hauſto ɔfeſtim ſine cruciatu aīam exhalaſſe.

(Margin: Trachea — Succus porri)

MAluæ genera duo Plinius poſuit: quæ foliorū amplitudine diſcernant̄: ī ſatiuis maiorē græci melopen: alterā ab emoliendo aluo Malachen dixere: ſilueſtrē cuius folium grandiuſculū eſt & albæ radices Altheā & ab excellentia effectus Ariſtaltheam apoſtemata fere oīa reſoluentem vt eſt apud Auicē. Malua ipſa quæ ſeptimo menſe in arabia arboreſcere & Scipionū ideſt baculorꝝ vſum p̄bere credit̄: aculeatis ictibus medet̄. Vētrē quoq; ſoluit vel clyſteribus infuſa vel in cibis ſumpta. Cōmēdant̄ in primis ex ea cauliculi ſurgentes a radice quos deraſis prius foliis ī modum aſparagorꝝ coctos ī cibariis cum aceto oliuo ſale & aromatis nō īprobādos ipe dixerim: nā guſtu iocūdi aluū ſalubriter emollientes bonam per æſtates valitudinem præſtare creduntur.

(Margin: Melopes — Malachis — Althea — ariſtalthea — Scipiones)

ASparagi ſilueſtres ac horridi natura fuerāt: verū altiles facti: ternisq; libris in ſolo rauenacio ſpectantur. Coruda inquit Cato in hortis ſerenda eſt vnde fiāt aſparagi: de quibus epigrāmarius poeta in xeniis: Mollis in æquorea quæ creuit ſpina rauēna: Nō erit īcultis gratior aſparagis: ſic aūt iō dicti ꝙ ex aſperis virgultis leguntur autores Pompeius & varro: In aqua citiule coquuntur: hinc: Auguſtus ad exprimendā in rebus celeritatē dicebat vt ſcribit Trāquillus: vellocius q̄ aſparagi coquantur Aſparagorum altilium Satiuorūq; radices Spongias vocamus.

(Margin: Coruda — Spongiæ)

CAparis herba calida & ſicca in cultis terris nō facile prouenit: multi enim ſunt experti: ſed in caſſum radices trāſferentes & ſemina ſerentes vt tradit Ariſtoteles in Problematibus: Cōtra ī aridis: in Incultis: & præcipue in parietinis hoc eſt muris veteribus ſine tecto luxuriat ſpargens per ter

ram frutices: Coitum auget & ſpleneticis impenſius prodeſt: veluti & Tamarix mirabilem habens Antipathiam contra lienē: ita vt ſi ex ea alueis factis bibant ſues ſine eo viſcere inueniātur: & ideo hoī ſplenetico cibū potūq; dedere in vaſis ex ea factis: quæ expertus in me teſtari audenter & vere poſſū eo remedio lienis duritia liberat⁹. Parietinæ Tamarix

ERyngiō herba aculeatæ mordacitatis ſpinoſa veluti carduus: ſatiua in cibis probatur radice tantū: quæ melle Cinamomo & Cariophilo condita guſtui nō iniocunda nō inſuauis venerem emortuam excitare creditur.

CArduus ſatiuus cibis adhibetur: de quo Plinius certum eſt inquit carduos apud carthaginem magnam Cordubamq; precipue ſextertia ſena milia e patuis his reddere quoniā portēta quoq; terrarū in Ganeam vertimus etiā ea quæ cōſciæ quadrupedes refugiunt: Manducatus Carduus oris commendat odorem: Ad eſcam tener habendus eſt aliter improbatur: Scolymos græce dictus in latino vt ait Dioſcorides Strobylus vocatur quia nucis pineæ ſpeciem habet: vt videmus: vuluis etiam conferre dicitur & maxime radice ad mares generādos: hinc eſt q; matronæ complures vt vidimus efflictim carduos appetunt: nec fortaſſe fit ob venerem quam excitant: Vini quoq; appetentiam faciunt: Elixi in patinam ponuntur mēſiſq; inferuntur: eſſe aūt eos cum Cinamo & ſale conſueuere plurimi addunt quidam mel & acetum: Carduis ſiccatis vtūtur fullones: unde Serenus: carduus & nūdum doctis follonibus aptus: verum vt opinor & ita eſt hi fullonarii inter ſilueſtria numerantur: eorum nāq; plura genera notauimus quorum florem Pappum nominarunt. Scolymos Strobylus Pappus

ROſas inter coronamēta hortenſia: violaſq; pene inquit Plinius noſtri nouere: de his igitur liliiq; floribus paucula dicemus: Poſtq̄ &. M. Cato in hortis coronamenta ſeri precepit: Roſa ſemine vel virgulto ponitur ſcrobibus aut ſulco breuiſſimo: Inſeritur & ocellis radicis vt harundo: ſemina autem non exiſtimemus medios floſculos crocei coloris quos ferunt: nam baccas purpureas nutriunt: quas in piruli formā plenas ſeminibus poſt vindemiā maturas oſtēdūt: Roſam præcocem habere qui voluerit duobus palmis ab ea in gyrū fodiat: & aqua calida rigabit: calice germinare incipiēte. Eius plura ſunt genera: odoratius eſt quod in ſpinetis per arua naſcitur: vtuntur illo ad vnguēta olium & medicamina pigmentarii: Validiora etenim habentur omnia ſilueſtria: q; vt īquiūt his terra pinde ac mater eſt: cæteris nouerca: Ego vero primā odoris laudē poti⁹ dederim roſis quas nūc Semē roſe Silueſtria validiora

paſſim Damaſcenas dicimus non ſolū biferas ſed toto ferre anno floreſcētes: Roſis cōſita loca roſaria vt Violaria: & Roſeta vt lilieta uocitamus: Græci roſam Rhodon appellant: Inde Cynorhodos & Rododaphne deducta: Et Rhoſinū oleū e roſis: quod roſaceū noſtri nuncuparunt. Roſarū in coronis vſus prope nimius eſt; Cū e florib⁹ fierēt ſerta a ſerēdo ſeruiæ vocabant: coronas vero tenuiores qbus vſi ſunt antiq Strophia inqt Plinius dixere vnde nata ſtrophiola: verſicolores Sycionii ex īgenio pauſiæ pictoris inuenerunt poſt olympiadē cēteſimā. Florib⁹ autē p hyemes deficiētib⁹ ramēto e cornib⁹ tīcto coronas hibernas fecerūt: paulatimq; & Romæ ſubrepſit appellatio: corollis inter initia ꝓpter gracilitatē nominatis: mox & corollariis: poſt q̄ e lamina ærea tenui auro oblita dabātur hæc ille. Qui coronas facit coronarius a noſtris Stephanoplocos a græcis dicit̄: nā Stephanos ē corona: Sed & victores ī ludis & viri fortes ī bellis opa ſtrenue nauata coronas virtutis p̄mia reportarūt. Quæ ut plurimū ex auro & frondib⁹ fuere: Bellicæ celebrant̄ oualis: naualis: muralis: obſidionalis: caſtrēſis: ciuica: & triūphalis: quod aurū etiā coronarū: de quibus plura Plinius & A. Gellius.

Violæ plura ſunt genera: purpureæ luteæ croceæ & albæ: purpuream ſponte naſcentē apricis & macris locis e radice exeūtem iacynthū appellāt: ab iacyntho qui delitiolum fuerat appollinis in huiuſmodi florem mutato: vt mythicorum quidam fabulantur: inde veſtis Iacynthina: alii Iā: vnde veſtis ianthina. & papinius violantillam dixit ianthida: nam iacynthi eadem illis ſunt uaccinia. Satiuis maior autoritas luteæ vt ſcribit Plinius quæ & flammea flox & luteola nominatur: Inter violas ipſe poſuerim florem odoratum: cuius fragrantia haud diſſimilis Cariophilo de quo inter aromata iam dictum eſt merito nomen ab illo ſibi vendicauit.

Lilium roſæ nobilitate proximū eſt cognatione olei & unguenti quod liliō uocāt: cādor floris eximius: foliis foris ſtriatis. & ab anguſtiis in latitudinē paulatim ſeſe laxantibus effigie calathi: reſupinis p ambitum labris tenuiq; filo & ſemine ſtantibus in medio crocis: ſimilem producit in frutetis Conuoluulus herba: ſed ſine odore: nec crocis intus: Cādorē tātum referēs: ac ueluti rudimētum naturæ lilia facere cōdiſcētis: Eſt & purpureū liliū: Narciſū uocāt a puero narciſſo: Plini⁹ i. xx. a Narce deducit: Narcen græci torporē dixere: odor quippe illius caput agrauat: Eſt & rubēs Crynon appellant. Quidam inter genera liliorum & irim poſuere: radice tantū cōmēdatur nobiliſſimi odoris

Damaſcenæ roſæ
Roſarium
Violariū
Roſetum
Lilietum
Rhodos
Rhoſinū
Roſaceū
Coronæ
Seruiæ
Strophia
Corollæ
Corollaria
Coronari⁹
Stephanoplocos
Stephāos
Bellicæ Coronæ
Aurū coronarium
Iacynthus
Lutea
Flammea
Flox
Cariophilus
Cōuoluulus
Narciſſus
Narce
Crynon
Iris

vt Saliũca: floret diuerſi coloris ſpecie ſicut arcus cæleſtis vnde nomen accepit: ſed de his hactenus. Iam ad arbores tranſeamus ſine quibus horti nec eſſe nec dici poſſunt.

Arbores in maximo precio habuit rudis illa veterũ antiquitas: vtpote e quarũ fructibus ante fruges inuẽtas alimẽta: e libro ante vellera veſtes miniſtrabantur: & ante chartas volumĩa texebãt: ex his quoq; oleũ corpora liquor recreans: vireſq; potus vini: tot deniq; ãnui ſapores indies maturitate ꝓueniẽtes: & mẽſas ſecũdas replẽtes: tot medicamina e frõdibus: Ligno: floribus: radiceq; proueniẽtia: Innumerabiles ꝑterea ſunt vſus earũ ſine qbus vita duci vix poſſet. Arbore agros arbuſtamus: arbore caua currimus equor: aduehẽtes pip: ebenũ: vniones: gẽmas aromata: Reubarbarũ: caſiam: compluriaq; alia ad vſus noſtros: Balſamũ & thus ad cultus diuinos arcanaq; myſteria: arbore fundamẽta in vliginoſis paluſtribus & aquoſis locis firmamus: arbore cõſtruimus tecta: arbore mẽſas dolamus: hic acernæ & citreæ olim precioſſimæ: arbore ſedilia fulcra arculas paramus: arbore validiſſimũ elementũ quo cibaria ad alimoniã præparãtur ſeruamus: habẽt & arbuſculæ propria numina. ioui deorũ vt dicebant maxĩo Eſculus. Apollini Laurus: Mineruæ olea: veneri myrtus: Herculi populus: Plutoni cupreſſus: Baccho uitis & cybeli ſiue pani Pinus dicatæ ſunt. Quin & Siluanos Faunoſq; ſiluis dedit antiqtas: & Dryades Hamadryadeſq; nymphas adfinxit. In hortis autẽ ponẽdæ ſũt arbores & ad voluptatẽ & ad fructuũ vtilitatẽ: quaꝝ culturã Eumolpus athenis primus oſtendit. Sed qm̃ plurima earũ ſunt genera ita vt vix numerari poſſint: omiſſis quæ cõuenire non videntur de quibuſdam & quidẽ breuiter dicemus: primũq; de frugiferis: mox de his quæ vel vmbra vmbroſa vel Topiario opere varias ſpecies repreſentantes impenſius delectant. Liber arborum Cultura arb. prio

Vitibus principatũ inter arbores eſſe dandum exiſtimauerim: poſtq̃ arboris appellatione illas cõtineri Vlpianus & pleriq; veterũ voluerũt. Nulla enim quæ ſuauiorẽ vberioreq; fructũ producat arbor inuenit. In hortis vel Malleolo: hoc eſt nouello palmite: ſeu Viua radice ſerenda eſt ad voluptatẽ magis: q̃ ad prouentũ: ſubdiales nãq; deambulationes vmbroſis opculis opacat in fornicatis ſalignis pedamentis: ſic enim vitis adminicula dicimus clauiculis pãpinis capreoliſue adhærẽs atq; luxuriãs racemoſq; demittẽs ſtructuram ipſam & latine & elegãter Pergulã dicemus: Nã Plinius Vitiũ generoſarũ pergulas ꝑcepit qn quatribus eẽ putãdas: Subdiales aũt ambulatiões græci hypæthras Meleoli Viuiradix Pedamẽta Pergula Subdiales Ambulationes hypæthras

vocant: Creſcũt attamẽ vites ad arboris iuſtæ craſſitudinem: Meta ponti tẽplũ Dianæ vitigneis colũnis ſuſtinet: ſcaliſq; tectũ Dianæ epheſiæ ſcandit vite vna Cypria vt memorãt: & iouis ſimulacrũ po pulonię cõſpicit inquit Plinius e vite vna plurib⁹ æuis incorruptũ: Nõ eſt enim ligno vlli æternior natura: e vite Parmulæ texuntur ad

Parmulæ vſus bellicos: ex eadẽ inſigne centurioni geſtamẽ dedit Senatus.

Olea ex cuius baccis trapeto p̃ſſis vtiliſſimus oliui liquor educitur: in hortis ſeri põt: & maxime collinis: huic ho norẽ dedere Romani. & turnas equeſtres idibus ſextilis & in minorib⁹ triũphis ouãtes coronãdo: Athenæ quoq; ex oleagina fronde victoribus coronas propoſuere. Græcia vero in Olympiis oleaſtro coronauit: Locũ vbi cõſitæ fuerint oletũ ſiue oli uetũ appellabimus: Ibi oleas digeſtas in ordinẽ græci Stœchadas

Stœcades vocãt: vnde ſeptũ quoddã militare Stœcada paſſim dicimus. Poni

Oletum debẽt in hortis & Perſicus: Prunus: Ceraſus: Ziziphus: Celſus: Ci

Oliuetum trus: Ficus: Apirinus: Amygdalus: pinus & reliqua pomiferarũ Nu

Plantaria ciferarũ genera: de quorũ fructibus i ſecũda mẽſa ſum dicturus Ad hoc neceſſaria erunt plãtaria hoc eſt ſeminaria in agris: e qbus plan tæ ſumptæ transferant: vt adultæ poſtea ſuũ fructũ p̃ducant: vel ut quibuſdã opus eſt: p̃ inſitionẽ alienũ & qdẽ mitiorẽ: Plãtaria etiãnũ veteres filiarũ dotẽ dixere: quia plãtatæ arbores tã fœlices q̃ infœ cũdæ veluti: Salices populus: Vlmus: iuglãs: Ceraſus: Sorbus & id genus cæteræ ac poſt aliquot annos vẽditæ maximũ q̃ſtũ exhibẽt.

Nemuſcu lũ I ædib⁹ Voluptati quoq; cõferet ĩpẽſius nemuſculũ habere ad amuſſim po ſitis arbuſculis: in quo p̃ æſtates ĩ vmbra cũ libuerit ſpatiari: legere exercere corpus mẽſas ad cibos ponet licebit: Diſcurrẽtrb⁹ hĩc ĩde damis timidulis: & lepuſculis auritis tripudiãtib⁹. Per arborũ vero faſtigia nitidulo carduele: philomẽa attica canoris auiculis modula tim occinẽtib⁹. Diſponet & locus ad curſũ equorũ idoneus quẽ ic

Hippo dromus circo Hipopodromũ græca dictiõe nũcupabimus. Nec p̃cul inter umbroſa vireta: lateritia marmoreaue ſedilia ãbulatiõe ĩterdũ fati gatos iuuantia: De hippodromo meminit Pli. Cecilius in epiſtola ad Appollinarẽ de villa quã ĩ thuſculis poſuerat. Adiacẽtis hippo dromi nemus comaſq; p̃ſpectat Itẽ hãc diſpoſitionẽ amœnitatẽq; tectorũ lõge præcedit hippodromus medius pateſcit: ſtatimq; in trantiũ oculis totus offertur. Platanis circuit. Illæ hedera veſtiun tur: vtq; ſummæ ſuis: ita imæ alienis frondibus virent.

Platanus nũc italiæ fere incognita umbræ tãtũ gr̃a ex alie nis vecta regionibus in prætio Romæ habita. Petronius arbiter in ſatyris. Nobilis æſtiuas platanus diffuderat

umbras : & Apuleius in Coſmographia . Platani vt ait poeta vm
bras potantibus miniſtrantes: hinc Licinius mutianus terconſul Ly
ciæ legatus prodendũ etiam putauit intra platanum quæ illic clara
habetur ſe epulatum eſſe cum duodeuiceſimo comite: Primum ce-
lebrata eſt in Academiæ ambulatione athenis cubitorum triginta
ſex: ad mirabilem namq́ altitudinem creſcit. Commendantur &
Chameplatani coactæ breuitatis ſic ſerendi genere & recidendi ex Chame-
cogitatæ. Primus autem Cn. Macius ex ordine equeſtri Augu. Cæ- platani
ſaris amicus nemora tonſilia conſtituit. Tonſilia

LAurus apollinis eſt arbuſcula ꝓpter Daphnem quã ama nemora
uit in ea deformatã: ſiue ꝙ ſpectatiſſima naſcitur in par-
naſo: Euſebius vero ſcribit eam ſoli dicatã qm̃ ignea eſt:
unde odio maxime a Dæmonibus habetur: ſiue ꝙ pluri-
mum ſonat ſi vratur quod prædicendi artem deſignat: Diuinatio-
nis autem deus Apollo exiſtimatur: Ianitrix quoq; cæſarum eſt & põ
tificũ triũphiſq; dicata: coronã capite & ramuſculũ tenẽtibus manu
triũphãtibus: & præſertim e Delphica qua & Delphis coronaban- Delphica
tur uictores: unde nomen. Nam Cato genera duo fecit hanc & cy- Cypria
priam: Pompeius Leneus adiecit quã muſtacẽ uocauit: ꝙ muſtaceis muſtax
eius folia ſubiicerentur. Sola arborum fulmine non tangitur: hinc
contra fulmina ferunt Tiberium Cæſarẽ tonãte cælo ea coronari ſo
litum: Lauro cõſita loca Laureta q̃ græci daphnonas: Nã Daphne Laureta
laurus: petronius ĩ Satyr. & Baccis redimita Daphne: folia uero lau Daphne
ream uocamus. Perpetuo uirens topiario operi accedit. Laurea

BVxus ſemen ſuum producit & granum quod Cattegon Buxeta
dixere: præterea uiſcum & hiphear: autor plinius. In to- Saliceta
piario opere cõmẽdabilis eſt: Laudatur & leni minimeq; pineta
criſpante uerũ pallidula materie: ex qua fiunt Tibiæ mul Corneta
tiforatiles: & pectines dente multifido ad capillos explicandos: & populeta
pyxides ad uſus mortalium plurimos: frequens naſcitur in Cytho- Cupſſeta
ro: hinc Catullus buxiferum eum appellauit: eſt & ipſius copia co- pruneta.
pioſa in corſica vt Diodorus in. vi. atteſtatur: A Buxo buxeta loca perſiceta
buxis cõſita dixere. Sicut a Salice vel ꝑticali vel viminali ſaliceta : a Ceraſeta
pinu pineta: a cornu corneta: a populo populeta: a Cupreſſo cupſſ- Coryleta
ſa: Pruno pruneta: perſico perſiceta: a Ceraſo ceraſeta: a Corylo co Aeſculeta
ryleta: ab Aeſculo æſculeta: & a Fico ficeta. Ficeta

CVpreſſus natu moroſa exciſa nõ renaſcit quã ob cauſam
plutoni ſacra habet: & ideo funebri ſigno ad domos de-
functorũ illam poſuere maiores. petronius ĩ ſatyris: Gau
dent ferali circum tumulata cupreſſu. In hãc Cypariſſus

Siluani delitium mutatus dicitur in fabulis: Odore nõ improbatur quamuis violento: ex ea ſcãdulæ aſſeres tabulæ fiunt e quibus locu-
Materiarii los: menſas: fulcra & capſas producunt fabri lignari: quos Plautus
Materia materiarios nominat a materia: cuius nomine ligna ad fulciendũ edificandũq́ neceſſaria idonea ue ſignãtur: vt notat iuriſcõſultus de legatis tertio: Cariẽ & vetuſtatem nõ ſentit. ualuas e cupreſſo in Dianæ epheſiæ tẽplo durare Mutianus ſcribit iã quadringẽtis prope annis materiã habentes nouæ ſimilẽ. Nux autẽ eius conum quã
Conus uocitant in aceto decocta dentiũ tollit dolores vt ſcribit Auicẽnas Trahiẽ arbor ipſa in ſpecies uarias tonſilis opere Topiario.

Abia herba frutexue folio fere cupreſſi perpetuo virẽs Topiariis nõ improbatur: Loco thuris ꝓpter odorẽ ad ſuffitus adhibeẽ: Illita vlcera purgat: miſcẽt quidã folia
Atocia eius in Atocis medicamẽtis quæ ſpẽ partus ĩtercipiũt: nã tocos partus eſt. Seriẽ ꝓpagine & ramo vt Roſmarin⁹: quoniã neutri ſemẽ: Sabinæ vero virginis ĩter Diuas receptæ corp⁹ in hac vrbe qeſcit: ẽ & Cynogloſſos lĩgua canĩa topiariis opib⁹ gratiſſima.

Cynogloſſos. Vniperus arbuſcula ĩ harenoſis frequẽs: naſciẽ coma virens ꝑpetua: vnde fit vt Topiario operi impenſius idonea habeaẽ: durat & ei⁹: materia diutiſſime ĩcorrupta: qppe quæ ſenectã cariemue nõ ſentit. Quod oſtendiẽ ex tẽplo Dianæ e Zazintho aduectæ anno ducenteſimo ante excidium Troianũ in quo Plinio aſſerẽte ex autoritate Bocchi adhuc durant trabes ex Iunipero: huic Carthaginẽſis Hãnibal inductus religione pepercit: Iuniperus gumi ad nihil vtile eodem autore ꝓducit: Hoc tamẽ mola truſatili in polinẽ redactũ ſimile eſt thuris Pollini: Vtũturq́ illo ſcriptores pennarii ad papyrũ exaſperandã: Medici San-
Sãdaraca daracã Indoctuli Vernicẽ appellãt: cuius fumus præ cæteris dolo-
Vernix rem leuare dentiũ dicitur: vt eſt apud Auicennã: cũ ex arboris ipſi⁹
Baccæ iuniperi ligno factus ꝑ ædes ĩ peſte cõferat: grana vero ſiue Baccæ cõdimẽtis ad farturam ſeruientes & matrici & doloribus.

Edera ſemper virẽs ſine adminiculo per ſe ſtare non poteſt: hæret ergo arboribus illas quodam modo brachiis amplexans: hæret & muris quos ſæpicule rũpit: Vnde & nomen accepit: vt ſcribit Pompeius: ſiue potius ꝙ edita petit: uel edat omnia quibus adhæſerit: Eſt & tamen genus illius
Dẽdrociſſos. quod perſeſtans arboreſcit Dendrocinos appellaẽ: Eſt & q̃ nunquã niſi humi ſerpit nomine Chameciſſos: Hedera inqt Theophraſtus
Chameciſſos. in libro de plãtis omniũ maxime viuax eſt: ſiue arbores ſcãdens amplexu ſuo ꝑſtringat: ſeu in terra abdita ima ſubeat: ſpecies aũt ꝑci-

puæ tres ponũtur: Nigra cãdida & quæ Helix uocat̃: Celebrat̃ ni- Helix
gra in poetaꝝ corollis: quam & Nyſiã & Bacchicã dixere qm̃ victor Nyſia
Bacchus ex India cũ rediret coronã hederaceã capite geſtauit: Id
quod exẽplo ipſius Alexãdrũ macedonẽ feciſſe legimus apud Pli-
niũ hæc paucula de hedera ſubiũgentẽ: Cuius dei & nunc adornãt
Tyrſos galeaſq; etiam ac ſuta ĩ thraciæ populis ſolẽnib⁹ ſacris: me
rito igit̃ hedera libero patri dicata coronabãt̃ poetæ: vt nũc lauro:
ſub cui⁹ tutela etiãnũ fuere: Racemos eius orbẽ circũactos corym
bos vocam⁹: hinc poeta: Diffuſos hedera veſtit palẽte corymbos. Corymbi

MYrtus ueneris exiſtimatur arbuſcula: hinc myrtea dicta
quæ nunc Murtia: Liuius Ad murtiæ datæ ſedes: Pere- Murtia ve
grina eſt: vt refert Plinius primum in Elpenoris tumulo: nus quæ
vt inquiunt viſa: Loco piperis hac ueteres vſos ante pi- Myrtea
per ad uectum memorant nam odorem illius reddit: vt Piperitis Piperitis
herba hortẽſis: Cato eius tria genera protulit nigram candidam & Tropiarii
a coniugiis fortaſſe coniugalem: ſatiua quoq; eſt & ſilueſtris Topia
rii genera ſatiuaꝝ fecere, hi ſunt qui naues: Inſignia principum: ſer
pentes: & compluria alia formant ex harboribus herbis fruticibus
opere delectabili: quod Topiarium a Topiis: uocamus: Vlpianus Tropiariũ
iureconſultus Topiarii inquit erunt fundi inſtrumenta ſi etiam viri Myrtea
daria ſint. Item Topiarium ornandi cauſa paratum: Ex myrto fuit corona
ouantium corona poſt q̃ Poſthumius Tubertus conſul de ſabinis
victor primus ouans vrbem ingreſſus quoniam leuiter ſine cruore
rem geſſerat myrto Veneris uictricis coronatus inceſſit. M. tamen
Craſſus de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus eſt fuit & ouanti-
um vt diximus oleagina corona: Myrto con ſita loca Myrtita uoci-
tamus: ſed iam herbaꝝ arborum & coronamentorum reliquis ĩnu Myrteta
merabilibus fere generibus omiſſis: Piſcinas quæ in hortis haben-
dæ ſunt proſequamur.

¶Piſcina. Caput VI.

PISCINAS appellamus Lucus & ſtagna q̃ piſci-
bus viuis cohercent̃ clauſa: vt ſcribunt Gellius
& Varro: Hinc Martialis Piſcina Rhombũ paſ-
cit & lupos vernas: Viuaria quoq; dicunt̃ quib⁹
piſces incluſi paſcuntur: Plinius Oſtreaꝝ inquit
Viuaria primus Sergius orata in Baiano inuenit Viuaria pi
L. Craſſi oratoris ætate: & mox eadem tẽpeſtate ſcium
prior Licinius Murẽa reliquoꝝ piſciũ uiuaria ĩue
nit. Apud romanos etenim piſcinaꝝ ſtudia cele
brata ſunt p̃cioſiſſimiſq; piſcib⁹ referta Ichthyotrophia habuerũt:

adeo vt & Cato tutor Luculli grandi ære ſeſtertiũ miliũ quadringẽ
toꝝ autore Columella puplli ſui piſcinas uẽditauerit:& velut ante
a deuictis gẽtib⁹ Numãtinus & iſaricus: Ita ſergius orata & Licini⁹
Murena a piſcib⁹ cognominarent. M. quoq; Tulius Cicero. L. Phi-
lippũ & Hortẽſiũ piſcinarios appellauerit a piſcinis. Quaꝝ qdẽ ge
nera duo ſũt dulciũ & ſalſaꝝ: & vt verbis. M. Varronis vtar ex rei ru
ſtice tertio: alteꝝ apud plebẽ & ſine fructu vbi Lymphæ aquã piſci
nis nr̃is villaticis miniſtrãt: illæ aũt maritimæ piſcinæ nobiliũ qbus
Neptun⁹ aquã piſcib⁹ miniſtrat: magis ad oculos ptinẽt q̃ ad ueſſi
cã & potius marſupiũ exinaniũt q̃ replẽt. Primũ eni ædificant ma-
gno ſecũdo parant magno: tertio alũtur magno: Hirtius circũ pi-
ſcinas ſuas ex ædificiis duodẽa milia ſeſtertia capiebat: eã oẽm mer
cedẽ eſcis quas dabat piſcib⁹ cõſumebat: nec miꝝ: vno tpe eni hũc
Cæſari memini ſex milia murenaꝝ mutua dediſſe in põdus: & pp pi
ſcium multitudinẽ q̃dragies ſeſtertio villã veniſſe. Piſciũ vero ſpẽs
ſunt ſeptuaginta quatuor p̃ter cruſtis teſtiſq; ĩtecta q̃ ſũt triginta vt
autor eſt Pli. De ſingulis nõ dicemus qa ſupfluũ videt: de qbuſdam
tãtũ q̃ nobis occurrẽt & qdẽ paucula notabimus: Piſcis ãt ipſæ græ
ce Ichthys ĩde Ichthyotropia apud Columellã loca in qbus alunt
piſces: Ichthyocola glutẽ ex piſcib⁹: Ichthyopoliũ forũ piſcariũ: &
Ichthyophagi populi & piſcibus veſcerent tũ ipſi vt ingt Strabo tũ
eoꝝ pecora. Domos ĩdẽ ex cetorũ & oſtreaꝝ cõchis operiũt: Vſum
trabiũ coſtæ: portaꝝ maxillæ p̃ſtare credunt: de his multa Diodo-
rus: piſcibus eos veſci ꝓhibuit cũ p ea loca iter faceret Rex mace-
donũ Alexãder Capiunt piſces hamo in eſca latẽte a quo hamiotæ
piſcatores: & piſces ineſcati: Naſſa etiã viminea: Rete ſagena ſiue
Euerriculo ac fuſcina tridentata: Tragula quoq; vt plurimũ ex un-
dis trahunt: Nõ ĩprobant & ſepta ex harundinibus uiminibuſue cõ
texta ĩ fluuiis q̃s Plinius Excipulas appellat ab excipiẽdo: veluti de-
pulas laqueos a decipiẽdo & tẽdiculas a tẽdẽdo vt aues vt feras ca
piamus: quas etiã mos eſt ineſcare: Nero vt ſcribit Suetoni⁹ piſca-
tus eſt rete aurato purpura coccoq; funibus quos Epidromides vo
citãt nexis At ĩpator Diu⁹ Augu. laxãdi animi gr̃a hamo piſcabat.

MVrenæ ſingulo menſe pariũt: laudantur in ſicilia flutæ q̃
græce plotæ: Flutæ aũt ideo ꝙ in ſũma aqua præ pingue
dine fluitẽt: cũ ſole torrefactæ in aquã ſe mergere deſi-
nant: Martialis in xeniis. Quæ natat in ſiculo grãdis mu
rena profnudo: Non valet exuſtã mergere ſole cutẽ: Et cum cæte-
ris pennæ ad natandũ ſint vel quatuor vt auratæ & lupo: vel binæ
ut anguillis: nullas id genus piſcis habere manifeſtarium eſt: ita aũt

Piſcinarii
Piſciæ dulces
Salſæ
Piſciũ ſpecies
Ichthys
Ichthyotrophia
Ichthyophagi
Ichthyopolium
Ichthyocolla
Hamus
Hamiota
Naſſa rete
Sagena
Euericulũ
Fuſcina
Tragula
Excipulæ
Decipulæ
Tẽdiculæ
Epidromides
Elutæ
Plotæ

undis vtitur:vt terra ſerpentes:nã ſerpit in humore:vt Ariſtoteles
in primo hiſt.animalium atteſtaẽ: Murenas alterius notæ piſcibus
in uiuariis miſcere Collumella damnauit : quia rabie quæ his ueluti
canino generi accidit vexatæ ſeuiſſime perſequũtur ſquammoſos
pluríoſq; mãdẽdo cõſumũt:Primꝰ.C.Hir.Murenaria excogitauit. Murena-
MVſtellam piſcem murene fere ſimilem:ſi nõ primas ſaltẽ ria
ſecundas noſtra tempeſtate in cibis partes adeptum di-
ci poſſe nonulli exiſtimarunt:ipſe tamen hirudinem po-
tius appellandam eſſe crediderim a quadam hirudinis
paluſtris quæ ſangui ſuga eſt ſimilitudine: laudaẽ ĩpenſius e Rhe- Sanguiſu-
tiæ lacu brigantino:Neoterici a lambẽdis petris lampetram dixere ga
habent & ſuam commendationem piſces extra Italiam cum alii tũ Hirudo
Coracinus princeps nilliaci macelli(vt ille inquit) & Salmo in Aq- Lampetra
tania fluuiatilis prælatus omnibus marinis auctore Plinio. Coracinꝰ
ANguillæ piſciũ ſolæ exanimes nõ fluitãt:Non ouo nõ coi Salmo
tu eas ꝓcreari affirmat Ariſtoteles.naſcunẽ ergo ex his q̃
terræ vocãt.Inteſtina ſpõte ĩ luto:humeſcẽteq; humore Inteſtina
ꝓueniẽtia:tum in mari tum etiam influuiis ſtagniſq; pu- terræ
tredinis ratione:ſed ĩ mari qua algæ ſunt:ĩ ſtagnis & fluminibus iu
xta ripas:calor enim eas ſubiens partes facit vt putreſcãt. Veſcunẽ
certis locis limo & eduliis ſi quis apponat:ſed plurimæ dulci humo
re viuũt.Idq; viuariis Anguillarũ dãtes operã ſeruare cõſueuerunt: Angulari-
vt q̃ maxime pura ſit aqua afluens ſemper & efluẽs : Quẽadmodũ um
eſt ĩ piſcinula noſtra Bugoleſiana:breui nãq; niſi ea fuerit lympida Bigoleſia-
aſtrãgulatæ ĩtereunt.Brãchias etenim q̄bus maior pars piſcium ſpi na piſcina
rat exiguas habẽt:hinc turbate aquã ſoliti ſunt qui illas piſcanẽ.De Branchiæ
lacu ĩ piſcinã ꝑ æſtatẽ trãſlatæ viuere nõ poſſunt:hyeme vero faci-
le tolerãt ſedis mutationes:ſic autẽ ideo dictæ videnẽ q; ſpecie an-
guem repreſentent:vnde.M.Varro de vocabulis aquatilium : Ex
parte inquit a ſimilibus aliqua rebus ſunt tranſlata vt anguilla & Lĩ Lingulaca
gulaca:quæ ab Ariſtotelæ.Glotis Anguillas ad tricennos pedes lõ
gas educat ganges ĩdiæ vt ſcribũt Pliniꝰ & Solinus in colectaneis: Glottis
MVgilis piſcium omnium ſquammis intectorum uelociſſi
mus eſt : At omnium animalium tum terreſtium tum
aquatilium uelolciſſimum eſſe Delphinem Ariſtoteles Delphin
hiſtoriæ animalium ultimo ſcriptum reliquit:Huius na-
tura deridetur:nam abſcondito in metu capite totum ſe occultarii
extimat:id quod de Phaſiano plurimi tradiderunt : a capite græci
cephalon appellant : Inter fuſaneos numeratur : ex argumen- Fuſanei pi
to ſic vocitatos.quod fuſim retibus capiuntur : Veluti & Tynni ſces

Lupus Limariæ Spuriæ Cromis

Lupus:Limariæ:ſpuriæ:Monedulæ:Cromis:& Paſſeres:vt ex Ariſtotele hauſimus hiſtoriæ aīalium quinto:in ſexto vero ſunt inquit qui oē mugilū genus ſponte oriri opinētur:ſed non recte:nā & oua eorū fœminæ & ſemen genitale mares habere cernunť:Genus quidem illorū eſt quod nō ex coitu:ſed ex limo arenaue naſcať: Piſciū

Lacte piſcium

autem omnium fere mares pleni ſunt ſemine genitali lacte noīato: Heliogabalum imperatorem ſcribit Lampridius in locis mediterraneis murenarum & luporum lactibus ruſticos pauiſſe.

Barbo Trigla

MVllus quē Barbonē ideo vocitant barba gemina inſignitur inferiore labro:hinc Cicero in Paradoxis Barbatulos mullos nūcupauit:græce Trigla dicitur:quo nomīe nūc romani vtūtur:In viuariis & piſcinis nō creſcit:eſt illi maxima gratia ſicut magnitudo modica:nā libras duas raro admodū exuperat:illud mirū eſt quod Mutianus prodidit:mullū octuaginta

Mullei

librarū in mari indico fuiſſe captū:nec minus quod ſeqtur:Mullum aſinius celer vir cōſularis vt refert Macrobius ex ſamonici ſereni autoritate ſeptem milibus numū mercatus eſt:octonis vero ut Pli. teſtatur ſimile Iuuenalis de Criſpino:mullū ſex milibus emit æquantē ſane paribus ſeſtertia libris. Veſcūtur mulli & alga & oſtreis & alioꝝ piſciū carnibus. Nomen eis Feneſtella a colore Mulleorū calciamētorū datum exiſtimauit:mullei autem fuerūt calcei regum albanorum poſtea patriciorum a millando id eſt ſuendo nominari.

Cirri

LOligo inter molliū piſciū genera numerať:pedes duos habēt qbus ori cibos admouet:hi aſperi & lōgiores ſūt: cæteri cirri cum quibus venatur:ſic aūt ideo dicta ꝙ extra aquā voliter littera īmutata q̄ſi Voligo vt ſcribit Varro:hinc Plinius Loligo etiā volitat extra aquā ſe efferēs:quod & pe-

Pectūculi Piſcis molles

ctūculi faciūt ſagittæ modo:Mollia vero gn̄a piſciū dixerūt q̄ ſaguine carēt & foris carne molli obducta ſolidū intus mō ſaguinei generis cōtinēt: vt ſæpia ēt:& Polypi a multitudine pedū nomē adepti.

Sæpia Polypi

LVpus piſcis ī capite lapidē habere crediť:vt referūt Pli. & Ariſto. Præcipuā huic autoritatē fuiſſe Cornelius Nepos tradidit:inter piſces qdē Tyberinos apud romanos primū locū tenuit: & Is præſertim qui eſſet captus inter duos pontes vt repetit Macrobius ex Varronis reꝝ humanaꝝ vndecimo:& columella. M. Philippi velut vrbaniſſimum quod erat luxurioſiſſimū factum ac dictū referens:Is enim apud hoſpitem Caſſini cū cœnaret appoſitūq; e vicino flumīe lupū deguſtaſſet atq; expuiſſet īprobū factū dicto ꝓſequutus Peream ingt ni piſcē putaui: Ex hoc eſt facta multoꝝ gula ſubtilior:qbus faſtidio fuit lupus flu-

uiatilis: niſi quem Tyberis aduerſo torrēto defatigaſſet vnde Horatius in ſermonibus: Lupus hic Tyberrinus an alto captus hiet pōtes ne inter iactatus & amnis oſtia ſub thuſci: lupus alias rapax eſt animal; at lupa meretrix etiam dicitur. inde lupanar quod primum in Cypro inſula Venerem inſtituiſſe fabulantur.

Lupa
Lupanar
primo

AVrata piſcis ab auri colore nomen accepit: Cuius amator ſergius: Orata cognominatus eſt vt refert Macobrius: nam orata prius dicta: quaſi Aurata ab oro quod uulgo ēt ꝓ auro dicūt: hinc Orichalcū ab ære & auro quidā falſo putarūt cū ſit a mōte & ære nominatū: In cibis cōmēdanť auratæ optimæ ex lacu lucrino: qbus ꝓpriū fuit conchis pingueſcere: vnde Epigrāmatarius poeta in Xeniis. Non omnis præciū laudéq; aurata mereť: Sed cui præcipiuus cōcha lucrina cibus: coeūt vt cæteri piſces uentris attritu & oua cōcipiūt ſed non oībus contingere in tanta copia vt fœtum educant manifeſtariū: alioquin replerentur maria & ſtagna cum ſinguli vteri innumerabilia contineant.

Orata
Aurum
Orum
Orichalchum
Coitus piſcium
oua piſciū

MEnæ breues ſunt: colorem mutant: hyeme candide æſtate fiunt nigriores. Ariſt. hiſto. animalium. viii. Mena inquit grauis melior eſt: forma rotūdior fœmine: porrectior mari & latior. Euenit vt cum fœtu impleri fœmina incipit maris color in nigreduiem mutetur: & caro deterima cibo efficiatur: per id tēpus a nonnullis Hirci vocantur. De mena quam Alecem etiam dici poſſe quidā credidere meminit Perſius & Martialis cum inquit: & caudam Cybii breueſq; menas. M. quoq; Cicero de finibus bonorum & malorum. Qui enim uoluptates contemnunt eis licet dicere ſe acipenſerem menæ anteponere.

Hirci
Alec

SCarus quo carpathium pelagus abundat adeo littoribus Italicis Ignotus fuerat: vt nec latinū nomen haberet: verum Optanus claſſis præfectus ſub Claudio principe copiam ſcarorū copioſam nauibus aduectam in mare ſparſit iter cāpaniæ littus & oſtiā: Autores Macrobius & Plinius qui ſua tēpeſtate huic piſci prīcipatū dari ſcriptū reliquit: Herbis ueſci & piſculū ſolus ruminare crediť teſte Ariſt. hinc Oppianꝰ Hic ſcarus ſaxa frequētat: q mites īter piſces clamore tremēdo Intonat & ſolꝰ palētes ruminat herbas: hoc vno nāq; excepto piſces cæteri ſerratis ſūt dētibꝰ: id ē accutis & more ſerræ pectinati ſeſe ſtipātibꝰ.

ACipenſer piſcium olim nobiliſſimus eſt habitus vt ſcribit Plinius. Verū Traiani tēporibꝰ in magno pretio nō fuit: vt idem teſtať de ipſo loquens cum inquit. Nullo nunc in honore eſt quod equidē miror: cū ſit rarus īuētu: Cō-

Serrati dētes

mēdatur tamē a Martiale & ſynchroni credunt̄: Ad pallatinas Aci
penſera mittite mēſas ambroſias ornent munera rara dapes: Con-
tra aquā nādo meat: Squāmaſq; piſciū ſolus habet ad os uerſas vt
repetit Macrobiꝰ ex. P. Nigidio figulo rerū naturaliū maximo īda-
Callonius gatore Primꝰ epulis hunc appoſuit Calloniꝰ ꝑco ſi Porphiriōi cre-
dimꝰ apđ illđ Horatianū Callōi ꝑcouis erat Acipēſer mēſa ni famis

Solea PAſſer & ſolea piſces plani ſunt: Paſſer optimus in cibis
iudicat̄ a paſſere auicula nomen vt ferūt adeptus: Solea
quoq; quæ lyeni īpoſita medet̄ īter lautiores piſces nu-
merat̄: hæc a Solea vt opinor nomē mutuat̄: ea autē ſo-
lo pedis ſubiīcit̄: Martianꝰ capella. Calcei admodū furui quoq; ma
xime Soleæ atræ notis nigredie corolant̄: Aulus Gellius omnia fer
me in genus inquit quibus Plantarum calces tantum in fine tegun
tur cætera parte nuda & teretibus habenis iuncta ſoleas dixerūt nō
Crepidulæ nunquam uoce græca crepidulas: hinc ſoleatus ſoleas indutꝰ: & ſo
learius ſutor earū. Quin & materia robuſtea ſuper quam craticius
Soleatus paries extruitur ſolea nuncupatur. Certiſſima eſt autē vt ſcribit Pli-
Solearius nius ſecuritas planos piſces vidiſſe in mari quia nunq̄ ſunt vbi ma-
Sacri piſces leficæ beſtiæ: qua ex cauſa Vrinatores ſacros illos appellant: inter
quos Raia & paſtinaca connumerantur.

Raia RAna nutiſſima eſt: græce Vattachos: vnde ex parte Va-
Paſtinaca trachomyomachia Hometrica: & adagiū apud græcos
vatrachos Vattachos Seriphii: in eos qui nimis taciturni ſūt: quo-
niam in ſeripho mutæ ſunt ranæ: alibi vero garrulæ coa-
atrices. Inter cartilaginea numerātur: vt Raiæ: Torpedines: Squa
Squatinæ tinæ Bugloſſa & pſitta quæ paſſer Rhumbuſue: Mares ipſi cum ma
Paſſer xime coaxant ad coitum fœminas cientes Ololyzontes dicentur:
Gyrini pariunt minimas carnes nigras quos Gyrinos vocant oculis & cau
Ololizontes da inſignes: quæ mox findit ſe in pedes poſteriores.

RHumbus quoq; Rauennæ delicatior inter planos ponit̄
eius magnitudinē īnuit Iuuenalis: & epigrāmatariis poe
ta ī Xeniis. Quāuis lata gerat patella Rhōbū Rhūbꝰ tñ
eſt latior patella: marinꝰ piſcis eſt: Caſſius autē Hemina
tradidit piſces marinos ī uſu fuiſſe ꝓtinꝰ a Roma cōdita. Rhūbus
Piſces marini alias īſtrumentum eſt īcātatoriū rē magicā adiuuās ī quo ſignifica-
tu accepit Martialis: Cū ſecta colcho luna uapulat rhūbo. Ouidiꝰ
in amoribꝰ Scit bene quid gramē quid torto cōcita rhumbo Licia:
quid ualeat virus amātis equæ: & Propertius Staminea rhumbi du
cit̄ ille rota. Theocritus quoq; in pharmaceutria ægloga mulieri ue
neficæ rhumbum dedit inter cætera quibus ſibi amātem alliceret.

LAcertus piſcis eſt idoneus ad ſalſamẽta: de quo Martia-
lis: cũ ſexitani ponit tibi cauda lacerti: & ſatyrographus
poeta: cõchen æſtiui cũ parte lacerti: eſt & lacertus ani-
mal terreſtre: Vergilius nũc viridos etiã occultãt ſpine-
ta lacertos: Plinius ĩ. viii. Lacerti arabiæ cubitales ĩ India uero ĩ Ny
ſa mõte. xxiiii. ĩ lõgitudine pedũ: colore fului: aut punicei: aut Ce-
rulei: Indoctuli ſtellionẽ dixere: cũ Stellio ſit minor lacerta: quem Stellio
græci Aſcalabotẽ Neoterici Tatãtulã appellãt: quo nomine genus Aſcalabo
quoq; aranei nũc peculiare apuliæ ſignatur: Id ſtupidos morſu ſuo tes
uel ridẽtes ſaltãte ſue & tremulos reddit: hinc Ariſtoteles ĩ hiſt. ani Tarãtula
malium. viii. ſcribit ĩ Italia fore locis qbuſdã morſus ſtellionũ exi-
tiales: eſt & Turio piſcis freqns ĩ Sicilia cõmẽdatiſſim⁹ ſalſamẽtis. Thurio

GObius ſiue gobio uel Cobius ex græcis per. x. piſcis eſt
quo Veneti ãtiqores cœnæ pricipio utebant: hinc exiit Alecula
diſtichõ: ĩ Veneris ſint lauta licet cõuiuia terris prĩcipiũ piſces
cœnæ gobius eſſe ſolet: Paruulus eſt: unde Columella. Gregales
Nam & alecula modo capta & cãtharus exiguuſq; gobio: quiſquis Dentices
deniq; eſt ĩcrementi minuti piſcis maiorem alit: gaudet arena gre- Cornuli
gatimq; degit: hinc gregales ĩter piſces numerant: Vt Thynni: Ale Ariſtulæ
ces. Lacerti: Coruuli ſiue graculi: Dẽtices: mulli: malleoli: Elegini: Scari
Scari. Ariſtule: lolii: papauer Iuliæ: Liariæ: Scõbrie qb⁹ liqmẽ garũ Scombri
quod dixer: & monedulæ: ac Trichiæ q̃s Sardas uocamus & alii. Garum

OStrea duriore cõcha regunt in cibis nõ uulgarem gratiã Monedu-
adepta. Primus ſergius Orata optimum ſaporem lucri- læ
nis adiudicauit: primus omnium Oſtrearia vt diximus Trichiæ
in baiano locauit ante marſicum bellum. L. Craſſi ora- Sardæ
toris ætate: martialis de oſtreis lemmate præpoſito Ebria baianno Oſtrearia
ueni modo concha lucrino: circeis etiamnum laudatiſſima naſce-
bant: Horati⁹. Oſtrea circeis miſeni oriunt echini: Britanica quoq;
optimi ſaporis iudicata: & prelata lucrinis: utpote dulciora: de ſin-
gulis aquinas poeta ſatyrographus circeis nata forent an lucrinum
ad ſaxum: rutupino ue edita fũdo Oſtrea callebat primo depræhẽ-
dere morſu. Omnia autẽ tunc meliora in cibis exiſtimãtur: cũ oua
appellata habuerint: quæ tamẽ nihil ad generationem conferunt
ſed indicio ſunt meliores nutrimenti: ueluti pinguedo in ſangui- Pinguedo
neis vt Ariſtoteles aſſerit de generatione animalium tertio. Purpuræ

COnchæ oculis carent omniq; alio ſenſu q̃ cibi & periculi Buccinũ
illarum genera ſunt: Purpuræ: Buccinũ & murices: quæ Murices
cõchilia: equorũ ſanguine veſtes antiq infectores tinxe- Conchilia
runt: ſunt: & Dactyli a ſimilitudine humanorũ unguium Dactyli

dicti: atꝙ alia compluria: quæ omnia celerrime adoleſcunt: & præ-
Fauago ſertim Purpuræ: quæ verno tēpore eundē in locū ſeſe colligētes cō
ducūt quā fauaginem noīant: ea eſt veluti fauus apū Ariſtoteles in
quinto hiſt. aīaliū qūo generentur recenſet. In. viii. vero oſtrearia
inqt & cōcharia cruſtaꝙ etiā intecta tūc optimā cū grauida ſunt: vt
Squāmoſi late patet ī locuſtis & id genus cæteris: at mugilis lupus & reliqui fe
piſces re oēs ſquāmoſi cū ferūt deteriores habenť: vt etiā de ſiluro dicitur:
Silurus cuius mas quoꝙ fœmina peior in cibis crediť: cū in cæteris piſcibꝰ
Anguillæ mares fœminis ſint meliores licet in genere anguillaꝝ iucundiores
multi exiſtimēt fœminas cū fœminæ vere nō ſint: ſed qa aſpectu di
ſcrepāt fœminæ appellanť: In mari īdico potiſſimū naſcitur genus
Margaritæ cōchaꝝ vt ſcribit Solinus & Ammianꝰ: quod margaritas vnioneſꝙ
cōcipiūt pro qualitate roris quē ſitientes certo anni tpe hiatu quo-
dam hauriūt: ſi purus īfluxit cādicāt: ſi turbidus ſubnigricāt aut pal
leſcūt: hoc deniꝙ crediť: matutini aeris ſemine clariores: veſperti-
ni obſcuriores vberiore hauſtu fieri maiores: Si tonuerit cōprimunť
conchæ: uitiaꝙ cōtrahētes abortiua faciūt: quæ paruula: vt inania:
Phyſemata Phyſemata dixere: ꝓducunť & margaritæ facie vna rotundæ altera
planeæ ob id Tympaniæ a tympani forma nūcupatæ: & ꝓceriores
Tympania quas faſtigiata lōgitudine Elenchos vocitāt: alabaſtroꝝ figurā ī ple
niorē orbē deſinētes: hos digitis ſuſpēdere inquit Pli. & binos ter-
Elenchi noſꝙ auribꝰ fœminaꝝ gloria eſt: cū id fecere Crotalia appellāt: ceu
Crotalia ſono quodā gaudeāt ex ipſo colliſu margaritaꝝ: Præcipua ē autem
Vniones Vnionibus præ cæteris autoritas nūq̄ duobꝰ ſimul repertis vn̄ no-
men: ſūma laus in cādore magnitudine orbe leuore & pōdere: Duo
ꝑ omne æuū maximi celebrati. Vtrūꝙ Cleopatra regina poſſedit.
Romā vero primū Syllanis tēporibus illatos fuiſſe vniones veteres
tradidere: Naſcūtur margaritæ & in Taprobane īſula: In ꝑſico ſinu
maris rubri circa Arabiā: In littore etiā Britanico: veluti Iulius Cæ-
ſar ex inſcriptiōe teſtatus eſt ſubdita Thoraci: quē e Britanicis mar-
garitis Veneri genetrici dicatū in tēplo eius poſuit.

Teſtudines tardigradæ & domiferæ: ī cibis ſumptæ ꝑthiſi
cis lienoſis caduciſꝙ ꝓpitulātur: Ex earū autē carnæ vt in
prouerbio eſt: vel multum edendū vel nihil edēdū: qm̄
modica in cibis dolores mouet in īteſtinis: copioſa pur-
gat & ſanat. Vere & elegāter illas deſcripſit Pacuuius: q̄drupes tar-
digrada: agreſtis: humilis: aſpera: capite breui: ceruice anguinea:
aſpectu truci. Tātæ magnitudinis in mari Indico naſcuntur vt ſin-
Chelonophagi gularū ſuperficie habitabiles caſas integāt: & circa mare rubrū his
tanq̄ cimbis nauigent. Chelonophagi orientales populi teſtudini-

bus vitam agunt: vnde nomen: earum quoq; teſta vaſorum vice
& nauium vtuntur domos eadem ſibi contegentes: ſic autem ideo
dictæ ſunt q̄ teſta tegantur: autor. M. Varro. Eaq; genera ſunt ma-
rinæ paluſtres terreſtres & lutariæ quæ ĩ dulci aqua diuerſantur: has Lutariæ
græci Aemydas appellãt terreſtres vero cherſinæ dictæ in operib?: Aemide
nam vt ſcribit Plinius: Teſtudinum putamina ſecare in laminas le- Cherſinæ
ctoſq; & repoſitoria his veſtire Caruilius pollio inſtituit. Teſtudo
quoq; lyra dicitur quoniã Mercurius Apollinis cytharam de teſtudi
ne ſicca meditatus eſt vt Aratus & Higinius referunt. Hinc Hora-
tius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit: & ad citharam apoſtro
phans inquit: Odecus phœbi: & dapibus ſupremi grata teſtudo Io
uis: O laborum dulce lenimen.

COchleæ terreſtres ſunt & aquaticæ exerentes ſe domici-
lio cornuaq; protendentes: quibus teriti olim Narnien-
ſes (vt dicitur) pontem celeberrimũ ad illas arcẽdas ſũt
demoliti: oculos nõ habent. Ideoq; corniculis iter explo
rant: Pompeius a Limo limaces appellat: & vt ſentio terreſtres intel
ligit: quæ terra per hyemẽ dellite ſcũt: vere prodeũtes. Columella.
Implicitus conchæ Limax hirſutaq; campe. Earum viuaria inſtituit Limax
Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulo ante ciuile bellũ: quod cũ Altiles co
pompeio magno actu eſt. Saginam quoq; cõmentus ſappa & farre chleæ
aliiſq; rebus: vt cochleolæ etiam altiles ganeam implerent.

CAncri petroſa amant: brachia bina denticulatis forcipi-
bus ſortiti: quibus ori cibos quoſcunq; ceperint admo-
uent: in pauore retrorſum mira celeritate decurrũt: veris
initio ſenectutem anguium more exuunt reuocatione ter-
gorum: ac plenilunio vt oſtrea implentur: brachia vero in piſcibus Cirri
quibuſdã modo cirros modo accetabula ab accipiẽdo vocamus: Accetabu
Eorum genera ſunt Carabi: Aſtaci: Paguri: Maiæ: Heracleotici: & la
alia ignobiliora: Ariſtoteles. iiii. hiſt. animalium Cruſtatorum ge- Carabi
nus primum ponit Locuſtas: proximũ huic Cãmarum: tertiũ Squil- Aſtaci
lam: & quartum cãcros: mox ſingulorum differentias proſequitur: Paguri
quorũ etiam quarto de partibus animaliũ meminit: ſingula quoq; Maiæ
genera in ſuas ſpecies diuiduntur: Omniuora ſunt oĩa: vtpote quæ Locuſtæ
limum: lapillos: & algam deuorent atq; etaim ſtercus: vt Cancri ſa Cãmarus
xatiles: De piſcium generibus & natura compluria traduntur a Pli Squilla
nio Ariſtotele & Opiano: ex q̃bus hæc paucula dicta ſufficiant: Bre Cancri ſa
uitate namq; delector plura coarceruare nec potui iure nec debuit: xatiles
Adde q̄ multa piſcium nomina apud autores inueniuntur qui nũc
nec in prætio: nec equidẽ cogniti ſunt: contra hac noſtra ætate ge-

Temulus neta piſcium habentur:de quibus miror nullā in veteribus ſcripto-
Barbulus ribus memoriā extare veluti Temulus. Barbulus. Perſicus. Truta.
Perſicus Merlucius. Strigillis. Botulus. Cauedulus Carpani. Scardua. Gar-
Truta piones qui in Benaco lacu naſcunt: Sturio in pado licet Silurus a
Botulus nōnullis perperā credatur: Nam Attilus ī ipſo amne alius eſt a ſtu-
Carpani rione qui græce modo hyſca mō hicca nominatur: ea vox porcū ſi-
Scardua gnificat vnde noſtri Parmenſes paruulos ſturiones porcellas appel
Carpiões lant: atq; alii complures: Verum vt dicā quod ſentio vel nō hiſdem
Sturio apud veteres noībus fuere: qbus nūc ſunt: vel de illis qui in prætio
Silurus ea tēpeſtate habebant mentionē vilioribꝰ poſtpoſitis fecere: Vide
Attilus mus enim tēpus per ætates & ſæcula ī rebus fere oībus pciū decus
auctoritatē nūc vni minuere: nūc alteri augere: Hinc Lucretiꝰ. Nūc
iacet æs aurum in ſummum ſucceſſit honorem: Sic voluendo ætas
cōmutat tpa rerū. Quod fuit in pcio fit nullo deniq; honore. Hinc
ab aquaticis in leporario ad terreſtria aīalia notiora diuertamus.

¶ Leporarium Caput. VII.

LEPORARIA Appellantur nō ea tantū quæ
maiores noſtri dixere ubi ſoli lepores ſunt: & græ
Lagotrophia cis Lagotrophia vocantur: ſed oīa ſepta ædificia
quæ ſunt: & habēt īcluſa aīalia quæ paſcunt. Ro
Roboraria boraria eadem a tabulis roboreis qbus ſepta fue
runt anteq̄ macerias & mœnia noſcerent: autor
Viuaria ſilueſtrium Gelliꝰ ex Varro. Viuaria autē aprorū cæterorūq;
ſilueſtriū primus Romanorū īſtituit Fuluius Hir
Theriotrophia pinus: qui in Tarquinieſi feras paſcere delectatꝰ
eſt locis concluſis: quæ ex græco proprie Therio
trophia nuncupamus. Qualia noſtri tēporis princeps ad venatio-
num ſæpicule voluptatē: raro ad pugnā in harena antiquioribus vſi
tatā parare cōſueuerūt: ſed tu cōprimis Princeps omniū principū
Lauretum optime & optimorum magnificentiſſime poſuiſti adherentia hor-
Laurentū tis oppidi tui quod munitiſſimum & ſplendidiſſimum loco Cremo
Caſtrolaurum nenſis agri fertiliſſimo ædificaſti: & a lauro quā mereris Caſtro lau-
rum: vt laurentumue merito nuncupaſti.

ELephantes maxima omniū animalia facile manſueſcūt:
ſunt. n. autore Ariſto. a natura mites & manſueti: ita vt
ad rationale aīal proxime accedant: horum quidā auri-
gas ſuos qui in prelis ceciderāt exemerūt: quidam ante-
Vniprolef rioribus pedibus vtero ſubiectos ſeruauere. Pudore nunq̄ niſi clan
culū coeūt: Adulteria nō nouere: nulliſue pp feminas inter ſe prelia

cæteris aīalibus pnīcialia:Biennio vtero graueſcūt:vt alii ſeſquiāno Dictum ī
alii triennio:hinc ad exprimēdā hominis tarditatē in rebus peragē- pigros
dis eleganter dicere conſueuimus.Citius pariēt elephāti:ſemel nec Manus
amplius quā ſingulos pariunt:ſunt enim vniproles:Iuuenta eorum Proboſcis
ſexageſimo incipit:vtpote annis plus ducentis aliquādo & trecen- Ebur
tis viuentiū.Nare pro manu vtunt:qua cibos & ſiccos & humidos Barro
colligentes ori admouēt:vnde manum noīe peculiari latine dici- Barrire
mus quā prælongā & in anfractū flexibilē græci Proboſcidē:noſtri Rugire
etiā Promuſcidē:Dentiū magnitudo in quibus Ebur perfectiſſimū Frendere
eſt inde cognoſcitur:ꝙ in extremis africæ poſtiū vicem in domici- Rictare
liis p̄bēt:autores Plinius:Diodorus & Solinus:adde ꝙ non potius Blacteraſ
dētes q̄ cornua teſte Aphrodiſæo appellāda ſūt.Ebur ipſum a Bar Vlulare
ro nomē accepit q̄ Elephātē notat:ex voce:q̄ eſt Barrire veluti Ru- Gannire
gire Leonū.Frēdere aprorū:rictare Leopardorū:Blacterare came- Hinnire
lorū:vlulare luporū:Gannire vulpiū:Hinnire equoꝝ:Mugire boū: Mugire
Rudere aſinorū:Ballare ouiū:Grunnire porcoꝝ:Latrare canū:Ele Rudere
phantes aūt q̄bus bælua nulla prudētior eſt vt refert Marcus Cice- Ballare
ro de natura deoꝝ primo vidit Italia Pyrrhi regis bello in lucanis & Grunnire
boues lucas nominauit:boues equidē a magnitudine:lucas a luca Latrare
nis:Auſonius:Vt lucas Boues olim reſumpto præferoces prœlio Voces ani
fugit iuuētus Romula:Neui⁹ atq₃ prius Locuſta pariet Lucā bouē. malium
Iūcti primū Aphrico triūpho Magni Pompei currum ſubiere quod Luca bos
prius india uicta libero patre triūphante factū memorant:At pri-
mus victo Pyrrho Curius ille dentatus cōtinentiæ Romanæ ſingu-
lare exemplum Romam quattuor duxit Elephātes vt ſcribit Eutro
pius.Naſcuntur in India maiores:generat eos & Africa:Arabia:
Mauritania Aethiopia:Troglodītia:& Italia:quod ne cuipiam in-
credibile videretur Columella ex rei ruſticæ quarto verba ſubieci:
India perhibetur molibus ferrarū mirabilis:pares tamē in hac terra
vaſtitate bæluas progenerari quis neget:cum intra mœnia noſtra
natos animaduertamus Elephantes:Pugnā illorum primus omniū
in circo dedit Cn.Pompeius ludis quibus ſe factam Theatrum de-
dicauit vt teſtis eſt Aſconius Pedianus.

Leo ſolus ex feris clemētia ī ſupplices vtit̄:pſtratiſq₃ parcit
pcuſſorē agnoſcit:& ex obſeruato inuadit. Animi index
cauda ſicut aures equoꝝ.Ignē formidare īpēdio credit̄
q̄d Homerus ſenſit cū dicat Ardenteſq₃ faces quas q̄uis
ſæuiat horret.Oſſa adeo dura habet:vt his pcuſſis ignis q̄ſi e ſilice
pdeat.Ad currū iunxit eos primus.M.Antonius & q̄dē bello ciuili Leo man-
cum dimicatum eſt in pharſalicis campis.Primus quoq₃ Leonē ma- ſuefactus

Leo manſuefactus

nu tractare & manſuefactum oſtẽdere auſus eſt Hanno carthaginẽſis:damnatuſq; illo argumẽto:quoniã nihil non perſuaſurus vir tã artificis ingenii videbatur:& malle committi libertas ei cui i tãtum ceſſiſſet feritas:autor Plinius:Symandium etiam regem ægyptiorum

Exarmat? Leo

ferunt Leonis domi enutriti opera in pugnã vti ſolitum fuiſſe ad victoriam vt ſcribit Diodorus bibliothecæ ſecũdo. Nõ mãſueciores factos exarmare cõſueuerã:vt olim Heliogabalus; qui dentibus & vnguibus exectis tricliniis etiã epulãtibus conuiuis eos immitebat: Sed exarmare pro mãſuefacere quidam dixerũt: pugnã eorũ ſimul pluriũ Romæ primus dedit.Q .Scæuola .P.F. in curuli ædilitate. Centũ autẽ Iubatorũ primus omniũ.L .Sylla q poſtea dictator fuit in pꝛætura. Naſcunt̃ i Europa:& ea pcipue pte quæ eſt inter Acheloũ amnẽ & Neſum cæteris fortiores:Peculiare nãq; eſt Europæ beſtias producere robuſtiores veluti Aſiæ efferatiores. Africæ multiformiores:

Prouerbium

hinc Prouerbio quodam dicitur:Semper aliquid noui africam afferre:Cauſa eſt aquarũ penuria:quia fit vt bibendi deſiderio ad vnũ fontẽ concurrãt alienigenæ feræ:& quæ ante diſcrepabant inter ſe fiãt mitiores:atq; ita cõiũgant̃: Leænarũ partus adulterinis coitibus Pardorũ degenerat̃:& Leones quidẽ pcreant̃ ſed in plebe remanent ignobiles & Iubarũ inopes vt autor eſt Solinus in collectaneis:

Leopardi
Pardi
Pardales
Varie
Pantheræ
Camelopardalis
Gyrapha
lupus ceruarius
Chaus
Thoes

Leopardos dixere:Pardi vero qui mares ſunt & Variæ quæ Pardales & Pãtheræ in africa Syriaq; copioſius naſcunt̃ macularum varietate inſignes:veluti Tigrides:Camelopardalis:cuius meminit Plinius Albertus magnus & Solinus.nũc Gyrapha:primũ Romæ Cæſaris dictatoris ludis circenſibus viſa. Et Lupus ceruarius quem chaum Thoem quoq; ſi idem eſt tamen vocitant tantæ obliuioni: vt illi etiam in fame mandenti ſi retro aſpexerit cibi ſubrepat obliuio:hominẽ & diligit & neq; valde metuit neq; offẽdit vt apud Ariſtotelem nono hiſt. animalium legimus.

igTris
Manſuefacta

TYgris a uelocitate nomen accipit:nam lingua medica tigris ſagita eſt Vnde Plinius Tygrim inquit hircani & Indi ferunt animal uelocitatis tremedæ: Tantæ pernicitatis ſunt vt nihil ſit quod nõ aſſequant̃ quamuis lõge ãte cedat:hæc tũc præcipuæ probat̃ cũ catulorum ſuorum raptoribus inſiſtunt Diuus Auguſtus primus romæ tigrim i cauea manſuefactam oſtẽdit.Q . Tuberone Fabio maximo cõſſ. quarto nonas Maias in dedicatione Theatri Marcelli. At poſtea diuus Claudi? ſimul quatuor:& Philippus Cæſar decem exhibuit: Nitent fuluo colore qui nigrãtibus ſegmentis iterundatus Impẽſius oblectar.

Catuli

Dicunt̃ autẽ Catuli fœtus ferarum & compluriũ animalium Plinio & aliis:Lucre-

tius:At catuli pantherarum ſcymniq; leonũ ut ſint hi proprie leo- Scymni
num:nam ſcytalia græce aliarum ferarum nuncupantur. Scytalia
A Per græce ſyagros:dicitur q̃ in aſperis locis ſenticetis & Syagros
montibus intõſis verſatur:vt referr.M. Varro ĩ libris lin
guæ latinæ.Primus romanorum.P. Seruilius Rullus pr̃
eius Rulli qui in conſulatu Ciceronis legẽ agrariã ꝓmul-
gauit aprũ ſolidũ epulis appoſuit:ad quod reſpiciens Iuuenalis & Aper in
ſua notans tẽpora exclamat. Quanta eſt gula quæ ſibi totos ponit epulis
apros animal propter cõuiuia natum:Plurimi eſt nutrimenti:&' fa- Caro
cilis digeſtionis:melior quã domeſticus:quia leuioris ſubſtãtiæ vt
eſt apud Auicẽnam:q̃ autẽ in viuariis haberẽtur apri oſtendit. M.
Varro in re ruſtica.Cũ emiſti fundũ tuſculanũ a.M.Piſone in lepo-
ratio apri fuerũt multi.Item Nũc vt habeant multos apros cõplu-
ra iugera maceris cõcludũt:Caſtrati maiores & ferociores euadũt:
hinc Homerus nutrit exectũ ſiluis horrentibus aprũ inſtar nõ bru- Aper
ti ſed dorſi montis opaci:caſtrantur autem q̃ recentioribus adhuc caſtratus
morbus pruriens incumbit ĩ teſtes:quo atterentes eã partẽ ad ar-
bores teſticulos extingũt vt Ariſtoteles hiſt. aĩalium.vi. atteſtatur
In portẽtis numerantˀ tres apri:Erymãtheus quẽ ſuſtulit hercules:
Aper in olympo myſiæ in cuius venatione cecidit filius Crœſi vul- Aper
neratus ab Adraſto:de quo Herodotus:& Aper Calydonius:quẽ Eryman-
Altheæ & Oenei filius Meleager interfecit. thes
C Eruus græce Elaphos cornibus inſignitus eſt quæ ſolida aper in olĩ
ſunt autore Ariſtotele vnde nomẽ accepit.γ.in.κ.muta po
to quaſi geruus quod cornua gerat:ſiue ἀπὸ τῶν κεράτων aper cha-
hoc eſt a cornibus quæ primum bimis oriuntur ſimplicia lydonius
qdẽ & tecta ad ſubulaꝶ ſimilitudinẽ:quã ob rẽ ſubulones p id tp̃s Elaphos
appellantˀ:In imis cornib⁹:nã ſenes his carẽt:ramis ad vſũ pugnæ Subulões
añ frõtẽ pẽdẽtib⁹ q̃ adminicula dixerũt.Cornua ipa ſinglo ãno mẽ Admini-
ſe aprili amittũt locis difficilimis:& q̃ ĩuẽiri nequeãt:vñ ꝓuerbiũ il- cula
lud emanauit:q̃ cerui relinquũt cornua:cauẽt.n.ne iermes reperiã- Prouerbiũ
tur:tãq̃ cũ cornib⁹arma ſua amiſerint:vitã viuũt longiſſimam hinc
Poetæ illud eſt:viuacis cornua cerui:& Columella rei ruſticæ decẽo Viuax cer
ceru⁹cõplurib⁹ ãnis ſuſtineri p̃t:nã diu iuuenis poſſidetˀ:q̃ æui lon- uus
gioris ſpatiũ ſortitus eſt.Cõſtat enĩ vt ſcribit Solinus aliquos poſt
centũ annos cũ torquibus aureis quos Alexãder magnus addide-
rat fuiſſe captos:adopertis iam cute in magna obeſitate nec dũ idi
ciũ ſenis p̃ferentes:fe brem nõ ſentiũt: quin huic morbo medentˀ. Contra fe
Quaſdã nos inquit Plinius principes fœminas ſcimus oĩb⁹diebus brem
matutinis carnẽ eã deguſtare ſolitas lõgo æuo caruiſſe febrib⁹.Na- Caro cerui

Ceruæ candidæ ſcitur interdũ colore candido: qualem fuiſſe tradunt. Q. Sertorii ceruam: quam eſſe fatidicam hiſpaniæ gentibus perſuaſerat: vt eſt apud Plutarchum. Animal eſt ſimplex & omnium rerum miraculo ſtupens: adeo vt uenatoris arcum & ſagitas in ſe directas miretur: In fabulis celebratur cerua cornibus aureis eximie pernicitatis quam arte & ingenio Hercules cepit: etiam ſi Ariſtoteles de partibus animalium Ceruas fœminas cornua non habere rationibus oſtendit Conſtat equidem ex Callimacho in hymno delphi e qnqꝫ

Cerua cornibus aureis

ceruis ſecus Parrhaſii montis radices inuentis quarum e cornibus ſplendebat aurum quatuor ipſam ſine canibus cepiſſe curruqꝫ adiunxiſſe: fugientem aliam Iunonis uoluntate Herculi vt certamen fieret rupem excepiſſe Ceraunniam.

VRſorꝫ partus primo cãdida eſt informiſqꝫ caro muribus paulo maior: ſine oculis & abſqꝫ pillo quã lãbendo paulatim figurant. hinc Ouidius in ultimo metamorphoſeos. Nec catulus partu quem reddidit urſa recenti: Sed male viua caro eſt: Lãbendo mater ĩ artus fingit: & ĩ formam quantã capit ipſa reducit: In ualidiſſimũ eſt his caput ſicut leonib⁹ firmiſſimũ. L. Domitius Aenobarb⁹ curulis ædilis Meſſala cõſule Numidicos urſos centum & totidem æthiopas venatores in circo romano exibuit: quod ſpectaculũ inter memorabiles titulos annotatum eſt vt tradit Solin⁹: Adeps ipſe defluuiũ capilloꝝ inhibere credit.

LEp⁹ q omniũ aialiũ pdæ naſcit ĩ cibis palmã p cæteris q̃drupedib⁹ obtinet: & ſeptẽ die⁹ formoſiores epulones facit: hinc epigrãmatari⁹ poeta. Inter q̃drupedes Mattia prĩa lep⁹: Itẽ ad Gelliã: Cũ mittis leporẽ dicis mihi gellia ſemp formoſus ſeptẽ Marce dieb⁹ eris: quæ carmĩa a Lãpridio repetita ſunt ĩ vita Alexãdri Seueri q Lepuſculis delectabat: Saginari lepores iſtitutũ eſſe oſtẽdit. M. Varo ĩ re ruſtica his uerbis: quæ a Macrobio ĩ Saturnalib⁹ recitant: Hoc quoqꝫ nup ĩſtitutũ eſt: vt lepores ſaginarent cũ exceptos e leporario quondã in caueis & loco clauſo faciãt pĩgues: Nos leporẽ obturatis aurib⁹ ſurdũ celerius pĩgueſcere legim⁹: Lælius putauit dictum a celeritudine qꝫ leuipes eſſet, at Gellius ex Varrone Leliũ culpãs a verbo græco antiquo quo Aeoles Boetii leporim appellabãt Dormitiunt oculis patẽtib⁹ le-

Corybãtiã pores multiqꝫ hominũ quod Corybantiã græci dixere: Daſypodes
Daſypus eoſdẽ eſſe claſſicorũ & primariorũ ſcriptoꝝ quidã uoluere: Plinius
Lepuſculi negat: Eſt ĩter eos gen⁹ quoddã nõnulli Lepuſculos: hiſpania Cu-
Cuniculi niculos nominat: quod ſub terra Cuniculos ipſi faciant: ueluti mu-
Myopiæ res quas dicunt Myopias: vbi latitant in agris. Martialis in Xeniis:

Gaudet in effoſis habitat cuniculus antris: Monſtrauit tacitas ho
ſtibus ille vias. ut Camillo ad Veios capiendos in ethruria: fœcun
ditatis ſunt eximiæ: hinc opidum in ea ſuffoſum a cuniculus fuiſſe
ſcribit Plinius in. viii. Quin & Balearici olim auxilium militare ab
Auguſto petere coacti ſunt cuniculis eorum regionem populātibꝰ
autor Sſtrabo: Inter ſemifera animalia connumerantur: quæ nec
placida nec fera ſunt ſed mediæ inter utraq; naturæ: Non enim feri
tatem habent & ideo feræ dici non poſſunt: neq; manſueſcunt vnq̄
quo fit ut nec placidi nec cicures habeantur: Timidiſſimi quidem Timida
ſunt veluti & Damæ cæteraq; id genus animalia quibus dilutus eſt animalia
ſanguis: vt refert Ariſtoteles: hinc ſunt quos puſillanimes latini: Puſillani-
græci micropſychos nominarunt. mes

CApreæ quæ Dorcades acutiſſime uidētes a ſimilitudine Micropſy-
quadam capræ dicunt: vnde capreoli: Capræ ipſæ uel a chi
carpēdo ſumma virgultorū uel a crurū crepitu: Caprea Dorcades
rum genera cōpluria enumerat Plinius in octauo: Sunt Capreoli
Ibices maximæ ꝑnicitatis: Eſt Dama quæ raro mãſueſcit nebros ēt Capræ
appellata: vnde Nebrides pelles damaꝝ quibꝰ in liberi patris Or- Ibices
giis vſi ſūt antiquiores: Sunt Rupi capreæ: ſunt Pygardi: ſunt Ory Dama
ges ſoli cōtrario pilo veſtiti & ad caput uerſo: Sunt Strepſicerotes: Nebrides
& Platicerotes: hi a cornibꝰ latis: illi a cōtortis nomen adepti: mul- Pygardi
taq; alia haud diſſimilia: quoꝝ q̄dā alpes q̄dā trāſmarini ſitꝰ mittūt. Oryges

HErinacei ſpinis cōtecti ſunt: A ariſtoteles hiſt. aīaliū prio Strepſice-
Pilos effigie aculei ſpiculatos genus quoddam pilorum rotes
eſſe exiſtimandum eſt quales herinacei aut hiſtrices: ge- Platuceros
runt: vicem enim villoꝝ non pedum ut echinoꝝ aculei
præſtant. hi & herices ꝙ ſpinis horreant dicti in ſepibus dumoſis & Herices
vineis p autūnū ꝑcipue diuerſant cōdunt in arboribus hyeme & ci
bis per æſtatem paratis ueſcuntur: Vbi ſenſere uenatores contra-
ctis ore & pedibus conuoluntur in formam pilæ ne quid cōprahē
di poſſit præter aculeos: ſunt e genere eoꝝ maiores Hiſtrices qui- Hiſtrices
bus longiores aculei & cum tendunt cutem miſſiles: Herinaceoꝝ
caro uentrem leniens euſtomacha eſt vt ſcribit Auicennas.

GLires paruula animalia cum latent in arboribus hyeme
ſomno pingueſcunt: ut Ariſtoteles autor eſt: hinc epi-
gramatarius poeta in Xeniis: tota mihi dormitur hyems
& pinguior illo tpe ſum quo me nil niſi ſōnꝰ alit: Inter ga
neatos cibos numerabantur apud maiores adeo vt Cenſoriæ legis
princeps. Q. Scaurus & Marcus in cōſulatu illos cænis ademerint Viuaria
At Fuluius Hirpinus viuaria eoꝝ in doliis excogitauit. glirium

Cercopi- theci · Pithecos · Cebus · Sphinges · Cinoce- phali · Satyri · Aegypães · Simus · Silus · Silæ · Biſon · lupus · Vulpecu- la · Vnicornis · Monoce- ros · Mellis · Linx · Vri · Hyena · Caſtor · Lutra · Rhinoce- ros · Viuerra q̄ · Pholita · Armellin⁹ · Armellin⁹ · Vituli · Iunices · Bubalus · Agni · Hædi

SImiæ hominū figuris ꝓxima animalia apud nos in deli-
tiis habentur omniū ferre rerum imitatrices. Cauda hæ
carent:ſunt tamē in genere earum caudatæ Cercopithe
ci vt ſcribit Solinus:quorū Martialis Simii lemmate præ
poſito meminit in apophoretis:Calidus emiſſas elidet Simius ha
ſtas:Si mihi cauda foret cercopithecus eram:Nā Simio mira eſt ſo
lertia:græci Pithecon uocant:Latrūculis fictis cara hūc luſiſſe Mu
tian⁹ autor ē.Simias fert' Libya aut teſtimōio Poſſidonii refert Stra
bo libro.xvii.Et.xv.Indiæ ſiluam ſupra Hemodos mōtes abunda-
re cercopithecis:Cebū alii caudatā Simiā iterp̄tantᷓ: In ſimiaꝝ gn̄e
numerantᷓ &Sphynges māmis ꝓminētib⁹ac dociles ad feritatis ob
liuionē:& Cynocephalia capite canino:& ſatyri ex libidine nomen
adepti quos ægypanes nonnulli uocitant. Simiæ ipſe ꝙ ſimæ ſint
ideſt naribus depreſſis:Simi autem contrarius eſt Silus : unde Silæ
galeæ. Alii tamen dictas uoluere quaſi mimias:hoc eſt imitatrices:
q̄ in Leporario rarenter tenentᷓ:Sed catenula in qualibet fere ædiū
parte ligantur vt conſpici poſſint atq; delectent:& cum hæ turpiſ-
ſimæ beſtiæ uocentur ab Ennio : credunt tamen ſuos catulos eſſe
omnium formoſiſſimos. id quod pleriſq; noſtrum qui ſcribimus
euenit. Et de Roborario hactenus:Cæteroꝝ namq; animalium vt
Biſontis:monocerotis quem Vnicornem latini:Rhinocerotis: Lu
pi: Vulpeculæ: melis ideſt taxi:Lincis: Vri: Hyenæ:Caſtoris qui fi-
ber:Muſtellæ aucupib⁹ cum miteſcit ſeruientis: Viuerræ quæ Pho-
lita:muris alpini qui Armellinus :& lutræ aquaticæ : quoꝝ ſpecies
uarias Solinus Pli. Alber. magnus & Ariſt. tradidere nihil attinet
formas referre:qm̄ eorum quædam apud nos nūquā: uel raro ui-
dentur: quædam autem cum ſint uel menſis exploduntur:uel mi-
nime manſueſcunt:quod ſi forte contigerit parum uel nihil dele-
ctant:His igitur omiſſis ſtabulum ſubiungimus:in quo mulū equū
aſinum animalia homini impēſius neceſſaria:Camelumq; & ſi Ita-
liæ fere incognitus ſit Canem deniq; ut cuſtodiam ponemus:cæ-
teraq; quæ conuenire uidebuntur annotabimus:Bouem uero Tau
rum & ex his Vitullos ac Iunices:Bubalos colore nigro:Suem:Ver
rem & inde Nefrendes Maialeſq; materiā numeroſam ganeæ:Sin
cipita:glandia:Abdomina:Iecuſcula:Vuluas: lumbos callū exhi-
bētes:Ouem pecudem ue & arietem e quibus agni puriſſimi & uer
ueces.Capram:Hircum:unde hædi cibis gratiſſimi: & reliqua ſi q̄
ſunt greges & armenta Quoniam urbanam domū non uillam de-
ſcribimus pretermittemus.

ℭStabulum Caput. VIII.

STABVLVM Vbi greges & arméta claudun- Equile
tur locū generaliter appellamus: nam vbi equi Hara
tenentur ſpecialiter equile: vbi oues ouile: vbi Ouile
ſues haram dixere: Bobile quoq́ a bobus: Capri Bobile
le a capris hedile ab hædis: Agnile ab agnis no- Caprile
mina traxerunt. Stabula ipſa & deuexa & aut gla Hædile
rea aut ſabulo ſaxoue ſtrata eſſe oportet: vt hu- Agnile
morem reſpuere aut exorbere & traſmittere ua-
leant: ſpectareq́ ad meridiem vt facile ſiccentur
& frigidis ventis nō ſint obnoxia: Vnde apud nos ea maxime par-
te, qua equi ad preſepia ſtare ſoliti ſunt Silicantur ideſt Silice lapi- Silicata
de uulgari ſternuntur quæ ex lateribus quoq́ vocāt Silicata: vt De- Delapida
lapidata lapide ſtrata: ſed præ cæteris operæ pretium eſt & tutiſſi- ta
mū aduerſus ignem Stabula per teſtudinē cōcamerare: ꝓpter fœ- Fœnile
num paleas & ſtraméta quæ in illis habent̃ parte ſuperiore: qua fœ
nile recte appellabimus. Dicuntur & ſtabula hominum diuerſoria
& hoſpitia: in quo ſignificatu accipit ſæpiculæ Petronius Arbiter
ĩ ſatyris: & Apuleius ac diuus Hieronymus ĩ euágelio Stabulariū ꝑ Stabulariꝰ
hoſpite uiatores præcio recipiēte poſuerūt: Vlpianus iurecōſultus
Caupones inqt & ſtabularios eos æque accipiemꝰ: q cauponā & ſta
bulū exercēt: Vnde & ꝓſtibule ꝓſedæq́ meretrices dictæ: ꝙ quæ- Proſtibu-
ſtus copioſioris gratia cōcurrētibꝰ illuc aduenis māſiōes ante ſtabu- læ
la habent Stabularii dicuntur magiſtro ſtabuli obtemperantes. Proſedæ

Quos annis quinquagenis uiuere: fœminas minore ſpa Magiſter
tio creditū eſt: Scythæ fœmininis vt nunc noſtri qui ſunt ſtabuli
curſores caballarii vti maluere: ſed in præliis: ꝙ vti nam
curſu non impedito reddant: hinc ab Hiſtoricis celebrā
tur equæ Cymoniæ: quæ tres victorias olympicas reportarunt &
mortuæ athenis ſepultæ ſunt. Item Euagoræ laconici: quæ etiānum
in ludis æleis victrices fuere: Libidine ex fœminis potiſſimum incē
dunt̃: mox vacchæ vt ſcribit Ariſto. Equiūt itaq́: Vnde id verbum Equire
ab hoc vno animali trahit̃ maledicto in viroſas mulieres & libidi-
noſas Euētari quoq́ ꝑ id tempus credunt̃: ita affectæ currūt relicta Subare
ſocietate: Simile eſt hoc vitium quod ſubare in ſuibus dicit̃: in cani Catulire
bus catullire: Curſus fit nō oriētem uerſus aut occidētē: ſed ex ad- Hippoma
uerſo auſtri aut aquilonis: Idq́ emittunt quod Hippomanes voci- nes
tat̃: veluti ſues quod apriā nuncupāt: Equarum virus a coitu in Ly- Apria
chnis accenſum Anaxilaus prodidit equinorum capitum uiſus re-
preſentare monſtrifice: Libido extinguitur vel iuba detonſa: vel

Equitium equo admiſſario ex equitio ideſt mandra equorum admiſſo: Iuba
Mandra certiſſimus autor poſteris etiã prodendum putauit a Semiramide
Nini regis vxore equũ ad coitum vſq; adamatum: Fideliſſimi homi
nibus ſunt. Vñ & ob amiſſos dominos triſtãtur: & lachrymas inter=
Fides dum fundunt. Interfecto Nicomede rege equus q illius fuerat ine=
equorum dia vitam finiuit. Vulneratus itẽ in prœlio equus Magni Alexãdri
Bucepha= Bucephalus regẽ in aliũ tranſcẽdere minime paſſus eſt: Idem regiis
lus inſtratus ephipiis neminẽ q̃ ipſum dorſo excepit: vt referunt. Q.
Curtius: Solinus: Plutarchus: & Iuſtinus. Nec Cæſaris Dictatoris
equũ quẽquã alium dorſo excepiſſe legimus: eũdẽq; priores pedes
hoĩs ſimiles habuiſſe locupletiſſimus teſtis eſt Trãquillus. Qua ef=
figie ante veneris genitricis ædẽ poſitus eſt. Equorũ autẽ alii Gra=
Gradarii darii: Aſturcones & Veredi: Gradarii molli gradu & ſine ſuccuſſatu
Succuſſo= ra incedũt: cõtra Succeſores: quos alii Succuſatores Succuſones ve
nes frequẽter ſeſſorem inquietant: Vnde nomẽ ſortiti: Nã marcello au
Aſturcões tore ſuccuſare eſt frequenter excutere: Aſtufcones molli greſſu al=
ternaq; glomeratiõe incedentes equitẽ minime cõcutiunt: Plinius
Tieldões ſcribit in hiſpania eſſe gentẽ aſturiam equorũ feracem: Tieldones
Arulato= appellant: minori forma aſturcones gignẽtes qbus in curſu nõ vul
res garis fit gradus: ſed mollis alterno crurũ explicatu glomerato: In=
Cociones de Equiſones & arulatores ſiue mauis Cociones arte & ĩduſtria ta=
Tolluta= lem poſtea gradus glomerationẽ equis dederunt: nõnulli Tolluta=
res res vocant Ab aſturia regione Aſturcones nũcupari: Martialis Hic
breuis ad numerũ rapidos qui colligit ungues: Venit ab auriferis
gentibus aſtur equus: & Sillus Italicus punicorũ tertió de aſturib⁹
populis loquẽs. His paruus ſonipes nec marti notus at idẽ: aut ĩ cõ
cuſſo glomerat veſtigia dorſo. Seneca tamẽ epiſtolaꝝ. xiiii. ad Lu=
cilium: Ita ingt non oĩbus obeſis manis & aſturconibus & Tolluta
tiis præſers illũ vnicũ equũ ab ipſo Catone defrictũ: vt tollutares
& Tollutarii dici poſſint: at Veredi velociſſimi in curſu dicentur q=
Veredi bus maiores vſi ſunt ĩ venatiõe hinc exiit illud apigrãmatari poetæ:
Stratiociti Stragula ſuccincti venator ſume Veredi. Talibus noſtra tẽpeſtate
Gantherii vtunẽ Lancearii equeſtres Stratioticos quos dicũt Lanceas manib⁹
reciprocãtes: cõmẽdanẽ ad hoc Turcorũ caballi teſticulis vt pluri=
mũ ademptis (Cãtherios vocãt) Perniciſſimi: nã cantherius equus
Veredarii caſtratus eſt: A veredis curſores ſiue mauis tabellarios equeſtres ce
Caballarii leri celeritate litteras perferentes Veredarios vt a caballis alii ca=
Equulei ballarios appellant: qui teſte Iulio firmico ſub equi cæleſtis ſidere
Mani naſcuntur: Sunt & equulei equi puſilli mani & diminutiua voce ma
Manuli nuli de qbus Plinius Cecilius & Horatius meminerunt: Hos etiam

Buricos nominãt vt eſt apud Acronem & Porphirionẽ. Omniũ pe — Burici
dibus ſoleas e ferro addimus: At Nero olim mulis ſuis ex argento
Et plinius in.xxxiii. Vaſa inquit coquinaria ex argẽto Caluus orator
fieri conqueritur: Sed nos Carrucas ex argento cælare inuenimus:
Noſtraq; ætate Poppea cõiunx Neronis principis delicatioribus iu
mentis ſuis Soleas ex auro quoq; induere ſolebat: nam ad currum — Soleæ
equi iungunt: Hinc currules & Biiuges & a caruca carrucarii: a car- — Currules
pento carpentarii: a Rheda rhedarii: & a ciſio fere quod currus Ci- — Biiuges
ſarii nomina traxerunt. Sed mulos primum cœptos curru vehicu- — Carrucarii
loq; adiungi creditum teſte Pompeio: Equos autem Neptunũ pri- — Carpenta
mo domaſſe exiſtimant Cretenſes artemq; ab eo equitandi inſtitu- — rii
tam: ex quo Hippius ſit cognominatus: vnde Papinius in Thebai- — Ciſium
de. Neptunus equo ſi certa priorum fama patet primus teneris le- — Ciſiarii
ſiſſe lupatis Ora & littoreo domitaſſe in puluere fertur: alii Amazo — Equi
nas: Plinius equo vehi Bellorophontem inſtituiſſe autor eſt: & ex — Rhedarii
equo pugnare theſſalos qui Centauri ſunt appellati: Caballi namq; — Equi prio
bello aptiſſima ſunt animalia. Hinc Lucretius: Lanigeræ pecudes & — domiti
equorum duellica proles: hic eſt Bellorophontes qui aduerſus chi — Ex equo
mæram pegaſo equo alato vſus eſt ad victoriam vt mythici fabu- — pugnare
lantur: Is in Helicone boetiæ monte uugula ſaxum feriens fontem — Centauri
eduxit Hippocrenẽ ut Aratus & Higinius tradidere: Ex hiſtoria eſt
equidem aligeros in æthiopia equos naſci: quos Pegaſos nomina- — Pegaſi
uit Plinio in octauo & Alberto magno in.xxii.autoribus.

MVlus qui græce ἡμίονοσ. ex equa & aſino vt notiſſimum
eſt gignitur animal viribus in labore eximiũ: optimus ad
generationem aſinus habetur qui equam pullus ſuxerit:
Hinc admittunt de induſtria: quos hippotelas vocant — Hippothe
tanq̃ eqmulgos: q viribus bonis mõ equoꝝ ſupueniẽtes in paſcuis — læ
coeãt: at ex equo & aſina genit⁹ pullus hinnulus vocat̃ vt ſcribit Pli. — Hinnulus
& Varro: Mulũ.lxxx.annis vixiſſe atheniẽſiũ monumẽtis appet: Mu
læ ipſæ non pariũt: qm̃ ex differẽtibus ſpẽs aĩalibus cõſtant: & nõ hiſ — Mulæ ſteri
dem p naturã & tẽperamentũ ſeminibus vt ſentire vr̃ aphrodiſæus — les
in problematibus: Sunt tamen in Syria quæ pariant: ſed ſui gene-
ris vt refert Ariſtoteles hiſt. animalium primo. At mulus ipſe ſeptẽ
nis implere poteſt: cum equa etiam cõiunctus Hinnus procreauit: — Hinnus
Mulorum ductor mulio nuncupatur: ſicut equiſio equorum: bubul — Mulio
cus boũ; qui & bubſequa: nam Agaſo ab agendo generale verbum — Equiſio
eſt: Plinius in.xxxv. Athenion Agaſonem cũ equo pinxit: Apuleius — Bubulcus
in metamorphoſi: Ante nos tractamus in ciuiliter: qui noſtrũ Aſi- — Bubſequa
num furatus abducis: quin potius effaris vbi puerum eiuſdẽ Aga- — Agaſo

Opilio ſonem necatum ſilicet occultaris:Opilio ouiũ quaſi oliuio Suarius
Aepolus ſuũ q porcarius:& Aepolus ex græco quaſi Aegolus caprarũ. Muli
Suarius calcitrones ideſt calcibus īfeſtãtes vitio arcent vini crebrioꝛ potu.
porcarius ASinũ quadragentis numis emptum.Q. Aſinio ſenatori
Calcitro haud ſcio an oīum prætio animaliũ uicto inquit Plinius:
Plagarũ & penuriæ tolerantiſſimus negligentiã cuſtodes
fortiſſime ſuſtinet:tardiuſq reliquis armentis deficit. Nã
vt notat Columella:Laboris & famis maxime patiēs raro morbis af
ficitur:frigore tamē obrigeſcit vtpote natura frigidus:vnde & ī pō
to & in ſcythia non naſcit vt Aphrodiſæus & Ariſtoteles tradidere:
Pullus aſinus Pullos aſinaꝝ epulari Mœcenas iſtituit:multum eo tpe plãtos ona
gris:poſt eũ interiit autoritas ſaporis:Onagri ipſi e ſilueſtri genere
Onagri vnde nomen:in phrygia & lycaonia præcipui cum venatibus agitã
tur ita eminus lapides calcitrando emittũt vti inſequentiũ perforēt
pectora:aut perfractis oſſibus capita ipſa diſplodãt:hinc in re belli-
ca tormētũ quoddã onagri nomē accepit vt ſcribit Ammianus:Pul
lis eorũ ceu ſapore pſtantibus Africa gloriatur: quos Laliſiones ap-
Laliſio pellat:Martialis in Xeniis. Cũ tener eſt Onager ſolaq Laliſio matre
paſcitur:hoc infans ſed breue nomē habet in græcia Aſini arcadici
nobilitati:in Italia Reatini. Marc⁹ Varro rei ruſticæ ſecũdo ſcriptũ
reliquit ſua memoria Aſinũ veniſſe Seſtertiis milibus ſexaginta: &
Plinius de aſinis hæc protulit: Queſtus ex his opima pdia exupe-
rat:notũ eſt in celtiberia ſingulas emi quadragenis milibus numo-
rum. Quartos in his dentes adiudicanda ætate gnomiones dicem⁹
Gnomones dētes vt ex Ariſtotele hauſimus:apud quē etiam ad quadrupedũ ætatem
dinoſcēdã hoc ſcitu dignũ & experiētia cognitum legimus : cutem
prætentam maxillis detractam,& mox relaxatam ilico in ſuum locũ
tedeuntem indicium præbere recentioris quadrupedis : at diutius
Signũ eqſenis rugatam permanentem veteris ſignum oſtentare

CAmellos iter armenta paſcit oriens Bactrii eos mittunt
& Arabia vt ſcribit Diodorus:ſed in hoc differũt:& ara-
bici bina in dorſo habēt tubercula:ſingula bactriani. Ad
miniſteriũ duplex habentur:onerũ enim ſalmas iumēto
Salmæ rum vice dorſo ferunt:vt tradit Caius Iurecōſultus ad. L. aquiliam
Doſſuaria ideoq inter dorſuaria aīalia numerãdi:& equitarũ præbent in prœ-
liis perniciores:ſed in primis fœminæ:coituri ſolitudines petunt vt
Elephantes:matres nũq ſupueniũt:ſi quis etiã cogere velit nō pã-
Inceſte nota tiuntur:Cũ de induſtria cuſtos in venerē cũ matre miſcere camellũ
feciſſet:is ſ cognita ſceleris cōmiſſi anxi⁹ camellariũ paulopoſt mor
camelari⁹ ſu interemit vt refert Ariſtoteles hiſtoriæ animalium nono. Sitim

quatriduo tolerant: potu non gaudent niſi aquam prius turbaue-
rint: equos impenſius adere: formidat & equus Camellū adeo qui-
dem vt ſpeciem eius intueri nec odorē ſentire ſuſtineat vt autor eſt
Herodotus: Durant in annos quinquagenos qdam & in centenos
teſtibus Plinio in octauo & Solino in collectaneis: Primum aūt ca-
mellos videre romani qui cum Scipione Antiochū deuicere: atq;
iterum qui cū Archelao ad Orchomenū & chætoniam dimicarunt
vt Plutarchus in Luculo atteſtat: Nūc paſſim Dromedarios appel Dromeda
lamus īter ueterina animalia numerādos: qua dictione vt nomē in- rii
dicat notamus aīalia ad uecturas idonea: hinc Veterinarii curā ve- Veterina
terinorū ꝓfitētes: qui & Cteniatri. i. Iumētarii a medella iumento- Veterina-
rum dicti apud nos cōſueuere etiā illa locāda domi nutricari ad q̄- rii
ſtum. Vnde equos mulos aſinos meritorios vocitamus ſicut ſcor Equi meri
ta meritoria & tabernam meritoriam: Oroſius: E taberna meritoria torii
fons olei terram exundauit. Cteniatri

CAnis qui græce κύων ad totius domus ſed præcipue ſta- Scorta me
buli cuſtodiam tam in oppidis q̄ pagis eligēdus eſt: fa- ritoria
miliam namq; & pecora abſeruat latratu fures indican- Taberna
do: Quis famulus inquit Columella amātior domini: qs meritoria
fidelior comes: qs cuſtos īcorruptior: qs excubitor īueniri poteſt
vigilātior: quis deniq; vltor & vindex cōſtantior Garamantū regē
canes ducēti reſiſtētib⁹ ſeſe oponētes ab exilio reduxerunt: Colo-
phonii & caſtabalēſes ad bella canū agmina & cohortes habuere:
Volcatiū etiā nobilē q autore Plinio ius ciuile Caſſeliū docuit e ſu-
burbano aſturcone redeuntē cū aduesperauiſſet canis a graſſatore
defēdit: Soli canes nomīa ſua recognoſcūt: Itineꝝ meminerūt: uo
cē domeſticā agnoſcūt: domīos æq̄liter & fideliter oēs diligūt: hīc Canū fi-
Lucreti⁹: Canū fido cū pectore corda: Liſimachi regis canis flāmæ des
ſe iniecit rogo domini accēſo & pariter igne eſt abſumpt⁹: Iaſonis Canū me
quoq; licii īterfecti canis inedia vitā finiuit: alunt etiānum canes ad moria
venationē: hinc venatici dicti: quorum alii lepores capreolos & id
genus cætera curſu preuenientes mordicus apprehendunt atq; in
terimunt Alii ſagaces odore ferarum ueſtigia ſcrutantur: & vena- Venatici
tiones retiariam accipitrinā & curſoriam adiuuant. hi pendulas & canes
ampliores aures ſortiti Plaudorum nomē acceperunt: Si qui aduer Sagaces
ſus apros ſpumantes: lupos rapaces: Vrſos informes: & ferociora canes
aīalia emituntur: collū corio cum clauis acutis & eminentioribus Plaudi
cui millus nomen eſt ueſtiti prodeunt Venandi uero modum Cu- Millus
retes induxere vt eſt apud Diodorū: ſuſcepere poſtea cæteri: & ī pri Venandi
mis perſarum reges tanq̄ ueriſſimam rerum belicarum meditatio- mos prio

nem:commendatur a Platone in libro ſeptimo de legibus cum ſit
canibus equis & corporeis viribus : quicũq; habuerit horoſcopũ in
quarta parte leonis erit uenator vt : Firmicus teſtať : Sunt & canes
ſpõte ĩ venationẽ exeuntes prædamq; domum referentes Vertagi
Vertagus nũcupati:Martialis:nõ ſibi ſed domino venatur Vertagus acer illæ.
Mellitei ſum leporẽ qui tibi dẽte feret. Sunt ꝑterea mellitei a loco paruuli in
deliciis olim fœminarũ vt nũc ꝑſertim religiõi addictarũ celebrati.

PRæſepium dicit vbi iumentis cibus miniſtrať:hinc Poe
ta aut intus clauſo ſatura ad præſepia ſeruát : Appuleius
Metamor.vi.Præſepiũ meũ ordeo paſſim repleri iubet
fœnumq; bactriano camello ſufficiens apponi. Colu-
mella. In ſtabulo ſint ampla præſepia ſuper quæ tranſuerſi aſſeres
in modum iugeri a terra ſeptem pedibus elati cõfingãtur ad quos
Præſepe religari poſſint Iuuenci. At Præſepe ipſum proprie ſtabulum di-
Capiſtrũ cetur : Lignum uero ad quod equos cæteraq; iumenta capiſtris ita
Vacerra n.ipſa Lora dicuntur religare ſolemus non aliter q̃ ad anſulam uel
Lora vncinum uacerra nominatur:Columella elatorũ genus uacerras ap
Anſula pellat:quibus e robore factis caueæ muniuntur.

FVrculæ ſiue furcillæ dicuntur quibus & frumenta cilẽtur
ideſt mouẽtur: nam cillere eſt mouere vt ſcribit Seruius
& quibus fœnum palea & id genus reliqua iumentis mi
niſtrantur:hiſdem ruſtici in fœno colligendo utuntur:.
Marcus Varro rei ruſticæ primo : Herba cũ creſcere deſiit & æſtibꝰ
areſcit ſub ſecari debet & quod ad patereſcat furcillis uerſari. Fur-
Furcilles culæ ipſe uidenť a furca hypocoriſticos deductę. Furcilles quoq; e
Fimus ferro dicimus bidentatos uel tridentatos quibus utuntur ſtabula-
Fimetum rii ad excrementa iumentorũ paleis mixta (fimum appellant) vn-
de fimeta quæ Sterqlinia e ſtabulo eiiciẽda:Sed furcilles quoq; ſiue
furcilla dixerũt quibus homines ſuſpendebanť auctore Pompeio.

RAſtelli proprie quibus per fœniſecia feſtucas abradi-
mus : a quo abraſu Raſtelli ſunt nominati vt autor eſt.
M. Varro in libris linguæ latinæ:& rei ruſticæ primo Tũ
de pratis inquit ſtipulam raſtellis eradi atq; addere fœ-
Sicilire niſecio cumulum:quo facto ſicilienda prata ideſt falcibus conſe-
ctanda quæ fœniſecæ prætererunt: Verum & ſtabulariorum vſibꝰ
deputantur. Hiſdem quoq; terram effodiunt. Vnde Suetonius in
Nerone. Tubaq; ſigno dato primus raſtello humum effodit & cor
bulæ congeſtam humeris extulit:colligitur autẽ fœnum per fœni-
Strues ſeces & cæteros in metas ſtrues vel cumulos: quas Columella vide
Strigæ tur Strigas vocare. nã Strigæ ordines ſunt rerũ inter ſe cõpactarũ.

FOeno alunť iuměta:dať & ſtramětũ:equos uero genero
ſiores & ad curſum ꝑſertim paratos quos barbaricos di-
cimꝰ:paleis & Zeaticio hordeaceoue cibario q ſunt prí-
cipũ eqſones alere cõſueuerũt. At uerno těpore eqs iu-
miorībꝰ īprimis p cõtinuos dies pluſculos Farrago exhibeť: qua &
purganť & obeſiores euadũt:đ hac Pli.ī.xviii. Põpeiꝰ &.M. Varro
ī re ruſtica meminerũt:hoc ſcitu dignũ eſt quod refert Ariſt. hiſt.
aīaliũ octauo:Farraginẽ pilũ expolire:cũ frugibꝰ grauida eſt:inuti
lẽ cũ duris iá ariſtis ihorreſcit. Fœnũ aũt ipſum & fœſtuca autoř Põ Fœſtuca
peio a fœtu nomīa traxerũt:a fœno Fœniſecæ q fœnariis falcibus Fœniſecæ
fœnũ ī pratis ſecãt:Collumella rei ruſticæ ſecũdo:Ita necubi ferra
mětũ fœniſecis poſiit offenderť:alii fœnũ a fœnore deducũt ꝙ nil Fœnariæ
aliud ſine alq̃ cura tm̃ fœnoris ꝓbeat: Vnde prata:e qbꝰ fœnũ:an falces
tiq dixere q̃ſi parata: Fœnũ měſe maio primũ ſecãt fœniſecæ tũ ẽt Prata
poſtea maximeq́ ſi prata ſint irrigua qđ ſeronatũ & fere autumnale Cordum:
Cordũ nũcupamꝰ.Pliniꝰ:Rurſus ingt deſecta rigari oportet:vt ſe fœnum
ceť fœnũ autũnale qđ cordũ uocãt: Veluti corda frum̃ta tarde ma Corda
tureſcẽtia dicunť autoř Põpeio:Itẽ cordi agni q & ſocordes pꝰ tp̃s frumenta:
cũ remãſerint inuoluis intimis vt tradit.M.Varro rei ruſticæ ſcđo. Cordi

STramětũ e ſtipula culmiſq́ faciũt:ſed optimũ cũ nũdũ agni
pluerit & ãte ſpicilegiũ:quo flictas ſpicas colligũt: ſicut Socordes
Racemos relictos Racematiõæ:Pli.in.xviii. Vbi fœnis Spicilegiũ
īopia ſtraměto paleá q̃rũt. Itẽ alibi de hordeo loq̃ns:Pa Racema-
lea ex optimis ſtraměto uero eiꝰ nullũ cõparať:&.M. Varro rei ru- tio.
ſticæ prio:īfra manũ ſtram̃tũ qđ terræ hæret poſtea ſubſecať:Cõtra
quod cũ ſpica ſtramětũ hæret corbibꝰ ī areá deferť:vbi diſcedit in
apto loco palá a quo nominata poteſt eſſe palea:ſtramětũ a ſtãdo Stramen:
vt ſtramẽ dictũ putãt:alii a ſtratu ꝙ pecori ſubſternať: Palea ipſa e Palea.
culmis & ſtipulis tenuioribꝰ īpẽdo ꝓbať:Plures gentiũ ea ꝑ fœno
vtunť:optima eſt e milio:ꝓxima ex hordeo:peſſima e tritico: ꝑter
q̃ iumentis opere laborantibus:noſtri ſubtractu animalium illam
præcipue ſeruare conſueuerunt. Datur & per hyemem interdum
armentis:Cæteris prefertur Viciæ palea in cibariis ſi mature fuerit
collecta:hoc vnũ addimus culmũ dici calamũ:ſtipulam vero folia
quæ ambiunt culmũ: Virgilius:culmumq́ leuẽ ſtipulaſq́ volãtes.

FIſcina a ferendo nomen accepit vt ſcribit.M. Varro: ea *Stipula*.
náq́ fœrunť paleæ fœnum frondes & id genus reliqua Culmus:
Ouidiꝰ. Vnde data eſt ægræ fiſcina frondis oui: Et Pli-
nius frondarias fiſcinas quatuor implere frondatorem
iuſtũ eſſe autumat Sed Virgilio cum dixit aut facilis Rubea texatur

Rubeus fiſcina virga : a Rubo qui Vitiliũ vſu cõmẽdatur Plinio Rubea eſt:
Rubia quando Rubeus a colore non eſt a doctis receptus : niſi legas Rubia ad oppido cãpaniæ:nam Rubia alias herba qua infectores vtũtur. Inde fiſcella vas e iuncis aut vimine qua caſeus formatur: Diu⁹ Hieronymus ad ruſticũ: Vel fiſcellam texe iunco vel caniſtrũ lentis
Fiſcella plecte viminib⁹. Tibullus. Tunc fiſcella leui dextera eſt vimine iunci:raraq; p nexus ē via facta ſero:ab ea fiſcellus vt opinor caſei mollis appetitor nũcupaẽ: Eſt & fiſcella e viminibus funiculiſue contexta qua boum ora:fauceſq; mulorũ capiſtrantur. Plinius in.xviii. Fiſcellis capiſtrari boues oportet ne germinium tenera præcerpant:
Fiſcellus Fiſcina item olei factores vtuntur vt idem.xv.oſtendit.

STrigilis inſtrumentum e ferro dentatũ a ſtringẽdo quod radere ſignificat dici poteſt:quo equos & id genus iumẽta expolire ſolent equiſones e corpore ſordes abradendo. Vnde Equotribas appellabimus qui equos:vt Mulotriba: Plauto:q mulas fricant:apud antiquos proprie ad vſus balnei ſtrigiles fuere vt dicemus:Strigiles etiamnum ſermone vernaculo piſciculi quidam dicuntur quorum frequens fit captura p hyemes:hi veru toſti ſale aceto oliuo pipere & Cinamomo conditi paropſide:in cibis non improbantur.

Equotribæ
Mulotribæ

FRena quibus equi cohercentur. Seneca : hippolytus arctis continet frenis equos:Ea inuenere peletronii q & ſtrata equorũ primi monſtrauerunt:Oreas quibus ora frenãtur:ſicut aureas quæ ad aures religãtur autore Põpeio dicemus:Aſt poſtomis ad cohibendã tenaciam maribus imponitur vt tradit Nonius Marcellus. Eſt & ĩter frena lupus quẽ lupatũ nõnulli: hinc Poeta:duris parere lupatis:& Papinius ĩ Achil. Nõ aſpera prebet ora lupis:Eſt & Chamus quo Dauidis Pſalmo.xxxi. vſus eſt Diuus Hieronymus. Niſi potius hi fuerint ſeptuaginta interpretes quorum pſalterium per horas cantatur:vt quibuſdam placet.

Strata equorũ primo
Oreæ
Aureæ
Poſtomis
Lupus
Luparum
Chamus

HAbenæ q̃ & retinacula frenis ãnexa ſũt lora:manuq; tenẽtur vt equũ ĩ gyros flectere ĩpellere & retinere valeam⁹. Vergilius de turno manibus mollıẽ habenas:Silius Italicus punicorum ſeptio. Ferrato calce atq; effuſa largus habena cunctantem impellabat equũ vbi per calcem ferratum calcaria e ferro intellexit quibus equos cõcitamus : nõ aliter q̃ flagellis e ſũmis arborum partibus:e loris:e neruo taurino. Freni vero ipſi a frõtalibus pendent quæ caput equi hinc inde vinciunt & additis bullis interdũ auratis gẽmiſq; venuſtant:Plinius in.xxxvii.de Comide gẽma. Quondamq; tantæ magnitudinis inquit fecere vt equis re

Retinacula
Calcaria
Flagellũ
Frontalia

gum in oriente frontalia atq; pro phaleris penſilia facerent.

E Philippum ſella dicitur quæ equis ad molliorē vecturam imponitur & loris canabinis quæ cingulas vocitant ven trem cingentibus ne difluat continet: Martialis Ephip pii lēmate ꝓpoſito in apophoretis. Stragula ſuccincti ve natorſume veredi Nam ſolet a nudo ſurgere ficus equo: Inde equi ephippiati quoq; cōtrarii ſunt a noſtris deſultorii nūcupati ꝙ ex his facile deſiliant deſultores: qui teſte Manilio ī qnto aſtronomiæ fiūt ſub ſigno Eniochi. At gñaliter oīa q̄ mu'is equiſue īſternunt Strata dixere: & equos ſtratos ac īſtratos eis ornatos. T. Liuius de ſcdo bel lo punico: Armatos deinde inſtratiſq; equis ſignū expectare: ab vr be cōdi. lib. vii. Mulis ſtrata detrahi iubet: Seneca ad Luciliū: Stul tus eſt qui equū empturus non ipſum inſpicit ſed ſtratū eius & fre nos: Silius: Stratūq; oſtro quē ceperat ipſe cornipedē. Ephippio āt dextra ac ſiniſtra loris qbuſdā ferreæ machinulæ addunt: quas Stra pedes eleganter & latialiter appellabimus: quia in his ſeſſores dum terga premūt equoq; pedes habere cōſueuerūt: apud maiores vt in ſtatuis equeſtribus apparet nō fuere Ephippiū ipſum dicitur ꝙ ſu pra equū ponatur: nā græci Hippon equū nominat: vnde Hippo drom⁹: Hippiatros equomedic⁹: hippocāpus piſcis: hippomanes & caruncula & virus: hippona dea equoq; ſicut Bubona boū: Hip poconii vero mangones ab equis cōponendis colorē fuco: robur inani ſagina vt ait Quintilianus mētiētes: & Hippiades ſtatuæ mu lieq; equeſtres qualis Chocliæ īter obſides Porſenæ Poſita dicitur: ac Hippagones naues trāſuehēdis conuehendiſq; caballis aptæ.

Cingulæ · Ephippia ti equi · Deſulto rii · Deſulto res · Strata · Strapedeſ · Hippos · Hippia tros · Hippocā pus · Hippoma nes · Hippona · Hippoco nii · Hippia des · Hippago nes

M Onile non ſolū mulieq; ornat⁹ df: ſed equoq; ēt pēdens a collo in pectus vt ſcribit Pōpeius: Ouidius ī faſtis Dat digitis gēmas dat longa monilia collo: Aulus Gellius in noct. atti. egtatū inquit frenis ephippis monilib⁹ phale riſq; ꝓfulgētē: q̄ verba apud Macrobiū ī ſaturnal: recitat ꝓtextatus: & Poeta de equis latini Aurea pectoribus demiſſa monilia pēdent.

P Oſtilena incuruum lignum ſiue craſſius lorum dicetur quod ſub iumentorum cauda poſuere: eo ꝙ a poſterio re parte habeatur: Plautus in caſina Ita te a gerūda aqua curuum faciam probe vt poſtilena poſſit ex te fieri: hinc Antilena per contrarium Antilena qua pectus cingitur vt pectorali: ſed & cingulas laterales legibus a lateribus quæ cingunt: adduntur fere omnibus bullæ ex oricalcho in primis orbiculatæ extuberanteſq; ad laterales ornatum & ſplendorem

Antilena · Pectorale · Cingulæ

PHaleræ equorũ ornamẽta dicunẽ a verbo græco φ illu-
ſtrare ſignificat. Verg. Primus equũ phaleris inſignẽ vi-
ctor habeto: & poeta ſatyrographus magnorum artifi-
cum frãgebat pocula miles vt phaleris gauderet equus:
Inde phaleratus: Suetonius in Claudio: Craſſus frugi equo phale-
rato & in veſte Palmata.

Armi HElciũ dicit ante pectus equoꝝ & id gen⁹ aĩaliũ ab armis
ideſt humeris pendẽs ĩſtrm quoddã tractoriũ quo & mo
læ illi p machinulã ĩnexæ verſanẽ: & curricula per temo-
nem trahuntur: Vñ & nomẽ accepit: Helco &.n. græce
traho latinæ ĩterp̃tanẽ: hĩc helciari⁹ apud Martialẽ q fune canabino
nauẽ trahit aduerſus vndas: Sidonius curuoꝝ hic chorus helciario
Helciari⁹ rum de Helcio meminit Apuleus metamorph. nono Defectũ alio-
quin me helcio ſparteo dimoto nexu machinæ liberatũ applicãt p̃-
ſepio: & paulopoſt: helcio tãdẽ abſolutus refectuiq; ſecure reddit.

CLitellæ appellanẽ qb⁹ colligatæ ſarcinulæ mulis & id ge
nus veterinis portanẽ vt ſcribit Põpe. Horati⁹ ĩ ſatyricis
Sermõib⁹: hĩc muli capuæ clitellas tpe ponũt: Inde mu-
Clitellarii li clitelarii: Plaut⁹ ĩ muſtellaria: Muliones mulos clitella-
muli rios hñt: ego hẽo hoĩes clitellarios magni ſũt oneris qcqd ĩpõas ve-
Dorſualia hũt: opimẽta vero qb⁹ muloꝝ boũq; & equoꝝ dorſa cõtegũt: Dor
Bulgæ q̃ ſualia vocãt: At ſacculi ſcortei ad ferẽda numiſmata ſiue cætera ad
Vulgæ iter pegrinationẽq; neceſſaria bulgæ dñr autore Põp. alii vulgas vo
Hippopæ citarũt: Seneca ab eqs qb⁹ portanẽ hippopas: Ipſi⁹ hæc verba ſũt ex
libro ep̃laꝝ ad Luciliũ .xiii. M. Cato cẽſori⁹ quẽ tã neceſſariũ Reipu.
fuit naſciq; Scipionẽ alter .n. cũ hoſtib⁹ nr̃is bellũ alẽ cũ morib⁹ geſ-
ſit Cãtherio vehebaẽ: hippopis qdẽ ĩpoſitis vt ſecũ vtilia portaret:
Mantica ſũt & mãticæ ac p diminutionẽ mãticulæ perulæ uiatoriæ. Aeſopus
Manticula ille feſtiuiſſim⁹ Apologoꝝ ſcriptor duas mãticas ſingulis dedit ho-
minib⁹ Anticã & Poſticã ĩ illa aliena ĩ hac nr̃a repoſta ſũt vitia: Sed
vtinã obuerterenẽ vt ſua qſq; vitia intueri poſſit: aliena non tã facile
poſſet: Veꝝ nemo videt vt ille inquit manticæ quod in tergo eſt.

¶ Auiarium Caput. IX.

ORNITHONES Loca appellamus oĩum ali
tum quæ intra parietes domus ſolent paſci: vt ex
Auiaria M. Varro ſcribit Au. Gel. noct. atti. ſcdo: Auia-
ria quoq; dici pñt: φ aues ibi paſcunẽ ĩcluſæ quæ
primus ĩſtituit clauſis oĩum generꝝ auib⁹. M. Læ-
lius Strabo brũduſii equeſtris ordinis: ex eo cæpi
mus inquit Plinius aĩalia carcere cohercere qbus

natura cælum aſſignauerat: Vbi uero opinabantur altilia Saginariū a ſagina dixere: Vnde.M. Varro ſcribit in re ruſtica pullos anſerinos includi ſaginario. Eſt & Cros quam cohortē quoq; dicimus locus cinctus parietibus quo gallinas anatas & id genus reliqua habere in Villa ſolemus: Vnde cohortales apud rei ruſticæ ſcriptores gallinæ uocanť: Ouidiꝰ abſtulerat multas illa cohortis aues: & Varro: Cors in aqua paſcebanť gallinæ: Græci ornitrophion noīant a gallinis paſcendis quas ornithas nūcupant: præ cæteris in eo Inclu di ſolitas: nam & alias aues hinc ornithogonia de Auitii natura cōmentarios legimus: In urbana quoq; domo cortem facere poterimus in qua paſcere ciconias grues Pauones gallinas anſeres & ſimilia dabitur ad vſus quottidianos. Excrementa aūt Purgamenta tritici minuta ad cibos cōmode dabūtur gallinis & cæteris auibus cohortalibus: & maxime cum Annonæ caritas fuerit.

Saginariū

Cors

Ornithotrophion

Ornithæ

Ornitagonia

Excreta

AQuilæ vt refert Aphrodiſæus in problematis oculorum acie acutiſſima inter aues principatum ſibi vendicant: nunquam bibunt veluti & cæteræ volucres aduncæ carniuoræ quod faciunt genera auium rectunguia fulmine non tanguntur: Vnde armigeri Iouis nomen acceperunt. C. Marius ſecundo conſulatu romanis aquilam legionibus ſolam dicauit cum eam antea vna cum lupis equis apris & minotauris ĩ ſignis haberent: Plura aquilarum eſſe genera ſatis notum eſt: quorum ad venationem nonnullis vtimur: hinc Aſturii quas ab anatum venatu Anatarias aquilas latialiter nuncupabimus principum & ditiorum ad delicias alumnantur: quemadmodum & accipitres: quibus ſocietate quadam aucupantur ſagacibus catulis aues excitantibus: quas humana gula populetur. Verum lepuſculos etiam aquilæ venantur: Vnde græcis eſt lagophonos: De accipitrum aquilarumq; generibus multa Plinius Albertus magnus & Ariſtoteles tradiderunt apud quos compluria ſi volueris diligens lector inuenies: Sed plurima in libellis qui cura virorum principum & ditiorum extant ſuper educatione accipitrum & cæteratum auium quæ venationis ſociæ ſunt.

Aſturii

Anatariæ aquilæ

Accipitreſ

Lagophonos

PAuo auis Iunonia laudatꝰ expādit colores caudæ aduerſo maxīe ſole: nā ſic fulgētiꝰ radiāt: ſed ñ añ trimatū: Vñ epigrāmatariꝰ poeta de pauōe ĩ Xeniis: Miraris quoties gēmātes explicat alas. Et potes hāc ſæuo tradeř dure coquo: Eſt illi vt refert Ariſtoteles hiſto. aīaliū prīo: Cura ornatus & politura veluti māſuetudo elephātis: & vulpibus aſtutia: Pauonem cibi gŕa primus occidit orator Hortēſius: ſaginare vero īſtituit. M.

Pauo in cibis primo

Aufidius Lurco circa nouiſſimũ piraticum bellũ: redituſq; ex eo q̃ſtu ſeſtertium ſexagena milia habuit: eius caro non facile coruptione putreſcit vt Diuus Auguſtinus in dei ciuitate atteſtatur.

PHaſianæ dictæ a phaſi colchorum fluuio exiſtimantur: Ab argonautis nãq; ex ea regione in græciam tranſportatæ ſunt: Id quod Martialis diſticho cui Phaſianæ lemma eſt dilucide oſtẽdit: Argoa primum ſum tranſportata carina: ante mihi notum nil niſi phaſis erat: & Petronius arbiter ĩ ſatyris: Iam paſidis vnda orbata eſt auibus: phaſianæ in cibis præ

Itis cæteris uolucribus cõmendantur: nutriũt enim impenſius nec ſtomachũ ut pote concoctu faciles ledunt: In hanc auem Itilum Terei mutatum mythici fabulantur.

PErdices libidinoſiſſimæ aues creduntur: plinius in decimo: Illæ qdem & maritos ſuos fallũt: qm̃ intẽperãtia libidinis frãgunt eaꝝ oua ne cubando detineantur: tunc ĩter ſe dimicãt mares deſiderio feminaꝝ victũ aiũt uene

Sodomiticæ aues rẽ pati Id qdẽ & coturnices: Trogus inqt & Gallinaceos aliqñ. Idẽ Ariſtoteles hiſt. aĩalium nono ſcriptũ reliqt: Hic. M. Varro. Sic pdices quæ vt Archelaus ſcribit uoce maris audita cõcipiunt: & Solinus: dimicaſ circa connubium victoſq; credunt fœminarum uice ſuſtinere uenerem: Ipſas libido ſic agitat vt ſi uentus a maſculis flauerit fiant pregnantes odor iucundiſſimi ſunt ſaporis: & ideo ſolis diuitum menſis apud ueteres ponebantur: Martialis ponitur Auſoniis auis hæc rariſſima menſis: hanc in lautorum mandere ſæpe ſoles. Eſt de illa & noſtrum diſtichon.

Lautorum dubiis perdix ſodomitica cœnis
Aptior: ægrotis iuſcula ſæpe dedit:

Theophraſtus philoſophorum peritiſſimus omnes in paphalagonia perdices bina corda habere ſcripſit: Sicut in cherroneſo ad propõtidem Lepores bina habere iocinora teſtãtur plinius & Ariſtoteles

Ortygiæ Qualeæ COturnices a ſono vocis autore Pompeio apud Delon partu deorum inſignem primo in uentæ vnde inſula nomen accepit: Ortygias græci nũcupãt latini coturnices Cibos grauiſſimos habent uenenorũ ſemina: nam Eleborum comedunt hominibus lœtiferum: vt refert Aphrodiſeus ĩ Problematibus: Lucretius in libris de rerũ natura Præterea nobis Veratrũ eſt acre venenũ: At capreis adipes & coturnicibus auget: quã ob cauſam menſis prudẽtioꝝ damnatæ: ſimulq; ꝑpter morbũ comitialem deſpui ſuetũ: quẽ ſolæ aĩalium ſentiunt præter hominẽ Autores Plinius & Solinus: Hinc nos diſticho luſimus.

In precio ſum nunc olim damnata Coturnix:
Vox nomen: precinm dat ſapor ipſe mihi:
Paruæ ſunt Auiculæ:& cũ ad nos venerint potius terreſtres q̃ ſub-
limes: nã aduenæ ſunt: vt hirundines per ver venientes ad nos: fla- Hirundo
re incipiẽte fauonio: quẽ ob id chelidoniam vocarũt a viſu hirundi Chelidon
nis quæ græce chelidon. Hinc chelidonia herba: qua oculis pulloꝝ Chelidõia
in nidulo viſum reſtituunt: Ariſtoteles hiſtorie animaliũ octauo ſcri Glottis
bit Coturnices abire ducibus glottide otto & ortigometra atq; etiã Ortus
Cinchramo a quo & noctu inquit reuocamus. Ortygo-
Porphyrio auis eſt laudatiſſima in comagene: nobilior tñ metra
balearica ut tradit Plinius: Cui inter aues Hæmatopodas Cinchra-
a colore pedũ ſanguineo numerandæ roſtrũ quod ꝑ ma mus.
xillis aues habere teſtis eſt Ariſtoteles & prælonga crura Hæmato-
rubent: Auiũ ſola morſu bibẽs cibũ omnẽ aqua tinctũ ad roſtrũ pe podas
dibus veluti manu affert: de illa diſtico meminit Martialis ĩ Xeniis. Roſtrum
Nomẽ habet magni volucris tã parua gigantis:& nomen Praſinus
porphiriõis habet Hanc ego crediderim eſſe quã Siculi & Romani
vernacula lingua Coturnicẽ appellãt. Nã aliã eſſe a phoenicoptero Coturnix
ex pennis rubentibus nomen adepto certo certius eſt. Phoenico
Grues: quæ a ſono vocis: excubias nocte diuidunt: capi- pterus
te ſubter alam condito dormiũt: alternis pedibus ĩſiſtẽ-
tes: Dux ipſe detecto capite & proſpicit & quod ſenſerit
ore ſignificat: nãde lapide quod dicitur falſum eſſe Ari-
ſtoteles hiſt. aĩalium. viii. exiſtimauit: Abeũt ex vltimis in vltima fla
tu ſecundo volãtes. Hinc ex ſcythicis cãpis ad paludes ægypti ſu-
periores vnde Nilus profluit venire dicuntur: quo in loco cũ pyg- Pygmei
meis bellant: Nõ.n.id fabula eſt: Sed certe genus rũ hoĩum tũ etiã
equoꝝ puſillũ vt dicitur eſt. deguntq; ĩ cauernis ex quo nomẽ Tro
glodytæ a ſubeũdis illis accepere: Aetatẽ in his ĩdicat color nã ſe-
nectute furueſcũt autore Solino: cuius rei cauſam reddidit Ariſto-
teles ultimo de generatione: volãtes autem ordine cuodam. Y. lit
teram faciunt. Id quod Palamedem deprehendiſſe legimus Diuus Y littera
Hieronymus ad Ruſticum de vita monaſtica Grues inquit vnam
ſequuntur ordine litterato: Martialis. Turbabis verſus nec littera
tota uolabit: vnam perdideris ſi palamedis auem: & Claudianus
Pendula ceu paruis moturæ bella colonis.
Tracia cum tepido permutant ſtrymonia Nilo
Ordinibus variis per nubila texitur alis
Littera: pennariumq; noti inſcribitur aer:
Plinius In Balearibus inquit inſulis in honore mẽſarum eſſe Vipio Viplones

nes:ſic enim uocãt minorẽ grũem:at Pipiones pulli ſunt colũbini. Pipiones

CIconiæ lingua carere dicunt:Sonum enim quem edunt oris potius q̃ uocis eſſe exiſtimarũt : maxima eſt his nec uulgaris pietas ſenectutẽ genetricis viciſſim educãtes vt Ariſtoteles nono hiſtoriæ aialiũ autor eſt. Tãtus his præterea honos ĩ theſſalia ſerpẽtum exitio vt capitale fuerit Ciconiam occidiſſe ut refert Solinus:Cornelius Nepos qui ſub diuo Aguſto cæſare deceſſit:cũ ſcriberet Turdos pauloãte cæptos ſaginarii:addidit Ciconias magis placere q̃ grues : cũ hæc nũc teſte Plinio ales ĩter primas expetatur:illam nemo uelit attigiſſe:Ciconiæ aũt pulli ĩ cibo lippitudini ĩpẽdio medent:hos apponer mẽſis iſtituit Ruſſus ꝑtori⁹ vt apud Porphirionẽ legim⁹:Ciconia ipſa græce πελαργὸς.

Pulli Ciconiæ

ANſer natura eſt ad ſenſus & ſtrepitus ales acuta & ſolicita:eidẽ vigil ineſt cura defenſo Capitolio maxime celebrata:quo tp̃ore Galli ſenones urbe capta & ĩcenſa duce Biẽno capitoliũ noctu aſcẽdẽtes anſeꝝ ſtrepitu ac clãgore excitato Mãlio deiecti fuere: vt ſcribunt. T. Liuius. v. ab vrbe cõdita:plinius. & Plutarch⁹ ĩ camillo hinc Lucretius Romulidaꝝ Arcis ſeruator candidus anſer:Apud veteres cõmendabant in cibis anſeres præſertim iociniore quod fartilibus quibuſdã in uẽtre vt creſceret excogitatũ eſt exemptumq; lacte & mulſo magis augeris:Horatius:nõ ſine farre pinguibus & ficis paſtũ iecur anſeris albi:Scipio;an Metellus:an. M. Seſſius tãtũ bonũ inuenerit incertũ eſt Cotta quidẽ Meſſalinus palmas pedũ ex his torrere:atq; patinis cũ criſtis gallinaceoꝝ condire mõſtrauit:cõmendant apud nos & plume quibus culcitras farcire cõſueuimus:& Adipe : Liquamine etiam inde excogitato quo præcipue hebræi in condimentis vtuntur:locus autem proprie vbi anſeres aluntur:chenoboſcion græci appellauere:nam χὴν χηνὸς anſer eſt.

Iecur anſerinum

Pluma anſerina
Adeps
Liquamen
Chenodoſcion

ANas quæ græce νῆσσα a natãdo nomẽ accepit:Cicero. ſerpere angues:natar Anaticulas volare merulas : cornib⁹ vti videmus boues:nepas aculeis:ſuã deniq; cuiq; naturam eſſe ad viuendũ ducẽ:in aquis. n. libentius q̃ ĩ terra uerſant. Ex quo inter Amphibia numerat:quæ græci vocãt auium genera vitæ duplicis cũ nõ tantũ terreſtria ſed aquatilia deſiderẽt pabula:vt Varro Plinius Columella & Ammianus ſcripſere. Ariſtoteles hiſto. animalium. viii. refert circa lacus & amnes uerſando victitare anates:olores:Phalarim: Vrinatricẽ:Boſcam anati ſimilẽ ſed minorem:& anſeres:quemadmodum Gauiæ ; Mergi : Fulicæ: Cæteris auibus domeſticis calidior eſt & plurimi nutrimenti vt eſt

Amphibia
Phalaris
Vrinatrix
Boſca
Mergi
Fulicæ
Cauiæ

apud Auicennam: Agulofis & pectore & ceruice commendatur in cibis: Vnde epigrāmat. poeta in Xeniis: Tota quidē ponatur anas ſed pectore tantum & ceruice ſapit cætera redde coquo. Vbi anates clauſæ paſcuntur Neſotrophion græci dixere. Neſotrophion

Ycnus græce vt inqt Higinius olor latinæ auis eſt tota cādida: quæ morti ꝓxima cantū flebilem canēt dicit̄: quaſi diuinans meliorē eſſe mortē q̄ vitā: Ideoq; Apollini uaticinationū deo erat dicata: vt ſcribūt. M. Tulius & Plato: Martialis. Dulcia defecta modulat̄ carmina līgua cātator Cycnus funeris ipſe ſui: Cycnus Phaetōtis amator poſtilliūs ītetitū diutino fletu ī hāc alitē mutat⁹ eſſe dicit̄ ī fabulis: Aduenietes e longinquo olores colla ꝓcedētib⁹ īponūt: & feſſos ad terga recipiūt: autor Plini⁹: ſic dicti vt qbuſdā placuit ꝙ ī totū cādicāt: veluti holocauſtū victima q̄ ītegra ignib⁹ īponebat̄: holographū teſtamētū ſola teſtatoris manu ſcriptū & holophanta in omnibus mendax. Holor Holocauſtum Holographum teſtamentū

Truthiocamelus auis ē magnitudīe reliq̄s excedēs ita vt beſtiaꝝ pene generi ſit ad numerāda: nā a terra nō tollit̄ pedib⁹ pugnat qbus hominē etiā ꝓſternit: cōcoquit deuorata quantumuis duriſſima vt clauos quoq; ferreos: Comendant̄ oua ipſius ꝓpter amplitudinē recepta pro vaſculis: & pennæ ad criſtas galearum conos adornantes vt Plinius autor eſt. Holophāta Struthiocamelus

Alli galliriacei ſydera nouere ternas diſtinguētes horas interdiu ipſo cātu: quē generoſiſſimi ferarum leones extimeſcunt: vt ſcribunt Solinus & Lucretius: Mortales ad opera excitant ſomnos abrumpētes: nam ante lucem in crepuſculo canere ſolent diem aduētare nuntiantes: cuius rei cauſam reddit M. Cicero de diuinatione ex Democriti autoritate: canere aūt deſinunt caſtrati: De his plinius in decimo Horum iquit ſunt Tripudia ſoliſtima: hi magiſtratus noſtros quotidie regnunt: domoſq; ipſi ſuas aut claudunt aut reſerant: hi faſces Romanos im pellunt aut retinent: iubent acies aut prohibent: victoriarum omnium toto orbe partarum auſpices: hæc ille: moris enim fuit Romanis ducibus pugnam inituris aduocare pullarium & offas Gallis obiiceret ad augurium captandum: ſi ueſcerentur ratum erat auſpicium cum aliquit ore excidiſſet terripudium dicebatur ſoliſtimum: mox tripudium dictum: quoniam ſilicet eſca in ſolo cadebat M. Tullius de diuinatione libro primo. Cum terripudio Flaminius auſpicaretur Pullarius diem prœlii committendi differebat: Galus græce αλεκτωρ vnde Alectorius lapis qui in ventriculo ipſius inuenitur. Pullarius Tripudiū ſoliſt. Alectori⁹

Capones — CApi ſiue capones galli gallinacei caſtrati dicuntur vt ſcri
Maialis — bit.M. Varro & Columella : differunt ergo a gallis : vt
Cantheri? — maialis a verre:Cantherius ab equo admiſſario : Veruex
Veruex — ab ariete:& caper ab hirco:At in cibis gratiores ſunt ut-
Caper — pote remoto ueneris vſu facti pinguiores & ſalubrioris nutrimenti
Martialis in Xeniis:Ne nimis exauſto macreſceret inguine gallus
amiſit teſtes nunc mihi gallus erit:Plinius Deſinunt canere caſtrati
quod duobus fit modis : lumbis aduſtis candente ferro : aut imis
cruribus:mox ulcere oblito figlina cræta:facilius ita pingueſcunt:
Ariſtoteles hiſtoriæ animalium nono Caſtrant̃ galinacei parte no-
uiſſima ſui alui quæ cũ coeunt cõcidit:hanc enim ſi duobus aut tri-
b? feramẽtis adueſſeris capos facies:pfecte caſtratis criſta paleſcit
Cucutire — & ipſi cucutrire deſinũt : neq; rẽ veneream repetunt : caſtrata autẽ
Caſtrata — omnia auctiora q̃ nõ caſtrata euadũt:E gallis apd nos euulſis teſti-
pina — culis p poſteriora modico vulnere capões fiũt:Hic noſtrũ diſtichõ.
Diſtichon — Pinguior vt fierem dempſit genitalia lumbis
Ruſtica:ſumq; capus:antea gallus eram.
Turundæ — Pinguſcunt autem milii farina cum melle preſertim: & turundis in
Loculamẽ — cibo datis:Nam Plinius eo nomine vocat Bucceas qbus farcire ſa
ta — ginareq;:gallinas:anſeres & capos ſolemus.

GAlliæ omni tẽpore ĩ loculamẽtis diſpoſitis:aut ab ipſiſ-
met electis loco abditiore oua pariunt præterq̃ duobus
mẽſibus hyemis brumalibus:Sed nõ omnia ad prolem
Hypene- — apta:egerunt namq; irrita q̃ plurima quæ a græcis Hyp
mia — penemia quaſi ſubuentanea:a latinis zephyria dicunt̃:& minora &
Ziphyria — minus iuncundi ſaporis:quædam geminos includunt vitellos Pu-
Gallinæ — milionum genus fœcõditate laudat̃:Ariſtoteles hiſt.animaliũ.vi.
pumiliæ — Adrianæ galinæ inquit paruo quidem ſunt corpore ſed quotidie
pariunt:nam quod incremento corporis deeſt in excrementũ ſemi
nale exũdat vt idẽ refert de generatione libro tertio. Vulgares etiã
gallinæ fœcundiores ſunt generoſis:patauinas cõmẽdat magnitu
Saginare — do.Saginatæ libras.xvi.põdere exuperãt.Primi dliaci Saginare do
gallinas — cuerſit:Exceptæ cœnis fuere iterdicto legis. C.Fannii cõſulis ãnis
xi.ante bellũ tertium punicum:Pingueſcũt autem in tenebris fari-
na mulſo conſperſa in cibis addita autore Columella: Martialis in
Xeniis de altili gallina præmiſſo lẽmate:Paſcitur & dulci facilis gal
Puluceratri — lina farina:Paſcitur & tenebris Ingenioſa gula eſt:Puluere impen-
ces aures — dio delectãtur in quo ſeſe volutando quodammodo ſcabunt : Sũt
atragema — enim pulueratrices ueluti ex humiuolis Alauda Perdix & attages
gallinaria — Ionicus laudatiſſima : de Gallinarum generibus ouis & incubatus

ac de Gallinariis cõſtituendis Plinius in decimo: Columella in nono ſcripſere: hoc vnum minime prætereũdum: pullis excluſis matrices glocitatrices ſub caueis ex ſalice cæteriſq; vitilibus cõcinatis includendas cũ pullis: quo ad illi firmiores fuerint: nec illud quoq; omittendum quod ſcribit Iulius Polux: caueam in quam ſe chortis alites cubitum ituræ recipiunt dici Petauron. Petauron

PVlli gallinacei dicuntur fœtus gallinarum vt nomẽ præfert ad huc tenelli: pullaſtrum & pullaſtram neoterice vocamus. M. Varro rei ruſticæ tertio: Chors in qua Paſcebantur gallinæ: & earum fructus erãt oua & Pulli: de his quoq; diſtico meminit Martialis in Xeniis: Si libycæ nobis uolucres & Phaſides eſſent accipetes: at nũc accipe chortis aues: Pullus aũt generale vocabulum eſt omnium alituum. Sed quadrupedum etiã quorundam fœtus pulli dicuntur: veluti pullus equinus & aſinin⁹: a quibus pullini dentes quos primum eiiciunt nomen adepti: Pullus item puer eius a quo obſcene eſſet amatus: Vnde. Q. Fabius cui eburno cognomen fuit propter candorem: ꝙ eius natis icta eſſet fulmine pullus Iouis eſt appellatus: Pullus quoq; ater collor dicitur: qui græce eſt a carbone Antharcinus: hinc pullatus attratus & nigra veſte indutus. Gallinacei pulli Pullus Pullini dẽtes Anthracinus

TVrtures verno tẽpore occultantur pennaſq; amittunt: menſtrua fœtura albæ inter illas cõmendantur: Illud ſcitu & admiratione dignum eſt quod traditur: Turturem amiſſo uiduam marito arborem viridem non petere: ſed ſiccis ramalibus & truncis ſemper inſidere: ac fluenta lympida ad potum turbidare. Pinguior in cibis probatur: & cura quidem leuiore ꝙ̃ cæteræ aues ſaginatᷓ: nã ĩ tenebris milio pĩgueſcit: habitat æſtãte loca frigida hyeme tepida: at Fringilla tepidis æſtate: ꝑ hyemes frigidis delectatᷓ: Dyſentericis ĩ cibo turtures mire ꝓdeſſe dicũtᷓ vtpote uẽtrem ſiſtentes: ſed efficatior ad hoc illarꝫ ſanguis habetur. Fringilla

FIcedula auis paruula ſic dicta videtᷓ ꝙ ficub⁹ pingueſcat: vt autor eſt. M. Varro in libris linguæ latinæ: Vnde Martialis: Cũ me ficus alat cũ paſcar dulcib⁹ vuis cur potius nomẽ nõ dedit vua mihi: græci quoq; Sycelidẽ ꝙ ficub⁹ ueſcatur appelauere hoc nomen autumno tantum poſſidet: nam poſtea a nigro vertice melãcoryphos vocatᷓ latinæ atricapilla. hoc ſitu dignum: naturam auibus neq; ueſſicam vrine receptaculũ neq; renes elargitam eſſe: quia multa indigebant humiditate vt oriri pinæ atq; inde creſcere poſſent: neq; omnino quidem mingunt: cum uero bibunt ſtercus immodice humidum deiiciunt. Sycelis Melancoryphus Atricapilla

TVrdos inter reliquas aues ī cibis laudauit antiquitas: vnde Horatius Nil melius turdo nil vulua dulcius ampla: & epigrāmatarius poeta in Xeniis īter aues turdus ſi qs me iudice: certet inter quadrupedes mattia prima lepus præfertur corū genus quoddā reliquis maiuſculum pectore albo ni grantibus maculis variegato quod merulæ magnitudine p hyemē iuniperi baccis enutritum ꝑſertim mōtana mittere ſub pillaris noīe conſueuerunt. Turdi autē paulo ante Diui Aug. Cæſaris principatum in turdario Saginari cœpti ſunt vt ex autoritate Nepotis diximus: Columella rei ruſticæ nono de educandis ī ornithone turdis hæc ſcribit: Hac impenſa curaq;. M. Terētius ternis ſæpe denariis ſingulos ēptitatos eſſe ſignificat auorum tēporib⁹: quibus qui triūphabant populo dabant epulū: at nūc ætatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hæc præcia: Sermone humano edocti loquunt̄. Agripina coniūx Claudii principis turdum habuit quod nunq̄ ante inquit Plinius imitantem ſermones humanos cum hæc proderem.

Pillaris
Turdariū

MErulæ dictæ ꝙ meræ ideſt ſolitariæ volitant: vt ſentit. M. Varro in libris de lingua latina hinc merulatim ſolitarie dicemus. Enigris ruffeſcunt, canunt æſtate: hyeme balbutiunt: circa ſolſtitium mutæ: roſtrum anniculis maribus in ebur tranſfiguratur Circa Cylenem arcadiæ necaliubi candidæ naſcuntur: Primæ auium pariunt & partum non educant: at fœliciter ſecundum ducunt ad fidem vt Ariſtoteles hiſto. animalium quinto teſtatur.

Merculatī

STurni nigri albis diſtincti maculis propriū habent catervatim volare: Vnde ſturnatim ſicut graculatim: humanum ſermonem ipſi ac luſciniæ cantu imitant̄: Papinius Auditaſq; memor penitus dimittere voces Sturnus: & aonio verſæ certamine picæ. Et Pli. Habebāt inqt Cæſaris iuuenes Sturnū: Itē luſcinias græco ſermone dociles: ꝑterea meditantes in diem & aſſidue noua loquentes lōgiore ēt cōtextu: In luſcinia perfecta muſicæ ſcientia modulatus edit̄ ſonus: & tūc diſtinguit̄ conciciſo: copulatur intorto: promittit̄ reuocatur infuſcatur ex inopinato: Auſpicio efficaci in ore Steſicori cecinit infantis: Albicantibus pennis nec quidem arte olim luſcinia dono data ē Agripinæ: Claudii Cæſaris vxori: Philomena vt fabulæ tradunt cū per vim a Tereo eſſet violata & elinguis facta ſatis decēte metamorphoſi hanc alitē ſibi induit: Vnde Martialis in apophoretis: flet Philomena nephas inceſti Tereos & quæ muta puella fuit garrula fertur auis: nam armonia cantus & varietate modulati ſoni cōmendatur.

Sturnatī
Graculatī
Luſcinia
Philoméa

PSitacus auis eſt tota viridis torque tantum purpureo in ceruice diſtincta: India & orientalis plaga hac abundat: Papiniꝰ ĩ ſiluis: Pſitacus ille plagæ viridis regnator eoæ: Pliniꝰ: India auē hãc mittit Pſitacē vocãt viridē toto corpore: torque tantũ miniato in ceruice diſtinctã: Impatores ſalutat: & q̃ accipit verba ꝓnunciat: In vino p̃cipue laſciua: capiti eius duritia eadē quæ roſtro: hæc cũ loqui diſcit ferreo verberat̃ radio: nõ ſentit aliter ictus: cũ deuolat roſtro ſe excipit: illi innitit̃ leuioremq̃ ſe ita pedũ ĩfirmitati facit: cui ad ſtipulant̃ Ariſtoteles Solinus & Apuleius floridorũ ſecũdo: meminit etiã de illo Martialis: Pſitacus a uobis aliorꝝ nomina diſcã: hoc didici per me dicere Cæſar aue: Macrobius in ſaturnal. de Auguſto: Salutatus ſimiliter a pſitaco emi iuſſit eũ: Idem miratus in pica hanc quoq̃ redemit: nam & picæ humana voce ſermocinãtur: hoc autem conſtat aues quæ litteras proferre poſſunt lingua præ cæteris eſſe latiore: nã lata lingua vt refert Ariſtoteles de partibus animalium ſecundo abſolutior eſt.

Pſitacus

Aues ſermocinantes

PIcæ adamant verba quæ loquũtur: nec diſcũt tãtnm ſed diligunt: meditãteſq̃ intra ſemet cura atq̃ cogitatione intẽtionē non occultãt: conſtat emori uictas difficultate verbi: verum addiſcere facilius putant q̃bus glans cibus eſt & quorꝝ pedibus vt hominis quini digituli numerantur: non. n. id omnibus inſigne: ſed illud omnibus proprium: q̃ cantu eloquũtur ita vt vocem ſi audias hominem putes: nec mirꝝ cum pieri filiæ cum muſis auſæ cantu decertare in id genus auis ſint mutatæ: Statius & Aonio verſæ certamine picæ. Nup inq̃t Plinius cerni cœpere picarum genera quæ longa inſignes cauda Variæ appellant̃. His proprium eſt omnibus annis cum ſeritur rapa calueſcere: vt corui omnes aquatici calueſcunt: ob id phalacrocoraces nominati: nam phalacros caluos græce dici ſatis notum eſt: Pica autem eadem eſt quæ Citta græcis: Vnde cittam in pregnantibus dicunt: quoniam auis illius variæ modo ſolent varia appetere: nam & cruſtas (vt cætera taceam) ex fluminibus in eſcam petunt non nullæ

Lata lĩgua.

Variæ picæ

Aquatici corui

Phalacrocoraces

phalacri.

Citta

COruos q̃ græce Coraces ore coire & parere vulgus arbitrat̃: ad q̃d reſpiciẽs epigrãmatariꝰ poeta in apophoretis ſcriptũ reliq̃t Coruẽ ſalutator quare fellator haberis: In caput intrauit mẽtula nulla tuũ: Id tñ Ariſt. de generatione aĩaliũ tertio negauit. Impatores ſalutãt vt ſcribũt Pli. & Macrobius hiſtoriam illius corui referentes: q ſub Tiberio principe ſermoni aſſuefactus omnibus matutinis euolans in forꝝ Tiberiũ deinde germanicum & Druſum Cæſares nominatim: mox tranſeuntem.

Corax.

Hiſt. Corui — populũ Ro. ſalutabat: Hũc Sutor ſiue æmulatiõe ſiue iracũdia ſubita ductus pp maculam calceis excremẽto eius poſitã interemit tãta plebis cõſternatiõe vt Sutor intereptus ſit: funus vero eliri celebratum cõſtrato lectulo ſuper duoꝶ æthiopũ humeros pcedẽte tibice ad rogũ vſq: qui cõſtructus dextra uiæ Appiæ ad ſecũdũ lapidem fuit. M. Seruilio. C. Ceſtio cõſulibus ad. v. Kalendas aprilis: Corui ra-rẽter cibos venantur: ſed carne morticina hoc eſt aialis p ſe mortui veſcuntur: vt uultures qui & Vulturii & aquilarũ plura genera:

Morticina

Vulturii — apud veteres futura ſignificare putabantur cantu & volatu: Inde Phœbo aues dicatæ deo diuinationis: ex eoq a Silio Italico Phœbea ales coruus nuncupatur.

perdix — Cornix & ipſa voces humanas imitatur: Papinius in Siluis. Quæq refert iungens iterata vocabula cornix: oẽs tamẽ fere codices Perdix habẽt: quod etiãnũ legi poſſe ipſe crediderim pp perdicis fabulã Ouidianã: Adde ꝙ Serenus illã garrulam appellat. i. canorã: aut ouum illitũ tulerit qd garrula perdix. Cornicem vero vocalẽ inueniri & nos liquido ſcimꝰ & plinius locupletiſſimus teſtis accedit in decimo ſic ſcribẽs. Nunc quoq erat in urbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix e betica: primũ colore mira admodũ nigro deinde plura contexta verba exprimẽs: & alia atq alia crebro addiſcẽs: Cornicis vita longiſſima: vtpote cui nouem noſtras ætates dedit Heſiodus: Hinc Iuuenalis de Neſtoris ætate polycronia longæui. Exẽplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.

Graculi vt ipſe exiſtimo dicũtur a voce quã priæ nõis ſyllabæ correſpondẽtẽ emittũt. M. Varro in libris linguæ latinæ dictos credidit ꝙ gregatim & agminatim volitãt eſt illis hoc nãq peculiare & genuinũ vt quottidie videmus. Nõ deſunt q a gerendo deducant: ꝙ iacta furmentoꝶ ſiue leguminũ ſemina gerant: eſt præterea his & auri & argenti cõpluriũq aliꝶ reꝶ mira furãdi natura: ex quo nõnulli monedulas appellauere exprimũt ẽt ſermonẽ humanũ quo ipẽſius delectãt: & caueis emiſſi

Monedulæ — reuertuntur. Quidam attamen inter genera monedulaꝶ quæ tria faciũt Graculum poſuere & lupum cognominatũ paruũ & ſcuram.

Lupus

Terraneola — Alauda auis eſt quã & galeritam dicimus cum plumula ellata in capite: huic ſimilis eſt Terraneola: niſi ꝙ apicem non habet ſic dicta quoniã in terra non in arboribus diuerſatur: nidificaturq: ambæ ſuauiſſime cantilant caueis cluſæ: Alauda neoterice nomẽ retinet: Terraneola apud nos triuia-

Corydalꝰ — liter regius appellatur: Græci alaudam a galea Corydalũ dixerunt:

eſt enim apud illos κόρυς galea: vnde etiam noſtri galeritam: niſi po- Galerita
tius a galero: hanc & Pariſitam uocant. Paraſita

CAſſita quibuſdam eadem auicula eſt quæ in ſegetibus di
uerſatur & nidulum ſtruit: id ferme temporis cum meſſis
inſtat pullos habens iam iá plumantes: de qua Aeſopus
phrix ille egregius fabulator luſit apologũ quem hic no-
ſtris inſerere operepręcium duximus. Ea caſſita itura cibum pullis
quæſitũ monet eos ut ſi quid audiant id cum redierit ſibi referant:
Interim aduentat dominus ſegitis illius & filio matura inquit hæc
operas poſtulãt: iccirco in craſtinum amicos adibis: & roga veni-
ant operam mutuam daturi vt meſſis peagatur: Vbi rediit mater:
renũtiauit omnia: & trepidii orãt ut ſe auferat: iubet illos caſſita bo
no aío eſſe: nã ſi domin⁹ ait ad amicos meſſem reiicit craſtino ſeges
nõ meteť: Die igiť poſtero caſſita ad pabula euolat: domin⁹ fruſtra
amicos ꝓ̃ſtolať: tũ ille rurſũ ad filium: Amici nulli ueniũt qn poti⁹
imus & cognatos affineſq̃ nr̃os oram⁹, vt ad ſint diluculo ad me-
tẽdũ: nũciant hoc itidẽ pulli pauidi Caſſitæ: ea hortať ſint a metu
ocioſi: futuꝝ vt neceſſarii ferme nulli obſeqales ſint: Aduertãt mo
do ſi qd denuo diceť: Orta luce ꝓxima & auicula ĩ paſtũ ꝓfecta affi
nes opã nõ ꝓ̃ſtãt: Hinc dñs filio Valeãt iqt bẽiuoli cũ ꝓpĩqs noſmet
pſi cras metem⁹: Id qđ ubi a pullis mr̃ accepit hora ĩgtiã ẽ abeũdis:
nũc dubio ꝓcul meſſis pageť ĩ ipſo. n. iã uertiť quoꝝ eſt negotiũ nõ
ĩ alio a quo petiť: Atq̃ ita Caſſita cũ pullulis faceſſit & ſeges deme-
tiť: Et hic eſt Aeſopi apolog⁹ de amicoꝝ & ꝓpinquoꝝ vt Gelli⁹ no
tat leui plerũq̃ & ĩani fiducia: Vnde audenť diceř poſſum⁹: o amici
amic⁹ nemo: o affines nulli affines: & illud ex oraculo q̃ſi Delphico
exiiſſe: Ne qd expectes ãicos ne qd cognatos qđ tu ꝑ te ageť poſſis

CArduelis auis minima eſt a carduo herba ſpinoſa nomẽ
adeptæ: legim⁹ apud Ariſtotelẽ ſpinã appeteř ligurinũ Ligurinus
& carduelem: de illa hæc Plinius ĩ. x. Minimæ auiũ car-
dueles ĩperata faciũt: nec uoce tantum: ſed pedibus &
ore pro manibus: Acanthis græca dictione a quibuſdam nomina-
tur: hinc poeta Littoraq̃ halcyonem reſonant & acanthida dumi.
Caphurnius in bucolico ludrico Aſtile credibule eſt vt vincat Acã Acanthis
thida cornis: ipſe tamen aliam a carduele crediderim: vt ſit quæ ſpi Solitarius
nus dicitur. Carduelis autem paſſer ſolitarius ſuauiter cantantes lu paſſer
ſciniæ pſitaci & reliquæ aues: quæ cantu delectãt caueis clauſæ ha-
bentur inde apud Papinium in ſiluis Cauea cui complexus ebori Cauea
virgaꝝ argenteus ordo pſitacum Metioris cuſtodiuit & epigram-
mat. poetæ de cauea eborea diſtichõ eſt apophoretis. Fiunt caueæ

a noſtris vt plurimum ordine virgarum æneatum paruulis aſſercu-
lis ligneis complexo. Cōmēdatur & vitex ſalicis gen⁹ naſcēs ī areno
ſis Sāguē ītēr frutices: amerina ſalix & id genus cætera vtilia ad vir
gas cauearū: Et hæc ſūt q̄ ex multis auiū generibus paucula ne opi
Galbula ſtographus liber exiret breuiret omiſſis Galbula vel vt alii Galbero
Galberus Regulo ſiue Regaliolo & trochilo oīum minimo: Motacilla ſemp
Regulus caudā mouente: Stardis non īſuauibus ad eſcā: Noctua Oto aurita
Trochilus Bubone qbus ad aues capiēdas vtunť aucupes: Pico Martio: Paſ-
Motacilla ſerculo ſalace: Vpupa criſtata: & Apodibus: q̄ cypſelli: vſu pedū ca
Stardæ rentibus: Cuculo: Herodio Ardea ve quā Garzā dicunt: Salo ſiue
Noctua Aegitho fœcūdo ut p̄dices & gallinæ: ac platea q̄ platelea Cicero-
Otus ni & Ariſtoteli Pelecanis: cōgeſſimus: iam thermas & præſertim cū
Picus bruma anni pars frigidior nunc ſit ingrediamur.
Vpupa
Cypſelli

ℭBalnearia cella. Caput. X.

Ardea THERMAE Locus appellať qui lauandi ſudādi-
Platelea ue vſibus deputať: aut calidis aquis: aut fornice
Pelenan⁹ tātū igne calefacto: nā thermon græci calidū di-
Herodius xere: ide thermopylæ ī græcia trāſitus a calidis
Aegithus aquis nomen accepit: Quæ autē proprie ad ſudā
dū loca habētur ea ī epiſtolis Seneca Sudatoria
Sudatoria nuncupat: Quid inquit cum ſudatoris? Omnis
ſudor per laborem exeat: In quibus vero deſcen-
Sudatoria dimus vt lauemur ante cœnam: aliis ve diei no-
ctiſq; horis: nam Cōmodum Antoniū īperatorē ſepties vel octies
p̄ diē lauiſſe legimus: Balneas uocam⁹ & balinea nā græci quoq; ba
lanion: quarum qui curam habēt Balneatores dicunť aliquādo me
Balneæ diaſtini. Diſpoſitionē docet Vitruuius i. v. Thermæ balneaq; apud
Balneato- romanos voluptatis & munditiarum gratia conſtitutæ ſunt tam pu
res blice quam priuatę: nec tātum in ſolo: ſed etiam penſiles: quas Ser-
mediaſtini gius orata primus inſtituit: Sed thermæ præſertim publice quarum
Thermæ multitudo & magnitudo quanta Romæ fuerit docent ruinæ: & P.
victor in eo libello qui eſt de regionibus vrbis: Ammianus Laua-
Balnea cra in vrbe inquit in modum prouinciarum extructa: Fuere autem
aquis me- in multis Italiæ locis & extra Italiam balnea q̄ aquis medicatis mor
dicatis bos curarent: quēadmodū puteolis & in Ethruria: vt ſcribit Varro:
Acade- & Sinueſſa: quibus narciſſus Claudii cæſaris libertus olim morbo le
mia uatus eſt: vt refert Tacitus: nam multis ægritudinibus medeban-
Ciceronia tur: autore Strabone: Itē in villa quā Cicero academiam appellauit
næ aquæ Ciceronianæ aq̄ oculis: & iuxta vrbem albulæ vulneribus plurimū

conferẽtes.Baiis quoq; vitiorum:vt inqt Seneca : diuerſorio ĩ cãpa Baiæ
nia erant balnea calidarũ aquarũ:& ad voluptatem : & ad ſanãdos
morbos aptiſſima ab omnibus celebrata:Cõmendantur & cereta-
na valitudinis curãdæ gratia:vt ſtrabo teſtatur:& ad Chalcidis cã-
pum aquarum callidarum ægritudinibus accomodatiſſima : qbus
Cornelius Sylla fœlix:vt ipſe dici voluit:vſus eſt. Habuit & lypara
ſiciliæ balnea ad valitudinẽ bonam & ex vſu voluptatem præſtãdã
vt optima iudicata autor Diodorus in.vii.Exptus ſum ipſe hac pro
xima æſtate Lixignani pagi parmenſis balnea:quorum vnda ſaluta Lixignani
ri intra pauculos dies vegetus exurgens ex accerrimo iunctararum balnea
dolere conualui:teſtis eſt Bartholomeus Anſelmus medicorũ opti
mus optimorũ archiatrus:cui me tantum debere fateor quantum:
Aeſculapio Viribus ex Hippolyto reformatus: Vigent ac tempeſta
te & alia cõpluria balnea aquis medicatis:luto etiam:ex quo ad vl-
cera imprimis lutamenta cõmendantur:de quibus quoniam ſuper Lutaméta
fluum videbatur ſcribere ſuperſedi.

PIſcina lauacrũ domi erat : vbi frigida calidaue lauabãtur Piſcina
atq; natabant vt in natabulo:Cicero latiorem inquit pi- Natabulũ
ſcinam voluiſſem:vbi iactata brachia nõ offenderentur.
Suetonius in Nerone Epulas e medio die ad mediã no-
ctem protrahebat:refotus ſæpius calidis piſcinis ac tempore æſti-
uo niuatis.E lampridius ſcribit Romanorũ imperatorem Helioga
balum:non niſi vnguento nobili:aut croco piſcinis infectis nataſ-
ſet:frigidis autẽ lauacris deditum græco vocabulo:quo vtitur Se-
neca Pſicrolutrem appellamus:nam lutra lauacra dicuntur quæ ab Pſichrolu
aquis Nymphea etiamnum vocata. tes

VRinarium locus ante balneum fuerat:vbi vrnas ponere Lutra
ſolebant:vnde nomen:vt ſentit.M.Varro ĩ libris linguæ nymphea
latinæ.Vrna ipſa:vt diximus:uas eſt aquarium:hinc Vr- Vrna
narium genus menſæ quadratæ in culina : de quo latius
infra ſuo loco dicemus.

APodituriũ latine ſpoliatoriũ & ſpoliariũ locus eſt ad mini Spoliariũ
ſteriũ balnei:ĩ quo ſe loturi aut ſudaturi veſtes dponebãt
meminit de illo Plinius ceciliꝰ ĩ epiſtola ad apolinarẽ plu
ribꝰ locis:& hoc maxĩe:ĩde apodyteriũ balinei luxũ & hi-
lare excipit cella frigidaria:in qua baptiſteriõ ãplũ atq; opacũ: ĩ fri-
gidaria aũt cella quod frigidariũ:vt nomen indicat frigida veluti
calida in calidaria:ĩ tepidario tepida lauabantur.Qui vero merce-
de ſeruanda ĩ balneis veſtimẽta ſuſcipiebat capſarius dicebatur:vt Capſarius
refert Vlpianus iureconſultus de officio præfecti vigilum

Laconicũ ſudatio ↄcamerata diceť formæ orbicularæ ubi
cruditatẽ ſtomachi excoqm⁹:locũ igne ĩcluſo ꝑ ſpiracula
paruula calefaciẽte pfurnio:hoc ẽ fornacula ex terra & tu
Præfurniũ bulis mãmaris q̃ & mãmæ addito tormẽto cõ cĩnata:quã
ſub noĩe hypocauſti multi ſignauere:nã hypocauſtũ uaporariũ iter
ꝑtamur.Papinius in ſiluis:Vbi lãguidus ignis ĩerrat ædib⁹ & tenuẽ
Hypocau uolũt hypocauſta uaporẽ.Plini⁹ cecili⁹ ĩ epiſtola ad Gallũ de uilla
ſtum laurẽtina.Applicitũ ẽ cubiculo hypocauſtũ pexiguũ quod anguſta
feneſtra ſuppoſitũ calorẽ:ut rõ exigit:aut effũdit:aut retinet. Alius
oĩno ab hoc erat Heliocamiuus uaporariũ quoddã ſola re:Et item
Zetæ loca in pluribus ædium partibus modo ſole multipliciter acce
Helioca= pto modo ignibus tepeſcebant:Vnde Lampridius indicos inquit
minus odores Heliogabalus ad vaporandas Zetas ſine carbonibus iube=
Zetæ bat incẽdi:Sed & præfurnium furni fornaciſq; os parens dicemus:
præfurniũ Columella de laconico : Mox deinde vt apti veniamus ad ganeas
quottidianam cruditatem laconicis exquoquimus & exuto ſudore
ſitim quærimus:noctesq; libidinibus & ebrietatibus : dies ludo vel
ſomno conſumimus:ac noſmet ipſos ducimus fortunatos : quod
nec orientem ſolem vidimus:nec occidentem.

Pnigos Ropnigeon ꝓprie ſignificat ſuffucatoriũ:utar enim hac
dictione quoad melior dabitur:eſt nãq; locus in balneis
ĩ quo ignis incluſus exæſtuat:Pnigos græce:latine æſtus
& ſuffocatio:& pnigo ſuffoco diciť:apud Pli.dictio ẽ de=
prauata q̃ an plinianæ ſentẽtiæ accomodari poſſit videãt eruditio=
res.Propnigeon equidẽ optime quadrat.& pro eo quod diximus
accipiẽdũ eſt:nam balnei partes iter q̃s eſt propnigeon deſcribẽs:
adiacet inqt vnctuariũ hypocauſtũ:adiacet propnigeon balinei:re
fellẽdus nõ eſt illoꝝ vt manifeſtarius error qui Propylæon lectitãt.

Shæriteriũ Phæriſteriũ locus eſt balnei ſpecie rotunda : in quo va=
ria exercitationũ genera veteres habuere. Vñ Pli.in epi
ſtolis Apodyterio ſuppoſitũ eſt Sphæriſteriũ quod plur
ra genera exercitationis pluresq; circulos capit:Suetoni⁹
ĩ Veſpaſiano Valitudĩe ꝓſperrima vſus eſt quãuis ad tuẽdã eã nihil
ãpli⁹q̃ fauces cæteraq; mẽbra ſibimet ad numeꝝ ĩ Sphæriſterio de=
fricaret.Sed ĩprimis ad exercitiũ pilæ fuit d̄putat⁹:quã greci σφαί=
Sphæro= ζαν appellãt:vñ apd̄ Senecã ſphæromachia pilæ luſoriæ certamẽ.
machia Aptiſteriũ in quo quis lauatur quaſi lauacrum & tincto=
riũ ac piſcina ipſa: nam bapto intingo : vnde baptiſma
Tinctoriũ intinctio: Plinius ad gallũ ĩde balinei cella frigidaria ſpa
Baptiſm⁹ cioſa & effuſa:cuius in cõtrariis parietib⁹ duo baptiſteria

velut eiecta finantur abũde capacia: & ad Apollinarem. Cella frigidaria ĩ q̃ baptiſteriũ ãplũ atq; opacũ. Soliũ ĩtẽ dr̃ ĩ balneis vas ĩ quo lauamur: græci pyleõ vocãt: Celſus Interpoſitis duab⁹ horis ĩ ſoliũ is aq̃ calidæ reſupin⁹ dimittẽdus ẽ: ſicut a gẽib⁹ ad umbilicũ aq̃ teneat: Pli. lib. xi. de lacte aſinæ poppe a certe ĩqt Domitii Nerõis cõiũx qngẽtas p oĩa ſecũ fœtas trahẽs balneaꝝ ẽt Solio totũ corp⁹ illo lacte macerabat: extẽdi quoq; cutẽ credẽs: & alibi. Argẽto fœmine lauanẽ: & niſi argẽtea Solia faſtidiãt: meminit de illo Suetoni⁹ q ſcribit Auguſtũ Duretã id dictiõe hiſpanica noĩaſſe: At ſoliũ occẽai prim⁹ ĩter prĩceps Alexãder roman⁹ appellauit: Soliũ ĩtẽ Sella regis græce thronos baſilicos: Sili⁹ Italicus: Cõſedit ſolio rerũq; ĩuaſit habenas: inde legim⁹ ĩ Solomonicis ꝓuerbiis. Iuſtitia firmat Soliũ. Solium Pyleon Dureta

LAbrũ manifeſtã in hominis partibus habet ſignificatione. Perſius: Nec fonte labra prolui caballino qui verſus Scazon eſt teſte Ruffino: dicitur & vas aquariũ hypocoriſticos ẽt labellũ quo in balneis præſertim maiores vtebantur: Cicero Labrũ ĩnqt ſi ĩ balneo nõ eſt cura vt ſit: in quo ſignificatu accepẽrũt plinius ĩ Epiſtolis & Stati⁹ in Siluis. Labrũ item ad oleum habuerunt olei factores Vnde. M. Cato in re ruſtica: Oleum in labrum primũ indito. inde in alterũ doliũ: de his labris amurcã ſemper fecemq; detrahito: ſed & labra vinaria legimus. Labellum

Lintea & qbus in balneis vtimur ſudaria territoria. Martialis. Ne tam ſæpe teret lintea ſullo tibi: & quibus Nautæ vtuntur velis. Vergilius Certum eſt dare lĩtea retro. His æolus prim⁹ nautas vti docuit vt ſcribit Diodorus: plinius: ab Icaro vela repta fuiſſe auctor eſt ĩ ſeptimo: At in. xix. apud Traconẽ inuẽta refert Carbaſa: cãdida ea fuerũt: Cãdori pertinace potiſſimũ gratia pmanente. Ad Actium tamẽ Cleopatra purpureo velo veniſſe cum. M. Antonio & eodem fuiſſe memoratur. Antea Alexãder Macedo in Indo amne nauigans verſicoloria primum in quodã certamine nauali Naumachiam appellãt: lintea exhibuerat. Tranſierunt & lintea ad ſpectantium umbracula: id quod primus omniũ. Q. Catulus campanam imitatus luxuriam fecit cum capitolium dedicaret: Carbaſina deinde inuexit in theatro Lẽtulus ſpinter a pollinaribus ludis: mox Cæſar ille dictator totum forum obũbrauit: Vtraq; autem e lino: vnde nomina fuere. Naumachia

GVttus vaſis genus erat ab eo dictus q; guttatim funderet: autor. M. Varro ĩ libris de lingua latina: eo ĩ balneis vſi ſunt Ro. veteres ad oleũ: quo poſt lauationem eorũ corpora in Alipthesio hoc eſt vnctuario: ita enim locus Eleotheſium Vnctuarium

Alipites dicitur vnctor qui græce aliptes & pedotriba vngere conſueue-
Vnctor rat. Hinc Apuleius ĩ floridis ampulam oleariam pro gutto poſuit.
Pedotriba Fiebat autem vt plurimũ e cornu bubalo. Nobiliores e cornu Rhi
Rhinoceros nocerotis guttum habuerunt. Iuue. magno cum Rhinocerote la-
uari qui ſolet. Et Epigrã. poeta in apophoretis Geſtauit modo frõ-
te me iuuencus. Verum Rhinocerota me putabis.

STrigiles dictæ ſũt a ſtringẽdo qđ radeř ſignificat: vt ſcri
bit Marcellus. Erant enim inſtrumenta balnearia ideſt
quibus utebantur in balneis maiores ad abradendum
Stigmẽta ſudorem: ut nunc linteis e corpore: & abſtergendas ſor
des quas inde ſtrigmẽta appellarunt. Perſius. I puer & ſtrigiles criſ
pini ad balnea defer. Legimus apud Strabonem libro. xv. de mo-
Frictio ribus indorum: illos exercitium præcipue frictionem probare: &
maxime ſtrigilib⁹ Ebeni leuibus corpora expolire: reges quoq; cor
pora ſtrigilum perfrictione curare. Scribit apuleius in floridis: Hip
piam Sophiſtam multiſcium & rerum experientia Dædalum ſibi cõ
cinaſſe Strigileculam ita fabrefactã ut in manu capulo moraretur:
Strigilecula & ex ea ſudor riuulo laberetur: Pergamenæ Strigiles vt optimæ ab
antiquis celebratæ Martialis in Apophoretis.

Pergamus has miſſit curuo diſtringere ferro
Ne tam ſæpe teret lintea fullo tibi.

Apoxyomenii Sordes autem e corpore radendo detergentes græci Apoxyome-
nos: hoc eſt diſtringentes nominarunt: vt Plinius in. xxxiiii. hiſto-
riæ nat. oſtendit: licet & diſtringere ſe dicant qui ſe poliunt exter-
guntq;: id quod fere poſt quietem matutinis ſolemus omnes: Eſt
& ſtringilis aluminis genus. Hiſpani uero ſtrigiles vocant auri nati
ui paruas maſſas: quod ſuper omnia ſolum in maſſa auro inuento
capitur: cum cætera in metallis reperta igni perficiantur: hoc ſta-
tim aurum eſt: conſũmatamq; materiam protinus habet: cum ita
inuenitur: vt idem auctor eſt Plinins.

¶ Franciſci Marii Grapaldi de partibus ædium liber ſecondus.

INFERIORIBVS ædiũ partibus q̃tũ potui diligenter quæ ue his cõuenire uiſa ſunt breuiter diſpoſitis: De baſilica: cœnaculo coquina gynæcio: cubiculo: valitudinario: ſacello: bibliotheca: armamẽtario: granario: poſtremo de turri: ultimaq; contignatiõe ſiue mauis tecto: q̃ oĩa ſuperiorib⁹ partib⁹ ad ſcripſi: quia ordo id exigere videbaẽ: quis eoꝝ plurima ĩferioribus quoq; ad æſtatis calores potiſſimũ euitandos ꝑ locoꝝ cõditiõe & regionũ diuerſitate architecti addere cõſueuerint: Hæc ẽt vt ad faſtigiũ dom⁹ ĩcœpta ꝑueniat ſubnectere cogimur In qs oĩb⁹ ĩterp̃tãdis ſi qd min⁹ elegãs q̃ doctrina tua expetebat honori cuius hæc eſt ſacrata editio: ſi qd minus eruditũ quã hæc tẽpora noſtra expoſcũt: & res ipſa de q̃ agiẽ poſtulabat iueneris: id omne tribue cũ ætati tũ negociis & publicis & priuatis. Mallui. n. ſubdialis promus ueniã deprecari: q̃ umbraticus cõdus uenia carere: ſubciſiuis horulis ætatis anno. vi. & vigeſimo olimpiadis qngẽteſimæ ſexageſimæ ſextæ ãno. ii. quod eſt dñici natalis millæſimo q̃dringẽteſimo ſupra octuageſimũ octauũ hæc nũq̃ agamus: public⁹ & priuatus interp̃s: nũc ſenator haud ingrata tñ. vt auguror: legẽtibus futura cõtexui nõ mediocri qdẽ labore: nõ parua difficultate quæ fuere totãq; uaria & vulgo incognita rimari excogitaẽ: oblata locis ſuis ponere: poſita ueteꝝ ſcriptoꝝ auctoritate firmare: ad illos. n. tãq̃ ad ãchorã recurrere opæp̃ciũ duxi: vt & fides locupletior haberet: & lector curioſus fõtẽ quo pluria poſſet haurię ñ ignoraret: qb⁹ cau ſis ueniã apud te ñ ſolũ: ſed apđ ceteros facile me adeptuꝝ: ut par ẽ: exiſtimãs: ad ſupiora dom⁹ audẽter aſcẽdo aĩo eqdẽ aut delectare iã doctos: aut indoctos (vt ille inquit) manifeſtius erudire.

Superiora

Subdialis promus

Vmbraticus cõdus.

¶ Scalæ contignatio pauimenta proceſtrium. Caput I.

SCalæ igitur a ſcãdẽdo nomen acceperũt: quod his altiora ſcãdimus: Gradus quoq; e ligno marmore laterculis ſunt per quos ad ſuperiora ædiũ & ædificiorũ omnium aſcenditur autore Marcello Vergil. Poteſq; ſub ipſos nituntę gradibus Plinius l. xxxvi. Portituſq; aſcẽdũẽ nonagenis gradibus oẽs: nam proprie ex plurimis gradib⁹ ſcalæ ɔſtãt. M. Varro Grad⁹ inqt duplicata ſcãſio. Scalæ vero qbus per gyrum aſcendimus a Co-

Gradus

Cochlides chleæ forma & Cochlides & cochleæ dicuntur. Fiunt & ſcalæ e te-
Cochleæ retibus lignis perticas uocant gradibus interpoſitis: & e funibus
Portatiles canabinis ambæ portatiles: utuntur illis putatores vindemiatores
Scalæ & nos domi ad plurima: his uero milites etiam ĩ vrbium oppugna
perticæ tionibus vt ſcandentes muros introire poſſint: tales vt eſt apud
Vegerium dedere militari Capaneus excogitauit: vtuntur illis &
fures & amantes ad furta: Aſclapiades medicus pruſienſis nullo
unq̃ modo ĩfirmus ſuprema in ſenecta lapſu ſcalarum ueluti Elpe-
nor morte ſubita exanimatus eſt.

COntignatio: quæ triuialiter ſolariũ: dicitur ſiue ſtrata ſit
Solariũ cemento laterculiſue: ſiue non ſtrata Plinius. Sexqui pe
dalis paries non pluſq̃ vnam cõtignationẽ: tolleret Am
mianus Marcellinus: ad contignationem turris tertiam
aſcenderunt Prima autem ſi parietis firma ſoliditas patitur per te-
ſtudinem concameranda. A tigno nomen mutuatur: quod in lege
Tignum xii. tabulatarum notat omne genus materiæ: ex quo ædificia coſtant
Tignarius Inde Tignarius non ſolum qui dolabra lingua complanat: ſed qui
ædificat nomẽ accepit: vt Caius iurecõſul. atteſtał Porrigũtur aũt
Aſſeras Trabes ſuppoſitis mutulis a pariete in parietem vt fiat cõtignatio:
ſuperponuntur mox Tigilla quæ aſſeres tráſuerſæ illis tabulæ: tabu
Mutuli lis rudus nouum ſiue laterculi vel teſſerulæ cũ calce: Antiqui mutu
los e marmore parieti interſerebant firmiſſime q̃bus imponebãt ca
pita trabium alligata cum anſis & fibulis æneis ad trabeationem ca
tenandam: apud nos e parietibus prominentes ex robore ĩſculpti
proceres ponunł & ſæpicule inauranł Proceꝝ ẽt nomẽ adepti: Aſſeres ipſi e
truncis arboꝝ ſtridula dẽtataq; e ferro Serra nõ ſolũ ad hoc opꝰ ſed
ẽt ad cõpluria alia mortalium uſibus producenda ſecantur: queãd-
modum & Tabulæ: ad arculas: ualuas: fulcra & menſas: aſſeres etiã.
bipenni & dolabra ex vnico trunco quadrantur ſic dicti ꝙ trabibus
Tabulæ parietibuſq; aſſideant: texturam coaſſationem uocitamus: vt tabu-
Coſſatio lis tabulationem: Et Tabulata: inquibus ſi fiſſuræ fuerint rimæ pro
Tabulatio prie dicentur: nam & axes tabulæ ſectiles ſunt Feſto pom. a quibus
Tabulata etiam aſſamenta & aſſulæ Trabes uero duo ligna compacta: qualia
Rimæ nectuntur ferreis clauis cum latiudo triclinii craſſitudinem neceſ-
Trabes ſariam in ſola arbore non inuenit: fiuntq; firmiſſimæ ex robore &
Axes abiete: E iuglande facile franguntur ſed id ꝓnuntiãt ſtrepitu quod
Aſſamẽta in Antandro accidit vt refert Plinius cum e balneis teriti ſono pro
Aſſulæ fugerũt: Ex Vlmo ſtilla marceſcunt & æuo præ cæteris corrumpun
Veſtire tur veſtiuntur; & trabes aliena materia arboribus in laminas ſectis
trabes quas pulcherrimas præſtat Abies & utraq; populus.

Pauimenta quibus lacunarũ nitor reſpondere debet ex ulmo ad cameras primum Agrippa inthermis quas romæ fecerat trãſtuliſſe legimus: hæc fuere ex lapideis figlinisue cruſtis vitro tectis atq; encauſto pictis: quod opus e muſaico: vt nũc appellant Teſſaltũ dicit̃ q teſſelis .i. paruus quadratis lapillis intextũ fit: Pauimẽta aũt ſunt a pauire quod ferire ſignificat quia fiebãt vt fiunt e lapidibus & teſtulis bene pcuſſis addita calce. Pli. fractis etiã teſtis vtẽdo ſic ut firmius durent tuſis addita calce q̃ vocãt Signigna: dicta hæc ſunt barbarica: & teſtacea: latini feſtucas ſubiiciẽdo Gãnea nũcuparunt: ſternunt̃ & cheroſtrata a cornibus: ſcalpturata: ſubdialia quæ Hypethra: ſubtegulanea græcis hypoſtega: Græcanica: & Pœnica e marmore vt volũt numidico pterea Lithoſtrata e paruulis cruſtis marmoreis quaſi pauimẽta lapidibus ſtrata: q̃ qdem ſub Sylla cœptauere. Sternunt̃ & Aſarota in qbus Xenodorus primus claruit: nã Aſarotũ ſtrauit miro artificio paruulis teſtulis ĩ varios colores tinctis: & imagines pictis. Vñ Papinius in prĩo ſiluaꝝ Tiburtinã villam Vopiſci deſcribẽs: varias vbi picta p artes gaudet hum⁹ Superãtq; nouis Aſarota figuris. Nomẽ ab a & ſaroſcopo ſiue vero mutuat̃: Scopa quoq; a græcis ſaros dicta: Vñ Euſaroton: Teſſerulas aũt qb⁹ ĩſtrata pauimenta uariant̃ dum Verſicoloria fiunt Embleta quidam dixere veluti Sculptiones inſertas: cum Emballo ſit ĩterſero: quæ ĩ lignis ẽt fieri decenter uidem⁹: Materia vero pauimẽti ſaxa ſilicet cõtuſa ſiue teſtæ fractæ & glarea cũ calce rudus nouũ uocat̃. Nã & dirrupti pauimenti poſtea rudus uetus nuncupat̃. Plinius cõplanatæ eãt ueteri rudere uiæ. De nouo Vitruuius architectus: Tũc ſuper ſtratũ duces rudus hoc eſt ſaxa cõtuſa duabus partibus & una calcis temperatæ conſtitues: unde Rudetum plenũ rudere locum: & erudare rudeta aſportare.

Proceſtriũ apud Pli. iuniorẽ in epiſtolis exiſtimo locũ eſſe diciq; apertũ & patulũ quo pceditur in cubiculis cœnaculis & reliquis partibus ſuperioribus: ait.n. ĩ epiſtola ad Gallũ de uilla laurẽtina: Poſt hãc cubiculũ cũ proceſtrio altitudine æſtiuũ munimẽto hibernũ: nã pceſtria vt Pompeius inqt ædificia ſunt ante caſtra. vel qbus pcedit̃ in muro. Sũt tamẽ qui velint cũ procoetone eſſe legẽdũ loco ante cubiculũ nomẽ ex græco ſibi vendicãte. Nemo eſt qui ſuam etiã deformẽ ne dicã ĩformẽ fœturã nõ probet. Fit autem proceſtriũ æqualibus colũnaꝝ marmorearũ lateritiarũue ĩterualis patulum: ſup quarũ epyſtilia arcus curuãtur vt ſpetioſior ſit ſtructura: Arcus enim in ædificiis fornicatur in hyemiſculum: quẽadmodũ & cæleſtis quem irim appellant: & e

Teſſelatũ
Teſſellæ
Muſeacũ
Signina
Gannea
Grecannica
Hypæthra
Subdialia
Lithoſtrota
Aſarota
Subtegulanea
Hypoſtega
Saros
Euſarotõ
Emblẽmata
Rudus
Rudus quomõ
Rudetum
procoetõ
Arcus ĩn ædifi.
Iris

cornu hippotoxotarum venatorũq; contenditur: ſpiculis dirrigen-
dis aptiſſimus: hunc locũ ipſe exiſtimauerim dici poſſe pergulam
cauedium ſiue hortos & plateas proſpectantem: in quo ambulare
Pergula cõſueuimus: Vnde a pergendo fortaſe pergula nominata: cui cõſi
Exedræ miles ſunt patentes exedræ: Vnde Vitruuius lib. vii. Apertis uero
inquit ideſt Periſtyliis aut exedris aut cæteris huiſmodi locis quo
ſol & luna poſſit radios ſuos ĩmittere. Nec me preterit Pergulã p-
prie locum notare in quo opera ſua uelut in proparulo artifices ha
bebant: hinc legimus Apellem perfecta opera in pergula propo-
ſuiſſe. In prima autem ædibus ſolaria tectaue ſepto ne quis cadat ĩ
Loricula preceps muniuntur: id loricam loticulam Peribolum ue nominare
peribolus poſſumus: Nã lorica ſepimentum eſt apud hiſtoricos quo urbem
cingunt obſeſſores: Peribolus vero accipitur a Diuo Hieronymo
pro ſepto corona & circuitu: Petronius Arbiter lorica inquit ſiue
cancellus eſt murus cœnaculorum ſeu quorumlibet ædificiorum
Cãcellus oram ab iniuria lapſus inibi incedentis defendens.

¶ Baſilica Caput II.

BASILICAM quæ pprie publica eſt Regiam
Pancratia notans: commodato uocabulo dicere poſſu-
ſtes penta mus locum domi ampliorem in quo dominum
thi id temporis expectãt ſalutatores: Cliẽtes patro
Quĩquer- nos diſputando: vel colloquendo: ſeruuli domi
tiones nos ad miſſos ſedendo deambulãdo ue preſto-
Paleſtrita lantur: fiunt interdum & conuiuia maiora: cho-
Pyxagat⁹ reæq; ad citharæ & tibiæ amenos concentus du
Pictæ cuntur: Et princeps ius dicens ibi quoq; ad tri-
Pugil bunal ſedem habebit: cauſas cognoſcet & iudicabit. Ludi præterea
Funepe⁹ ibi dem a Pancratiaſtis pẽtathlis quos & quinquertiones dicimus
Schœno- a Paleſtritis: Pyxagathis ſiue pugilibus qui Pyctæ: Petauriſtis Peta-
bates mĩariis: mimis funiãbul' ſiue Funepidis quos græci ſchœnobatas:
gymnaſiũ Athietis: præſtigiatoribus: & id genus cæteris exhibẽtur: Verũ ipſe
Gymnaſi in ædibus locum peculiarem exercitationibus: ponẽdum exiſtima-
arches uerim quod Gymnaſiũ a græcis primo delectatiõis & exercitii gra-
Progym- tia inſtitutũ vt referẽte Cicerone ĩ. ii. de oratore didici græca dictio
naſmata ne appellabitur: Hinc Gymnaſiarches prĩceps gymnaſii: & pgym
Scholæ naſmata præexercitamenta: Licet poſtea philoſophi gymnalia te-
Diatribæ nuerit & ĩ illis diſputauerit: quæ & ſcholæ & Diatribæ uocitatæ ſũt.
Luſta Exercitabũtur autem lucta q̃ Paleſtra a laconicis Thucidide hiſtori
Paleſtra co autore nudatis corporibus & oleo delibutis inuenta. Diſco quo
Diſcus Apollo Hyacinthum per imprudentiam interfecit: Haltere Saltu:

Ceſtibus: Folepila trigonali.Harpaſto:& cæteris ludricis exercita
tionibus:quæ profecto laudandæ ſunt:vnde Ariſtoteles politicoꝶ
viii.monet Ephœbos gymnaſticæ diſciplinæ exercitationi traden
dos eſſe ut fiant agiliores & firmiores:Dedecet adoleſcentem iuue
nē ſeniorē etiā: vt ſæpicule fit: Teſſeris & alueolo tabellis ue pictis
& Alea lydorum vt vult Herodotus inuento dies perdere. Legant Alea prio
latini:eruditi: Vulgaria agrāmatici qui uel propter ualitudinē vel
ætatem corpus exercere non poſſunt: Omne tempus amittitur Humanio
& vitæ nō adſcribendū:quod humanioribus litteris nec domi nec res litteræ
foris impediētibus:quod artibus ingeniis:quod honeſtis exercita
mentis non impartitur:Ocium ſine virtute mors eſt & viui: vt in-
quiunt: hominis ſepultura:Nō poſſum non laudare nō præconiis
efferre Indorum Gymnoſophiſtas:qui ne torpore animi: deſuetu- Gymnoſo
dine ocioq; ocioſo corrupti viui atq; uidētes:vt ait Lucretius: vitā phiſtæ
perderent;Cum menſa poſita ex diuerſis locis & officiis ad fruga
les epulas cōuenirēt Iuuenes interogabāt:vt a prima luce ad illud
diei rationem bene recteq; geſtorum cōmemorarent:qui nihil ha-
bebat offerre unde pranderet Impranſus foras ad opus aliquod ex
trudebatur. Quæ quidem optima conſuetudo vtinam hac tem- Cōſuetu-
peſtate ſaltem a nobis reciperetur.Diſcerent profecto multi laxius do optīa
tempore tanquam gratuito abutentes illius rationem iuxta Cato-
nianam ſententiam reddere:cuius iacturam naucifacientes in cra
ſtinum ſemper differunt ſana conſiglia:dum vitæ nullum maius di
ſpendium ſit q̄ dilatio poſtq̄ ſpiritus homini datus eſt precario: Ve
homini qui nullū aliud habet argumētum:quo ſe probet diu uixiſ-
ſe præter ætatem.

ℭCoenaculum Caput .III.

COENACVLVM Locus appellatur vbi cœ-
namus vt autor eſt.M.Varro in libris de lingua
latina:& proprie in ſuperiore ædium parte:Cœ Cœnario
natio vero aut Dietæ in ima Nā & ſuperioris do Dietæ
mus vniuerſa cœnacula dicta. Vnde cœnacula
īquit Pompeius ad quæ ſcalis aſcēditur. Et Sue
tonius cœnaculum meritorium dixit mercede
conductum:cum ſuperiora inquilinis locarent:
Iuuenalis de pauperibus:nā quæ meritoria ſom
nū admittūt.Itē rar⁹ uenit ī cœnacula miles.Tricliniū quoq; quod
Cicero Conclaue:idē locus dicebatur:in quo tribus totis menſiſue Tricliniū
ſtratis comedebāt p̄cipue cōuiuio accepti.Apuleius in.x.Iā deniq; Conclaue

cœnati e triclinio dñi deceſſeramus: Huius quanta latiudo fuerit
bis tanta longitudo eſſe debet ſymetrica ratione: vt Vitruuius i.vi.
Architri-clinius teſtatur. Inde Architriclinus qui conuiuio præeſt nomen accepit.
Inde mappæ: inde lecti trichlinares. Plau. in bacchidibus a duob⁹
Biclinium lectis biclinium formauit: ait. n. Aduortite Mneſiloche & tu piſto-
clere iam facite in biclinio cum amica ſua uterq; acubiltum eatis
ita negotium eſt: atq; ibidem ubi ſunt lecti ſtrati poteris cito κλίνη
nãq; græce lectus dicitur latine: Hinc Hexaclinos torus diſcubito-
Hexacli-nos rius qui ſex capiebat. Martialis. Eſt reſtudinẽ menſus quater hexa-
clinon: Habuerunr antiqui & quæ ab herbis ſtibadia appellauere:
Stibadia ex marmore poſtea veluti apud Plinium in epiſtolis: Martialis eo
diſticho cui lemma eſt ſtibadium inquit Accipe lunata ſcriptũ te-
ſtudine ſigma: octo capit: veniat quiſquis amicus erit.

FEneſtra qua lucem accipere loca conſueuerunt: Ouid.
Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat. Nonio Trã
ſena dicitur: quæ & extẽtum funem notat apud Plautũ
& Saluſtium: Cicero ĩ oratore quaſi per tranſenam præ
tereũtes ſtrictĩ aſpeximus: Ammianus: tãq̃ e trãſena ſimul emiſſis
Debent añt & cubiculis & bibliothecis vt ſcribit Vitruuius in pri-
mo fieri oriẽtem uerſus feneſtræ: quas etiam Auicennas comẽdat
quoniam ſol matutinus intrans aerem purificat: Verũ cum pro cõ-
ditione tempoꝝ loca ſint in ædibus diſponenda ita vt cubicula vt
triclinia habeamus & æſtiua & hiberna: ne ciconiæ negrues homi-
nibus prudentiores videanť. Feneſtræ cõmẽdabunť per æſtates ſe
ptẽtrionem ſpectantes: hyemales vero aerem meridianalem intro
ducentes Nos attamen orientales: ſi fieri poteſt: quibuſcũq; fere
Specula-ria locis impendio laudamus: Neceſſaria omnibus ſũt ſpecularia vt ſi-
ne aeris nocumento cum uolumus lux admittatur cũ trãſluceãt vt-
pote olim facta e ſpeculari lapide tranſlucido: nunc aurem e vitreis
orbibus vel teſſellis plumbo iunctis: hinc Seneca ad Lucilium lib.
xiiii. quædam noſtra demum prodiiſſe memoria ſcimus: vt ſpecu-
larioꝝ uſum per lucente teſta clarum traſmittentium lumen: ſed
charthaceæ etiam ſcedulæ: & linrea cæra alba & caprino ſeuo inun
Cancelli cta modo probatur. Vulpianus iureconſultus Specularia inquit &
uela frigoris cauſa imbrium in domo ſuunt: inſtrumẽto domus non
Clatrata feneſtra cõtinerit Caſſius exiſtimabit. Verum addere prius oportet clauſtra
e tabulis quæ ſuper cardines veluti de foribus dictũ eſt deuoluan-
Subſcu-des tur: ea ramen arte cõpacta vt per rimas tabularũ aer nocturnus in-
trare & dormientibus obeſſe nõ poſſit: hinc Subſcudes primis tabu
lis æque imittuntur: Cancelli nãq; appellantur ligna modicis inter

uallis inter ſe intráſuerſum annexa: quibus muniuntur fæneſtræ. Diuus Hierony. ſolomonis Prouerbioꝝ ſeptío De feneſtra domus meæ p cancellos proſpexi iuuenē video paruulū: Et cācellis diſtincta eſt curis elephantoꝝ: Inde cancellata dcā a plinio in octauo ſic ſcribēte: ſed cancellata cutis & inuitās id genus aīaliū odore ergo cū cæteri recepere exanimata arctatis in rugas repēte cancellis cōpræhenſas enecāt: Antiq ēt cācros dixerunt Vnde Hyppocoriſticos cancelli: a qbus cancellare uerbum deductum ex inductione Linearū tranſuerſarum: & ab eo cancellarii qui ſcribæ grāmateiq; uocātur: Et clatrii quoq; quibus aliquid munitur aut ſepitur nuncupati. His vtimur ad feneſtras: Inde Clatrata feneſtra apud Plautum ī milite cum inquit: mirum eſt facinus quomodo hæc hic tranſire potuerit: nam certo neq; ſolarium apud nos eſt neq; hortus ullus: neq; feneſtra niſi clatrata: Clatri apud. M. catonem in re ruſtica ligna ſunt cauearum quibus hæmuniuntur.

Cācellarii
Scribæ
Clatri
Grammatici
Clatrata feneſtra

LAquearium ſiue lacunata lacu trabe in ædificiis plana triclinii cubiculiq; partem ſuperiorem ſiginificat ſed lacus etiam dicitur lacunar: Suetonius in Nerone lacunaria quæ noctu ſuper dormientem laxata machina deciderent parauit & Verg. Sūmiq; ferit laquearia tecti. Primuss Pamphilus Brietis filius Apellis preceptor Lacunaria pingere inſtituit: nec cameras ante eum taliter adornare mos fuit: vt ſcribit Pli. qui luxū romanoꝝ notans ſic etiam in. xxxiiii. inquit: Laquearia nunc & in priuatis domibus auro teguntur: poſt carthaginem euerſam primo inauratu ſunt in capitolio cenſura. L. Mūmi inde tranſiere in cameras in parietes quoq;: qui & ipſi tāq̄ uaſa inaurantur: Propertius in tertio elegiaꝝ: nec camera auratas inter eburna trabes: Papinius in primo ſiluaꝝ: Robora dalmatico lucent ſatiata metallo: Salaucis quoq; regis colchorum aureæ cameræ argenteæ trabes & cōlumnæ: atq; paraſtatæ fuiſſe narrantur victo Soſeſtre ægypti rege ditiſſimo: ſed imprimis Verſatilia admiratiōi fuere cum aliam ex alia faciem oſtentarent.

Lacus
Lacunar
Laquearia picta prío
Lacunaria aurata primo
Verſatilia Laquearia

POlimyxos lucerna dicitur quæ multos habet angulos & ī his funiculos illuſtrādis cōuiuiis accomodamus vnde Mart. ī Apophoretis. Illuſtrem cū tota meis cōuiuia flāmis: Totq; gerāmyxos: vna lucerna vocor: Lucerna aūt græce Lychnus. Verg. Pēdēt lychni laq̄arib⁹ aureis: & Lucreti⁹ Lumina pēdentes lychni: Lacunaribus. n. eos appēdebāt ueteres ueluti nos cādelabra Orichalcea quæ recte appellabimus Penſilia: vt lychnum penſilē illi dixere: primi ægyptii lucernæ uſum monſtraue

Lucerna
Lychnus
Pēſilia cādelabra
Penſilis lychnus

re vt eſt apud Euſebiũ.x.p̃parationis euãgelicæ:alychno Ellychniũ
eſt qui lucernæ adhibet:& flãmã nutrit funiculus Pli.ĩ.xxxv. de Sul
Cauton phuris generibus.Quartũ cauton inquit ad Ellychnia maxime con
Ellychniũ ficienda q̃uis oẽs fere codices habeãt lychnia quod etiã placet: cũ
Lychnia lychnia græce ſint cãdelabra aliquãdo & eadem quæ ellychnia:ſed
Lychnobii meam magis amo fœturã:Demoſthenis oratiões ad lucernã lucu-
Thriallis bratas dixerũt Ellychnion redolere:ſed & thryallida & Phlomõ vo
Phlomos cant:alychno quoq̧ lychnobios ad lucernas viuentes qui noctibus
vice dierũ vtunt̃ noiarunt:Seneca epiſtolarũ vltimo:Nihil conſu-
mebat niſi noctẽ:Itaq̧ credo dicẽtibus illum quibuſdã auarũ & ſor
Lychnu- didũ vos inqt & lychnobiũ dicetis:lychnuchi autẽ lychnos ample
chi ctunt̃:& ſane ita nominat̃ apud græcos qcqd lucernas ſuſtinet: vt
Ophiuc⁹ inter aſtra ophiulcus id eſt vt Columella vertit anguifer: & Dadu-
Daduch⁹ chus tedifer: Sceptruchi reges Homero ſceptriferi: at cliduchus
Septruchi clauiger: Vtiliſſimi vero lucenarũ funiculis habentur floculi qdam
Cliduch⁹ in pillulis roboreis naſcentes: Vnde Plinius in decimo ſexto de fru
ctibus quos robur producit: Naſcuntur in eo inquit pilulæ nucibus
Funiculi nõ abſimiles intus habentes floculos molles lucernarũ luminibus
aptos nam & ſine oleo flagrant:ſicuti galla nigra:Quo loco a veri-
tate hiſtoriæ recedentes quidã floſculos lectitant. Ipſi autem lucer
narũ candelarũq̧ funiculi cum nimium exuſti flãmam lucidam non
emittunt emungũtur quodã inſtrumẽto:quod ab emũgendo emũ
Emuncto ctorium appellabitur:qua dictione in alio tamẽ ſignificatu vtuntur
rium medici. Emungere quidem proprie eſt nares pituita muco & ſordi-
bus ſuperfluis purgare. Vnde in prouerbiis Solomonicis tritum il-
lud adagiũ: qui vehemẽter emũgit elicit ſanguinẽ:& quẽadmodũ q
nares habet emunctas acrius olfacit & clarius loquitur: ita cande-
læ emunctæ ſuperfluitate funiculi in fungos iam conſumpti limpi-
dius ſplendidiuſq̧ lumen emittunt: Plau. lychnium emunge parũ-
per vt videat anus vbi pedes ponat.

Delphica ABaccus mẽſa dicitur ſtructoria quam poculis ornare cõ-
Cortina ſueuimus: vt etiã e marmore Delphicã: quæ cortinam tẽ
pli antiquitus notabat. Auſonius: fama eſt: fictilibus cœ
naſſe. Agathoclea regẽ: atq̧ abacũ ſamio ſæpe oneraſſe
luto. M. Cicero in tuſculanis q̃onibus abacos inqt cõplures orna-
Abaculi uit auro argẽtoq̧ cælato. Eſt & abacus res depingẽdis deſignãdiſq̧
aptiſſima formis: vt ſcribit Mar. Capella ĩ geometria: Perſius: Nec
qui abaclni hũeros. Et Apulei⁹ ĩ apologia magiæ prima. Abaco &
puluiſculo te dediſſes:& abacus colũnaꝝ cubile vt Vitruuius hoc ẽ
planicies ſtructa ad ſeſſũ habilis: Abaculos vero dicemus Calculos

ad numeroꝝ diſpũctiones ſupputatiõeſq;:a qbus vt video ſupputã
di peritiam quam Plato Logiſticen vocat Abacũ neoterici noïatũt. Logiſtice

MAnubium quo manus lauãtur:vt ſcribit Pompeius:quẽ-
admodũ peluuiũ vas quo pedes ſunt loti:& peluis:hinc Peluuium
de Seruatore legimus:Miſit aquã in peluim & cœpit la- Peluis
uare pedes. Nonius hanc vas aquariũ exiſtimauit in quo
varia pſunt vñ nomẽ.Idẽ maluuiũ truelũ appellat:cui⁹ orceolũ aq̃
manalẽ igr nũcupamus:q eo aq̃ manãs ĩ truleũ effũdat.At ſeruius Truellum
lebetẽ vaſculũ iterpretatus eſt:in quo aq̃ cadit cum manus lauant. Manalis
Sed lebetes quoq; legim⁹ cognatios:ab aliis pollubrũ etiã noïatur. Vrceolus

GVtturniũ aqminariũ ideſt vaſculũ quo aqua guttatim in Lebes
manus mittit per colli anguſtias a guttis nomen accepit Pollubrũ
autore Põpeio apud nos gutturniis pminẽs quoddã an Guturniũ
guſtæ lingulæ in eſt in fronte:quod aquam emittẽs Epi- Aqmina-
ſtomion appellare poterimus:licet proprie epiſtomiũ dicatur ĩ frõ- rium
tibus manu fabrefactis:In quibus ſũt lingulæ tubuliue plures aquã: Epiſto-
vt ſupra diximus tranſmittẽs.M.Verro ĩ tertio rei ruſticæ:in primis nium
radiis eſſe epiſtomiis verſis ad vnũ quẽq; factum ſic ut fluat ĩ cõui-
uã.Et Seneca in.xiii.ad Luciliũ:Niſi aquã argẽtea epiſtomia fude-
rint:& adhuc plebeias fiſtulas loquor:Deprauati codices habẽt epi
toma:quod eradi debet & ſubſtituẽdũ epiſtomia:id quod ab erudi
tiſſimo philippo beroaldo præceptore meo haud pœnitendo audi Philippus
ui:cuius penſiculato iudicio ſcriptiſq; minime triuialibus fidem eã Beroald⁹
habeo indubitatam:quæ olim Delphici Apollinis oraculo habeba
tur:cuiq; acceptum quicquid in me eſt referens Thaletis quam Mã
draitum is popoſcit mercede mubiq; dependo.

CAndelabra ſunt quibus candelæ dum ardent continen-
tur:a quibus nomen mutuantur:vt refert Macrobius ex
M.Varronis rerum diuinarũ autoritate: Pli.M.Var.&
Martialis de cãdelabro præmiſſo lẽmate ſic ſcribẽs.No-
mina candelæ nobis antiqua dederunt.Non notat parcos vncta lu
cerna patres.Ex argento auro etiam his vtuntur noſtra tempeſta-
te princeps & antiſtites:cæteri ex oricalcho:pauperiores e ligno:vt
olim ex rei familiaris anguſtia:Hinc exiit diſticon. Eſſe vides lignũ
ſeruas niſi lumina fiet:De candelabro magnus lucerna tibi.Cande Candelæ
læ ipſæ & ex cæra fiunt:quæ in primis ad rem diuinam flaminibus:
potentioribuſq; in ædibus ſeruiũt:& ex ſepo vulgares quæ ſepatiæ
dici poſſunt.Vñ Apuleius:Tota domus cõpletur tedis lucernis cæ Sepatium
reis:ſepatiis:& cæteris nocturni luminis inſtrumentis:vbi ſepatium Sepum
a ſepo deduxit:quod etiam ſeum:dicitur animaliũ bifidas vngulas Seum

habentiũ & cornigerorũ. Candelæ quoq; laminis corneis ita cõpo-
ſitis: vt ventus flãmam extinguere nõ poſſit includuntur: laternas
appellãt. Martialis: Dux laterna viæ clauſis feror aurea flãmis. Pli-
nius .xxii. Vrorũ inquit cornibus barbari ſeptẽtrionales potant: &
mox: apud nos in laminas ſecta trãſlucent: atq; etiam lumen inclu
ſum latius fundunt. Et Plautus in Amphitrione Quo ambulas tu
qui Vulcanũ in cornu concluſum geris? Pauperiores inter nos lo-
Cæreus co cornu: & veſica & papyro vtuntur: Cæreus autẽ a cæra dictus ẽ:
vt nomẽ indicat: de quo epigrãmatarius poeta in apophoretis: Hic
Aduerſitor tibi nocturnos præſtabit cæreus ignes: Subducta eſt puero nãq; lu-
cerna meo. Quo loco puerum pro ſeruo accipit Aduerſitore: ita
enim dicit̃ ſeruulus inquit ad dominũ foris cœnantem vt illum do
mum reducat & comitetur: autor Donatus Apuleius ĩ decimo: At
intus cærei p̄clara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalba-
bant. Cæreos ſaturnalibus muneri dabant humiliores & tenuioris
cenſus hoĩes locupletioribus: quod autorẽ Põpeio cæreis ditiores
Funalia pauperes candelis vterent̃. Hos antiqui funalia a funibus dixere.
Silius Italicus punicorũ ſexto: cui nocturnus honos funalia clara: ſa
cerq; poſt epulas tibicenus adeſt: vbi loquitur de Cn. Duilio: Cui
pœnis bello nauali ad milã uictis: & quinquaginta nauibus captis
conceſſum eſt a ſenatu: vt reuerenti a cœna tibicen caneret & funa
Funera le p̄feretur: a funalibus funera dicta: nã mortuos ſepelientes fune-
bri pompatico honori illa maiores adhibuere. Funerũ autẽ & ſepul
Plutonis nomina chrorũ vſum pluto qui Ageſilaus: ſũmanꝰ. Dis. Orcus. Vedius: &
Stygulus iupiter dicitur itroduxit: vt eſt apud Diod. Hinc vita fun
Funere ctis dominari exiſtimans. Funebris pompæ lex eſt vt funus prece
dat nos ſequamur tãquam poſt defunctum morituri: Cæterum Fu-
neras antiqui dicebant ad quas funus & dolor pertinebant: vt ſo-
Præficæ rorem matrem vxorem. Nam Præficæ ſunt planctus principes non
doloris vtpote ad lamentandum conductæ.

CAlix vitreus vaſculũ e vitro quo bibimus ideo nuncupa
tur ꝙ eo calidam bibebant antiqui: vt refert. M. Varro
in libris linguæ latinæ: nam & calidam & frigidam conui
uiis veteres adhibuerunt. Iuuen. Calidæ gelidæq; mini-
ſter. Vitreus autem a vitro conſtat: id trãſlucidum eſt: plura habẽs
Vitrum genera vaſcula ex eo apud nos vitrearii producũt ad vſus in primis
Vitrearii menſarũ: & quibus papyro uiminibuſue intectis viatores vtuntur
ad vina portanda: vnde viatoria nominantur ſed nõnũq̃ & lignea
ſtãnea coclacea fictiliaq; ad hunc vſum habentur: Plinius Vaſa via
toria e taxo vinis in gallia facta mortifera fuiſſe cõpertũ eſt: vitrea-

riis officinis nũc Venetiæ: vt olim Sydon nobilitantur: Calix item uas ad obſonia. Ouidius ĩ faſtis: Stant calices minor Ide fabas ol⁹ alter habebat: &c. M. Varro Calix ĩqt a caldo ꝙ in eo plus calida apponebat. Fuerũt & calices gẽmati a gẽmis maiores nãq; calicibus gemmas inſerebãt & ꝓcipue ſmaragdos: vnde Plinius xxxiiii. Nec hoc fuit ſatis turba gẽmaꝝ potamus & ſmaragdis teximus calices: ac temulẽtiæ cauſa tenere indiã iuuat: Silius Iam ſimul argẽto fulgẽtia pocula mixta quis gẽma quæſitus honos: quæ res uſq; adeo creuit: vt multi: gemmas digitis detractas poculis adderentur. Iuuenalis: Nam uirro vt multi gemmas ad pocula tranſfert a digitis. Et Mart. Gẽmatũ ſcythicis vt luceat ignib⁹ auꝝ: Aſpice quot digitos exuat iſte calix. At calices fictiles culullos appellamus.

Gemmati calices

Cululli

Criſtallus

CRiſtallina uaſa & pocula dicunt ex criſtallo: q lapis eſt ex aqua puriſſima ſubterra cõgelatus autores Diod. A. Gellius ex Ariſtotelis libris & Seneca naturaliũ qſtioniũ tertio. Nãq; glaciem eſſe certũ eſt: unde: & nomẽ græci dederũt. Papinius: in ſiluis: Rataq; longæuis niuib⁹ criſtalla gelari: Et eccleſiaſtici. xliii. dicit Aqlo flauit & gelauit criſtallus ab aq qd criſtallina eſſent ĩ ꝓcio apud veteres Plinius oſtẽdit: q ĩ. xxxvii. refert matrẽfamilias nec diuitẽ Trullã criſtallinã ſeſtertiis cẽtũ qnq̃ginta milib⁹ ꝓſtinaſſe: & Neronẽ ĩ ſuꝑma ira calices duos criſtalinos fregiſſe nũcio rerũ amiſſarũ accepto: Suet. Scyphos q̃dẽ nominat: ſed criſtallinos fuiſſe nõ ſcribit: quos a cælatura carminis homerici Homericos Cæſar ipſe appellabat: Nã pocula quoq; & eſcaria ad uſũ mẽſæ ĩſculptiõib⁹ exaſpant: hinc toreumata: hic Anaglypha: & Triglypha cũ emblematis venuſtãtib⁹. Epigrãmat. poeta Artis phidiacæ Toreuma claꝝ. Itẽ & mẽſis anaglypha de ꝑ̃nis. Saluſti⁹ Cũ tabulas toreumata ſigna emunt noua dirruunt: aliud ædificãt Latini nunc cælata: at ueteres Anceſa uocauere ꝙ circuncedendo fierẽt: autore Pompeio: primus Phidias cælandi inſcũpendiq; artem: quæ eſt Toreutice: demonſtrauit: In Corynthis inquit Plini⁹ æs placet auro argentoq; mixtum: in cælatis ars & ingenia.

Syphi homerici

Toreũ ata

Triglipha

Anaglypha

Cælata

Anceſa

Toreutice

corinthia

MVrrhina pocula ex murrha humor quodã ſub terra calore cõcreto murrhinarii ꝓducũt Plinius in trigeſimo tertio. Murrhina & Criſtallĩa ex eadẽ terra effodimus qbus ꝓcium faceret ipſa fragilitas: oriens mittit: nitor eſt his & uarietas coloꝝ circũagẽtib⁹ ſe maculis ĩ purpurã cãdoreq;: ẽ & in odore aliq̃ cõmẽdatio. Mart. ĩ Apophoretis de murrhinis ꝓmiſſo lẽmate. Si calidũ potas ardẽti murrha falerno Cõuenit: & melior fit ſapor ĩ de mero. ea ĩ urbẽ primũ iuuexit mithridatica victoria Põpe

Murrha

Murrhinarii

ius: quoq; mos preciũ adeo in dies creuit vt poculũ murrhinũ ad ſextarios tres capax.lxxx.ſeſtertiis emptũ fuerit. T. Petroni? uir cõſularis moriturus inuidia Neronis principis murrhinã trullã trecẽtis ſeſtertiis emptã fregerit vt mẽſam eius exheredaret. Horum meminit & inrecõſultus: Diuus Auguſtus capra Alexandria nihil ſi pƿter calicem murrhinũ retinuit.

Potorium uas' · Scyphus · Calix · Ciathus · Nimbus · Luter · Mixtariũ · Bicarium · Phiala · Hyalos · Hyalina · Hyalurgos · Anſæ · Cãthatus · Aræ · Eſcaria · Epitrapezia · Trapeza · Trapezitæ · Campſores · Naſus in poculis · Colybiſtæ · Numularii

POculum & ipſa potio & uaſculũ potoriũ nuncupat̃. Cicero: caret epulis extructiſq; mẽſis & frquẽtibus poculis caret ergo uinolentia cruditate & ĩſomniis: Veg[Pocula ſi quãdo ſæuæ infecere nouercæ] Lucretius & ſedare ſitĩ prius eſt q̃ pocula natũ. Silius Italicus. At celtæ uacui capitis circũdare gaudẽt Oſſa nefas auro & mẽſis ea pocula ſeruãt. Dicunt̃ autẽ pocula a potatione: vt ſcribit. M. Varro: quoq; quidẽ varia ſunt nomina: ſicut diuerſæ formæ: vt ſcyphus: quo uſus eſt Hercules: Calix q̃ a græcis κύλιξ: ciatus nĩb? q̃ etaim ipſa effuſio: Cymbiũ: carcheſium amula: bicos biceriũue: obba: trulla: craterã: aliphanũ: patera luter quo uinũ aquã miſcet̃: vnde mixtarium capidex: cupa & phiala ex uitro nimis frigide: vt uolũt: quod græce hyalos dicit̃: a quo hyalina vitrea & hyalurgos uitreari?: nã aureas & argẽteas phialas legimus horum nõnulla: vt cãthatus anſax habẽt q̃bus apprehendunt̃. Varro diuiniarũ libro. v. aras tradit anſas primo dictas ꝙ erat neceſſariũ ſacrificãtes illas tenere: hinc peritiſſimus Maro æneidos vi. inq̃t. Talibus orabat dictis araſq; tenebat Plautus ĩ Perſa Anſatũ dixit hominẽ qui glorioſe ambulat brachiis inſtar Anſarum extãtibus & ſubnixis: Compluria etiã naſum in ſummo: Iuuẽalis ſicabis calicem naſorũ quatuor: eſt. n. naſus in poculis & uaſis cæteris quo fluit & egeritur humor: Omnia aũt meoſis apta quæ ſuut uaſcula & potoria & eſcaria epitrapezia uocantur: vnde Papinius in ſiluis: Vindicis poculũ epitrapezion celebrat: de quo meminit & Martialis: dictio eſt græca ab epi præpoſitione & trapeza menſa deducta inde trapezitas menſarios campſarios argentarios colybiſtas & numularios uocitarunt quod menſis utantur. Suetonius in Galba: numulario non ex fideuerſanti pecunias manus amputauit: menſæq; eius affixit: & Ioannis ſecundo de ſeruatore dictum eſt. Numulariorum æs effudit & menſas ſubuertit.

Pteroti · Refrigeratorium;

APyrotõ græci uocãt uas frigidariũ: Vnde Plinio in trigeſimo ſexto calices Apyroti etiam ſi legit̃ q̃nq; Pterotos: nã calida & frigida in cœnis uſos ſcimus ueteres: hinc ipſe crediderĩ Apirotũ nos poſſe: Refrigeratoriũ appel

lare uas illud patẽs in quo uitreo porcellanico argẽteoue:& paupe
rioribus figlino frigida pleno per eſtatẽs poculis ĩmiſſis vina & de
coctam refrigerare ſolemus: ueluti olim apud Romanos in niue
menſibus etiã æſtuis (vt iam dictum eſt) ſeruata refrigerabãtur.

VRceoli fictiles vt Ccaprũculũ & calpar nũc ad vina dicũ — Captunculum
tur e terra facti:qbus etiã potẽtiores olim uſos credimus
nãq; figlinarũ opera apud antiquos in pcio fuere: vt au — Calpar
tor eſt Plinius in.xxxv.ſic ſcribẽs Figlinaꝝ opera imbri — Figlinaꝝ opera
cibus tabulis tegulisq; ad balnea mãmatis:vel ad tecta coctilib? la
terculis frontatiſq;:aut quæ rota fiunt etiã factilib? doliis ad vina
excogitatis & ad aquas ꝓpter quæ Numa rex.vii.collegiũ figuloꝝ
iſtituit:& mox maior quoq; pars hoium terrenis vtitur uaſis:Samia
etiãnũ ĩ eſculẽtis laudant:retinẽt hãc nobilitatẽ & Aretiũ ĩ Italia: &
calicũ tãtũ Surrẽtũ Auſonius:Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agatho — Figlina primo
clea regẽ:Mart.Aretina nimis ne ſpnas uaſa monemus:lautus erat
thuſcis Porſena fictilibus. Vrceolos aũt pocula & id genus multa ĩ — Argilla
ſupellectile ex argilla:ita.n.terra apellat prio Chorebũ figulũ athe — Plaſtice
nieſem legimus formaſſe. Plaſticẽ uero quæ imagines ex argilla ef — Rheocũ
fingit omniũ primos ĩ Samo Rhoecũ & theodoꝝ: vt alli Dibutadẽ
Sicioniũ filiæ opera excogitaſſe:Lactãti? ſcribit Promethcũ prio ſi
mulacrũ hominis de terra feciſſe:hinc locus fabulæ dat? ipſũ igne
cæleſti hominẽ e limo factũ animaſſe: licet Higinius ad mirã ĩgenii
excellentiam: Euſebius uero referat ad humanitatem & ſcientiam — Oenophorus
ad quas a feritate & nimia imperitia mortales traduxit & quodam
modo reformauit. Qui uero urceolis & lagœnis vina e cella vina — Vinifer
ria fert ad Triclinium is eleganti uocabulo dicetur Oenophorus: — Dorophorus
niſi mauis eum Viniferum nominare: Veluti Dorophorus dona
ferens: Melophorus poma:& id genus innumera. — Melophorus

SEnſas lectus triclinares diſcubitorios appellamus quib?
poſitis cibos capimus. Oui. Nunc dape nunc poſito mẽ — Ientaculũ
ſæ nituere lyeo. Apuleius de Aſino aureo mẽſas dapib? — Prãdiculũ
largiter inſtructas accũbũt. Si mane diſcũbim? lentacu — Silatum
lũ id eſt prãdiculũ is primus cibus vocat:ueteres ſilatũ acratiſmon — Acratiſmon
græci dixer:ſi tũ poſtea prãdiũ:ſi meridie merẽda:vt ſcribit Noni?
q ãtecœniũ:ſi ueſpe cœna:ũde ab ãtiqs autore Põpeio:ueſpna eſt — Prandium
nomita: quod uero nũc eſt prãdiũ cœna dicebat: Sicq; nulla fere — merenda
pars diei comeſationib? erit ĩmunis: Damnabat bis die ſaturũ ho — Antecœnium
minẽ fieri Plato diuinus:vt credit:philoſophus: At nũc qdam vt
porci ad aquiliculũ ſorbitione: non ſolũ bis: ſed & quater crapula — Cœna
ſeſe iugurgitant tanq̃ ad perdenda eſculẽta geniti: vnde Suetoni? — Veſperna

de vitelli imperatoris luxuria Epulas inquit trifariam ſemper:Inter dum quadrifariã diſpartiebat in ientacula & prãdia & cœnas come
Domeſa/rio ſationeſq́ facile oĩbus ſufficiens vomitãdi cõſuetudine : comeſatio ipſa cibus potuſq́ dicitur qui poſt cœnam ſumitur:vel potius quacũq́ hora extraordinaria:Sunt enim adeo multi gulæ voraciſſimæ & in explebilis Barathri vt ad comedendũ natos ſe tãtũ exiſtimẽt: hinc Philoxenum Erixidis & Gnathonẽ Siculũ gulæ proceres ĩmo vero perdiros Gulones ac extremæ cupeditioras infamant Litteræ: ꝙ cõuiuiis adhibiti emungere ſe in pultariis ſoliti eſſent: vt abſtinentibus cæteris ſoli epulis:ampliter fruerent nulla conuictorum habita ratione.hic eſt ille Philoxenus qui Gruis collũ a diis ĩmortalibus ſibi dari optabat cũ diceret nõ eandẽ cibotũ eſſe rationem:Sed partim linpuam partim gulam ſua mouere ſuauitate: Socrates vero ſanctiſſime dicebat:multos homines propterea velle viuere vt ederẽt & biberẽt:ſe ſe bibere atq́ eſſe vt viueret:& Aulus Gellius quis inqt habens aliquid humani pudoris voluptatibus iſtis duabus comedendi atq́ coeũdi quæ ſunt homini ſue aſino cõmunes gaudeat! A
Domicœ/nium cœna autẽ ĩter cætera fit domicœniũ quo vſus eſt Martialis. Et cœ
cœnato/ria natoria quæ recidipna & triclinaria veſtimẽta ad vſus cœnæ : hinc exiit diſtichon: Nec fora ſunt nobis nec ſunt vadimonia nota : his opus eſt pictis accubuiſſe toris. Plautus incœnam ſine cœna dixit.
recidipna Eſt & cœnipeta qui libenter petẽs alienas cœnas Paraſiti ſæpicule
Incœnis perſonã induit: dũ diuitiaſſentatur: dũ blanditur & interim nõ tole
Cœnipe/ta rãda ſuffert cibi & ventris gratia:hinc legimus Heliogabalũ imperatorem Paraſitos ad rotam aquariã ligatos cũ vertigine ſub aqua mi
Paraſitus ſiſſe & rurſus ad ſũmum reuoluiſſe:ita vt eos Ixionios amicos voca
Ixioni amici ret. Menſam ipſam quã Cato amicorũ parentẽ ac procreaticẽ putauit vacuã tolli nõ ſinebant Romani veteres:ſed oĩno cũ aliquid ſu
protoruia pereſſet interpretãtes ſemp de eo quod nũc adeſt aliquid in futurũ relinqui oportere:ac per hodiernũ craſtini meminiſſe:vt ſcribit Plutarchus in problematibus: At ĩ protetuia ſacrificio mos fuerat epularũ reliquas & fragmenta in ignem mittere:ut cõſumerent:hinc innotuit ſcoma ſiue dicteriũ illud Catonis: Nã cũ Albidius bonis ſuis
Scoma abligurritis nouiſſime domũ quæ ſuperfuerat incẽdio ꝑdidiſſet:pro
Dicteriũ teruiam hominẽ feciſſe dicebat: quod enim comeſſe nõ potuerat id cõbuſiſſe. In maximo autẽ prætio habitæ ſunt apud antiquos men
Citreæ mẽ/ſæ ſæ citreæ:quas vt Plinii verbis ex decimo tertio loquar: Fœminæ viris contra margaritas regerunt. Extant hodie Marci Ciceronis in illa paupertate:& quod magis mirũ eſt illo æuo emptæ libris vndecim: Cum his memorantur:& Galli Aſinii:quæ libris vndecim ve

nundatæ ſunt:& duæ a iuba Rege venditæ quarum alteri pretium fuit libris quindecim:alteri paulo minus:honos præcipuus in vena criſpis oblongo diſcurſu vel intorto:ille Tigrinæ: Pantherinæ appellantur. Fiebant auté eo artificio vt dimidiatis orbibus nõ tantũ rima ſed nec cõmiſſura vſquã apperet: veluti abiegnæ a noſtris fiũt materiariis non ſine glutino compoſito ex caſeo Sapro.i. marcido ſed recente:& calce viua faberrime: Vtebantur & acernis ex acere arbore factis vnde nomen: Apud nos candore probãtur Eboreæ: Eburatæq́ ebore intectæ:& cupreſſinæ propter odorem:fiunt & ex Abiete vt dictũ eſt & iuglande: quarum pulchriores habentur quæ centra & ſpiras non habuerint:hæ conuolutas vedas oſtendunt:illa duritiem clauo ſimilem ferris inimicã: Sed illarum pulcherrimæ lignorum bracteis ſiue potius preſegminibus & teſſellis diuerſicoloribus glutino compactis uermiculatim fabrefactæ:quas ſegmentatas quidam nominant: Vt ſint ſegmentata a ſegmento opera e ligno teſſellatim depicta. Segmẽtum.n. dici poteſt quoddam quaſi ramentum & ſectio: Plinius de marmoribus in .xxxvi. Craſſior harena laxioribus ſegmentis terit & plus erodit marmoris: Inde veſtes ſegmentatæ ſegmentis hoc eſt punctulis & bracteolis aureis ſiue argenteis minutim depictæ: Plautus quam pulchræ ſegmentatam veſtem:ſegmẽtum rectius dicitur monile q̃ ſi ueluti quidam circulus: vel vt alii q̃ quibuſdã bracteolis quaſi preſegminibus conſtet:& diuidatur:nam ſegmentum a ſeco naſcitur c in g mutato:veluti a ſingo figmentũ a ſtringo ſtrigmentum vt ſit quaſi ſecamentum. Vñ partes mundi in quas vniuerſa terra digeritur & noſtri circulos græci paralellos dixere ſegmenta eleganter plinius appellauit cum inquit Quinto continetur ſegmẽto ab introitu caſpii maris: Bactria: hiberia: Armenia. Sunt & qui id opus e ligno Teſtudineũ vocitent quoniam dum materiarii Abietariiue voluere veteres imitati qui teſtudinum vt diximus laminis menſas & lectos veſtibant hoc opus excogitauere. Bracteæ aũt ſubtiliores ſunt. Laminæ craſſiores: inter Bracteas habenť q̃ vocãt Auri argẽtiq́ folia: ad inaurãdũ & inargẽtandũ idonea. Vnde Bractearii qui inauratores: eam ſi inauratores æs argentum non ſine argento Viuum quod appellant inaurent.

Tigrinæ pãtherinæ
Saprus
Acernæ menſe
Eboreæ
Ebrutæ
Cupſſinæ
Centra
Segmẽtatæ mẽſæ
Segmẽtũ
Circuli Paralelli
Teſtudineũ opus
Bracteæ Laminæ

Cillibæ menſæ rotundæ quadrataq́ etiã nuncupanť autore Pompeio: nam Diſcus tãtũ mẽſa rotunda dicetur. M. Var. Menſam eſcariã Cilibam appellabãt ea erat q̃drata vt nũc in caſtris eſt: a cibo Ciliba dicta. Poſtea rotũda facta:& q̃d a nobis media & a græcis meſa mẽſa dici põt niſi q̃ ponebant pleraq́ in cibo mẽſa. Vinaria vero cilibãtũ: ſed vide ne potius

Diſcus
Menſa

cibilæ a cibo vt Eſcariæ ab eſcis ſint nominãdæ. Primꝰ Heliogaba
lus ĩpator ro. argẽteas mẽſas ĩ ſuppellectile habuit vt lãpridius te-
Suppellex ſtatur. Suppellex autẽ ẽ domeſticũ patris familias inſtrumẽtum vt
exponit Vlpianus iureconſultus veſtibus inter cætera ſubtractis.

TRipodes menſæ cũ tribus pedibus vt nomẽ indicat fue
re: quibus apud nos hodie mẽſæ ipſæ ſuſtentãtur antiq-
tus erant militares: Horitius Donarem tripodas premia
fortiũ graiorũ: Homerus quoꝙ ĩ odiſſea narrat Alcinoũ
inter cætera Xenia Vlyxi tripodẽ magnũ dediſſe: Mẽſæ vero vnico
Monopo- tantũ pede ſubnixe monopodia dicuntur: quæ inter inſtrumẽta lu
dia xuriæ a priſcis collocabant. Scribit Pli. in. xxxiiii. ex autoritate. L. Pi
ſonis Cn. maniliũ aſia deuicta primũ iuuexiſſe in urbẽ ſuo triũpho
monopodia abacos & triclinia ærata Vrbis anno quingẽteſimo ſe
xageſimoſeptimo & in vltimo Victoria tñ illa ingt Pompei primũ
ad margaritas gemmaſꝙ mores inclinauit: ſicut. L. ſcipionis & Cn.
Manili ad cælatũ argentũ & veſtes Athalicas & Triclinia ærata: ſi-
Tricliniũ cut. L. Mũmii ad corinthia & tabulas pictas: Vbi Tricliniũ in ſup-
pellectile fuiſſe oſtẽdit: a quo locus ipſe de quo diximus noĩatur &
tris mẽſas ſiue totos habebat ita cõiunctos vt transferri huc atꝙ il-
luc poſſet legimus & argentea triclinia romæ fuiſſe: Idem Plinius
xxxiii. Cornelius Nepos tradit ante Syllæ victoriã duo tantũ Tricli
Repoſito nia romæ fuiſſe argentea. Repoſitoriis quibus menſas imponebãt
ria argentũ addi ſua memoria cœptũ Feneſtella dicit qui obiit nouiſſi
mo Tiberii principatu Sed & teſtudinea tũ in vſum veniſſe: Ante ſe
autẽ paulo lignea rotũda ſolida nec multo maiora q̄ menſas fuiſſe:
ſe quidẽ puero quadrata & cõpacta aut acere opta aut Cœdro cœ-
Teiclinia piſſe: mox additũ argẽtũ ĩ angulos lineaſꝙ ꝑ cõmiſſuras: Adde qđ
verſatilia triclinia verſatilia celebrata ſũt: quæ diſcũbẽtibus conuiuis circum
agerent. Iã dixerat Liuius Originẽ luxuriæ romanæ ĩ urbẽ ab Aſiati
co exercitu inuectã fuiſſe ita vt vincendo victa fuerit: cũ ĩprimis ma
Sumptua iora q̄ credi poſſit detrimenta cõuiuiorũ luxu ſuſtinuerit: vnde plu-
riæ rimæ leges ſumptuariæ quæ & cibariæ latæ quingẽteſimo octuage-
Cibariæ ſimo octauo: Didia: Licinia: & Cornelia: vt Macrobius teſtatur.

SEdile a ſede vbi ſedemus macrobius ait Cicero Laberio
ꝑtereunti & ſedile quærẽti recepiſſem te niſi anguſte ſe-
derẽ. Verg. Gramineoꝙ viros locat ipſe ſedili: maiores
Sedentes enĩ noſtri ſedẽtes epulabant: quẽ morẽ habuerũt a Laco
epulabãt nibꝰ & cretẽſibꝰ vt Varro docet in libris de gẽte populi
romãi: in qbus notat qđ a q̄cũꝙ gente traxerint autor Seruius Ena
rans illud Vergilianum in ſeptimo Perpetuis ſoliti partes conſide-

remenſis. Vbi de ſacris tantum epulis dictũ oſtendũt ſuperiora &
ita nos accipiamus quando accũbebant maiores in cõuiuiis non ſe
debant quem moré ſeruant hodie quoq; e barbaris plurimi: Vnde
Valerius max. fœminæ inquit cũ viris cubantibus ſedẽtes cœnita-
bant. Et plutarchus ſcribit Catonem Vticenſem in cœna ſediſſe nã
poſt pharſalicã inqt pugnã hoc quoq; priori mœſtitiæ addiderat vt
nunq̃ iaceret niſi cum dormiret: In accubitis autẽ honoratior locus
non tã ſummus q̃ melius creditur: hinc Maro aurea compoſuit ſpõ
da mediamq; locauit: Refert Xenophon Cyrum ſolitum fuiſſe con
uiuas honoris gratia a latere ſiniſtro iuxta ſe ponere: vtpote fidelio
res charioreſq; illos declarãs qui in parte cordis leua diſcũberent:
Nos vero a dextro latere tãq̃ honoratiore collocam?: quos dignio Coepulo-
res & maioris autoritatis cenſemus inter coepulones: & ſynariſtũ- nes
tes quoq; numerus a maioribus ſic diffinitus eſt: vt Gratiis tribus Synariſtũ
quas charitas græci minor nõ eſſet: nec Muſarũ numerũ excederet. tes
Nõ omitẽdũ eſt hoc loco illud. A. Gel. ex Mar. Var. ſatyris menip Numerus
peis conuiuium conſtare ex rebus quatuor: & tum deniq; oĩbus nu cõuiuarũ
meris ſuis abſolutũ eſſe; belli homũculi p vocatores collecti ſunt: ſi Gratiæ
electus locus: ſi tẽpus lectũ: ſi apparatus non neglectus: nec loqua Charites
ces inqt nec mutos cõuiuas legere oportet: qa eloquẽtia in foro & Conuiuiũ
apud ſubſellia: ſilentiũ vero nõ in cõuiuio ſed in cubiculo eẽ debet. conſtat
Sermones igit id tẽporis habẽdos cẽſet nõ ſup reb? anxiis aut tor- Vocato-
tuoſis: ſed iocũdos atq; iuitabiles & cũ quadã illecebra & voluptate res
vtiles ex qbus ingeniũ noſtrũ amœnius fiat & venuſti?: quod pfe- Nec muti
cto eueniet ſi de id gen? rebus ad cõem vitæ vſum ptinẽtib? cõfabu nec loqua
lemur: de qbus in foro atq; in negotiis agẽdis loqui nõ ociũ: Adhi- ces
bẽt nõnulli Anagnoſtẽ q legat faciles vtileſq; ex philoſophia qõnes Sermones
vel Erotica q̃dã nõ nimis laſciua: Plurimi vero fidiũ modulamina: conuiua-
nõ ſine puello carmĩa vel rithmos dearticulãte: Nã & Alcinoi apud les
Homerũ & Didõis apud Ver. Mẽſa habuit hæc loppã illa Pheniũ ci
thara canẽtes. Scribit Plato in Gorgia cantillenã hanc cõuiuiis cãta Cantilena
ri ſolitã: optimum eſſe bene valere: ſecũdo loco formoſum eſſe ter- ĩ cõuiuio
tio habere diuitias nulla fraude partas: Valerius vero maximus Ma
iores inquit natu in cõuiuiis ad tibias egregia ſupiorũ opera carmi-
ne comprehenſa canebant quo ad ea imitanda iuuenum virtutem
alacriorem redderent: vbi plures ſedebant ſubſellium vbi duo bi-
ſellium dicemus: ſicut Binominem a duobus nominibus Biga-
mum a duabus vxoribus: Bigas a duobus equis vt trigas a tribus Bigamus
& biferam arborem quæ fert bis fructũ ãnuatim: Subſelia quoq; mi Bigæ
norũ ſunt magiſtratuum veluti Tribunorum quæſtorum & triumui- Trigæ

rorum qui non in ſellis curulibus neoin triuialibus conſidedebat ut
Subſeliū ſcribit Aſcōius pedianus : & ſubſellia ſedes theatrales appellantur
Biſera Sella itē qua ſedemus quaſi ſeda a ſedēdo unde Laberii ſcomma in
Arbor Ciceronem recitans Symachus apud Macobriū Mirū inqt ſi angu-
Duabus ſte ſedes q ſoles duab⁹ ſellis ſedeꝛ: qſi nec Cæſari nec Pōpeio fid⁹ ve
ſellis refert Seneca : Eadem græco vocabulo Thronus dicitur : prouer-
ſedere bioꝝ Solomonis uigeſimo Miſericordia & ueritas cuſtodiūt regē:
Thronus & roboratꝛ clementia thronos eius: Cathedra quoq; ad ſedēdū po-
Cathedra nitꝛ: & Scānū a ſcamno vt uolūt terra elata iter duos ſulcos ꝑ ſedili
Scanum accipitꝛ: Mart. Sedere i eqtū liceat an tibi ſcānis: Ouidius ſexto Fa-
Scanna ſtorū Ante focos olim ſcānis cōſidere lōgis mos erat Marcus Var-
longa ro aliter ſcamnū iterpretatus eſt vt in cubiculo dicemus: Eſt & Emi
Hemicy- tyclus cathedra ad ſedendū in medii circuli formā vnde nomē: nā
clus & Sidonius hemicyclon dixit Solium i blancis ſemi rotundū: ſed &
Sigma cœnatio dicitꝛ ueluti Sigma: Legimus apud Strabonē Luſitanos ſe-
dētes cœnitare ædificatos i pariete. Hemicyclos habētes. Marcus
Cicero i Lælio: Cū ſæpe multa narret tū memini domi i hemicyclo
ſedentē vt ſolebat cū & ego eſſem vna & pauci admodū familiares
Mutitatio i eum ſermonē illū icidere q tū multis fere erat in ore: Nā ſoliti fue
rāt ātiq: id qđ Poſthuma ætas recepit patriis & uernaculis eſculen-
tis mutitare ideſt mutua conuiuia domi agitare: quæ Sodalitia vt
Syſſitia græce ſyſſitia appellauere. Namq; Syſſitos eſt apud illos Sodalis
Sodalitia paſſim inter noſtros agitantur Symbola collatione ſingulis facta
Symbola vnde nomen: qui nihil contulerint Aſymboli dicētur vt ſolent cœ-
Aſymboli nipetæ & hi qui accedunt interdum vt in prouerbio dicitur & Ce
Acleti nant Acletiideſt citra Vocationem.

MAppæ dicuntur quæ ſuper menſam ſternuntur: Plinius in decimo nono de lino ſcribens quod uiuum appellant Ardentes in focis cōuiuiorum uidimus mappas ſordib⁹ exuſtis ſplendeſcentes igni magis q̄ poſſent aquis: Vi-
loſæ apud ueteres habitæ ſunt i prætio: hinc epigrāmarius poeta in
apophoretis de mappis nimirū intelligēs: Nobilius uiloſa tegunt
Manteliū tibi litea citrū: māteliū uero ꝙ mātile: linteolum eſt quo manus te
Mantile gere ſolemus quaſi manutergiū ut. M. Varro in lingua latina inter
ꝑtatꝛ: frequēs. n. ad manus tergēdas fuit uſus mātiloꝝ vt ſcribt fe-
Manticu- ſtus Pōpeius: Inde Māticularia dicuntꝛ ea quæ frequēter i uſu habē
laria tur & qſi quotidie manib⁹ tractantꝛ: hæc latie loq diſcereq; uolētes
non ſuo uoccabulo demōſtrare nō minus dedecet: quam hominē
non ſuo nomine appellare: hinc ipēſius elaboraui vt i hoc litteraꝝ
delectoribus ac ſtudioſis pro virili parte prodeſſem.

SAlinum vaſculũ eſt in quo vt nomẽ indicat ſalis elemen
tum continetur:& menſæ infertur:in qua ſignificatione
accepit Horatius in carminibus cũ inquit: Viuitur paruo
bene cui paternũ ſplendet in mẽ ſa tenui Salinum. Fit vt
plurimum e plumbo albo nonnũq̃ e vitro aut criſtallo argento ẽt
ad vſus ditiorũ:pauperes ligneo vel figlino vtũtur: Vas item apud
antiquos dicebatur quo primitias diis offerebant vt ſcribit Porphi
rio Horatianus interpres:Cõſueuerunt nãq; maiores noſtri cũ ali-
menta ſe dono deorum habere cognoſcerẽt ex omnibus aliquid il-
lis offerre magis vt ſe gratos exhiberent q̃ q; deos aliquo arbitra-
rent indigere. Vnde cũ agros quoq; vrbes ac oppida deorũ mune
re ſeſe poſſidere intuerent:vt eſt apud Cẽſorinũ:pt̃ quãdam tem-
plis ſacelliſq; vbi eos colerẽt dicauer:hic deciæ fana cultuſq; deo℞. Decimæ
CVltellus a cultro p diminutionẽ autore Seruio nomẽ ac- Fana
cepit:eo vtimur ĩ mẽſa ad panẽ carnes &id gen⁹ multa ſe Cult⁹ deo
cãda & ĩ fruſtra diuidẽda. Iuuenalis Spectas & chirono- rum
mõta volãti cultello donec peragãt dictata magiſtri oĩa
nec ſane minimo diſcrimine refert quo geſtu lepores & quo gallina
ſecet:cui aſtipulat Seneca ad Luciliũ. Ali⁹ p̃cioſas aues ſcidit & p pe
ctus & clunes certis ductib⁹ circũferẽs eruditã manũ ĩ fruſtra excu-
tit:Infœlix q huic vni rei viuit vt altilia decẽter ſecet:obiter notabis Altilia
altilia dici q̃ ad Saginam domi nutricantur:& chironomõta ſtructo Altilia
rem qui legem quadã manuũ eleganter diuidit aues & cætera eſcu- Chirono-
lenta:ſcribit Suetonius:id quod eſt damnandum:Claudiũ Cæſarẽ mon
ex ferro quo duo gladiatores mutuis ictibus concidiſſent ſibi par-
uulos cultellos in vſum ſine mora fieri iuſſiſſe.
QVadræ vt plurimũ ex Stamo ĩterdũ ex argẽto ad vſus lo
cupletiorũ a forma dicunt ſuper quas cõciſæ carnes &
pulmentaria diſponuntur: veluti rotũda repoſitoria or-
bes dicimus: quæ & Diſci noĩe ſignificari poſſet nr̃i tem Orbes
poris qdã voluere:a Diſco quo in gymnaſiis exercebantur : ſicuti & Diſci
Abacos quadras notare:nã quot capita tot ſunt ſentẽtiæ: p̃terea in- Abaci
gens eſt rerũ copia ſine nomine quas cum propriis appellatiõibus
ſignare poſſumus alienis & cõmodatis vtimur vt inquit Seneca in
ſecundo de beneficiis. Triuiales elementarii q; ſup ea carnes & cæ-
tera obſonia cultello diuidimus inciſoria appellare contendunt.
STructores dicuntur qui menſas & cibaria curabãt vt ſcri
bit Seruius:& qui pulmentaria cultello ſcindebãt in fru-
ſtula diuidentes. Non ſine Fuſcinula vel furcilla e ferro
argentoue quã manu ſiniſtra tenere:vt ſcinderent elegã Fuſcinula

tius receptū Mar. Et quæ nō egeāt ferro ſtructoris ofelle. Iuue. Sed
nec ſtructor erit cui cedere debeat omnis pergula Tripheri docto
ris. Qui uero princeps eſt cōuiuii architriclinus dicitur: archipoſias
& ſympoſiarches tāq̄ princeps comporationis: quā Symphoſium
græci vt Sympotim cōpoterē noīant: quē coronis vti unguēto de-
libutis hilaritatis gracia mos olim inualuerat: qui miniſtrāt pocula
menſæ īgerētes & pincernæ & pocillatores: Diriuitoreſue: q & ſtru
ctores: eo uocabulo vſi ſunt Apuleius & Ammianus: ꝓpinatores
quoq; ſi pricipi ſi diuiti p̄guſtauerint: nā id genus viri habēt p̄guſta
torē oīum ciboꝝ: cū uenena timētis faciūt illum p̄guſtādo explo-
rare an illata ſint uenenata: ſed nihilomin⁹ uenenū ſæpius auro quā
argilla bibiẗ: & pluries ſub Matteis latitat q̄ ſub oleribus. Epulanti
Caludio Cæſari uenenum datū per ſpadonē p̄guſtatorē teſtaẗ Sue
tonius. Architriclini eſt autem curare vt eduliū uariorū fercula ſiue
miſſus ſeriatim & in tēpore cōuiuis quos coepulones cōmēſales &
cōuictores dicim⁹ exhibeanẗ vt r̄cte oīa: oīa ſplēdide diſpoſita ſint
ad hoc p̄ſto aderit miniſtrorū ornatiſſimoꝝ turba linteis ſuccincta
p quos vt inquit Seneca ſigno dato ad īferendam cœnā haud ob
ſtrepēter diſcurriẗ: per miſſus a mitēdo & fercula a ferēdo ſingula-
rum epulaꝝ ſingulas cōdituras ītellige: Apuleius de Aſino aureo
libro quinto. Et illieo vini nectarei eduliūq; uariorum fercula co-
pioſa nullo ſeruiēte: ſed tantum ſpiritu quodam impulſa ſub mini-
ſtrantur: & Lampridius ſcribit Heliogabalum imperatorem cele-
braſſe tale cōuiuium: vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appa-
rarentur: & aliqñ oēs miſſus ſola phaſianorum carne ſtruxiſſe: Sue-
tonius quoq; narrat Aug. Cæſarē cœnā ternis ferculis: aut cū abū-
dantiſſime ſenis p̄buiſſe ſed fercula ſimpliciter quoq; dapes ſigni-
ficant: quæ ſi fuerint lautiores cupedia: vnde cupediarii: & cupe-
dulæ dicuntur. Cirus rex vt refert Xenophon in pedia amicorum
chariſſimos honoratiſſimoſq; quos videri volebat mittebat ad eos
ptes ferculoꝝ ex mēſa. nā ptes diſtribuere miſſitareq; ī cœnis olim
mos inualuit: qui adhuc permanet inter amiciores beneuolos &
amatrices: vt illa etiam cōſuetudo mutandi uaſa cum ferculus. Pli
nius. xxxiii. . Ptolomeum Varro tradit Pompeio res gerēte circa Iu
dæam octo milia equitum ſua pecunia tolorauiſſe: Mille cōuiuas to
tidem aureis potoriis immutātem uaſa cum ferculis ſaginaſſe. Sed
illud munificentius quod legimus: eadem uaſa apponi cōuiuiis ſo-
lita fuiſſe vt ipſi ea ſecum ferrent & dono haberent quæ ideo Apo
phoreta dixeunt.

Architriclinus
Archipoſias
Archipoſiarches
Symphoſium
Sympotis
Pincernæ
Pocilatores
Diriuitores
Propinator
Prægustator
Quæ uere mattea
Architriclini eſt
Conuiue
Cœpulones
Conuictores
Miniſtri
Miſſus
Fercula
Cupedia
Cupedulæ
Cupedinarii
Apophoreta

PAnis e tertio q Atopyrus ſyncomiſtis & Pyrinos Hippo crati apud nos fit laudatiſſimus fermento addito: qui Zymitis nuncupaẗ ná abſq; illo azymi nomē adeptus i- probatur: licet plus nutriat vt refert Theodo. Piſcianus Encryphia azyma ſubcineritia inquit Ambroſius. E ſiligine antiqo res panem cæteris præferebant: Seneca ad Lucilium: Malum pa- nem inquis: expecta: bonus fiet: etiá illũ tene tibi & ſiligineũ fames reddet: cuius quidem ſententiā ꝓbat exēplũ Ptolomæi qui rex olim per ægypti deſerta nō ſubſequutis comitibus pane cibario ī caſu- la oblato nihil illo pane iucũdius unq̃ ſe comediſſe affirmauit. Eſt enim meo iuditio eſca ſuauiſſima panis ſiccus cũ famis obſonio: ſi- cut in ſiti aqua nectareũ eſt poculum: & in amoris tentigine venus melitiſſima etiā in formis ancillula exiſtimaẗ. Ipſius āt panis ꝓprie tatem vt ſcribit Nonius a paſcēdo ueteres appellauere: ſiue ꝙ om nibus pulmētis incibis adhiberi poſſit & fere adhibeaẗ: cũ nullum obſoniũ reddat īſipidius: ná πᾶν græce totũ. Vnde Pantheō om- niũ deoꝝ tēplũ: Pamphagus oīa comedēs: Pātomimus oīa imitās: Pācarpiæ coronæ ex diuerſis & pene oīb⁹ florũ gñiribus cōpactæ. Vbi hř Panariũ dicim⁹: ſicut a penoř penariũ. At eius fruſtulũ buc ceā & hypocoriſticos bucellā. Hier. Solomonis ꝓuerbioꝝ. xvii. me lior ē bucela ſicca cũ gaudio: q̃ domus plena victimis cũ iurgio: & Auguſtus Cæſar ad Tiberiũ: In balneo demũ poſt horā primā no- ctis duas bucceas māducaui: priuſq̃ ungi inciperem: Eſt apud nos peregrinum ſcortillum olim elegans: nunc non ſatis inuenuſtum quod fruſtillo panis conduci poteſt: poſtico (ut fertur) laciniofo admittens quos ualuis bipatentibus emittat: Panis genera a Pli- nio in. xviii. numerantur ab obſoniis oſtrearii. Artolagani a deli- tiis: feſtinatione Speuſicii: a coquendi ratione furnacei: & artopte- ſii ſiue artopticii. Itē aquatici quoniam aqua trahuntur a tenui & ſpongioſa inanitate vt Picentes: Addimus nos Turrundam de qua eſt apud Nonium & Catonem: Subcineritios ſub cinere co- ctos in foco. Vnde focacei: & inter cibarios ſiue ſecondarios Acce roſũ q̄ſi paleis mixtis autore Pōpeio: & Pityrium furfureum Cani- ceumue a caniciis furfuribus farris: ná iterũ coctus nauiticus diceẗ parum rubidus: at ex nouo frumento Siranius in timeſtri a meſſe fa ctus: Summa uero laus panis ſiliginis uel tritici bonitate: & cribri farinarii excuſſoriiue tenuuitate cōſtat. Caligula q̄ttus Cæſarũ pa- nes & obſonia ex auro cōuiuis appoſuit vt ſcribit Trāquilus. In cō uiuiis noſtra tēpeſtate ſaliarib⁹ oli cœnis lautiorib⁹ vidimus ipſi & panes bellaria: offas iuſſulatas: carnes & id genus cætera inaurata

Autopyt⁹
Scyncomi ſtis
Pyrinos
Encry- phia
Zumytis
Azymus
Siligneus
Eſca ſua- uiſſima
Nectarea potio
Melitiſſi- ma
Venus
Pātheon
Pāphaguſ
Pantomi- mus
Pācarpiæ
Panarium
Buccea
Buccella
Panis ge- nera
Artolaga ni
Aquatici
Picentes
Turrũda
Subcineri cii
Focacei
Cibarii
Accerosi
Sperma
Mater
amygdala
Pinea

Fiūt & panes dulciarii cum ſaccaro ſimplici:uel pineis nucibꝰ ſoli-
dis agminatí ingeſtis aut amygdalis cōtuſis & in forma teſtuacii in
clybano coctis:qui Martii panes vel Martios panes dici poſſunt vt
inquit Hermolaus ĩ quadā epiſtola ad Cardinalem Senenſem:Nā
Cruſtula Maza modo panis offa:modo libum:placentaue:de qua Atheneꝰ
mellita Martios autem ab inuētore paſtillos vt Martiatū vnguētum in me-
Mazapa- dicina legimus:hos initio prandii conuiuis apponūt potētioꝝ ſtru
nes ctores cū cruſtulis ſæpiculæ mellitis:hamis iūculis lacertulis ꝗ forſi
Martii pa- tan Brachiolæ & id genꝰ ſcitamētis vt uerbis vtar Apuleanis:quo-
nes rum concinnatores piſtores dulciarii Cruſtulariiꝗ dicentur.

Brachiole VInum humanis corporibꝰ gratiſſimꝰ liquor modice ſum
Cruſtula- ptū nō officit ſtomacho:nō cerebro:ſed digeſtionē adiu
tii uat:vires alit appetētiā ciboꝝ inuitat:ſanguinē colorēꝗ
Liber hominū iuuat:triſtitiæ curam hebetat: vnde Bacchum
Bacchus teſte Seneca de vitæ trāquiltate liberū dixerūtꝗ animum a ſeruitio
curarum liberet:algorem expellit:ſomnumꝗ cōciliat:Hinc Aſcle-
piades medicus utilitatē vini æquari vix potētiæ deorum poſſe ꝓ-
nuntiare nō dubitauit:At copioſius hauſtum caput turbat:& ſtōm
lædit:vñ Plinius prorſus ĩquit vt iure dici poſſit neꝗ uiribus corpo
Nec utiliꝰ ris vtiliꝰ aliud neꝗ aliud uoluptatibꝰ ꝑnitioſiꝰ ſi modus abſit:hīc ſca
Nec per- tet ebrietatis libido portētoſa:pallor:genæ pendulæ:oculorum vl-
nitioſius cera:tremulæ manus effundētes plena uaſa: & quæ ſi pœna præ-
ſens:furiales ſomni:& inquies nocturna:hinc ex ore halitus fetidi:
hinc rerum omnium obliuio morſꝗ memorie: Nam uapore cere-
brum debilitat: membra remolit: vnde pueris & nutricibus non
eſſe dandum monet Ariſtoteles ĩ libro de ſomno & vigilia:Auicē.
Vinū pue Vinum pueris ĩquit dare:eſt ignem igni addere lignis debilibꝰ.Se
ris dare neca ad Lucilium:Epulæ cruditates afferunt:ebrietates neruorum
torporē tremoremꝗ:& libidines:pedum manuū articulorūꝗ om-
niū deprauationes:Propertius elegiaꝝ ſecūdo:vt hæc quoꝗ tran-
ſeunter referam:Vino forma perit:vino corūpiť ætas: Vino ſæpe
ſuum neſcit amica virum:Apoſtolus quíto ad epheſios:Nolite in-
nebriari vino in quo eſt luxuria.Iam prius dictū fuerat a Solomone
prouerbiorum.xx.luxurioſa res vinū & tumultuoſa ebrietas: & in
Fomētum decretis pōtificalibus.xxxv.diſtinctione.luxuriæ fomētū & incēti-
ueneris uum eſſe vinum legimus:inde nō eſt quod miremur ſi Romæ & in
latio fœmininis vinū bibere lōgo tēpore nō licuit. Inuenimus in hi
ſtoriis Egnati Merelli vxorem ꝙ vinū bibiſſet e dolio interfactā fu-
Luculi cla ſte a marito:eumꝗ cedis a Romulo abſolutū:& Fabius maximus ĩ
uium annalibus ſcripſit matronā ꝙ loculos ĩ quibus erant claues celæ vi

natiæ reſignauiſſet a ſuis inedia mori coactam: Ex hoc inſtitutũ eſt
propinquos fœminis oſculum dare: vt ſcirent an temetum bibiſ- Temetum
ſent (hoc tum nomen erat) Vnde abſtemius & temulẽtia deducta Abſtemiꝰ
quecũq; enim mulier vt uere & catholice refert Valerius maximus Temulen-
immoderatæ vinum appetit virtutibus ianuam claudit & uitiis ape tia
rit. Aegyptiis quoq; regibꝰ certa erat ſtatuta vini potãdi mẽſura: q̃
neq; inebriari poſſent: nã regibus eſt in prouerbiis Solomoniciis:
Vinum minime dando eſt quia nihil ſecretũ ubi regnant ebrietas Vinũ regi
ne forte bibẽtes obliuiſcant̃ iudicioꝝ: & multent cauſam filiorum bꝰ nõ dã-
pauperis: Vnde dictictant Romulum ad cœnam uocatũ nõ mul- dum
tum bibiſſe quia poſtridie negociũ habebat: monet Plato intertio
de re plubica: a vini temulentia abſtinere debere ciuitatũ guberna
tores: ne cuſtode cuſtos indigeat: Sapientis viri ſuper mẽſam cele
bre dictum eſt: Prima cratera pertinet ad ſitim: ſecunda ad hilarita Dictũ cele
tem: tertia ad uoluptatẽ: quarta ad in ſaniam: hinc ebrietatem eſſe bre
furoris uolũtariam ſpeciẽ Catoniana ſentẽtia diffiniuit: nã per eã Ebrietas
& ſenſu & mẽte excedimꝰ: vt eſt apud Dionyſium areopagitã: feſti
uiter dixit Plautus Vinum luctator eſt doloſus: pedes captat pri-
mũ: Satis notũ ẽ Archeſilaum philoſophũ cũ vinũ immodice hau
ſiſſet obiiſſet ætatis anno ſeptuageſimo quĩto: quia uini copia natu Incredibi-
ralem viuificãq; uirtutẽ caliditate ſuffocat: in his præcipue qui inſi- le
tũ calorẽ exiguum atq; imbecillum poſſidẽt: Sed incredibile quod Dilutũ ui-
ſequit̃ ab Ariſtotele tamẽ hiſtoriæ animaliũ ſexto traditũ: Siracuſis num
potator quidã egregius ouis ſub Storia poſitis in terra tam diu po
tabat donec oua ederent fœtũ: Cum autẽ purum in cœnis uinũ da
batur omnes deum ſoſpitem optabat bibenti: cum poſt cœnam di
lutum id eſt a qua mixſtum: quod Staphilus ſcyteni filius primus in- Merum
ſtituit ſumebãt: Iouẽ uocarunt ſaluatorem: nam uini puri: quod me Oenon
rum eſt: potus ad inſaniam redigit: aqua iouis mixtus uoluptatem Gaſteriũ
læticiamq; affert & prohibet inſaniã vt autor eſt Dio. in quĩto Bi- Gaſter
biliotheces. Maracis q̃dẽ vti potionibꝰ p. xx. diema nte canis ortũ Baucaliũ
totidem poſtea ſudet Heſiodus: Vinũ ipſum græci Oenon appel Onopho-
lant inde oenophorum Vt Gaſteriũ uel gaſter & Baucaliũ: exargil rum
la ligno ſtãno uel argento uaſculũ ad ferenda vina idoneum: Apu Oneopo-
leius metamorph. vii. Oenophoro quod immixtum vino gerebat la
uenenum: & oenopola uenditor vini: qui ſolet Aduentoribus ſuis Oenopo-
meratius vinum exhibere: ac Oenopolium taberna uinaria: præter lium
panem & uinum cætera ut edendi irritamenta quædam reperta: Aduento-
non per uſum uitæ neceſſarium ſed per luxum animi parata obſo- res
nia dicuntur: Iuuenalis Nec tamen his ulla obſonia fiunt rancidu- Obſonia

la:hinc Thucydides hiſto.primo narrat Artaxerxem Temiſthlocli dono dediſſe magneſiam ob panẽ:Lampſacũ ob vinũ: Myuntem ad obſonium:Dicere ſolitus fuerat Alexãder famem optimum fore obſonium:Cæterum cum uaſa a græcis quæ dicuntur Baucalia latice implentur ſonum vt inquit Aphrodiſæus edunt tibi ꝓpriũ a quo vt Vaſis nomen eſt factum vt alia apud græcos nomina ſonorum factitia ueluti in aqua phloesbos: & in aluo botbotymos.

LAnces ſunt uaſa lata rotũda quibus caro tam toſta q̃ elixa cæteraq; edulia cõdiunt̃ menſæq; inferant̃: Horatius i ſatyricis ſermonibus ligna nutritus glãde rotundas curuat aper lãces: Apud Martialem commẽdant̃ Chryſundatæ ex auro cum fierent vt nũc etiam ex argento Argyrẽdatæ: Et quoniam elixae toſtaeq; carnis mentionem fecimus eduliorum rationem ex Mar. Varronis ſententia aperire non inducens fore duximus: Primum maiores noſtri aſſam carnem comederunt: elixam poſtea: mox iure conditam ac per inde iucundiorem: quod quod genus Cornelius Celſus Iurulẽtum appellat his uerbis: tum res eadem magis alii iurulẽta q̃ aſſa magis aſſa q̃ frixa. Vnde i libris ligũę latinæ: Vbi pultẽ aut in rulenti quid ponebãt a capiendo Catinum nominarunt: Apuleius autem iuſſulẽtum formauit ĩ Apologia magiæ ſic de Ennio ſcribẽs: Oſtẽdit qualiter aſſus aut iuſſulẽtus optimæ ſapiat: nec tamẽ ab eruditis repræhẽditur: tribus itaq; nominibus diſtiguebat̃ axo elixo & iurulento quibus frixum additum. Caro autem eſt cibus præ cæteris corpus nutriẽs autore Celſo vt propinquioris cõuerſionis ad ſãguinem. Siccioris nutrimẽti eſt frixa & toſta: humidioris elixa: pĩguis malæ alimoniæ & paucu læ cibũ ſubleuans: ſalita quoq; corpus extẽuans teſte Theodoro Priſciano nõ probat̃: melior eſt autẽ omnis oſſibus proxima & digeſtibilior: vt eſt apud Auicennã. Veſcuntur & populi et holorũ carne cruda qui Homophagi idẽ dicunt̃: vt refet Thucydes hiſtor. tertio: Inter lances uero habent̃ Thympana a forma: Felicitate ad ſpetiẽ herbæ filicis cælatæ: Clemateræ q̃ſi pampinatæ: vt Hederatæ Corymbiatæ ab hederis Pãpinis Corymbis (vt uidemus) iſculptis: Ariſtophorũ Mazononũ Diſcus & Magyæ a Coquina fortaſſe: de quib⁹ meninerunt Pli. Acrõ Põpeius Horatius Marcus Varo & alii: Apuleius cœnarum reliquiis Diſcus ornatus Feneſtella: Hierony. Abacuch Danieli portãtẽ in diſco prandium elegãter Diſcophoꝝ appellauit Carinus quoq; inter lances numerat̃: Perſius Poſitum eſt algẽte catino durum olus: Hora Inde domi me ad porri & ciceris refero la

Fames Optimũ obſonium
Phlosbos
Bothorygmos
Chryſendate
Argytendate
Eduliorũ ratio.
Iurulentũ
Iuſſulentũ
Catinus
Aſſum
Elixum
Frixum
Caro
Homophagi
tympana
Filicatæ
Clematetæ
ariſtophorum
Mazononum
Diſcus
Magyræ
Diſcophorus
Catinus

chāiqꝫ catinū : Lagana āt vt ſentit Acrō ſunt quædā, quaſi mēbranu Lagana
læ ex farina & aqua quæ iure pingui coctæ caſeo: Pipere: Croco: Ci Paſtilli
namomoqꝫ cōditæ in cibis nō iniocundæ pāticoſo noſtro videnť: Circuli
his fere ſimiles ſunt niſi ꝙ criſpuli & craſſiores ex aqua & fama pa- Globuli
ſtilli: globuli a qbuſdā: circuli ēt: & magis incōdite facti Lixulæ & Se Lixulæ
miluxulæ nūcupati: q elixi caſeo aromatis & butyro cōdiunť. Sed vi Semiluxu
de ne aqud Horat. Lachani legēdū ſit cū græci Lachanō olus vnde læ
Lachanopolion locus ubi olera uēdunť nominauerint: Eūdē & Pa Lachanō
ropſidē dicere poſſumus: Hic in cœna domini q̄ Mathei uigeſimo Lacanapo
ſexto Paropſis Marci. xv. carinus uocať. Suetonius ī Galba: Ordi- lion
natio qdē diſpēſatori breuiariū rationū offerēti Paropſidē legimus Paroſis
ꝓ ſedulitate ac diligētia porrexiſſe. Sūt & Gabatæ uaſa cōcaua edu Gabatæ
lis pulmētariiſqꝫ aptiſſima. Epigrā. poeta ī. vii. Trāſcurrūt gabatæ
uolātqꝫ lāces: & ī. xi. Sic implet gabatas paropſideſqꝫ. Eſt ꝓmulſida
rium a ꝓmulſide cōdimēto. Eſt Boletaria ſeruiens boleris uolupta- Promulſi-
rio. vt inquit Seneca ueneno: vnde eſt: Cum mihi boleti dederint darium
tam nobile nomen Prototomis pudet heu ſeruio colliculis Sunt Boletaria
Pultaria a Pulte illa antiquorum nomen adepta. Pultaria

SCutella a nobis id circinatæ rotūditatis uaſculum dicif Minutal
quo minutal ex carne uel oleribus Lymoniacæ ſcitiſſimi Lynonia-
ſaporis Pulmētū: iuſcula: ītinctus & cætera id genus cō ca
dimēta ī mēſam ꝑ dapiferos exibenť: eſt āt iuſcū ſiue iu- Dapiferi
ſculū ius: qbus uocabulis utunť. M. Cato Apitus & Apuleius: hinc Iuſcum
iuſcula cibaria liquidiora uocitamus: quæ cōſtat uitellis ouoꝝ: om- iuſculum
phacio: iure pingui: Croco & cinamo: hæc crocea ſunt: uiridia ſi uo
lueris croci loco betas & petroſeli in modicū cōtundet & per Seta-
ceū trāſmittef: Scutela ipſa a ſcutulis vt qdam credidere nomē mu Scutellæ
tuatur: Sunt. n. ſcutelæ rotūdæ formæ quales aranea cōtexit Pli. xi.
de araneis. Quāta arte celāt pedicas ſcutelato ſte ad capiēdas mu
ſcas circa graſſātes: & ſcutulata ueſtis Iuuenale a ſcutulis nūcupať:
qb⁹ diuidere ueſtes gallia docuit: Scutulā itē pro uaſe ponit Mar. Diuidere
xi. Sic īplet gabatas Paropſideſqꝫ: & leues ſcutulas cauaſqꝫ lances: Veſtes
hinc ſcutellas: Cicero: ī Tuſcu. quæſt. Demus ſcutelā: dulciculæ po
tiōis aliqd ꝓuideam⁹ & cibi alii ſcutellā a ſcutra uaſis genere dedu-
cūt: ſicut a mitra mitellā: Ad iuſcula āt & pulmēta liqdiora īmēſa co Scutra
chlearib⁹ ꝑferri orichalceis uel argenteis utimur quæ a cochleis no Cochlea-
men traxerūt: vnde Epigramat. poeta ī Apophoretis Sū cochleis ria
habilis ſum: nō minus vtilis ouis: Nūquid ſcis potius cur cochleaf
uocer? Sed e ligno etiam ad uſus coquinarios & plurium officina-
rum cauantur: his non multum diſſimiles Lingulæ: de quibus idem Lingulæ

Martialis: Quãuis me Ligulam dicant equiteſq̧ patreſq̧ Dicor ab indoctis lingula grãmaticis: ſic dictæ ꝙ ĩ linguæ ſpeciem factæ ſint: veluti & lingulæ gladioli oblongi vt ſcribit Gellius.

Epulum — Epulæ cibi miniſterio hoĩum ĩ noſtrum vſum comparati: Epulũ vero publicũ cõuiuiũ dicitur: quale ſæpius Impatores populo dediſſe legimus adiecta interdũ ex carne

Viſceratio — cruda Viſceratiõe: Epulæ ipſæ & cõdimenta tam multiiuga ex ſapidiſſimis ſuccũ nutrimẽtis vapore ĩ vnũ ſaporẽ redacta de quibus multa ſunt apud Apitiũ & Platinam qui pauloante noſtrã ætatẽ ſcripſit: carnes & id genus reliqua priori mẽſæ cõueniũt cũ in

Mẽſa ſcda — ſecũda ponant Caſeus: pira: nuces: poma: vuæ: Fic⁹: & mellita: ſaccaroue: itecta: horoſaceaq̧ cõpluria: pro locoꝝ temporũ & rei familiaris cõdictione: Horatius in ſermonibus: Tũc penſilis vua ſecũdas & nux ornabat mẽſas cũ duplice ficu: Mar. Mẽſæ munera ſi voles ſecũdaq̧: Marcẽtes tibi porrigenẽ vuæ Et nomẽ pira qui ferunt ſcytorũ. De his igitur quia locus id exigere videtur paucula dicem⁹ Satis ĩ hoc vt in cæteris fere omnibus ſit me tibi indicare ſcriptores cãdidiſſimæ lectos: quos adire poſſis ſi quid copioſius noſce deſideraueris. Primi aũt Iones ſecũdæ mẽſæ ponẽdæ: vnguenti: coronaꝝ in conuiuio dandaꝝ cõſuetudinẽ haud parua irrita mẽta luxurie introduxerũt nam veteres & græci cõprimis coronas in Sympoſiis & cõuiuiis geſtauerunt: infundebãtq̧ poculis & hilaritatis gratia bibebant vt exẽplo Cleopatræ & M. Antonii ſatis cõſtat: quæ cõ illo luſit extremis coronæ florib⁹ veneno ĩ fectis: autor Pli. Sed preceptũ Epicteti ĩ Enchiridio vt optimũ cuſtodiẽdũ eſt. Quod inqd ad corpus attinet ad purũ vſq̧ vſum ſume: velut cibum: potũ: veſtem: domum: quod autẽ ad gulã aut delitias pertinet penitus circũſcribit.

Tragamata — Bellaria ſignificãt ſecũdæ mẽſæ oẽ genus: cibi nã quæ tra-

Pemmata — gemata græci aut pẽmata ea veteres noſtri Bellaria appellauere vt refert Aulus Gel. Vñ macrob. in ſatur. Adhuc dicente Furio ſecũdæ menſæ illata bellaria nouo ſermoni principiũ dederũt: Symmach⁹. n. attractas manu nuces Vellem inquit ex te audire Serui tanta nucib⁹ noĩa quæ cauſa vel origo variauerit aut vñ tot mala cum hac vna appellatione vocitentur & M. Varo ex ſatyris menippeis Bellaria ea maxime ſunt mellita non ſunt πέμμάσιν ideſt placentis & bellariis enim cum πέψιν ideſt cum cõcoctione ſocietas infida: Vina quoq̧ dulciora hoc nomine ſignata ſunt: dictaq̧ ea Liberi bellaria. Cur ãt edẽda ſint tragemata & ſecũdaꝝ mẽſaꝝ cõſuetudo fuerit ĩtroducta qrẽs Ariſt. ĩ Problẽ. Vt ſatis ingt bibamus nõ enim ſitis gratia ſolũ quiæ per mẽſam primam

nos teneat bibendum: Sed etiam poſt hauſiſſe aliquid iuuat.
NVces dicunẽ quæ foris duo tegũtur & intus habẽt quod Nucleus
eſui eſt. Nucleum uocãt: Plautus in Curg. qui e nuce nu
cleos eſſe uolt. frãgat nucem. Eſt nux iuglans a iuuando nux iuglãs
& glande uel potius quaſi Iouis glãs nam id genus arbo
ris nuces habet ſuauioris ſaporis q̃ glãs autor Macrobius ĩ Saturn.
de illa hæc Plinius. Solum hoc pomum natura cõpactili operimen
to clauſit namq; ſunt biſſidæ putaminũ carinũ carinæ: nucleorũq;
illis quadripartita diſtinctio lignea ĩtercuſante membrana: quæ eſt
Nauci: nucẽ ipſam Baſilicã græci dixere: recens iucũdior eſt vt ſcri Baſilica
bit Auicẽnas: ſicca vnguinoſior: ſtomacho inutilis: difficilis cõco- nux
ctu: tuſſientib⁹ inimica: & capiti: cui dolorẽ ſuſcitat. Vñ græci Cay Caryon
rõ id pomũ uocitãt a quo Carynũ oleum de quo diximus: & Caryo Carynum
pos nucis ſuccus. Plinius Nuces ĩquit Iuglãdes græci a capitis gra Pontica
uedine appelauere: eſt põtica nux quæ auellana ab oppido campa Nux quæ
niæ vbi copioſior: cæteris minor eſt: hinc a poeta ſatyrographo mi Auellana
nima nux uocata Pontica autẽ a põto regione: Plinius ĩ aſiã græci- & minima
amq; e põto uenere & ideo ponticæ nuces dicunẽ: præneſtina ea- Preneſtina
dẽ nux a loco: prenoſtinos populos ĩquit Põpeius ãtiq nucleas no- minuta
minarunt q ĩ eorũ regione plurima nux minuta naſceret: vt hãc co Nuculæ
rylus arbor ꝓducit de qua Verg. hinc inter denſas corylos: Nuces Corylus
ipſæ Auellanæ dolorẽ capitis faciunt ĩflationemq; ſtomachi: tardæ
digeſtionis pinguedini corporis cõferũt pluſquã ſit ueriſimile: Et
vt teſtatur Auicẽnas in ſecũdo ex autoritate Hippocratis in cere-
bro faciũt augumẽtum hinc ipſe exiſtimauerim cõmẽdari illax ad
uenerẽ cũ ſperma. i. ſemẽ genitale e cerebro per ſpinã deſcẽdere ui Sperma
deatur ut Ariſtoteles in probelamatibus Alcinous & Trimegiſtus
tradidere: quod quidẽ e maribus (ut in paterga more pictorum ex
curramus) ita ſe habet ad mẽſtruorũ naturam vt coagulũ ad Lac:
contrahit enim & conſtituit materiam excrementumq; a fœmina
præbitũ: quod Pli. Lactantius Hippocrates etiam tenuere: hic ma Mater
ter a materia quam exhibet niſi potius a græco μχτηζ: nam medici
ſunt q & vim quãdam efficiẽtem ineſſe fœmininis in conceptu uo
luerũt: Eſt Græca nux quæ & amygdala & Thaſia pli. in. xv. Tertia
inquit ab his natura eſt Amygdalis tenuiore ſed ſimili iuglandum Amygda-
ſummo operimento: Itẽ ſecũdo putaminis nucleus diſſimilis latitu la
dine & acriore callo: Arbor ipſa an fuerit ĩ Italia Catõis ætate dubi Pinea
taẽ qm̃ græcas nominat q̃s qdã & ĩ iugulãdiũ generẽ ſeruãt Boni ſũt
nutrimẽti uerũ pauculi: corpus piguiuſculũ reddũt aciem oculorũ
acuũt: ſplenis opilationib⁹ & epatio tuſſiq; antiquæ cõferentes vt

eſt apud Auicen. Eſt pinea nux nucleis refertiſſima: arbor ipſi Cybe-
li dicata vt ſcribit Serui. ob copiam quæ in idia eſt illi ſacra: Seneca
in troade: Secuitq; fretum pinus matri ſacra Cybeli: Et apud Mar-
tialẽ in Xeniis nuces pineæ poma Cybelis eſſe fatentur: quaꝝ gene-
Apinum ra quattuor a Plinio numerantur: horum eſt quod apinum vocant
nucleorũ cute verius q̃ putamine: adeo molli vt ſimul mandatur:
Apinæ inde res tenues Apinæ aliquibus dictæ: Martialis ſũt apinæ tricæq;
& ſi quid vilius iſtis: Nuclei aũt pinei amygdalæ auellanæ & nõnul-
la alia veluti ſunt: Coriãdri peponũ aniſiq; ſemina & cinama ſacca-
ro tecta in bellaria & meliora & menſis diuitũ aptiora redigunt: nu-
cleum pineum Gal. & Iureconſulti & omnis ſcola eruditorũ vocat
Heracleo- ſtrobylum: græci etiam Coccalũ: Eſt Heracleotica nux q̃ caſtanea
tica nux echinato tegmine ſardibus primum prouenit: ideo apud græcos
Coccalus ſardianus balanus appellatur Diuus Tiberius poſtea balani nomẽ
Strobylus impoſuit excellentioribus ſatu factis: laudatiſſimæ caſtaneæ tarenti-
Balanus næ & in cãpania neapolitanæ. Mart. & quas docta Neapolis crea-
uit lento caſtaneæ vapore toſtæ boni ſunt alimenti verum inflatio-
nem inducunt & tardiuſcule digeruntur: vt Auicẽnas & Dioſcori-
piſtiacia des teſtant: Sunt & Piſtacia quæ auellanis fere ſimilia inter nucum
genera numerant: Plinius in decimo tertio: ſyria preter hanc pecu-
liares habet arbores ĩ nucũ genere piſtacia nota. L. Vitelius ĩ italia
primus detuli ſimulq; in hiſpaniam Flaccus Pompeius eques ro. q
cum eo militabat: Thoraci cõferẽtia pulmonem purgare credunt:
Ferunt autem nuciferæ arbores q̃dam vt Corylus Iuglans & caſta-
neæ iulos ſuos hoc eſt Lanugines ad nihil vtiles: Sunt hi non flores
proprie ſed qui antecedant vt in fico groſſuli.

Iuli
Groſſuli

MAla poma dicunt quæ tenui cortice vt mandi etiã poſſit
obducta e ſui ſunt: licet duriore inter ea ſint tãtum gra-
nata: nam cõpluria videmus genera: apiana: rubiginoſa
Deciana Deciana: Septiana rotũda Perſia paruula: ſed odoris exi-
Roſea miis: Roſea oĩbus nota: & Paradiſea ꝙ in oĩbus paradiſis ideſt hor-
Paradiſea tis inſeri debeant ſi nõ primas ſaltem ſecũdas partes inter mala ſibi
Apiana vendicantia & odoris & ſaporis ſuauitate. A pomis pomona dea:
Rubigino hinc Pomonalis flamẽ: poma autẽ ipſa ꝙ potu indegeãt: Nã inſitis
ſa aquã addi ſiccitatibus oportet vt iterpretat. M. Var. rei ruſticæ pri-
pomona mo: ſiue ꝙ vicẽ potius in cibis ꝑbeant ſeruantur per hiemem loco
poma frigido & ſicco cõtabulato: Plinius pomarium vocat: cum ſit alias
Pomariũ cõſitus pomis locus. At vbi tam mala q̃ pira & cæteri fructus autũ-
Oporo- nales habẽtur opotothecam græci dixerunt. Nã opora fructus au-
theca tũnales & theca repoſitorium nuncupatur. M. Var. In opotortheca

mala manere putãt ſatis commode:ſubſternendæ ſunt ratis tamen compoſitis:palea:vel ſtoriæ ꝙ tegetes:aut ſtramẽta.Coligẽda poſt equinoctium autumnale:neqꝫ ante.xvi.lunam : neqꝫ ante primam horam:& caducis a cæteris manũ lectisſeiugatis ſunt reponenda loco per flatili ad Aquilonem feneſtras habente.

Storie ꝙ Tegetes

Mala colligenda

Citrea mala odoratiſſima vt ſcribit Oppius in perfide omni tempore generantur:Alia enim pcarpuntur:alia interim matureſcũt:vnde Mar.in Xeniis. Aut corcyrei ſũt hæc de frondibus horti:Aut hæc maſſili poma draconis erant.Interiecta veſtibus tineas arcere creduntur:inde veſtis citroſa:Feſtus tamẽ aliter veſtem citroſam ĩterpretatus eſt.Auicẽ.quoqꝫ citri corticem aduerſus tineas veſtibus interponẽdũ precepit.De citreis autẽ malis quæ quãdoqꝫ Cedra:& medicis: ꝙ vulgo : vt quidã tradidere:ancia vocantur:eadem fece dici poſſunt:q̃tum ad pomi naturam:& magis menſæ priori conueniunt:nam cum carnibus toſtis vt etiam oliuæ pununtur niſi fuerint melle condita.

Citroſa veſtis

Cedria

Medica

Narancia

Apyrina mala dicuntur punica ſiue granata quibus lignoſus nucleus abeſt:ſed candidior his natura & blandiores acini minuſqꝫ amari & mẽbranis diſtincti.Seneca ad Luci.ſic ĩpturbatus ſapiẽs dicit̃ qũo apyrina dicuntur non qbus nulla duritia eſt granoꝝ:ſed quibus minor : punica autẽ a regiõe nomẽ ſibi vẽdicãt.Rutilius Feſtus Lybica rate miſit agellus punica mala tibi tyrrhenũ vecta ꝑ æquor.Hoꝝ mẽbrana tenus grana: a qbus granata:diuidẽs Cicus appellatur:putamen Malicorũ:quo perficiuntur coria vt ſcribit Plinius in.xxiiii.at flos balauſtiũ & medicinæ idoneus & tingendis veſtibus:quarũ color ĩde nomẽ acceꝑit:e granis autem preſſis vinũ educitur ꝙ græci rhoiton noĩarũt.

Punica mala

Granata

Cicus

Malicoriũ

Balauſtiũ

Rhoiton

Cydonia poma cotonea a Cydone oppido cretæ quod Samii teſte Herodoto condidere nomẽ mutuantur.Plinius his proxima amplitudinẽ mala:quæ vocam? Cotonea:& græci cydonia ex creta inſula aduecta.Serenus Aut quæ poma cydon cretis miſit ab otis.Tria eorum ſunt genera vt refert Columella : quorum chryſomela inciſuris diſtincta colore ad aurum inclinato:vnde & nomen adepta : Struthea quæ minora odoratius vibrant ſerotino prouentu Muſtea vero præcordia quæ nunc Mellimella:vt tradit Varro : a mellis : vt opinor ſapore: Martialis:Dulcibus aut certant quæ mellimela fauis. Neoterici nana mala ex arboris breuitate nuncuparunt : nam græci manos breuis corporis homines vocant:latini pumilios & pumiliões : qui nũc in delitiis principum:finiunt ſi habuerint Horoſcopũ in quar

Cotonea

Chryſomela

Struthea

Muſtea

Mellimella

Nani pumiliões

to gradu ſcorpii:vt inqt Iulius firmicus in octauo. Poſui ipſe in hor
tis meis huius pomi frequẽtes arbuſculas admiratus naturam ꝙ nõ
ſolũ gallinulas:caballulos:mullas pumilias:& homunciones:ſedẽt
Camepla- ĩter arbores nanorũ gña duxerit:hinc legim⁹ Chameplatanos Cha
tanus medaphnes & quaſdã alias breuitate ſpectabiles. Sunt p̃terea ſilue
Cameda- ſtria e ſtruteis parua odoratiſſima in ſepibus naſcẽtia:cydonia ſtipti
phne ca ſunt:hinc dyſenteriæ & cœliacis vt Auicen. & Dioſco. teſtantur
ĩpendio cõferũt:ad hoc condimẽtũ fit in ſaccaro decoctis:Non im
probatur etiam in melle inter bellaria iucundiſſimi ſaporis additis
aromatibus & moſcho odorato præcipue: quo validiores utuntur.
Moſchus Antiqui cydonitem neoterici cotoneatum appellant:cuius confe-
Cydony- ctionem docet Gallenus in pharmaceuticis.
tes PRunorum multa variaꝙ ſunt genera:quorum in primis lau-
Cotonea- dant̃ tria:damaſcena.amygdalina:& armeniaca:de qui
tum bus hæc Plinius Necnon ab extrema gente armeniacha
Armenia- quæ ſola & odore cõmẽdant̃ & paulopoſt: Nuper in bæ
ca malina tica malina appellari cœperũt malis ĩſita:& alia amygdalina. amyg
Amygda- dalis:his intus in ligno nucleus amygdalæ:nec aliud põmũ inge-
lina nioſius geniatum eſt:In peregrinis arborib⁹ dicta ſunt damaſcena
Damaſce a ſiriæ damaſco cognominata iãpridem in Italia naſcentia grãdio-
na re q̃g̃ ligno & exiliore carne. De his Serenus Prũaꝙ cõueniũt q̃ mit
tit clara damaſcus:Et Mar. in Xeniis pruna peregrina: cariæ rugoſa
ſenectæ Sume:ſolent duri ſoluere ventris onus: Nã vt ſcribit Aui-
cẽ. ſoluũt ventrẽ ſecũdũ Galenũ ĩprobãtem Dioſcoridẽ qui pruna
ex Damaſco ſyriæ ſicca euſtomacha eſſe dixit & vẽtrẽ cõtinere. Pru
na tñ oĩa:vt etiã vuæ:Ficus virides Mora:& Ceraſa vẽtrẽ lubricãtia
initio prandii inter prima potius eſſe comedẽda medici tradidere.
PErſica dicta ꝙ ex perſide fuerint aduecta: duracina præ
Duracina cæteris in precio ſunt:his corpus ligno adheret auelliꝙ
Perſica negd cum in telibus facile ſeparet̃. Plini. in. xv. ſed perſi
corũ palma duracinis:nationũ habẽt cognomẽ galliça:
& Aſiatica poſt autũnum matureſcunt:æſtate p̃cia intra. xxx. annos
repertæ:& primo denariis ſingulis venundata:& mox:pomum in-
nocuum experitur ægris:preciumꝙ ſingulis iam tricenti numi fue-
re nullius maiore:eſt & nitidioris corticis quod nuciperſicum vo-
Nuciperſi cant:decipiuntur profecto medici noſtri temporis & quicũꝙ illis
cum aſtipulantur exiſtimantes perſicorum generi armeniaca adſcriben-
Armenia- da:de quibus pauloante ex autoritate Plinii ſubtiliſſimi naturæ re-
ca rum indigatoris diximus.

CErasa a .L. Lucullo primum in Italiam aduecta sunt e põ-
to Plinius Cerasi ante victoriam Mithridicam .L. Luculli
non fuere in Italia At vrbis anno sexcentesimo octoge-
simo is primum vexit e ponto: annis centum .xxx. trans
oceannum in Britaniam vsq; puenere. Diuus Hieronymus ad mar
cellam: Accepimus & canistrũ Cerasis refertum talibus & tam vir-
ginali verecũdia rubentibus: vt ea nunc a Lucullo delata existima-
rem: siquidem hoc genus pomi ponto & Armenia subiugatis de
Cerasunto primus Romam pertulit: vnde & de patria arbor nomẽ Pliniana
accepit: principatum obtinent Duracina: quæ pliniana cãpani vo- Cerasa
carunt: sunt & Aproniana quæ maxime rubent. Actia nigerrima: & Duracina
Iuliana tenerrima adeo vt gestatum non tolerẽt, Cerasa oĩa aluum Aproniana
molliũt stomacho inutilia: id autem magis prestare creduntur dul-
cia: Nam austera: quæ Merena dicuntur triuialiter: ventrem astrin- Actia
gũnt stomachum cõfirmantia: & presertim sole siccata & quę & si- Iuliana
tim tollunt & appetitum prouocant. Merena

ZIzipha baccis: veluti Corna: similiora q̃ malis creat arbor
Ziziphus. Plinius in decimo quinto. Aeq; peregrina sũt Corna
Zizipha & Tuberes: quæ & ipsa non pridem uenere in
Italiam hæc ex Africa: illa ex syria. Sex Papi. quẽ consulem
vidimus primus vtraq; attulit Diui Augusti nouissimis tẽporibus in Tuberes
castrorũ aggeribus sata: zizipha recens lecta & guttis vini veteris cõ Tubera
spersa rugis non deformant: tuberes ex arbore legunt: at tubera ex
tellure sues eruũt rostro: quæ sine radice terra vndiq; circũdata nec
vtiq; loco exuberante aut rimam agente inter sicca & sabulosa fruti
ceta nascunt: nihil aliud q̃ terræ callus appellanda: optima p ver &
tonitribus frequẽtiora venerẽ emortuam suscitare dicuntur.

MOra in arboribus & ĩ rubis nascuntur post prandiũ sum-
pta per æstatem sanitati plurimum conferre existimauit Mora
Cacius Horat. in sermonibus. Ille salubres æstates pera-
get qui nigris prandia moris Finiet: ante grauẽ quæ lege
rit arbore solẽ. Quæ ĩ herbis humi nascunt fraga vocant. Pli. Aliud
corp⁹ & terrestrib⁹ fragis: aliud cõgeneri corũ vnedonĩ qd solũ po- Fraga
mũ simile fructui terra e gignit: & poeta: q legatis flores & humi na
scẽtia fraga: herba ipsa a latinis qnquefoliũ: græcis pẽtaphilon dici
tur: ego tñ aliã existimauerĩ: Moris trini colores cãdidus prio: mox
rubẽs maturis sanguine⁹ ex cruore amãtũ Pyrami & Tisbes vt fabu Candida
lant: nã sunt & mora ẽt p maturitatẽ cãdicantia. In nouissimis florẽt mora
mora celi atq; inter prima maturescunt: foliis cibant bombices ver
miculi quos ad stamina sericea nutricamus at rubi mora sapientiæ

MEſpila .M. Catonis ætate non fuere in Italia: acerba dẽ-
Setania — tibus nocent: matura aluum ſiſtunt aſtringuntq́ ſtoma-
chum; exceptis ſetaniis quæ malo propriorem uim ha-
Anthedõ — bent: Vnde eſt. Maturo nec me ueſcaris acerbo Ne illic
ſed taceo dentibus hic noceam: Eſt eorum genus quod Anthedõ
minus eſt pomo: ſed odore præſtantius & quod diu ſeruetur.

SOrba genera habent quatuor: rotunda: turbinata ut
pirũ: ſpecie ouata ceu maloꝝ aliq̃bus hæc obnoxia acri
odore & ſuauitate iocũda quartũ genus torminale uo-
cãt remedio tantũ ꝓbabile: unde nomẽ aſſiduum puẽ-
tu miniumq́ pomo: generoſiſſima uero omniũ q̃bus circa pedicu-
Pediculi — los tenera folia: pediculi ipſi ſiue petioli in fungis pomis & id ge-
Petioli — nus cæteris dicunt̃ q̃bus e ramalibus pẽdent: terræ adhærẽt: & ap-
pẽdunt̃: ſorba recẽtia ſtomacho: & aluo citæ ꝓſunt: ſicca aluum ſi-
ſtũt & aſtringũt ſtomachũ. Martialis in Xeniis: Sorba ſumus molẽ
nimiũ durãtia uẽtrem: Apitius hec potius puero q̃ tibi poma dabis

Superba — PIra uirtutis ſtipticæ ſunt: & fungis concocta malitiam adi
Signina — munt: eorum plura ſunt genera: lolliana: orbiculana: ſu
Cruſtamia — perba quæ nũc muſcatela: ſignina quæ alii a colore teſta
cea uolema: fauonia cruſtumina q̃ nũc glatiola: myrtha
pia: laurea: nardina ab odore: coriolana & tiberiana autumnalia ac
Tiberiana — cidulo ſapore iocunda: quæ grandia & ſole colorata Tiberio prin-
cipi maxime placuerũt: ac pleraq́ alia: quoꝝ meminere Plinius &
Sementiũ — Macrobius: Inter hæc eſt quoddã ſemẽtium a ſemẽte cuius tempo
Inſitio — re matureſcit: fiunt e ſilueſtrib⁹ mitiora: ueluti poma quoq́ ꝑ ado-
Inoculatio — ptiõem ſurculi in ſitione: cuius ſunt inoculatio & emplaſtratio. Pira
Emplaſtra tio — autem & fructus omnes improbant̃ in omnibus: niſi exercitatis la-
bore: cholera rubra abundantibus: & tunc quoq́ niſi in æſtate ante
epulas comederint: aptiſſimos namq́ reddunt homines ad febriũ
ardores ſtomachum prius calore priuantes: ut eſt apud Auicẽnã.

Dactyli — CAryotæ ſiue caryotides quas Apitius dactylos ut nunc
Caryoti-des — appellat: e palmis naſcuntur. Plinius de canaria e fortu-
natis inſulis loquens: hãc & palmetis ingt caryotas ferẽ-
tibus & nuce pinea abũdare: Papinius in ſiluis Pergrãã
des caryotides cadebãt: Celebrant̃ ꝓcipue cibo ſucco ẽt: Ex his enĩ
Palma — orientales uina faciunt iniqua capiti unde pomo nomen: ut idem
autor eſt in .xviii. In iudæa palmis prima nobilitas nec in tota quidẽ
ſed præſertim hericunte: ponderi non cedunt: quanto onuſtiores
ſunt tanto magis nituntur contra pondus: ut referunt Ariſtoteles
Strabo & Aulus Gellius: hic pro uictoria ponitur palma, Theſeus

quidē e Crata ſoluens in Delon cum ſe contuliſſet ibi certamen inſtituit: in quo tunc primū palmæ præmium eſt præpoſitum: autore Plutarcho: Auulſum e palma cum fructu termitem qdam ſpadicē nomināt: Nam ſpao euello: vnde ſpadones eunuchi quos prima Semiramis uim quodā mō inſectatus naturæ feciſſe dicit. Sed ſpatha quoq; uocat vnde Spathaliō Caryotarum apud Martialē i Xeniis: Vbi nōnulli tamē Petathalion lectitant: æſtimandū relinquimus.

Spadix
ſpadones
ſpata

OLiuæ picenæ & ſidicinæ in Italia plinius inquit cæteris præferunt in cibis: his Rom. ab initio cœnæ ad finem uſq; utebant. Hinc Epigrāmatarius poetæ diſtichon in Xeniis. Hæc quæ picenis uenit ſubducta trapetis: Inchoat atq; eadē finit oliua dapes. Earū genera a Macrobio & Plinio numerant: Africana: Licinian a: Pauſia: Radi⁹: Sergiana: Salētina: Albigerus: Orchis: & Regia. E quibus bacca iucūdiſſima eſt pauſia: ſpetioſiſſima regia etiā virga: eſcæq; potius q̄ oleo idonea orchis quoq; & radius melius ad eſcā q̄ in liquore ſtringit: Omnis deniq; olea & maior fere ad eſcā minor oleo eſt aptior: vt ſcribit Columella libro rei ruſtice ſexto: Salitæ ſtomacho iucūdæ ſubbleuāt appetitū: cōditurā docēt Marcus Cato Palladi⁹ & Columella. Apud nos drupæ integræ ſale aqua & fœniculo cōdiunt: ex qbus utpote imaturis oliuū etiam faciunt omphacium: earum oſſicula Sanſas uocāt: Vnde ſecūdarium oleum a factoribus oleum Sāſarū dicitur.

Pauſia
Orchis
Oliuarum conditura
Drupæ
ſanſæ

VVarum plura ſunt genera: Eſt apiana: quam græci ſticā ab apibus nomen adepta: Columella de apianis: pingui ſolo feraciſſimæ: mediocri quoq; fœcundæ: præcocis fructus: ideoq; friglidis locis aptiſſimæ: vini dulcis: ſed capiti neruis ueniſq; non aptæ niſi maturæ lecte pluuiis uētiſq; & afferunt apibus prædam; quarum uocabuō propter hanc impopulationem cognominātur: atq; hæ precioſi guſtus celeberrimæ. Eſt bumama quæ græce bumaſthis tumentibus & magnis acinis: nam ueteres græci rebus magnis Bu præpoſuere. hinc bumlimon magnā famem grandes pueros bupædas: mariſcam ficum buſyeon & buthyſiam magnum ſacrificium appellauere. Contraria huic eſt quæ a minutis acinis leptorhaga dicitur: Eſt labruſca in marginibus terræ naſcens inde nomen: Labrū enim extremitas dicitur: vt Seruius & Nonius teſtatur: Eſt duracina a duris acinis quā in cibis laudat Mar. Non habilis cyathis & inutilis vua lyeo: Sed nō potāti mō tibi nectat ero. Vbi Trozimos uuas ſcito dici q̄ nō uini cauſa habentur ſed cibi gratia tm̄: Sūt dactyli lōgis acinis porrecti: ſūt heluolae q̄s nonnulli uarias nomināt: neq; purpureæ neq; nigræ: ab heluo ni fal

Apiana
Stica
Bumaſthe
Bu
Leptorhaga
labruſca
Labrum
Duracina
Trozimi
Dactyli
Heluolæ q̄
Variæ

lor colore inquit Columella. Eſt aminea a regiõe: nam Aminei fue-
Præcia runt vbi poſtea falernus. Eſt præcis quaſi præcor vel præcoqua: q̃ a
noſtris Iuliatica menſe Iulio iter prias matureſcit. Eſt græcula; euge
nia: variola: ĩcrticula: uenucula: coruina: trebiana: & alia q̃ plurima
pro locorꝫ diuerſitate nominata. Veluti quã noſtri ab acinis ſtipa-
Pineal tim in racemo cohærentibus Pineolam vocant a nucis pineæ qua-
Aſtaphis dam ſimilitudine: Racemus ipſe græce bottrys vnde apud nos &
Racemus Botyro plura continens acina ideſt grana: Martialis eo loco nec di
Bottrys gnam toto ſe bottryone putat vuas ollares per bottryonem & condi
Acinum titios in ollis vt veteres ſolebant racemos intelligit: quos etiã græ-
Ollares ci Bottryonas nominant: Appenduntᵣ & nunc tigillis veluti etiam
uuæ poma: Vnde penſiles vuas & mala penſilia dici ſciunt oẽs: Cõmen
Poma pen datur autẽ menſis ſecũdis vua paſſa: quæ aſtaphis dicitur, Cõfectio
ſilia nem docent Palladius & Columella: Vuæ paſſæ acino ſenior poeta
Anacron dũ tenues & exiles vitium reliquias foueret abſumptus ẽ
Monopo- vt narrant Plinius in. vii. & Valerius maximus memorabilium vlti-
lium mo; vuis paſſulis (ita enim a medicis hodie dicuntur) Monopoliũ
hoc eſt penes vnũ vẽdendi poteſtas eſt in Achaia.

Ficus ſiue ſiccæ ſeu virides e reliquis fructibus impendio
laudantur in cibis: nam vt ſcribit Auicẽnas ex oibus ma
xime nutriunt. Pli. Paniſq; ſimul & obſonii vicem ſicatæ
implent; hæ vel in orcis condiebantᵣ: vel in teſte compo
Reſticula nentur: vt nũc vtilibus: Vnde reſticula ficorũ a Varrone dicta. Ge-
nera cõpluria numerantur herculeaneæ harũdineæ: lauianæ: albu-
læ: chiæ: mariſcæ: africanæ: lidiæ: chelidoniæ: calliſtrutiæ. Sunt & ca
Cauneæ nuæ: coctona & caricæ: quæ in Albenſe rus e Syria intulit. L. Vite-
Coctona lius qui poſtea cenſor fuit: cum ea prouincia legatus fuiſſet nouiſſi-
Caricæ mis Tiberii Cæſaris fuit temporibus. Sunt & groſſi anteq̃ mature-
Groſſi ſcant loco fuere florum: hinc canticorum ſecundo. Ficus protulit
groſſos ſuos: vineæ florentes dederũt odorẽ; ſiccæ Ficus: vuæ & pi
ra ſecundis p̃ſertim ruſticorũ mẽſis adhibentur: athletæ ficis vtebã
tur vtpote impenſius alentibus priuſq̃ eos exercitator Pythagoras
Prodromi ad carnis vſum q̃ fortior eſt tranſtuliſſet: athenis p̃coces ficus ꝑdro
Duricoria mos appellant: maiora aũt p̃poſteris ſunt genera ficuum præcocia
Ficus & ſemper bifera: nam in meſſe matureſcunt: & per vindemiam ſero
Biſarae tina quæ a duro cortice Duricoria dicta virides ficus & poma ex ar
Sycos boribus recẽtia ſemper Galienus imperator exhibuit. hic eſt Galie-
Sycoſis nus qui vere cubicula de roſis fecit: qui vina ſemꝑ variauit: & in po
Sycelis culis bibit aureis vitrum aſpernatus: ficus græce ſicos: vnde ſyco-
Sicomor⁹ morus arbor: ſycoſis morbus: & ſycelis auicula: atq; alia cõpluria.

MVſcaria inſtrumēta ſunt abigendis e menſa muſcis aptiſſima: pretioſiora texuntur e cauda pauōis. Hic epigrammata poetæ de muſcario pauonino exiit diſtichō. Lābere quæ turpes ꝓhibet tua prandia muſcas Alitis eximiæ cauda ſupba fuit. Proptius ſūt mihi pauonis caude flabella ſupbæ Flat bellū enim dicit quo & muſcæ fugant & uentulus excitat in nimio calore p æſtatē his qui ī conuiuio aut alio quouis loco & tēpore ſudāt. Teren. ī Eunucho Venit vna heus tu Daue: cape hoc flabellum & uentulum huic facito dum lauamur: Ouidius in arte. Profuit & tenui uētos mouiſſe flabello: Hoc autē miniſterium eſt delicatorum ſeruorum: vt ſcribit Donatus: Sudor ipſe nihil aliud eſt q̄ excrementum uagoris humidi: vt ex ponit Ariſtoteles: Muſcæ autem inter inſecta animalia numerantur græci Entoma uocant ab inciſuris quibus diſtincta ſunt eoꝝ corpora tenui fiſtula coherentia: Caninam muſcā Cynomyan dicemus: nam Mya muſca eſt: vnde Myagrus deus muſcaꝝ a ueterib⁹ noīatus: nec miꝝ cū moleſtiſſimæ ſint ſi deū q illas abigeret coluerūt. Sūt & Muſcillæ paruæ muſculæ quæ in vinaceis per autūnum naſcentes: & veluti ſemiarpyiule muſtea pocula fædātes ī mēſa ad brumā merito nō perueniunt.

Pauoniū Muſcariū Flabellū Sudor Muſcæ Inſecta Entoma Myca Myagrus Cynomia Muſcillæ

CAniſtra & caniſtella e viminibus ſalicis amerinæ vel ſanguinis īter frutices: ciſtulas & panariola dicere poſſum⁹ in quib⁹ reponūtur per miniſtros: quæ cœnæ ſuperfuerunt. Horat. Multaq; de magna ſupeſſent fercula cœna. Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris. Hiſdē etiam panis ī menſam portabat apud antiquos: nō aūt vt nūc argēteis vaſculis: vt refert Donatus enarrās illud Vergilianū: Ceteremq; caniſtris expediūt: Græci cana appellāt: hinc a latinis caniferæ mulieres dictæ: quæ caniſtra capite geſtant ſæpicule ſupponētes id quod Ceſticillū a & rculſīnoīarunt Et Ciſtophoros ciſtifera græce nuncupatur.

Caniſtella Panariola Ciſtulæ Cana Caniferæ Ceſticilluſ

SCopæ raro enicos ideſt ſingulariter ſcopa īſtrumēta ſūt ex ulice: ruſco: tamarice: & id genus cæteris fructib⁹ ſcopandis pauimētis: amouendis araneaꝝ tellis e parietib⁹ laqaribuſq; idonea. Plau. in ſticho Munditias volo fieri hic ferte h'uc ſcopas. ſimulq; harundinē: vt operā omnē araneaꝝum perdam: & texturam īprobam: Deiiciāq; earum omnis tellas Martialis ī Apophoretis: In precio ſcopas teſtatur palma fuiſſe. Sed precium ſcopis nūc analecta dabunt: Analecta ipſa quiſquiliæ ſunt ciborū: quas ſub mēſa cadentes vt aſportare poſſint ſerui ſcoparii verrentes pauimentum colligunt. Idem epigrāmatum. vii. Colligere ſerui lōga turpe nec putat dextera analecta: & quicquid canes reliquæ

Arculus criſtophorus Analecta Vlex Tamarix Ruſcus Scoparii

runt:hinc loquens Seneca de Calphiſio ſabino in conuiuiis ſeruos
litteratos ad pedes babēte vt verſus quos referret ſubminiſtrarēt.
Suaſit illi ſatellius inquit quadratus ſtultorū diuitum adroſor:& q̄d
ſequitur arriſor:& quod his duobus adiunctū eſt deriſor vt gram-
maticos haberet analectas:Seruiūt etiā ſcopæ cæteris ædium parti
bus:quæ ſcopandæ ſunt ad munditiē:præterea ne putreſcētibꝰ ſor
dibus humidis vel ſiccis pulices & muſcæ impēdio moleſtæ naſcāt
Pulices ex quibus ſolēt prouenire: vt ſentit Ariſt. primo de aīaliū generatio
Muſcæ ne: vn̄ pulices fortaſſe a puluere appellati: Scopæ ipſæ quaſi ſcobæ
ꝙ his purgamēta veluti ſcopem educimus eſt autē propriæ ſcobes
Scobes puluiſculus qui e lignis decidit aut alia materia cū ſcobina ideſt li-
ma tenuat:uel ſerra ſecatur:antiq quod ridiculū quis merito dixe-
rit Deuerrā deam venerabant̄ ut bene ſcopis domū uetere poſſet:
autor Diuus Auguſtinus in dei ciuitate:inter analecta ſunt q̄ Micæ
Scobina dicūtur:hoc eſt minima fruſtula. Vn̄ in ſacris lr̄is Et catelli edūt de
Deuerra micis q̄ cadūt e menſa domitiorū. Proprie tn̄ micā puluiſculū illū
dea qui in arena colore fulget argēteo vocitamus:a quo & panis & plu
rimarū rerum partes munitiores: quæ minutiæ : Micæ nuncupatæ
Minutio- Ouidius puri lucida mica ſalis: Ruſcus autem ſpecies eſt virgulti
res ad ſcopas: Vnde noſtrates Ruſcum dicunt quod ſcopis aut edu-
Micæ citur:aut ſcopādū venit ad mūditiē pauimenti & teſſellatitii:hinc ru-
Ruſcus ſcor verbū:& ab eo Ruſcatrices gallinæ:quas alii ruſpatrices vocāt
ꝙ in ruſcis:& pulueroſis ſoleant pedibus vnguinibuſq; ruſcari:ac ſe
ſe excutiēdo roſtello etiā aliiſq; quodāmodo ſcalpere vt palam vi-
demus. Sed quia apud nos coquina a cœnaculo longius diſtare nō
debet ab illo in culinam trāſeamus. Si nō pallato ſtomachoue con-
dimentis:ſaltem naribus inuito etiā coquo nidore ſatis facturi.

¶ Coquina Caput. IIII.

CVLINA Dicitur coquina vt ſcribit Nonius ex
Coquina auctori. Var. ꝙ ibi ignis colatur: locus eſt ī quo
obſonia coquūtur. Iuue. Captum te nidore ſuæ
putat ille culinæ: At coquus qui pulmēta & edu
lia condite ſolet a coquendo per c tamē potius
Coquus q̄ per qui notandus ſi Victorino credimus: Apu
leius de Aſino aureo: alter coquus qui ſapidiſſi-
mis nutrimentis ſuccum pulmenta condita ca-
lore mollibat: Aſiatica victoria ut refert. T. Li-
Origo lu- uius lib. nono belli macedonici peregrinæ luxuriæ origo in urbem
xuriæ defluxit. tunc enim primum epulæ cura & ſumptu maiore apparati

cœptæ:tunc coquus uiliſſimum antiquus mancipium & æſtimatio
ne & uſu in precio eſſe:& quod miniſterium fuerat ars haberi cœ-
pta:Apud ueteres coqui in ſeruitiis doni non erant ſed ex macello
conducebanť vtpote publici:quos nunc popinones a popina pu- Popiones
blica coquina nominamus ſolitos lautius & melius Auctores ſuos popina
accipere. Sed eodẽ noĩe ganeones ſignificamus. Qui uero emit ob Aduento
ſonia & coque tradit his eſt obſonator:de quo Martialis: Dic quo- res
tus es q̃ti cupias cœnare:nec vllum Addideris verbum:cœna pa-
rata tibi eſt:habent enim diuites in famulitio qui pecuniam expen-
dant neceſſaria familiæ præparantes:quos generaliter nomine Di Diſpenſa-
ſpenſatorum ſignificamus:græci Epiſtatas vocant:Sene. Ad Luci. res
Adiice obſonatores quibus dominici pallati notitia ſubtilis eſt:qui Epiſtatæ
ſciunt cuius illum rei ſapor excitet:iuxta quã ſententiam de coquo
p̃miſſo lẽmate Epigrãmat. poeta in apophoretis: Non ſatis eſt ars
ſola coquo ſeruire palato:Namq; coquus domini debet habere gu
lam. Qui coquinæ preeſt Archimagirus dicitur:nam græci Magi- Archima-
rion coquinam:magiron coquum vocitant. girus

IGnis dictus eſt autore Marchus Varrone a naſcendo q̃
inde oẽ naſcitur:nam abſq; calore nihil gigni nihil diur-
nare poteſt:unde in nuptiis adhibitus teſte Plutarcho:
apud Delon primo repertus:hinc inſula Pyrpolis dicta:
Pyr enim græce eſt:a quo Pyramis meta:Pyra lignorũ cõgeries ad Pyr
cremãda olim corpora:pyromãia diuinatio p ignẽ:pyricauta ãbu- pyrpilis
ſta ſiue ut Celſus aduſta & aduſtiões: repertorem Vulcanũ tradũt: pyramis
Diodorus uero Siculus libro. v. Vulcanum ſcribit ferri æris auri ar- pyra
genti omniũq; q̃ igne fabricanť artẽ iueniſſe eãq; docuiſſe mortales pyroman
qua pp hac rerũ opifices oẽs ſacra uotaq; huic deo maxime facien tia
tes ignẽ ad æternã memoriam ſuſcepti beneficii Vulcanũ dixere: pyricauta
In ferula ſeruare docuit prometheus:unde in fabulis eſt ignẽ e cælo Vulcanus
ſubtractũ dediſſe mortalib⁹:Placet Diodoro illa quibus ignis aliť Ignis
ab eo repta:Eũdẽ e Silice primus excuſit Pyrodes:Tũc poſtea quia e ſilice
Silicis nõ ſemp erat occaſio:inuenerũt ĩ caſtris exploratores: paſto
reſq; arritu lignorũ ignẽ elicere:nã terrebant lignũ ligno:& ſic ignẽ
cõcipiebãt attritu:excipiẽte cũ materia aridi fomitis fungi uel folio-
rum:optima eſt autẽ hedera quæ terať lauro laurũq; terat:ut refert
Seneca in prio qõnũ naturalium. qm̃ nõ rara his ſpiramẽta:q̃ hian-
tes ſunt & leues:quod ſi eẽnt haberentur ut de lapidibus etiã diciť Ignarius
ignem attritu nõ emitterẽt ut ex Aphrodiſæi problematis hauſim⁹ Ignigeni⁹
cõmendanť noſtra tẽpeſtate lapis ad ignẽ quẽ uiuũ ignariũ & Igni- Lapis qui
geniũ appellamus:Incuſus ferro ſcintillã emittit: quam excipit uel viuus

fungus aridus uel bambacina materia ſemiuſta : hæc ſulphuratis
trahitur ad largionem ignē ſuſcitandū: qui:multo tpe in ligno iu-
niperi cōſeruatur : ita vt ſi prunæ autore Diuo Hieronymo ex eius
cinere fuerint optæ ad annū uſq; preueniāt: Validiſſimum eſt autē
elementum omnia cōuertēs in ſui naturam : Vnde uniuerſi futura
Reſolutio uniueſi — eſt reſolutio per ignis cōflagrationem: corpora tamen ſunt anima-
lium quæ igne nō abſumunt vt Salamādra illū vt uolunt inābulan-
Salamandra — do extinguens. Et Ariſtoteles naturæ ſolertiſſimus indagator ſcri-
ptum reliquit: In cypro ærariis officinis in quibus calcites lapis in-
geſtus pluribus diebus crematſ beſtiolas in medio igne naſci pēna
tas paulo muſcis grādibus maiores per ignemq; ſalire & ambulare
Pyralis — Pyrales quidā: alii & rectius ignigenas & Pyrotos ab igne uocarūt
Pyrotos — a quo dimotæ protinus emoriunt: Eundem omnium reꝝ fuiſſe te-
Ignigena — ſtatus eſt Heraclitus: Thales uero aquā vt ſcribit Vitruuius : Vnde
Initium — Martianus. Ardebat Heraclitus: udus Thales: circūfuſus Atomis
Democrit⁹. Sami⁹ pythagoras celeſtes quoſdā nūeros replicabat.
Enthelechia — Ariſtot. p cæli quoq; culmina Enthelechiā ſcrupulo ſius regrebat.
Epicur⁹ uero mixtas roſas violis & cæteras aportabat illecebras vo
Ignitabulum — luptatū: ad igne fit ignitabulū vt Pōpe⁹ īterptat ignis receptaculū.

FOcus a fouēdo locus eſt in quo ignis fouet & cinere ſer-
uat : Quid. At focus a flāmis & q fouet oīa dictus : hinc
Foculus — foculus diminutiue q ēt circūfert a teſta Teſtulæ triuiali
Teſtula — ter nomē adeptus: Aul. Gel. Tum illa foculū corā eo cū
Lares — igni appoſuit: & tris libros ex nouē deurit. Laribus aūt ſacer erat fo
cus: thure & floribus ibi ſacrificāte rudi illa maioꝝ antiquitate: Vn
de uernaculus ſermo focū nunc foculare nominat quaſi laris focū
Ferramētaq; quibus ligna ſuſtentatur dum ardent in foco inelegā-
Aſlaria — ter meo iudicio quidam Allaria dixerunt quaſi ad larem parata.

CAminus dictione latina ſed triuiali ſtructura erit quæ ex-
tra parietem porecta uel in ipſo pariete producta fumū
excipit: & acceptū emittit per ſpiramenta: quæ ſupra te-
gulas elata meridiem uerſus & ſeptentrionē relinquēda
ſunt: ita fumus facilius erumpens loca nō denigrabit : a fumo īfu-
Infumibulum — mibulū: fumariū alii appellauere: unde in īterpretatione Herodoti
hiſt. octauo legimus : Immeabat autem in ædes per fumarium ſol
Fumariū — niſi potius (id quod eſt) notare uoluerit locum ubi vina fumo cō-
diabantur. Mart. Improba maſſiliæ quicquid fumaria cogunt. Ac-
cipit ætatem quiſquis ab igne cadus nam vina fumo præcocem tra
hunt maturitatē & celerius uetuſteſcūt: vt ſcribit Columella: Adde
q; ſatis cōſtat ātiquiores huiuſcemodi ſtructurā nō habuiſſe : ſed pa

rietibus Tubos immiſiſſe p quos circūfunderet̃ calor : quo imma Tubi
ſimul & ſumma fouerent̃ æqualiter: vt refert Seneca decimo quar- Fornax
to ad luciliū: quod ſua memoria cœpiſſe teſtat̃. At caminū proprie Ligna
fornacē latine īterpretamur: Sedulius: de tribus pueris ī fornace:
Flammis ardēte fidei extincta eſt flamma camini: Ligna uero ipſa
quæ ad ignem ſicca habent̃ amurca cōſpſa nullius fumi tedio ar-
dere docēt. M. Cato & Plinius: hæc Acapna nuncupant̃: eſt enim Acapna
fumus græce Capnos: hic genus quoddā mellis quod ad argenta
rias gignit̃ Acapniſtum ideſt a fumo purgatū: & Capnos herba fu Capnos
maria naſcens in ſegete hordeacea: quæ lachrymas vt fumus pro- Acapni-
uocat: De acapnis diſticho luſit Martialis in Xeniis. ligna a legēdo ſtum
nomē acceperūt: quod ea caduca legebant̃ in agro qbus ad focum
uterent̃ teſte Varrone in libris de lingua latina: ad ignē cōſeruandū
nulla aptior materia vnde eſt Solomonis puerbiorum uigeſimo ſexto Suſurro
uerisſimū illud adagiū: Cū defecerit ligna extinguet̃ ignis & Suſur Calo
rone ſubtracto iurgia cōquieſcūt: Eorum ad culinā miniſtratorē calo Lignifer
nem & ligniferum nominabimus: At accēſum ſtipitē ligneū Torrē Torris
dicemus Poeta ambuſtū torrē corineus ab ara corripit. Nonius Ti Titio
tionē: Apuleius Procurrit ad focū ardentemque Titionē gerens me Linnis
diis inguinibus obtrudit: alii ita diſtingunt vt Torrē dicāt ardētem
Titionē fumigātem & extinctū legimus apud Vlpianum de lega-
tis tertio: Cū lignis legatis quod cōburēdi cauſa paratū eſt cōtinea
tur ſiue ad balnei calefactionem ſiue Dietarum hypocauſtum: ſiue
ad calcem: ſulphaurata tamē de ligno Titiones & alia ligna cocta Fomites
non contineri: Fomites quidem hoc eſt aſſulæ & fruſtula ex arbo-
rib⁹ cum ceduntur ſecuribus excuſſa contibuntur.

Pruna ignita eſt: Vergilius in moreto: Et cinis obdu-
cte celabat lumina prunæ: dicta vt ſcribit Pompeius &
Seruius quaſi perurens: Plinius l.xiii. E palmis prunæ ui
uaces ignisque lentus: carbo uero pruna fit extincta & rur
ſus ex carbone pruna: cui tūc uim ī eſſe maiorē legimus: hinc Solo
monis puerbiorum .xxvi. dicit̃: Sicut carbones ad prunas & ligna ad
ignem ſic hō iracūdus ſuſcitat rixas: Carbo item genus morbi & di Carbo
minutiue carbūculus. Plini⁹ l.xxvi. L. paulo. Qu. Martio Cenſori- Carbun-
bus primū In Italia carbūculū ueniſſe ānalib⁹ coſcriptū eſt: peculia culus
re Narbonēſis puīciæ malū: quo duo cōſulares obiere cōdētib⁹ hæc
nobis. Eodē āno Iulius Ruffus & Qu. Licinius Baſſus ille medicorum
inſcitia: hic uero pollice leuæ man⁹ euulſo acu a ſemetipſo tā paruo
uulnere vt vix cerni poſſet. Itē in .xxxvi. Quin & carbūculū genus Carbun-
morbi quo duos cōſulares nuper abſumptos īdicauim⁹ querneus culus

carbo tritus cum melle ſanat. Serelus horrendus magis eſt perimit
qui corpora carbo. Eſt & carbunculus uiris morbus inde carbuncu
Fauilla lare dicitur quodã utedinis carbone exuſta: Prunã Ouidius ĩ faſtis
niuentem fauillam appellat: Seruius fauillam igne deſertam inter
pretatur apud Vergilianum illud Turbine fumantem piceo & can
dente fauilla: nam candens eo loco a candore eſt nõ a calore vt no
Candens tat Aulus Gel. hinc Petronius arbiter: in ſatyris canã dixit familiã.
Scintilla Extulit ora buſtorꝝ flammis & cana ſparſa fauilla: Scintila uero pro
prie eſt quæ e ſilice cũ is ceditur exilire ſolet: hinc Poeta Ac primũ
ſilicis ſcintillã excudit achates. Ouidius quarto Faſtorꝝ. Pars quoqꝫ
cũ ſaxis paſtores ſaxa feribãt ſcintillam ſubito proſiluiſſe ferunt: Lu
cretius Ex una ſcintilla incendia paſſim: cui adſtipulatur illud Eccle
ſiaſtici. xi. ab ſcintilla una augetur ignis: Erit igitur ſcintilla ignita:
fauilla quodãmodo cinis a fouendo dicta quaſi fouilla ꝙ ignem fo
ueat: ſiue potius quaſi flauilla a colore: nam & Pacuuius flauum di
Flaus xit puluerẽ, ut Gellius teſtatur. Cinis autem nihil aliud eſt quã pul
Cinis uis in quem materiæ uſte rediguntur: Is etiam Lix uocatur. Plinius
Lix in. xxxvi. conuulſa uiſcera aut cõtuſa vt Varro autor eſt: ipſis enim
uerbis eius utar lix cinis inquit eſt foci inde enim cinis luxatis pot⁹
medetur: & licet uidere gladiatores cum deluſerint hac iuuari po
tione. Illud mirum eſt quod idem refert libro. xi. & ipſe poſt expe
rientia didici. Muſcis ĩ humore ex animatis ſic cinere cõdantur red
dire uitam: Significat & lix aquam cineri mixtam vt ſcribit Nonius
Lixiuium quod genus nunc lixiuium nominant. Columlla libro rei ruſticæ
Lixa decimo tertio. Sunt qui culmos fabæ exurant & ex eo quod crema
Elixum uerint cinere lixiuium faciunt. Lixa uero aqua: Inde elixum aqua co
Lixæ ctum: & Lixæ qui aquam miniſtrant autore Marcello.

Folles inſtrumenta ſunt quibus ſpiritu interueniẽte ignis
ſuſcitatur: Vergilius. viii. Alii uentoſis follibus auras ac
cipiunt redduntqꝫ: his utuntur ferrariæ argentariæqꝫ offi
cinæ: utuntur & coqui ſed paruulis ne opus ſit ignem buc
Suffitores cis inſufflare: quod qui faciũt ſuffitores dicũtur: Primus Anachar
Follis ſis ſcytha Philoſoph⁹ Folles ignis ſuſcitatores ĩuenit ut refert Stra
bo libro. vii. Follis item pila dicit̃ luſoria ſpiritu tumefacta: de qua
Foliculus diſticho luſit Mart. in Apophoretis. Ite procul iuuenes mitis mihi
conuenit ætas: Folle decet pueros ludere folle ſenes: hanc pyctus
primo monſtrauit. Eſt a folle hypocoriſticos foliculus: hinc Tran
quillus ſcribit Auguſtum Cæſarem omiſſis exercitationibus cam
peſtrib⁹ ad pilam primo folliculumqꝫ trãſiſſe: nec te moueat quod
pilã nominarit & folliculum: nã apud ueteres erat & pila pa ganica

& trigonalis de qbus meminit epigrãmatari⁹ poeta ĩ Apophoretis

Vlphurata fomenta ſunt ad ignem excipiendũ ſulphure in ſummo oblita: vnde nomen acceperunt Martialis Hoc quod tranſtyberinus ambulator qui pallentia ſulphurata fractis permutat uitreis: His .n. permutanť triſtea uaſa fracta ēt noſtra ætate. Iuuenalis de calice paraſiti: & rupto poſcentē ſulphura vitro: uenduntť aũt in faſciculos alligata: & gregatim permutãtur: Papinius in ſiluis. Quiq; cominutis permuttat uitreis gregale Sulphur: ipſum uero ſulphur cuius genera quatuor poſuit Plinius naſcitur ĩ inſulis æoliis inter Siciliã & Italiã. Sed nobiliſſimum in Melo inſula vt idē ſcribi in. xxxv. In Italia quoq; inuenitur Neapolitano cãpanoq; agro & ĩ collib⁹ præſertim quod e cuniculis effoſum igni perficitur. Hoc unum ſcitu dignum eſt fumum ſulphureum cõducere ad panos bombicinos præſertim dealbandos id quod Apuleius in nono oſtendit.

Atillum e ferro dicitur quo prunas & cinerem e foco tollere ſolemus ut alio trãſferamus: Hora. Prunæq; batillũ: nam ut notat Porphir omnibus qui poetam illum interp̃tati ſunt fidelior: Aufidius luſcus e ſcribaꝝ genere in oppido fundis magiſtratũ gerens ridiculus fuit Mœcenati & comitibus Brũduſium petentibus q; de balneis publicis Prunas ſibi mediaſtinos: qui balneatores: miniſtri: & curatores ædium: atq; oĩno ruſticani ſerui abiectiora officia exercētes uocantur: domũ affere iubebat: Apitius coquus de Petaſone: & armillã inqt illius cadēti batillo uiris & melle cõtegis: Pli. de ꝑbanda erugine. Experimentum eius in batillo ferreo: nam quæ ſincera eſt ſuum colorē retinet: quæ mixta attramēto rubeſcit: ubi p batillũ laminã ferreã nõ eſſet fortaſſe abſurdũ ĩtelligere: Legimus in teſtamēto ueteri: Inter ignis receptacula numerari uncinos & batilla: Batillũ item ruſtici noſtrates uocãt ferreũ ligneumue ĩſtrumētũ: quo ad ſulcos elices foſſaſq; in agris faciēdas utunť: Ad focũ etiã in ſuppellectile Formucale s interdum habenť & licet proprie fabrorũ ſint: nõ erit attamē abſoniũ Prunicipes hoc uerbo ſignare: Habentur & ſoliferæ furciliq;.

Ocula uaſa ænea coctionibus apta: vt autor eſt Pompeius: alii exiſtimauerunt dici ligne minuta: qbus facile carnes & pulmentaria coquunť. At coctiũ olus & legumen: quod cito & breui ebullitione coquiť: Aeris uaſis ſtannũ illiniť: ſaporemq; edulis gratiorē reddit: cõpeſcit æruginē: & (quod mirũ eſt) põdus non auget. Plinius Album plumbum inquit æreis operibus galliaꝝ inuento: ita ut uix diſcerni queat ab argento: eaq;

Mediaſtini

Formucales

Vncini

Prunicipes

Coctiuus

Incoctilia

Stanea uaſa

Caſiterũ

Incoctilia vocãt:ſed ex eo quoq; vaſcula ſtãnea dicta producuntur
Quibus ad cibaria plurifariam vtimur. Eſt autem ſtannũ plumbũ
album:quod græce caſſiterũ Vaſorũ ad coctiones alia prunis pedi
bus ſuppoſitis vel circum ahgeratis: veluti apud barbarons fere
Catena oẽs bulliunt:alia catena ex anulis pluribus fereis ad ignẽ pendẽtia
continenť vt flãma feruentes cibaria percoquãt. Proprie autẽ cate
na venatici canes vincti tenenť:vnde nomen:ſi Porphirioni credi-
mus:ſed largius ſumitur a ſcriptoribus:Seneca ad Luciliũ: vna eſt
catena quæ nos alligatos tenet amorui.æ. Plinius in panæ gyrico
Traiani hoſtibus armis captorũq; regum catenis triumphum gra-
uẽ:cãtenas:ad cultũ e collo anulis aureis pẽdẽtes torques appella-
Torquati mus:vnde Torquati:olim inſignia ſtenui bellatoris & virtutis:pre-
mia: At nũc paſſim ſine vllo delectu ditiores etiã Nebulones & fœ
Torques mellæ ignobiles qbus arriſit lipiẽs fortũa torques ex arro induunt.

CVcuma vas ad coquinã. Petronius arbitrer ĩ ſaty. Iuncta
quadrato pallio Cucumã ingentẽ foco appoſuit:& mox
Tum illa etiã carnis paululũ delibat:& dũ coæquale na-
taliũ ſuorũ ſincipit in carnariũ furca reponit: fracta eſt
putris ſella q̃ ſtaturæ altitudinẽ adiecerat:anũq; pondere ſuo deie-
ctam ſuper focũ mittit:frãgitur ergo ceruix cucumæ:ignẽq; valeſcẽ
Cucuma tem reſtinguit:ſimilis (vt opinor erat) erat teſte quã Apitius & Mar
teſta tialis Cumanã nominant ex terra rubra a figulis rota formatã. Inuẽ
tũ autẽ fuit Dibutadis ex rubra terra vaſcula ,fingere:q̃ teſtarũ no-
mine ſignificamus. Vnde amphoræ ſiue cadi:Metretæ quadrãtalia
ue: & lucernæ ex argilla etiam antiquitus cũ fierent teſtæ vocitatæ
Ampho- græci teſtam modo ceramion:modo oſtracon dixere:hinc oſtraciſ
rae mum exilii genus nos teſtulatum exilium interpretamur.
Teſte CAcabus vas eſt teſte Var. Quo tuceta carnes & pulmen
Metretæ taria coquũtur. Apitius:capita porroꝝ ſimul elixabis in
Ceramiõ Cacabo nouo:ita vt aqua ad tertiã deferueat: cõmendã
Oſtracon tur apud nos vt optimi e lapide cauato: quibus ẽt vſos
Oſtraciſſi veteres ſatis notũ eſt. Plinius. xxxvi. In ſyphno lapis eſt qui cauatur
mus tornaturq; in vaſa coquẽdis cibis vtilia: quod in Comẽſi Italiæ lapi-
de accidere ſcimus. Primus Heliogabalus Cacabos argenteos ha-
buit: vt ſcribit Lampridi⁹. Antiochus quoq; uaſa ad vſũ culinæ argẽ
Papilones tea cõparauit:hic ẽ Antiochus qui clauos aureos crepidis ſubiecit:
Pulmenta q papiliões ſiue poti⁹ tabernacula & tẽtoria textilib⁹ ſigillis adorna-
ta cõſtituit: Pulmẽta ipſa a pulte antiquiſſima nomẽ acceperũt Pli.
Puls xviii. Pulte nõ pane lõgo tpe vixiſſe Romanos manifeſtũ: qm̃ inde
& pulmẽtaria hodieq; dicunť. M. Varro ĩ libris de lingua latina: q d

edebāt cū pulte ab ea pulmentū: ut Plautus hinc pulmētariū dictū Horattus. Tu pulmētaria quære ſudādo: Apuleius porcoꝝ pulloꝝ piſciū & eiuſmodi pulmētoꝝ largiſſimas epulas: græci Edeſmata: & Edeatræ inquit feſtus qui p̄ſunt epulis regiis': At Tuceta nō ſiue carne cibaria: Fulgentius placiades cibos regios interpretatur.

Edeſmata
Edeatræ
Tuceta

OLla ſiue aula uas figlinū orificio patēte quo a paupiorib⁹ maxime cibaria coquūtur. Vnde Mart. Imbue plebeias cluſinis pultibus ollas Plau. in Amphytrione: optimo iure īfrigat aula cineris ī caput. M. cato ī aulā īdat & aquā uram coquatq;. hinc aulicoctia antiq exta dicebāt: quæ in ollis co erentur ideſt elixa: & auxillā Ollam paruulam: vt autor eſt Pom ius: Ollam pedes habentem ſiue potius ferreum inſtrumentum ipes: ſuper quod Olla ad ignem vt ferueat habet græca dictio Chytrapodem appellauerunt. Aula Item prīcipum domus. Se a notiſſima uoxs eſt eius qui ī cultu regum cōſenuerat cum qui illum interrogaret quomodo rariſſimam rem in aula conſecu eſſet ſenectutem iniurias inquit accipiēdo & gratias ſæpe agen At caulæ ouium ſunt receptacula: Martianus: Et matutina gre quatiunt in paſcua caulas: a cauo caulæ dictæ antiquitus enim e uſum tectorū oues in antris claudebant auctor feſtus.

Aula
aulicoctia
Auxilla
Tripes
ferreum
Chytrapodes
Caulæ

AHenum ex ære ductili uas proprie caldarium notat: quo aquæ bulliunt. hinc poeta: Littore haena locant alii: ubi exiſtimauit Seruius Ahenum locatū ad aquā calefactiendā qua lauarētur: Nā heroicis tēporibus carne non ue batur elixa: ſed toſta: vñ paulopoſt: Subiiciunt uerubus prunas iſcera torēt. Paulus iuriſcō. de fundo inſtructo ſcribit paulum in ahenū quod ſupra focū pendet & cacabū differre. Nā hoc inqt mētariū coquit: in illo aqua ad potandū calefit. Caldā enim vt imus & frigidā ātiqui cœnis adhibuere: Lebes quoq; uas æneū ad uſus coquinæ hinc Ipnolebetē Caldarium vas græci: quod miliarium uocamus: at ahenulum uas ex ære paruum.

Caldariū.
Cacabus
Lebes
Ipnolebeſ
Miliarium.
Ahenulū

VRnarium genus eſt menſæ quadratæ ſic dictū ut refert. M. Var. q; urnas ibi potiſſimū habebāt ī culina cū aqua poſitas: id nōnulli e ligno faciūt: qdā marmoreū: apud nos plurimi lateritiū extruūt foramīe p̄ quod aq̄ effluat cto: ac ſuper id eſcaria uaſa epulis vncta p̄ ancillas lixas ue cali lauant: nō ſine manipulis e iunco aſpero uel ſcopulis e lobis milii ici cōcinnatis: vnde lauatrinā (quod antiq domeſticū balneū) tiſſime appellabimus. Præterea aquariū & hypocoriſticos aqua lum: quod & in cubiculis & in tricliniis cum dignitate & elegā

Manipuli e iunco
Scopulæ e lobis
Lauatrina
Aquariū
Aquariolum

to gradu ſcorpii: vt inqt Iulius firmicus in octauo. Poſui ipſe in hor
tis meis huius pomi frequētes arbuſculas admiratus naturam ꝙ nō
ſolū gallinulas: caballulos: mullas pumilias: & homunciones: ſedēt
Cameplatanus — iter arbores nanorū gnā duxerit: hinc legim⁹ Chameplatanos Cha
medaphnes & quaſdā alias breuitate ſpectabiles. Sunt pterea ſilue
Camedaphne — ſtria e ſtruteis parua odoratiſſima in ſepibus naſcētia: cydonia ſtipti
ca ſunt: hinc dyſenteriæ & cœliacis vt Auicen. & Dioſco. teſtantur
īpendio cōferūt: ad hoc condimētū fit in ſaccaro decoctis: Non im
probatur etiam in melle inter bellaria iucundiſſimi ſaporis additis
aromatibus & moſcho odorato præcipue: quo validiores utuntur.
Moſchus — Antiqui cydonitem neoterici cotoneatum appellant: cuius confe
Cydonytes — ctionem docet Gallenus in pharmaceuticis.

Cotoneatum — PRunorū multa variaꝙ ſunt genera: quorū in primis lau
danť tria: damaſcena. amygdalina: & armeniaca: de qui
bus hæc Plinius Necnon ab extrema gente armeniacha:
Armeniaca malina — quæ ſola & odore cōmēdanť & paulopoſt: Nuper in bæ
tica malina appellari cœperūt malis īſita: & alia amygdalina. amyg
Amygdalina — dalis: his intus in ligno nucleus amygdalæ: nec aliud pomū inge
nioſius geniatum eſt: In peregrinis arborib⁹ dicta ſunt damaſcena
Damaſcena — a ſiriæ damaſco cognominata iāpridem in Italia naſcentia grādio
re q̄q̄ ligno & exiliore carne. De his Serenus Prūaꝙ cōueniūt q̄ mit
tit clara damaſcus: Et Mar. in Xeniis pruna peregrina: cariæ rugoſa
ſenectæ Sume: ſolent duri ſoluere ventris onus: Nā vt ſcribit Aui
cē. ſoluūt ventrē ſecūdū Galenū īprobātem Dioſcoridē qui pruna
ex Damaſco ſyriæ ſicca cuſtomacha eſſe dixit & vētrē cōtinere. Pru
na tñ oīa: vt etiā vuæ: Ficus virides Mora: & Ceraſa. vētrē lubricātia
initio prandii inter prima potius eſſe comedēda medici tradidere.

PErſica dicta ꝙ ex perſide fuerint aducta: duracina præ
Duracina Perſica — cæteris in precio ſunt: his corpus ligno adheret auellīg
neqꝫ cum in telibuis facile ſeparet. Plini. in. xv. ſed perſi
corū palma duracinis: nationū habēt cognomē gallica:
& Aſiatica poſt autūnum matureſcunt: æſtate pcia intra. xxx. annos
reperta: & primo denariis ſingulis venundata: & mox: pomum in
nocuum experitur ægris: preciumꝙ ſingulis iam tricenti numi fue
re nullius maiore: eſt & nitidioris corticis quod nuciperſicum vo
Nuciperſicum — cant: decipiuntur profecto medici noſtri temporis & quicūꝙ illis
aſtipulantur exiſtimantes perſicorum generi armeniaca adſcriben
Armeniaca — da: de quibus pauloante ex autoritate Plinii ſubtiliſſimi naturæ re
rum indigatoris diximus.

C Eraſa a .L. Lucullo primum in Italiam aducta ſunt e pō-
to Plinius Ceraſi ante victoriam Mithridicam .L. Luculli
non fuere in Italia At vrbis anno ſexcenteſimo octoge-
ſimo is primum vexit e ponto: annis centum .xxx. trans
oceannum in Britaniam vſq; puenere. Diuus Hieronymus ad mar
cellam: Accepimus & caniſtrũ Ceraſis refertum talibus & tam vir-
ginali verecũdia rubentibus: vt ea nunc a Lucullo delata exiſtima-
rem: ſiquidem hoc genus pomi ponto & Armenia ſubiugatis de
Ceraſunto primus Romam pertulit: vnde & de patria arbor nomē Pliniana
accepit: principatum obtinent Duracina: quæ pliniana cãpani vo- Ceraſa
carunt: ſunt & Aproniana quæ maxime rubent. Actia nigerrima: & Duracina
Iuliana tenerrima adeo vt geſtatum non tolerēt. Ceraſa oĩa aluum Apronia-
molliũt ſtomacho inutilia: id autem magis preſtare creduntur dul- na
cia: Nam auſtera: quæ Merena dicuntur triuialiter: ventrem aſtrin- Actia
gunt ſtomachum cõfirmantia: & preſertim ſole ſiccata & quę & ſi- Iuliana
tim tollunt & appetitum prouocant. Merena

Z Izipha baccis: veluti Corna: ſimiliora q̃ malis creat arbor
Ziziphus. Plinius in decimo quinto. Ac peregrina ſũt Corna
Zizipha & Tuberes: quæ & ipſa non pridem uenere in
Italiam hæc ex Africa: illa ex ſyria. Sex Papi. quē conſulem
vidimus primus vtraq; attulit Diui Auguſti nouiſſimis tēporibus in Tuberes
caſtrorũ aggeribus ſata: zizipha recens lecta & guttis vini veteris cō Tubera
ſperſa rugis non deformant: tuberes ex arbore legunt: at tubera ex
tellure ſues eruũt roſtro: quæ ſine radice tetra vndiq; circũdata nec
vtiq; loco exuberante aut rimam agente inter ſicca & ſabuloſa fruti
ceta naſcunt: nihil aliud q̃ terræ callus appellanda: optima p vēt &
tonitribus frequētiora venerē emortuam ſuſcitare dicuntur.

M Ora in arboribus & ĩ rubis naſcuntur poſt prandiũ ſum-
pta per æſtatem ſanitati plurimum conferre exiſtimauit Mora
Caeius Horat. in ſermonibus. Ille ſalubres æſtates pera-
get qui nigris prandia moris Finiet: ante grauē quæ lege
rit arbore ſolē. Quæ ĩ herbis humi naſcunt fraga vocant. Pli. Aliud
corpꝰ & terreſtribꝰ fragis: aliud cõgeneri eorũ vnedonis qđ ſolũ po- Fraga
mũ ſimile fructui terra e gignit: & poeta: q legatis flores & humi na-
ſcētia fraga: herba ipſa a latinis qnquefoliũ: græcis pētaphilon dici
tur: ego tñ aliã exiſtimauerĩ: Moris trini colores cãdidus prĩo: mox
rubēs maturis ſanguineꝰ ex cruore amãtũ Pyrami & Tiſbes vt fabu Candida
lant: nã ſunt & mora ēt p maturitatē cãdicantia. In nouiſſimis florēt mora
mora celi atq; inter prima matureſcunt: foliis cibant bombices ver
miculi quos ad ſtamina ſericea nutricamus at rubi mora ſapientiæ

Setania M Eſpila. M. Catonis ætate non fuere in Italia: acerba dē-
tibus nocent: matura aluum ſiſtunt aſtringuntq; ſtoma-
chum: exceptis ſetaniis quæ malo propriorem uim ha-
Anthedō bent: Vnde eſt. Maturo nec me ueſcaris acerbo Neillic
ſed taceo dentibus hic noceam: Eſt eorum genus quod Anthedō
minus eſt pomo: ſed odore præſtantius & quod diu ſeruetur.

S Orba genera habent quatuor: rotunda: turbinata ut
pirū: ſpecie ouata ceu maloꝝ aliqbus hæc obnoxia acri
odore & ſuauitate iocūda quartū genus torminale uo-
cāt remedio tantū ꝓbabile: vnde nomē aſſiduum puē-
tu miniumq; pomo: generoſiſſima uero omniū qbus circa pedicu-
Pediculi los tenera folia: pediculi ipſi ſiue petioli in fungis pomis & id ge-
Petioli nus cæteris dicunt qbus e ramalibus pēdent: terræ adhærēt: & ap-
pēdunt: Sorba recētia ſtomacho: & aluo citæ ꝓſunt: ſicca aluum ſi-
ſtūt & aſtringūt ſtomachū. Martialis in Xeniis: Sorba ſumus: molē
nimiū durātia uētrem: Apitius hec potius puero q̄ tibi poma dabis.

Superba P Ira uirtutis ſtipticæ ſunt: & fungis concocta malitiam adi-
Signina munt: eorum plura ſunt genera: lolliana: orbicularia: ſu-
Cruſtamia perba quæ nūc muſcatela: ſignina quæ alii a colore teſta-
cea uolema: fauonia cruſtumina q̄ nūc glatiola: myrrha-
pia: laurea: nardina ab odore: coriolana & tiberiana autumnalia a-
Tiberiana cidulo ſapore iocunda: quæ grandia & ſole colorata Tiberio prin-
cipi maxime placuerūt: ac pleraq; alia: quoꝝ meminere Plinius &
Sementiū Macrobius: Inter hæc eſt quoddā ſemētium a ſemēte cuius tempo-
Inſitio re maturēſcit: fiunt e ſilueſtrib⁹ mitiora: ueluti poma quoq; p ado-
Inoculatio ptiōem ſurculi in ſitione: quis ſunt inoculatio & emplaſtratio. Pira
Emplaſtra autem & fructus omnes improbant in omnibus: niſi exercitatis la-
tio bore: cholera rubra abundantibus: & tunc quoq; niſi in æſtate ante
epulas comederint: aptiſſimos namq; reddunt homines ad febrium
ardores ſtomachum prius calore priuantes: vt eſt apud Auicēnā.

Dactyli C Aryotæ ſiue caryotides quas Apitius dactylos ut nunc
Caryoti- appellat: e palmis naſcuntur. Plinius de canaria & fortu-
des natis inſulis loquens: hāc & palmetis inqt caryotas ferē-
tibus & nuce pinea abūdare: Papinius in ſiluis Pergrāā-
des caryotides cadebāt: Celebrant pcipue cibo ſucco et: Ex his eni
Palma orientales vina faciunt iniqua capiti vnde pomo nomen: ut idem
autor eſt in. xviii. In iudæa palmis prima nobilitas nec in tota quidē
ſed præſertim hericunte: ponderi non cedunt: quanto onuſtiores
ſunt tanto magis nituntur contra pondus: vt referunt Ariſtoteles.
Strabo & Aulus Gellius: hic pro victoria ponitur palma, Theſeus.

quidẽ e Cræta ſoluens in Delon cum ſe contuliſſet ibi certamen in
ſtituit: in quo tunc primũ palmæ præmium eſt præpoſitum: autore
Plutarcho: Auulſum e palma cum fructu termitem qdam ſpadicã
nominãt: Nam ſpao euello: vnde ſpadones enuchi quos prima Se Spadix
miramis uim quodã mõ iniectum naturæ feciſſe dicit. Sed ſpatha ſpadones
quoq; uocat vnde Spathaliõ Caryotarum apud Martialẽ i Xeniis: Spata
Vbi nõnulli tamẽ Petathalion lectitant: æſtimandũ relinquimus.

OLiua picæne & ſidicinæ in Italia plinius inquit cæteris
præferunt in cibis: his Rom. ab initio cœnæ ad finem
uſq; utebant. Hinc Epigrãmatarius poetæ diſtichon in
Xeniis, Hæc quæ picenis uenit ſubducta trapetis: In
choat atq; eadẽ finit oliua dapes. Earũ genera a Macrobio & Plinio
numerant: Africana: Liciniana: Pauſia: Radi⁹: Sergiana: Salẽtina: Pauſia
Albigeris: Orchis: & Regia. E quibus bacca iucũdiſſima eſt pau Orchis
ſia: ſpecioſiſſima regia etiã virga: eſcæq; potius q̃ oleo idonea or
chis quoq; & radius melius ad eſcã q̃ in liquorẽ ſtringit: Omnis de
niq; olea & maior fere ad eſcã minor oleo eſt aptior: vt ſcribit Colu
mella libro rei ruſtice ſexto: Salitæ ſtomacho iucũdæ ſubleuãt ap
petitũ: cõditurã docẽt Marcus Cato Palladi⁹ & Columella. Apud Oliuarum
nos drupæ integræ ſale aqua & fœniculo cõdiunt: ex qbus utpote conditura
ĩmaturis oliuũ etiam faciunt omphacium: earum oſſicula Sanſas Drupæ
uocãt: Vnde ſecũdarium oleum a factoribus oleum Sãſarũ dicitur. ſanſæ

VVarum plura ſunt genera: Eſt apiana: quam græci ſticã
ab apibus nomen adepta: Columella de apianis: pingui
ſolo feraciſſimæ: mediocri quoq; fœcundæ: præcocis Apiana
fructus: ideoq; friglidis locis aptiſſimæ: vini dulcis: ſed Stica
capiti neruis uenisq; non aptæ niſi maturæ lecte pluuiis uẽtiſq; & af
ferunt apibus prædam; quarum uocabuo propter hanc impopula
tionem cognominãtur: atq; hæ precioſi guſtus celeberrimæ. Eſt bu
mama quæ græce bumaſthis tumentibus & magnis acinis: nam ue Bumaſthe
teres græci rebus magnis Bu præpoſuere. hinc bumlimon magnã Bu
famen grandes pueros bupædas: mariſcam ficum buſycon & bu Leptorha
thyſiam magnum ſacrificium appellauere. Contraria huic eſt quæ ga
a minutis acinis leptorhaga dicitur: Eſt labruſca in marginibus ter labruſca
ræ naſcens inde nomen: Labrũ enim extremitas dicitur: vt Seruius Labrum
& Nonius teſtatur: Eſt duracina a duris acinis quã in cibis laudat Duracina
Mar. Non habilis cyathis & inutilis vna leyo: Sed nõ potati mihi Trozimi
nectat ero. Vbi Trozimos uuas ſcito dici q̃ nõ uini cauſa habenti Dactyli
ſed cibi gratia tm̃: Sũt dactyli lõgis acinis porrecti: ſũt heluolæ q̃s Heluolæ q̃
nonnulli uarias nominãt: neq; purpureæ neq; nigræ: ab heluo ni ſal Variæ

lor colore inquit Columella. Eſt aminea a regiõe: nam Aminei fue-
Præcia runt vbi poſtea falernus. Eſt præcis quaſi præcor vel præcoqua; q̃ a
noſtris Iuliatica menſe Iulio iter prias matureſcit. Eſt græcula; euge
nia: variola: ierticula: uenucula: coruina: trebiana: & alia q̃ plurima
pro locoꝝ diuerſitate nominata. Veluti quã noſtri ab acinis ſtipa-
Pineal tim in racemo cohærentibus Pineolam vocant a nucis pineæ qua-
Aſtaphis dam ſimilitudine: Racemus ipſe græce bottrys vnde apud nos &
Racemus Botyro plura continens acina ideſt grana: Martialis eo loco nec di
Bottrys gnam toto ſe bottryone putat vuas ollares per bottryonem & condi
Acinum titios in ollis vt veteres ſolebant racemos intelligit: quos etiã græ-
Ollares ci Bottryonas nominant: Appenduntᷣ & nunc tigillis veluti etiam
uuæ poma: Vnde penſiles vuas & mala penſilia dici ſciunt oẽs: Cõmen
Poma pen datur autẽ menſis ſecũdis vua paſſa; quæ aſtaphis dicitur, Cõfectio
ſilia nem docent Palladius & Columella: Vuæ paſſæ acino ſenior poeta
Anacron dũ tenues & exiles virium reliquias foueret abſumptus ẽ:
Monopo- vt narrant Plinius in. vii. & Valerius maximus memorabilium vlti-
lium mo; vuis paſſulis (ita enim a medicis hodie dicuntur) Monopoliũ
hoc eſt penes vnũ vẽdendi poteſtas eſt in Achaia.

Ficus ſiue ſiccæ ſeu virides e reliquis fructibus impendio
laudantur in cibis: nam vt ſcribit Auicenas ex oibus ma
xime nutriunt. Pli. Paniſꝗ ſimul & obſonii vicem ſicatæ
implent; hæ vel in orcis condiebantᷣ: vel in teſte compo
Reſticula nentur: vt nũc vtilibus: Vnde reſticula ficorũ a Varrone dicta. Ge-
nera cõpluria numerantur herculeaneæ harũdineæ: lauianæ: albu-
læ: chiæ: mariſcæ: africanæ: lidiæ: chelidoniæ: calliſtrutiæ. Sunt & ca
Cauneæ nuæ; coctona & caricæ: quæ in Albenſe rus e Syria intulit. L. Vite-
Coctona lius qui poſtea cenſor fuit: cum ea prouincia legatus fuiſſet nouiſſi-
Caricæ mis Tiberii Cæſaris fuit temporibus. Sunt & groſſi anteq̃ mature-
Groſſi ſcant loco fuere florum: hinc canticorum ſecundo. Ficus protulit
groſſos ſuos: vineæ florentes dederũt odorẽ; ſiccæ Ficus: vuæ & pi
ra ſecundis p̃ſertim ruſticorũ mẽſis adhibentur; athletæ ficis vtebã
tur vtpote impenſius alentibus priuſq̃ eos exercitator Pythagoras
Prodromi ad carnis vſum q̃ fortior eſt tranſtuliſſet: athenis p̃coces ficus ꝑdro
Duricoria mos appellant: maiora aũt p̃poſteris ſunt genera ficuum præcocia
Ficus & ſemper bifera: nam in meſſe matureſcunt: & per vindemiam ſero
Biſarae tina quæ a duro cortice Duricoria dicta virides ficus & poma ex ar
Sycos boribus recẽtia ſemper Galienus imperator exhibuit. hic eſt Galie-
Sycoſis nus qui vere cubicula de roſis fecit: qui vina ſemꝑ variauit: & in po
Sycelis culis bibit aureis vitrum aſpernatus: ficus græce ſicos: vnde ſyco-
Sicomorꝰ morus arbor: ſycoſis morbus: & ſycelis auicula: atꝗ alia cõpluria.

M Vſcaria inſtrumēta ſunt abigendis e menſa muſcis.aptiſ ſima:pretioſiora texuntur e cauda pauōis. Hic epigram mata.poetæ de muſcario pauonino exiit diſtichō.Lābe re quæ turpes ꝓhibet tua prandia muſcas Alitis eximiæ cauda ſupba fuit. Proptius ſūt mihi pauonis caude flabella ſupbæ Flat bellū enim dicit̃ quo & muſcæ:fugant̃ & uentulus excitat̃ in ni mio calore p æſtatē his qui ī conuiuio aut alio quouis loco & tēpore ſudāt. Teren.ī Eunucho Venit vna heus tu Daue:cape hoc flabel lum & uentulum huic facito dum lauamur: Ouidius in arte. Pro fuit & tenui uētos mouiſſe flabello:Hoc autē miniſterium eſt delica torum ſeruorum: vt ſcribit Donatus: Sudor ipſe nihil aliud eſt q̃ excrementum uagoris humidi:vt ex ponit:Ariſtoteles:Muſcæ au tem inter inſecta animalia numerantur græci Entoma uocant ab in ciſuris quibus diſtincta ſunt eoꝝ corpora tenui fiſtula coherentia: Caninam muſcā Cynomyan dicemus: nam Mya muſca eſt: vnde Myagrus deus muſcaꝝ a ueterib⁹ noīatus: nec miꝝ cū moleſtiſſi mæ ſint ſi deū q illas abigeret coluerūt. Sūt & Muſcillæ paruæ mu ſculæ quæ in vinaceis per autūnum naſcentes:& veluti ſemiarpyiu le muſtea pocula fœdātes ī mēſa ad brumā merito nō perueniunt.

Pauoniū
Muſcariū
Flabellū
Sudor
Muſcæ
Inſecta
Entoma
Myca
Myagrus
Cynomia
Muſcillæ

C Aniſtra & caniſtella e viminibus ſalicis amerinæ vel ſan guinis īter frutices:ciſtulas & panariola dicere poſſum⁹ in quib⁹ reponūtur per miniſtros: quæ cœnæ ſuperfue runt.Horat.Multaq; de magna ſupeſſent fercula cœna. Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris.Hiſdē etiam panis ī menſam portabat̃ apud antiquos:nō aūt vt nūc argēteis vaſculis: vt refert Donatus enarrās illud Vergilianū:Cereremq; caniſtris ex pediūt:Græci cana appellāt:hinc a latinis caniferæ mulieres dictæ: quæ caniſtra capite geſtant ſæpicule ſupponētes id quod Ceſticillū a& rculūnoīarunt Et Ciſtophoros ciſtifera græce nuncupatur.

Caniſtella
Panariola
Ciſtulæ
Cana
Caniferæ
Ceſticilluſ

S Ccopæ raro enicos ideſt ſingulariter ſcopa īſtrumēta ſūt ex ulice:ruſco:tamarice:& id genus cæteris fructib⁹ſco pandis pauimētis:amouendis araneaꝝ tellis e parietib⁹ laqaribuſq; idonea.Plau.in ſticho Munditias volo fieri hic ferte h'uc ſcopas.ſimulq; harundinē:vt operā omnē aranearum perdam:& texturam īprobam:Deiiciāq; earum omnis tellas Mar tialis ī Apophoretis:In precio ſcopas teſtatur palma fuiſſe.Sed pre cium ſcopis nūc analecta dabunt:Analecta ipſa quiſquiliæ ſunt ci borū:quas ſub mēſa cadentes vt aſportare poſſint ſerui ſcoparii ver rentes pauimentum colligunt. Idem epigrāmatum.vii. Colligere ſerui lōga turpe nec putat dextera analecta: & quicquid canes relique

Arculus
criſtopho
rus
Analecta
Vlex
Tamarix
Ruſcus
Scopatii

runt:hinc loquens Seneca de Galphiſio ſabino in conuiuiis ſeruos
litteratos ad pedes babēte vt verſus quos referret ſubminiſtrarēt.
Suaſit illi ſatellius inquit quadratus ſtultorū diuitum adroſor:& qđ
ſequitur arriſior:& quod his duobus adiunctū eſt deriſor vt gram-
maticos haberet analectas:Seruiūt etiā ſcopæ cæteris ædium parti
bus:quæ ſcopandæ ſunt ad munditiē:præterea ne putreſcētib⁹ ſor
dibus humidis vel ſiccis pulices & muſcæ impēdio moleſtæ naſcāt
Pulices ex quibus ſolēt prouenire: vt ſentit Ariſt. primo de aīaliū generatio
Muſcæ ne:vñ pulices fortaſſe a puluere appellati: Scopæ ipſæ quaſi ſcobæ
ꝙ his purgamēta veluti ſcopem educimus eſt autē propriæ ſcobes
Scobes puluiſculus qui e lignis decidit aut alia materia cū ſcobina ideſt li-
ma tenuat:uel ſerra ſecatur:antiq quod ridiculū quis merito dixe-
rit Deuerrā deam venerabant ut bene ſcopis domū uetere poſſet:
autor Diuus Auguſtinus in dei ciuitate:inter analecta ſunt q̄ Micæ
Scobina dicūtur:hoc eſt minima fruſtula. Vñ in ſacris lr̃is Et catelli edūt de
Deuerra micis q̄ cadūt e menſa dominorū. Proprie tñ micā puluiſculū illū
dea qui in arena colore fulget argēteo vocitamus:a quo & panis & plu
timarū rerum partes munitiores: quæ minutiæ : Micæ nuncupatæ
Minutio- Ouidius puri lucida mica ſalis: Ruſcus autem ſpecies eſt virgulti
res ad ſcopas: Vnde noſtrates Ruſcum dicunt quod ſcopis aut edu-
Micæ citur:aut ſcopādū venit ad mūditiē pauimenti & teſſell iti:hinc ru-
Ruſcus ſcor verbū:& ab eo Ruſcattices gallinæ:quas alii ruſpatrices vocāt
ꝙ in ruſcis:& pulueroſis ſoleant pedibus vnguinibuſꝙ ruſcari:ac ſe
ſe excutiēdo roſtello etiā aliiſꝙ quodāmodo ſcalpere vt palam vi-
demus. Sed quia apud nos coquina a cœnaculo longius diſtare nō
debet ab illo in culinam trāſeamus. Si nō pallato ſtomachoue con-
dimentis:ſaltem naribus inuito etiā coquo nidore ſatis facturi.

¶ Coquina Caput. IIII.

CVLINA Dicitur coquina vt ſcribit Nonius ex
Coquina auctori. Var. ꝙ ibi ignis colatur: locus eſt ī quo
obſonia coquūtur. Iuue. Captum te nidore ſuæ
putat ille culinæ: At coquus qui pulmēta & edu
lia condite ſolet a coquendo per c tamē potius
Coquus q̄ per qui notandus ſi Victorino credimus: Apu
leius de Aſino aureo; alter coquus qui ſapidiſſi-
mis nutrimentis ſuccum pulmenta condita ca-
lore mollibat: Aſiatica victoria ut refert. T. Li-
Origo lu- uius lib. nono belli macedonici peregrinæ luxuriæ origo in urbem
xurie defluxit. tunc enim primum epulæ cura & ſumptu maiore apparati

cœptæ:tunc coquus uiliſſimum antiquus mancipium & æſtimatio
ne & uſu in'precio eſſe:& quod miniſterium fuerat ars haberi cœ-
pta:Apud ueteres coqui in ſeruitiis doni non erant ſed ex macello
conducebanť vtpote publici:quos nunc popinones a popina pu- Popiones
blica coquina nominamus ſolitos lautius & melius Auětores ſuos popina
accipere.Sed eodē noīe ganeones ſignificamus.Qui uero emit ob Aduentores
ſonia & coquē tradit his eſt obſonator:de quo Martialis: Dic quo-
tus es q̄ti cupias cœnare:nec vllum Addideris verbum:cœna pa-
rata tibi eſt:habent enim diuites in famulitio qui pecuniam expen-
dant neceſſaria familiæ præparantes:quos generaliter nomine Di Diſpenſa-
ſpenſatorum ſignificamus:græci Epiſtatas vocant:Sene.Ad Luci. res
Adiice obſonatores quibus dominici pallati notitia ſubtilis eſt:qui Epiſtatæ
ſciunt cuius illum rei ſapor excitet:iuxta quā ſententiam de coquo
p̄miſſo lēmate Epigrāmat.poeta in apophoretis: Non ſatis eſt ars
ſola coquo ſeruire palato:Namq; coquus domini debet habere gu
lam.Qui coquinæ preeſt Archimagirus dicitur:nam græci Magi- Archima-
rion coquinam:magiron coquum vocitant. girus

IGnis dictus eſt autore Marchus Varrone a naſcendo q̄
inde oē naſcitur:nam abſq; calore nihil gigni nihil diur-
nare poteſt:unde in nuptiis adhibitus teſte Plutarcho:
apud Delon primo repertus:hinc inſula Pyrpolis dicta:
Pyr enim græce eſt:a quo Pyramis meta:Pyra lignorū cōgeries ad Pyr
cremāda olim corpora:pyromāia diuinatio p ignē:pyricauta ābu- pyrpilis
ſta ſiue ut Celſus aduſta & aduſtiōes:repertorem Vulcanū tradūt: pyramis
Diodorus uero Siculus libro.v.Vulcanum ſcribit ferri æris auri ar- pyra
genti omniūq; q̄ igne fabricanť artē iueniſſe eāq; docuiſſe mortales pyromantia
qua pp hanc rerū opifices oēs ſacra uotaq; huic deo maxime facien
tes ignē ad æternā memoriam ſuſcepti beneficii Vulcanū dixere: pyricauta
In ferula ſeruare docuit prometheus:unde in fabulis eſt ignē e cælo Vulcanus
ſubtractū dediſſe mortalib⁹:Placet Diodoro illa quibus ignis aliť Ignis
ab eo repta:Eūdē e Silice primus excuſit Pyrodes:Tūc poſtea quia e ſilice
Silicis nō ſemp erat occaſio:inuenerūt ī caſtris exploratores: paſto
reſq; arritu lignoꝝ ignē elicere:nā terrebant lignū ligno:& ſic ignē
cōcipiebāt atritu:excipiēte cū materia aridi fomitis fungi uel folio-
rum:optima eſt autē hedera quæ terať lauro laurūq; terat:ut refert
Seneca in p̄io qōnū naturalium:qm̄ nō rara his ſpiramēta:q̄ hian-
tes ſunt & leues:quod ſi eēnt haberentue ut de lapidibus etiā dicit Ignatius
ignem attritu nō emitterēt ut ex Aphrodiſæi problematis hauſim⁹ Ignigeni⁹
cōmendanť noſtra tēpeſtate lapis ad ignē quē uiuū ignariū & Igni- Lapis qui
geniū appellamus:Incuſus ferro ſcintillā emittit: quam excipit uel viuus

fungus aridus uel bambacina materia ſemiuſta: hæc ſulphuratis
trahitur ad largionem ignē ſuſcitandū: qui:multo tp̄e in ligno iu-
niperi cōſeruatur: ita vt ſi prunæ autore Diuo Hieronymo ex eius
cinere fuerint optæ ad annū uſq̧ preueniāt: Validiſſimum eſt autē
elementum omnia cōuertēs in ſui naturam: Vnde uniuerſi futura
Reſolutio uniueſi — eſt reſolutio per ignis cōflagrationem:corpora tamen ſunt anima-
lium quæ igne nō abſumunē vt Salamādra illū vt uolunt inābulan-
Salamandra — do extinguens. Et Ariſtoteles naturæ ſolertiſſimus indagator ſcri-
ptum reliquit:In cypro ærariis officinis in quibus calcites lapis in-
geſtus pluribus diebus cremaē beſtiolas in medio igne naſci pēna
tas paulo muſcis grādibus maiores per ignemq̧ ſalire & ambulare
Pyralis — Pyrales quidā:alii & rectius ignigenas & Pyrotos ab igne uocarūt
Pyrotos — a quo dimotæ protinus emoriunē: Eundem omnium reꝶ fuiſſe te-
Ignigena — ſtatus eſt Heraclitus: Thales uero aquā vt ſcribit Vitruuius: Vnde
Initium — Martianus. Ardebat Heraclitus:udus Thales:circūfuſus Atomis
Democrit⁹. Sami⁹ pythagoras celeſtes quoſdā nūeros replicabat.
Enthelechia — Ariſtot. p̄ cæli quoq̧ culmina Enthelechiā ſcrupulo ſius regrebat.
Epicur⁹ uero mixtas roſas violis & cæteras aportabat illecebras vo
Ignitabulum — luptatū:ad igne fit ignitabulū vt Pōpe⁹ īterptaē ignis receptaculū.

Focus a fouēdo locus eſt in quo ignis foueē & cinere ſer-
uaē: Quid. At focus a flāmis & q̧ fouet oīa dictus: hinc
Foculus — foculus diminutiue q̄ ē̄t circūferē a teſta Teſtulæ triuiali
Teſtula — ter nomē adeptus: Aul. Gel. Tum illa foculū cotā eo cū
Lares — igni appoſuit:& tris libros ex nouē deurit. Laribus aūt ſacer erat fo
cus: thure & floribus ibi ſacrificāte rudi illa maioꝶ antiquitate: Vn
de uernaculus ſermo focū nunc foculare nominat quaſi laris focū
Ferramētaq̧ quibus ligna ſuſtentatur dum ardent in foco inelegā-
Aſſaria — ter meo iudicio quidam Allaria dixerunt quaſi ad larem parata.

Caminus dictione latina ſed triuiali ſtructura erit quæ ex-
tra parietem porecta uel in ipſo pariete producta fumū
excipit:& acceptū emittit per ſpiramenta: quæ ſupra te-
gulas elata meridiem uerſus & ſeptentrionē relinquēda
ſunt:ita fumus facilius erumpens loca nō denigrabit: a fumo īfu-
Infumibulum — mibulū: fumariū alii appellauere:unde in īterpretatione Herodoti
hiſt. octauo legimus: Immeabat autem in ædes per fumarium ſol
Fumariū — niſi potius (id quod eſt) notare uoluerit locum ubi vina fumo cō-
diabantur. Mart. Improba maſſiliæ quicquid fumaria cogunt. Ac-
cipit ætatem quiſquis ab igne cadus nam vina fumo præcocem tra
hunt maturitatē & celerius uetuſteſcūt: vt ſcribit Columella: Adde
q̧ ſatis cōſtat ātiquiores huiuſcemodi ſtructurā nō habuiſſe: ſed pa

rietibus Tubos immiſiſſe p quos circũfunderet calor : quo ima Tubi
ſimul & ſumma foueret æqualiter: vt refert Seneca decimo quar- Fornax
to ad luciliũ: quod ſua memoria cœpiſſe teſtat. At caminũ proprie Ligna
fornacẽ latine ĩterpretamur: Sedulius: de tribus pueris ĩ fornace:
Flammis ardẽte fidei extincta eſt flamma camini: Ligna uero ipſa
quæ ad ignem ſicca habent amurca cõſpſa nullius fumi tedio ar-
dere docet. M. Cato & Plinius: hæc Acapna nuncupant: eſt enim Acapna
fumus græce Capnos: hic genus quoddã mellis quod ad argenta
rias gignit Acapniſtum idelt a fumo purgatũ: & Capnos herba fu Capnos
maria naſcens in ſegete hordeacea: quæ lachrymas vt fumus pro- Acapni-
uocat: De acapnis diſticho luſit Martialis in Xeniis. ligna a legẽdo ſtum
nomẽ acceperũt: quod ea caduca legebant in agro qbus ad focum
uterent teſte Varrone in libris de lingua latina: ad ignẽ cõſeruandũ
nulla aptior materia vnde eſt Solomonis puerbiorũ uigeſimo ſexto Suſurro
uerisſimũ illud adagiũ: Cũ defecerit ligna extinguet ignis & Suſur Calo
rone ſubtracto iurgia cõquieſcũt: Eorũ ad culinã miniſtratorẽ calo Lignifer
nem & ligniferum nominabimus: At accẽſum ſtipitẽ ligneũ Torrẽ Torris
dicemus Poeta ambuſtũ torrẽ corniccus ab ara corripit. Nonius Ti Titio
tionẽ: Apuleius Procurrit ad focũ ardentemq; Titionẽ gerens me Linnis
diis inguinibus obtrudit: alii ita diſtingunt vt Torrẽ dicãt ardẽtem
Titionẽ fumigãtem & extinctũ legimus apud Vlpianum de lega-
tis tertio: Cũ lignis legatis quod cõburẽdi cauſa paratũ eſt cõtinea
tur ſiue ad balnei calefactionem ſiue Dietarum hypocauſtum: ſiue
ad calcem: ſulphaurata tamẽ de ligno Titiones & alia ligna cocta Fomites
non contineri: Fomites quidem hoc eſt aſſulæ & fruſtula ex arbo-
rib⁹ cum ceduntur ſecuribus excuſſa contibuntur.

Pruna ignita eſt: Vergilius in moreto: Et cinis obdu-
cte celabat lumina prunæ: dicta vt ſcribit Pompeius &
Seruius quaſi perurens: Plinius l. xiii. E palmis prunæ ui
uaces igniſq; lentus: carbo uero pruna fit extincta & rur
ſus ex carbone pruna: cui tũc uim ĩ eſſe maiorẽ legimus: hinc Solo
monis puerbiorũ. xxvi. dicit: Sicut carbones ad prunas & ligna ad
ignem ſic hõ iracũdus ſuſcitat rixas: Carbo item genus morbi & di Carbo
minutiue carbũculus. Plini⁹ l. xxvi. L. paulo. Qu. Martio Cenſori- Carbun-
bus primũ In Italia carbũculũ ueniſſe ãnalib⁹ cõſcriptũ eſt: peculia culus
re Narbonẽſis puinciæ malũ: quo duo cõſulares obiere cõdẽtib⁹ hæc
nobis. Eodẽ ãno Iulius Ruffus & Qu. Licanius Baſſus ille medicorũ
inſcitia: hic uero pollice leuæ man⁹ euulſo acu a ſemetipſo tã paruo
uulnere vt vix cerni poſſet. Itẽ in. xxxvi. Quin & carbũculũ genus Carbun-
morbi quo duos cõſulares nuper abſumptos ĩdicauim⁹ querneus culus

carbo tritus cum melle ſanat. Serelus horrendus magis eſt perimit qui corpora carbo. Eſt & carbunculus uiris morbus inde carbunculare dicitur quodã uredinis carbone exuſta: Prunã Ouidius i faſtis niuentem fauillam appellat: Seruius fauillam igne deſertam interpretatur apud Vergilianum illud Turbine fumantem piceo & candente fauilla: nam candens eo loco a candore eſt nõ a calore vt notat Aulus Gel. hinc Petronius arbiter: in ſatyris canã dixit familiã: Extulit ora buſtorum flammis & cana ſparſa fauilla: Scintila uero proprie eſt quæ e ſilice cũ is ceditur exilire ſolet: hinc Poeta Ac primũ ſilicis ſcintillã excudit achates. Ouidius quarto Faſtorum. Pars quoq; cũ ſaxis paſtores ſaxa feribãt ſcintillam ſubito proſiluiſſe ferunt: Lucretius Ex una ſcintilla incendia paſſim: cui adſtipulatur illud Eccleſiaſtici. xi. ab ſcintilla una augetur ignis: Erit igitur ſcintilla ignita: fauilla quodãmodo cinis a fouendo dicta quaſi fouilla q ignem foueat: ſiue potius quaſi flauilla a colore: nam & Pacuuius flauum dixit puluerẽ, ut Gellius teſtatur. Cinis autem nihil aliud eſt quã puluis in quem materiæ uſte rediguntur: Is etiam Lix uocatur. Plinius in. xxxvi. conuulſa uiſcera aut cõtuſa vt Varro autor eſt: ipſis enim uerbis eius utar lix cinis inquit eſt foci inde enim cinis luxatis pot⁹ medetur: & licet uidere gladiatores cum deluſerint hac iuuari potione. Illud mirum eſt quod idem refert libro. xi. & ipſe poſt experientia didici. Muſcis i humore ex animatis ſic cinere cõdantur reddire uitam: Significat & lix aquam cineri mixtam vt ſcribit Nonius quod genus nunc lixiuium nominant. Columlla libro rei ruſticæ decimo tertio. Sunt qui culmos fabæ exurant & ex eo quod cremauerint cinere lixiuium faciunt. Lixa uero aqua: Inde elixum aqua coctum: & Lixæ qui aquam miniſtrant autore Marcello.

Fauilla — Candens — Scintilla — Flaus — Cinis — Lix — Lixiuium — Lixa — Elixum — Lixæ

Folles inſtrumenta ſunt quibus ſpiritu interueniẽte ignis ſuſcitatur: Vergilius. viii. Alii uentoſis follibus auras accipiunt redduntq;: his utuntur ferrariæ argentariæq; officinæ: utuntur & coqui ſed paruulis ne opus ſit ignem buccis inſufflare: quod qui faciũt ſuffitores dicũtur: Primus Anacharſis ſcytha Philoſoph⁹ Folles ignis ſuſcitatores iuenit ut refer Strabo libro. vii. Follis item pila dicit luſoria ſpiritu tumefacta: de qua diſticho luſit Mart. in Apophoretis. Ite procul iuuenes mitis mihi conuenit ætas: Folle decet pueros ludere folle ſenes: hanc pyctus primo monſtrauit. Eſt a folle hypocoriſticos foliculus: hinc Tranquillus ſcribit Auguſtum Cæſarem omiſſis exercitationibus campeſtrib⁹ ad pilam primo folliculumq; trãſiſſe: nec te moueat quod pilã nominarit & folliculum; nã apud ueteres erat & pila paganica

Suffitores — Follis — Foliculus

& trigonalis de qbus meminit epigrámatari⁹ poeta ĩ Apophoretis

SVlphurata fomenta ſunt ad ignem excipiendũ ſulphure in ſummo oblita: vnde nomen acceperunt Martialis Hoc quod tranſtyberinus ambulator qui pallentia ſulphurata fractis permutat uitreis: His .n. permutanť triſtea uaſa fracta ẽt noſtra ætate. Iuuenalis de calice paraſiti: & rupto poſcentẽ ſulphura vitro: uenduntť aũt in faſciculos alligata: & gregatim permutãtur: Papinius in ſiluis. Quiq́ꝫ cominutis permuttat uitreis gregale Sulphur: ipſum uero ſulphur cuius genera quatuor poſuit Plinius naſcitur ĩ inſulis æoliis inter Siciliã & Italiã. Sed nobiliſſimum in Melo inſula vt idẽ ſcribi in .xxxv. In Italia quoq́ꝫ inuenitur Neapolitano cãpanoq́ꝫ agro & ĩ collib⁹ præſertim quod e cuniculis effoſum igni perficitur. Hoc unum ſcitu dignum eſt fumum ſulphureum cõducere ad panos bombicinos præſertim dealbandos id quod Apuleius in nono oſtendit.

BAtillum e ferro dicitur quo prunas & cinerem e foco tollere ſolemus ut alio trãſferamus: Hora. Prunæq́ꝫ batillũ: nam ut notat Porphir omnibus qui poetam illum interp̃tati ſunt fidelior: Aufidius luſcus e ſcribaꝝ genere in oppido fundis magiſtratũ gerens ridiculus fuit Mœcenati & comitibus Brũduſium petentibus ꝙ de balneis publicis Prunas ſibi mediaſtinos: qui balneatores: miniſtri: & curatores ædium: atq́ꝫ oĩno ruſticani ſerui abiectiora officia exercẽtes uocantur: domũ afferre iubebat: Apitius coquus de Petaſone: & armillã inqt illius cadẽti batillo uiris & melle cõtegis: Pli. de ꝓbanda erugine. Experimentum eius in batillo ferreo: nam quæ ſincera eſt ſuum colorẽ retinet: quæ mixta attramẽto rubeſcit: ubi ꝑ batillũ laminã ferreã nõ eſſet fortaſſe abſurdũ ĩtelligere: Legimus in teſtamẽto ueteri: Inter ignis receptacula numerari uncinos & batilla: Batillũ item ruſtici noſtrates uocãt ferreũ ligneumue ĩſtrumẽtũ: quo ad ſulcos elices foſſaſq́ꝫ in agris faciẽdas utunť: Ad focũ etiã in ſuppellectile Formucales interdum habenť & licet proprie fabrorũ ſint: nõ erit attamẽ abſoniũ Prunicipes hoc uerbo ſignare: Habentur & ſoliferæ furciliq́ꝫ.

Mediaſtini

Formucales

Vncini

COcula uaſa ænea coctionibus apta: vt autor eſt Pompeius: alii exiſtimauerunt dici ligne minuta: qbus facile carnes & pulmentaria coquunť. At coctiũ olus & legumen: quod cito & breui ebullitione coquiť: Aeris uaſis ſtannũ illiniť: ſaporemq́ꝫ edulis gratiorẽ reddit: cõpeſcit æruginẽ: & (quod miꝝ eſt) põdus non auget. Plinius Album plumbum inquit æreis operibus galliaꝝ inuento: ita ut uix diſcerni queat ab argento: eaq́ꝫ

Prunicipes

Coctiuus

Incoctilia

Stanea uaſa

Caſiterũ

Incoctilia vocãt:ſed ex eo quoq; vaſcula ſtãnea dicta producuntur
Quibus ad cibaria pluriſariam vtimur. Eſt autem ſtannũ plumbũ
album:quod græce caſſiterũ Vaſorũ ad coctiones alia prunis pedi
bus ſuppoſitis vel circum ahgeratis : veluti apud barbarons fere
Catena oẽs bulliunt:alia catena ex anulis pluribus fereis ad ignẽ pendẽtia
continenẽ vt flãma feruentes cibaria percoquãt. Proprie autẽ cate
na venatici canes vincti tenenẽ:vnde nomen:ſi Porphirioni credi-
mus:ſed largius ſumitur a ſcriptoribus:Seneca ad Luciliũ : vna eſt
catena quæ nos alligatos tenet amorui.æ. Plinius in panæ gyrico
Traiani hoſtibus armis captorũq; regum catenis triumphum gra-
uẽ:cãtenas:ad cultũ e collo anulis aureis pẽdẽtes torques appella-
Torquati mus:vnde Torquati:olim inſignia ſtenui bellatoris & virtutis:pre-
mia:At nũc paſſim ſine vllo delectu ditiores etiã Nebulones & fœ
Torques mellæ ignobiles qbus arriſit lipiẽs fortũa torques ex arro induunt.

CVcuma vas ad coquinã. Petronius arbitrer ĩ ſaty. Iuncta
quadrato pallio Cucumã ingentẽ foco appoſuit:& mox
Tum illa etiã carnis paululũ delibat:& dũ coæquale na-
taliũ ſuorũ ſinciput in carnariũ furca reponit; fracta eſt
putris ſella q̃ ſtaturæ altitudinẽ adiecerat:anũq; pondere ſuo deie-
ctam ſuper focũ mittit: frãgitur ergo ceruix cucumæ:ignẽq; valeſcẽ
Cucuma tem reſtinguit:ſimilis(vt opinor erat)erat teſte quã Apitius & Mar
teſta tialis Cumanã nominant ex terra rubra a figulis rota formatã. Inuẽ
tũ autẽ fuit Dibutadis ex rubra terra vaſcula fingere:q̃ teſtarũ no-
mine ſignificamus. Vnde amphoræ ſiue cadi:Metretæ quadrãtalia
ue: & lucernæ ex argilla etiam antiquitus cũ fierent teſtæ vocitatæ
Ampho- græci teſtam modo ceramion:modo oſtracon dixere:hinc oſtraciſ
rae mum exilii genus nos teſtularum exilium interpretamur.

Teſte CAcabus vas eſt teſte Var. Quo tuceta carnes & pulmen
Metretæ taria coquũtur. Apitius:capita porroꝝ ſimul elixabis in
Ceramiõ Cacabo nouo:ita vt aqua ad tertiã deferueat : cõmendã
Oſtracon tur apud nos vt optimi e lapide cauato : quibus ẽt vſos
Oſtraciſſi veteres ſatis notũ eſt. Plinius. xxxvi. In ſyphno lapis eſt qui cauatur
mus tornaturq; in vaſa coquẽdis cibis vtilia: quod in Comẽſi Italiæ lapi-
de accidere ſcimus. Primus Heliogabalus Cacabos argenteos ha-
buit:vt ſcribit Lampridi⁹. Antiochus quoq; uaſa ad vſũ culinæ argẽ
Papilones tea cõparauit:hic ẽ Antiochus qui clauos aureos crepidis ſubiecit:
Pulmenta q papiliões ſiue poti⁹ tabernacula & tẽtoria textilib⁹ ſigillis adorna-
ta cõſtituit:Pulmẽta ipſa a pulte antiquiſſima nomẽ acceperũt Pli.
Puls xviii. Pulte nõ pane lõgo tpe vixiſſe Romanos manifeſtũ : qm̃ inde
& pulmẽtaria hodieq; dicunẽ. M. Varro ĩ libris de lingua latina:qđ

edebāt cũ pulte ab ea pulmentũ:ut Plautus hinc pulmẽtariũ dictũ Horatius. Tu pulmẽtaria quære ſudãdo: Apuleius porcoꝝ pulloꝝ piſciũ & eiuſmodi pulmẽtoꝝ largiſſimas epulas: græci Edeſmata: & Edeatræ inquit feſtus qui p̄ſunt epulis regiis': At Tuceta nõ ſiue carne cibaria: Fulgentius placiades cibos regios interpretatur.

Edeſmata · Edeatræ · Tuceta

OLla ſiue aula uas figlinũ orificio patẽte quo a paupioribꝰ maxime cibaria coquũtur. Vnde Mart. Imbue plebeias cluſinis pultibus ollas Plau. in Amphytrione: optimo iu re ĩfrigat aula cineris ĩ caput. M. cato ĩ aulã ĩdat & aquã puram coquatq;. hinc aulicoctia antiq exta dicebãt: quæ in ollis co querentur ideſt elixa: & auxillã Ollam paruulam: vt autor eſt Pompeius: Ollam pedes habentem ſiue potius ferreum inſtrumentum Tripes: ſuper quod Olla ad ignem vt ferueat habeť græca dictione Chytrapodem appellauerunt. Aula Item prĩcipum domus. Seneca notiſſima uoxs eſt eius qui ĩ cultu regum cõſenuerat cum quidam illum interrogaret quomodo rariſſimam rem in aula conſecutus eſſet ſenectutem iniurias inquit accipiẽdo & gratias ſæpe agendo. At caulæ ouium ſunt receptacula: Martianus: Et matutina greges quatiunt in paſcua caulas: a cauo caulæ dictæ antiquitus enim ante uſum tectorũ oues in antris claudebant auctor feſtus.

Aula · aulicoctia · Auxilla · Tripes · ferreum · Chytrapodes · Caulæ

AHenum ex ære ductili uas proprie caldarium notat: quo aquæ bulliunt. hinc poeta: Littore haena locant alii: ubi exiſtimauit Seruius Ahenum locatũ ad aquã calefactiendã qua lauarẽtur: Nã heroicis tẽporibus carne non uesceba tur elixa: ſed toſta: vñ paulopoſt: Subiiciunt uerubus prunas & uiſcera torẽt. Paulus iuriſcõ. de fundo inſtructo ſcribit paulum inter ahenũ quod ſupra focũ pendet & cacabũ differre. Nã hoc inqt pulmẽtariũ coquiť: in illo aqua ad potandũ calefit. Caldã enim vt diximus & frigidã ãtiqui cœnis adhibuere: Lebes quoq; uas æneũ erit ad uſus coquinæ hinc Ipnolebetẽ Caldarium vas græci: quod nos miliarium uocamus: at ahenulum uas ex ære paruum.

Caldariũ · Cacabus · Lebes · Ipnolebeſ · Miliarium · Ahenulũ

VRnarium genus eſt menſæ quadratæ ſic dictũ ut refert. M. Var. q; urnas ibi potiſſimũ habebãt ĩ culina cũ aqua poſitas: id nõnulli e ligno faciũt: qdã marmoreũ: apud nos plurimi lateritiũ extruũt foramĩe p quod aq̄ effluat relicto: ac ſuper id eſcaria uaſa epulis vncta p ancillas lixas ue calida lauanť: nõ ſine manipulis e iunco aſpero uel ſcopulis e lobis milii indici cõcinnatis: vnde lauattrinã (quod antiq domeſticũ balneũ) rectiſſime appellabimus. Præterea aquariũ & hypocoriſticos aquariolum: quod & in cubiculis & in tricliniis cum dignitate & elegã-

Manipuli e iunco · Scopulæ e lobis · Lauattrina · Aquariũ · Aquariolum

tia fabre politum fieri poteſt ad uſus plurimos: vulgo noſtrates Situlariũ a ſitula nominãt: Eſt & urnarium balnei: vt iam dictum eſt ab urna uaſe aquario: quo vt naſiterna: vt ſitula: per lixas ad culinã aqua miniſtratur. Hæc græce hydria cum hydor aquam latine notet. Vnde hydropiſis morbus: hydromel aqua mulſa: Hydropotes aquæ potor: vt tota vita Caſſius & Apoloni⁹ Tyaneus: Hydromãtia diuinatio per aquas: & hydraulica organa machinæ ad aquam hauriendã a Creſibio excogitatæ. Pelues uero quibus uaria pluunt eas græci Lecanas uocãt: Vnde Leconomãtia q̃ peluibus fit diuinatio: ſicut quæ ſecuribus Axinomãtia quæ per ſpecula Caropto mantia: & ex unguium in ſpectione Onycomantia: quæ ludibria etiam noſtræ foemellæ & ruſticulæ in primis obſeruant. At Sicomantia erit per umbræ tantum euocationem Necromantia non ſine cadauere: quas viri alioquin magnanimi pallentes uix peragunt.

Peniculi quibus uaſi tergere ſolent ſic dicti ꝙ de ſpõgiarũ genere peniculo ſiue quod de caudarum extremitate fiebant: nam penis cauda eſt a pendendo. Peniculis etiam calciamẽta tergebantur autore Pompeio: vt nunc ſpongis quæ ueteribus etiam ad menſas emaculandas ſeruiebãt. Martialis. Hæc tibi ſorte datur: tergendis ſpõgia menſis Vtilis expreſſo cũ leuis imbre tumet. Vñ ab Apitio ſpõgiaꝛ dictũ ſpongia extergere: At nos panes ex melle aromatis citreiſq; malis prius cõditis in ſpeciem totti orbis cõcinatos Spõgiatos uocamus: & piperatos: quos modo adguſtula modo ſecundis menſis adhibemus.

Conchæ uaſa ex ære ligno uel argilla ad culinam parantur: cõcaue ſunt & patulæ quemadmodum piſcium quorumdam conchæ a quarum ſimilitudine appellatæ creduntur: Plinius rurſus nudantur deinde lauatur in conchis: alio nomĩe alueos & alueolos dicimus: & pſertim ĩ longũ porrectos ligno excauato: vt monoxyla ad lotionẽ ẽt pueroꝝ cũ primũ nati ſunt ahdibitos: vnde: apud Iulium Capitolinũ legimus Cũ in cæſareana familia paruuli in teſtudineis alueis lauarentur nato albino Ceioniũ poſthumũ eius patrẽ munere teſtudinis a piſcatore cũ omnine accepto illã ad excaldationes puerilles dicaſſe. alueolus alias eſt tabula luſoria: farinaria etiam ĩ qua farinam non ſine fermẽto prius cum aqua ad maſſam reducẽtes panem faciunt.

Guttus uas oleariũ. Horatius: Villis cũ patera guttus cãpana ſupellex: de eodẽ intellexit cum inquit: Cornu ipſe bilibri caulib⁹ ĩſtillat. Aul. Gel. pueꝝ iubet Taurus oleũ ĩ ollã ĩdere erat is puer genere atticus feſtiuiſſimus æta‑

Situlariũ
Vrna
Naſiterna
Situla
Hydor
Hydria
Hydromel
Peluis
Hydropotes
Hydromatia
Hydrauli ca organa
Lecanæ
Lecanomãtia
Axinomãtia
Captronomantia
Onycomantia
Sciomãtia
Necromãtia
Penis
Spongiæ
Spõgiatores
Panes
Piperati
Aluei
Alueoli
Monoxyla
Excaldatio puerilis

tis & gentis argutiis ſcatēs: guttū ſamiū ore tenus īprudēs inanem tāq̄ ineſſet oleum affert: cōuertitq; eū: & vt ſolitū eſt circumegit per oēm partē ollæ manū: nullū inde ibat oleum: dicit̄ & lechytus: qua dictiōe uſus eſt Diuus Hieroymus regum tertio hydria farinæ non deficiet nec lechyt⁹ olei minuet̄: eundē & capſacē appellauit ī epiſtola ad Euſtochium: quo uerbo utitur & Cyprianus lib. epiſtolaꝝ. ii. Fidelia farris non dificiet & capſaces olei nō minuetur. de gutto balneaꝝ ſupra: Eſt & uas ſacrificiis aptum Plini. xvi. Curius iurauit ſe ex præda nihil attigiſſe præter guttum faginum quo ſacrificaret. Lechytus Capſaces

SArtago uaſculū patens: in quo adhiibito oleo diſtillatione uel butyro: carnes: ofellæ: plumenta frictæ: q̄ & frictelle: tomacula & iecuſcula: omēto ſi e ſuis lecore fuerint in primis irretita frigūtur: Pli. Therebintinā in ſartagine re ferueti Hiero. ſi tñ is eſt ſexto machabeoꝝ: luſſit ignē admoueri & huc ſpirantem toreri ī ſartagine: nō ſermone uernaculo patellā dicimus inter ueterū ſupellectilē etiā cōnumeratam ueꝝ ad alios uſus nec talis qualē habemus fuerat: ut cōpluria alia apud ātiquos: luuē Viceoli pelues ſattaago patellæ: græce τηγάνον ſartago λοπάς pa tina dicitur. Eſt autē a patina uaſis genere per diminutionem. Terentius Iamdudū animus eſt in patinis: De patinarnm luxu multa Pli. Macrobius. & ſuetonius. proſequūtur. hinc eſt patinarius in pa tina conditus: Plautus: vel patinarium uel aſſum uerſes quo pacto Iubet: Sycoton uero hoc eſt ficatum Iecur ap. ignū aut ſuillum uocant: e ſue preſertim fico paſta: quod mirati ſunt ueteres quemadmodum & non ſine farre pinguibus & ficis paſtum iecur āſeris albi: Vnde ficato nomen. Frictæ Tomacula Patrina Patinari⁹ Sycoton Ficatum

TEſtus ſub quo teſtauacia: Spiræ: Saluiata ex ouo lacte ſal uia polline ſaccaro: ſcriblitæ: muſtacea in nuptiis: & placentæ coquūtur. Eſt autem teſtuacium cōdimentū ex uariis eſculētis a teſtu ſub quo calido coquit̄: vt ſcribit. M. Varro in libris linguæ latinæ. id autē uas ex ære patens quod teſtua cia cōtinet & prunis ſuppoſitis percoquit Solum noſtri Parmenſes appellāt. nā ſolum quicquid ſuſtinet. Mart. de ſoleis calceorū intel ligens pictorum ſola baſiate regū. Verg. de pelago: Subtrahiturq; ſolum quin & panitias menſas ſolum uocauit in ſeptimo æneī. Et cereale ſolū pomis agreſtibus augēt: eſt tamē proprie terra: autore Pōpeio: nōnulli teſtū clybanū dici poſſe a nobis exiſtimuerunt: cū clybanus etiā furnum notet: citant in hoc Pliniū de lino in. xix. ſic ſcribētem. corticeſq; decuſſi clybanis & furnis præbent uſum: vnde panis quia a nobis teſtaceus: a græcis clybanitis dicitur. Saluiata Muſtacea Teſtuaciū Solum Clybanus Teſtace⁹ panis Clybanitis

Craticula — CRatis cuius diminutiuũ eſt craticula ad ofellas porcinas carneſq piſcium in primis apud nos aſſandas e ferro can cellata paratur: & prunis īponitur, hinc Iuue. Sicci terga ſuis rara pendētia crate. Mart. in apophoretis. Parua tibi curua craticula ſudet ofella: Spumeus in lōga cuſpide fumet aper.

Offa — Offa nāq fruſtū ē carnium: vñ eſt. Et patruo ſimiles effunderet offas Vergil. Melle ſoporatā & medicatis frugibus offam: &. M. Cato ſæpe inqt audiui multa īter os & offam īteruenire poſſe: quod vetus eſt adagiū idē ſignificās quod græcus ille. πολλὰ μεταξὺ: hoc eſt puerbio trit⁹ verſus: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. ideſt multa cadunt inter calicē ſupremaq labra: monens de craſtino nō eē ſperādū Vnde & nos quodā epigrāmate: Plurima ſæpe ca

Offa iuſſu lata — dūt inter labra v'tima & offā: Ac fugitiua volant gaudia: cura manet: Offam dicemus quoq cibariū ex fruſtis panis in iure pingui: ca

Caſeata — ſeo vetere: pipere: & cinamomo cōditis: quā nō ineleganter iuſſula

Offella — tam & caſeatam nuncupabimus: at offulam & ofellā p diminutionē

porcina — fruſtulū: eritq porcina a porco: quā in ſartagine craticula & prunis

Vitulina — coquimus: vitulina a vitulo quā præ cæteris ad ignē verub⁹ verſan

pulpellæ — tes ad eſcam paramus: Pulpulas & pulpellas nūc Popinæ appellāt.

VEru cuſpis ē ferrea q̄ carnes ad ignē torre ſolem⁹. Verg. Pinguiaq in verubus torebimus exta colurnis: Seneca: graciliq trāſiecto veru mugire fibras vidi. Et Petronius: veru extis ſtridentibus plenū: hinc telū ad eius ſimilitudinem factū veru etiā nominarūt. Andin⁹ vates: & tereti pugnāt mu

Veruta — crone veruq ſabello: vñ Veruta haſtulæ q verua habēt pfixa: a verſando aūt nomē accepit: vt notat. M. Varro: nā ad ignē iugiter verſatur: Scribit Plutarchus thebanos publica īpēſa tumulaſſe Epaminundam q in mortui ædibus pter paupertatem nihil præter veru ferreum fuiſſet: inuentum: id quod etiam repetit Frontinus.

TVdicula a tondēdo licet alias ſignificet ſtilū quo vaſis ſigna in primius: cochleare maius dici poteſt: quo vtūtur

Cochleaſ — coqui & anculæ ad cōplura condimēta paranda. De co

Maiora — chlearibus ad mēſam ſupra dictū eſt: quæ & minora ſunt

cochlearia — & ex orichalco argentoue vt plurimū cudunt: e ligno quoq cauant ad menſas & vſus ruſticorū ac tenuiotis cēſus hoīum in oppida etiā degentiū: Vtunt & coqui cochlearibus maiuſculis e ligno vel ære aut ferro ad carnes iuſcula & pulmentaria e cacabo extrahenda & ī lancibus vel ſcutellulis ponēda: vt ad menſam portent eccleſiaſtici

Fuſcinulæ — ſcriptores ad id iſtra nūc fuſcinulas nūc creagras appellare vident

Creagræ — de tudicula Cato in re ruſtica igni inqt bene coquito: Tudicula agi

tato crebro vſq; adeo dum fiat tam craſſum q̄ mel.

PYxis vaſculum in primis e buxo: nā erit etiā ex qualibet materia: vt Quintilianus oſtendit. Neoterici buſſolā vocitāt: quia πύξος græce latine buxus. Apuleius de aſino aureo libro tertio: arcula quadā recluſa pyxides pluſculas inde depromit: Pyxis & hypocoriſticos pyxidula pyxideculaue ī domo pluribus ſeruiens culinæ dāda eſt ad aromata: qbus in pulmentariis vtimur: ex argento quoq; cælata diuitum menſis cum pipere croco & cinamomo infertur. Pyxidula

CVlter e ferro cuditur & cotibus paraẗ ad vſus cognarios Apul. de coquo: deſtīatæ etiā laniæ cultros acuebat: cultro popinario īterēptus eſt ī ſeditione pater Lycurgi legū latoris apud Lacædemonios: vt ſcrib. Plu. Idē ſacrificiis adhibebaẗ. Silius: Cētū cadat hoſtia cultris: Vñ cultrarii victimarii qui & popæ victimaꝝ imolatores: & cultro carnes lanii vēdētes diuidūt. Præterea cultro venatores vtunẗ hinc venatorius dict9 de quo Martialis. Si deiecta gemes longo venabula roſtro Hic breuis in grādē cominus ibit aprū: Et Suetonius ſcribit ī Auguſto: ī cubiculū eius lixam noctu inuentū fuiſſe cultro venatorio cinctū: & in caligula. Reperti ingt & equeſtris ordinis duo ī publico cū dolone & venatorio cultro pſtolātes: & tōſorius culter qui nouacula. Popinari9 Culter ad ſacrificia Lanii Venatorius

TYrocneſtis ferreū inſtrumentū ad coquinam quo aſpero ſe foraminato caſeus minutim diſteriẗ: vſus eius ad alia permulta diſterēda: quibus coqui in pulmentariis & teſtuaciis vtūtur: Tyros græce latine caſeus appellatur. Popæ Cultrarii Victimarii

MOrrariū vas lapideū eſt ſiue æreū ex ære in primis cyprio quod cupriū vulgo: in quo tundūt terūtue piſtillo: vt autor eſt Nonius q̄ reſoluenda ſunt: Plinius in. xxxiii. Aeris mortariis piſtolloq; trito minio ex aceto: plautus in aulularia: Cultrum ſecurim piſtillum mortariū q̄ vtenda vaſa ſemp vicini rogant. Imortario coquinario ex diuerſis rebus ſimul tritis moreta q̄ intinctus: embamata: nā ἐμβάπτω intingo: intrita: intrimenta & protrimenta: varii ſaporis: & coloris pluriſariam condiunẗ: veluti a pipere piperatum album & ſubruffum: Sinapium a ſinapi: Aliatum ab alio: & quo per æſtates vtimur ab Omphacio omphacinum Piſtillum ipſum e ferro vel ligno erit: quo herbas piper Alium iuglādes: & id genus plurima coqui & ancillæ terere ſolent ad condimēta. Vergilius in moreto. Nouacula Cuprium Moreta Intincta Embāma Intrita Piperatū pinapium Aliatum Omphacinum

Dextera piſtillo primum fragrantia mollit piſtilium
Ali atum pariter mixto terit omnia ſucco.

Pila Pila item in qua aliquid cuditur: Plinius de auro: quod ad pilas cu-
dunt a pila ſcudem vocãt: item tonditur in pila deinde tenui cribro
ſecernitur: poſtea molitur ac deinde tenuius ſic cribatur.

Olæ dicuntur ꝙ his veluti quãdam mole res minutatim
Molettrina frangrantᷣ: ꝑcipuus eſt eaꝶ vſus in molettrina qđ piſtrinũ
Piſtriniũ antiq: triuiales nũc molendinũ: ab Aſinis aſinariæ a ma-
Aſinariæ ioribus dictæ. Molis vtuntᷣ & plurimæ officinæ coqui ẽt
Molæ ad itinctus: hæ minores ſũt: q̃s a manu manuarias: a trudẽdo truſati
Manuariæ les appellamus Volſinæ vt volũt primo īuentas: Alii molá qđ græ-
Truſatiles ce mylos: vñ Amylũ ſine mola factũ ex tritico in inſula Chio primo
Amilum inuentũ: & chiromylos mola manualis: Myloecon quoq; blattæ ge
Catillus nus dicitᷣ Plinius qa molaꝶ fere ſit incola: Catillũ ſupiorẽ metá infe
Meta riorẽ poſtq̃ ſua cuiq; neceſſarium eſt dare noia vocitabimus: autore
Chiromy Paulo iurecõſulto. Ego vero potius metá ſupiorẽ catillũ īferiorẽ di-
los xerim. Sed iam in coqna ſatis mãſitauimus: in q̃ furnũ ẽt faciẽdũ eẽ
Mylœcon multi volere: & ad panẽ coquendũ & ad carnes ſæpicule aſſandas.
Furnus Tuti⁹ tñ erit me architecto pp ignis piculũ extra ædes q̃ magno ædi
ficantᷣ illũ haberetᷣ: In domũcula igitᷣ nec qdẽ cõtigua ſed vicinia
furnus vt fœmilia quoq; & lignilia cõmode ponẽdus veniet. A fur-
Fœnile no autẽ qđ eſt atro: teſte Põpeio: nomẽ accepit: cui⁹os parẽs ꝑfur-
Lignile niũ qdá noiauere. Antiq fornacẽ in piſtrinis habebát farinariis: &
Præfur- piſtores dixerũt q frumẽta pinſebát: & q panẽ faciebant: nũc piſtri-
niũ piſto- narii. Martialis de Cipo piſtore. Et panẽ facis & facis farinam. Hi vt
res ſcribit Pli. in. xviii. Nõ fuerũt Romæ ad ꝑſicũ vſq; bellũ annis ab vr
Piſtrinarii be cõdita qngẽtis octuaginta. Ipſi qrites panẽ faciebant: mulierũq;
Panificæ id opus erat: q̃ inde panificæ dicuntᷣ: vt factura panificiũ: furnus a
Panificiũ græcis κλιβανος q & Teſtus dicitᷣ: Hieronymus. Oẽs adulterantes
Clybanns q̃ſi Clybanus ſuccẽſus a coquẽte: ad cuius vſum infurnibulum ipſe
Rutabulũ pallá dixerim qua panes ī furno diſponũt: ná Rutabulũ eſt a pruen
Infurnibu do igne vt panes coquantᷣ: in qbus adſurgit interdũ puſtula hectæ
lum nomen adepta: a qua accipitur res nullius precii: cũ dicimus nõ he
Hecta ctæ te facio: autor Pompeius: Sed vide an Rutabulũ ſit poti⁹ a Ru-
Rutrum tro inſtrumento quo aliquid eruimus & extrahimus. Coquinæ vero
Gynœcium vt ſtatim ſubiungerem me inuitauit panificii mentio:
quod mulierum (vt diximus) opus fuerat: veluti nunc quoq; apud
Gyneco- nos & cæteros quibus nõ ſunt frequẽtes Piſtrinarii: Hinc igitur Gy
philus necophili in illud illam pateſcens introeamus quod perfugiunt
Miſogy- li qui Miſogyneian hoc eſt odium in mulieres exercent: quale in
neia Euripide & Orpheo poſt amiſſam Euridicem fuiſſe memoriæ pro-
ditum eſt.

Gynœcium. Caput. V.

GYNOECIVM locus eſt ĩ edibus ſolis mulieribus ad habitãdum datus. Plautus in moſtellaria. Dare volt vxorem filio quãtũ poteſt ad eam rem facere volt nouũ Gynœcium: dicitur & Gynœconitis: Aemilius Probus in prohœmio operis: Materfamilias apud romanos primum locũ tenet ædium atq̧ in celebritate verſatur: quod multo aliter fit in græcia: nam neq̧ in conuiuium adhibetur niſi propinquorũ: nec ſedet niſi in interiore parte ædium: quæ Gynœconitis appellatur: fit autem ab Oeco quod eſt habito. Vnde Oecos domus dicitur: hinc Oeconomus adminiſtrator rei familiaris: Oeconomia adminiſtratio rei domeſticæ. Synœcus cohabitator: & Gyni gynecos mulier eſt: Andronitis autem eſt virorum. Vnde Alexander moloſſus dicere vt ferunt ſoolitus eſt ſe in Andronitin Alexandrum macedonem in gynœconitin profectum: cum ille aduerſus Italos gentem bellicoſiſſimam hic in Perſas & barbaros imbelles exercitum duxiſſet: Vitruuius in ſexto: Andronites dicuntur q̧ in his viri ſine interpellationibus mulierum verſantur. Andros enim græce virũ notat: hinc Androngyus qui Hermophroditas ex viro & fœmina vt ſcribit Plini⁹ de quo Pulex poeta eleganter.

Cum mea me genitrix grauida geſtaret in aluo
 Quid pareret fertur conſuluiſſe deos
Mas eſt phœbus ait: Mars fœmina: Iunoq̧ neutrum:
 Cumq̧ forem natus hermaphroditus eram.
Quærenti fatum Iuno hic ait occidet armis:
 Mars cruce: Phœbus aquis: ſors ſua quæq̧ tulit:
Arbor obumbrat aquas: aſcendo: decidit enſis
 Quem tuleram: caſu labor & ipſe ſuper:
Heſit pes ramis: caput incidit amne: tuliq̧
 Fœmina: vir: neutrum: flumina: tela: crucem:

Gynœconitis — Oeco — Oecos — Oeconomus — Oeconomia — Gygni — Synœcus — Andromitis — Andros — Andromi nus — Hermaphrodit⁹

SPeculum imagines reddit: eo preſertim vtunt̃ fœminæ plurimũ temporis cuius apud illas minima credit̃ iactura cõterentes: dum purpuriſſo ruborem genarũ & labiorũ: ceruſſa candorẽ colli papillularũ & oris mẽtiẽtes: Dũ tetanothris in facie cutẽ erugãtes: dũ volſellis Pſillotroq̧ pilos vellentes: dũ crinem adulterinis coloribus vt inquit Cyprianus mutã-

Purpuriſſus — Ceruſſa — Tetanothra — Volſellæ — Pſillothrũ

tes:dum reticula aurata comis illis quas ẽt īſolare hoc eſt ad ſolem dealbare cõſueuerũt implentes:dum capud gemmis radiãtibus ornãtes:& margaritis trãſlucẽtibus uenuſtãtes:dum ueſtes cõponẽtes ne rugas indecent emittant:& mũdo placere & laudari ſtudẽt. Cum nõ tantũ ueſtimẽtoꝶ nitor cõcinitas:& auri magnitudo:gemmoſaq; monilia ualeãt ad mulieris laudẽ quantũ modeſtia in rebus & boni mores:vt Ariſtoteles Oeconomicoꝶ ſecundo uetiſſime & catholice ſcriptum reliquit.Facetiſſime dixit Plautus in moſtellaria formoſæ mulieri nil eſſe opus Speculo cũ ipſa ſpeculo ſpeculum ſit maximum:utunẽ & pectine dẽtato ad comã explicandã:& auriſcalpio dentiſcalpioq; de quibus infra dicemus:calamiſtro quoq; cuſpide ferrea:qua in cinericiis prunis calefacta ꝑ cinifiones qui cinerarii:Antias in primis crines a frõte pẽdulos Caproneaſue anteuẽtulos:criſpãt ad decorẽ:& diſcerniculo quo ãte frontẽ capillus ad diſcrimen diuiditur : Acu etiam crinali ad comas tortas cincinnos & reticula bombicina continenda in lege & ſtatione : & qua caput ſcalpunt cinaſona:ſapone gallorum inuẽto martiacisue pilis odoratis:& lixiuio ad rutilãdos capillos:Innumerabiles prætera reſculæ ſunt de qbus ſcribere diffuſius ſuperſedi.adde ꝙ uelle oĩa recẽſere q̃ matronatrũ mollis ornatus: quæ luxurioſus cultus expoſcit longum eſſet & ſuperuacum multa ad ornatum:plurima ad oris decorem pertinent:huius gratia gumi ceruſſa quam Strabone autore Troglodytarum fœminæ ſibi diligenter inducunt.Mellinum : Stibium:Purpuriſſus:Lomentum:fucus : alumen:lac aſininũ : Smegmata:Dentifricia:pſilothrum:dropax:Tetanothra Volſellæ:calliblepharum:Coſmoticæ ad capillos uenuſtãdos : & compluria alia parantur pigmenta:Illius uero cauſa: Gemmæ interdũ aureis umbilicis ad ornatũ capitis pectoris & brachioꝶ compræhenſæ : Margaritæ quæ & baccæ:vnde monile baccatũ:vniones.elẽci.crotalia coraliũ.ſuccina.murenulæ:ſpirulæ:monilia:ſtrophia : caſtulæ quæ Perizonia & præcinctoria.Inaures:ſtalagmium : reticula : mitellæ: Capital.Calantica:redimicula:faſciolæ:galericuli:Calyptræ : plaguli orbiculares cãcellatæ:frõtalia:dextrocheria:torq̃s brachialis: anuli gẽmoſi:Veſtes bõbicinæ argẽto auro diuiſæ piſcelis:armillæ: galbea:ſpĩter:Leria:ſpatalia:ſemicinctia q̃ & vẽtralia auro ſimbriata ſoculi:crepidulæ ſuberatæ gẽmis ĩterdũ variegatæ matronã dimidia maiorẽ referẽtes:& id genꝰ plurima coemũt.Adeo vt qcqd mũdus muliebris vocabat ſarcinæ viriles ſint:minꝰ dico : ẽt vt ingt Seneca militares:& ita qd addãt ad cultũ nõ habẽt ãplius nec excogitare poſſunt fœminæ : niſi veſtium crebras & prope quotidianas

Reticula
Inſolare
Nil opus ſpeculo
Calamiſtrum
Cinifiones qui Cinerarii
Aniriæ diſcerniculũ
Caprõeæ
Crinalis acus
Cincini
Cinaſona
Sapona
Mattiacæ
Pilæ
Ad oris decorem
Ceruſſa
Coſmotica
Ad ornatum
Baccæ
Caſtulæ
perizonia
Semicinctia
Suberatæ
Crepidulæ
Mundus muliebris
Lanificiũ

ex forma ſpecieq; mutationes:quales hodie induunt etiã in proſti-
bulis Diobolares dãnandæ:quib⁹ in ſummo patẽtibus fit vt ex pa-
pillato pectore ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo quã in pu-
blico oſtendant:hinc ad reliqua quibus vtilius & ſibi & maritis ope
rantur tráſeamus : dicturi primo de lanificio quod caſtas matronas
impenſius decet:Vnde.T.Liuius & Ouidius vt pudicam oſtende-
rent inuẽtam ſcripſere Lucretiam a viro Collatino iuuenibuſq; Tar
quiniis inter lucubrantes ancillas lana operantem:& Diuus Hiero
nymus inſtituens Virginẽ Demetriadem:habeto inquit lanam ſem
per in manibus vel ſtaminis pollice fila deducito.

COlus penſa continet e quibus fuſo fila ducũtur in cuius
ima parte apponuntur vt facilius & melius nere poſſint
id quod pertuſum & rotũdũ per quandã ſimilitudinem
Spondylũ dicemus & fere ab effectu Verticulũ:Plinius Spõdylus
de Electro in ſyria quoq; fœminas verticillos inde facere : vocare Verticill⁹
Harpaga qa folia paleas veſtiũq; fibras rapit:Fuſũ Cloſter aragnæ Fuſus
filius ipſa vero linũ inuenit:hũc pollice infami & indice digitis ver-
ſando nentes fila deducunt:Nent etiã ad tramã lanitium fœmellæ
machinulam quãdam verſantes quã Rhumbum non in eleganter
appellabimus:vñ Propertius de Rhũbo magico:Staminea Rhum
bi ducitur ille rota:Sed meo periculo etiam Verticulũ hoc noĩe ſi- Verticul⁹
gnificabis a ſpecie Rhumbi militaris:quo verſatili vtunt ad fila in Rhũbus
glomera pſertim digerẽda: Penſa a pẽſando ſignificãt lanæ liniue Penſa
manipulos quos nõdũ neuit manus ſup colũ corpulẽtã extẽſos vel
extendendos:Ouidius Lumen ad exiguum famulæ data penſa tra- Hamis
hebant.Fila quoq; denotant.Vergilius de textrice:Excuſſi manib⁹
radii reuolutaq; penſa:ſatis conſtat Hamis ferreis prius pectẽda &
ad ſtamen interdum:& fere ſemper ad Tramam:Per linum autem
intellige & genus illud candidiſſimum ex ægypto quo noſtræ mu-
lieres Parmenſes præ cæteris ad colum impendio delectantur:& Cottonũ
plurimum inde lucrifaciunt.Cottonum nonnulli & Carbaſum per Carbaſus
coniecturam vocant: Bambacium vulgares.Indocti bombicem. Bãbaciũ
Litterati Xylon ſiue goſſipion.Hinc goſſipinæ & Xylinæ veſtes Bombix
olim ægypti ſacerdotibus gratiſſimæ.Penſa ipſa quaſillis continen Xylon
tur quæ a qualis per diminutionem Calathi etiam græce dicti ſunt. Goſſipion
Romani veteres quaſillum Thalaſionem appellarũt vt ſcribit Var Quaſilli
ro.Vnde Thalaſii nomen in nuptiis frequentabant ad lanificium Quali
nouas nuptas inuitantes: vt referunt põpeius & plutarchus in pro Calathi
blematibus:huic accedit q; nubentes virgines comitabãtur colus Thalaſio
ana compta & fuſus cum ſtamine Shalaſius

A Cus ad ſuendum parantur & ornãdum vt notat Põpeius
hæ in ſummo pilulam habent:illæ foramen:quibus vtũ⸗
tur ſutrinæ officinæ & phrygiones qui acu pingũt a phry
gibus iuentoribus dicti:noſtri ex re acupictores vocitant
Acum ipſam licium filiũ duplex:trahẽtẽ quod Reſum:ĩpellũt anu
lo punctato:quẽ medio addentes digito digitale nuncupant:alias
digitoꝝ eſt tegmẽtum Vtuntur & forficibus ad panos ſecãdos vt ĩ
veſtes cõponant ſarcinatrices qđ pallas prima docuit: & domi ad
plurima matronæ vt videm⁹:ſed e verius diminutiue forficulæ di⸗
centur. Forcipe aũt a Cynira prĩo ĩuẽta forma ideſt calida fabri fer
ratii verſare cõſueuerũt: Vnde formidus Catoni callidus auctoꝛ fe
ſto:at Forpex quæ rectius forpicula:cũ paruula ſit ad capillos ton⸗
ſoribus datur. Texendi vero artẽ ad quã ptinent Tibicines:Liciato
ria:Radii:pectines:Glomora q̃ ĩuolucra:Panus:Forago: Stamen:
Trama:Subtemen:Verticuli:& cõplura alia cõſulto ꝑtermittitim⁹:
Raræimo nullæ diuites matronæ:Illuſtres reginæ qb⁹ ſolis Gynœ⸗
cia ponunt textrices ĩuentæ:niſi iterdũ relaxãdi animi gratia ad zo⸗
nulas reticula & alia nugamẽta. Cũ in hoc ægyptiorũ ſiue Palladis
vt eſt apud Platonẽ inuento ſeſe exerceant paupérculæ mulieres:q̃
in gurguſtiolis noctes dieſq; radio & pectine victũ quæritant. Mihi
ꝑterea animus eſt de artificibus eorũq; inſtrumẽtis opus incœptũ
ad vmbilicũ adducere in quo diligens lector & curioſus rimator &
ſcrupuloſus indagator cõpluria inuenies q̃ nũc forſitan hic:& alibi
inter legẽdũ nõ addita culpabis:Ipſorũ autẽ artificũ & eorũ ꝑcipue
qui fœmellis aut ſeruiunt aut ꝑplacent viſum eſt(ne quod diximus
vaniſſimũ crederes)hæc paucula noĩa ſubnectere:Aurifices:Argẽ
tarii:Bractearii:Gẽmarii:Cælatores:Scalptores:Fictores: Lanarii:
Sericarii:Linteones:Textores:Polymitarii:Fullones:Infectores:La
nifici:Carminatores:Pãnicularii:Pelliones:Sarcinatores:Patagia⸗
rii:Limbularii:Phrygiones:Reticularii:zonarii:Sutores:Calceola⸗
rii:Crepidarii:Vitreatii: tornatores:Inſtitores:circitores:nugiũdi:
& Preſtigiatores inter artificis tñ nõ numerandi qui interiectio ve⸗
lo ſupra id ipſum minutas quaſdam nobis oſtentant imagunculas
quaſi puppas loquaces ac omnimodas geſtinculatrices rixãtes in⸗
ter ſe cõcurſanteſq; per ludicrum vt quottidie videmus . Sed præ⸗
terq; Geomantes chiromãtes Metopoſcopi Sortilegi Diuini & ſom
niatores:cõiectoreſue:qui vt plurimũ theſauros indicant & Midæ
Graſſi Luculli Pelopiſq; diuitias his pollicentur a quibus tamen ipſi
vix palliolo tenus diuites obolos petunt.

Phryglo⸗
nes
Acupicto
res
Licium
Reſum
Digitale
Forfex
Forficulæ
Forceps
Formidus
Formum
Forpex
Forpicula
Glomera
Texendi
Ars
De artifici
bus opus

Cunabula gynœcio iure danda ſunt ad infantium lacten- tium quietem & educationem: quam præſtare debẽt mu lieres oẽs etiam ſi reginæ fuerint lacte ſuo proprios filios nutriendo: vt ſint integræ matres: vt eorũ magis dilectri ces: Vet liberi quoq; ipſarum maiore deſiderio & pietate teneantur Infantis namq; aliorſum ex oculis illa amolitio uigorẽ maternæ fla- grãtiæ ſenſim atq; paulatim extinguit: ipſe uero affectione erga ſo- lam nutricem occupat: Ac propterea quicũq; ita nutritus matrem amare uidet: amore nõ naturali ſed ciuili & inopinabili diligere exi- ſtimat. Adde quod non fruſtra creditũ eſt ad fingẽdas animi cor- poriſq; ſimilitudines lac quemadmodũ & ſemen plurimum confer rre: Cauendum igitur eſt ad lactandũ ingenum bene ĩgeniatis pri- mordiis quæ adhibet ne ſerua ſit: aut ſeruilis: & ut plerumq; aſſolet externæ aut ruſticanæ nationis: ne informis: ne ĩpudica: quod p̃ſer tim ĩ fœmella obſeruãdũ eſt: ne deniq; temulẽta vt refert Aul. Gel. ĩ noctib⁹ atticis: Si lacte ouiũ alii hædulii pilo teneriore: & ſi capraꝝ agni lana duriore ueſtiunt: quid boni uel mali exiſtimas lac nuticiũ puerperiis alatuꝝ: Quæ nõ poteſt igit lactis inopia bonis moribus & ciuilibus præditã nutricẽ ad lactandũ filium cõducat: quem ua- gientẽ flentemque cunaꝝ motu, crepitaculis: puppis: cãtu: & ſi ætas requiret munuſculis demulcebit: Quæ poteſt ipſa lac præbeat: ip- ſa ubera diſtenta admoueat: nõ enim fœminis natura quæ nihil un quam fruſtra mammas quaſi quoſdam uenuſtiores neuulos ornan di pectoris cauſa: ſed liberorum alendorũ gratia hinc inde affixit: e quibus papilla per quam lac tranſmiſſum educitur: Admonendi obiter ſunt parentes: ut die Luſtrico liberis ſuis in Baptiſmo no- men generoſum imponant ad hominis dignitatem non nihil adii- ciens: qualia ſunt Valerius Saluius: Fulgentius: Cato: Prudentius: Timotheus honor dei: Chariſius gratioſus: Theodorus dei donũ: Athanaſius immortalis: Chryſoſtomus os aureum: Polidorus mul ti muneris: Euthicus Fortunatus & Fauſtus: Macarius: beatus: Ma crobius lõgæu⁹: Pãphilus totus amãs: Ptolomeus pugnator: Theo phraſtus diuina eloquẽtia. Dorothea Dei munere data: Glyceriũ dulcis amor: Agatha bona: Camilla Ingenua: Polyxena multũ ad- mirãda uel hoſpitalis: Adde q; ĩterdũ diuinare eſt nomẽ ĩponere: quod ſit morũ atq; fortunæ indiciũ: Caueãt præterea ne pueri cum trimatũ exceſſerint immodice cibis & quiete utãtur: Nã pueros im puberes compertũ eſt ſi plurimo vt ille inquit cibo nimioq; ſomno uterentur hebetiores fieri atq; hinc elici tarditatem: ac eorum cor- pora improcera fieri: minuſq; adoleſcere: Cunabula autem cunas

Educatio
Lac nutri- cium
De nutri- ce digna
Lac nutri- cium
Mammæ fœminis
Papilla
Timothe⁹
Cariſius
Theodo- rus
Atanãſius
Polydor⁹
Chryſoſto mus
Euthiens
Macarius
Macrobi⁹
Pãphilus
Ptolomæ⁹
Theo- phraſtus
Glyceriũ
Dorothea
Agatha
Camilla
Polyxena
Cunabula

Cunæ & lectulos appellamus: vbi in crepundiis hoc eſt linteolis ueſtibus
Crepũdia bullis faſciolis & id genus cæteris puellos nutricare cõſueuerunt:
Puerperæ Plinius in .xi. Semeſtris locutus eſt Crœſi filius i Crepundiis: quo
Puerperiũ ꝓdigio totum id cõcidit regnũ. Fœminas uero ipſas ex partu recẽ
Obſtetrix tes puerperas teſte ꝓculo iurecõſulto nũcupamus: & quod enixæ
Ancilla fuerint puerperiũ: At mulier quæ in ſecundis deducendis: in con
Coſmeta uerſione uuluæ & reliquis: puerperæ operã auxiliatricẽ preſtat: uel
Librariæ certæ puerperiis ne laxatis uteri genitalibus clauſtris in terram de-
Gerulæ fluant: obſtetrix dicẽ: nam ſeruiens domi ancilla: ad ornatum do
Nutrices minæ Coſmeta nominatur. Vt librarias: Gerulas: nutrices: veſti-
Veſtipicæ ſpicas. Internũtias quæ mediatrices omittam: ſeruos etiã paternos
Internun- alumnos: formoſos aſſeclas: ꝓcuratores calamiſtratos: & in lõgã ſe
tiæ curamq́ libidiem exectos ſpadones: ſub qbus nominibus vt iquit
Hieronymus adulteri delitiſcũt. Ita ut ſæpius maritoꝝ quantula ſit
Onor feli potito. Hoc ſolũ ꝑ affectatæ breuitatis neceſſitate ſufficiat. O nos
ces fœlices ſi ſine uxoribus eſſe poſſemus. Sed nõ niſi fœliciores quib⁹
contigit pudica dulcis prudenſq́ Tori genialis ſocia & coniugat
qualẽ. L. Amabiliã me adeptũ Deo maxumo optumoq́ optumoq́
opitulatori gratiſſimas ago gratias: quã id horæ cubiculum intran
tem non poſſum non ſequi: & ipſum mox cubiculũ proſequi.

Cubiculum Caput .VI.

Cumba CVBICVLVM quod a cumba quam lectic
Cubila ſabini uocabant deductũ videtur autore Põpeio
antiqui a cubãdo locũ dixere vt ſcribit Var. Vbi
ſtratis cubilibus id eſt lectis cubabãt: Seneca ad
Lucilliũ Quid proſunt multa cubicula: in vno
iacetis: iuxta quam ſentẽtiam ipſe vno cõtentus
ad excuſationem hæc adiiciã: qui multa uult cu-
bicula: qui plures cœnationes: qui culinas & cæ-
tera: ponat vt lubet: ſingulorum habebit arche-
Dormito- typon. Neoterici dormitorium cubiculum cameram appellãt: qua
riũ cubicu dictione etiam uſi ſunt ueteres ſed in alio ſignificatu: nam cameræ
lum tecta ſunt deuexa & incurua vt teſtantur Seruiuis & Marcellus. Hic
Camera concamerare. Papinius in Siluis. Effulgent cameræ uario faſtigia
Concame vitro in ſpecies animoſq́ nitent nam uitrũ cameris addi cœptum
rare ſcribit Plinius: & Seneca ad Lucilium. xiii. Niſi uitro inquit abſcon
Teſtudo ditur camera. Fiunt autem per teſtudinem: quæ in ædificiis dicitur
ſolariũ deuexũ a forma teſtudinis aquaticæ: vt autor eſt Noni⁹ Ve

giliu Jn foribus diuæ media teſtudine tēpli:nōnulli fornicē dixere
a Democrito vt uolunt excogitatū. Hinc fornicari eſt aſſumere ſpe Fornica-
ciē fornicis.i.curuaturæ. Plinius in.xvi. Populus cōtra omnia infe- riæ
riora pādat:palma e cōtrario fornicatur. fornicē alias lupanar uo- Fornicari
camus a fornicibus & criptis in quibus proſtabāt meretrices. Hinc Thalam⁹
fornicariæ: & fornicari meretricari eſt ſoluto cū ſoluta coeunte vt Epithala-
diſtingunt Theologi. At uiri & vxoris ad dormitionē locus græca mium
dictione Thalamus nūcupat. Inde Epithalamiū ſacer hymnus in Cubicula
nuptiis:quale Apollo primus cecinit cū Thetis Peleo nupſit: A cu rii
biculo uero cubicularis veſtis:& cubicularii quos ad miniſteriū cu- Procoetiō
biculi habere præſertim principes cōſueuere. Vitruuius coetē tha- Antitha-
lamū uocat vnde ꝓcoetion antithalamū dicem⁹:vt apud Plinium lamus
in epſtolis:niſi legēdū ſit potius ꝓceſtrium vt notauimus.

LEctus in quo cubātes quietē capimus:uel a collectis her
bis:vt antiqui factitarunt:vnde & torus:vel potius ꝙ fa Torus
tigatos labore diurno mortales ad ſe aliciat:autore Pom
peio Fulcri quoqꝫ nomē ſortit. Seruius Fulcra ſummas le
ctoꝝ partes interpretatus eſt apud Verg. illud: Fulgēt genialibus
altis aurea fulcra toris. Ipſe uero exiſtimauerim fulcra: uel ipſā ſtru
cturā:vel ſpondas totalis ſtructuræ ſignificari:a quibus faſciæ quæ Spondæ
lora apud maiores ducebant:ueluti nūc apud nos aſſerculi ligna Lora
quadrata:tabellis ingeſtis culcitras lintea &reliqua lecti ſtragula ſu Aſſerculi
ſtinere ſolēt:cū fulcire ſit ſuſtinere. Aulus. Gellius de flamīe loqns
Neqꝫ apud eius lecti fulcrū capſam eſſe cū ſtrue aut ferro oportet.
Sueto. ī Claudio Adhibebāt omni cœnæ & liberos ſuos cū pueris
puelliſqꝫ nobilib⁹ qui more ueteri ad fulcra lectorū ſedentes veſce Clinopo-
rent: Nō īprobādā tamē cēſeo illoꝝ opinionē ꝙ fulcra lecti pedes dia
dixerūt: hi græce Clinopodia:nā clini lect⁹ & Clinidiō lectulus: Cli Clinopale
nopalē Domitianus coitus frequētiā & aſſiduitatē uocabat: uelut Clini
lecti paleſtrā:a lecto lectiſtrator erit lecti cōcinator:veluti a lectiſter Clinidion
nio lectiſterniator apd Plautū:& Lectica a lectulis nomē accepit q ī Lectiſtra-
ea cū puluillis ſternūt. īde lecticarii q lectica Hexaphoro Tetrapho tor
ro uel octophoro tā pegre ꝙ ī vrbe rure ſeceſſuue dominos portāt: Lectica
vnde Periphoreti ꝙſi circūlatiles ꝙ lectica circūferant dici poſſūt. Lecticarii

SCannum & ſcabellum quid ſignificant dilucide oſtēdit Periphore
M. Varro in libris linguæ latinæ:ubi ait qua ſimplici ſcā- ti
ſione ſcandebant in lectū non altum ſcabellum in altio- Hipopo-
rem ſcānum: de ſcanno aliter ſupra:ſubiicit & pedibus dion
Ouidius ī arte: Et caua ſub tenerū ſcāna dediſſe pedē. Vnde quod Suppedea
græci hipopodion latini & ſuppedaneum & ſcabellum appellant. num

Tomētū C Vlcitra ad quietē parata dicitur ꝙ ī ea tomentū raſura e pānis lineis a fullone carduis detracta inculcet. Macrobius in ſatur. de dicteriis auguſti. Relata inquit ad ſe magnitudine æris alieni quā quidā eques ro. dum uixit excedentē ducētis celauerat culcitrā emi cubicularē i eius auctione ſibi iuſſit: & præceptū mirantibus hāc rationē reddidit: Habēda eſt ad ſomnū culcitra in qua ille cū tātū deberet dormire potuit. Per hyemē plumea culcitra cōmodior: æſtate lanea uel goſſipio repleta q̄ Matta utilior habet: & talis qualē Senecæ Attalus præceptor laudare ſolebat: quæ corpori reſiſteret: & ī q̄ ueſtigiū apparere nō poſſet: ad hoc nōnulli culcitrā e corio uētoſis follibus ſpiritu tumefactā ad cubitū ſubſternūt: & follis noīe appellāt. Tomētū uero ipſum farcimē dicet culcitrarū ex quacūq; re ſiue ex fœno & palea: ſiue ex coma harundinū: quod antiq Circēſe: ſiue ex pulma olorina gallinacea anſerinaue: ſeu e Xylino uel lana fuerint refertæ: quales cōmendarūt olim e līgonico tomēto hinc Martialis: Oppreſſæ nimiū uicina eſt faſcia plumæ Accipe lingonicis uellera raſa ſagis. Suetonius in Tiberio Druſo autē adeo alimēta ſubducta: vt tomentū e culcitra tēptauerit mādere: Ferunt Heliogabalū imperatorē nō cubuiſſe facile īaccubitis: niſi quæ pilū leporinū habet: aut plumas perdicum ſubalares: ſæpiuſq; mutaſſe culcitras: Auguſtū Cæſarem contra non cubuiſſe quidem toro niſi humili & modice inſtrato.

Matta

Ventoſa culcitra

Fillis

Circenſe

Līgonicū

C Eruical pluma refertum ſubiicitur capiti: vnde a ceruice teſte Priſciano nomē accepit: nāq; eo delitiæ proceſſere: vt ſine hoc inſtrumēto durare iam ne uiroꝝ ceruices poſſint. Martialis: Tīge caput nardi folio ceruical olebit Perdidit vnguentū cum coma pluma tenet. ſcribit Suetonius in lecto Neronis adhuc pueri circa ceruicalia deprahenſas ſerpentis exuias fuiſſe quas in atmilis auro incluſas aliquādiu geſtauit.

Puluillus

Puluinar

P Vluinus & hypocoriſma puluillus: a pluma vt puluinar. Apuleius in aſino aureo: Quatuor eunuchi cōfeſtī pulvinis cōpluribꝰ ventoſe tumētibus pluma delicata terreſtrē nobis cubitū ꝑſternunt: ſed & ſtragula veſte auro ac murice Tyrio depicta ꝓbe cōſternūt: ac de ſuper breuibus admodū: ſed ſatis copioſis puluillis: aliis nimis modicis qs maxillas & ceruices delicatæ mulieris ſuffulcire cōſueuerunt ſuperſtruunt: Plinius in. xxxiii. Sūmæ apud exterros licētiæ fuerat poculo aureo puluino ſubdito Philippum Regē dormire ſolitū: & Seneca ſcribit de beneficiis ſecūdo Archeſilaum ſe teſte cōtentū amici pauperis & paupꝰtatē diſſimulantis ueꝝ ægroti ſacculū pecuniaꝝ puluino ſubdidiſſe

Puluini ad ſedēdū quoq; poſiti .Iuue. Equeſtria notans de puluino Equeſtria
ſurgat equeſtri. Præterea & Areolas terrā elatā inter duos ſulcos in Puluini
hortis hoc nomine ſignificamus: quæ porca a porrigendo in agris Areolæ
dicetur: alii porcas ſulcos uocant in ſegete rariores. Porcæ

MOralia ad uſum tori vt nomen indicat autore Marcello
fuere. Hort. in ſer. Et tyrias dare circū illota totalia ue-
ſtes: Super liteola nāq; ponere ſolemus Stragulas ueſtes
purpureas: quas tyrias appellat: uel cādidulas vt p aſta-
tē decet: ſeu uirides pictas & uerſicolores: & Nonius plagæ inquit Plagæ
grāde lineū tegmen: quod nunc torale uel lecticariam ſyndonem Plagulæ
dicemus quaꝝ diminutiuū eſt plagulæ: ubi per ſyndonem lectica-
riā pānū lineū ad uſus lecti accipere poſſumus. Hoc enim nomine Sydones
ſignantur e lino panni albicātes quos ad uſus tori Lodices ēt non-
nulli dici poſſe exiſtimauerūt. Mart. Lodices mittet docti tibi terra Lodices
catulli: Itē ſuo diſtico. Nudo ſtragula ne toro paterent: Iuncte nos Stragula
tibi uenimus ſorores: ſed toralia etiā omnia lecti ſtragula uocamus
Primum omnium priuatoꝝ Heliogabalus poſtea ro. imperator to
ros aureis toralibus texit ut ſcribit Lāpri. Stragula ipſa a ſternendo
notant quicquid culcitræ ſternitur: autor Varro. Plinius. in Or- Veſtes
chomēto tota ſubruūt arua talpæ quarum e pellibus cubicularia vi ſtragulæ
dimus ſtragula: & Trāquillus refert Claudiū Cæſarē neminē viſitaſ
ſe ægrū: niſi prius explorato cubiculo culcitriſq; & ſtragulis præten
tatis & excuſſis: Præterea ſtragulas ueſtes aulea & tapetes uocita-
mus. Iuriſcōſultus inſtratum omnem ueſtē quæ ſternitur appellat. Inſtratum

GAuſape genus eſt ſtragulæ ueſtis craſſioris vtrinq; uillos
habētis: uel vna tātū e parte: cui nō diſſimiles ſunt Cen Centones
tones. Macrobius. Scrophæ cadauer ſub cētonibus col
locat ſuper quos vxor cubabat. Mart. de Gauſape diſti-
chō eſt Stragula purpureis lucet uilloſa tapetis Quid ꝓdeſt ſi te cō
gelat van? Amphitapæ quoq; ueſtes utriq; uilloſæ autoꝛ Mar. q lu Amphita
ciliū adducit. & Varrōis teſtimonio utitur ī Mānio ſcribētis Alterū pæ
bene acceptum dormire ſuper Amphitapa bene molli. alii amphi Amphi-
malla ēt dixere. Pli. Patris mei memoria cœpere amphimala no- malla
ſtra ſicut uilloſa uentralia: nam ex altera tantum parte villoſa Hete Hetero-
romala dicunꝛ. Gauſapa optima & præcioſi Tapetes: vt ſcribit Stra malla
bo in quinto geographiæ uellere patauino texuntur: tapetes ip- Tapetes
ſi tegmina ſunt uariis picta coloribus: & figuris Vnde Bæluata le- Bæluata
gimus Tapetia a bæluis quæ in his texūtur Vergilius Iſtratos oſtro Tapetia
alipedes pictiſq; tapetis. Silius Italicus: Sydonio fulgentem ar-
dore tapeta: Vellera inquit Strabo mediocria habent patauini: e

Fratili quibus præcioſi tapetes texuntur:ſordidi in his villi Fratilli vocan⸗
tur quod per terram ferantur.

AVlæa ſtragula verſicoloria:vt ſcribit Seruiꝰenarrans Ver
gilianũ illud: Aulæis iam ſe regina ſupbis aurea cõpoſuit
ſpõda:ſic iõ dicta ſũt ꝙ ĩ aula Attali regis pgamenorũ in
Aſia prio inuenta fuerint. Babylon quidẽ colores varios
picturæ pria veſtibus dedit hinc babylonica. Petronius arbiter de
Babylonica pauone:plumato amictus aureo babylonico:at aurũ ĩtexere in Aſia
Attalus Rex ĩuenit:vnde nomẽ attalicis: Propertius porticus au⸗
Attalica læis nobilis attalicis. Silius:quæq; attalicis variata p artẽ Aulæis ſcri
buntur acu:Is poſtea decedens Po. Ro. reliqt hæredẽ:cuius vt iqt
plinius hæreditas romanorũ mores afflixit:ita enĩ opulẽtiã externã
Cortinæ amare & nõ ſolũ admirari di Jicerũt. Inter aulæa ſunt quas cortinas
Periſtomata eccleſiaſtici ſcriptores & vernaculi appellauere. Sũt ſi paria ad ſce⸗
nas exornãdas:ſunt & q̃ periſtromata dicunť:picta & verſicoloria:
Siparia Vnde apud plutarchum legimus. Regi pſarũ Themiſtoclẽ reſpon
diſſe. Sermones hoĩum periſtromatis verſicoloribus pſimiles eſſe.
Et. n. vt in illis cũ extenduntť ita & in his formas figuraſq; apparere:
cõtractis vero abſcõdi eaſdẽ atq; corrũpi:quare ſibi tẽpore opus eẽ
Cicero in philip. ii. cõchilatis Cn. põpei periſtromatis ſeruoꝝ in cel
lis lectos ſtratos videres. Et Plau. in pſeudolo:Ita ego veſtra latera
loris faciã vt valide varia ſint:vt ne periſtromata æq̃ picta ſint cãpa
nica:Sũt & q̃ Peripetaſmata ad ornãdũ locũ ſuſpenſa extẽdunť:In⸗
Peripetaſmata tellexit de his Horatius in ſatyris:Interea ſuſpẽſa graues aulæa rui⸗
nas in patinã fecere trahẽtia puluẽris atri. M. Cicero ſexta in Verrẽ.
Quid illa attalica tota ſicilia noĩata ab eodem Heio peripetaſmata
emere oblitus eſt. Stragulis vero ad vſum tori nõ tantũ lineis lane
ſiue pictis & bombicinis vtunť: ſed eo deliciæ luxus proceſſere: vt
In luxum Drauci quidã Paticiue præ cæteris illiterati: e fece olim etiã triuiali
cũ fortuna nõ cæcutiret:nũc vero podice leui vel mẽtula ſeſquipe⸗
dali inter patricios p̃ſides antiſtites adnumerati nõ niſi argento au⸗
roq; intexta faſtidiant:p̃terea quod peius quod deteſtabilius Cono
pœa. periſtromata:terreſtriaq; ſtragula. Nõ ſatis fuerat ĩaurare pa⸗
rietes & lacunaria:verſicoloria facere pauimẽta: argentea aureaq;
veſte cõtectũ ſomnos capere:voluit & luxuria vt nihil deeſſet bom
bicina ſtragula argentũ & aurũ calcare:quorũ multi Ingenui littera
ti boniſq; moribus pauperes ad victus neceſſaria fortuna vere cæca
aduerſante indigentiſſimi emergere nõ pñt & per Xenodochia ab
Xenodochia Hircano primũ cõſtituta:p cõpita etiã ſæpicule animas ponũt: hoc
tñ vnum ad conſolationem accedat:ꝙ oĩum fere iſtorũ quos ince⸗

dete elatos uides baracteata fœlicitas eſt. Inſpice (bonos ſemper excipio) & ſcies ſub iſta tenui mēbrana dignitatis quātum mali ia- ceat:iſpice ac penitus cōſidera & uidebis totidē eſſe aurato uellere arietes:Igitur quotidiana eoꝝ ora dicere inuenias:rationibus mul- ta ꝓdige ꝓfuſa:& in ſemet nihil:plane quidē villas opipare: vt in- quit Apuleius extruūt & domos ditiſſime exornant:ſed in hac rerū affluentia nihil eſt indignū preter q̄ ipſe dominus ædiū. Illas itaq; edificiorū ſpecies in quæ tāta ꝓfuderūt amœniſſimas & extructiſſi mas depræhendas:aulas æmulas vrbiū cōditas:domos vice tēplo rum exornatas:familias numeroſiſſimas calamiſtratas: opiparam ſuppellectilem omnia affluentia omnia ornata:preter ipſum domi nū:qui ſolus Tātali vice in ſuis diuitiis Inops egēs pauper nō qui- dem fluentū illum fugitiuū captat & fallacis vndæ ſitim: ſed veræ beatitudinis & ſinceræ vitæ:& prudētiæ fortunatiſſimæ eſurit & ſi- tit:Sed iam nos late non ſine muſis paruulo cōtenti hos intra ſepta refertiſſima vere eſurientes relinquamus:& interim ſub conopœo altiore iam nocte ſecuri dormitum concedamus.

Fœlicitas Bracteata

Arietes aurati

Inops in diuitiis

CONOPŒū genns eſt tētorii lineii lanei vel bombicini:qđ ad euitandos culices & muſcas circa lectos explicare cō- ſueuimus. Horatius in milites romanos inuehens:īterq; ſigna turpe militaria ſol aſpicit conopœum: Propertius ī tertio de Cleopatra. Fœdaq; tarpeio conopœa tēdere ſaxo:eo.n. præcipue utebantur Alexandrini: quia ibi ex nilo culices abundant vt refert Herodotus Nam conops græce latine culex hinc a Stra- bone geographici operis.xiii.dictū eſt conopiō Herculem œteos colere quoniam eos a culicibus quos conopas vocant liberauit.

Conops Conopioſ

DISPOSITO autē ornatoq; lectulo quā ratiōe cubandū ſurgē dūq; ſit:& quid poſtea ciuiliter faciēdum breuiter ſcri- bere nō indecens fore exiſtimaui. In faciē igitur pronus dormiat qui ſtomacho imbecillis eſt:quo ī numero ma- gna pars urbanoꝝ omneſq; fere literaꝝ dilectores īueniunt. Id. n. digeſtionem adiuuat. nec ſine pituitā excreſcere calorē naturalem augendo:Supinus ſomnos ne capiat qui ſanæmentis eſt:Is nāq; cu bitus ſtomacū lædit:Apoplexiam grauioreſq; ſæpicule morbos in- ducit:cū cerebū neruos ac renes fluidus humor īficiat: fœtidumq; oris alitū facit. Primo aūt ſomno homini qui ſanus eſt qui bene ua- let:in latus dextrum mox in ſiniſtrum quieſcere utiliſſimum eſt veꝝ humeris ſemp & capite elatis:ſomnus ipſe q ſopor & græce ὕπνος eſt animi in mediū ſeſe receſſus. Qui bene concoxit mane tutiſſime ſurgere poteſt:cui ſtomachus ex indigeſtiōe crudum ructat is ge-

Cubitus pronus

Cubitus ſupinus

Cubādi rō Somnus

ſcere in lectulo atq; paululum redormire: vt monet Cornelius Celſus: & ſi conquoquere ſomno corpulentiæ q̃ firmitati ſit vtilius: lõ athletas volebant cibos ambulatione perficere: & peruigilio cibi præcipue vincuntur. Vbi autem quis ſurrexerit leuare ſi poteſt aluum debet exreteando continue mucoſæ pituitæ ſaliuam: ſi quam noctu cõceperit: capillum ad uerticem vorſum pectere: uriſcalpio ſordibus verminantibus aures purgare: nares emungere: Os aqua præſertim æſtate fouere: lauare manus & faciem: ſudarioq; lineo & extergere & puluiſculo vnguine laticeue odorato linire aut irrorare poterit mox veſtib⁹ forenſibus corpori ad ignem ſi pruinoſa hyems fuerit decẽter aptatis ædibus exire: Rei diuinæ vt ſe gratum exhibeat intereſſe: pro ſalute deo preces fundere: pro peccatis oblatiũculam elemoſynalem errogare: hinc exercitationi ſe tradere debet: quæ teſte Fortunatiano ſi quid indigeſtum adhuc iſederat deducẽs corpus firmat: & longam adoleſcentiam reddit: ita tamen ne laſſitudinem inducat. Optimum igitur erit equitare quod coxis ſtomacho prodeſt hortos irriguos & pomaria ſuburbana comitibus caſtellis ad uenationes inuiſere. lactu miſſilium: folle pugillatorio ſpiritu tumentem: pila trigonali prædura: quam nunc Florẽtinã ac paruulam appellant: & curſu modice: vt eſt apud Auicennam ſeſe exercere: Negocia ſua amicorũ clientũ reipublicæ ve curare: Domuitionem vt prãdeat deinde capeſſere. Ipſe cibus ſimplex ſit vtpote homini vtiliſſimus aduerſus plurimas ægritudines: coaceruatio nãq; ſapoꝝ peſtifera: & tot condimenta ad edendum ſatutos cogentia perniciofiora creduntur vnde Diodorus Ichthyophagos tradit vitam per omne ferre tempus ſine morbis ducere q; ſimplici piſcium cibo vtantur: hinc Socrates ſuadere ſolitus erat illos cibos potuſq; vitandos qui vltra ſitim famẽue ſedandam producant appetentiã. Cauere præterea oportet ne nimia feſtinatione deiiciatur: ne deſiderium edendi: quæ eſt peredia & Orexis modũ excedat. Conferret igitur ſanitati conſeruandæ: & ciborum minutatim illa diuiſio: quæ facit vt calor facilius conficiendo expediat: vt Ariſtoteles autor eſt: & a cibo ſeſe ſubtrahere cuius exceſſus corpori putrefactionem inducunt. Auicẽnas vehemens inquit repletio in qualibet diſpoſitione vitanda: ſiue ex cibo: ſiue ex potu procedat: quæ crapulæ nomine quandoq; ſignificatur: Sumpto autem cibo ab omni corporis cõmotione væhementi: & animi mentiſq; agitatione horis ad ſũmum duabus ſuperſedendũ eſt: mos domeſtica tractare: & ſi altius ſol ꝑgreſſus lõgioribus dieb⁹ noctem terræ vmbrã tardauerit meridiari: ideſt meridie dormire; præcipue ſõno q̃te placidiſſima

Cõcoq̃re ſomno — Forenſia — Exercitatio — Equitatio — Pugillatorius follis — Pila trigonalis — Domutio — Cõdimẽta — Peredia — Orexis — Ciborum Exceſſus — Crapula — Nox — Meridiari — Somnus

ſponte ſubrepēte:Illocꝫ citule fugato ad animi relaxationem : non (vt aleones)ad auaritiam teſſeris & alueolo:ſiue latronibus inſidioſis:pictiſue tabellis ludere:vel cellam librariam intrans legere : vt plus ſciat & melius poterit:hinc domo exire ad venationē: vel ad negocia:reuertiꝗ poſtea & mēbra prius mēſa dapibꝰ frugaliter inſtructa:deinde lectulo ſplendide delicateꝗ ſtrato ſaltem poſt ſeſquihoram a cœna recreare:quod ciuile erit & ꝓſperrimæ valitudini cōſeruandæ plurimū conducet. Sed in primis & ante oīa obſeruet qui diutius qui conſtātius valere & viuere cupit:ne paſſerculos ne gallos gallinaceos imitetur:qbus coitus ē frequētior:Hippocrates diuina vir ſcientia coitū venereū morbi caduci ſpeciē exiſtimauit. Et Cantes mihi ꝓauus paternus iuriſcōſultiſſimus ac philoſophiæ nō ignarus:interroganti ꝑ iocum quādo coeundū eſſet ſerio reſpōdit: Cum te ipſo fieri volueris infirmior:poſſem multorū ad id citare teſtimonia:vnū hoc cornelii celſi:vt modeſtiæ ꝓpinquius nō omittēdum:cui adſtipulat̃ Petrus aponēſis cōciliator:Cōcubitus neꝗ nimis cōcupiſcēdus neꝗ nimis ꝑtimeſcēdus eſt:rarus corpus excitat frequēs ſoluit. Idem iterdiu peior eſt:noctu tutior:ita tamen ſi neꝗ illum cibus:neꝗ hunc cū vigilia labor ſtatim ſequitur. Sed & idem Cornelius hyeme inquit Venus non æque pernitioſa eſt: Vere tutiſſima:nec æſtate nec autūno vtilis:tolerabilior tamen autūno:æſtate vero ſi fieri poteſt ex toto abſtinendum eſt.

Aleones | Lectio | Coitus | Cantes | Grapaldꝰ | Cōcubitꝰ | Coitus | Nocturnꝰ | Diurnus

Pecten quo capillus explicatur. Calphurnius in bucolicis Nais & īplicitas comebat pectine comas. Capilli enim a quibus capillitium & capillamentū pectendi ſunt præterea ſemel ī hebdomade lixiuio ſaponeꝗ lauādi ad īmū ditiā tollēdā ex humiditate ꝓueniētē q̄ pediculos in aliquibus generat:nā ſemper humidū eſt caput ꝓpter cerebrum quod humiditate abūdat Vnde & capillos habet:vt ſcribit Ariſtoteles in problematis:& in ſecūdo de partibus aīalium. Sunt tamē qui uel ad ſanitatē: uel ad crines denigrādos caput nō lauēt:primā capilloꝝ tincturam Medea vt eſt apud Euſebiū euangelicæ ꝑpationis decimo excogitauit:Cōmendatur epapherefis a mollibus coma gradatim formata: oportet & illos tōdere:barbā quoꝗ radere italico ritu quæ & ueſtis: Vñ inueſtes dicunt̃:& ueſticipes Ad hæc parādus eſt tōſor cū noua cula & forpiculis:qbꝰ&̄t ungues ſecat:vñ Reſegmia cadūt:& vibriſſas pilos e naribꝰ tollit. Tōſores ipſi ī Italiā e Sicilia venere poſt Romā cōditā āno q̄dringētesimo gnquageſimo q̄rto:adduxit. P. Licinius Mena:autor Varro:antea intonſi fuere. Ouidius in faſtis: Hoc apud ītonſos nomē habebat auos; Primus oīum radi quotidie īſti

Capillitiū | Capillamētum | Pediculi | Capilli | Denigratio capillorum | Epapherefis | Tondere | Radere | Veſtis | Inueſtis | Veſtipiceſ | Tonſores | reſegmia | Vibriſſæ | Radi quotidie

tuit africanus ſequens Diuus Auguſtus cultris uſus eſt:Poſt annos
autẽ ter ſeptẽnos flore genas ueſtit iuuenta:vt eſt apud Macrobiũ
Barbati & Cenſorinũ.Nos tamẽ ante vigeſimũ barbatos uidimus:Pube-
Puberes ſcere uero quarto decimo teſtis eſt Aphrodiſæus Chalcidius in Thi
meo Platonis:& iureconſultus.Pectẽ itẽ quo utunť textrices:Oui
dius:Illa etiã ſtãtes radio percurrere tellas Erudit & rarũ pectine dẽ
ſat opus:Pectẽ quoq; raſtellũ:Idẽ Hoc modo uerebat cũ raro pecti
Plectrum ne pratũ:& cratẽ notat dẽtatã ſtilis ferreis.Pectẽ ẽt plectrũ quo in
citharis pulſandis chordas tãgimus:Silius dulcius Oeagrios pulſa
bat pectine neruos.Et pectines piſcium genus ſunt qui ſaliũt & ex-
tra undas uolitant ſeq; ipſi carinant.Horatius.Pectinibus patulis
iactat ſe molle tarentũ.Pectines itẽ e ferreis ſtilis qbus ad linũ eno
dandũ ad lanã canabẽ ac ſtupã explicãdã utunť reſtiarii ĩ primis la-
Hami narii & domi fœmellæ.Pli.l.xix.hamos appellat lanã de lino loqns
Pectiť igt ferreis hamis.At ĩ noĩe pectẽ diciť ſub umbilico pilis hir
ſutus.Iuuenalis Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

SVdariũ linteolũ diciť ad ſudorẽ tergẽdũ unde nomẽ &
Sudariolũ diminutiue ſudariolũ quo nares emũgendas purgamus
Catul.ad Marrucinũ.Nã ſudaria ſethaba ex hiberis mi-
ſerũt mihi muneri Fabullus & Veranius:hæc amem ne-
ceſſe eſt.Itẽ Remitte pallium mihi meum quod inuolaſti ſudariũq;
ſethabum:Suetonius de Nerone fugiente ex urbe.Adopertoq; ca
pite & ante faciẽ obtẽſo ſudario equũ aſcẽdit quatuor ſolis comitã-
tibus:& mox:ligato circa collũ ſudario ꝓdierit in publicũ.Cõmen
Rhemẽſis tela datur e Rhemẽſi tela ſubtiliſſima ex lino a rhemis populis galliæ q
adhuc extãt cõmunicata quoq; aliis galliæ populis textrini gloria.

SPeculum quod in eo homines imaginẽ ſuã immo ſe ip-
ſos ferre aſpiciũt ex verbo antiquo:Macrobius de Hor-
tenſio:fuit enim ueſtitu curioſo & vt bene amictus iret
faciem in ſpeculo quærebat:vbi ſe intuens togã corpori
ſic applicabat vt rugas nõ forte ſed induſtria locatas artifex nodus
aſtringeret.Tranquillus in caligula:Vultũ ad ſpeculum compone
Inuentum bat in omnem terorẽ ac formidinẽ.Seneca in quæſtionibus natura
ſpeculum libus inuentũ fuiſſe ſcribit:vt homo ſe ipſum noſceret:deformis in
ſpeculo intelligeret quicquid corpori deeſſet redimendum eſſe uir
tutibus:formoſus vt ĩfamiam vitaret:iuuenis vt flore ætatis:admo
Tẽpus di- neretur:illud tẽpus eſſe diſcendi & fortia audendi:ſenex vt indeco
ſcendi ra carnis deponeret:& de morte aliquid cogitaret:ad hoc rerũ na-
Naturale tura facultatem nobis dedit noſmetipſos videndi:fons cuiq; per-
ſpeculum lucidus aut leue ſaxũ imaginẽ reddit,hinc Socrates diſcipulos ſuos

ſpeculis vti uoluit:autore Laertio vt qui formoſus eſſet curaret impendio: ne dignitatẽ corporis malis moribus dedecoraret:qui turpis operã ſedulo daret:vt uirtutis laude turpitudinẽ tegeret. At Demoſthenes græcæ princeps eloquẽtiæ ante ipſũ ſpeculũ quaſi ante magiſtrum cauſas meditabaᵗ:& a ſpeculo (quod nos cum orandũ eſt ſæpicule facimus) pronũciandi cõgruentiam petebat. Specula autẽ quæ primũ ſydone inuenta ſunt: optima apud maiores fuere brunduſina ſtanno & ære mixtis: nam ſtãnum uitro additũ lucida reddit vt ſcribit Aphrodiſæus. Prælata mox ſũt argẽtea: primus fecit Paſiteles magni Pompei ætate nuperꝙ credi cœptũ eſt certiorem imaginem fieri auro appoſito auerſis: Caua ſpecula maiorem iuſto imaginem repreſentantia:ſi aduerſus ſolis radios teneãtur appoſitum fomitem accendunt. Fiunt & paruula quodammodo ſpecula e uitro quibus ſeniores præſertim utuntur:vt clarius uideãt & melius:cũ oculis adhibita res maiores oſtendant ocularia triuiales litterati conſpicilia dixere & Specilla.

Speculis
Formoſus notet
Specula primo brũduſina
Argentea primo
Caua ſpecula
Ocularia
Cõſpicilia

AVriſcalpiũ eſt ſcalpendis auribus & ſordibus extrahendis accomodatũ:ueluti dẽtiſcalpiũ dẽtibus. Martialis in apophoretis de auriſcalpio p̃miſſo lẽmate. Si tibi moroſa prurigine verminat auris Arma dam⁹tãtis apta libidinibus. Item de dentiſcalpio. Lentiſcum melius ſed ſi tibi frõdea cuſpis Defuerit dentes penna leuare poteſt. Dentifricium uero medicamẽ eſt ad dẽtes potiſſimum dealbãdos:quod fit e pumice: cadmiacinere cornu ceruini:& ſale armoiaco:vt ſcrib. Gale. in pharmaceuticis. ſed nobilius ex margaritis in pollinem reductis.

Dẽtiſcalpium

VNguẽta e diuerſis vnũ odorẽ ſortita ſunt autore incerto cũ prius per ſe flagrarent ſingula:veluti opobalſama ſtacte:Moſchos qui uulgo muſcus:Ratio faciendi duplex vt inquit Pli. in. xiii. Succus & corpus:ille olei fere generibus, hoc odorib⁹ cõſtat:illa ſtymmata hæc hediſmata dicũt. At e ſiccis odoribus diapaſmata. Nã feces magmata nominãt. Iliacis tẽporibus nõ fuere. Primũ quidẽ ſe inueniſſe refert caſtris Darii expugnatis Alexãdrũ ĩ reliquo apparatu cœpiſſe ſcriniũ vnguẽtorꝫ nec cõſtat quãdo primũ romæ penetrauerint. Antiocho certe aſiaꝙ deuictis urbis anno quingẽteſimo ſexageſimo quĩto. P. Licinius Craſſus Iulius Cæſar cẽſores edixerũt ne quis vngẽta venderet exotica: ꝗ ſunt externa. At poſtea uoluptas vt honeſtiſſima ẽ admiſſa:adeo vt lini nõ ſolũ:ſed perfundi qdã uoluerit. L. Plotiũ ꝓſcriptũ a triũ uiris ĩ Salernitana latebra odor vngẽti ꝓdidit. Vidimus ĩquit & veſtigia pedũ tingi quod, M. Othonẽ mõſtraſſe Neroni prĩcipi fere-

Stymmata
Hediſmata
Magmata
Diapaſmata
Exotica

bant.Primi aũt Parthi(vt aiunt)cõmendandi halitus gratia odora
mẽtis vſi ſunt.In alabaſtris optime ſeruãtur ſupuacui ꝑfecto luxus
habenda:illico enim expirãt & voluptate aliena parant:nã qui odo
rem gerit ipſe fere nõ ſentit:hinc Socrates ĩ balneis pedes vnxit in
aerem a capite vnguentũ ſpirare dicẽs:a pedibus vero ĩ nares pro-
uenire. Vtimur his & hac noſtra tempeſtate:ſed ꝑſertim puluiſculis
Cyprius ĩter quos Cyprii cõmẽdant:& liquorib⁹ odoratis : Apud antiquos
puluis ẽt mortuis adhibita ſunt : vnde exiit illud Ennianũ Tarqni corpus
bona fœmina lauit & vnxit:& Maronis muſa cecinit:corpuſq lauãt
Myra frigẽtis & vngũt.Plini⁹ de vnguẽtis ſcribẽs:honos hic ad defũctos
Myropola ptinere cœpit:Græci Myra dixere a qb⁹ myropola vẽditor:Myropo
Myropo- liũ taberna:&Myrotheciũ vnguẽtoꝝ repoſitoriũ:nomẽ acceperũt.
lium ARcam & hypocõſticos arculam vt Varro ſiue arcellam
Myrothe- vt Põpeius:dictã exiſtimant ꝙ ab ea clauſa arceãt fures:
cium nã ꝗcũꝗ in ea fuerint dũmodo recluſa non ſint tutiſſime
Arcula habent.Arcas & mẽſas argẽteas primũ habuiſſe Helio-
Arcella gabalũ ſcribit Lampridius:ex græco Capſas vocitamus & diminu-
Capſa tiue capſulas & capſellas:dicimuſq capſas librarias:numarias:fari-
Capſula narias:veſtiarias:in quibus libri:nunumi:farina:veſtes continent.
Capſella VEſtis a vellando vel potius vt.M.Var.ſentit a vellere no
Vellus men mutuat:quod eſt vniuerſæ ouis lana ſic dictũ ꝙ an-
te tonſurã lanã vellebant vt idẽ tradit in re ruſtica:gene-
rale eſt vocabulũ oĩum quibus corpus tegitur.Sed & ſtra
Veſtimẽtũ gulas veſtes dicim⁹:veſtimẽtum vero veſtis pars aliqua : vt placuit
Veſtium Põ.Veſtium noĩa alia a forma:alia ex græco:multa a colore:nõnul
noĩa la aliis a cauſis ſunt deducta.Vt Cyclas:Diplois:obola ametiſthy-
Endromiſ na:endromys:multicia:Rhenones:Pelliceæ:ſaraballa.Monocoris
rhenones dibapha:purpurea:cõchyliata ꝗ Oſtrina ab oſtro:Tyriãrhyna:hya
cintina:roſea:coccina ianthina:violacea: Leucophea . Noegium.
Balia:chlorea.crocota:chlymis:læna quæ chlæna.ſagum.lacerna.
Epheſtris epheſtris quæ vt plurimũ diuiſa ſupinducit armis.Paludamẽtũ.ſyn
Cymatilis theſis.Scutulata ſcutulas Vndulata quæ fere Cymatylis vndas vt
Scutulata Symbalota.Virgulata virgas lineaſue exprimentes.Polimita.pexa:
Vndulata cui cõtraria Depexa trita.amiculum.ſtrigium.lanerum e ſuccida la
ſymbaleta na.Biſſacia.maſtrucæ.colobia.Ependytæ. epitogiũ. palium.phry
Lanerum gia.attolica.galbanũ.prætexta.clauus vñ latus claus ſenatoribus.
Lat⁹ calu⁹ trabea.toga.Poderis.Reciniũ : peplum : ſtola Talaris & fœminea
Stola quam ambit limbus vel inſtita.cucullus.penula ad itur & pluuiam
Limbus quæ ſcortea.Mantellis.forenſia.Dalmaticæ. ſuparum. tunica. ca-
Inſtita myſia.ſubucula.iteruala.intuſium.caligæ.tibialia.ſuccinctoria pe-

rizoma cēpeſtre quod ſubligaculū. Braccæ. Chotum⁹ſoccus & diminutiue ſocculus. Crurules. Pedules calopodia Calonesue Feſto Pōpeio e ligno. Pātophilæ. Phæcaſea. Baxeæ. Partitii quaſi patentes. Calceus ſolea ſandaliū & cōpluria alia. Inter quæ ſunt uerſicolores uarios colores referentes qualibus nunc per æſtatē ſericis utimur. Quæ ſecūdo bello punico mulieribus oliū Oppia lege vt ſcribit Liuius & Valerius maximus interdictæ ſunt: eſt Petaſus. Tiara. galerus. eſt pileū: eſt capitiū quibus capud tegit eſt Torax qui uel laneus ſiue argēto auroq; intextus aut bābacinus ſericuſue a nobis ſuperponit Camyſiæ & ligulis ex aluta tenui pelle cōcinnata æratis capitibus adnectitur caligis: licet manicatus ſit. Iuue. Viridē thoraca iubebit afferri: & Sueto. ſcribit Augu. Cæſarē uſum laneo ſubuculæ Thorace: aliter fortaſſe interpretabūtur id uerbum nōnulli: & & huic ueſtri magis aptū magis quadrās nomē excogitabūt: Diſcere meliora nō pudet: melioribus cedere nō erubeſcimus: nā igenue ſcribimus: & iuxta illud Priapi Nos uappæ ſumus & puſilla cluti ruris numina. Parturiant: ſi qd elegantius cōceperit. Difficile equidē ſcio īmo difficilimū eſſe nō diffitebunt ueſtibus dare nomina: præterea & rebus pluſculis quib⁹ hodie vtimur: cū quædā in totū ab antiquo ritu a ueteri forma quædā ex parte immutatæ ſint a nobis: & mutatæ in dies mutent: Ita vt ī ueſtibus diuinādum ſit: niſi uoluerimus noua formare uocabula quemadmodū & noua induimus & mutamus gn̄a ueſtiū. Qui hodie eſt cycladatus cū fimbriis: in eraſtinū erit ſine his cū ſcapulari tunicatus: mox lacernatus: iterdū togatus: aliquādo ſemitogatus: nūc patagiatā ueſtē ſumet Ezomidā nūc ſine patagio manicatā ſiue manuleatā. Sunt enim ueſtiū quædā manicatæ: aliæ ſine manicis: has Ezomidas illas cheridotas græco nomine appellamus: nōnulli machrocheras: manicatis & maxime ultra brachia & uſq; in primores manus vti Romæ atq; in omni latio indecoꝝ fuit: vnde Africanus Pauli filius. P. Sulpitio Gallo inter reliqua quæ illi obiectabat illud quoq; probro dedit: ꝙ tunicis uteret manus totas operiētibus: & apud Vergilium Romulus latinus vitio dat phrygibus ꝙ manicatas veſtes haberent: nam inquit & tunicæ manicas & habēt redimicula mitræ. Scapularis uero a ſcapulis quas tegit nomen accepit. At patagium ipſum dicetur quod ad ſummam tunicam aſſul ſolet: Fimbriæ circa imas extremitates. In uſu apud oēs fere magis ſunt lanea ueſtimenta: Bombicina etiam olim nobilium nunc quoq; infimoꝝ ſine ulla diſcretione: quæ ſerica: a ſerico quod depectunt Seres populi nominantur ſiue a uermiculo qui Ser dicitur: ſicut Bombacina a bombice: Sunt

Penulá
Scorta
Cāpeſtres
calopodia
Sādalium
Verſicolores ueſtes
Galerus
Pileum
Capitium
Torax
Aluta
Decoctus
Ezomidæ
cheridotæ
Manuleatæ
Madrocheræ
Scapularis
Patagium
Fimbriæ
Rōbicina quæ
Serica
Sericum

Bõbices enim Bombices uermiculi ex quib⁹ Necydalus araneaꝝ more fila
Necydal⁹ emittẽtes ad ueſtes luxuſq́ mortaliũ: Prima hæc retorq̃re rurſuſq́
texere inuenit ĩ Coo mulier Pamphile: In Ceo vt Varro: nõ fraudã
da gloria excogitatæ rationis vt denudet fœminas ueſtis bõbicina
Papiliões apud nos ad prolẽ ſeruati ĩ papiliones exeunt qui oua parturiẽtes
emoriunt. Hæc Aprili mẽſe ĩter mãmas a mulieribus habita p pau
culos dies uermiculos educunt: qui follis celſi arboris in ſtoriis pa
pyraceis nutriti creſcunt ad minimi fere digiti magnitudinẽ clariq́
& trãſlucidi facti cõportant ĩ ramulos geneſtinos ubi pẽſa euomẽ
tes illa nidulo ouatæ formæ quo ĩcludunt circũdãt: poſtea ſole fica
holoſerica ta arte ad fila trahũt: e q̃bus varie ĩ fectis ueſtes pluriſariã & texunt
Subſerica & cõponunt. Primus Heliogabalus ĩperator Holoſerica ueſte uſus
Luxuria eſt: cui cõtraria eſt Sub ſerica nõ ĩ torũ ſerica: In ueſtibus apud ma
in ueſtib⁹ iores luxuriã percbuiſſe ĩter cætera indicio eſt exẽplũ. L. Luculli de
quo apud Plutarchũ & Horat. ĩ epiſtolis. Plini⁹ quoq́ aſſerit Agri
pinã Claudii prĩcipis uxorẽ edẽte eo certamẽ nauale ĩdutam fuiſſe
paludamẽto auro textili ſine vlla alia materie: Veſtimẽta ipſa ad cor
Zonæ pus fere omnia Zonis aſtrĩgimus: ĩ quib⁹ aurũ & pecuniã portarũt
ãtiq vt oſtẽdit. C. Graccus apud Aul. Gelliũ ĩ noctib⁹ Atticis. hinc
dicebat Alex. Seuerus ĩperator: Miles nõ timet niſi ueſtitus calcia
tus & ſatur habens aliquid in zonis: Suetonius in Vitelio zona ſe
aureorum plena circundedit. Apul. in. vii. Præcioſiſſimis monilibꝰ
Aurũ mo & auro monetali zonis refertis incĩcta: & ĩ Euãgelio Nolite poſſide
netale re aurũ neq́ argẽtũ neq́ pecuniã ĩ Zonis veſtris inquit Ieſus *Salua*
Marſupia tor: ad has noſtri Maruſpia folles paſceolos & crumenas ſcorteas ſi
Crumenæ ue ſericas argẽtoue & auro ĩtertextas ad numiſmata portãda appẽ
Fibulæ dunt: his fibulas ex ferro orichalco auro & argẽto addimus ad ue
ſtẽ ſubligãdã: unde Fibulare cĩgere & diffibulare diſcingere & fibulã
Bullæ reſoluer: Stati⁹ ĩ Thebaide: torto chlamydẽ diffibular auro: Bullas
Bullulæ ẽt ad ornatũ: quæ & diminutiue Bullulæ dicũt: vnde Zona Bulla
ta & balteus bullatus. Sunt attamẽ Cingula q̃ nodo tm̃ facto idem
operent: Veſtes aũt ipſæ æſtate præſerti diligẽter inſpiciendæ ſunt
Veſtipici mouẽdæ ex arculis & excutiẽdæ p ſeruos ueſtiſpicos quib⁹ illaꝝ cu
ra eũ credita: ne tineis pabulũ p̃beant: nã in lanis & q̃buſuis lanitio
cõfectis puluerulẽtis maxime naſcunt tineæ ĩpẽdio rodẽtes vt ſcri
bit Ariſtoteles. Inſtrumentũ ad hoc habere ſolent vel e lobis milii
Scopina indici uel ex ſetis ſuillis Scopinã quam uocitant: velut antiquiores
Muſcariũ muſcariũ bubulũ ex bouis cauda: de quo Martialis.
Bubulum Sordida ſi flauo fuerit tibi puluere ueſtis
Colligat hunc tenui uerbere cauda bouis.

Hinc muſcariũ ſetaceum eleganter appellare poterimus a ſetis ſuil-
lis: vt illi a cauda bouis bubulum dixere: mirum eſt quod refert Pli-
nius. Veſtem quæ fuerit in funere a tineis non attingi.

ALueus & alueolus tabula luſoria qua hinc biſſeno puncto
illinc quadris diſcoloribus notata vtimur ad luſum Talo-
rum teſſerarũ & latronũ Plinius libro vltimo: In triũpho
Põpeius trãſtulit Alueum inquit cũ teſſeris Luſoriũ e gẽ-
mis duabus latum pedes tres: longũ pedes q̃tuor: Teſſera ipſa Cu-
bus eſt græcæ vt Iulius Pollux & Gellius oſtẽdũt. Talus vero aſtra-
galus a quo aſtragalizontes apud Plinium talis ludentes: Latrones
vero calculi nominãtur: & ſcachi triuialiter. At ſcruppis nouem cer-
tamus in tabula: in qua viciſſe eſt continuaſſe ſuos.

LOculi & per diminutionẽ Locelli dicunť capſulæ mino-
res: in q̃bus numi ſeruanť. Martialis ĩ apophoretis de lo-
culis & eboreis: Hos niſi de flaua loculos ĩplere moneta
Nõ decet: argẽtũ villia ligna ferant. Itẽ de ligneis. Si q̃d
adhuc ſupereſt in noſtri fece locelli Munus erit: nihil eſt
ipſe locellus erit. Apuleius iubet nobis protinns gaudii ſui gerulis
decem aureos: vt ipſe habebat e ſuis localis adnumerari: & Sueto-
nius ſcribit Galbã e peculiaribus loculis Cano tibicini mire placẽti
dediſſe pecuniã. Numus vero ſiue nomiſma a lege: q̃ græce nomos
nõ natura quippe: ſed lege & principũ ĩſtituto cudiť. Primus Serui⁹
Tullius rex Romanorũ æs ſignauit nota pecudis: vnde pecunia: niſi
potius a peculio vt Varro: nã maiores quod habebant ex pecorib⁹
habuerũt. Rudi ære hoc ẽ nõ ſignato antea Romæ vſos perhibẽt:
ſignatũ eſt poſtea: inde ærariũ locus publicæ pecuniæ: & æs alienũ
quod debemus. Argẽto autẽ ſignato ante victoriã de Pyrrho po-
pulus romanus minime vſus. Signatum eſt primo. Q. Fabio cõſu-
le annis quinq; ante primũ bellũ punicũ: anno vrbis conditæ q̃ngẽ-
teſimo octuageſimo quinto Nota bigarum & quadrigatum: hinc
bigati & quadrigati: Liuius druſus in tribunatu tertia parte æris ar-
gẽto mixta numũ percuſſit ſigno victoriæ: inde victoriatus: Aureus
numus poſt annos duos & ſexaginta q̃ argenteus autore incerto ſi-
gnatus eſt: hũc præcipue Italia bilãciola: quã Simbellã dicemus an
iuſti ſit poderis examinat: veluti aurũ & argentum probãt Coticu-
la an primæ an ſecundæ venæ ſit: vel adulterinum: nam & monetã
aliquãdo: quæ tam aurea q̃ erea vel argentea ſic noĩata videť: ꝙ &
præcii & autoris nos ſigni impreſſione admoneat. Quicũq; inquit
firmicus habuerint horoſcopum ſub cygno erunt monetarii ideſt
monetæ cuſtõdes ſignatoreſq;: Plutus primũ ĩ vſus coaceruare ſer-

Muſcariũ
Setaceum
Mirum
Teſſera
Talus
Latrones
Schachi
Cubus
Aſtragal⁹
Aſtragali-
zontes
Lecelli
Numus
Nomiſma
Aes ſigna-
tum prio
Pecunia
Rude æs
Aerarium
Aes alie-
num
Argẽtũ ſi-
gnatũ pri-
mo
Bigati
Quadri-
gati
Victoria-
tus
Aurum ſi-
gnatũ pri-
mo
Simbella
Moneta
Seruaſ nu-
mos prio
Coticula
Monetarii

uateq̃ pecunias monſtrauit. At balearici nec aureo nec argẽteo nu
mo vtebantur: quos ad inſulã afferri etiam prohibebãt cãm redden
Cur aurũ pallet — tes: Gerionem Chryſauri filium auro atq̃ argento opulentiſſimum
quondã ab Hercule bello expugnatũ. Exiſtimabant enim id quod
Auaritia — eſt ſeſe cũ argento & auro carerent facile oẽs vitæ inſidias euaſuros
Fœnut — hinc Diogenes ĩterrogatus cur palleret aurũ quia multos inqt ha-
Fœnatores qui — bet inſidiatores. A numo auaritia ĩ mortales irrepſit quæ fons & ori
go innumerabiliũ malorũ ne dicã oĩum fœnus quœſtuoſam ſegni
Harpyæ — tiam parturit: quo gentes: vt in dies videmus exhauſtæ periclitanť:
Terra pũctum — Vnde fœneratores harpyæ dici poſſunt eleganter & vere tãq̃ mor-
talium labores depaſcentes: Breui nãq̃ oĩa ad ſe trahũt: nec tñ vn-
In auaros — quam (quod illis pro ſupplicio datur) in tantis opibus cupiditates
extingũt: ignari terrã in quã brutorũ more feruntť quãtulũ eſſe mon
di portionẽ: ſiue potius punctũ vt plurimi tradiderũt: terreniſq̃ om
nibus quis inhiant inſitam a natura mortalitatẽ: non contẽplantes
Vſuratie vorax — p̃terea q̃ exigua terrenoꝝ tellurisq̃ particula cadaueri deť poſt diſ-
ſolutionem cæteris oĩbus ad hæredes ſæpiculæ ridentes tranſeun-
Infernus — tibus: qbus ipſi nullo labore partis fruunť ad voluptates dũ illorũ
animas ex ſñia æquiſſimi iudicis ꝑpetuo carceri ad centrũ terræ di-
uerſo mãcipatas ſcelerũ vltores Plutonii miniſtri pœnis meritis af-
ficiunt: nã & Plato vt theologos taceã chriſtianos: tyrãni aĩam facit
Quã chriſtiane — excruciari poſt mortẽ ab vltoribus: & Trimegiſtus Ergo inqt ne his
implicemur verendũ tantũdẽ cauẽdũq̃ eſſe cognoſce: Incredibiles
enim poſt delicta cogentur credere: nõ verbis: ſed exẽplis: nec mi-
nis: ſed ipſa paſſione pœnarũ: & mox: Oĩa pro vitæ meritis aut de-
lictis: tãto poſt mortẽ ſæuioribus ſubiiciuntur: quãto multa forſitan
fuerũt celata dum viueret: Præficia enim rerũ oĩum diuinitate red-
dentur vt perinde: vt ſint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

LVcerna dicta eſt a luce: vel a lychno: autores Ser. & Var
ro: oliuũ illi infunditur vt ardeat & ſplẽdorẽ diuutius el-
lychniũ emittat: vnde apud Plutarchũ legimus Anaxa-
gorã a pericle negotiis ĩpedito deſtitutũ & mori cupiẽtẽ
dixiſſe: cũ ille eũ oraret: vt ſui gratia viuere vellet: O Pericles & q lu-
cerna indigẽt infundũt oleũ: At Ro. Imperator Heliogabalus bal-
Heliogabalus — ſamũ infũdit. Hic eſt Heliogabalus qui mulieres nunq̃ iterauit præ
ter vxorẽ: qui nunq̃ minus cẽtũ ſextertiis cœnauit hoc eſt argenti li
bris triginta: qui calciamentũ nunq̃ bis induit: qui e ſolido argento
lectos habuit & triclinares & cubiculares: qui oĩ tunica aurea vſus
gẽmas calciamentis addidit. Cubicularis dicitur quæ in cubiculo
tota nocte ardens ſeruať. De hac Martialis. Dulcis cõſcia lectuli lu-

cerna Quicquid vis facias licet tacebo. Item: O quæ prælia quas
vtrinq; pugnas Fœlix lectulus & lucerna videt. Apuleius exiſtima-
uit inuentam ab aliquo amatore vt cupitis per noctem dulcius po-
tiretur. Paruula eſt & ſæpe penſilis a Lampyride noctiluca Cicindel- Lampyris
læ nomen adepta & vnico ellychnio contenta: nam habemus in ſu- Cicindela
pellectile & Dimyxon & Trimyxon & polimyxon a duobus tribus Dimixos
pluribuſq; angulis & naribus ex græco oīa pendentia: cum fierent Trimyxos
olim ex argilla a figulis teſtæ appellatæ: hinc poeta: teſta cum ardē- Teſtæ
te viderent ſcintillare oleum & putres concreſcere fungos.

Orologium eſt quo dies horis diuiduntur: quarum no-
men non minus annos. ccc. Romæ ignoratum eſſe cre- Horæ
dibile eſt: nam duodecim tabulis nuſquam nominatas
inuenies: vt in aliis poſtea legimus & quidem ante meri-
diem eo videlicet q; partes diei bifariam tum diuiſi meridies ab or-
tu ad occaſum diſcernebat. Alii die quadripartito noctem ſimili-
ter diuidebant: idq; ſimilitudo teſtatur militaris: ubi dicitur prima
ſecunda tertia & quarta uigilia: autor Cenſorinus. Sed a quo Ro- Vigilia
mæ horologia ſint inuenta incertum eſt: hoc ſatis cōſtat ſolaria pri- prima ſe-
mum appellata: q; ex ſolis umbilici qui gnomon uocatur umbra ho cunda ter
ræ cognoſcerentur. Id primus apud Lacedæmonios Anaximenes tia quarta
Mileſius excogitauit: dictumq; eſt ab umbra ſcioretericon. Plinius ita
ſcribit: princeps Romanis horologium ſtatuiſſe ante duodecim an
nos q̄ cū Pyrrho bellatum eſt ad ædem Quirini. L. Papirius curſor
cum eam dedicaret a patre ſuo deuotam a Fabio veſtali proditur: Solaria
ſed neq; facti horologii rationem nec artificis nomen exprimit: nec Gnomon
apud quem ſcriptum inuenerit. Marcus Varro primum ſtatutum in Stiotheri-
publico ſecundum roſtra in columna tradit: bello punico primo a con
Marco Valerio Meſſala conſule Catina capta in Sicilia: deporta-
tum inde poſt annos triginta q̄ de papiriano horologio traditur:
anno vrbis quadrigenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo: nec congrue-
bant ad horas eius lineæ: paruerunt tamen ei annis vndecentum:
donec. Q. Martius Philippus qui cum. L. Paulo fuit cenſor diligē-
tius ordinatum iuxta poſuit: idq; munus inter cenſoria opera gratiſ
ſime eſt acceptum: etiamnum tamen nubilo incertæ fuerunt horæ
vſq; ad proximū luſtrū: tunc Scipio Naſſica collega Lanati primus
aqua diuiſit horas æque noctium & dierū: idq; horologiū ſubtecto
dicauit āno vrbis qngēteſimo nonageſimo quinto: tam diu populo
Romano indiſcreta lux fuit: qđ & ipſum ex conſuetudine noſcēdi
horas a ſole ſolariū cœptū eſt vocari vt ſcribit Cenſorinus. Huiuſce
modi tamē horologia proprie Clepſydræ nominantur quod aquā Clepſydra

qua horæ notabātur incluſam & occultā habebant. Noſtra tēpeſtate horologia & quidē publica ex ferro rotulis denticulatis & pōderibus libreatis miro artificio ꝑducunt: ad horas diſtinguēdas & Campani æris: quod tintinabulū antiqui: ſonitu ſignificādas: inter Automata quæ per ſe mouētur numerāda. Fiunt etiam ex ære paruula ſed priuata: & ad eundē uſum & ad ſomnos arbitrio noſtro vt excitemur rūpēdos: q̄ cū ī cubiculis habeant cubicularia excitatoriaue rectiſſime poſſunt appellari. Sunt & e uitro horologia quæ arenulā ſiue albicantē puluiſculū quo horæ ſigilatim inuertendo notantur habent incluſum: quibus utunt declamatores & planipedes & prædicatores cæteriq; in pergulis etiā ad ambitum profani Euangeliū populo nūtiare adſuet. Nam horologii genus Viatoria penſilia de quo Vitruuius erit quale modo Cylindracea ſpecie uiatores frequētant. horarū autem comprimis ſunt æquinoctiales quæ Iſomerinæ & tēporales quæ uulgares græci Cæricas appellant.

Automa-ta
Titinabulū æs campanum
Horologia cubicularia excitatoria
Iſomerinę
Cæricæ

M Atulam & matellā vt alii etiā matellionē & laſanum uas ad lotiū. i. urinā uocitabimus: Græci ſcaphiū: Iuuenalis: & ridepoſitis ſcaphiū cū ſumitur armis: de matella Martialis in apophoretis: Cum poſcor crepitu digitorum & uerna moratur: Ah quoties pellex culcitra facta mea eſt ſed laſaum & Scaphium ad excrementa uentris aliquando: De matellione Cicero in paradoxis: Quid enim cenſes inquit ſi. L. Mumius aliquem iſtorum uideret matellionē Corinthium cupidiſſime tractātem cum ipſe totam corinthum contempſiſſet. Vbi de aquali ideſt uaſe ad aquam in quo ſignificatu & Matula & matella ab autorib⁹ ponuntur. Hoc addimus & Seahpium quoq; fuiſſe uas æreum in quo ſtilli in medio poſiti proceritas horarum ductus diſcriminebat aliquando & græcis poculi genus: At Plutarchus in Numa Scaphium appellat quo ignis eternus extinctus ſolis tantum radiis accendebatur.

Matella
Matellio
Lotium
Laſanum
Scaphiū
Aqualis

L Atrina locus priuatarum ſordium a latendo Columella Immundis quecumq; uomit lattrina cloacis: Apuleius de Aſino aureo libro nono. Omnia prorſus vt in quandam cœnoſam latrinā in eius animum cōfluxerant uitia: Foricæ uero loca publica ſunt ī qbus licet oīb⁹ uētrē exonerare: nā foria ſtercora dicūtur & precipue liquidiora vt eſt apud Pōpeiū: de Foricis Poeta ſatyrographus. Inde reuerſi conducunt foricas. Cloaca enim locus cauus nuncupatur quo publicæ ſordes eluūtur a cloacere quod eſt inquinare: ſiue a coluendo vt alii ſenſere: cuius appellatione & Tubi & fiſtulæ continentur vt inquit Vlpianus: Cloacas

Foricæ
Foria
Cloaca

publicas Romæ fecit manibus plebis Tarquinius ſupbus ut autor eſt Liuius: Plinius tradit id opus factũ a Tarquinio priſco: Marcus quoq Agrippa in ædilitate poſt cõſulatum ſuffoſis montibus Cloacas fecit oĩum operum dictu maximum: nãq ſeptem amnes curſu præcipiti modo torentium p meatus ſubterraneos oĩa auferebãt: omnia rapiebant: vt refert Strabo Geographici operis qnto: Latrinæ ipſæ ſubdiales quas Andronas dicere poſſumus inter duos pa- Andronę rietes ita pduci debent: ut in pariete altero foramẽ ſit quod Operculo obturatũ fetidum fetorẽ cubiculo reddere nõ poſſit: uerũ magis cõducet locum facere cubiculo adiacentem: quem dormitioni ſeruorum uel cubiculariorum aptiſſimum conclaue dicemus: in cu- Conclaue ius pariete fiant latrinæ de qua diximus ſpiramina: nam & latrinas Cæcæ la- habent domus uel in cubiculis: uel in loco ab his ſeqſtrato ſæpius: trinæ quas cæcas nominabimus tubulis fictilibus p medios parietes excrementa in cauam lacunam deducẽtibus: nõnulli e potentioribus præſertim ſellas in cubiculo ponunt familiares: in quibus vaſa condita oletum ideſt ſtercus excipiũt p vnũ e famulis mox exportãdũ: Oletum vaſculis ad id ex auro: vt eſt apud Martialẽ Baſſa vtebaẽ: hinc eſt. Sella fami-

Ventris onus miſero nec te pudet excipis auro liaris
Baſſa bibis vitro carius ergo cacas.

Et Lampridius refert Heliogabalum Imperatorem onus vẽtris auro excepiſſe: & in murrhinis ac onychis minxiſſe. Plinius quoq in xxxiii. ex autoritate Meſſallæ oratoris ſcribit. M. Antoniũ triumuirũ aureis vſum vaſis in obſcœnis oĩbus deſideriis pudẽdo etiã crimine Cleopatræ. Et qm̃ huiuſcemodi ſellæ familiares valitudnario in primis neceſſariæ ſũt: placuit de illo paucula ſtatim his ſubnectere.

ℭ Valitudinarium Caput. VII.

VAlitudinarium locum dicimus quo valitudinarii & infirmi curantur: vt ualitudinem malam Valitudi- bona permutent. Seneca ad Lucilium: tanq̃ in narius eodem ualitudinario iaceam de cõmuni malo Valitudo tecum colloquor remedia conuinco. Item in q̃ſtionibus naturalibus: Nõ video quare ſibi placeat qui robuſtior eſt in ualitudinario: In eo autem quid ſuppellectilis ponendum ſit referre ſuperuacuum videtur: comportabuntur quæ per Iatraleptę alias ædium partes erunt cum neceſſitas poſtulabit. Aduocabũtur Clinici medici vel Iatraleptæ qui perfrictione & vnctionibus curant: vel cli- chirurgici nici qui dieta & pharmacis medentur: vel chirurgici quos vulnera- Scalpellũ rios dicimus cum ſpecillo: forpiculis: ſcalpello: quæ lanceola: cucur Cucurbi.

bitulis vētoſis:& id genus cæteris. Poſtq̄ a medicis ſalutem imo vitam noſtram pēdere iādiu eſt receptū:q famæ plaręq; ſtudio circa ægros miſeris ſnīaꝝ cōcertationibus velitant. In qbus inter eos qſquis pollet loquēdo fit ſtatim vitæ noſtrę neciſq; (vt ille inquit) imperator: diſcunt qdem periculis noſtris & experimēta (doctos ſemper incipio) per mortes agūt: nec mirum quādo per qetem viſo in ſomnis Galeno aut Auicenna Aeſculapioue multi litteraꝝ penitus ignari medicos ſe ꝑfiteri nō erubeſcunt: & ſtatim (heu demētia) fides habet. Vtinam legū ſanctione plecteretur iſcitia capitalis: vtinam nō adeo creduli eſſemus: non tam inſigniter noſtro maxumo malo delirātes. Vtinam ab herbis arboribus fructicibus auib? quadrupedibus & cæteris ſimplicibus remedia ad morbos peterent: vt olim petebantur medicinā ipſam quodāmodo rerum: natura faciēte. Non fecit Carata malagmata emplaſtra Collyria antidota: & id genus mixtiones iexplicabiles parēs illa ac diuina rerum artifex: iſta ingeniis cōſtant: officinarūq; imo auaritiæ cōmenta ſunt. Videres pauculos graſſatores purpuratos mulis obequitantes. Videres venerādæ ſenectutis canos imo ſeptuagenarios innumerabiles. Verū ſtultitia noſtra fruunt. Verum hominem iis ſolis occidere licet impune. Sed & mortuis quoq; ultro conuitia ingerunt intemperantiæ inobedientiæue illos accuſantes: & id qdem (vt mihi videtur) meritiſſime: poſtq̄ ſalutis noſtræ pauci rationē habemus: & cuicūq; Herbario etiam mulotribæ vitam noſtram credimus: ac ingenti ſæpiſſime precio necem nobis ipſis emimus. Vtcūq;: animas profecto noſtras æruſcatores medici negociant. Vidimus ipſi poſt multa pharmaca magno ſumptu incaſſum a medicis ingeſta ægrum iam cōclamatum iam orco candidatū remedio ab horto quæſito & accepto ſine impēdio vitæ reſtitutum. Sacearum igit antidota: cathartica: pharmaca vnde pharmacopolæ: Epithemata quæ a Cornelio celſo pitacia: clyſteria: pyriaſes: balani quæ ſuppoſitoria: cataplaſmata velut fomēta: Eclegmata: quæ linctus: paſtili qui trochiſci: catapotia: ſeptæ: cauteria vel cauſtica: malagmata: peſſi: emplaſtra quæ nunc triuiales vnguenta: Hygremplaſtra: xeria: Diaphoretica: Enchriſta: cærata: collyria: Amuleta: Turūda e filis ad vulnus linamētum: & reliqua medicamina quoꝝ meminit Galenus in pharmaceuticis & alii pro morboꝝ differētia parabunt: quos varios ipenſius ac multiformes vt oſtēderē a capite more boni pictoris incœpi particulares in calce finiturus adiunxi: & gñales ne qd deeſſet ad cognitionē humanę miſeriæ: quæ a vitæ initio ad exitū vſq; tot tātiſq; ægritudinum generibus: nam ſupra. ccc. autore Plinio creduntur: vt omittā

In medicos malos

Pharmacopolę

Epitgemata

Piſtacia

Balani

Catapſalmata

Eclegma

Linctus

Emplaſtra

Linamētū

Trochiſi

Morboꝝ numerus

neceſſarioꝝ & amicoꝝ funera,ꝓpe quotidiana:exilia:ꝓſcriptiones:
famem terterimũ genus mortis:vt inqt Egeſippus ueneficia:met⁹ Fames
deſideria:& erũnas indies vel potius in horas affligitur:vt iuocata Votum
morte nullũ iam ſit votũ frequẽtius:& fœliciſſimi exiſtimandi ſint q̃ frequens
myſtica vnda renati q̃ primũ ad omniparẽtem deũ a quo exierũt re-
uertunt.Hinc pro miraculo receptũ eſt Xenophilũ muſicũ cẽtum
quinq; annos vixiſſe ſine vllo corp is incõmodo.Heu fragilis & labo-
rioſa mortalitas:heu miſera & incerta hominum vita.Abunde pro-
fecto atq; indulgenter(vt ille inquit)fortuna deciditur cum eo;qui
iure dici non infœlix poteſt.

CEphalea ægritudo eſt capitis cũ dolore ĩter maximos ad
numerato.Sunt aũt ſtomachi & calculoꝝ.uehemens eſt
ẽt dentiũ Vnde Serenus haud facile eſt acrẽ dẽtis tole-
rare dolorẽ cũ baccho uiolas decoxeris ore teneto. ca-
put ĩfeſtãt cephalalgia.porrigo.achoræ.ſycoſis.heterocraneæ. he
micraneæ.hydrocephalea a capite ĩ nares deſcẽdẽs.Siriaſis.phre- Hydroce-
nitis.mania.vertigo.vigiliæ:lethargus quod ueternũ:ſubetia:Epi phalia
lepſia:q maior hercule⁹caducus diuin⁹comitialis morb⁹dr.apople Lethargus
xia ſubita q̃dã pcuſſio.Deformãt caluitiũ.Areæ Morphea:Ophis: Epilepſia
ophiaſiſue:Alopetia.At prurit faciũt lẽdes coitu pediculoꝝ autor apoplexia
Ariſtotele hiſt.aĩalium quĩto ꝓcreatæ pediculare uero morbũ(vt Lendes
hoc quoq; trãſeũter enarem⁹) totũ fere corp⁹ ĩfeſtãtẽ græci phthi- Phthiria-
riaſim appellant:nam phthira pediculum dicunt:de illo *Serenus.* ſis

Noxia corporibus quædam de corpore noſtro
Progenuit natura uolens abrumpere ſomnos
Senſibus:&'monitis uigiles intendere curas:
Sed quis non paueat Pherecidis fata tragedi:
Qui nimio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit:turpi miſerum quæ morte tulerũt
Sylla quoq; infœlix tali lãgore pereſus
Corruit:& fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Plinius l.xxvi.phthiriaſi quoq; ſylla dictator cõſumptus eſt:& Ari-
ſtoteles hiſtoriæ aĩaliũ quĩto de pediculis Accidit morb⁹ nõ nullis
præ nimio corporis humore:& quidẽ aliquos fœditate obiiſſe pro-
ditũ eſt:vt Alcmanẽ poetã & Pherecidẽ Syrũ:naſcunt & intra cu-
tẽ & carnẽ pedicilli pruritum haud mediocrem ſuſcitantes. Pedicilli

CRithe ab hordeo tuberculũ eſt in palpebris naſcens vn
de & hordeolum latini:Oculorum autem e quorum pu Hordeolũ
pulis eſt homini viſus ſenſuũ ſi non primus ſaltem ſecun Viſus
dus ęgritudines ſunt Ophthalmia a qua ophthalmicus

anginam. Verũ angina ſibi mixtum ſale poſcit acetum voluendum
fauce ſonora. Anginá uinariá inquit feſtus habere dicunẽ qui vino
ſuffocanẽ: at brãch⁹ uocis quæ diciẽ Raucitas (aliis licet ex cauſis) Branchus
accidit tamẽ ẽt cũ deſtillatiões i Arteriá aſperá defluũt: lutumeſcit
& aliquib⁹ guttur ſpõgioſis quodámodo tumoribus: qui hæredita
ri fere ſunt nõnullis domib⁹ & nationib⁹ aquaꝗ; accidit id plerũq;
vitio vt tradiẽ: Vñ gutturoſos paſſim uidem⁹ nouocomẽſes & e trá Gutturoſi
ſpadanis plurimos: ſicut calui olim Myconii dicunẽ omnes: Plinius Myconii
de ſuccino: hodieq; tráſpadanarũ agreſtibus fœminis moniliũ vice
ſuccina geſtátibus maxime decoris gratia: ſed & medicinæ: quádo
Tonſilis creditur reſiſtere & faucium uitiis vario genere aquarum
iuxta illos infeſtante guttura & vicinas carnes.

OPhiſthoton dicimus ex græco quando ceruix annectitur
ſcapulis; tetanon cum flecti non poteſt de quo vt opi- Tetanos
nor Serenus:
Et ceruices durataq; colla rigebunt:
Anſeris ex pingui torpentia colla fouebis.
At gibbus in ſcapulis præcipue tumet inter uitia corporis non mor Gibbus
bos numerandus: a quo gibberoſi: qui fiunt ſi in ſeptima parte arie Gibberoſi
tis habuerint horoſcopum vt ſentit Iulius Firmicus in .viii. Quid
autem differat morbus a uitio docet Au. Gellius libro quarto no-
ctium atticarum: Eſt & Bronchocœla in ceruice tumor haud me- Broncho-
diocris & rotundus de quo Celſus meminit in ſeptimo coela.

CAper ſiue Hircus & græca dictione qua vititur Martialis
Tragos morbus eſt ſub alis propter fetorem Hircinum Tragos
ſic appellatus. Hora. An grauis hirſutis cubet hircus in
alis. Catul. Valle ſub alaꝗ; trux habitare caper: Ab alis
aũt ad ungues naſcũtur: Chiragra morbus articularis: Paronychia Chiragra
quæ rediuium: Panus: phygethlon: Pterygium: & uerrucæ quæ etiá Parony-
in aliis partibus corporis intumeſcunt. Serenus. chia
Interdum exiſtit turpi uerruca papilla Verrucæ
Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhæſit
Qui ſolus Patriæ cunctando reſtituit rem:
Id poterit uitium ſanguis curare lacertæ.

STomachus in quo cibi cõcoquũtur rex corporis & pater
familiás merito nominatur Serenus:
Qui ſtomachum regem totius corporis eſſe:
Contendunt niti uera ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contra eiuſdem franguntur cuncta dolore, Ipſius morbi apoſte

Anorexia — ma:ſiguſtus:itercisſio:anorexia faſtidiũ ſiue nauſea:Malacia:Pneu-
Aneuma- — matoſis inflatio:elcoſis exulceratio ſi Theodoro Priſciano credim⁹
toſis — & Diſpeſia ideſt mala cõcoctio:qñ cibi nõ ꝑficiuntur. Nam pepſis
Elcoſis — concoctio: Vñ Pepticæ medicamẽta quæ foris adhibẽtur ad cõco-
Diſpeſia — ctionem. Stomachus ſubeſt pectori a quo ad anum vſq; interiores
Peplis — morbi hoĩes torquẽt cruciãt affligũt:tuſſis & ptuſis iueterata:pneu
Pepticæ — monea:aſthma:Dyſpnoea orthopnoea:phtiſis:cardia:hydropho-
Lipothy- — bos:pleuretis:lipothymia lipoſychiaue defectio mediocris ſpiritus
mia — & ſyncopis maior ambæ ex corde:Pareſis:ſcintillatio: hæmoptoea
Sincopis — ſanguinis excreatio Theodoro Priſciano de qua diximus veluti Dia
Hæmo- — broſis:Rhegmochaſmos & Anaſtomoſis:Epaticus morbus: Hy-
ptoea — drops:aqua intercus:ſcliroſis. Bilis atra:choleræ:cœliacus morb⁹:
Sciros — dyſenteria tormina:liẽteria:thenaſmos:ileos a quo ileoſi ſciros ſimi
Mola — le qđdam molæ qua laborãt fœminæ:lagonoponon:colũ: telum:
Lithiaſis — vermina:lomgabo. Nephritis vñ Nephriticus:ſtrãguria ſubſtillum
dyſuriaue. lithiaſis calculus in veſica:ſuffocatio vuluæ & Rheuma-
tiſmus:ſatyriaſis:cirſocelæ enterocelæ bubonocelæ porocelæ ſarco
Hernia — celæ hydrocelæ epiplocelæ herniæ vel ramices. At phimoſis erit cũ
Phimoſis — glans membri virilis quod faſcinũ:mẽtulam:& mutonem appellãt
Faſcinum — ita tegitur præputii pellicula vt nudari non poſſit. Rhagades vero:
Muto — ſycoſis ficus:& condilomata ſedem:hoc eſt podicem infeſtant: vt
Sedes — hæmorhoides cæcæ compnimis:de quibus Serenus.
Hæmo- — Excruriant turpes anum ſi forte papillas:
rhoides — Agreſtis prodeſt radix ſuper addita porri:
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella:
Apgoniſq; ſuper pellit medicina dolorem.
Gono- — & Gonothea ꝓfluuiũ genituræ:Intertrico aũt ex attritu fit mẽbrorũ
thoea — æſtate viatoribus ꝑſertim ſudore ꝓueniẽs. Pli. in. xxiiii. virgã populi
Intertrigo — in manu tenẽtibus intertrigo nõ metuatur:hæc græce Paratrima.
Paratrima — COxendix vertebra cũ neruo dicitur quæ fœmora trũco
annectit:hæc luxata ſi fuerit dolorẽ mouet: hinc ſæpius
apud Pliniũ remedia ponunt ad luxatas coxẽdices:infe-
Iſchia — ſtat & Iſchia quã qui patiunt non generant:qđ accidit in
Loripes — oĩbus aĩalibus:vt Ariſt. in ꝓble. teſtat:Loripedes quoq; ideſt clau-
Coxa — dicantes facit Serenus. Sæpius occultus vita coxendice morbus.
phimata — Perfurit & greſſus diro langore moratur. Sed & luxata mẽbra quæ-
Luxata — cũq; a græcis ſtrẽmata dicta dolores mouẽt. A coxa vero quæ eadẽ
Strẽmata — eſt:ad calcem naſcunt phimata:hoc eſt tubercula inguinariæ:vari-
Inguinariæ — ces:chironium:claus:morticini:callus:flegmina:gemurſa:acrocor
Myrmetia — dones:thymon:myrmetia:quã latini fornicationẽ alibi etiam pro-

uenientem vocitāt. Podagra morbus pegrinus: vñ latinum nomen Podagra
non habet: & perniones calcanea p hyemē exulcerantes: a qbus ad perniones
morbos qui plurimas vel oēs corporis partes occupāt trāſeamus.

Ebris plura ſunt genera: quotidiāna: quę amphemeri- Amphe-
nos: tertiana: quartaña: unde quartanarii: periodice: he merinos
mitritæos: ſynochus: continua: cauſon: epialos: ſtegna: Quarta-
hetica: & ephimeris: anius tantum dei & acceſſionis: de narii
qbus eſt apud Plinium: Auicēnam: Galenum: & cęteros medicos. Epemeris
Eſt in eis horripilatio leuis motus: frigus: horror: & calor feruidus: Horripi-
a quo latine nomē accepit. Nam a feruore febris dicit: ſicut pyret- latio
tus græca dictione ab incēdio: hinc lexipirettos medicamen finiēs Lexipy-
febres. Ariſt. in pblema. Totius inquit corporis excedat calliditas rettos
eſt febris: alii a morbi feritatē deducūt: curantur omnes medicami Pyretus
nibus purgatiuis quæ cathartica appellant: phlebotomia ſcalpellū
uenæ adactum. Nam altera cucurbitali ſcabies ſuppurationes mē- cathartica
bra liuida & alia quædam lauantur. Dieta quoq; hoc eſt uictus te- Scalpellū
nuis prodeſt impenſius: confert etiam uomitus: quem & reiectum Dieta
& reiectionem Plinus & Celſus dixere: inde ægyptii omnis morbos Vomitus
ieiunio & uomitu curabant: & bragmanorum Didymus ad Alexā- Reiectus
drum ſcripſit: medicinæ remedium nobis parſimonia eſt: quæ non parſimo-
ſolum illapſos poteſt curare langores: ſed etiam procurare ne ue- nia
niant. Legimus in decretis Pontificalibus de conſec. diſtin. v. Ab- abſtinētia
ſtinentiam corporales morbos curare: quos ciborum ſuperfluitas
contraxerat. Aſclepiades autem uomitum eiecit in libro de tuen-
da ſanitate: vt ſcribit Cornelius Celſus. Nam oculis maxime & den
tibus officiens frigidiora reddit corpora: commendatur & frictio
quæ fricatio in non nullis ægritudinibus. Non improbantur & car- Frictio
mina: quæ vtpote vana & magica nunc a ſanctiſſima veriſſimaq;
omnium Chriſtiana religione interdicta ſunt: Serenus quoq; ſcri-
ptum reliquit.

Nam febres vario depelli carmine poſſe Carmina
Vana ſuperſtitio credit tremulaq; parentes.

Operari autē vident ex infirmoꝶ affectione: quæ & erga medicū & Affectio
res cæteras cū fuerit plurimū cōferret ad tollēdas ægritudines. Ve
xatur & plurifariā genus humanū innumerabilibus morbis: e qbus
paucula numerabo cōplura relicturus: ne ſcriptus ī tergo nec dum
finitus libellus enchiridion excedat. Sunt igit elephātiaſis quæ ele-
phātia: cachexia: aurigo icteros regius arq̃tuſq; morb? paralyſis quę
hemiplexia: ſtupor: ſpaſm?: neruoꝶ dolores vñ neruici: phlegmon Neruici
vigiliæ: fiſtula: ſcabies: īpetigo: pſora: puſtula: herpeſis: lepra: boa Boa

apoſtema hoc eſt papula rubens:phagedæna:vomica:apoſtema quæ ſuppu-
ratio:furunculus:grãdines:Lenticulæ : meliceria:cerion ; gangilia:
atheromata ſteatomata eiuſdem fore geris tubercula:epinyctides:
Antrax antrax ſiue carbũculus:nomæ:panus:papulæ: Vari:Burões:ſtrumæ
Strumæ quæ ſcrophulæ.Carcinoma cuius ſunt Cacoethes & Thymiũ:can-
ſcrophulæ grena:cãcer:alphos quæ vitiligo:leuce: Melas:ſynctexis defectio:
Alphos Vnde ſynctetici:qui defecti.Acmæ: Eryſipelas : Pyricauta:& ignis
Synctexis ſacer:de quo Serenus.
ſynctetic⁹ Eſt etiam morbi ſpecies quæ dicitur ignis.
Languida quo multo torentur membra calore
Vel tu vicino ſeuum bouis igne remittes.
Molituq; lines:vel odoris fecibus oua
Sed non cocta dabis:ſic torrida membra fouebis
Lumbricus terræ mixto inducetur aceto
Aut parili noua ruta modo:ſed iunguis oliuum
Ouaq; cum betis proſunt ſimul illita tritis
Hunc & græci vocant ιεζαν νοσαν vt teſtis eſt Seruius de hoc plu-
ra apud Cornelium celſum libro.v.& Plinium.xxx. Omnifariæ hi-
ſtoriæ qui ait vermes terrenos ex aceto illitos mederi Columella li-
bro.viii.eſt etiam inſanabilis ſacer ignis quem puſtulam paſtores
vocant de quo Carius
Lucretius in libris rerum naturalium.
Exurit ſacer ignis:& vrit corpora ſerpens
Quamcũq; arripuit partem ſerpitq; per artus
Nimirum quia ſunt multarum ſemina rerum
Et ſatis hæc tellus morbi cœlumq; malefit.
Cum igitur tot ac tãtis(vt cætera taceam)vexemur morborũ ægri
Vita nr̃a tudinibus profecto vita hæc noſtra quæ vt flos matutinus eſt : ſiue
Bulla potius Bulla nec hilum fœlicitatis habere poteſt:& ideo non pluri-
mi quidem ſed nauci facienda:terrena iſta præcipue quæ ad gehe-
nam trahunt omnia aſpernanda: Cæleſtibus vero aſpirandum : in
quibus quies tranquilliſſima:immenſa lætitia: Vita nullius indiga:
& athanaſia diuos ex hominibus trãſformatura poſſidetur:quæ bo
na bonorum optima facillime(dicant quicquid velint irreligioſi)
lucrifacere poteſt humana fragilitas:cum vnica tantum candidiſ-
Charitas ſima beniguiſſimaq; charitate illa promereri valeat. Hæc exigit vt
Soter p̃ximi dilectores deũ amem⁹:Proximi dilectio erit nõ facere illi qđ
Eleuterius ipſe pati dedignareris.Dei vero q nobis ſoter & Eleuteri⁹ eſt:amor
cult⁹latria & veneratio:q̃ cũ vbiq; tũ in tẽplis p̃ſertim eſt exibenda:
& domi in ſacello de quo hæc paucula ideo ſubiungere cogimur.

ℂSacellum. Caput. VIII.

SAcellum a ſacro locus dicitur in quo res diuina fit quã primos omnium Caynũ & Abelũ Adami filios Deo vero & maxumo feciſſe cõſtat: nã diis primo ſacrificaſſe Meliſſum antiquiſſimũ regem cretenſium ex ſententia Didymi ſcribit Lactantius: Eſt autem ſacrũ vt exponit Macrobius ex auctoritate Trebatii qcqd ergo deorũ habet: Res ipſa diuina ſacrificium apud nos ſignificat non vt olim ex victimis holocauſtum: ſed ex puriſſimo corpore & ſanguine Ieſu chriſti dei filii redemptoris humaniſſimi: qui innocẽtiſſimus crucis patibulum ſubire: & pro peccatis nr̃is ſe ipſum offerre imolandum non recuſauit. Ad hanc principes (licet abſq; magna neceſſitate in locis profanis fieri non debeat) ſacellũ in ædibus (vt antiqui larariũ) habere cõſueuerũt. Quod ſi fuerit præ cæteris locis ornatius eſſe debet: vtpote in quo Deus trinitas indiuidua in qua per quã & a qua ſunt oĩa diuerſatur: Sit canib⁹ ac reliquis brutis occluſum: abſint rerũ oĩum ſordes: Sit teſtudinatum cũ pictura vernãre: habeat aram marmoream ad orientẽ ſpectantem: vel ſaltẽ teſſellã e marmore in aræ medio ſi ea fuerit lignea vel latericia: Altaria nãq; niſi marmorea vt in decretis Pontificalib⁹ iubetur conſecrari non debent: & abſq; ſacrato lapi diuina non eſt offerenda: Inſtrata ſit ara linteis mundiſſimis: Sint puræ veſtes ſacerdotales Amiculũ capitalue Noegeũ Talare: Cingulũ; Mãipulus Sudariolũ: Orarium Stola: & id genus cætera. Pura ĩquit Feſtus veſtimenta ſacerdotes ad ſacrificium habebant id eſt non obſita non fulgurita non funeſta non labem hoc eſt maculam habẽtia; Sed magis purus ſit ipſe ſacerdos: & talis qualis Aaron Moſis frater; q primus ſacerdos a Deo eſt conſtitutus: hinc Tibullus henteus poeta,

Sacrum · Res diuina · Ieſus xp̄s · Lararium · Deus Trinitas · Ara · Sacerdos · Notet

Diſcedat ab aris.
Cui tulit heſterna gaudia nocte venus:
Caſta placent ſuperis: pura cum veſte venite.
Et manibus puris ſumite fontis aquas. Et nos quoq;
Chriſto caſta placent: manibus puriſſima puris
Frangite Liba: malus ſit procul omnis odor.

Sit Miſſale: ſint candelabra argentea vel orichalcea in q̃bus ponantur Candelæ: vel cerei ex punica cæra albicãtes: & flãmam cũ opus fuerit nutricãtes: ſine qua Miſſa non eſt celebranda; Sit Calix Patina aurata: & quæ ad calicẽ ſpectant oĩa nitidiſſima: Nec ꝓcul amulæ ad aquã & vinũ cryſtallinæ per Hierodulũ miniſtrandæ: Sit ad

Hierodolus

Tutelaris Diuus Caretan⁹ Temperellus Iconia Imago

conſpectum ſacerdotis imago Ieſu crucifixi: ſiue tutelaris Diui: quē
aduocatū dicimus: vel Candidiſſimæ Virginis Mariæ effigies non
Caretano ſed Tēperelli aut Franciſci Marmittæ noſtratis ducta pe-
nicillo: & tallis qualē Iconiā Lucas Euangeliſta coloribus deliniuit:
vt ad Orandū introeuntes alliciēs cum veneratiōe detineat: Vnus
enim quiſq; in larario domi colit ſimulacrū eius diui quem peculia-
riter veneratur: Vñ Lampridius ſcribit Alexādrū Cæſarem: ſi cū vxo-
re nō cubuiſſet matutinis horis in larario ſuo rē diuinā feciſſe: In quo
Diuos principes: ſed optimos: electos: & animas ſanctiores: In q-
bus Apolloniū & Chriſtū & Abraham & orpheū habuiſſe dicitur:

Oratio

Enos autē primus oīum quos ſcimus nomē Domini inuocauit: Ora
tio ipſa ſit breuis ex corde. Nam in multitudine verborū non flecti-
tur deus ſed in cordis affectu: vt ex decretis Pōtificalibus de conſe.
diſt. quinta didicimus: & in tertia dicitur. Adoratio imaginū nō pictu

Adoratio Acerra Thymiaterium Thuribulum Aſpergilū

ram ſed picturæ repreſentationem veneratur. Sit inibi antepenſile
Lāpas ſiue Cicindela nitidula q̄ lumen funiculo ī oliuo p̄beat & ſer
uet. Sit acerra arcathuraria ſiue Thymiaterū: cum Thuribulo: nec
deſit vaſculū cū aqua benedicta & aſpergillo: cuius roratu venialia
delicta remittunt & inſidiæ Dæmonū cum fantaſmatibus fugantur.
Sed iam falcem a meſſe fere aliena retrahēs ad magis noſtra trāſeo.

¶Bibliotheca. Caput. IX.

Bibliotheca vt inquit Vlpianus de legatis tertio
ac Pōpeius: & apud græcos & apud noſtros tam
librorū magnus per ſe numerus q̄ locus ipſe in
quo libri collocati ſunt apellatur: Auſonius Gal
lus poeta Emptis q; libris tibi Bibliotheca refer-
ta ē doctū & grāmaticū te Philomuſe putas Pli.
in. xxxv. Aſinii Polionis hoc Romæ inuentū: qui
primus Bibliothecam dicando ingenia hominū
rēpublicā fecit. An priores cœperint Alexādriæ

cōgregati prio libri Biblos Theca Pinacotheca bibliopola

& pergami reges qui bibliothecas magno certamine inſtituere non
facile dixerim: Strabo coſmographici operis. xiii. Ariſt. inquit pri-
mus oīum quos ſcimus libros cōgregauit: & ægyptios reges Biblio
thecæ ordinem docuit. Primus equidē liberariū diſciplinarū libros
athenis publice legendos poſuiſſe dicitur Pyſiſtratus tyrānus. Nomē
ex græco ſortitur nā biblos liber eſt: vnde bibliopola vēditor libro-
rum: Theca repoſitoriū: hinc chirotheca a manibus: Pinacotheca
a tabulis deducta: a libris latini librariam vocāt Aulus Gellius in li-

braria ego &.L.Paulus conſęderamus:qui illius curam habuerit Bi bliothecarius dicetur:Bibliothecæ ipſæ ad orientem ſpectare de bent ita libri non putreſcunt:vt autor eſt Vitruuius architectus in vi.nam quæcũq; ad meridiem & occidentẽ apertiones habet fene ſtrarum tineis & humore libros vitiant:q; venti humidi aduentãtes procreant illas & alunt:infundenteſq; humidos ſpiritus pallore vo lumina corrumpunt:Vnde vel in parietibus quidam vel ex tabulis armaria extruunt ad libros continendos: quæ forulorum nomine ſignificari pleriq; omnes apud Iuuenalẽ exiſtimarunt cum ĩquit:hic libros dabit & forulos mediamq; mineruam:Fiunt & armaria in cu biculis culina & cœnationibus verũ ad alios vſus vt videmus. Sed caue ne ſine delectu quoſcũq; libros congreges:onerat diſcentem turba non inſtruit:multoq; ſatius eſt vt inquit Seneca paucis te au toribus tradere q̃ errare per multos:caue etiam(quod peius eſſet) ne ſactorum opera ingeniorum in ſpeciem & cultum parietum cõ parentur:Alexandriæ.xl.milia librorum pulcherrimum regiæ opu lentiæ monimẽtũ ſiue potius ſtudioſæ luxuriæ ſpectaculũ arſerunt. | Libraria Bibliothecarius Armaria Foruli

Libri olim ex papyro nunc e charta:præferuntur vt optimi ex membranis:Apud antiquos binis vmbilicis decora bantur:Papinius quarto Siluarum.

Noſter purpureus nouuſq; charta,
Et binis decoratus vmbilicis;

Martialis.

Et frontes gemino decens honore:
Pictis luxurieris vmbilicis:

Porphirio Hora.interpres Vmbilici in quit in fine libri ex oſſe aut ligno ſolent poni vnde ad vmbilicũ ad ducere eſt finire:apud nos binis tabellis conſtricti additis fibulis co rio veſtiuntur arte ſpecioſa inſculpto:Talis ornatus ſupra trecẽtos ſexaginta humanarum litterarum in Bibliotheca ſua poſuit Geor gius Anſelmus nepos:omnium horarum amicus oculiſſimus Im mo idem Marius:in quo ingenium cum doctrina:doctrina cum in genio de principatu contendunt.Libri autem ipſi qui & codices vn de codicilli inde nomen acceperunt.q; ante vſum chartæ papira ceæ de libris arborum volumina fiebant:nam liber arboris eſt cor tex interior:Vergil.Vdoq; docẽt inoleſcere libro:In libris paginæ ſunt dictæ q; ſuã q̃q; obtinẽt regionẽ vt Pagi.vel a pãgẽdo:q; in il lis verſus pangunt ideſt figuntur autore Pompeio.Plinius Cecilius Ego nõ Paginas tãtũ ſed etiã verſus ſyllabaſq; numerabo. Harũ ex tremitatem marginẽ licet ad alia trãſeat dixere:vñ emargino extre mitates recido:A libro aũt ẽ per diminutionẽ libellus paruus liber | Vmbilici Georgius Anſelmus Nepos Libri Codices Liber Paginæ Margo Libellus

Libellio ſiue epiſtola: vnde libelliones uocabant antiqui quos nūc Tabellio-
Tabellio nes: vt a notis Notarios: & petitio in iudicio porrecta in quo ſignifi
Notarii catu leguleii utunt. Eſt librarius qui græcæ Bibliographus libros trā
Librarius ſcribit: Hi fuerant vt diximus ex papyro naſcente in ægypti paluſtri
Bibliographus bus: aut nili aquis quieſcētibus: cum ex ea fierent chartę diuiſæ acu
in tenuiſſima folia: in quibus antiquiores ſcripſerūt. ſed prius quod
Papyrus a pleriſq; etiam nunc obſeruatur concha marina expoliebantur ut
curſus eſſet calamo facilior. Martialis: Leuis ab æquorea cortex ma-
reotica concha Fiat: in offenſa curret harundo via: & Plinius in. xiii.
Scabritia ſcribit papyraceam chartam ſcabritiam leuigari dente cōchaue: ubi
mendoſe in pluribus codicibus dente concauo legitur.

CHartā ab urbe tyri charta: victoria magni Alexandri re-
pertā autor eſt. M. Varro cōdita in ægypto Alexandria:
Folia chartæ antea chartaꝶ uſus nō fuerat. Palmarum foliis primo ſcri
ptitarū eſt. unde ad hanc uſq; diem folia chartæ dicimus
Charta deinde quarundā arborum libris: poſtea & plumbeis uoluminibus
apud nos monumenta publica: mox & priuata linteis cōfici cœpta aut ceris.
Apud nos hodie charta e lineis canabiniſq; pānis ueterib⁹ & attritis
ꝓducitur. Secti in fruſtula aqua inſperſa per dies. xi. macerātur: & in
pila aquaria pilis ferratis minutim cōtuſi addita calce in alterā trāſfe
runt: exēptos deinde in aquaria tinia cum poſuerint formis aquam
trāſmittētibus ī ſingula extrahunt folia: quæ laneis pannis alterna-
tim īgeſtis prœlo calcātur: ædificioq; ad id patula pri⁹ ſiccata: mox
glutino facto ex pellium quiſquiliis ſiue ramētis: quæ coriarii & mē
branarii reponunt ad hūc uſum: feruefactis intincta: rurſus ſiccata
& uitro leuigata aptiſſima reddūtur ad tolerādos calamos: & atra-
Parmēſes chartæ mentum nō tranſmittēdum: In hoc Parmenſes chartæ ſibi principa
tum uendicarunt: cum in cādo.e præ cæteris Fabrianæ cōmenden
Fabriana chartæ tur. Prima enim chartæ datur adorea: ſi nō eſt bibula & atramentū
non ſorbet: quod ſi fuerit ſiccandæ ſcripturæ: ne fiant lituræ erit uti
Bibula charta lis. Fiunt aūt plura chartaꝶ genera: cęteris omnibus tenuior eſt epi
ſtolis dicata nomine inde adepto: quæ & auguſta dicebať. Pli. in
Epiſtolis xiii. Nimia qppe auguſtæ tenuitas tolerādis nō ſufficiebat calamis
Auguſta & mox. auguſtæ in epiſtolis auctoritas relicta: firmior eſt libraria
Regalis ad libros aptiſſima: regalis quæ Regia inter Macrocola: magnitudi
Claudia. ne reliquas apud nos antecellit: vnde nomē ſortiť olim Claudiana
Impialis appellata: At Bononiæ & rægiæ maior eſt īperialis libris tēploꝶ ad
Hieratica muſicā p horas officiales idonea: quæ olim Hieratica: vilior eſt em-
Emporetica poretica: quæ inutilis ſcribendo inuolucra ſegeſtrium vice merci-
bus prebet; & ideo a mercatoribus cognominata; quaſi mercato-

tria:græce enim emporos mercator: & emporium locus mercatus Emporos
& nundinationis ad quem diſtrahendi præſtinandiq; cauſa conue- Emporiũ
niunt mercatores: chartaceum inuolucrũ cuculum dicemus: & ven Cuculus
ditorem chartarum chartularium nos: græci chartopolin. Chartopolis

MEmbranarũ vſum pgami repertũ fuiſſe tradit Ma. Varro ſupprimente chartas Ptolomæo vnde pgamenæ dictæ. Diuus Hiero. Chartam defuiſſe nõ puto ægypto miniſtrãte comertia: & ſi alicui Ptolomæus maria clauſiſſet tñ rex Attalus mẽbranas e pergamo miſerat: vt penuria chartæ pellibus penſaret: vnde pgamenaꝝ nomen ad hãc vſq; diem tradente ſibi inuicẽ poſteritate ſeruatũ eſt. Membrana vero: vt verbũ exprimamus ex verbo iterũ abraſa palimpſeſtus dicit: quæ viliſſima eſt. M. Cice. ad Trebatiũ: quod in palimpſeſto laudo eqdem parſimoniã: ſed miror quid in illa chartula fuit quod delere malueris q̃ hæc ſcribere: niſi forte tuas formulas. Catullus ad Varũ: Nec ſic vt fit in palimpſeſto relata. Iuriſcõſulti delitiã interptant: nã abraſis prioribus litteris ſcribit. Vlpianus Chartæ appellatio ad nouã refert & ad delitiã proinde & hopiſtographo ſi quis teſtatus ſit hinc peti põt bonoꝝ poſſeſſio. hopiſtographũ vero dicimus in tergo ſcriptum. Pli. iunior: Electorũq; cõmẽtarios. clx. mihi reliqt hopiſtographos. Vnde Hopiſthocomas euboicos ſcimus dictos q; poſt terga comã fuſam alerent: ſicut acrocomas Thraces qui Antias caproncaſue in frontem muliebriter dimittebant.

Pergamenæ | Palimpſeſtus | Deletitia | Hopiſtographum | Hopoſthocomę | acrocomę

SChedæ & p diminutionẽ ſchedulæ dici poſſunt folia charthe: vt neoterici appellãt: nõnulli phyluras poſtq̃ pagellis Philyraceis hoc ẽ Tiliaceis priſci vice chartaꝝ vſi fuerunt. Quintil. Nam qui omnes etiã indignas lectione ſcedas excuſſit anilibus quoq; fabulis accomodare operã põt: vbi paginas intelligere etiã poſſumus ac litterarũ monumẽta. Et diuus Hieronymus ad Iulianũ Ecce tibi noſter Auſonius cœpit ſchedulas flagitare vrgere notatios. Item ad virgines Hemoneſes: Et vobiſcum volebam prolixius loqui & anguſtia ſchedulæ cogebat tacere: Schedia vero apud gręcos ſunt quę nos extẽporalia vocamus: vñ Apuleius in deo Socratis in iſto ait Schedico & incondito experimini an idem ſim repentinus qui pręparatus.

Schedulę | Phylurę | Schedia

PVgillares tabellę apud antiquos erant cętatę in qbus ſtilo ſcribebãt: vnde cęrę ſimpliciter noĩatę. Plinius iunior Ceræ ad Corneliũ Tacitum Ad retia ſedebãt: erãt in proximo nõ uenabulum ſed ſtilus & pugillares: meditabar aliquid & notabã: ut ſi manus uacuas plenas tñ cęras reportarẽ; Apuleius

Dolebam me hercules & pugillares & ſtilū nō habebā:qui tam bel-
lam fabellā pernotarē:eoꝶ vſum ante Troiana tempora fuiſſe ſcri.
Eburnei Pli.in.xiii.ex Homeri autoritate.Sunt aūt pugillariū alii eburnei ex
ebore candicantes vſibus ſeniorū deputati.Sunt triplices & quin-
Mēbranei cuplices:ſunt citrei e citro:& a mēbrana mēbranei nominati.

GRaphiū ſtilus ē ferreus:a grapho ſcribo deductū: eo.n.
ī pugillarib⁹ſcripſere.Suetonius in Claudio Graphiū &
libellos quos tenebat ī manu:& ī Iulio Cæſare narrat illū
Graphia- arrepto graphio brachiū caſcæ traieciſſe:a graphio the-
ria theca ca fit graphiaria:cui⁹meminit ī Claudio:& apud Mart. Graphiariū
Graphia- dicit̄ repoſitoriū graphioꝶ:Hæc tibi erūt armata ſuo graphiaria fer
rium ro.Mittit enim poeta thecam graphiis refertam:Hinc eſt ſuo ferro
armatam ut infra de calamaria:Sortitus thecā calamis armare me-
mento.Stilus autem ſcribit in cæra:autore Diuo Hieronymo:vnde
Stilus Martianns:Stilos acuunt cæraſq; cōponunt:at chalamus in charta.
Calamus PLuteū tabulā appellare poſſumus:cum ad plurima refe-
ratur:qua vtunt̄ q litteris dant operā & ſcribunt: Perſius
Nec pluteū cedit:nec demorſos ſapit vngues. Sidonius
Grammaticales pluteos aut athenei cuneos aut armaria
extructa bibliopolaꝶ:nam tabulæ quibus aliquid præſepitur:auto-
tore Pompeio:Plutei dicuntur:& crates crudo corio intentæ q̄ mi-
litib⁹opus facientib⁹opponi ſolebāt ſub hoc vocabulo ſignificant̄.

ATramentariū vaſculum quo atramētū cōtinetur. Hiero.
Ezechielis.viii.Atramētariū ſcriptoris ad renes ei⁹.Atra
mentum autem ab atro nigro colore deducunt: de quo
Pli.in nono.Effuſo atramento quod pro ſanguine his eſt
offuſcata aqua abſcondūtur.Item in.xi.ut ſepiæ in mari ſanguinis
Atramen vices atramentum obtineat hinc Perſius.
tum Tunc queritur craſſus calamo ꝙ pendeat humor.
Sepia Nigra ꝙ infuſa vaneſcat ſepia lympha.
Scriptoriū Atramētū quo.ſcribim⁹ſcriptoriū Celſus:Librariū Vitruuius nūcu
Librarium pat:cui⁹cōpoſitionē docet Dioſcorides Pli.quoq; in.xxxv.Fit & fu
Sutorium ligine inqt plurib⁹modis:Reſina vel pice exuſtis:pp quod etiā offi
cinas ædificauere fumū eū nō emittētes:Laudatiſſimū fit eodē mō
e tedis:oē aūt atramētū ſole perficit̄ librariū & tectoriū glutino ad-
mixto.Eadē nūc ēt fuligine oleo qđ e lini ſemie fit & pice græca(vt
cætera taceā)ſimul mixtis ad ignē vaſe donec ſubferueant vtuntur
Chalcographi ad atramentū glutinoſum illud librariū:nā atramen
to quo lr̄as calamo notamus fuliginē nō miſcēt noſtrates:Eſt.n.&
atramentum ſutoriū quo pelles tingunt Coriarii:Plinius trigeſimo

quarto. Græci cognitionem æris fecerunt nomine & atramento ſu
torio: appellant enim chalcarum: & paulopoſt ſubdit: diluendo fit Chalcarum
atramentũ tingendis coriis: Demadem ſcribit Plutarchus in Solo-
ne in primis laudatum quod Draconẽ dixerit nõ atramento ſed ſan
guine leges notaſſe: cũ etiam minima delicta capite puniet. Miniũ Minium
quoq; græce Militon in librorũ ſcriptura vſurpatur a Challia Athe-
nienſe primo in argentariis metallis inuẽtũ: vtimur & nos: hinc mi- Miniari
niati codices dicunt: cũ litteræ in eis maiores nõ tantum ex illo: ſed
etiam ex alia materia diuerſicolores fiunt.

Calami ad ſcribẽdũ cæteris aptiores melioreſq; ſunt ægy
ptii. Plinius in .xvi. Chartiſq; ſeruiunt calami ægyptii ma
xime cognatione quadam papyri. Mart.
Dat chartis habiles calamos memphitica tellus
Texantur reliqua tecta palude tibi. Cõmendantur & Gnidii. Cala-
mis quoq; vtuntur in prœlio orientis populi vice ſagittarum. His
enim penna addita mortem accelerant: adduntq; ſpicula irreuoca- Spicula
bili hamo noxia. Nullus autem aptior ſagittis calamus q̃ qui in rhe
no Bononienſi amne reperitur: cui plurima ineſt medula põduſq; calamaria
volucre. A calamis theca calamaria in qua reponuntur: hinc di- Theca
ſtichon.
Sortitus thecam calamis armare memento:
Cætera nos dedimus tu leuiora para.
Suetonius in claudio: Ne cuius comiti aut librario calamariæ & gra
phiariæ thecæ adimerentur. Sunt & calami ad Tibias vnde Tibia-
les dicti & græce Auletici. Auletici

Penna plures hoc tempore vtuntur ad ſcribendum qui Penaria
ſunt librarii: vnde Pennarium & thecam pẽnarium dice Theca
mus vbi pẽnæ ipſe condũtur. Nuperrime cœpit vtpote Chalco-
me puero in crepundiis ars olim vt aiunt a germanis in- graphus
uenta ære litteras & ita libros formis in vulgo dicitur excudendi: Scribere
qua tãtum vna diecula notãt: quãtũ librarius per annum uix poſſet Graphia
exarare. Artifices ex re Chalcographos appellamus: quib⁹ (modo Ortogra-
diligentiſſimi ſint) plurimũ debent doctrinæ cupitores & litterarũ phia
dilectores: cum inde ſcriptorum ſcaturierint prius incogniti riuuli zographia
librorum: cæterorum uero copia emanauerit. Scribere autem non Simgra-
ſolũ eſt litteras notare: ſed etiã pĩgere ueluti apud græcos γράφειν: phium
unde graphia ſcriptura & pictura: hinc ortographia recta ſcriptura: Idiogra-
Zographia animalium pictura: Singraphum quæ fit in rei alicuius phus
teſtimoniũ ſcriptura: Idiographus liber propria alicuius manu ſcri- Autogra-
ptus: ſicut Autographus manu autoris. phus

TAempocū græci dixerunt genus ſcribendi deorſum uer
ſus vt nunc dextrorſum ſcribimus autore Pompeio: Ae-
gyptii ſcribūt inquit Herodotus hiſt. ſecūdo a dextro in
ſiniſtrū manū referētes: quā conſuetudinē ſeruant hoc
ēt tēpore apud nos q ſunt iudæi. Eſt q neceſſitate urgēte ſummiſſo

Grāmatocyphon

capite papyro ſupra genu tenens ſcribat Grāmatocyphō nūcupat⁹

Epiſtolæ apoſtoli
Epiſtoliū

ANnulū ſignatoriū quo teſtamenta epiſtulæ quæ apoſtoli
ēt a mittēdo & epiſtolia; libelli: diplomata & id genus cæ
tera ſignanť dici nomine ipſiū apparet: Paulus iurecōſul
tus: annullus inquit ſignatorius ornamēti appellatione
nō continetť: Valerius Maximus de Sylla: Vt ānulo quo ſignatorio

Gēmæ

utebatur ſculptā illam traditionem haberet. Nam gemmæ in effi-
gies uarias cælanť anuliſq; includitur ſignādi gratia queādmodum
Diuus Auguſtus initio imperii Sphīge ſignauit: mox Alexādri ma-
gni imagine nouiſſime ſua: vt referunt Pli. & Sueto. Dicūt aūt ad
actus noſtros proſperādos plurimū cōferre Magni Alexandri ima-
ginē ānullo geſtatū: Celebratť & rana Mœcenatis: Locti ozalæ pho-
cidis in annulo ſignatorio ciuitatis ſtellā habebant inſculptā heſ-
perū: Pōpei quoq; gēma qua ſignabat fuit enſifer leo. quidā tamē
nullas admittunt gemmas: ſed auro ipſo ſignāt: vt Claudii Cæſaris

Auro ſignant

principatu repertū eſt apud Babylonios: teſte Herodoto: ſinguli
anulū geſtant ſignatoriū: Policrati īquit Samiorū Regi gēma erat
ſignatoria ſmaragdus quā geſtabat opus Samii Theodoti: anulum

Dactilion
Vngulum
Symbolū
Dactilotheca
Vſus anulorum

græci Dactylion vocāt: vnde Dactylotheca: Priſci apud romanos
ungulū poſtea græci & latini ſymbolū: Dactylotheca aūt ipſa & plu
res gēmas notat & repoſitoriū. hinc Dactylotheca legata: vt tradit
Pomponius & Vlpianus de legatis tertio: & anuli & theca intelligū
tur. Martialis Sæpe grauis digitis elabitur anulus vnctis: Tuta mea
fiet ſed tua gēma fide. Prim⁹ Scaurus Syllæ priuignus Dactylothe-
cā excogitauit: at Pōpei⁹ Dactylothecā mithridaticā ī capitolio di-
cauit: Anulos uero ſingulis digitis primo gerere mos fuit qui ſunt
minimis proximi: ſic in Numæ & Seruii Tullii ſtatuis: vt ſcribit Pli.
videmus: q; ab his digitis & manus præſerti ſiniſtræ neruum quen-
dam tenuiſſimū inſectis corporibus humani: quas anatomas ideſt

Anatomę
Arrabo
Pronobus
Paranymphi
Pronuba

diſectiones græci uocitāt ad cor tēdere compertum eſt. Legimus in
decretis Pontificalibus. xxx. queſtione quinta ſpōſum nouæ nuptæ
digito quarto anulum indere: vt ſicut ab eo vena cordi coniungi-
tur: ita eorum corda ſint vnita is Pronobus dicitur quo ueluti Arra
bone noui ſponſi oppignerātur: nam pronubi & Pronubæ & a græ-
cis paranymphi & paranymphæ in obſequio ſunt nubentium: Po-

ſtea polici proximo: quem indicem latini græci lichanon: teſte Boetio in muſica nominant: inducere deorū ſimulacris: dein Iuuit & minimo dare. Gallibritanniq; dicuntur in medio vſi: hic nūc ſolus excipitur: cæteri omnes onerantur: atq; etiam priuatim articuli aliis minoribus: hinc Seneca ī vltimo naturalium quæſtionū exclamat: Exornamus anulis digitos in oī articulo gēma diſponitur. De anulorum origine & iure cōplura traduntur a Plinio in .xxxiii. quæ breuitatis gratia omiſimus: cui cordi eſt noſcere is ſatis habeat autorem eſſe monſtratum: apud quem ſi quid copioſius voluerit inueniet.

pronuba
Index
Lichanon

Cera ex preſſis fauis in varios colores pigmentis trahiť ad reddendas ſimilitudines ſignandas epiſtolas & innumeros mortaliū vſus: punica optima exiſtimať quæ candida eſt: Inſolať cæra ideſt ad ſolē ſub dio poniť & poſt ſolutionem decocta candeſcit. Nigreſcit autem addito chartarum cinere: ſicut ære viridi admixto Vireſcit: & anchuſa rubeſcit.

punica cæra

Scrinium libris ſeruandis eſt idoneum ne a tineis & blattis conſumantur: Martialis ſcrinii lemmate præmiſſo.

Conſtrictos niſi das mihi libellos.
Admittam tineas truceſq; Blattas.

Horatius in primo ſermonum.

Ne me Criſpini ſcrinia lippi
Compilaſſe putes verbum non amplius addam.

Libris inquit Vlpianus iurecōſultus legatis vt Caſſius & ſabinus referunt neq; armaria neq; ſcrinia neq; cætera in quibus libri conduntur contineri ſatis notum eſt: ſcrinium græce chartophilaciū: nam philaci cuſtodia eſt: hinc Gazophilaciū in ſacris litteris arca ad cuſtodiendas oblationes apud Iudæos: & Corbona dicta: Significat & capſam qua res pretioſiores & ſecretæ imprimis ſcripturæ ſeruantur: vnde ſcriniarii ſecretarii quos etiam a ſecretis dicemus: vt ſcribas ab epiſtolis & Grammateos & canzellarios: Archigrāmateos vero principes ſcribarum. In ſcrinis Mithridates grauiores epiſtolas & Darius vnguenta habuerunt: Alexander poſtea captis Darii caſtris eius ſcrinium vnguenti libris Homeri ſeruandis deſtinauit.

Chartophilacium
Corbona
Gazophilacium
Scriniarii
Secretarii
A ſecretis
Grāmatei
Ab epiſtolis
Cācellarii
Archigrāmatei

ℭ Armamentarium. Caput. X.

Armamentarium ab armis vt nomē īdicat locus eſt in quo arma & tela reponunť: Iuuenalis [quicquid habēt telorū armamentaria cæli] Valerius Max. Habebat inquit armamētariū omnis generis teloꝝ copia refertū T. Liuius de bello macedonico Conflagrarūt & Horrea regia & armamētarium cum ingenti apparatu ma

chinarum tormentorumq;: Armamentarium alias ab armamentis
eſt vbi naues habentur: Plinius Philon athenis armamentario mi-
le nauium: Arma autem ab arcendo nomen acceperunt φ his ho-
ſtes arcemus vt autor eſt Marcus Varro in libris linguæ latinæ. At
Po. & Seruius ab armis ideſt humeris: φ ab his pendeant dicta exi-
Tela ſtimarũt: cum tela vſum præbeãt iaculandi & procul prœliandi: Si-
ue potius φ armis oneri ſint: Arma & tela militari a Samnitib⁹ Ro.
Arma veteres ſumpſere: & inſignia magiſtratuũ pleraq; ab Etruſcis: vt ſcri
primo bit Saluſtius. Primus fabricatis armis Mars qui Gradius milites ar-
Mars mauit pugnandiq; vſum induxit. Vnde ab antiquis deus belli credi
tus. At primi chalybes ferrum quo abũdãt erutum domarũt: Hinc
Chalybs calybs apud poetas: Romæ autem armorũ tractandoq; meditatio
a. P. Rutilo conſ. tradita eſt: Is enim accerſitis ex ludo. G. Aurelii
Scauri gladiatoribus vitandi atq; inferendi ictus ſubtiliore rationẽ
Caput cu legibus ingenerauit: quam tenent etiam qui apud nos ſunt gladia-
curbite tores ita animarum prodigi ac ſi cucurbitæ caput haberent: Qui to
Cataphra tus armis contectus equo inſidens in pugnam procedit cataphrat⁹
tus dicitur: ſi tamen & equum habeat vndiq; lorica munitum: vt eſt pe-
nes Aelianum de re militari ad Hadrianũ ĩperatorẽ: Arma ipſa græ
Hopla ce Hopla. Inde hoplomacus qui armatus in ſpeciem iuſtæ pugnæ
Hoploma dimicat: & Hoplitides mulierum ſi quæ ſunt ſtatuæ armatæ: Vergi;
chus Arma & ruſticorum & piſtorũ inſtrumenta appellauit: Itẽ fraudes:
hoplitides hinc eſt: & quærere cõſcius arma. Erũt igitur omnium generum in-
Sutorum ſtrumenta: veluti Sutorum: acus: ſubulæ muſtricola Modioli forfi-
arma ces ſcalpra digitalia: Fabri materiarii ſera terebella cælum dolabra
aſcia circinus bipennis ſecuris ſecuricula lima roncina linea quæ tin
Cemẽtarii git rubrica: Tornũ mymphur amuſſis: Cemẽtarium trulla Malleus
arma Norma libella perpendiculum quinquepeda Decẽpeda penicilli
Viriculũ tectorii: Pinctoris Spongia penicili Viriculum ad encauſticen: Fa-
bri ferrarii: æratarii argentariiq;: Folles: Tudites qui pyrobolæ: incus
forceps: Formæ Verucula ſcobilis ſiue ſcobina: Laniorum bilances
Trutina in quibus trutina per quam examẽ: culter: ſtatera: cratis: cultelluli:
Examen alueolus: menſa quæ lanionia: Venatorum retia plage venabulum
Lanionia calami viſcati ad aues: Semiplotia: culter venatorius: amites: Agri
menſa colarum aratra & cum rotulis planaratra vomeres ſtimulus & rulla
Agricola- ad purgandũ aratrum illi addita: plauſtra: traheæ: pectines: raſtra:
rum arma ligones: ſarcucula: marræ: paſtinum: hirpices: falces lumariæ: Meſ-
Planara- ſoriæ: fœnariæ: arborariæ fiſcinæ: fiſcellæ: bidentes: raſtelli: furcillæ:
trum corbes: rutrum: tribula: ventilabrum: chilindrus: vanus: quali: ron
Rulla cones. Naturum rudentes vela artemones licet potius membrana

uis eſſe videantur vel additamenta: Anchoræ: harpaganos: bolis: tonſæ qui remi: manicæ. Aleatorum tali: teſſeræ: calculi qui ſcruppi & latrones: alueolus tabula latronculi: tabellæ pictæ: fritillus: Muſicorum fiſtula: monocordium: tibiæ: lyra: cithara: in quibus neruiæ: plectrum monaulum mercurii inuentum decachordon heptachordon: & id genus cætera a numero chordarum: ſambuca a troglodytis monſtrata: organum barbiton arpæ: Gerulorum qui vaſtazontes qui baiuli: & a Perſis gangabæ dicuntur: pertica: reſtis: ſaccus: vtres ad liquida portanda: muli mariani: ерünulæ: phalangæ quæ Scheyophoria. Tonſorum pecten nouacula: cotes: foculus: matiacæ pilæ: ſapo: forpex: auriſcalpium: calamiſtrum: ſpeculum: muſcatium ſetaceum: diſcernicula: Studioſorum libri: graphiũ calamus: pugilares: lucerna: atramẽtariũ cultellus forficulæ: Et hæc e multis pauca ſufficiãt: incœptũ iã opus aliquãtulũ euagati proſequamur. Tonſæ Scrupi Neruiæ Monaulũ Studioſorum arma

CAlea quæ caſſis a galero: vt ſcribit Marcus Varro: nomen accepit: ea caput armatur: quam Lacedæmonii primi inuenere. Diodorus inuentionem cureribus aſſignat: huius ſummitatem conum appellant: in quo criſtæ e pẽnis auium quas cares monſtrauere ponuntur: Vergilius Terribilem criſtis galeam flammaſq́ vomentum. Prudentius in pſichomachia: Hirſutas quatiens galeato vertice criſtas: & Plinius in decimo de ſtruthiocamelo alite: Conoſq́ bellicos & galeas adornantes pennæ: de caudis quoq́ animalium antiqui fecere: hinc eſt. Criſtaq́ hirſutus equina: a quo etiam Iubæ dicuntur: vt illic: graiarum errore iubarum: Galeæ pars e qua ſpiritus educitur Bucculæ nomẽ eſt adepta: Iuuenalis: Lorica & fracta de caſſide Buccula pendens. Sunt & galeæ fronte & ceruice tenus caput regentes quibus vtuntur pedites lancearii & Hippotoxotæ addito torque ex anulis ferreis vel laminis ad iuguli imprimis tutamentum: Galea ipſa & ſcutum a ſcythis ad egyptios traducta ſunt vt refert Herodotus. Caſſis Conum Criſtæ Iubæ Buccula Torquis ferreus

LOrica: quam Thoracem nonnulli: dicitur q́ antiquitus vt ſcribit Var. eloris de corio crudo pectoralia faliebant: poſtea ſuccuderũt galli ſub id vocabulum ex anulis ferreis tunicam. Vnde Vergilius in. v. Leuibus huic hamis conſertam auroq́ trilicem Loricam: Apuleius in libro de mundo. Cum tuba bellicum cecinit milites clangore acc enſi: alius accingitur gladio: alius clypeum capit: ille lorica ſe induit & Suetonius ſcribit Auguſtum Cæſarem in reformatione ſenatus vſum lorica ſub veſte ferroq́ cinctum præſediſſe: hanc Mydias meſſenius primo monſtrauit. Thorax Lorica ſub veſte

M Anicæ a manibus dicunt quibus milites e ferro in præ-
lijs pugnātes vtuntur ad earū defenſionē: veluti a bra-
brachialia chijs brachialia: ab humeris humeralia: & a fœmore fœ-
humeralia moralia. Sunt etiā manicæ & quibus noxiorū manus co-
Fœmoralia hercentur. Apuleius in Floridis: Quod ſi manus manicis reſtringā-
tur: quid ſi pedes pedicis coartentur? Prudentius in pſichomachiæ
hemiſtichio manicisq; tenacibus arctat: & qbus hyeme aduerſus fri-
gora manus tegunt: Plinius Cecilius in epiſtolis: Ad latus notarius
cum libro & pugillaribus cuius manus hyeme manicis muniebant:
Chirothecæ vt ne cæli quidē aſperitas vllū ſtudiis tēpus eriperet. Græci Chiro-
thecas manuum dicunt operimenta: nam chira illi manum vocāt:
Chiromātia vnde chiromantia diuinatio p manuū liniamēta: Chirographū pro-
pria manu ſcriptura: & chironomia lex geſticulationis manuū dedu-
Chirographum cūtur: Apud Lucanū eo loco: Aſt alias manicæq; ligant tereteſq; ca-
tenæ Machinulas notāt ad capiēdas naues excogitatas: quas ēt ma-
Chironomia nus vocitatas Pericles atheniēſis inuenit.

Manus

O Creæ quæ crura tuent iō dictæ: qd opponātur ob crus:
vt ſcribit Varro: at Pōpeio: inde nomē deductū exiſtima-
uit quod ſint inæqualiter tuberatæ: Ocrē montem cōfra-
goſum veteres noīarunt: de his Vergilius: Tum tenuis
ocreas auro electroq; recocto. & Apul. in coſmographia: hic galea
caput ille crura ocreis inuoluit: Ocreas primi cares inuenerūt: vtebā-
tur illis equites: ſed & ſcutati pedites ferreas ocreas in dextris cru-
Crurifragium ribus cogebantur accipere: vt eſt apud Vegetium libro de re mili-
tari: nam crurifragio homo ſternitur: quo nomine crurum fractio
Ceruicifragium notatur: veluti & ceruicifragio ceruicis: addidere nonnulli Coſti-
fragium: Plautus Lumbifragium.

Coſtifragium
Lūbrifragium

C Alcaria e ferro dicta quod calci adnectant ad equos cō-
citādos. Ouidi?: Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo
Calcar inde pro impetu & ſtimulo interpretatus eſt No-
nius Marcellus eo Varronis loco: Vetus ſuo caſu vehæ-
mentius ſufflare & calcar admouere: calcaria etiamnum quibuſdā
auibus data vt gallinaceis vtilia tātum in pedeſtri certamine quod
ſæpius commouent: ſi duo ſint in eodem gallinario: autore Ariſto-
tele de partibus animalium vltimo.

C Lypeus a glypho quod eſt ſculpo nomē mutuatur: plini?
Scutis enim qualibus apud Troiā pugnatū eſt cōtinebā-
tur imagines: vñ & nomē habuerūt clypeorū: nō vt per-
Cluere uerſa grāmaticorū ſubtilitas voluit a cluēdo deduci: Clue-
re autem pugnare eſt: primi clypeos inuenerunt proetus & achritus

inter ſe bellātes:ſiue chalchus athamantis filius:vt idē refert in.vii. apud antiquos vt cōtumacius ferrū trāſmitterent tauroꝝ & bouum coriis veſtiebanť. Papinius in achilleide. Cirrha ſagittiferas certat ſtipare pharetras Lerna graues clypeos ceſis veſtire iuuēcis:aurum poſtea addidere:vnde chryſoaſpidas Alexādri ſeueri Imperatoris legimus:nam aſpis græce ſcutū eſt & chryſos aurum. Ab argenteis autē ſcutis argyroaſpidas dicemus. Scutū ipſum a ſectura nomē ac cepit:quia fit tabellis minutim deſectis vt autor eſt. M. Varro in libris de lingua latina. At Pom. ꝙ non ſine pellibus fiat:nam σκῦτος græce pellis eſt:vnde & ſcorta & ſcuticæ quæ a corio taurino etiam Taureæ dicunť. Sunt autem ſcuta vt inquit Seruius equitū: clypei vero peditū:ſed a ſcriptoribus vſurpanť:inter quorū genera eſt pel ta ſcutū paruū & leue a quo petalſtæ & peltati pedites:qui inter leuem armaturā adnumerati macedonica armatura vtunť:verum leuiore:vt eſt apud Aelianum de re militari ad Hadrianū Imperatorem: Eſt Cetra e paruulis ſcutis:vt ſcrib. Marcellus. Eſt & Parma & Parmula fere quod Pelta ſed rotūda dicta quod in oēs partes par ſit:quæ oīa ad corporis tutelam habentur:vñ Africanum Scipionē cum ornatum ſcutum elegantius cuiuſdam vidiſſet non mirari ſe dixiſſe perhibēt quod adeo illud ornaſſet in quo plus præſidii q̄ in gladio haberet:autor Frontinus libro quarto ſtrategematicon. Parma Itē vt coſmagraphi tradūt: Galliæ Ciſalpinæ nūc Lōbardiæ clariſſima eſt ciuitas:mihi patria & natale ſolū:quæ vt apud Liuiū in nono de bello macedonico curioſiſſime obſeruaui:cōſulib⁹ Claudio Marcello & Fabio Labeone ciuiū Romanorum colonia eſt deducta:celebrabatur lanarū copia & bonitate: vnde epigrāmatarius poeta. Tōdet & innumero gallicas Parma greges. Itē Vellerib⁹ primis apulia Parma ſecundis. Nūc vero caſeo ſciti ſaporis cuius maſſulas Orbiolas uocant:omniū etiam rerū copia redundat:ita ut merito dici poſſit: Aurea fruges En Parmæ pleno diffūdit copia cornu:& hinc ſperare poſſis ueluti de Samo retulit Menāder lac gallinaceum. In hoc quod nimiū eſt:& nollē (dicam tamē) damnať:ſuos pellit deuorat: Externos ſuſcipit alūnatur: & quod pene præterierā inſcitia inuidia:lupa improba:ſtultitia inconſtante quorūdam ſemipaganorum: nunc municipalium: muſas etiam duabus uel tribus quatuorue ad ſummum ædibus apud eā diuerſantes temptat eliminare. Hinc nos ex ſtomacho in ſatyra. Properate laniſtæ,

Alea ſchœnobates ſcurræ damniſta nepotes:
Sunt deus hic merces & honos: Gymnaſia uobis
Plena:fauor populi:dixit non eſſe capacem

Chryſoaſpide
Aſpis
Chryſos
Argiroaſpide
Scutum
Scytos
Scuticæ
Scorta
Pelta
Peltati
Cetra
Parmæ
Parma
vrbs
Colonia
Ro.
Lac gallinaceum
Ex ſtomacho

Delphini Amphierates peluim:fuge docte citelle:
Verres Aurolico non diſplicet:& Cato magno:
Nan colit & ſimilem diligit ſibi quiſq;:Valete.

Parmēſes ueri — Ciues attamen ipſi qui ſunt ueri Parmenſes:nam pridem ĩ tyberim ſyrus defluxit orontes uiribus inſignes ac optimi milites ingenio ſi de integritate commendantur:Cimbris olim ad Vercellas ſuperatis Mario & Catulo ducibus:cum orta eſſet contentio inter milites de victoria in hæc pacta uentum eſt vt legati Parmenſium qui tum aderant de hac re iudicarent: Nec minorem laudem litteris merē‑tur multiiuga doctrina celeberrimi:hinc eſt(ut cæteros taceã)Caſſius poeta ſub Auguſto Cæſare:Baſinius noſter Arat⁹:Blaſius pelicanus philoſophia magicaq; arte Illuſtris. Georgius Anſelmus alter Aeſculapius vir undecũq; eminentiſſimus:qui de Aſtrologia in primis pluribus uoluminibus editis Cæleſtia oculis ſubiecit. Nã macrobium noſtratem fuiſſe a paucis eſt receptum.

Parmēſiũ ingenia

HAſta q̃ ſtans feri ſoleat vt ĩterp̃tatur Marcus Varro in libris liguæ latinæ:apud ãtiquos præcipuũ belli ſignũ fuerat:vnde Carthaginēſes cũ Romanis bellũ inituri haſtã miſere:eadem viri fortes donabant͛: ab haſta fit Haſtile & equites haſtati qui ea cominus decertãt:hoꝝ alii ſcutũ gerunt:vt ſcribit Aelianus a quo ſcutati uocant͛: alii ſine ſcuto haſta ĩpugnãt q̃ noĩe ſpeciali haſtati dicunt͛ & cõtati a cõto haſta lõgiore & robuſtiore:vt eſt apud Marcellũ: Verg. duris detrudere cõtis. Et Iulius Capitolin⁹ narrat ptinacis ĩpatoris caput cõto fixũ milites q̃ eũ occiderãt p urbē ĩ caſtris ptuliſſe. Haſtas aũt primi lacedæmonii inuenerunt:haſta etiam in auctione adhibita:hinc uenditionem auctionariam Tertulianus non ineleganter haſtarium nominauit.

Haſtile
Haſtati
Scutati
Contati
Contus
Haſtariũ

LAncea teli genus longiſſimum hiſpanica dictio eſt nõ latina vt tradit Aul. Gellius ĩ noct. atti. ex. M. Varronis teſtimonio: hãc olim a nomine luculli luculleã appellarunt ſcribit Suet. Saluſtium lucullum Britaniæ legatum q̃ lãceas nouæ formæ dici luculleas paſſus eſſet exilio a Domitiano Cæſare mulctatum:Lanceam primos Aetholas inueniſſe Pliniano teſtimonio receptum eſt: græci lonchen nominant: Vnde lonchophoros qui apud nos eſt lancearius:nam Dory eſt haſta a qua δορυφόρος ſatelles:Quicũq; habuerit horoſcopũ ĩ. xvii. parte aquarii Lãceat⁹. i. lancea pcuſſus moriet͛ vt ingt firmicus Matern⁹.

Lucullea
Lonche
Lonchophoros
Lancearii
Dory
Dorypho rus

BIpennis ſecuris ex utraq; parte acuta:autor Marcellus:ea & arbores pcũbũt: Vergili⁹ crebriſq; bipennibus Iſtãt:& in bello hoſtes trucidant:Idem de camilla in undecimo.

Nunc ualidam dextra rapit indefeſſa bipẽnem.
Item de ſecuri:
Aeratam quatiens tarpeia ſecurim:
Et ſonat icta ſecuribus ilex:
Fraxineæq́ trabes:
Securim ad bella Pantaſilea amazonũ regina inuenit: Dicta autem Securis
eſt a ſecando: uel quaſi ſemicuris vt notat Seruius: curis lingua ſabi Curis
norum haſta nuncupatur: Inde curetis iuno & Quirinus. Secures Curetis
ipſæ & id genus cętera arma bellica ad pugnam acuenda ſunt: ap- Quirinus
tiſſimæ ad id habẽtur Cotes: Vergilius accuũt i cote ſecures: Apu Cotes
leius de aſino aureo. Gladium cotis attritu parabat: Horatius i ſa-
tyricis ſermonibus: fungar vice cotis acutum reddere quæ ferrum
ualet exors ipſa ſecandi: plura earum ſunt genera: oleo quædam in Oleariæ
digent tonſtrinarum officinis habiles: aliæ aqua trahunt aciem ace Saliuariæ
rimo effectu: nonnullæ ſaliua hominis proficiunt: Italia cotes aqua Aquariæ
rias fœniſecis dedit limæ vice falcibus imperantes.

Gladius enſis dicitur c in g mutato a clade q̃ fit ad hoſti-
lium cladem vt refert. M. Varro i libris ligũæ latinæ hũc
primi Lacedæmonii inuenerũt: alii curetes cretæ primo Enſis
monſtraſſe exiſtimarunt vt Diodorus in ſexto: Præterea
galeam & cum armis ſaltãdi morem. Fiunt aũt gladii unicam tan-
tum aciem habentes & i primis falcati: cuduntur & ex utraq́ parte
ſecantes quos ancipites dicimus. In enſe enim & in genus cæteris Anceps
quæ ſecat acies uocatur: alias inſtructos exercitus ad dimicandum gladius
hoc nomine ſignificamus: eſt quadrata acies qua perſæ & ſiculi uſi Acies
ſunt: atq́ etiã maior fere pars græcorum: alia cuneata a cunei quo Cuneus
ligna & materiam omnem ſcindimus forma: qua ſcythas & Thra-
ces uſos perhibent: quin & macedones ſuadẽte Philippo: & Tertia
quæ græcis Embole ad Rumbi ſpeciem a theſſalis primum facta Embole
eſt qui plurimum equitatu potentes fuere Iaſone vt ferunt autore Capulus
Vertũt autem ſeſe equietes vt in quemuis proſpectum pateant: te- Semiſpa-
ſte Aeliano: Gladii ipſius manubriũ Capulus a capiẽdo: Trãquillus tha
in caligula: Veniam inquit ueniam & hinc mecũ: Capulum gladii Spatha
crebro uerberans quo cinctus erat: Et Spartianus in Adriano: Ca- Machera
pulo uix eburneo ſpathã clauderet: Ita enĩ enſem uocitamus: & mi Machero-
norẽ Semiſpathã Apuleius: Militaris ẽt ſacramẽti genium ob amiſ phori
ſa Spatham uerebatur: dictio eſt græca: nam illi σπάθη dicũt & ma Spathiferi
cheram: Inde Macherophori & Spathiferi qui Enſiferi: & Machero Enſifer
pius faber gladiorum: Mucronem quoq́ nõnulli: qui proprie cu- Machero-
ſpis & acumen eſt enſis ac telorum: Apuleius Circulatorem aſpexi pius

Mucro eqneſtrem ſpathā præacutā infeſto mucrone deuoraſſe. Seneca ad
Lucil. Gladiū bonū dies nō cui deauratus eſt balteus: nec cui vagi-
na gēmis diſtinguit. Sed cui ad ſecādum ſubtilis eſt acies: & mucro
munimētum oē rupturus. Plinius Capuli militū ebore etiā faſtidito
cælent argēto: Vaginæ batillis: baltei Laminis crepitēt: At capulus
Feretrum ꝓprie quicqd capit aliqd autore Marcello. Vñ ferretrum ſiue Sāda
Sandapila pilam loculūue capulū nūcupant. Idem Apuleius hac dictione ſe-
Loculus pulchra ſignificauit in quarto Metamorphoſeos. Ibi capulos carie
Capularis & vetuſtate ſemitectos qbus inhabitabāt puluerei & iā cineroſi mor
tui paſſim ad futuræ predæ receptacula reſeramus. Nam capulus
ꝙ corpora capiat: vt Nonius īterpretat. Hinc capularis ſenex mor
Gladiatores ti vicinus vt ſcribit fulgētius. A gladiis Gladiatores dicimus qui in
monomachia Duellone īter ſe ferro ſolēt certare docti vt olim apd
familię gladiatoriæ Ro. a laniſta rōnem inferēdi & euitādi ictus: quādo familiæ fuerunt
gladiatoriæ. Vñ Munerarii munus dabāt gladiatorium: in quo pa-
Munerarii ria gladiatoꝝ cōponebātur: veluti Threces aduerſus Mirmiliones:
Rōphea & homo vt inquit Cyprianus occidebatur in hominis voluptatem.
Framea Eſt & Rhōphea genus gladii. Val. Flaccus. Nec ferro breuior nec
romphea ligno: Eſt Framea quā Marti dedit antiquitas.
Pugiunculus PVgio qui hypocoriſticos pugiūculus dicitur ꝙ eo pun-
ctim pugnamus: vt notat Pōpeius alii a pugno cui ſub-
eſt dum infert vulnus. Narrat Suetonius in Claudio iu-
xta eius cubiculum cū pugione hoīem e plebe media nō
cte deprehenſum fuiſſe: & Frontinus libro ſecundo Strategemati-
con. Qu. Sertorius inquit cum acie decertarent Barbarum qui ei
nunciauerat Hirtuleium periiſſe pugione traiecit. Romani namq;
pūctim nō ceſim orbis gloria punctim pugnauere: vt teſtatur Vegetius: qui monet
non ceſim ſed punctim ferire docendos eſſe Tyrones. Qui a zonis
Balteus balteiſue militaribus dependentes luſit portantur Parazonia dicun
parazonia tur: de quibus diſtico Martial.

Militiæ decus hoc gratiq; erit omen honoris
Arma tribunitium cingere digna latus.

VAgina theca eſt qua gladii conduntur. Papini. in The-
baide. Exuerat vagina turbidus enſem aptatarq; necis
Claudianus de nuptiis Honorii. Gladioſq; tegat vagi-
na minaces: & Seneca ad Lucilium. Nec bonum nec
malum vagina gladium facit: ergo de corpore quoq; idem tibi re-
ſpondeo: hinc euaginare eſt enſem nudare & ferrum ſtringere.
Euaginare Hieronymus ſiue is eſt alius Ezechielis duodecimo. Gladium eua-
ginabo poſt eos.

VEnabulum telū venatoribus aptū latiſſimū eſt & aciei lō-
giſſimæ vt autor eſt Marcellus: venabula apud nos cor-
nibus hinc inde extantibus vtiliora reddunt ad feras ex-
cipiendas ne in venatorē irruant ēt trāſfixæ. Matt. de ve-
nabulo quod primum Piſeus inuenit diſticon eſt in apophoretis.
Excipient apros expectabuntq́ꝫ Leones
Intrabunt vrſos ſit modo firma manus.

DOlones dicuntur intra quoꝝ virgam latet pugio aut ſm
Var. vt refert Seruius. Ingētes conti cum ferro breuiſſi-
mo. Verg. Pila manu ſæuoſq́ꝫ gerunt in bella dolones: &
Suetonius in claudio reperti inquit & equeſtris ordinis
duo in publico cū Dolone ac venatorio cultro præſtolantes. Dicti
aūt ſunt a dolo ꝙ decipiāt ferro cū ſpeciem præferant ligni. Et cla-
ua quoq́ꝫ telum eſt militare notiſſimum: quo vtebaꝛ Hercules: græ- Claua
ce Rhopalum: & quādoq́ꝫ κορύνη. Vnde Corynephorus clauam fe- Rhopalū
rens: qui a noſtris clauator appellatur: vt ſcribit Feſtus qualis Peri- κορύνη
pheta ob id Coryneta nuncupatus: a Thæſeo interfectus: quē poſt Corine-
modum eius claua vſum ferunt in certaminibus. phorus

IAculum qđ cum amento mittiꝛ a iacendo vt ſentit. M. Clauator
Varro. Fit enim ad iactum: Amētum ipſum lorum eſt qđ Coryneta
medio telo religatur vt habilius aut lōgius mittatur auto Amētum
res Seruius & Feſtus Pōpeius: Silius italicus. xiiii. Haſta
iuuaꝛ amento: Prudentius in Pſichomanchia: Nec ſtridula lancea
torto emicat amēto. Iaculū cum amēto primus ætholus Martis fi-
lius īuenit. Corrigias ēt teretes quæ lora & ligamenta noīe amenti Corigias
ſignificamus. Plinius. Soleiſq́ꝫ ſine amento inſignis in metelli pu- Lora
blica porticu. Erant & inter miſſilia quibus præcipue pedeſtris vte-
batur exercitus quæ pila & a quibuſdam ſpicula dicebantur: ferro
ſubtili trigono præfixa nouem vnciarum ſemipedali: quod in ſcuto pila
fixum non poterat abſcindi: & loricam fortiter directum facile per-
rumperat: vt eſt apud Vegetium libro primo de re militari: hinc (vt
opinor) Præpilatæ haſtæ dicūtur: quæ ferreas habēt cuſpides. Sed Præpilatæ
& quæ abſq́ꝫ ferro in muctonem vt ſudes exacutæ ſunt: legimus & haſtæ
cūctos præpilatos diuerſos oīno ab illis ꝗ ſicilices idеſt ſpicula lata Sudes
habuerint: Generaliter tñ pila e perimēdo quaſi perilla: autore Var Sicilices
rone: tela romana ſunt: ſicut geſſa Gallorum: Sariſſæ macedonum. Geſſa

ARcus quibus ſagittas emittimus: vtraq́ꝫ ſcythes iouis fi- Sariſſæ
lius īuenit: ſagittas alii perſen Perſei filium mōſtraſſe exi- Sagittæ
ſtimāt. Cretēſes arcus & ſagittādi reptorem fuiſſe Appol
linē affirmāt: vt ſcribit Dio. arcus græce toxos: inde hip- Toxos

Hippoto- potoxotæ equeſtres ſagittarii: vt tradunt. C. Cæſar in tertio belli ci
xotæ uilis cõmẽtario: ac Thucydides hiſt. ii. & agyrotoxos apollo argen-
Argyroto teũ arcũ gerẽs: Veteres ẽt arquũ dixere vñ arqtes ꝙ nũc ſagittarii a
xos ſagittis: qbꝰ ſpicula ꝓprie cuſpidulas e ferro addimus. Quin. Curtiꝰ
Arquites Alexãder ſagittactus eſt q̃ in medio crure reliquerat ſpiculũ: ſed qđ
ſpicula ilacertis vibrans & quod arcu emittũt hoc nomine ſignificaẽ: hinc
poeta: & ſpicula vibrant. Itẽ ſpicula conuerſo fugientia dirrigit ar-
cu: Sunt. n. lanceæ breues a ſpicarũ: vt volũt ſpecie: talibus vtuntur
Veruta Scorpionarii. & veruta appellãt. quibus penna additur ſceleſtiſſima
Crena fraude: ſi quidem vt ocyus mors ad hominẽ ꝑueniret pennas ferro
Neruus dedimus: hæc in ſũmo crenã habẽt quã ĩtrat neruus chorda ſiue fu
Sagitarii niculus quo arcus tendiẽ: qui ſũmis cornibus ſuas ẽt crenas habet:
utiles in quibus collocaẽ ſedetꝗ neruus: ꝓbaẽ ad pẽnas ſagittarũ gluti-
Gluten ex nãdas inchthyocolla: glutẽꝗ ex tritico mãduco ideſt maſticato: ac
tritico Viſcũ e camileone herba cãdidũ quod in creta fœminæ ẽt mandũt
Mãducatꝰ Lucubrationis gr̃a ne dormiant in ope. Plurimæ aũt vtilitatis ad vi
Camelcõ ctoriam in prœlio ſunt boni ſagittarii vt Cato in libro de diſciplina
militari dilucide oſtendit: hinc Africanus Scipio cũ aduerſus Nu-
mantinos qui exercitus populi Ro. ſub iugũ miſerant eſſet acie de-
certaturus aliter ſe ſuperiorem futurum eſſe non credidit niſi in om
nibus centuriis electos ſagittarios & funditores miſcuiſſet vt refe-
runt Vegetiꝰ libro primo & frõtinus quarto ſtrategematõ. Saluſtiꝰ
ne Iugurta. Ipſe cũ expeditis cohortibꝰ de hic funditoꝝ & ſagitta-
rioꝝ delecta manu apud ꝑtimos erat. Perſæ & Parthi ſagittis ipen-
ſius vſi ſunt: vñ cũ Leonidæ diceret Perſas ſagittis nubes facturos:
pugnabimus ĩ vmbra meliꝰ reſpondit. Parthi vero etiã fugientes vt
nunc Turcæ iaculabantur: vt ſcribit Plutar. in Craſſo & Appianus ĩ
parthico Vergilius Fidentẽꝗ fuga parthum verſiſꝗ ſagittis.

PHaretra græcũ vocabulum theca eſt qua recõditæ ſagit
tæ portantur. Ouidius [Dant illis animos arcus plenæꝗ
pharetræ] & poeta: Alter amazoniã pharetram plenãꝗ
Choryti ſagittis. Choryti vero proprie ſunt arcuum thecæ: aliqñ
& ſagittarum vt autor eſt Ser. apud illud Maronis. Quis tela ſagit-
tæ Chorytiꝗ leues humeris & lœtifer arcus. Sili. Italicus.
Paruulus ex humero chorytos & aureus arcus.
Pendenteſꝗ ſonant aurata lynce pharetræ
Item Cœleſtibus ĩplet Choryton talis: quorũ ſine ſanguine nullum
ſcrantem Effugit: Scranteũ quoꝗ in quo ſagittas recõdimus: ab eadem rõne
ſcuticæ dicitur qua ſcortum: ſcytos enim græce pellis eſt: vnde ſcuticæ ver
ſcuta bera e corio & ſcuta ꝙ non ſine pellibus fierent: vt iam dictum eſt.

FVnda a fundēdo q ſ fundat lapides apud baleares primo inuēta eſt: vt ſcrib. Seruius & Vegetius: vnde poeta. Stupea torquētē baleatis veibera fundæ: Claudianus: Nunc glandes baleari ſpargere funda: ſunt. n. glandes e plūbo Glandes pilulæ ī glandis ſpeciē: q̄ fundis p fonditores mittebātur in hoſtes ſaluſtius in iugurta: Pars eminus glāde aut lapidib⁹ pugnare: Ver. Pars maxima glādes liuentis ſpargit plūbi. Et Seneca in quæſtionibus naturalib⁹. Liq̄ſcit excuſſa glans funda: attritu aeris velut igne liq̄ſcit. Tales nūc mittunt̄ machinulis qbuſdā q̄s & ſpingardas & ſpīgardæ ſcloppetos neoterici appellāt: Pli. vero fundam nō balearicos: ſed phœnicas ſcribit īueniſſe. Balearici qdē optimi fūditores iudicati: vt eſt apud Diodoꝝ: nā a teneris ad fūdas exercebant̄: ita ne panis qdē pueris exhiberet̄ niſi fūda ſcopū pri⁹ attigiſſent: vt autores ſunt ſtrabo & Vegetius: ſcopus enī σκοπεῖν a quod eſt ſpeculari & dimi ſcopus nutiue ſcopulus notā cōſtitutā ſignificat & locū ad quē tela dirrigi ſcopulus mus: Fūda aūt vel iaculis vſi ſunt in pugna pedites leuis armaturæ quos & expeditos & velites nūcupamus. Rorarios ēt: ut pōpeius te Velites ſtatur. Funda itē genus eſt retis piſcatorii ut ſagena. Ver. in Georg. Rorarii

Atq; alius latum funda iam verberat amnem

BAliſtæ tormenta ſunt quibus ſaxa maiora & grauiora mittuntur: vt notat Marcel. Oui. in triſtibus: q̄ graue baliſtæ mœnia pulſat onus. & Metamor.

Nec leuius pulſata ſonat q̄ ferreus olim:
Cum laceras aries baliſtaq; concutit arces.

Aul. Hirtius de bello hiſpanenſi. C. Cæſaris: Simulq; baliſta miſſa a nobis turrim deiecit. Lucanus pro machina haſtam iaciente accepit: cum inquit. Neq; enim ſelis emiſſa lacertis
Lancea ſed tenſo baliſtæ turbine rapta.
Silius italicus vtramq; excuſſionem his verſibus epreſſit.
Adductis ſtridula neruis.
Phocais effundit vaſtos baliſta morales.
Atq; eadem ingentis mutato pondere teli.
Ferratam excutiens ornum media agmina rūpit: emittebat & alia: vſi Frōtinus libro. ii. ſtrategmaticon. Caputq; eius baliſta excuſſum ītra munimēta hoſtiū miſit. Seneca in naturalibus qōnibus. Nā baliſtæ quoq; & ſcorpiones tela cū ſono expellūt: primi phœnices id genus tormēti īuenerūt. Nūc vero tormēta Aenea ſaxa rotonda īmēſi ponderis vi pulueris factitii & ignis emittētia cū ſonitu nō inelegāter Bōbardas appellamus. Ipſe tñ pro bombarda baliſta vſus Bōbardæ ſum hoc carmine. Funderat aut vaſtos fumans baliſta molares.

TOrmentum generale vocabulum eſt omnium machinarum ſyra tela & id genus varia iaculantium veluti eſt ba-
Catapulta liſta. Bombarda: Spingarda: catapulta a Syris inuenta:
Scorpio ſcorpiones nūc arcubaliſtæ a Cretēſibus excogitati: qui-
Arcubaliſtæ bus ſpicula & verruta emittūtur p ſcorpionarios ſiue mauis arcuba
liſtarios equeſtres ac pedeſtres: & ſclopeti a ſclopo qui eſt buccarū
Sclopetti ſonus, per ſimilitudinē nomē adepti: & nuper a germanis (vt volūt)
ſpingardę inuenti. Lucretius Vt validis quæ de tormentis miſſa ferunt. Diuus
Hieronymus Machabeorꝝ. vi. de Lyſia duce Antiochi cōtra Hiero
ſolymam: Et ſtatuit illic baliſtas inqt & machinas: & ignis iacula &
tormenta ad lapides iactandos & ſpicula: & ſcorpios ad mittendas
Pyroboli ſagittas: & fundibula: vbi p ignis iacula Pyroboli ſignificantur: Ma
Machinæ chinæ vero ſunt artificioſæ ſtructuræ: quæq; agis cōueniunt teſtudi
ni arieti & vineæ ad expugnāda oppida paratæ: & cæteris quæ græ-
Poliorcetica co vocabulo poliorcetica vocantur de qbus Vegetius & Ammia-
nus meminerūt: Tormētorū autem vibratores iaculatoreſq; ac ma
Tortores giſtri Tortores dicuntur. Et de armamentario hactenus: Iam gra-
narium multiplicem frugum copiam viſuri introeamus.

Granarium. Caput. XI.

GRANARIVM a grano locus eſt vbi fruges ſer
uantur: Perſius in ſatyris: iam nūc aſtringas iam
nūc granaria laxes. Nōnulli horreū ab hordeo.
Horreum Pompeius a farre farreū deducit: Ouidius Hor-
Farreum rea formicæ veniunt ad inania nunq̄: Nullns ad
amiſſas ibit amicus opes. Frontinus libro tertio
ſtrategematon Quia deficere frumenta videbā
tur: horrea rota nocte circūduxerunt. Et Plinius
in Panægirico. Traiani ſtupebant agricolæ ple-
na horrea quæ ipſi non referſiſſent. Granaria ſublimata & ad ſeptē-
trionem aut aquilonem ſpectantia diſponi debent: vt monent Vi-
truuius: Plinius. M. Varro: & Columella: ita enim frumenta nō po-
terunt cito concaleſcere ſed a flatu refrigerata diu ſeruabūtur incor
Curgulio rupta. Cæteræ namq; regiones procreant curgulionem & reliquas
id genus beſtiolas: quæ frugibus ſolēt nocere: ſeruant etiam vtiliſ-
Syti ſime in ſcrobibꝰ quos Sytos vocāt vt in qbuſdā Italiæ locis videmꝰ
M. Varro autor eſt Sic cōditū frumētum durare ānis qnq̄ginta: Mi
Faba lium vero plus annos centū. Idē tradit Fabā a Pyrrhi regis ætate in
quodā Ambraciæ ſpecu vſq; ad piraticū magni Pōpei bellū duraſſe

annis circiter centũ uiginti. Quo enim ſpiritus nõ peruenit ibi non orit tinea nõ curgulio. In granariis muſipulæ diſponant ad mures capiendos: & per foramina oſtii felibus introeũdi poteſtas reliquatur: ad mures frumēta rodētes fugādos: hi nãq; occulto ſpeculatu inſidiātes exiliũt in eos & interimũt: obrepunt & in aues ſæpiculę: oculos p noctē radiantes & acute cernētes propter teniſſimum vi dendi vt ĩquit Aphrodiſæus ſpiritũ ſortiti excremēta ſua cõtegunt Græca dictione quidã Aeluros neoterici Catos ab aſtutia nominatunt: utrumq;: Myoctonos eſt fellis quod eſt murum interfector. Muſipulæ Felles Acluti Myocto nos Catos

Frugum appellatione cadit qcquid ex fructu terræ ĩ alimoniam uertimus: eaq; prima duo ſunt genera furmēta & legumina. Frumenta a fruēdo autore. M. Var. & Donato Terentiano interprete dici poſſunt omnia quæ ſpicas habēt cum ariſta: aut ſpicam muticã; legumina uero a legēdo quæ ſiliquis ĩcluduntur: Sunt enim ſiliquæ eorum thecæ modo rotundæ ut Ciceri: modo chylindraciæ vt piſo; cæteris lõgiſſimæ & pro menſura ſeminum lata: Plinius ĩ. xviii. Omnium ſatorum aut ſpicis cõtinentur vt triticũ: & mox: aut ĩcluditur ſiliquis vt leguminum: Calphurnius in Bucolicis Tãdemq; legumina plenis vix reſonant ſiliqs: ſiliquæ itē arboris cerãnię fructus quas & fabã ægyptiã quos dulcellos pueri noſtrates thecas maris nũcuparunt: Frumenta aũt Iſis in ægypto: Triptolemus apud atticos docuere: vt ſcribit Martian? capel. de nup. Philologiæ & Mercurii. cõminuēdæ uero frugis farriſq; fragmenta pilũno ſignat Italia. at Pli. cererem cũ antea ueſcerentur glande frumenta & molere & conficere monſtraſſe in Attica Italia & Sicilia ob idq; deã habitam atteſtatur: Lucre. quoq; Cereri frugum inuentionem & vini libero patri aſſignat. Frumenta Mutica ſpica Legumina Siliquæ Frumenta primo

Triticum quod ſpicis tritũ ſit vt ſcribit. M. Varro ĩ libris linguæ latinæ: de illo hęc Pli. Itaq; ſapientes agricolæ triticũ tantum cibariis ferunt. & alibi. Tritici ſemine nullũ auidius eſt nec quod plus alimēti tradat: tritico nihil fertilius eſt hoc enim natura ei tribuit quoniam eo maxime alit hominē: nã ex vno modio ſi ſit aptum ſolũ: vt in biſanzio africæ cãpo cēteni quinquageni modiũ reduntur: miſit ex eo loco Diuo Auguſto pcurator eius ex vno grano mirũ dictu: difficile creditu quadringēta paucis minus germina: miſit & Neroni ſimiliter. ccclx. ſtipulas ex vno grano. Ari. ĩ pbl. & Auice. ĩ ſecũdo triticũ nutritiũ eſſe ipēſius affirmant ĩter cuius genera eſt timeſtre: qa poſt ſationē tertio mēſe matureſcit metiturq; totis alpibus: hyemalibus puinciis notiſſimũ triticum ſimul ac eſt in horreis conditum frequentius debet moue Mirũ dictu Timeſtre triticum

ri:ne mucoris odorem contrahat ex calore: Caleſcunt enim in grā-
Papilio nariis frumenta: & papiliones generant. hii uero tineas illa roden-
Tinea tes: ita feruēs triticum podagris remedio eſt vt ſcribit Plinius Sexti
Pompei prætorii uiri patris referēs exemplum: qui hiſpaniæ citerio
Ad poda- ris princeps cum horreis præſideret correptus dolore podagrico
gram merſit ſeſe in triticum ſuper genua: leuatuſq; ſiccatis pedibus mira-
bili modo hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis præterea tanta eſt feue
ſcentis tritici in horreis vt cados plenos exſiccare dicatur.

SIliginem: vt Pli. verbis loquar: dixerim proprie tritici de
litias: candor eſt & ſine uirtute & ſine pondere cōueniēs
humidis tractibus quales italiæ ſunt & Galliȩ comatæ:
ſed & trans alpes ī alobrogū tantum aruenorumq; agro
pertinax: in cæteris ibi partibus biennio in triticum degenerat: re-
medium eſt ut grauiſſima quæq; grana eius ſerantur: ſiue ariſta eſt
Laconica excepta ea quæ laconica dicitur: rectam aūt hēt ſpicā: nec unq̄ ma-
ſiligo tureſcit pariter: exteritur in græcia difficulter ob id iumentis dari
Olyra ab Homero dicta. Hæc enim eſt quam ille uocat olyram: e ſiligine
laudatiſſimus panis fiebat: de quo iam ſatis in Cœnaculo.

Adoria FAr ador ueteres hinc adoriam laudem dixerūt q̄ glorio
ſum eum putarēt qui farris copia abūdaret: Farre enim
populꝰ romāus uſus eſt ānis trecentū cū ī Italia primus
Farina antiquioribꝰ cibus fuerit. Vnde a Farre farina: Eſt farris
Sandala genus in Gallia maxime quod Brancem nūcupant: noſtri Sandalā
grani nitidiſſimi. In cibis non ſolum bene habentium ſed ualitudi-
nariorum & ægrotantium febricitantiumq; probatur lacte amygda
lino quandoq; conditum.

Zea SPeltam græci Zeam dixere: frumenti genus eſt ut refert
Strabo quod in quibuſdam campaniæ aruis bis āno ſe-
Alica ritur: Ex ea apud maiores fiebat Alica potio ſic dicta q̄
Semen aleret corpus vt Pomp. īterpretatur: hæc Pōpei magni
ætate nō fuit ī uſu: qui Zea utunt̄ īquit Pli. nō habent far eſt tamen
& in Italia agro præcipue campano Semenq; appellatur.

Priſana ORiza ſpecies eſt frumēti folio carnoſo altitudine cubita
li flore purpureo: ex qua Italici Priſanam potionē faciūt
Horatius ī ſermonibus: Sume hoc Priſanariū orizæ. Cā
dore grani ī cibariis cōmendat̄ ad luſcula teſtucia & fri-
ctellas: Strabo libro decimo quīto de India loquens ex autoritate
Ariſtoboli dicit Orizam ī aquis clauſis ſtare factis areolis quibuſdā
eamq; eſſe ibi altitudine cubitoꝝ quatuor: multi fructus multarūq;
ſpicaꝝ: meti circiter pleiadū occaſum emūdari vt ſpelta naſci & in

Babylonio agro ĩ Bractriano: ĩ Suſio: & ĩ Inferiore Syria: Apud nos
nup ſeri cœpta: Scritur aũt mẽſe Martio & aquis clauſis irrigatur.

HOrdeum in cibis antiquiſſimum fuit: Polentam gręci ex Polenta
eo conficiunt & potum plurimæ gentes apud quas vi- Ptiſana
ni penuria eſt: quem Ceruiſiã & Zithum uocant a Diony Ceruiſiam
ſio primo monſtratum: Panem uero ex hordeo maiori- Zithus
bus uſitatum vita damnauit datumq; eſt teſte Plinio quadrupedi-
bus Ptiſanæ inde uſus laudatiſſimus: Martialis de hordeo.
Mulio quod non det tacituris accipe mulis.
Hæc ego cauponi non tibi dona dedi:
Hordeum inter primas fruges demetitur: In chalcia Rhodiorũ in- Diſticum
ſula locus quidã eſt in tantum fertilis vt ſuo tẽpore ſatum demetãt Hordeum
hordeũ: ſublatumq; protinus ferant: hordei genus eſt quod alii di-
ſtichũ: galaticũ nõnulli uocãt vt ſcribit Columella ĩ ſcd̃o: Põderis
& cãdoris eximii adeo vt tritico mixtũ egregia cibaria familię p̃ſtet

SEcale nigricia triſte gracili ſtipula prouenit uerum fœcũ
da ad arcendam famem tantum utile: nam precipuum
eſt pondere: panis ex eo non probatur ſola tenaci amari
tudine quam mitigat Far admixtum & tamen ſic quoq;
ingratiſſimus uentri eſt: Apud Inſubres & circumpadanos: mili-
um illi miſcetur panemq; meliorem præſtat. Secale autẽ licet ama- Cis
rum admittit uermiculum rodentem frumenta qui Cis dicitur: vt Ips
Ips uites: Sis ueſtes: Trips ligna: & midas fabã de quo Theophra- Sis
ſtus & Plautinum illud in Aulularia: reperi non quod in faba repe- Vrips
riſſe pueri clamitant. Midas

MIlium miliariæ auiculæ nomen dedit ex eo panis fit mul-
tifariam & quidem perdulcis: qui priuſq̃ refrigeſcat ſine
faſtidio poteſt abſumi vt teſtatur Columella in ſecundo Indicum
Eſt & Milium quod Indicũ nominabimus ex India adue Milium
ctum neoterici milicam dicunt colere nigrum ſiue rubrum & vt Pli Milica
nius inquit amplum grano: harundineũ culmo adoleſcit ad pedes Lobæ
altitudine ſpetem pregrandibus culmis: Lobas uocãt: omnium fru Panicum
gum fertiliſſimum: Milio Panicum haud granis diſſimile predenſis Paniculæ
tantũ aceruatur granis: & paniculis lobuliſue quodammodo race Mel frugũ
matur: ex eo panis raro fit: at coquendo omni frumento magis cre Siſama
ſcit: Diocles a frugis dulcedine mel frugum appellauit Inter frumẽ Lobulæ
ta æſtiua eſt & Siſama numeranda ex indis ueniens. Eſt & Auena Auena
quæ ad cibaria fere iumentorum ſeritur. Eſt Git quoq; nigellum: & Git
Lolium peſſimum uertiginem & uomitum inducens. Lolium

Emortualis dies

Faba parētalibus

FAba hebetat ſenſus iſomnia facit ob id Pithagorica ſententia in cibis damnata: ſiue ꝙ animæ mortuorum ſunt in ea: qua de cauſa & parētalibus & Emortualibus interdum diebus adhibetur: Flamen quoq; dialis vt ſcribunt Feſtus & Varro apud Romanos Faba non veſcebatur: nec illam quidē tāgere nominareue iure poterat vt refert Aulus Gellius quoniam in eius flore litteræ reperiuntur quæ luctum & lamentationē indicāt vt tradit plinius. Quin etiam Herodotus autor eſt Aegiptios fabam in ſua terra neq; admodum ſerere: neq; natas aut crudas aut coctas comeſſe. Sacerdotes uero nec aſpicere ſuſtinere haud mūdum id legumen eſſe arbitrātes: vnde facile crediderim Pythagoram philoſophum qui in ægyptum diſcendit gratia profectꝰ ſacerdotum arcana myſteria cognouerat fabas damnaſſe: quid aūt ſuper hac re ſenſerit Aulus Gellius in noct. att. & alii & qd Cyamus ſignificet nō me preterit. Fabæ genera ſunt albicans & nigra: hinc fabis uſus eſt Pericles ad ſortem: cum athenienſes milites in obſidione Samiorum tedio afficerentur: nam quibus alba faba obuenerat epulari: atq; in ocio eſſe permiſit cæteris pugnantibus iccirco poſteri dum uoluptatibus indulgebant illum diem ab alba faba nūcupare erant ſoliti: vt ſcribit Plutarchus: Aliter more thraciæ gētis albus lapillus fauſtos dies: niger infœlices notabat. Quod in ſummo fabæ nigrū adhæret hilum appellāt: id quia minimum nullius eſt præcii pro nihilo ponitur Cicero Syſiphus uei ſat ſaxum ſudans nitendo nec proficit hilū: At eius folliculi Valuoli dicuntur autor Feſtus: apud nos freſſa in cibis non improbatur oleo & aromatis condita: conchen quidam credidere: vnde Martialis.

Fabæ genera

Albus dies

Hilum

Valuoli

Faba

Conchis

Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta.

Lautorum cœnas ſæpe negare potes: Quo diſticho fabaceam uiridem alii interpretātur nonnulli genus leguminis apud Iuuenalem

VIcia arua pingueſcunt ſiccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime deſiderat: vt refert Plinius: ad triplicem vix prouenit fructum cum cætera legumina prouentum habeant uberiorem: unde Maro tenuem fructū uiciæ dixit in georgicis. Eſt autem a uinciendo quod item capreolos habet vt uitis: quibus ſurſum uorſum ſerpit: & ſcapum lupini aliumue calamum ad quem hæreat ſolet uincere: vt ſcribit. M. Varro in re ruſtica: ab ea Viciarium cribrum recte dicemus quo Vicia ipſa e frumēto ſi mixta fuerit tolitur: At Viciarium erit plantarium uicium ad uiuiradices faciendas quæ poſtea tranſferantur ad arbuſta.

Scapus

Viciarum cribrum

CIcer apud nos tria habet genera:album:ſubrubens& ni-
grū de qbꝰ Auicēna ī ſecūdo Et & Cicercula ī æq̃les an- Cicerula
gulos habēs ueluti piſum:& cicera hominibꝰ nō inutilis Ciceta
neq; ī iocūda ſapoꝛ:q̃ a cicercula colore tm̄ diſcernit:nā
& obſoletior eſt & nigro ꝓpior: vt tradit Columella diſciplinæ ruſti cicerones
cæ ſecūdo:a ciceris ſatione:ſi Plinio credimꝰ:Cicerōes nomē acce Lentuli
pūt:ſicut a lēte Lētuli:a faba Fabii:a piſo Piſones cognoīa traxerūt Fabii pi-

PIſum folia habet lōgiora qualia Eruiliæ:caules ſpargun ſones
tur p terrā:qui ſi adminculū nō habuerint deterius ꝓdu
cūt:ſeri debet terra facili & ſoluta locis apricis: eſt enim
frigoꝝ impatiētiſſimū:eruilia ipſa eruo minor eſt.De il- Erulia
lo hæc Piniꝰ Nec erui operoſa cura eſt: hoc āplius q̃ uicia rūcat & Eruum
Ipſum vim medicamini obtinēs:qppe p eruū diuū Auguſtū curatū
epiſtolis ipſius memoria extat. Ariſtoteles ī tertio hiſtoriæ aīalium
ſcribit eruū lacti copiam ruminātibus præſertim augere.

LEns duo genera habet in ægypto nigra altera rotūda:ut
notat Plinius:conſtat æquanimitatem fieri ueſcentibus
ea:optima naſcitur circa Peluſium oppidum:a quo Nili
oſtium pelu nomē accepit. Vergilius Nec peluſiacæ cu
ram aſpernabere lētis Auſonius de monoſyllabis: Et peluſiaco de
ſemine plana teres lens. At lendes capitis aīalia dicētur Serenus. Lendes
Vnda maris Lendes capiti deducit iniquas
Et quicquid crebri defendit ſilua capilli.

FAſiolus quem poeta in georgicis faſellum uocauit uelo Faſellus
cis eſt digeſtionis & egreſſionis:mala inducens ſomnia
vt eſt apud Auicēnam libro ſecundo. Phaſellus item na
uicula. Proptius. Sedat it placida uela phaſellus aquas:
& Papinius ſiluarū tertio Quæq; ſecuturā religent poſt terga phaſel
lū. Eſt aūt faſciolus cūctis leguminibꝰ cādidius vnde in ſenatu no-
ſtro parmenſi eo refragamur:cum faba nigra ſuffragemur.

LVpinioꝝ & homini & q̃drupedū generi vngulas habēti
vſus cōmunis:nā bouē unū modiū ſinguli vt ſcribit Pli. ſa
tiāt ualidūq; p̄ſtāt:homini aūt ī aq̃ maceratꝰ poſt coctio
nē ꝓ cibario ē: aliter amaritudine genuina īprobaꝛ. Vn̄
nō iurbane Nicolaꝰ Rauacaldꝰ mihi auūculꝰ ſapiētie vir cōpoſitiſ- Nicolaꝰra
ſimæ dicere ſolebat:litteras homini præſtare quod aqua lupinis. uacaldus

VAnnum iterpretatur Nonius quo fruges uentilātur. At Lr̄æ hoī
M. Var. per diminutiouem uallū:q; cū ipſum iactant uo Vallum
lāt leuia. Adiecit idē uentilabrū eſſe quo uētilatur in aere Vētilabrū
frumētū:Feſtus Pompeius Velabrū ea ratione qua eue- Velabrū

latum euentilatũ dicitur:vnde.M.Varro rei ruſticæ primo:His in⸗
quit tritis oportet e terra ſubiactari vallis aut ventilabris cum ven⸗
tus ſpirat lenis:Ita fit vt quod leuiſſimum eſt in eo atq; appellatur
Acus acus euannatur foras extra areã:ac frumentum quod eſt pondero⸗
ſum purum veniat.Et Diuus Hieronymus Mathęi ac Lucæ tertio:
Cuius ventilabrũ in manu ſua:& permundabit aream & congrega
bit triticũ in horreum ſuum:Vbi Nicolaus interpres vẽtilabro di⸗
Pala xit in Paleſtina cõtra ventum purgari frumenta veluti nunc pala.
Vẽtillator Columella quoq; libro diſciplinæ ruſticæ ſecundo in eadẽ ſignifica
tione accepit:qui & ventilatorem vocat eum qui per longiuſculum
ſpatium iactando in area contra ventrem fruges purgare conſue⸗
uit.Dicitur & fœminino genere vannus hinc poeta:& myſtica vã⸗
nus Iacchi:id eſt cribrum areale inquit Seruius.

CRibra e pellibus fiũt vt plurimum ſuillis crebris pertuſa
Frumẽta⸗ria foraminibus ad frumẽta purganda:vnde frumẽtaria di
cunt:Apuleius aſpernati latrones clamorem abſonum
Cribra meum cedẽtes hinc ĩde miſeꝶ coriũ nec cribris iam ido
Aquã cri⸗bro neũ relinquunt:Hinc in adagio eſt aquam cribro haurire qui fruſtra
operant mercedes in pertuſum mittentes(vt dicitur)ſaculũ:quo⸗
niam aquã & id genus cætera liquida vel minuſa tranſmittit:Plaut⁹
in Pſeudolo:Nõ pluris refert quã ſi imbrem in cribrũ geras.Vñ de
monactos cũ e duobus philoſophis ĩperitis vidiſſet alterũ q̃dã ab⸗
ſurda percũctãtem:alteꝶ nihil reſpondentem:ad amicos conuer⸗
Tuciæ miraculum ſus:Non hoꝶ inqt vobis videt alter hircum mulgere alter cribrum
ſupponere eſt apud Lucianũ:& Pli.libro.xxviii.miraculũ referens:
Cribrare Extat Tuciæ Veſtalis ĩceſtæ p̃catio qua vſa aquã tulit in cribro ãno
Excreta vrbis ſexcẽteſimonono:ĩde cribrare eſt frumẽta cribro purgare:ex
Farinaria cui⁹ ptuſura excreta purgamẽta decidũt:Sũt & cribra q̃ e ſetis equo
Setacea rum a gallis farinæ a furfuribus ſeparãdæ gratia excogitata Farina⸗
Pollinaria ria ſetacea & ſubcernicula dicunt:hiſpaniæ vero e lino excuſſoria &
Subcerni⸗cula polinaria inuenerũt:a Polin e polinaria appellata & Polintores qui
pollinem faciũt:Nonnulli ab incernendo hoc eſt cribrando incer⸗
Excuſſoria nicula dixerunt quibus frumenta emundamus : Plinius in octauo:
pollitores Decretum fecerunt ne frumentarii negociatores eum ab incernicu
Incerni⸗cula lis arcerent:Cribrum autem græce Coſcinon:vnde Conſcinoman
tia diuinatio per cribra fœmellis & ruſticis peculiaris.

Coſcino⸗mantia SExtarius menſuræ genus apud nos triuialiter appellatur
Chorus quo vt metiri poſſint frumenta & complura alia vtunt:
antiquitus tã aridis q̃ liquidis ſeruiebat : veluti chorus
Modius in Iudæa ex modiis:Modius ipſe capit duo & viginti ſe⸗

ſtertia:modiolus quartã partẽ ipſius modii: at Medimnus ſex mo- Medimnꝰ
dios alii medimnũ modium interpretantur:variæ ſunt enim ſuper
huiuſmodi mẽſuris ſentẽtiæ pro locorũ cõſuetudine prolatæ:vt ho
die quoqꝫ videmus:Hemina quoqꝫ dimidiũ ſextarii in arridis & liq- Hemina
dis quæ Minæ:Marcus Cicero officiorũ ſecũdo:Si emere inquit ſe-
xtariũ aq̃ Mina cogeret:Aulus.G.noctiũ atticariũ tertio.Si ſextario Mina
hemina fuſa ẽ nõ dimidiatũ ſextariũ fuſũ dicẽdũ ẽ:ſed dimidiũ. Et
Pli.ĩ.xviii.Quartarii faris aut heminæ cõferẽte populo: Vbi quar- Quartariꝰ
tariũ noĩauit q ſextarii q̃rtã ptẽ cõtinet:Verũ a maioribꝰ vrna dice- Vrna
batur quatuor capiẽs ſextarios:ſicut cõgiꝰ ſex:a quo Nouellius Tri Congies
congius Mediolanẽſis potator egregius cognomẽ traxit tribus Cõ
giis vno ĩpetu ſiccatis:Sextarius ipſe vncias viginti:vt ĩquit Feſtus.

RAdium a radendo vt nomen indicat dicemus quo mẽſu
ras radimus & deiecto cumulo coæquamus:Plautus Dii
deæqꝫ omnes tãtã nobis lætitiam tot gaudia ſine radio
cumuletis:nõnulli Hoſtorium:quo præcipue vtimur ad Hoſtoriũ
frumenta cum veneunt & legumina corradenda.

CVleus ſaccꝰ e corio linea tella uel canabia quẽ ad frumẽ Saccus
ta portãda & ĩnumeros vſus hẽmꝰ.Pli.ĩ.vii. Iuniꝰ valẽs
meruit ĩ ꝑtorio diui Aug.cẽturio vehicula cũ culeis do-
nec exinanirent̃ ſuſtinere ſolitꝰ:ſaccꝰ ipſe ꝑ ſiĩitudinẽ vt
volũt a ſago ueſte militari æq̃liter lata nomẽ mutuat̃ Diuꝰ Hero.de
Iuditha hebrea muliere q̃ Holophernẽ ĩterfecit vt̃ Aſcopã ꝑ culeo Aſcopa
utreue poſuiſſe:Culeꝰ itẽ genꝰ mẽſuræ.xl.capiens urnas: Vñ Doliũ
ſeſqculeare legimꝰ:& Culeꝰ patricidaꝝ pœna : Eculeũ ãt in ſuppli- Eculeus
ciis:& aculeũ ĩ ueſpis crabonibꝰ ac apibꝰ ſciũt oẽs:A frumẽto ſaccũ Aculeus
frumẽtariũ dicemus quẽadmodũ apud ueteres a uino uinariũ quo
Vina ſpiſſiora colabãtur:& a niue niuariũ : de quo Martialis. Atte-
nuare niues norũt & lintea noſtra Frigidior colo nõ ſalit unda tuo.
Sed iam tempus eſt vt per Turrim ad faſtigium aſcendamus.

¶ Turris & tectum. Caput.XII.

TVRRES Cyclopas primos inſtituiſſe placuit
Ariſtoteli: at Theophraſto phœnices Ouidius
Cybeli magnæ deorum matri inuentionem tri-
buit:quod ideo fingitur qa tellus eſt in qua ſunt
urbes turritæ: vt Lucretius & Diuꝰ Auguſtinus
teſtãtur:Dicũtur autem a toruis ſecundum Var
ronem ſiue a terẽdis hoſtibꝰ quẽadmodũ arces
ab arcendis:nam ad defenſionẽ & tutelã in altũ Arces
turres erectæ ſunt:Eſt & in eis columboꝝ ſedes

Martial.í tertio:Sonatq; turres plauſibus columbarum: Plinius de columbis:Earum amore inſaniunt multi:ac ſuper tecta exedificant turres his nobilitatem & ſingularũ origines narrát Vetere iam exẽplo.L. Axius eques romanus ante bellum ciuile Põpeianum denariis quadringentis ſingula paria uenditauit:vt Marcus Varro tradit:Et Palladius Columbarium íquit accipere poteſt vna ſublimis turicula in prætorio conſtituta leuigatis ac dealbatis parietibus:nã colore albicante præſertim delectãtur columbi.vt refert Columella: Ouidius. Aſpicis vt ueniant ad candida tecta columbæ Accipiat nullas ſordida turris aues:Hinc loca earum tectorio & albario incruſtanda dealbandaq; eſſe tradiderunt:ſiue ne muſculi ita facile írrorepant:qui ouis pulliſq; columbinis ſolent obeſſe:Proprie autẽ locus in quo columbæ habentur Periſterotrophium græce eſt latine columbarium:nam periſteris columba:Inde periſtereos herba columbis admodum familiaris:A culminib⁹ dictas exiſtimat Varro q; propter timiditatẽ turres & ſumma loca petant:nonnulli a uoce primis ſyllabis correſpõdente.Mirum eſt quod legimus Columbas ueneri dicatas coniugii fidem non uiolare communemq; ſeruare domum niſi cælibem aut uiduam relíquere & imperioſos mares ſubinde etiam iniquos ferre:ſuſpitionem tamen eſſe inter eos adulterii q̃uis natura non ſit:uiuũt annis octonis quemadmodum turtures:Nidificant uel in foraminibus parietum uel í locis diſtinctis lateribus tabelliſue:quæ loculamenta & columbaria dicemus:Sed & fictilia & e uiminibus non improbantur: In magnis rebus internunciæ fuere quod innuiſſe uidetur Iuue.Tanq̃ a diuerſis partibus orbis anxia præcipiti ueniſſet epiſtola penna: nam epiſtolas annexas pedibus obſidione Mutinenſi in caſtra conſulũ pertulere Dec. Bruto mittẽte autore.Pli.& Frontinus ſcribit Hirtium litteras collo columbæ ſeta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obſeſſum ad Antonium miſiſſe.Eſt columborum genus vilaticum qui ſaxatiles & liuiæ:ſunt Miſcellæ:ſunt Palumbes in arboribus nidificãtes & campos hatantes:hinc dixit Ariſt.in primo hiſtoriæ animalium campos palumbes:mõtes Vpupæ:cum hominibus columbi habitant:per quos domeſticos ſiue Cellarres intelligit:cibo domeſtico contẽtos:& intra ædes menſtra fœtura paſſim nobiſcum diuerſantes:quorum pulli præcæteris commendantur in cibis Pipiones uocant: Palumbes ipſi torquem collo preferũt:Inde torquati:Mart. Inguina torquati tardant hebetãtq; palumbes.Non edat hanc uolucrem qui cupit eſſe ſalax.Turris autem ita cõtignationibus innumeris creſcere ita in altum tolli poteſt: vt ipa ſola ſit tota fere dom⁹

Marginal notes: Columbi; Colũbatium; Periſterotrophium; Loculamenta; Saxatiles; Liuiæ; Miſcellæ; Palumbes; Pipiones; Turris tota domus

In imo cellulæ pennaria vel vinaria: mox per gradus cœnatio cubicula coquina bibliotheca armamentarium (reliqua taceo) haberi poſſunt ſatis commode: Ex huius igitur tecti quæ ſequitur diſpoſitione: quorumcu̅q; tectorum concatenationi neceſſaria notabis: ſiue pectenata ſiue teſtudinata magis placuerint.

Tranſtra tigna quæ tranſuerſa a pariete in parietem porriguntur autore Pomp. dicere conſueuimus. Vitru. architectus in. v. Trabes etiam ſupra columnas & paraſtratas & antas ponuntur in contignationibus tigna & axes ſub tectis ſi maiore ſpatio ſunt & tranſtra & capreoli: ſi commoda columen & canterii: ſed & ſedilia in manibus hoc nomine ſignificamus: ſi tigna extra columnas & parietes extendantur Menianum faciunt quo genere ſtructuræ ſuperiora amplianturː Menius inuentor illi nomen impoſuit. Tectum vero ipſum eam proprie partem notat quæ domum tegit ſed pro vniuerſa domo ſæpicule ponitur: pro omni loco vſurpatur in quo tecti habitare poſſumus cuiuſcu̅q; cæleſtis iniuriæ ſecuri du̅modo nec fulmen erumpat nec ruant muláres: Diuus Hieronymus Domata tecta plana & ſolaria interpretatur: A tecto architectos dicimus: qui probe norunt ædificia diſponere: hi ſint pluribus diſciplinis ornati: litteras habeant nec quidē nimis triuiales: calleant geometricas dimenſiones: arithmetricen prius edocti: teneant aſtrologicas ratiōes a muſica medicina pictura non alieni: Architectus enim non debet nec poteſt eſſe grammaticus vt Ariſtarchus: ſed non a grāmaticus: nec muſicus vt Ariſtoxenus ſed teſte Vitru. non Amuſos: nec pictor vt Apelles ſed graphidos non imperitus: nec plaſtes vt myron ſeu polycletus: ſed rationis plaſticæ non ignarus: nec denuo medicus quēadmodū Hippocrates: ſed non Aniatrologitus: nec cæteris doctrinis ſingulariter excellens: ſed in his non imperitus.

Menianū
Tectum
Domata
Solaria
architect⁹
A grāmaticus
A meſos
Aniatrologetos

Tibicines ī ædificiis tigilla ſunt ueluti Pillæ ſtelæue & paraſtatæ tecta iuuantia: dicti a ſimilitudine tibiis canentiū vt Pomp. teſtatur: quia ſicut iſti ſuſtinent atq; iuuant cantantes ita illi ſuſtentat ædificia luue. Nos colimus vrbē tenui tibicine fultam: Intextrina quoq; tibicines ſunt: Naſo in faſtis: verſabat ſtantem tibicine: At capreoli a ſimilitudine capreolorum quibus vites & cucurbitæ adhærent ramuſculis erunt tigna tectum concatenantia. Paraſtatæ vero proprie vt quidam volunt lapides pilarum fere modo appoſiti colu̅nis: nam & aliis apponuntur: A pila opilare eſt Pilis uel ligneis uel lateritiis rectū firmare. Seneca terremotus inquit pilas operibus ſubditas diſſipat: & ædificia pilatim

pilæ paraſtatæ
Capreoli
paraſtatæ

Pilæ æhere Vitruuio: Pilæ quoꝗ formas ſpericas notant; quales ſunt pi-
læ pugillatoriæ:& illæ quas Scarabei in iumentorum ſtercus emiſſo
(vt dicit̃)ſpermate rotũdant:& auerſis pedibus volutãdo condũt:
Hinc Auſonius nõ ab re Marcũ neſcio quẽ poſticonẽ emaſculatio-
Scarabem nem pediconẽ ue in illa Pithagorea Palingeneſia ideſt regeneratio
Palinge- ne ſcarabeum futuꝝ aſſeueranter affirmat.
neſia D Elitia tignum eſt quod a culmine ad tegulas angulares
infimas verſus faſtigiatum collocatur: vnde tectum de-
licatum:& tegulæ deliciares: inquit Pompeius.

T Emplum tegillum notat quod in ædificio trãſuerſum põ
Canterii nitur ſudra canterios. Vitr. archi. lib. v. Et canterii pro-
Fanum minentes ad extremam ſuggrundationem: ſupra cante-
Lituus rios templa. Sunt enim canterii & tigna in tectis adhuc
nomen priſtinum retinentia non formam tamen (vt videtur) ſpe-
ciemue. Templum item ædificium deo ſacratum: quod fanum a fa
no dixerunt:& locus manu auguris bacculo incuruo qui eſt lituus
ad captanda auguria deſignatus: vnde extemplo & contemplari
Imbrices deducta. Pompeius. Imbrices inquit regulæ ſunt quæ tranſuerſæ
aſſeribus & tegulis interponuntur: vbi per aſſeres canterios noſtri
temporis etiam intelligemus.

I Mbrices quas tegulas a tegẽdo paſſim appellamus dicũ-
tur ꝓprie quibus incuruis domus ac ædificia tegũtur:ut
a pluuia ſole reliquis huiuſcemodi defendanẽ aquam re-
ceptam dedecẽdo: hinc Strabo lib. xv. ſcribit ſeleuciam
imbricibus nõ vti cũ imbribus careat. Ouidius. Tunc quoꝗ cũ ſolẽ
Tegulæ nondum ꝓhibebat & ĩbrem tegula: Primus cyniras Agriopæ filius
tegulas quæ planæ ſunt inuenit. Tabulis pro maiori parte apud ve
Tabernæ teres domos tectas fuiſſe indicium eſt ꝙ inde tabernæ appellatæ:&
Plinius ſcribit ex Cornelii nepotis autoritate Romã ſcãdulis oper-
tam vſꝗ ad regis Pyrrhi bellũ annis quadringẽtis ſeptuaginta: nam
Scandulæ ſcandulæ quaſi ſcindulæ tabellæ ſunt: non ferra: ſed bipẽnibus ꝓdu
Plancæ ctæ trunco deſecto veluti plancæ: quibus ad plurima vtimur: vnde
Tectum tectum ſcandulare Apuleio: niſi potius a ſcãdendo. Alii cruſtis mar
ſcãdulare moreis tecta contegunt: vt omnes fere mõtium accolæ: plumbeis
Diuerſitas quoꝗ laminis nõnulli: ſeptentrionales populi harundine: hinc Pli-
tecti nius. xvi. Principatum in his tenebunt harundines belli paciſꝗ ex-
perimentis neceſſariæ: atꝗ etiam delitiis gratæ. Tegulo enim ea-
rum domos ſuas ſeptentrionales populi operiunt: durantꝗ eius al-
Canitiæ ta tecta. In reliquo vero orbe & cameras leuiſſime ſuſpendunt quæ
cameræ inde canitiæ nominantur. Diximus & apud indorum populos e ſu-

perficie teſtudinum habitabiles caſas contegi:& apud ichthyophagos oſtrearum & cæterum conchis cooperiri Græci ſubdiala pauimenta excogitauere quibus domos tegerent locis maxime repetentibus:qualibus nunc vtitur campania:mauri ſcirpis paluſtribus ſua mapalia:quæ nos tuguria & gurguſtiola:germani materia informi citra ſpeciem aut delectationẽ domos cõtegunt:nam penes illos: vt ſcribit Cornelius Tacitus:tegularũ vſus non habet.Culmis vero antiquiores tecta concinaſſe etiam ſcriptorũ monumentis apparet: vnde & culmina nomen traxere.Seneca ad Lucilium.Culmus liberos texit:ſub marmore atq; auro ſeruitus habitat. Mapalia

Pectenatum tectum dicemus in duas partes deuexum a ſimilitudine pectinis:quemadmodum teſtudinatum in quattuor:de quo Vitru.archi.in ſecundo Tecta recidẽtes ad extremos trãſtra traiiciunt gradatim contrahentes:& ita ex quattuor partibus ad altitudinẽ educunt medio metas quas luto & frõde tegẽtes efficiũt barbatico ritu teſtudinato tecto tuguriorũ viſcẽtem ficũ a rore & ĩterdum pluuia defendunt. Teſtudinarium

Stillicidium qd ſignificet oſtendit Vitru.archi.lib.ii.ſic ſcribens.Faſtigia facientes luto inducto proclinatis tectis ſtillicidia deducebãt:nomẽ a ſtilla mutuaẽ:ut docet Seruius honoratus.Per id enim ſtillæ decidũt in ĩpluuiũ ſtilla ipſa per diminutionẽ eſt a ſtiria quæ guttam pendẽtem notat Pli.diſtillantes hiberno gelu ſtirias.Rhenius palæmon grãmaticus Vicẽtinus ĩterrogatus quid ſtilla a gutta differet.Gutta inquit ſtat: ſtilla cadit:autor Euſebius in cronicis.Quæcũq; autem ſub ſtillicidio tectis affiguntur ex opere figlino antefixa dicuntur. Stilla Stiria Gutta Antefixa

Subgrundia partes tecti prominentes appellamus:quæ græce γεσσα:hinc hypogeſſon aizoi genus in ſubgrundiis fere naſcẽs nomen accepit:vt Plinius in.xxv.interpretatur.Labeo proiecta inquit ſunt quæ ita prouehuntur vt nuſq̃ conquieſcant cuiuſmodi ſunt Meniana & Subgrundia: quæ vero haberent aliquid vbi congeſcerent Immiſſa non proiecta vocabantur:vt ſcribit Labolenus iurecõſultus de uerborum ſignificatione.Suggrundaria uero antiquiores dicebant ſepulchra infantium qui nec dum.xl.dies impleſſent:autore Fulgentio. Geſſa Hypogeſſon Suggradaria Proiecta Immiſſa

Tubuli per diminutionẽ a tubis dici poſſunt canaliculi ſiue potius ligna canaliculata:quæ ſub ſtillicidiis ponunẽ ĩbrium gratia ad ciſternas colligendorũ ſiue in vna tantum impluuii parte:aut extra impluuium deriuando=

rum;ne ſtillæ cadentes lateritium marmoreumue cauedii pauimen
Tubi tum corrumpant: Proprie tamen tubi teretes ſunt: canales uero a
Canales cannæ ſimilitudine: quas nauicellas triuiater appellant ſemirotun-
di: uel potius ſemiteretes aptiores ad quas pluuiales colligendas:
ut tubi ad meatus ſubterraneos: Pli. Pinus piceæ & alni ad aquarũ
ductus in tubos cauantur: Verum diuturniores ut eſſent e plumbo
ueteres factitarunt.

CVlmina faſtigia & ſummitates ædium inde nomen tra-
xerunt ꝙ ante uſum regularum tecta culmis tegebant:
ueluti etiam hac noſtra ætate pagani in tuguriolis con-
ſueuere: Faſtigia ipſa ſummitates ædium ſunt & uirorũ.
Suetonius in Auguſto: ut ſupergreſſa faſtigium templi ad cælum
uſq; ferretur: ſed etiam ſcrobium faſtigia dixit uates Andinus. Pro-
Faſtigium prie tamen faſtigium eſt quod erigitur a tota parietum latitudine
Columen ſenſim in acumen: non aliter q̃ forma pyramidalis in quo columen
tignum culminarium ponitur: hinc. M. Cicero Officiorum tertio:
Operi incohato prope tamen abſoluto tanq̃ faſtigium imponimus
per quod finem uoluit ſignificare.

A FASTIGIO igitur huiuſce domus meæ a fundamentis incœ-
ptæ impoſito: libellam: normam: perpendiculum: marculum: trul-
lam: dolabram: aſciam: terrebellum: ſerram: roncinam: circinnum:
ſecurim: & id genus cætera arma fabrilia opere pacto colligens de-
ſcendo ſtructuram miraturus: an ad amuſſim erecta ſymetriæ cor-
reſpondeat: Sed quoniam de ædificio cementarius redemptor nõ
iudicat ſi qui ociates uidendi gratia intrauerint(modo liuor abſit)
iudicent meo periculo an ſit eleganti ſpecie frequentanda: an caco
dæmonibus penitus incurſantibus deſerenda. Ipſe equidem cum
Grapaldi aurea illa Neroniana(quod ſine arogantia dictum ſit)Hanc Gra-
na paldinam qualiſcũq; ſit non permutauerim: cui te imprimis iudicẽ
patronum(ſi meretur)& aſſertorem nuncupo. Neq; enim me fallit
fore aliquos ex his qui meliores damnare malunt q̃ imitari: qui ex
genuina ſophiſteia hæc noſtra acutis naribus contracto ſupercilio
caperata fronte condemnent: non cogitantes quãlibet domum:
omni etiam(ut uidetur)parte perfectam quandoq; perſtillare.

Franciſci Marii Grapaldi Poetæ
Laureati: de partibus Aediũ
Libri Expliciunt.

¶Franciſci Marii Grapaldi Poetæ Laureati De verborum expli- catione: quæ in libro de partibus ædium continentur.

IN Libro de Partibus ædium pluſcula deſidera-
ri audiebam: & illa cum primis quæ conſulto tm̃
nomine tenus illic a me ſubmoſtrata: & quaſi di-
gito (vt aiunt) indicata ſunt: quo legentium cõ-
iecturæ in requirẽdo acuerẽtur: Ea ipſa Diis opi
tulis bene volentibus nũc interpretari: & in hoc
lexico tanq̃ corpore membris bene cõſtituto diſ
ponere nõ eſſe ab re: non ab operæprecio viſum
eſt: additis interſpreſſiſq; nõnullis interdum ra-
ris: ſelectis & ſuaue olentibus floſculis ad rem facientibus: ac qbuſ- Parerga
dam quaſi parergis venuſtantibus: ita vt non ulterius multum cola
tis utriſq;: etiam ſi parce & breuiter omnia deſiderari poſſit. Sed fœ
lices inqt Fabius eſſent artes ſi de illis ſoli artifices iudicarent: quã- Dictum
do omnes ſutores (alios taceo) non vno modulo: non eodem co- Fabii
rio: non æque boni artem exercent: & rarus datur calceus: cui imbe Sutores
cillis non ſit vel ligula: verum ſutor ipſe veteramentarius ſupra cre-
pidam etiãnum iudicat plerũq;: & ſcalpro ſubulaq; confodit & ſecat
ea quibus nec honorarius arbiter eſt. Vtinam non idem eueniret in
litteris. Sed euenit q̃ alia in re ſæpius & peruicacius: Indoctus quiſq;
ſibiipſi doctus videtur: inq; alienis æſtimandis Lynceus tam cernit
acutum: q̃ aquila aut ſerpens epidaurius: & multi (vt dicitur) Manii Manii Ari
aritiæ: attamen ſcribendum omnino: publicæ omnino vtilitati pro tiæ
viribus conſulendum: demiſſi profecto & puſilli habendus eſt ani-
mi: qui timeat reprehendi quæ nondum ſcripſerit: q ue ſcripta con-
dat tineis metu viperinarum linguarum: & nigræ ſucco loliginis:
cum obtrectatores: carptores: maleuoliq;: quibus nunq̃ caruit mũ
dus: nunq̃ cariturus eſt: ex nulla occaſione ſuſcitent occaſionem: &
ſandalium vel ſubſtrepere: vt ille ille Momus: calumnientur. Ple- Momus
roſq; omnes etiam magni nominis: etiam ſermonis caſtiſſimi: etiam
bene eruditos qui ante nos ſcripſerunt video nota vel vna inſcri-
ptos. Suus cuiq; attributus eſt error: optimus ille qui paucis mini-
miſq; vrgetur: Meminiſſe vero meminiſſe inquam oportet in his quæ
doctrinæ ſunt: non eloquentiæ: acre ingenium: emunctũ iudicium
ſolertem diligentiam eſſe perq̃ neceſſaria: & hoc vno præſertim (vt
homonyma: etymon: aliaq; omittamus) quod librorum fere om-
nium volumina mendis librariorum ac ſciolorum ſcatent inextrica
bilibus: quæ doctos etiam ſæpe fallunt vel intricant: hallucinari in-

terdum:claudicareq́ compellunt. His igitur quæ infabre fortaſſis
inter ociādū a ſtudiis humaniorib⁹ iampridē feriatus excudi:quæq́
nūc publicando ſub cēſura nō vna emitto:iudices nuncupo tecum
primis doctrinæ cōpoſitiſſimæ:auctoritatis ampliſſimæ virū princi
pē:cæteroſq́ omnes litteris rarioribus oppido q̄ peritos : ac bene
Vulgus initiatos:Profanum & profeſtū(ut ille)uulgus arceo:imprudēs eſt
peruicaci pertinacia:ſine ratione ſine iudicio:Laboraui autem totis
vt dici ſolet neruis circunſpectando:excutiēdo:penſitando : caſti-
cādo ſingula:ne ullū daretur offendiculū:ſed Dii nō ſumus:augu-
ror nihilominus e rabioſulis illis uel aliquos adlatraturos:baubent
quantū uelint:modo nō demordeant:modo ſaturi non fiant: Vnū
oro:quiſquis hæc legerit:ſi modo ullus legerit:culpet vt uult mala
dum bona tamē ſi quæ ſunt : laude ſua nō defrudet. Cauimus nos
impendio ne quēq̄ (quod peſſimi eſt ingenii)uellicaremus:nec eo
tamen animo vt noſtris æque parceretur:vt errata ſi ſunt aliqua cō
donarent: haud placuit unq̄ mihi : & nūc qdem ueluti malū malū
abominor:alienę nomini detrahere:meiſq́ (quod ſolent plurimi a
ſe inuentis quæ iactitant) arroganter applaudere:dandus ſi quidē
Plauſus eſt aliena manu Plauſus:Sed cæca nimirū eſt illa philautia. Scribi-
Philautia mus nos ingenue:& candidiſſime eruditionis publicæ:non aucu-
pii priuati:non ambitionis gratia quæ ſentimus:Sentiant quicquid
uelint ſeorſum a noſtris alii non hic reprehendimus : neq́ fieri no-
bis iniuriam putamus : æquo iure vtimur omnes in litteris : erunt
quibus noſtra : non deerunt quibus illorum ſcripta magis facient
ad ſtomachum : etiam ſi hæc vel illa fuerint crudiuſcula : non om-
nibus idem ſtomachus : & diſpendium ſæpe facit qui compendi-
um uellet:Ab aliis iam dicta ab aliis accepta : quod fateri ingenui
eſt animi:& commune cum multis uitiū:ſi uitium eſt tamen:Sed in
Animus dicta quoq́ qđ eſt ingenii reponimus:unus homini eſt animus : nō
idem tamen in omnibus:nec ad omnia:Quæ uero ſubterfugerunt
ac ueluti mihi decoxerunt : quæq́ vt omiſſa deſideraret etiam for-
taſſe quiſpiam lectione multa uel curioſus inueniet:uel a doctis ma
giſtris illis non mutis haurire poterit : quando nihil eſt tam recon-
ditum in litterarum adytis etiam penitioribus : quin tamē aut ſciāt
compluſculi aut commentariis & monumentis uel vni mandaue-
rint:Sed & paucis ab hinc diebus uberiora(vt audiuimus)& melio
ra fortaſſe id genus plura ſunt qui Philologis ac poſteritati dabunt
legenda:mihi quidem imi ſubſellii uiro(quo res cumq́ cadat)ſatis
fuerit:quod inter receptos conuiuas non vltimus nec aſymbolus
diſcubuerim: Vale & me ama.III.Non.Ianuarii die Natali.

ACeratum immixtum paleis lutum ad ſepta gur-
guſtioꝝ in primis: quãdo acus græce χὺβαλον Acus
paleæ quædã de frumẽtis appellanť: Vnde ace- χὺβαχόν
roſum frumẽtũ Põpeio: Plinius, Illini crates pa- acerofus
rietũ luto & laterib' crudis extrui quis ignorat? Cratii pa-
habenť enim & Craticii parietes, Vitruuius Cra rietes
ticii uero uelim quidẽ ne inuenti eſſent, ſatius vi
detur eſſe impẽſa teſtaceoꝝ in ſumptum q̃ com
pendio craticiorum eſſe in periculo: Eſt eidẽ Pli
nio in mentione inſitionis: Paleatũ lutum: Nunc inqt abunde arbi- Paleatũ lu
tretur paleato luto libro farcire duos digitos inſito extãte. ℭ Hinc tum
aũt cœpiſſe me nõ eſt lector optime quod mireris: nec temere id fa
ctũ credas: ſecuti ſunt alii (fateor) Lexicographi ordinẽ litterarũ a Lexicogra
prima in primis ſyllabis ſubſequẽtium: me uero vt ĩterpretẽ fere ad phi
notare iure optimo decuit paginatĩ ſingula vt occurrebãt: quæ ſuis
quidẽ locis ĩ ipſo uolumine adpoſuiſſem: Sed nolui obiiceres quod
olim Apelles Protogeni: neſcire manũ de tabula tollere tibi cũ vti
uolueris hic uocat a preſto aderũt: & qua uidebitur ſed locare pote
ris: Iccirco inuentu faciliora elẽcho indiceue præmiſſo reddẽda cu Elenchus
rauimus: in quo & hæc ipſa: & illa ex libris de partibus ædium ſuo
ſolito ordine digeſta ſunt.

ℭ Alumen itelligitur ĩquit Plinius ſalſugo terræ: cuius multa ſunt
genera: fit oẽ ex aqua limoqꝫ hoc eſt terræ exſudãtis natura: corriua
tũ hyeme æſtiuis ſolibus coquiť ad maturitatẽ: optimũ Melinũ ab Melinum
inſula Melo: nulli vis maior neqꝫ aſtrĩgendi neqꝫ denigrãdi neqꝫ in-
durandi: oculorum ſcabritias extenuat: ſanguinẽ ſiſtit in totum fo-
ris illitum: uuam in ore cõprimit ac tonſillas: Vis omnibus aſtringẽ
di unde nomen græcis σθυπτέριαν uocãt vt Galenus: In coriis la- Stipteria
niſqꝫ perficiẽdis maximi eſt momenti.

ℭ Alnus arbor folio coryli non niſi in aquoſis prouenit & ripis flu-
minum: vt ſalix/populus/ſiler: in aquis ſub terra perennat hinc ſub
fundamentis ſubſtructionũ pãgitur crebris palationibus in uligi-
noſis & arenoſis ad firmitatẽ: ita cũ extra terram modicum tempus
duret: obruta permanet ad diuturnitatem vt Rauenæ: ubi publica
oĩa & priuata opera ſub fundamẽtis eius generis palos inqt Vitru. alnei pali
habeant. & nos quoqꝫ Venetiis vidimus palos alneos uſtulatos de
mitti ad fundamina/ oneris quamtilibet patientes.

ℭ Antidora retributiones / cũ donãti redonamus cum beneficio
bñficiũ repẽdimus; ſiue redonaret & repẽdere tenemur ut eſt apud

Iurecõſultos; Vlpianus libro.v.ff.plane ſi antidora inquit acce-
Antidoſis perit: Eſt & Antidoſis cõtra datio & fere remuneratio: vt Anticha
antícharis ris & nr̃is Hoſtimentum de quo Plautus in Aſinaria: Par pari datũ
Hoſtimen hoſtimentum eſt: opera pro pecunia.
tum ℭ Ancones in parietibus & promontoriis dicuntur Vitruuio Stra
boni & aliis flexus ꝓminētiæ/cubiti/vnde Ancon ciuitas Plinio/&
ancus Ancus feſto qui aduncum habet brachium vt exporrigi nõ Poſſit:
αγχωνοσ in hoĩe cubitus.
ſalix ℭ Amerina ſalix uiminalis inter uitilia præcipua habetur ad vites
ligandas in tabulatis arboꝝ & ad ridicas pedamentaq; Verg. atq;
Iugum ui- Amerina parãt lentæ retinacula viti: Sũt enim ſalices uiminales/&
nearum quæ in ꝓceritatē dãt iugis ĩ uineis fit aut ꝑtica aut arũdine: ad pe-
damētum arctiſſimo nodo uinceri oportet/ſiue ſimplici iugo ſtent
Pedatæ vi uineæ quæ Pedate: ſiue q̃druplici quæ compluuiatæ dicunt a cauis
neæ ædium compluuiis in quaternis partibus totidem iugis diuiſæ.
Complu- ℭ Aerugo ab ære quo fit vt oſtēdit Plinius modis pluribus: memi
uiatæ nit & Vitruuius: cruda uulnerariis emplaſtris adhibetur: eſt quam
ſcoletia Scoletian uocant a ſpecie uermiculoꝝ: nam ſcolecion uermiculus
græcis σκωληξ uermis: Aerugo quoq; rubigo eſt vnde rubiginoſus
Rubigo æruginoſus/Idem Plinius Eſt rubigo ipſa i remediis/& ſic Telephũ
ꝓditur ſanaſſe Achilles ſiue id ærea ſiue ferrea cuſpide fecit: ita cer
te depingitur ex ea decutiens gladio: ſed rubigo ferri deraditur hu
mido ferro clauis ueteribus: vis ei⁹ ligare/ſiccare/reſtringere: q̃ fer-
rugo eidem Plinio dicitur: qua uoce colorem purpuræ compreſſæ
Ferrugo uel Coccini ſignificamus: Vnde Maroni hibera ferrugo/& ferrugi-
nei hiacinthi: Claudiam. quoq; dulci uiolas ferrugine pĩgit: At No
nius ferugineum colorem ceruleum uult accipi.
ℭ Antipatia rerum diſſidentia Pli.xxxvii. de diſcordia rerum con-
cordiaq; quam antipatian inquit ac Sympathian appellauere græ
ci non aliter clarius intelligi poteſt: Cum oculis & corde quædam
eſt ſympathia: & .xxxii. quod ad repugnãtiam rerum attinet quam
ſympa- græci Antipathian uocant: Sympathia uero cõgnatio conſcenſus
thia & cõcordia quam eſſe terrenis cum cæleſtibus etiam ſatis liquet ex
Prochlo platonico & aliis receptiſſimis auctoribus.
Ampēdix ℭ Appendix genus ſpinæ Plinius ſpina eſt appendix appellata/
quoniam baccæ puniceo colore in ea appendices vocantur: & ap-
pendix ab alio pendet: At Feſtus Ampendices inquit ab antiquis
dicebantur quod circum penderent: nunc appendices: An circũ
vnde amputare/anſanctus/anterminus/anquiſitio uſq; quaq; inqui
ſitio/& alia grammaticorum commentariis uulgata.

¶ Areolæ ſpatia in hortis ſurgunt inter duos ſulcos ſubacta optu-
me terra: dicuntur & Puluini areæ quoq; Columella: & Plinio in hor
torum cura & cum de porro loquitur ſolum areis inquit diſtingui/
eaſq; reſupinis puluinorum toris ambiri / ſingulis tramitum ſulcis/
qua detur acceſſus homini / & ſcatebris decurſus: Puluinus quoq; Puluini
arenoſus in mari Dorſum Vergilio: vnde puluinarium Plauto in ca
ſina: nã puluinum ſedem vocari iam diximus: hinc Vitruuio pului
nata capitula: & eidem puluinus quod chelonium in mentiõe cata
pultarum ac ipſi plinio de palmis dorſum puluinatum: Areæ pura Puluinat?
in vrbe loca ædificio idonea: Suetoni? in Veſpaſiano Vacuas areas
occupare & ædificare ſi poſſeſſores ceſſarent cuicumq; promiſit: de
quibus eligendis Vitruuius & alii: fiunt & areæ in capite hominis ca areæ
pillis cadentibus: & rure æquãtur pauiculis Cylindroue ad frumen
ta & legumina excutienda.

¶ Antes Feſto extremi ordines vineaꝝ de qb? Maro/ vñ ẽt nomen
habuerũt antæ q̃ ſunt latera oſtioꝝ: qñq; paraſtatæ: Vitruuius ædiũ antæ
autẽ principia inquit ſunt e quibus cõſtat figurarum aſpectus: & pri Paraſtę
mum in antis quod græce ναμσεν παραστασι dicitur.

¶ Aſſarota inter pauimenta dici ex papinio apparet: Vnde Sido-
nio aſarotici lapilli: & plinius aſaroton pergami vocat a Zenodoto
factum varia pictura vbi Euſaroton tamen ſcriptum eſt diuerſo vt Euſaroton
videtur ſenſu ab Aſaroto/ quãdo aſaroton inſcopatum dixeris: Eu-
ſaroton bene purgatum ſcopatũq;: niſi illa particula intendat: Ve
rum ex uerbis plinianis quiſquis ea bene penſitauerit aſaroton faci
le legendum iudicabit: quod picta in pauimento analecta inſcopa-
tum ſemper oſtendebant.

¶ Athleta certator ἀγωνιστικ. athlotheta premii præpoſitor præ agoniſtes
fectus ĩ certamine/ ut aliis agonitheta: ſpartianus de Hadriano Cæ athlothe-
ſare: & pro agonitheta reſedit: aganoſma præmiũ certaminis: ἄθλον ta
quãdoq;: agonia æſtuatio animi & quaſi lucta: Certaminum vero iu agõitheta
dex Brabeuta: quo uerbo utitur in Nerone tranquillus: Agon cer- agoniſma
tamen: agon' in ſacris agone' Vnde agonales dies Var. athlon

¶ Anaglypha vaſa ĩ aſperitatẽ ãceſa: Vergili? Cymbiaq; argẽto p- agonia
fecta atq; aſpera ſignis: vbi anaglypha inqt Serui?: Pli. Nũc anagli- Brabeuta
pha ĩ aſperitatẽq; excíſa circa lineaꝝ picturas q̃rimus. Inde Sidonio agon
anaglyficũ metallũ: Triglypha uero cælaturis ſunt inæqualibus p- triglypha
minuliſq;: Legimus & Cataglypha: ſed quæ fiant penicillo: plinius: catagly-
Cimon Cleoneus pictor cataglypha ĩuenit: hoc eſt obliquas ima- pha
gines: & uarie formare vultus reſpiciẽtes ſuſpicientes & deſpicien-
tes: articulis etiam membra diſtinxit: uenas protulit/ prӕterq; in ue-

Catagra- ſte rugas & ſinus. Vbi catagrapha legebat Hermolaus imagines ar
pha bitratur illas Excurtas neoterici pictores quas uocant. Vide ſint
Excurta Tynni Catullo catagraphi.
¶ Acetabula caua oſſea in hoie & aĩaliũ plurimis: Plinius oſſa ex ac
cetabulis penaꝝ circa quæ coxẽdices uertuntur Eidem acetabuli
menſatra heminæ quartam partem ſignificat; id eſt drachmas qn-
acetabula dicem: In herbis quoqꝫ dñt acetabula: idem de urtica: ex omnibus
acetaria inquit his generibus urtica maxime noſcitur acetabulis ĩ flore pur-
Oxyporá puream lanuguinẽ fundẽtib⁹: ſũt hæc ab accipiẽdo dicta vt acceta
Oxyba- ria olera de qbus diximus: diuerſa oĩo & alia ab acetariis q̃ ab aceto
pha ueniunt cõdimẽta: vnde græcis ſunt oxypora & uaſa oxybapha.
¶ Armillæ armi ornamẽta: pli. Pueri q primus ceciderit dẽs vt ter
rã nõ attigat ĩcluſus ĩ armillã: & aſſidue ĩ brachio habit⁹ muliebriũ
locoꝝ dolores ꝓhibet: Armillas ex auro q̃s viri militares: inqt fe-
ſtus ab ĩperatorib⁹ donati gerũt dictas eſſe exiſtimãr quod ãtiq̃ hu
meros cũ brachiis armos uocabãt: qñ arma ab iis pẽdẽtia: idẽ Pli-
p̃terq̧ armillas ciuib⁹ dedere: q̃s nõ hñt externi; vbi p̃terq̧ ẽt & in-
armi ſup ſignificat: Armillũ uas uinariũ qđ humero portaẽ ar. L. Appul.
arma lib. viiii. cui & armille. vi. iſtructionẽ dolii & technã ipſam denotare
Preterq̧ videẽ: Vitruuio aũt in machinis tractoriis armillæ nominãtur.
armullum ¶ Analeutrides ĩter ueſtes numeratæ tenuiores & perlucidas qua
les multicia & cyclades fere: mulieꝝ ad uſus & his p̃cipue qbus eſ-
ſent altiores humeri ſcapulæue; Oui. ĩ arte amãdi: cõueniũt tenues
analecti- ſcapulis analeutrides altis ex uetuſto codice Thadæi ugoleti uiri do
des cti; ĩ aliis lectũ ẽ analectides ꝑ arbitrio cui⁹ q̧ hęc eſtimãda religm⁹
amphita- ¶ Amphimalla utraq̧ parte uilloſa de qbus Pli. vt ãphitapetes &
petes Nonio ãphitapæ ueſtes de qbus ĩ lib. de partib⁹ ædiũ iã dictũ eſt.
Timphita Heteromallõ uero altera tñ parte villos hẽt vt nomẽ oñdit: Mallo-
pa teni ẽt græci uocãt: inuenio quoſdã abollã quæ Marcello ueſtis eſt
Hetero- militaris: & aliquibus Seniatoria appellatẽ malloten.
malla ¶ Amethyſtus gẽma ſubpurpurea perlucens uiolaceo colore Pli.
Mallotes Magorum inquit uanitas reſiſtere ebrietati eam promittit / atq̧ in-
abolla de appllatam: ab illa ueſtis amathyſtina eiuſdem coloris.
amethyſti ¶ Aluta pellis arte concinnata & idonea ad ligulas / calceos / delica
na toꝝ / marſypia / chirothecas / & alia: hic Plauto cerdo alutari⁹ / qñ cer
alutarius do nomen generale eſt vñ ſutor cerdo Martiali: Alutari⁹ e multis p̃
Cerdones ſcibus uiliſſimus dicebatur: Cerdones autem ſunt quicũq̧ uiliores
Cerdos artes exercent lucri gratia: κέρδος lucrum: Cercopa inquit feſtus
cercops græci appellant lucrari undiq̧ cupiẽtem / quaſi cerdona quem nos
Luctio quoq̧ Luctionẽ uocamus; at Cercopes hominum genus olim exi-

miæ & uulgatiſſimæ improbitatis/qui Iouem cum tentauiſſent de- Simiæ
cipere illico in ſimias deformati fuerunt.

¶Antidotũ antipharmacũ uocãt quicquid aduerſus uenena exhi
betur: Pli.xxviiii.hinc ẽt ſal pecori dat ſalubritatis cauſa/& ĩ antido
rum cõtra ſerpẽtes addit:&.xxxii.Vrina quoq; fibri reſiſtit uenenis
& ob id in antidota addit: dicit & Antidotus Gellio huius ĩquit re
gis antidotus celebratiſſima/quæ Mithridatos vocat: Plato virtu- Mithrida-
tem antipharmacõ uitiis hñdam pdicabat quando uitiis ſua ineſſe tos
uenena quis negauerit: Celſus Antidota recte dãtur colliſis corpo antiphar-
ribus/vel per ictus/uel vbi ex alto deciderunt/uel uiſcerum interio- macon
rumq; partium doloribus/maxime autem deſideranda ſunt aduer-
ſus uenena uel per morſus/ciboſue/aut potiones noſtris corpori-
bus inſerta.meminit & Caius lib.xviii.digeſtorum.

¶Amuleta dicuntur quæcũq; geſtanti faſcinationes lymphatio-
nes & id genus mala arcere ſolent/græci apotropea: αποτζοπειν apotro-
amoliri/ſummouere: Plinius.xxv.de Cyclameno: In omnib? iquit/ pea
ſerẽda domibus ſi uerũ eſt vbi ſata ſit nihil nocere mala medicamẽ-
ta/Amuletum uocant: &.xxx.Scarabeorum cornua grandia denti-
culata adligata in his amuleti uicem obtinent.

¶Achoræ græcis manãtia quæ ſunt capitis ulcera dñr/quorũ ſic-
ciora quædã habentur: Neoterici vt audio medici Teniam uocãt Teniam
quia capitis caluã(vt reor)vincire ſolet & aſtringere vt tenia faſcia
quæ dicitur etiã ſi quibuſdam vittarum extremitas uocatur Tenia.

¶Apoplexia reſolutio totius corporis affecti & deficientis: Hemi- Hemiple-
plexia uero cũ altera pars tantum corporis afficitur: quaſi Semiap- xia
plexia: nã in utraq; neruorum accidit reſolutio quæ græcæ Paraly-
ſis: Sed hemiplexia ipſa eſt paralyſis qñq;: uñ apopletici/Hemiple- paraliſis
ctici Paralytici Neoſcio vnde ſit uulgo receptum/vt ſubitaria mor
te corruentes gutta ſanguinis a capite in cor cadente examinatos Lyſis
aſſeuerant: Cor.Celſus lib.iii.reſolutio neruorũ frequens ubiq; mor Lypes
bus/ſed interdum tota corpora/interdum partes infeſtat: ueteres ania
autores illud apoplexian hoc paralyſin nominarunt/nũc utrumq; Lyſimeri-
Paralyſin appellari video: Lyſis ſolutio: Lypẽ triſtitiã & dolorẽ quaſi nos
Lyſin id eſt ſolutionẽ toti? hois Chryſippus appellatã putãt inquit Lyrus
Cicero ĩ Tuſcul.idem Plato in Cratylo: Ania uero proprie triſtitia analyſis
eſt: Lyſimerinos curarũ ſolutor/vt Lyeus nõ nullis Bacchus: Analy analytica
ſis reſolutio ĩ dialeticis unde analytica: ſunt & apoplectici attoniti/ attoniti
Embrontetos græci quos vocant cum corpus & mens ſtupet ictu Embron-
fulminis vt refert idem Celſus aut morbo: Diuus Hieronymus in teti
chronicis ſcribit Valẽtinianũ ſubita eruptione ſanguinis mortuum

quæ græce ait apoplexis vocatur:ſunt qdem eruptiones ſanguinis
ab anaſtomoſi Rhegnyocaſmoq; vt dicemus & Diabroſi.

Leucoma albugo Iris Nubeculę ¶ Argema vitiũ oculoꝝ & Leucoma q albugo a cãdore vlcus ĩdu-
cit in orbe illo quẽ irim arcũ cœleſtem dicũt circa pupillas oculoꝝ:
extra rubẽs, itus albicãs: albugo ipſa eſt cicatrix in oculis magis de-
ſcẽdens: cũ ſũmũ teneat nubecula. Artemon ſũt q velint idẽ eẽ qđ
leucoma: argemos aũt dr̃ & argema. Pli. xxviii. hauſtã pdeſſe arge-
mo ueteri. xxxi. Cõtra argemas oculoꝝ/afficit is morbus & iumẽta.
Idem. xx. Folia trita cum oleo argemas iumentorum ſanarit.

¶ Aegilops ab aduena (vt volunt) abſceſſus ĩter mares & angulũ
maiorem oculoꝝ dicit: per quẽ catarrhus iugiter effluat. Cor. Cel-
ſus. vii. In angulo q naribus propior eſt ex aliquo uitio quaſi parua
fiſtula aperit: p quam pituita aſſidue diſtillat: a gilopa græci vocãt:
id aſſidue male habet oculos: nõnũq̃ etiam exeſo oſſe vſq; ad na-
res penetrat: ĩterdũq; naturam carcinomatis habet. Pli. xxiiii. Aegi-
lopas anteq̃ ſupurent. xxv. ægilopas ſanat herba eodem noĩe quæ
Fiſtulę in ordeo naſcitur. Fiſtulæ uero ex abſceſſibus & vlcerum generibus
oriuntur: id nomen eſt vlceri alto/anguſto/calloſo in omni fere par-
te corporis: aliæ rectæ/tortuoſæ aliæ: atq; in plures ſinus diuidun-
tur duplices tripliceſq;.

¶ Amphimerinos febris quotidiana quæ medicoꝝ ſnĩa humori-
bus corruptis & pituita cũ primis coaleſcit. Pli. Eſt genus febrium
Epheme- tinos ephimeris Diarium annales qđ amphemerinon vocãt. Ephemerinos aũt & Ephimera vnius eſt
dici & adceſſionis etiam ephemeris nũcupata/quæ uox Diarium no
tat ſingulοꝝ dierũ geſta & rõnes cõtinens: ut annoꝝ q dicunt an-
nales: adceſſionẽ vero ipſam paroxiſmũ dixere: nam deceſſio erit cũ
declinat remiſſio cum definit/integritas cum abiit.

parrhoxiſ-mus amblypia hebetudo Synchyſis ¶ Amauroſis ueluti hebetudo obſcuritatem oculis inducit/nullo
euidente ſigno pupillæ vitiatæ: & amblyopia quoq; quam proprie
hebetudinem appellabimus lumen obtenebrat verum ipſius mali
cauſa cognita: & ſynchyſis oculi confuſionem quam dicemus: pu-
pillam turbat vulnere ex plaga prouenĩens: nam oculorum inume
ri ſunt. Nos eoꝝ nomina tm̃ hic & alibi poſuimus: quæ noſtris vſi-
tatiora inter legendum quandoq; occurrant.

¶ Ancylops ancyloblepharoſq; dicis cum palpebræ ĩter ſe: vt in-
ancyloble ros quit Celſus lib. vii. coaleſcũt: apeririq; nõ poteſt oculus: quotieſue
palpebræ cũ albo oculi cohereſcũt: ulcere in utroq; caſu negligẽter
ancyloſis ancyla curato: eſt & oculoꝝ idẽ fere morbus ancyloſis q̃ ancyla. Sed ancy-
læ quoq; græcis cõtracti articuli uocant. Idẽ Celſus. v. Malagma ad
recẽti aut cicatricæ cõtractos articulos quos ancylas: græci nomi-

nant. Et ancyloglosis a naſcentia oībus eſt ſub lingua īnata mēbra- ancilogloſis
nula: quā ungue ſecāt obſetrices: ne ſermonem īpediat: ea ſi adultis
increuerit bleſitatem inducit: & opera chirurgica tollitur. Bleſitas

¶ Aemodia dentium ſtupor quē inducit omphacium: tollit ſal/& adrachne
portulaca græcis Adrachne: aliaq̨ cōpluria: andrachne uero arbor ādrachne
ſilueſtris vnedoni ſimilis ſolio nunq̄ decidente: ſed portulaca ipſa
ſtomachum in acetariis ſumpta corroborat.

¶ Angina fauces varie afficit: nā Cor. Celſus tria facit genera: Sy- ſynanche
nāchen: Paraſinanchen: & īter hæc medium: in ſynāche nec tumor paraſynanche
nec rubor apparet: macies fit in corpe: mēbra ſoluunt: & vix ſpirit⁹
trahit: Paraſynāche uero fauces tm̄ rubent cū tumore: in medio il-
lo rubor oritur; tumor obmuteſcētia ſingultuſq̨: facies pallet: oculi
uertūtur. Alii ſcribūt ſynāchen muſculos qui intra fauces ſunt inflā-
mare; Paraſynanchen exteriores: ad eundem modum Cynanchen Cynāche
muſculos interiores accendere. Paracinanchen eos qui extra ſunt paracynāche
Cynanchen præfocationem nocturnam maxime ſunt qui dicunt:
pituita graſſa & lenta tenaciue in fauces ceruiceſq̨ delata: & a cani-
bus appellatam quos infeſtat: ἄγχειν eſt græcis angere: & latinis
angina ab agendo. Anginā vinariam pati dici poſſunt q̄ vino ſuffo-
cantur: ut archeſilaus phus de quo diximus: & argentāginā Demo-
ſthe. legimus quæ ἀζγυραν χx. uulgo audio. Siqs pullum hirūdinis argyrāche
ederit toto anno angina non periclitari.

¶ Aſthmatici ſuſpirioſi: Aſthma ſuſpirium cū æger ſine anhelatio- aſthma
ne & ſono ſpirare nō pōt: qui recti ſtanteſq̨ ſpirāt orthopnoicos ab
orthopnoea uocitāt qua ſpiritus nō niſi recta ceruice trahi pōt. Diſ- Orthopnoea
pnoea nāq̨ difficultatē anhelitus quā noſtri dixerunt leuior eſt: nec
ex toto ut inquit Celſus ſtrangulat. Vnde Dyſpnoici: Dyſnia a me- Dyſpnoea
dicis neotericis perperam recepta. Dyſnia

¶ Aphthæ a q̄bus aphthici habentur Plinio in infantib⁹ pueris nō aphthici
aliæ ſunt quā oris ulcera a gingiuis incipiētia & ad vuam in ore fau-
ceſq̨ deſcēdentia: albeſcūt his in ſūmo lingua tonſillæ & collūnella
Cor. Celſus lib. ii. Vt infantes teneroſq̨ adhuc pueros ſerpētia ul-
cera oris quæ aphthas græci noīant uomitus nocturneq̨ vigiliæ:
aurium humor: circa umbilicū inflāmationes exerceāt: propne etiā
dētientium gingiuarum exulcerationes: diſtentiones neruorum: febri-
culæ: alui deiectiones: maximeq̨ caninis dentibus orientibus male
habent: & libro ſexto. Periculoſiſſima inquit ulcera ſunt quas Aph-
thas græci appellant ſed in pueris: hos enim ſæpiſſime conſumunt:
in viris & mulieribus idem periculum non eſt; hęc ulcera a gingi-
uis incipiunt deinde palatum totumq̨ os occupant; tum ad uuam

fauceſq; deſcendunt: quibus obſeſſis non facile fit vt puer conua-
leſcat. Sunt & alia oris vlcerula minus infeſta vtiq; in adultis.

¶ Anaſtomoſis ſanguinis reiectionum genus eſt cum alicuius ve-
natum ore dehiſcente ſanguis effluit: vt refert Cor. Celſus libro
Stoma — quarto στομά os græcis: Vnde chryſoſtomus qualis Dion ille pru-
Chryſo-ſtomus — ſieus qui primus tulit oris aurei cognomentum: Vnde aſtomi indiæ
nullo ore/olfactu odorum quos naribus trahunt viuentes. Plinio in
aſtomi — vii. mentionem habet & Gellius in. viii.

¶ Acrochordones Celſo libro. vii. Verucæ ſunt fabæ noſtratis ma-
gnitudine extuberantes: quæ plures eodem tẽpore naſcuntur: ma-
ximeq; in pueris: & non nunq̃ ſubito deſinunt dicte qđ in imo adeo
tenues & anguſtæ ſunt: vt pendere videantur: Sed idem Celſus. ii.
Verucarum inquit genera quædam dolentia (acrochordonas græ-
ci appellant) & plura alia tubercula oriuntur.

alopex — ¶ Alopetia vulpinus fere morbus eſt vnde nomẽ: ἀλώπηξ vulpes.
Nam vt ait interpres Callimachi in hymnis lotium vulpis areas in
capite & capillorum defluuium facit: fit & in barba: Eadem fere eſt
Ophiaſis — Ophiaſis ſed a ſerpente cui ſubſimilis eſt dicta: Coaleſcunt ambæ
Caluitium — vi humoris atq; ſucci non differentis vt in caluitio: corrupti tamen
alopecu-ros — & vitiati Alopetia autem & caluitiũ magis deformant q̃ afficiant:
Alopecuros herba etiam Plinio. xxi. Spica molli lanugine denſa: nõ
diſſimili vulpinæ caudæ atq; inde nomen ſortita.

¶ Apoſtema quod pus ſaniemq; contrahit euomitq; ſectani vel ad
maturitatem perductum: noſtris ſuppuratio & abſceſſus quoq; Cel-
abſceſſus — ſo abſceſſus inquit corporis quæ apoſtemata græci notant: Idem
quibus longæ febres ſunt iis aut abſceſſus aliqui: aut articulorum
dolores erunt. Et quæ per ſe vitio intus orto intumeſcunt & ad ſup-
Suppura-tio — purationem ſpectant ea omnia abſceſſuum eſſe alias propoſui: Pli-
nius noſter ſuppurationibus quæ græci vocant apoſtemata: a pu-
re autem purulenta ſunt: quæ ſine pure non ſunt: Idem Purulentis
Purulenta — vel cruentis excreationibus medetur: eidem quoq; ſuppuratoria di-
Suppura-toria — cuntur medicamenta: Efficaciora inquit ad eadem: ſtrigmẽta a bal-
neis: & ideo miſcentur ſuppuratoriis medicamentis.

¶ Atropha vnde Atrophi: tabis ſpecies eſt: qua corpus non alitur:
nec cibũ ſentit: Pli. quæ cibum nonſentiunt atropha appellata: idẽ
atrophi — atropha inquit carnoſiora faciunt hinc atrophi ſunt quibuſdam ab
imbecillitate qui vires reaſſumunt: particula illa (vt videtur) inten-
dente: cum maxime nutriantur: Vnde Pli. ipſe. xxviii. Et bibitur ab
imbecillitate vires ait recoligentibus quos Atrophos vocant.

¶ Atheroma tuberculũ in capite cui ſubeſſe ſolet tenuis quaſi pul-

ticula quam græci atheram dicunt: cuius mentio habetur Cor. Celſo libro.vii. athera

℄ Alphos & Leuce noſtris vitiligo: nam vitiliginis ſpecies tres po- nütur: Celſus.v. Alphos vocatur vbi color albus eſt fere ſubaſper: & non continuus vt quædam quaſi guttæ diſperſæ videantur: Me- las colore tantum differt quia niger: eſt & umbræ ſimilis: Leuce ha- bet quiddam ſimile alpho. Sed magis albida eſt: & altius deſcen- dit: in eaq; pili albi ſunt: & lanugini ſimiles: Serpunt hæc omnia: Leuce quem occupauit non facile dimittit: Alphos aliis modo ni- gra quæ Melas: modo candida eſt. Leuce Melas

℄ Acmæ vulgo græcis Vari dicuntur ab ætate in qua ſolent vel ma xime erumpere vt ſcribit Aphrodiſæus in problematis: Sed Ionthi quoq; vocantur. Vari Ionthi

℄ Arthiretin nõ arthreſin: arthreticũ morbũ id ẽ articularẽ nolant: q̃lis eſt chiragra & podagra: ἄϑρα græcis articuli dicunẽ: Lucilio ver ticulæ: Seren⁹. Si vero articulos tabes inimica p oẽs Hæſerit: ex ficu betas cũ melle iugabis: Ennius ipſe pater dũ pocula ſiccat iniqua: Hoc vitio tales ferẽ meruiſſe dolores: Vinũq; nãq; ĩmodicũ Neruiꝰ cos & podagricos chiragricoſq; facit ac niſi poſtea abſtineant male torquet: Sed & arthreti laborantes arthreticos recte dicemus. arthretic⁹ aethra Verticulæ

℄ Alſioſe herbę: alſioſi frutices: hoĩes & alia dicuntur quę frigora pati ex ingenita natura nõ poſſunt: greci (ni fallor) uocãt Dyſtriga quales libanotis & abrotanum autore Theophraſto Pli. abrotanũ & adonium ſeri æſtate: quia alſioſa admodũ ſunt: itẽ de mulſa aqua Inuenio inquit ẽt apud autores hũc potũ bibendum alſioſis: &. M. Var. caprinum pecus ſtabulari melius refert ſi ab hibernos exortus caprile ſpectet: quia alſioſum eſt. alſioſi Dyſtriga

℄ Aſſas ſtomachi quæ ſunt faſtidia græci dicũt: at Celſus.iii. cũ aſ- ſas ſudationes dixit ſiccas ĩtelligi uoluit: aſſe Feſto cãtus tibiaꝝ ſed merus (vt opinor) eo nomine uocatur: aſſam nãq; uocem legemus occidentis abſq; cithara & aliis muſicis inſtrumentis: quando ad ci tharam quoq; & id genus alia cantiones etiam nũc recipimus. No- nius aſſam uocem dicit humanam non admixtis aliis muſicis. Var- ro de vita patrum. Et aſſa uoce: & tibicine: Cato de liberis educan- dis Melos altum in cantibus & bipartitum: unum quod eſt in aſſa uoce: alterꝝ quod uocant organicon: eidem quoq; aſſæ nutrices di- ctæ quod adſint his quos nutriunt: ut in partu quæ dicunẽ obſetri- ces quaſi adſetrices: paſſim obſtetrices. aſſa vox Organicõ

℄ Anatomæ gręcis uocanẽ: noſtris cõſectiones diſſectiõeſq; ut Pli. Celſo & aliis. A. Gel. Inſectis aptiſq; humanis corporibus ut mos

anatoma- inqt ī ægypto fuit:quas græci Anatomas id eſt diſectiões appellāt:
tice has medicis videre conducit ad medellā multarū corporis partiū:
Anatomatice ars & cognitio ipſa familiaris ariſtoteli:vt liqdo de-
Primi q a- monſtrant eius libri de animalibus. Primi autem Zenon(vt fertur)
natomē fe & Andras anatomen tentauerunt cadauere hominis ſupplicio ad-
cerunt fecti a rege conceſſo.
¶Ancluſa herba cuius radice rubra:ligna cæraſq; coloramus Pli-
nius anchuſa īficiēdo ligno cæriſq; radice apta:item anchuſæ radix
manus īficit ſanguineo colore:pparat lanas precioſis coloribus.
¶Aſcia fabrile inſtrumētū ſatis notum:apuleius vin me cruribus
meis aſciā īpingere?quod periti fabri lignarii non faciunt:vnde exa
Exaſciati- ſciatum opus Plauto in aſinaria Plinius:Molliſſima tilia eadem vi-
ticus detur & calidiſſima argumentū afferunt quod citiſſime aſcias retun
dat inde retuſum ferramentum: Diuus Hieronymus Dolatorium
nuncupat: Vitruuius:ſumatur aſcia & quēadmodum materia dola
tur:ſic calx in lacu macerata aſcietur.
σταθμή ¶Amuſſis σταθμὴ græcis:q̄ vox etiā ppendiculū natat: regula fa-
brorū dicitur Feſto:& aliis ferramentum quo in poliēdo utunt: Vn̄
amuſſim regulariter:ad amuſſim ad regulā:ex amuſſi a regula meta
phoricos:ad quā aliqd exequat: Filum audio quoſdā illud dicere:
amuſſim quo rubrica:vel atro colore oblito vti cōſueuerūt ad lineā
Manuaria rectam notandam fabri:quā ſequuntur in materia & lapidibus adæ
Serra quandis:& aſſeribus tabuliſq; ſecandis ſerra manuaria:Nam aqua-
aquaria riæ ſerræ vno & orto tenore procedentes in ſecando: lineas & no-
tas huiuſmodi vt ſuperfluas fere non admittunt.
¶Atomi corpora inſecabilia:& minutiæ illæ indiuiduæ ſolis radiis
per rimas apertionum intrantibus quæ videntur:ex his omnia con
ſtare:& omnium rerum principia ab his fluxiſſe Democritus:& qui
Stœcha eū ſequutus eſt Epicurus crediderūt. Ex principiis āt q̄ græce Stœ-
chea appellāt:& varie diffinita ſunt:cōpoſita oīa corpora volūt phi
Phanes ſici vt refert Vitruuius: Amorē Phaneta quē nominat rerum oīum
humanarum principium ponit orpheus in carminibus.
Epagon ¶Artemo latinis dicit qui græcis Epagon: tertia in machinis tro
chlea. Vitruui9 in radice machinæ collocatur tertia troclhea:eā aūt
Ergata græci Epagonta noſtri Artemonem appellant: Eſt eidem & Erga-
arganum ta neoterici Arganum vocant: Circa tympanum inquit inuolu-
tus alter funis refert ad Ergatam: item ſine ergata celeriter onus
ad ſummum perducunt. Artemon vero is in cuius mollitiem inue-
Peripho- ctus eſt Anacreon ſemper lectica cum domo exiret geſtabatur:
retus hinc Periphoretus id eſt circumlatilis cognomento eſt appellatus.

¶ Aſcopã pro culeo & utre Diuus Hieronymus uſurpat de Iudith
hæbrea uiragine quæ Holophernem aſtu muliebri interfecit: Sueto
nius quoq; in Nerone/eodem in ſignificatu aſcopa vti uidetur/alte
rius inquit collo & aſcopa deligata/ſimulq; titulus/ego quid potui!
Sed tu culeum meruiſti/græci ασκωπιτίνκν uocant: Eo Suetonii lo Culeus
co aſcopa quibuſdam legitur: ſuper quo uelitati ſunt inter ſe Her- Aſcopera
molaus & Politian⁹ viri æque noſtra ætate doctiſſimi hic marſypiũ
& Suida interpretatur/ſacculumq; pelliceum ab utre & ſacco dictio
ne formata: Ille uero proni calciamẽto uicinã dicit aſcoperã utroq;
nomine a pera deducto: qua uoce utatur ariſtophanes & Pollux/ſi Pero
cuti & ſaccopera: Idem auctor aſcopitinam & pitinam quaſi culeos ſaccopa
uinarios intelligit. Pitina

¶ Amphicirtos luna erit maior dimidia/ & cum minorẽ plena: nã
lune ſua ſunt incrementa & decrementa figuræq;: cornutam Menoi Menois
den uocãt: maius deinde lumen concipiens in ſemiorbe Dichoto Dichoto-
mos Dichomeniue dicitur/& noſtris Diuidua: Plinius modici no- mos
ua inquit ad diuiduam æſtus: Panſelinos plena/ut ſoli aduerſa/ Vn Dichome
de aſtrologis oppoſitiones & plenilunia/ quæ diſcrimina Martia- ni
nus/Macrobius/ ac præclare ammianus ſcripta reliquerunt. Diuidua

¶ Apyrotus quod ignem non ſentiat in igne dicitur: apyron Ho- Pãſelinos
merus lebetem dixit/ Vnde athenæus græcos ſcribit apyroton uas Oppoſi-
frigidarium appellare/ Et plinius carbunculos gemmas ab igni ſi- tiones
milligudine dici aſſerit/cum ignes ipſi non ſentiant: hinc Apyruſtæ plenilunia
quibuſdam nominati/ Theophraſto apyroti & acauſti: Cor. Celſus apyruſtæ
ſulphuris genus ignem nõ experti apyron uocat. eſt & apyrõ aurũ acauſti
eidem plinio: Sed apyrinum ſine nucleo dicemus. apiron

¶ Aurifex χζυσό χοοσ græcis ex nomine quid ſignificet norũt ele apyrinum
mentarii. M. Varro de analogia vbi fodiatur inquit argentum argẽ Chryſo-
tifodinas dici: neq; vbi fodiatur ferrũ ferrifodinas: qui lapides ce- coos
dũt lapicidas/q ligna lignicidas ñ dici: neq; vt aurificẽ ſic argẽtificẽ Lapicidæ

¶ Allum ſponte naſcens in aruis allium vocant: id coctum ne re-
naſci poſſit abiicitur: ſtatimq; quæ deuorauere alites ſtupentes ma-
nu capiuntur: græce Scorodon agrion nam Scorodon allium di- ſcorodon
cunt: Sunt qui hallium ab halando aſpirent: ab allio alliatum con- Alliatum
dimentum: Plautus in moſtellaria/ ſine me alliato fungi fortunas
meas: Cibi profecto illiberales allium & alliatum: O dura meſſorũ
ilia quid hoc ueneni ſæuit ĩn præcordiis. Scordion uero herba eſt ſcordion
putrefactionibus & uenenis contraria.

¶ Armillini alpini mures ut ferunt dicti candore eximio cõmenda
ti: horum pellibus extrema veſtium/ ut limbo/ circundare conſue-

Zibilini uerant:nunc totis ueluti Zibilinorum quoq; ſubduntur veſtibus:&
lectorum quãdoq; delicatoribus ſtragulis ſicut nigellæ talparum et
pelles molli pilo/& pellucido nigrore cõmendatæ: Sunt & murres
Muſchi odorati illi externi quos Muſchos vocant odore qui Moſchos dici-
tur in præcio habiti: Aethiopes mittunt & Arabia.

Ceramia ¶ Amphoræ vaſa uinaria: quæ & Ceramia & Metretæ dicuntur: ac
Metretæ latine quadrantalia: Italicæ amphoræ minoris menſuræ fuerunt:
Antiochicæ maioris duplo. Plinius de libertate Cæſaris dictoris in
vino: Quid ni & Cæſar dictator triumphi ſui cœna uini falerni am-
phoras centum Chii cados centum in conuiuia diſtribuit. Idem
hiſpanienſi triumpho chium & falernum dedit. Epulo vero in ter-
tio conſulatu ſuo falernum/chium/leſbium/amiterninum/quo pri-
mum tempore quatuor genera vini appoſita conſtat: Hoc autem
Bonoſus non omttendum quod tradit Vopiſcus Bonoſum principem tan-
tum bibiſſe/quantum hominem nemo: ſed eundem tantum minxiſ
ſe quantum bibiſſet: ita ut nec ſtomachus nec uenter aut veſſica gra
uarentur: Is a Probo certamine ſuperatus laqueo uitam cum finiſſet
ioco locum dedit Amphoram pendere non hominem.

Tocos ¶ A tocia quæcunq; medicamenta conceptus tollentia/& ſpem par
Dyſtocia tus adimentia ut iam dictum eſt: nam tocos partus græcis: hinc Dy
prototo- ſtocia partus difficultas/& prototocos primus partus/ſed mutato
cos acentu græce etiam hoc ipſo nomine primiparas ipſas ſignificant.
Tociſtes Et tocos quoq; uſura eſt a partu pecuniæ/ut fœnus a fœtu/Vnde
poſteriora τοκιστὴς fœnerator: Sidonius (ut uideo) poſteriora appellat Mar.
Fœnus Varro impendium: noſtri uſurarum mediatores & ſequeſtri Stocũ
Impendiũ dicunt/& preſertim cum pecuniæ fœneratitiæ locandæ additur res
Stocus mobilis exiſtimata.

arſenicum ¶ Arenicum idem quod Arſenicum & auripigmentum/cuius uis
auripigmẽ eſt reprimendi & tollendi quæ excreſcunt: Plinio Vitruuio/Dioſco-
tum ridi/Galeno/Celſo & aliis.

Lolium ¶ Aera numeri nota inquit Nonius Marcellus: Aſtrologi omnes
aeram quoq; initium temporis dixerunt a quo ſupputationes inci-
aerineus piunt: eſt & Aera lolium græcis vertigines & grauedinem capiti in-
Aegilops ducens ut ſcribit Dioſcorides: Inde aerinea farina Plinio. xix. Lolia
orobãche cea/inter uitia frugum id habetur & tritici maxime/ut Aegilops or-
aparine dei/Orobanche erui/Aparine lentis/Theophraſto in libro de cau-
ſis plantarum.

¶ Abſis fornicis curuatura Cecilius in epiſtolis cubiculum in abſi-
Hapſis da curuatum: græcis fere cum aſpiratione & hapſis in curribus pro-

prie dicitur: Vnde eſt Aurea ſummæ curuatura rotæ: pro eo quod eſt hapſis græce curuaturam poeta dixit latine: in cœlo autem abſi- des circulos fere ſignificant quos Ptolomæus & alii Ecentros ecē- tricoſue dixerunt. Sed quod abſidem ſummā & imam ueteres ap- pellauere/neoterici nomine (vt uidetur) barbaro Augem & contra- rium augi locum nominauerunt. Ptolomæus & apogæon & Epi- gæon: Plinius cauſa inquit prima circulorum eſt / græci apſidas in ſtellis uocant: & mox: deductas ab ſumma apſide l neas coarctari ad cētrum neceſſe eſt: Sunt eidem Plinio & apogriuenti a terra: nā uidem? & alios ait quos uocāt altanos e terra cōſurgere / q quidem cum e mari redeunt Tropei vocantur / ſi pergunt apogæi: per ſinus autem e mari uenientes Encolpias ariſtoteles appellat.

Ecētri circuli · Aux · apogæon · Epigæon · altani · Tropei · Encolpiæ

ℭ Acentreta acentraue quibus centra non ſunt / duritie clauo ſimilis aſciis ferriſq; inimica / quas retundit ſæpius edentatq; : talia ex abiete preſertim Fuſterna tabulas aſſeres tignaq; habere con- ſpicimus.

acentra

ℭ Agrippæ qui pedibus antedictis/ex utero matris prodeunt in lu- cem: huius periculoſi partus deprecandi gratia duabus carmenti- bus aeræ poſitæ: quarum altera (inquit Gellius) poſtuerta proſa al- tera/a recti peruerſiq; partus & poteſtate & nomine.

poſtuerta proſa

ℭ Aſpergo græcis Diaſpaſma ad cohercendos ſudores qua utun- tur: ueluti ſunt quæ ſiccis conſtant odoribus: Plinius de roſa Et ar- ridis & expreſſis aliquis uſus Diapaſmata inde fiunt ad ſudores co- hercendos At cum.xxxvi. ſcribit lapidem aſpergine & gelu prui- niſq; rumpi in teſtas madorem ex uligine & ſitu Hermolaus intelli- gebat qui grçce νοτιο dicatur: Vnde.xxii. de adianto herba umbro- ſas inquit petras/parietumq; aſpergines / ac fontium maxime ſpe- ſcus ſequitur & ſaxa manantia quod miremur cum aquas non ſen- tiat: & decimo tertio de palma Tectorii uicem hæc parietibus / pleriſq; in locis præſtat contra aſpergines: Vitruuius autem ex nim- bis quæ ſuſcitatur & facile penetrat aſperginem uocauit Vti cum tempeſtates inquit uentoſæ ſunt/non poſſit aſpergo in interiorem partem peruenire: Iureconſultus ad.L.rhodiam de iactu: Si aſper- gine propter iactum res ait deteriores factæ ſunt.

diaſpaſma · νότιος · adiantum

ℭ Acopa medicamenta quæ laſſitudinibus quas græci κόπους uo- cant conferunt: ut apona/quæ tamen non tam quia morbis aduer- ſantur nominata ſunt/q̄ quod citra ullum dolorem remedium affe- runt: Vnde aponifontes patauini (Caſſiodoro dicantur appellati: De acopis Plinius non ſemel: & Cor. Celſus acopaq; inquit utilia neruis ſunt.

κόπους · apona

Scindal- ℂ Aſſula græce Scindalmos: a qua aſſulatim Plauto minutatim au-
mos ctore Nonio: eſt enim reſegmen reciſamentumue e materia: Vitru
uius pro fragmento poſuit quod marmotarii ex operibus deiiciũt:
Scirros Scirros græcis appellatur: E ligno autẽ Schidia idẽ nũcupat / Sar-
Schidia menta inquit aut tedæ ſchidiæ cõburanť: item interuallaq; quæ re-
linquũtur propter craſſitudinem materiæ ſchidiis & luto obſtruũtr.
epiſchidiõ Sicut etiam Epiſchidion libro .x. pro cuneo qui σφὴν græcis: quo li
gna ſcinduntur: e quibus nunc quoq; Schidias paſſim dicũt noſtri
Schiſma Parmẽſes: σχίζω ſcindo: Vnde Schiſma / & inde Schiſmatici: Sche
Schiſma- dia vero extemporalia & repente ſcripta græci vocant: qualia poe-
tici tæ in primis ſolent cum Deo agitante caleſcunt: & Syluas ſuo no-
Schedia mine appellant.
Syluæ ℂ Aſſeres tigilla dicunť nõ tabulæ Vitruuio Iuuenali Plinio ab aſſi
dendo trabib⁹ parietibuſq; vt placuit Feſto: fuit qñ tabulas errore
Coaſſatio cũ multis cõi exiſtimarẽ: & coaſſationẽ ab aſſeribus dici / cũ ſit ab axi
Axes bus id eſt tabulis ſectilibus eidẽ Feſto: vt aſſamẽta: Axes ſtipites te-
Aſſamẽta retes quoq; appellari ſciunt infantes puelli: hinc axis plauſtralis.
Anſulæ ℂ Anſæ & Anſulæ vaſorũ notiſſimæ: ſunt & in calceis crepidiſq;: Ti
bullus / anſaq; cõpræhenſos adligat arcta pedes: Plinius / ferrũtq; a
ſutore repræhẽſum quod in crepidis vna minus pauciores feciſſet
anſas: Et in ædificiis vt quæ lapidũ iuncturas adligant: anſa quoq;
dicitur quã (veluti q̃ vncinata ſunt) capere & tenere poſſum⁹: Apu
leius: Loro q̃ valido ad anſulã quandã deſtinatũ: Vnde metaphori-
cos Plautus in perſa: Tace nõ tu illum vides querere anſam / infectũ
vt faciat: nõ aliter. M. Cicero in lælio / quo plures inquit det ſibi tãq̃
Anſatæ anſas ad repræhendendum. Fuerunt & veteribus Anſatæ iacula-
menta cum anſis / auctor Nonius.
Vtricula- ℂ Aſcules latinis vtricularius qui tibia fiſtulaue vtitur vtriculo ad-
rius dita: Vñ Martiali canus aſcaules: & Suetonius de Nerone Vouerat
ſi ſibi incolumis ſtatus promãſiſſet ꝓditurũ ſe parta victoria ludis ẽt
Hydraulã & choraulã & vtriculariũ: Aſcos græci vocãt utres: Vn-
Aſcitæ de Aſcitæ arabes qui bubulos vtres binos ſternẽtes in mari pirrati-
Aſcitæ cam exercebant: & Aſcites genus hydropis.
Leucoma ℂ Album quod græci Leucoma etiam vt ait Pollux dixere / tabula
Pictacium eſt in qua iudicum nomina erant deſcripta / Pictacium quandoq; di
Matrix cta / & Lampridio Matrix in vita Alexandri Cæſaris: Vnde Parmen-
Matricula ſis Matricula notariorum: in qua & ipſe ab adoleſcentia cõſcriptus:
Domitianus Cæſar equitem romanum ob reductam inquit Sueto-
nius in matrimonium vxorem cui dimiſſæ adulterii crimen intende
rat eraſit iudicum albo: ab eodem in Nerone dicitur album citha-

redorum/& Apuleio album muſarum: At Vlpianus libro.I.digeſt.
In albo Decurionum inquit & municipum nomina ante ſcribi opor
tet eorum qui dignitates principis iudicio conſecuti ſunt: poſtea
eoꝶ qui tm̃ municipalib⁹ honorib⁹ functi ſunt ita omnium magiſtra
tuum habeatur tabula: nam Ciceroni & album tabula Pont. Max. annales
qui annales maximi appellati: ſed de pittacio vt ſcrptura legimus maximi
xii.libro digeſt. Actuarii niſi expleto.xxx.dierũ ſpatio pictacia autẽ
tica confeſtim tradiderint.

ℭ Anodyna quæcũq; dolorem leuant medicamina/ leuareue ſolẽt
inducendo ſomnum prouocãdoq;: quibus uti niſi nimia neceſſitas
urgeat alienum eſt: ut conſulit Cor. Celſus: ſunt enim ex uehemen
tibus medicamentis/& ſtomaco alienis officientibuſq;.

ℭ Amptron funiculum illum notat qui per iuga ipſa tenditur: aut
quo iumenta ueterina trahunt ferũtq; onera.

ℭ Acroteria in ædificiis ſumma frontis parte ad decorem collocãt ἀκὸς
vnde nomen ἄκζοσ ſummus altus: ακρότειριὸν promontoriũ: Acro acrolyton
ceraunia montes alti a fulminibus Acrolythan coloſſi ſtatua Vitru acroateriũ
uio: Acroaterion aũt dicemus auditorium: Acroamata acroma- acroama-
taue Suidæ & Gellio auſcultationes & laudes fere aliquãdo mimos ta
& hiſtriones athenæo & Lampridio: Sunt eidẽ Gellio Acromatica acromata
in quibus philoſophia remotior ſubtiliorq; agitatur vnde acroma-
ticæ commentationes Ariſtotelicæ.

ℭ Apoſphragiſma inſigne ſigillum inſculptio fere gemmæ & anu-
li ſignatorii quo ſignemus: Cecilius ad Traianum ſignata eſt iquit
annulo meo cuius eſt apoſphragiſma quadriga σφζαγισ ſignum/ Sphragis
σφραγιζω ſigno: Vnde Cor. Celſo ſphragis eſt paſtilli genus ce-
leberrimum: vt Plinio Rubricæ genus ſphragis quæ niſi ſignata ue
nũdabatur: Scribit Iulius Capitolinus iam diu credi in omni actu
negocioq; ſuo eos iuuari qui Alexandrum magnum expreſſum uel
auro geſtauerint uel argento.

ℭ Automatos ſuæ ſpontis inquit Gellius & fere vt autoci netos ſe autocine-
ipſum mouens: Automathes a ſe ipſo edoctus / qualis Epicurus & tos
eſſe & haberi uolebat/cum ſe ipſum in omni diſciplina magiſtrum automa-
ſibi fuiſſe iactaret. tes

ℭ Aphe tactus/& Geuſis guſtus/e quinq; ſenſibus quos græci Aſte Geuſis
ſes uocant: omnibuſq; inſunt animãtibus preterq̃ iperfectis vt ſcri- aeſteſes
bit Gelius: Vnde aphe Martiali de pulueris iſperſiõe tactuq;: Sene
ca epiſtolaꝝ ſeptimo Totũ athletaꝝ fatũ in illo die perpetiẽdũ fuit
a Ceromate nos aphe excepit in crypta neapolitana: Nã ceromate Ceroma
quod unguen eſt Athletæ luctatores delibuti / & aphe flaueſcẽtes

coneti certauerunt: Vnde Conecti uictores dicebãtur a pulueris inſperſio-
aconeti ne: ſicut econtrario aconeti quod erit nullo quaſi labore: aut q̃ mo-
coniſteriũ dico: a puluere ipſo Coniſterium in ſtructuris paleſtrarum locus Vi-
κονισ truuio appellatur. κόνισ puluis: Vnde & conipedes epidauriis ho-
conipedeſ mines e media plebe qui in agris diuerſantes: atq; inde vrbem ve-
artynoe nientes a puluerofis pedibus agnoſcebantur: & eo nomine notati:
cum nobile ἀτρυνοὶ uocarentur.

Planipe-des ℂ Anypodeti nudipes/excalciati planipedes: qualis olim anacar-
ſis vt ex illius epiſtola ad Hannonem oſtendit: & fraterculi e noſtris
non vni/carcere religionis mancipati/ licentiore tamen libera vt
plurimum cuſtodia.

ℂ Atheos ſine deo/Diagoræ Melii cognomen negantis vllos eſſe
deos: dubitauit Protagoras adherita: alii deos eſſe uolucre ꝗdem
ſed mortalia hæc nõ curare: vt Epicurus: plurimi eſſe procul dubio
& cuncta moderari: vt Stoici: & Calimachus in Iouis hymno eum
ipſum ſcribit facta dictaq; hominum & in primis regum ſpeculari:
Deus omnibus vero nunc fere/vnus eſt Deus creator omnium/rector/cõ-
ſeruator/omnipotens/æuiternus.

Diuiſor ℂ Arſenocoeta pueroꝝ emaſculator/pedico/diuiſor/pullipremo/
q̃lis Galba q libidinis ĩ mares ꝑnior: & eos nõ niſi ꝑduros exoletoſq;
fuit: at claudius Cæſar mariũ oĩno expers cũ in fœminas libidinis
fuiſſet ꝓfuſiſſimæ: & Albinus impator mulierarius ĩter primos ama-
tores: aduerſæ Veneris ſemper ignarus: & talium perſecutor: Arſe-
arſenothe nothelis vero quo uerbo utitur Ariſt. notat aĩalia quæ ſeipſa ineũt:
lys ut inter piſces Trochus maſculofœmininos ĩterpretaẽ Theodo.
chalco-aſpidæ ℂ Aſpis ſcutum: vnde Chalcoaſpidas ab æneis ſcutis uocant: &
Rhipſaſpidas qui præ timore abiecto ſcuto turpiter fugiunt. Aſpis
Rhiplaſpidæ ciuitas quæ clypea in africa: aſpis ſerpens pernitioſiſſimus: cuius ge-
neris eſt Hypnale ſomnifica viperinens: qua occidit Cleopatra: ſi-
Hypnale ue Ptyade: vt nõnulli uolunt: quod eſt aliud genus græcis Plinioq;
Ptyas uenena in oculos hominum expuens: πτυω expuo: Cor. Celſus: aſpi-
acetum das morſu ictus aceto epoto puer liberatus: credo inquit quoniam
id quãuis refrigerãdi vim habet: tamẽ habet etiam diſſipandi: quo
fit vt terra reſperſa eo ſpumet.

aulos ℂ Auleticus tibialis calamus Plinio/nã aulos tibia: Vnde Monau-
Monaulõ lon ſimplicem uocant tibiam/Mercurii inuentum: vt Mydæ in phry-
gia obliqua: & Marſiæ duplex tibia: ſiue Oſiridis in ægypto. Incen-
Monodiũ tionem cantũq; vnica tibia Monodium appellant: ſed meo pericu-
Synodiũ lo & ſola tibia muſicoue alio inſtrumẽto & aſſa uoce vnica cantum
hoc nomine dixeris: econtrario Synodium.

¶ Adeps pingue qddam nec cogit nec ſiccitate aliqua frãgitur/ut
diximus: Ariſto. de partibus aĩalium li. ii. & hiſt. tertio *Seuum* in fi- *Seuum*
ne carnis ſemp fragile eſſe: & cũ refrixerit cõcreſcere: adipẽ uero in-
ter carnem cutéq; liqdum/minimeq; aptũ durari notauit: vt mirum
videri poſſit: cur Plinius aliter ſup ſeuo & adipe ſenſerit: ipſius hæc
verba ſunt ex. xi. cornigera vna parte dentata: & quæ in pedibus ta
los habẽt ſeuo pingueſcunt/biſulca ſciſciſue in digitos pedibus: &
nõ cornigera adipe: cõcretus hic & cum refrixit fragilis/ſempq; in
fine carnis/cõtra pingue inter carnem cutéq; ſucco liquidum: æſti-
ment bene eruditi: Hoc vnũ teſtari lubet: boues capras oues adipẽ
nõ habere: candelæ ex eo ad quotidianos vſus non probãtur: quia candelæ
facile diſtillant: ex ſeuo cõmendantur. Inuenio autem adipes ineſſe
hominibus ſuibus/anatibus/gallinis/anſeribuſq;: vnde ex iis adeps
Gomagenus Syriæ peculiarii præclariq; medicaminis & vnguenti coamage-
appellatus: ſed vſurpãtur ſæpiſſime hæc nomina quia pinguedinis nus
utraq; ſunt: adipatũ. M. Cicero & alii veterum honeſte pro pingui adeps
& opimo poſuere: ſed adipe quoq; legimus. adipattu
¶ Anterides & Eriſmæ ſtructuræ dicuntur quæ ad conſeruandam adipale
inter cætera frontis ſtructuram a lato gradatim contactæ adponũ- Eriſmæ
tur: ne extrudantur terra congeſto pondere ſtructurarum: vt in-
quit Vitruuius ſeptiones: neue fiant interdum proclinationes in-
ſtructutis ἔρισμα græce munimẽtum ἀντέρισ aductatio & ἀντερίδω
renitor/inhæreo.
¶ Abacus iu ſũmo capituli colũnaꝝ planities/cubile epyſtilii erit:
abacos quoq; ſupra podia ſubigendos & poliẽdos docet in. vii. Vi-
truuius & ſolis abacum pro diſco eius accipiunt aſtrologi. Idem Vi Diſcus
truuius lib. ix. de horologioꝝ ratione vſu/& inuentione ſcribit ari-
ſtarcum ſamium inueniſſe diſcum in planitie.
¶ Apocaſtaſis redintegratio/reſtitutio/inſtauratio aſtroꝝ dicitur
aſtrologis mathematiciſq; pfecto orbe tẽporis quo/ad carceres vñ
cœperant iterũ illa ſtellaꝝ ac ſyderum oĩum quæ aplanes habet: ut
ille inquit eſſeda meauerit huius anni maximi hyems ſumma eſt
cataclyſmus diluuium diluuionemq; noſtri uocant: æſtas uero Ec- cataclyſ-
pyroſis mundi incendium ἐκπυρῶ incẽdo. accidit enim ſeculorum mus
ſpatiis conuerſionibuſq; longioribus mundum tum exundeſcere: Ecpyroſis
tum exardeſcere: futuram autem orbis diſſolutionem incẽdio theo
logis eſt iam diu receptum: etiam ſi philoſophorum complures
æternum uoluerint.
¶ Acerſecomes intonſus Apollinis cognomen a radiis frontem acrocomę
perpetuum cingentibus: acrocomas quoq; dicimus demiſſitiis &

longis capillis: Sunt tamen qui nectêtes ad ſummum capitis uerticem crines hoc nomine appellari uelint.

¶ Apodos galloꝝ gallinaceoꝝ uocem cum intempeſtiuum canūt ſignificat vt quibuſdam placuit: dicitur quidem cantus quicūq; ſere abſonus: nā ea uox eſt quæ neq; choro neq; fidibus concordat.

apathia ¶ Apathes ſine affectibus: Apathia omniū affectuum uacatio græcis dicta quæ hominum paucis contigit: nam quæ noſtris perturbationes ſiue affectus Pathe a græcis uocantur. Pathe

¶ Agaricum glādiferæ Galliarum arbores ferunt vt ſcribit Plinius eſt autem fungus candidus odoratus antidotis efficax: naſcitur in ſummis arboribus/ noctu relucens decerpitur.

¶ Alæ ſub brachiis qua thoraci hæc iungunt in homine dictę ſunt & Plinio ī robore qua rami e trunco e ramis aliis exeunt alarum quadā ſimilitudine: Vnde Theophraſto Maſchalides uocant μασχαλι ala græcis nam qua uolant alites πτέρυξ appellatur: Alæ in equitū ordinibus Vegetio Modeſto Vergilio cæteris: hinc alarii & alares milites dicti.

Maſcalides Maſchale Pteryx alarii

¶ Alburnum/vnde exalburnatæ arbores/a colore ī arboribus adipes uocāt a cortice cutro ꝓximos: quibus caro ſubeſt/huic oſſa id eſt materiæ optimum & tanq̄ nucleus: ſanguis quoq; qui eſt humor hiſdem nerui & medullæ vt ſcribit Plinius: quibuſdam ſunt & Tubera ſicut in carne glandia: in his nec uena nec pulpa eſt/quodam callo carnis in ſe conuoluto: hæc precioſiſſima in Citro & acere/dat & alnus tuber ſectile nec aliæ arbores quod ſit in precio.

Exalburnatus Tubera Glandia

¶ Ablaqueator excodicator: nam ablaqueare quod excodicare Palladio eſt circa radices arborū terrā ingeſtam ſarculo aperire/vt afflatum habeant: unde græci ῥιζοτομεῖσθαι καὶ περιώζεισθαι dicuntur: inde ablaqueatio & excodicatio: cui contraria eſt accumulatio cum radices operiuntur utiliſſima cum arbores defloruerint/at uitibus uariante uua.

Excodicator ablaq̄tio Excodicatio accumulatio

¶ Abrotanū amaritudine cognitum/ ſeritur & ſemine & ſurculis: utiliſſimum neruis/lumbis/tuſſi/urinæ anguſtiis: ramus eius puluino ſubditus uenerem ſtimulare creditur: efficaciſſima quidem herba eſt aduerſus omnia ueneficia quibus coitus inhibeatur.

¶ Aſphodelus herba māditur/& ſemine toſto & bulbo/ ſed hoc in cinere: dein ſale & oleo addito: radix ſimulis napis modicis/nec alia numeroſior inquit Plinius octoginta ſimul aceruatis ſæpe bulbis: folio porri ſilueſtris/caule acinoſo: anthericon uocat Theophraſtus & alii: bulbos uero aſphodelum/noſtri illud albucum dicunt & aſphodelum/haſtulam regiam.

anthericō albucus Haſtula regia

Athara medicamentum ex olyra frumenti genere Plinius.xxii. olyram Arincam diximus vocari: hac decocta fit medicamentum quod ægyptii Atharam vocant infantibus vtiliſſimum/ſed & adultos eo illiniunt. *Olyra Atrinca*

Arbutus quæ & vnedon a radice vt corylus ramoſa ſponte prouenit folio latiore lauri flore candido/fructu viridi & per maturitatem rubertimo qui eſui eſt: abundat eo corſica Armolinum vocant & romani vulgo Ceraſa marina cœpere maiore q̃ fraga/græcis duo ſunt genera vnde comaron & Memecylon appellant/ex quo apparet inquit Plinius decimo quinto totidem eſſe & apud nos / Pomũ inhonorũ eſt vt cui nomen ex argumento ſit vno edẽdi Vnedon. *armolinũ cerasa marina Comaron Memecylon Vnedon*

BIdentes inſtrumenta ferrea ruſticorum olitorũq; vſibus nota: bibentes hoſtiarum genera. A. Gellio/cæteris: Ambidens inquit Feſtus ſiue bidens ouis appellabatur quæ inferioribus & ſuperioribus eſſet dentib⁹: & alibi oues dixit dentes duos altiores habentes: & Duidens item hoſtia bidẽs dictas a numero annorum ſunt qui velint quaſi biennes: Vnde Pomponio in atellana bidenti uerre/& alii quod binæ pecudes imolarentur cũ erant diis facturi: inde Iouis ictus fulmine locus Bidental uidetur appellatus. *Ambidẽs Duidens*

Biſontes in germania preſertim iubati boues feris ſimiles pernicitate: capti aſſueſcere manu neſciunt/Plinius & Solinus. At Bubali bouum genus nigricans eximiis viribus ad plauſtra onuſta trahẽda: Trahunt autem nares iuncti ſicut boues cornua: iugo tamen vtriſq; impoſito: Sed trahunt quoq; / vnde prouerbium bubalus naſo. *Bubali*

Biothanatos morte violenta/non naturali mortuos dicunt quales fere & fuerunt/& futuri ſunt iniqui principes & tyranni/quorum miſerrimam conditionem aiebat Domitianus Cæſar vtpote quib⁹ de coniuratione comperta non crederetur niſi occiſis: Sed pauci profecto ſunt boni ex licentia/& propter mala i primis conſilia: Vnde Traiano imperatori a quodam homuncione dictũ eſt: meliorem eſſe rempublicam/& prope tutiorem in qua princeps malus ſit/q̃ ea in qua ſint amici principis mali: etiã ſi facilius videtur a bono principe malos vinci: q̃ malum principem a bonis corrigi poſſe: Et ſcurra Claudii inimicus ille in vno anulo bonos omnis principes ſcribi poſſe aſſeuerauerit: Nihil profecto difficilius bono principe: Mortem ipſam violentam Biathanaton quoq; græci dixerunt / nam βια *Tyranni Principes boni βια*

uiolentia: de qua Maro æneid.iiii. de Didone/& Plautinus Teuto-
pides in moſtellaria/quia præmaturæ inquit vita careo: me in ache
Mori ma- rontem recipere Horcus noluit: ſed mature mori dicitur qui nume
turæ ris expletis ſua morte moritur/& quiſquis iam grandæuus fato con
ætas hoīs cedit: Aetas autem hominis animi.lxx.ſi multum.lxxx.& quod am
plius eſt labor & dolor inqt pſalmographus: At Trebellius Pollio
mathematicorum doctiſſimos ſcribit centum uiginti annos homi-
ni ad uiuendum datos indicaſſe/neq; plures cuiq̄ cōceſſo: illud adii
Moſes cientes Moſen unicū dei vt Iudeorum libri loquūtur familiarem cē
tum viginti quinq; annos vixiſſe: cui tamē etiam cōquerenti quod
iuuenis adhuc decederet reſponſum ferunt ab incerto numine ne
mniem ultra eſſe uicturum: Plinius attamen in cēſu Veſpaſianoꝝ
refert Parmæ delatos duos.cxxx.annorum Placentiæ unum.cxxxi.
Fauentiæ unam mulierem.cxxxii.Bononiæ.L.Terentium Marci fi-
lium.cxxxvii. Hinc ego crediderim uiuendi nullum certum ſtatutū
eſſe terminum optimumq; mori ante ſenii tedium & odium / ante
Repuere- repuereſcentiam.
ſcentia ¶Bracterii bracteas auri argentiq; operibus īducētes / & eaꝝ opiſ
ces dicunt: Plinius de bracteis / Auri inquit vnciæ ī ſeptuagenas/&
quinquagenas plures bracteas quaternum utriq; digitorum ſpar-
Bracteæ guntur: craſſiſſimæ ex his Preſtinæ uocantur proxima Bractea Que
ſtoria appellatur: bractea autem tenuior eſt lamina: excogitatę ſunt
& ligni bracteæ.
¶Baccæ fructus quales ſunt Corn⁊arboris/oliuæ/myrti/lauri & id
B accatū genus aliaꝝ/baccæ margaritæ: vnde monile baccatū/nā bacchæ a
monile numine bacchi appellatæ ſcribit Alexius Lampridius / Alexan. Cæ
bacchæ ſarem matronas regias cōtētas eſſe uoluiſſe vno reticulo/atq; inau-
ribus & baccato monili/& corona cū qua ſacrificium facerēt: & vni
co pallio auro oparſo & cyclade q̄ ſex vnciis auri plꝰs non haberet.
¶Biſſacia ueſtis uulgo ēt nunc in uſu / ruſticoꝝ maxime nominat.
biſſacena Siue biſſacena a regione africæ biſſacia nomen mutuatur: At byſſi-
byſſina na ueſtis a byſſo in ligni genere iudæis olim in uſu precipuo de qua
ſumus dicturi.
¶Baliæ ueſtes Vopiſco in Aureliani Cæſaris vita ſubruffæ dicunt
Cholereæ etiam ſi ſcriptum eſt quandoq; Blateas / ſicuti eo ipſo loco Chlore-
Chloros as uirides iure quis dixerit/non autem Colorias nam χλωρὸς viri-
Chlorides dem ſignificat: Vnde chlorides gemma Plinio.xxxvii.herbacei co
clorion loris: & χλωρότης eſt uiredo: Sed & flauū ſæpenumero a quo ue-
baluis co- ſtes has quidam uolunt appellatas: & eidem Plinio.x. chlorion auis
lor totus eſt luteus/qui hyeme non viſus ſolſtitio procedit. Balius autē

color Spadix dicitur & plinius:ſunt enim Synomia : exuperantiam ſplendoremq; ſignificantia ruboris/quales ſunt fructus Palmæ arboris non admodum ſole incocti : Spadica Dorici uocant inquit Gellius e palma termitem cum ſuo fructu / alii Baia. Vnde balius color in equis comendatur Vergilio vt generoſis. Spadix Puniceus baia

℄Bulla inter ornamēta maioribus: Plinius a Priſco Tarquinio omnium primo filium cum in pretextæ annis occidiſſet hoſtem bulla aurea/donatum conſtat: vnde mos bullæ durauit/vt eorꝫ qui equo meruiſſent filii id inſignem haberent : cæteri lorum/bullæ in aquis cum pluit tumores uentoſi cito euaneſcentes/hinc homo bulla dicitur Mar. Varroni : bullæ item clauli ſcutulati ad ornatum in poſtibus in cingulis quoq; vt calphurnio in equorum mularumq; pectoralibus / poſtilenis/frontalibus/& aliis: Plautus in aſinaria iuſſin dari bullas has in ſplendorem ædibus noſtris? Lorum Nō bulla

℄Baxeæ philoſophorum cum primis crepidulæ : Apuleius. Nec qui pallio inquit baculoq; & baxeis / & hircino barbitio philoſophū fingeret: Plautus in menechmis quis eſt peniculus ? qui extergetur baxeæ.

℄Balanus ſuppoſitorium id genus alui ſubducendæ quod clyſteris loco immittitur ſedi/e melle cocto/radicibus herbarum lardo/& aliis: a ſpetie glandis longæ nomen accepit quæ græce balanos: id ex adipe & niteo vt plurimum fecere: quod refert Pollux: uſus eſt & medicus Hippocrates uerbo βαλανίσαι: a balano Myrobalanum Martiali: Quod nec Vergilius nec carmine dixit Homerus Hoc ex unguento conſtat & ex balano: Plinius Myrobalanum naſcens unguento vt ipſo nomine apparet: quo item iudicatur & glādem eſſe fructus magnitudine auellanæ nucis: Vnguentarii autem cortices premunt: medici nucleos tundunt affuſa eis paulatim calida aqua: Inſtitores & fecem unguenti hoc nomine appellant: ſed & Myrobalanum græci uocant quod ex vnguento & palmulis fit ad lienem inquit Celſus: nam balani e palma etiam dicuntur vt refert. xiii. idem Plinius. Myrobalanum

℄Bilis atra ea eſt quam Melancholian græci uocant : vnde melanchonici: Plautus ī Amphitrione: Atrabili percita eſt nulla res tā delirātes homīes cōcinat cito: & ī capitiuis. Atrabilis agitat hominē: feſt⁹/atra bilis ab atro id eſt animi vitio dicta bilis uero rubra cholera/a q̄ colerici: Sed bilē ēt apud afros humanū ſemē humi ꝓfuſum dici autor eſt idem Feſtus : Eſt & citrina / vitilina praſina viridiſue/ aduſta/& accida Platoni falſo ſapori permixta: de quibus Auicenas Gallenus Schola medicorum vnde bilioſus: Cor. Celſus: Vomitus Melancholia cholera

Bilioſus inquit in ſecunda etiam ualitudine bilioſis neceſſarius: & bilioſum quoq; ſputum idem uocat ex bile quæ in ſtomacho hæret interdum de bili atra non pauca Ariſtoteles in problematibus: vbi ceſet: ſtolidos attonitos ignauos eſſe quibus permulta & frigida ſit: eos uero quis plurima & calida percitos ingenioſos / acies / ꝓpenſos / ad omnem excandeſcentiam.

¶ Boa papula rubens & fera: Plinius boas tollit fimum bubulum vnde & nomen traxere: idem / boa appellatur morbus papularum cum rubent corpora / Sabuci ramo uerberatur: Feſtus pōpeius boa
Hydra inquit ſerpens aquatilis græce hydra: a qua icte obturgeſcunt: crurum quoq; tumor uiæ labore collectus boa appellatur: Plinius de ſerpentibus / faciunt his fidem inquit Italia appellatæ boæ in tantam magnitudinem exeuntes vt diuo Claudio principe occiſæ in uaticano ſolidus ī aluo ſpectatus ſit infans: alunt primo bubuli la-
Tama ctis ſucco: Vnde nomē meminit & Solinus: Eſt & Tama cum itineratio ex labore ſanguis ī crura deſcēdit nō ſine tumore: eadem fere quæ Boa: Lucretius Inguen ne exiſtat papulæ tama ne boa noxit.

¶ Bubones circa īguina ꝑſertim extuberāt & īde nomē βουβὼν īnguen græcis: & noſtri quoq; inflāmationes eius membri collectio
Inguīariæ neſq; Inguinarias uocant: Plinius Aſter herba inquit ab aliquibus
Aſter bubonion appellatur: quoniam inguinum præſentaneum reme-
Buboniō dium eſt: Vnde & buboncellæ ramices inguine tenus erumpente
Bubonocelæ inteſtino: ſiue cum uarices inguen īpleuerunt quod Celſo placuiſſe video: At bubones aues notiſſimæ a ſua uoce nominatę Varroni.

¶ Brondocela tumor in ceruice vt diximus. Cor. Celſus. vii. At in ceruice inter cutem & aſperam arteriam tumor increſcit bronchocelen græci uocant quo modo hebes caro / interdū humor aliquis melli aquæue ſimilis includitur: interdum etiam minutis oſſibus pili immixti.

¶ Bronchus membrū muſculoſum ad fauces neruoſum & cartilaginoſum uocis eſt vt qbuſdā placuit inſtrumentum: alii non bron-
Bronchi chum id ſimpliciter / ſed bronchi caput nominant quoniam vt in-
caput quit Galenus / & ipſa arteria bronchus appellatur: Brunci autē Mar-
Brunci cello ſunt ore producto / dentibus prominulis ex Lucilii ſatyra: Plinius Labra inquit a quibus brunci & labrones dicti: vbi tamen broci quandoq; legitur: & mox ſenectus ait in equis & cæteris ueteri-
Brochi nus intelligitur dentium brochitate: hoc eſt prominentia & magnī-
brochitas tudine: Nam & .M. Varro de canibus rei ruſticæ ſecundo Brochos
Proodōtæ uocat / & græci a dentibus Proodontas.

¶ Bulimia immodica & ualida fames / qualis interdum poſt febres

euenire ſolet reualeſcentibus:ita ut à cibo ſūpto etiam eſuriant/ca-
ninum medici noſtri dicunt appetitum:qui cohibēdus eſt/ne indu
cat recidiuam aut alios morbos βουλιμον græci vocant; λιμος fa- Bulimos
mes eſt/βου autem maximis & amplis quibuſq rebus vt iam ſcri Bu
pſimus preponebant:de quo Feſtus: Vnde Bupedas/buſycon/bu Limos
maſten dixere.

Bua infantibus potio dicta Nonius & Cato auctores/vt eiſdem
pappa cibus:mama mater tata pater ſæpiſſime appellatur: Sed & Pappa
buas mala omnia pueruli infantes noſtri uocare ſolent. Mama
Bolis quicquid ad explorandam aquæ altitudiem in vndis mit- Tata
titur: βολοσ καὶβολι græcis iactus: Vnde bolides faces lampa- Bolides
desue Plinio & aliis ſunt totæ ardētes/& longiorem trahētes limitē
qualis mihi uiſa eſt cum hæc ſcriberem nonis Auguſti.M.D.XI.&
olim mutinēſibus malis apparuit vt refert idem Plinius libro ſecun
do:qui.xxiiii.Diſcobolon mittentem diſcum appellauit. Diſcobo-
Barbiton iſtrumenetum muſicum: Vnde eſt nō facit ad lachry les
mas barbitos ulla meas: Auſonius. Hoc genere & chordas & ple-
ctra & barbita conde/Hoc die mercatus cras citharædus eris:men
tionem habet & Flaccus odarum primo.

Balſamum pro opobalſamo uſurpatur:ſtillat hoc ex arbore bal- Opobal
ſamo inciſa vitro/lapide oſſeiſue cultellis:pferturq cæteris odori- ſamum
bus vt raræ ſuauitatis:Lac cogulat/& in veſte maculas non relinquit
niſi fuerit uitiatum/nam & ipſum adulteratur:Arborem Iudeæ pe-
culiarem:vrbi primum oſtendere imperatores Veſpaſiani:lignum
ſurculos & ramalia Xylobalſamum uocant. Xylobal

Brachiale brachii ornamentum/& pars ea manus dicitur quam ſamum
Carpon græci nominant:Plinius Menſtruo in lana arietis nigri ar- carpon
gento brachiali incluſo:Neoterici hoc nomine munimēta brachii Argētum
ferrea/atq aureas in brachiis torques ad ornatum appellāt: vt au- brachiale
rum brachiale. Aurū bra-

Blattæ ſcarabei lucifugæ/libris nocētes:nam in domibus noctu chiale
errant:& interdiu in parietū cauis/inter libros nō cōſtrictos/& char
tas deliteſcunt:Inde blattaria balnea ſubobſcura Senecæ: At nūc Blattaria
inquit blattaria uocāt balnea / ſi quæ nō ita apta ſunt vt totius die
ſolē feneſtris ampliſſimis recipiāt:niſi & lauētur ſimul & colorentur
niſi ex ſolio agros & maria proſpiciāt:nam blattaria loca & cauernu
læ blattarū dicūtur:Blattæ ipſæ i blaneis maxime humido uapore Blattæ
pcreantur & in culinis:Blateas bullas luti ex itineribus: aut quod
calciamentorum ſolis eraditur appellabant auctor Feſtus.

Baphia tinctoria Seruio in quibus lana tingitur/officina dicitur Tinctoria

Infectoreſ infectorum quos tinctores paſſim vocamus: Lampridius in Seuero.

Dibaphũ Abaphos embaphia

Cæſare probũ refert baphiis præfectum : βαφεύσ infector : Dibaphum .M. Ciceroni bis tinctũ purpura : βαφὴ ipſa infectura : Abaphos non infectus: Et embaphia ab intingẽdo vſu ĩter vaſa eſcaria.

Spurii Nothi Trophe polytropha

¶Brephotrophia loca ĩ qbus alũtur pueri expoſiticii q̃ ſpurii nothi vulgo cõcepti & illegitime nati qualia Italiæ multa ſũt: & apud nos Hoſpitale rodulphi quod vocant βρέφοσ ĩfans/ τροφὴ educatio alimentum: Vnde Polytropha multi nutrimenti: vt ſunt omnium animalium teſtes/ & medullæ: de brephotrophiis mẽtio habetur in autenticis / & apud iuſtinianum libro primo.

pyrrhon Burrha burrhanica

¶Burrhus rubẽs cibo ac potione ex prandio cœnaue: nam πυῤῥὸν burrhum quod dicebant ruffum ſignificat vnde ruſticis burrha bucula dicta roſtro quæ ſit ruffo : & Burrhanica potio ex lacte & ſapa mixtis a ruffo colore.

¶Baſis columnæ vnius/ ſtatuæ vaſiſq; torus fere & ſedes: Vnde baſes iureconſulto vaſorum orbiculos ſignificare nonnulli voluerunt/ qui ſupponuntur poculis in menſa præſertim ne mappæ vino ſubdefluo maculentur.

baſilia Tyrannis ariſtocratia oligarchia Democratia Monarchia polyarchia

¶Baſilica Plauto & aliis a rege veſtis dicta: βασιλεύσ rex: ut baſilica locus de quo multa Vitruuius: baſilicæ editiones : baſilicus vicus: & innumera/ Baſilea regius principatus bonus qui eſſe debet: hinc opponitur Tyrãnidi : & plato Ariſtoteleſq; illum anteponunt Ariſtocratiæ optimatim / oligarchiæ paucorum / Democratiæ populi qui ſunt principatus: Monarchia vnius / Polyarchia multorum appellabitur.

Bucera Italia Bucentrũ bucentæ

¶Buceriæ boum armẽta quæ Bucera. A. Gellius .x. Terram Italiã de græco vocabulo ſcripſerũt quoniam boues græca veteri lingua ἰταλοὶ id eſt vituli vocitati ſunt: quorũ in Italia magna copia fuerit: buceraq; in ea terra gigni paſciq; ſolita ſint complurima: Feſtus bucerum pecus de bubus inquit dicimus: Bucentrium ſtimulus boum bucentæ ipſi ſtimulatores quod nomen trãſiit ad Tabanum.

aſphaltus piſſaſphalton Naphta

¶Bitumẽ Aſphaltuſue auctore Pli. alibi limus alibi terra : Limus a Iudeæ lacu aſphaltide emergens: terra in Syria circa Sydonẽ oppidum maritimum: ſpiſſantur hæc vtraq; in dẽſitatemq; coeũt: calcis vſum præbuit ita ferruminatis babylonis muris: liquidũ bitumẽ piſaſphalton appellatur ex argumento picis & bituminis Naphta bituminis generi a quibuſdã adſcribitur de qua idem plinius libro .ii. Vitruuius quoq; Babylone inquit lacus qui limneaſphaltis appellatur habet ſupra natãs liquidum bitumen/ quo/ & latere teſtaceo ſtructo muro Semiramis circundedit Babylonem item Ioppe in Syria

arabiaq; numidarum/lacus ſunt magni qui emittunt bituminis ma
ximas molles/& crebræ quoq; ibi ſunt lapicidinæ bituminis duri.
¶ Batioca patera ex argento aliouc metallo in ſacris preſertim/cu
ius meminit ni fallor Plautus in Sticho: & Batiolæ vaſis mentionē batiola
habet ex eodem plauto Nonius Marcel.
¶ Blitum herbam eſſe quam noſtri olitores ſpinaciam a ſeminis vt Spinacia
plurimum ſpinoſo cortice/& nos in lib. de partibus ædium olus hi
ſpanū appellauimus facile credimus quando Plinius .xix. in horto
inquit ſatorum celerrime naſcuntur Ocimum/blitum/napus/& eru
ca/& ſtatim paulo infra: nudum ſemen apii: Coriandri/aneti/fenicu
li/cumini: cortice obducta bliti/bete/a triplicis/ocimi/at lactucis in
lanugine. Eſſe autem blito ſemen cortice obductum liquet: ac ſa
tum erumpere ocyſſime peruer & autumnum ipſi vtpote experti li
quido ſcimus: Eſt præterea olus inſipidum/ſatuum/unde in comœ
diis apud veteres bliteæ meretrices.
¶ Byrſa corium/vnde byrſam quam burſam/y/in u/ut ſæpius tran bliteæ
ſeunt/vulgo marſypium vocāt/e corio vt plurimum fieri ſolitam: nā burſa
fiunt &/e/ſerico interdum crumenæ/& ex hamis ferreis adfabre tor
natis/non ſine corio tamen intus ſæpe adſuto: Byrſam ſaxum Car
thagine fuiſſe ſcribit Eutropius.
¶ Bruſcum aceris tuber arboris vocant/e quo fiunt menſæ nigre
ſcentes: Plinius pulcherrimum vero eſt bruſcum inquit/multoq; ex
cellentius etiam Molluſcum tuber vtriuſq; arboris eius: Sed bruſcū
intortius criſpum/molluſcum ſimplicius ſparſum: & magnitudinē Molloſcū
menſarum caperet haud dubie præferetur citro. Menſæ
¶ Betulla lentiſſima eſt/& iō ſcutis apta/vt fici/Tilia ſalix utraq; po
pulus/& ſabucun: Gallica hæc arbor inquit Plinius mirabilis cādo
re & tenuitate: terribilis magiſtratuū virgis: eadem circulis flexibi Virge ma
lis/item corbium ſportis: bitumen ex illa galliæ excoquunt. giſtratuū
¶ Bipaliū ferramēti genus ruſticani ad foſſurā aptiſſimū/quale id
quod noſtrates Valgium appellāt Pli. de ſeminario eligendo/ſit er Valgium
go ſiccū ſuccoſūq; bipalio ſubactū/& q̄ ſimillimū terræ i q̄ transferē
dū ſit: Idē terrā inquit ad roſarū & uineæ ſatum uertere bipalio. M.
Varro/Id prius bipalio ait vortito: omnino ſarculi genus eſt.
¶ Betonica a radice folia ſpargit fere lapathi ſpecie ſerrata vnde Serratula
ſerratula dicta: Ceſtron græce vocāt a remediorū multiplici varieta Ceſtron
te/& pſychotrophon: habet hæc tantum gloriæ vt domus in qua pſychotro
ſatá ſit tuta inquit Plinius exiſtimetur a piaculis omnibus. Nam vis phon
herbarum admirabilis/& pene diuina eſt: qua nihil non effici poſſe Vis her
crediderunt plurimi: Sed notitiæ perq̄ neceſſariæ pauci nunc ſtu barum

dent:& ii quidẽ illiterati & agreſtes / ita vt ſæpe decipiantur & re & noĩe:quæ inſcitia(proh pudor)tranſit etiã ad pharmacopolas ſpeciarios/herbarios/ac medicinam ipſam profitẽtes : hinc Antidota & ſyntheſes illæ inexplicabiles ad morborũ remedia / vel in caſſum ſæpe vel ad mortem corporibus noſtris ingeruntur. Si conferũt caſu acceptum referamus/ſapienter profecto(vt mihi uidetur)Aurelianus imperator medicos cum egrotaret nũq̃ vocauit / Inediã qua ſe curabat precipuum & optimum medicum vocitans.

Medicos nunq̃

❡ Buleuterion locus conſilii / curia/quo reipublicæ gubernatores conueniunt ad conſulendum Plinius trigeſimo ſexto. Cicizi & buleuterion vocant ædificium amplum ſine ferreo clauo: βουλὴ conſilium/ Vnde Sybila quæ ditio dei conſilium denotat nam Veteri ſermone æoles σιὸς deos vocabant ꝙ βουλή conſilium fuerunt autem decem numero: vt Marcus Varro in libris rerum diuinarũ ad Cæſarem pontificem maxumum ſcribit: Cecilius ad Traianum qui in bulen a cenſoribus leguntur: Vnde buleutæ eidem conſiliarii ſenatoreſꝗ quando ii ſunt proprie qui reipublicæ conſulunt : ſed & Buleutes græcis conſultus dicitur.

Bule

Buleutes

❡ Byſſina coccinei coloris purpureiue dicebantur: Plinius gemina inquit demoſtrata via luxuriæ vt colos alius operiretur alio ſuauior ita leuiorꝗ dictus : quin & terrena miſcere/coccoꝗ tinctum Tyrio tingere/vt fieret his byſſinum: vbi Hermolaus bis byſſinum legendum credidit: At Plinius ipſe de lino aſueſtino huic inquit lino principatus in toto orbe/proximus byſſino / mulierum maxime deliciis circa Elim in achaia genito/& Iudæis quoꝗ vt iã diximus: βύσσον graui accentu tinctura ex purpura / acuto profunditas : eſt tamen apud Herodotum βυσσός profunditas.

Byſſinum linum

Byſſon

❡ Buteo e genere accipitrum a quo Romana familia cognominata cum proſperum auſpicium inducis naui ſedendo feciſſet : vt ſcribit Plinius : a numero teſtium Triorchen uocant ὄρχις teſtis. Vnde cynoſorchis herba. Inter accipitres eſt & qui Eſalon vocatur omni tempore apparens: cum cæteri hyeme abeant : eſt & nocturnus quem cimindin appellant. De hoc Ariſtoteles ſic ſcribit chalcis montes incolit atro colore eſt magnitudine accipitris quem Palumbarium nominant forma longa ac tenui Iones cymindin appellant. Cuius Homerus etiam meminit cum inquit chalcida dii perhibent homines dixere Cymindin hæc Hybris eſt qua alii non aliam eſſe quam ptygem uolunt die minuit appatet. Quia non clare videt: ſed nocte uenatus more aquilæ : cum Aquila bellum interneciuum gerens : ita vt cohærentes ſæpe capian-

Triorchis

Eſalon

cimindin

tur:Buteonē Feſtus auis genus dixit quæ ex eo ſe alat quod accipi-tri eripuerit/vaſtitatiſq; eſſe cauſam his locis quæ ītrauerit vt Bubo a quo etiā appelletur buteo/nā bubo funebris auis eſt auſpiciis abominata noctis monſtrū nullo cantu ſed gemitu:ī vrbibus autē oīno in luce viſa dirum oſtentum eſt:Capitoliū cellam intrauit Sexto Papellio Iſteo.L.Pedanio conſs.propter quod nonis Martiis urbs eo anno luſtrata eſt.

¶ Bæta alias tum herba cito flacceſces vnde & bætacea mētula: eſt etiam genus veſtis vt teſtatur Suidas ī Colectaneis βαἰτηκέν χείμωνι αγαθὸν Bæta cū æſtate tum Hyeme bona de hac forſan intellexit Dionyſius Siracuſanus.Qui detracto Ioui Olympio magni pōderis aureo amiculo quo eum tyrannus Hiero e manubiis Carthaginenſium ornauerat iniectoq; ei pallio laneo dixit æſtate grauem eſſe Aureum amiculum Hyeme frigidum laneum autem ad vtrūq; tempus anni aptius vt Autor eſt Valerius in libris factorum ac dictorum memorabilium. Beta

¶ Bulbus ex ceparum genere qui vt inquit Plutarchus in Sypoſiacis uim habet cōtrariam flulguri queādmodū q; Ficus arbor & hyæne pellis porro riſus prouerbialis de quo meminit plutarchus qui vt opinor Mumatus ē ex Ariſtophanis nebulis Vbi ſtrepſiades Socratis ingrediens ſcolam admiratur diſcipulos prono capite terram aſpicientes reſpondentiq; cuipiam quærunt quæ habet terra Bulbos Silicet/eſt & aliud apud Ariſtophanem iocus de illo qui deuorauit Bulborum ollam quo quidem libidinoſum hominem innuit/ nam & Bulbos irritare Venerem teſtis eſt Martialis nil aliud bulbis quam ſatur eſſe potes. Bulbus

Cruſtæ marmoreæ quibus parietes in facie domus parte plurima cruſtantur nam & parietem cōmunem incruſtare licet ſecundum Capitonis ſentētiam ait Proculus.viii.dige.titulo de Ser. Vr.pred.Cruſtæ teſtudinum laminæue quibus lecti & repoſitaria / vt dictum eſt veſtiebantur. Cruſtæ fluminum Sabulo cōcreto & incocto ſolibus/quas in cibis interdum appetunt rerum amalatia inſolitarum cupidæ pregnantes fœminæ:Cruſtæ vitri cameris olim additæ:Sunt & cruſta: & ſtruſtulum quoq; dulciarii operis:vnde cruſtularii piſtores dulciarii vt noſtrates Feſtarii mellita concinantes: At Marcus Varro Cruſtulum inquit a cruſta pultis. cruſtula cruſtularii

¶ Campes a flexura erucæ hortis infeſte dicuntur. Columella di-

pityocápę ſtorto corpore campe: & alibi hirſutaq́ʒ campe: vnde Pityocampas
pytya pinus arboris erucas nuncupamus morſu pernitioſas auctor Plini⁹
xxiii. cui. xvi. Pitya nucum pinearum genus eſt e pinaſtris remediū
Hippocā- ſingularis aduerſus tuſſim: Sunt & Hippocampæ e piſcibus in mari
pæ Cāpas inquit Feſtus marinos equos græci a flexura poſteriorū par-
tium appellant. Nec errauit Vegetius in libris de Veterinaria artę
qui gaboſum iumentū appellauit Quod Gambas habeat inflatas
campta vt falſo grāmatiſtæ exiſtimāt nā & Neoterici Gābas nūcupant quas
græci a flexura Cāpes quoq́ʒ in ædificiis hābent vt dictū eſt: κάμπη
flexura: καμπτήρ flexus græcis campta flexibilia.

Ephyreū ¶Corynthium æs quod poetis Ephyreum ex illa antiqua gloria
æs æris maxime laudatur inqt Plinius. xxxiiii. hoc caſus miſcuit coryn-
tho cum caperetur incenſa/miraq́ʒ circa id multorum affectatio fuit
quippe cum tradatur non alia de cauſa Verrem quem Cicero dam
nauerat/pſcriptū fuiſſe: ab Antonio q̄ quod corynthiis ſe ei ceſſuꝝ
corynthia negauiſſet: Vnde Corynthiarius corynthiorū īmodicus affectator/
rius quo taxatus eſt cognomine cæſar olim auguſtus: corynthus capta
carynthus eſt olympiadis cēteſimæ quinquageſimæ ſextæ anno tertio: noſtræ
aegineti- vrbis ſexcenteſimo octauo: lōge ante Aegineticum æs & Deliacum
cum Aeginetico cādelabrorū ſuperficiem elaborabant: Eadem ciuitas
deliacū ęs euerſa ſignis fictilibus romam impleuit/quos Necrocorynthios id
Necro- eſt corynthioꝝ defunctos vocauerūt auctor Strabo νεκύοσ græce
chotyntii defunctus: Diuus Hieronym⁹ mortuale morticinūq́ʒ appellat De-
Mortuale liaci æris mentionē habet idē Plinius. x. Antiquiſſima īquit æris glo
Mortici- ria deliaci fuit/mercatus in Delo concelebrante toto orbe: ideoq́ʒ
nium cura officinis tricliniorum pedibus fulcriſq́ʒ: ſed & vaſa ex eo fuere
in precio Mar. Cicero actione pro Roſcio Domus referta vaſis in-
quit corynthiis & deliacis.

¶Cymatia in capitulis columnarum ſunt veluti inundantes fron-
Eucarpia dium & florū quoq́ʒ deformationes: nam Encarpia poma cum fron
dibus inſculpta dicuntur: Vitruuius lib. iiii. Et cymatiis & Encarpis
pro crinibus diſpoſitis frontes ornauerunt.

¶Catheti lineæ perpendiculares de quibus in colūnarū capitulis
ciſſos Vitruuius in. iii. Secundum extremi abaci quadram lineæ demittē
Thiaſi dæ quæ catheti dicuntur κάθετοσ perpendiculum.
Hedera ¶Ciſſimbium vas hederaceum vnde nomen κισσόσ græce hede
chameciſ- ra fuit. n. eo nomine hiſtrio & ſaltator Liberi patris qui dum exer-
ſos cet Thiaſos ſaltationes & choreas caſu lapſus in terræ hiatum mori
Dēdrociſ- tur: tellus vt ferūt in gratiam Bacchi remiſit hederam primū apud
ſos Acharnas viſam: Inde cameciſſos & Dendrociſſos / hæc procera

adſurgit/illa humilis ſerpit. Cymbium ab eo per ſyncopam dictum cymbrum
volunt: eſt tamen a ſpecie cymbæ: Feſtus/cymbium inquit a ſimili⸗
tudine nauis quam κυμβην appellant: habetur & patina argentea
hederacea librarum trium & viginti in Claudio cæſare/apud Pollio
nem Trebellium ex epiſtola Diui Gallieni ab hederis inſculptis/ve
luti eidem Diſcus corymbiatus/& Lanx argentea pampinata.

Cirnea vas vinarium/quod forte mixtariũ/Marcello citanti plau
tinum illud ex Amphit. cadus erat vini/inde impleui cirneam/ſed
& ſtatim/vt ego inquit illic uini cirneam ebiberim meri: alii Hirneã Hirnea
mallunt legereq; ſit vas fictile. Mar. catoni.

Caries vetuſtas putrilago Nonius auctor: Vnde carioſus carie carioſus
plenus/exeſus/& deformatus: Apuleius ſcabiem vetuſtam: carioſæ
teſte occipit exſcalpere cariem inquit Plinius non ſentiunt cupreſ⸗
ſus/cedrus/buxus/iuniperus olea/eidem & carioſi dentes dicunt.

Catillones gulæ dediti a catillis quaſi catinorum in quibus po⸗ catilli
nuntur eſculenta catillorumue liguritores: Vnde lupus piſcis catil⸗ Lupus pi⸗
lo a priſcis appellatus quaſi liguritor/ut qui proximæ ripas ſterco⸗ ſcis
ra inſectaretur: Proprie tamen qui ad pollutum Herculis vltimi ue⸗
niebant catillones veteribus dicti/quia catillos liguriabãt: quando
nouiſſimorum deterior in ſimilibus eſt conditio: At Feſtus Catilla⸗ catillatio
tio inquit grauæ obprobrium hominibus generoſis obiiciebatur ſi
qui prouincias amicas populo Ro. expoliaſſent: Et catillare Fulgen
tio per alienas domos diſcurrere a catulis qui per omnis domos cir
cumeant: Vnde Plauto catillatum in caſina.

Cybium piſcis eſt/& Plinio conciſa Pelamis/hæc e thynno & Pelamis
cordila cum luto ſe immerſit Martialis/diuiſis cybium latebit ouis/
item/vel duo fruſtra rogat cybii/tenuemq; lacertum: Marcus Var⸗
ro: Cybium & Thynnus cuius partes græcis uocabulis omnes/vt
melandrya atq; Vreon: id autem caudæ proximum eſt: At clidia ſi⸗ Vreon
ue clides iuguli thynni nec aliter vocantur: quæ cybia dicuntur: m⸗ clidia
ter macra ſunt: inter pinguia cordilæ ex Athenæo. cordilæ

Cæramentum ſutorium quo ſutores calcearii crepidariiq; filum
oblinunt ut firmius ſit Plinius de ocymo/Verucas mixto ceramen
to ſutorio tollit: fit autem cæra & pice ſimul feruefactis quo loco le⸗
gendum rectius fortaſſe atramento ſutorio/id chalcantum vocant chalcantũ
vt diximus ex Plinio ipſo & refert Cor. Celſus: noſtri Vitriolũ/quo Vitriolum
infectores quandoq; vtantur.

Cynorthodos roſæ ſilueſtris genus dictũ quod rabidi canis mor⸗ Rabidi
ſibus auxilietur remedio præſentario: plinius in ſanabilis ad hoſce morſus

annos fuit rabidi canis morſus/pauorem aquæ / potuſq; omnis aſ-
ferens odium: Nuper cuiuſdam militantis in prætorio mater vidit
in quiete vt radicem ſilueſtris roſæ quam Cynorhodon vocant eblã
ditam ſibi aſpectu pridie in fruteto/mitteret filio bibendam in lacte
in luſitania gerebat hiſpaniæ proxima parte: caſuq; accidit vt milite
a morſu canis incipiente aquas expaueſcere ſupetueniret: epiſtola
orantis vt pareret religioni: ſeruatuſq; eſt ex inſperato/& poſtea quiſ
quis ſimile auxilium tentauit.
¶Chenophagi eſtores teſtudinũ quæ illis nomen dederũt χελωνη
Teſtudi- teſtudo/ſunt & teſtudiues machine ad oppugnationes vrbium de
nes quibus Vitruuius & Vegetius: inter has habentur Arietariæ/in ædi
arietariæ ficiis quoq; teſtudo camera & fere αχισ: de qua ſcripſimus.
teſt. ¶Cicur manſues manſuetuſue Cicero.v.Tuſcul.queſt. immanis
alias/quaſdam cicures: Marcus Varro/Cicurare mãſuefacere: quod
enim a fero diſcretum eſt id dicit cicur: & dictũ cicur ingeniũ/man
cicurij ſuetum/a quo Veturii quoq; nobiles cognominati cicurii: innatum
ciens a cico cicur: cicum dicebant membranam tenuem quæ eſt vt diſcri
men in malo punico.
¶Callum duratam carnẽ dicimus/Cor.Celſus: Callus autem ne-
minem fallit/quia durus eſt: hinc in pedum morbis Callus pungẽs/
aucto dolore ſi premat calceus: ſunt & calloſæ ab vſu ruſticorũ ma-
calloſus nus fabrorũq;: boũ quoq; ceruices/ſimiarũ nates/veteres fiſtulæ/&
aprugnũ alia Callum aprugnum ex apro ganeæ cõmodatum Plautus in poe
callus nulo: Callum aprugnum callere æque non ſinam/iam dixerat in ca-
ptiuis quanta callo calamitas.
Galerita ¶Caſſita a caſſide quibuſdã eadem quæ Galerita & Corydalus: caſ
caſſida ſis vero in recto etiam caſſida/vt chlamyda Priſciano citanti Vergi
lianum illud ex undecimo Eneidos Aureus ex humero ſonat ar-
cus/ut aurea uati caſſida.
ceſtoſi ¶Ceſtus pugilum arma e loris bubulis e plumbo ferroq; addito cõ
pacta: nam ceſton & lorũ aut opus interpunctũ acue pictũ/& Vene
ris ornamẽtũ ac in cõmune fœminarum græci dixere / Hinc Celſus
Africanus in quem Origenis ſcripta leguntur/libros.xxiiii.a rerum
varietate ceſtos inſcripſit: de ceſto loro ſeu cingulo Veneris poetæ
omnes Et feſtus Pompeius ceſtus inquit & iis vocantur quibus pu-
giles dimicant/& genus quoddã muliebris ornatus: At Fulgentius
ſculpõeæ Sculponeas refert dici ceſtus plũbo ligatos: Plautus in caſſina po-
tiuſq; ſculponeas quibus batuatur tibi os ſenex nequiſſime. Neuius/
pygma- Sculponeis batuenda ſunt hinc latera/ſunt & catoni in re ruſti. ſcul-
chia ponetum calciamenti genus: ceſtus græce πυγμη unde pygmachia

çeſtuum pugna: & pygmachus his dimicans: quales Dares & En- Pygma-
tellus Vergiliani. chia

¶ Caſtor idem qui Fiber a fibris extremitatibus marginibuſq; flu- Pygma-
minũ: circa quas diuerſat/inter amphibia numerãdus: effigiæ lutræ chus
pilo molliore pluma/niſi cauda deſineret in piſcem: teſtes vnde ca- Fiber
ſtoreum eſt medicis in vſu medicinæ/ſibiipſi amputat cũ ſenſerit ve Caſtoreũ
natores cupiens euadere damno teſticuli: id quod negat Sextius
diligentiſſimus medicinæ ſcriptor/paruos eſſe dicens/ſubſtrictoſq;
& ſpinæ adhærentes: nec adimi poſſe ſine vita animalis: adulterari
autem caſtoreum renibus eiuſdem qui ſint grandes: cum veri te-
ſtes parui admodũ reperiantur: de quo Plinius. xxxii. A fibro Fibri- Fibrinæ
næ pelles nunc maximo in precio. Idem Plinius. Fibrinarum pel- pelles
lium cum pice liquida combuſtarum cinis narium profluuia ſiſtit.
Succo porri mollitus extrahit tela corpori inherentia.

¶ Collybiſtæ nummularii pecuniam permutantes: quando collybos
Polluci pecuniæ dicitur permutatio. Mar. Cicero in Verrem Col- collybus
lybus eſſe qui poteſt/cum vtantur omnes vno genere nummorũ: Sue
tonius in Auguſto: manibus collybo decoloratis Neruloneſis men
ſarius: vbi per collybum natare etiam videtur materiam: quæ e nu-
morum attrectatione decidua cum numerantur/cum permutãtur/
manus inficit: quali decoloratæ manus olim ſunt meæ/cum inter
menſarios noſtrates vnus ſederem non ſine libris: animum permu
tatione lucroſa/& lectione (cum dabatur ocium) oblectãs. Dictos
Hieronymus voluit a collybiis/quæ ſint tragemata bellariaq; cice- collybia
ris fixi: vuarũq; paſſarum vilia munuſcula: & collybiſtas eẽ campſo-
res fœnus mutatitium exercentes. Eſt & Collymbus Theophraſto collymb⁹
ponderis genus & Suidæ ſpecies nomiſmatis.

¶ Caprunculum vas fictile dixit antiquitas.

¶ Calpar nomine priſco Dolium inquit Marcellus citans Varro- Vinalia
nem. At Feſtus Calpar vinum nouum interpretatur quod ex Do- calpium
lio depromitur ſacrificii cauſa anteq̃ guſtetur. Ioui enim ſua vina li- calpis
babant quæ appellabant feſta Vinali & alibi calpar inquit genus va chame-
ſis fictilis. Fuerant & Calpium & calpis apud græcos digitati anſa- daphne
tiq; crateres vaſa potoria. & Feſto Calpis poculi genus dictum a ca chame-
piendo; eſt tamen græcis κάλπις. myrſine

¶ Chameplatani ab humilitate arboris dictæ: vt ſcripſimus ſicut chamelea
chamedaphne laurus/chamemyrſine myrtus/chameleu olea/Cha- chameſy-
meſyce ficus/Chameacte ſabucus parua quæ Ebulus: Chameceraſ- ce
ſi ceraſi quales auſtero quæ ſunt fructũ cum primis vidimus breui- chamea
tate ab aliis differẽtes: Plinius de Sabuco: habet alterum genus ſil- cte Ebulus

Chameçe- ueſtre quod greci Chameacten alii Helion uocat: multo breuius:
raſi Dioſcoridi eſt Helioſacte: ακτη gręcis Sabucus.
Helion ℭ Ceramion orcã dicũt teſtam tegulãq;/& oĩo fictilia quæcũq; gre
Helioſacte cis κεραμιαι uocantur κεραμευσεοσ figulis κεραμειον figlina: Et ce
Actæ ramides colorem figlini ſignificat q̃lis fere Leucopheus in plumis
Figlina quorũdã anſerũ uidet: Ceramites Plinio gẽma teſte colorẽ habẽs.
Cerami- ℭ Ceruſa unus e coloribus candidus fit omnis vt inquit Vitruuius
des e plumbeis laminis non ſine aceto. Plinius Pſymithium quoq; hoc
Ceramites eſt ceruſam plũbariæ dãt officinæ leuiſſima oĩs p̃ter quæ ad cãdorẽ
Pſymithiũ fœminarũ adhibetur: lœtalis pot⁹ ex frigiditate ſicut ſpuma argẽ
Venena ti: nã maxima pars uenenorũ frigore interimit ut Celſus autor eſt.
ℭ Calantica tegmen muliebre/ vt mitra fere quod capiti ĩnectitur
M. Cicero in Clodium/cum calanticam ait capiti accomodares.
ℭ Coſmotica compoſitiones & medicamẽta ad capillos vt volũt
colorandos uenuſtãdoſq;: qualia ſcripſiſſe ferũt archigenem medi-
cum: ĩ quibus mirrha & ſalis ſpuma cõmixtis flauẽtes & criſpos fie
ri capillos oſtendit: Coſmoticorũ quoq; Gallenus mentionem ha-
bet quorũ alia capillum nigrãt quædam reddunt candidũ & alia ruf-
fant: vt effœmiatorũ & mulierũ ea eſt vna cura: refertq; ſe uidiſſe fœ
minas cõplures ĩmodica affectati capillitii curioſitate defunctas/vi
Edentatę tiato lœtifera frigiditate ipſo cerebro: Ego edẽtatas hoc vno e no
ſtris ſcio plurimas niſi ſit forte ex fucorum dealbamentis quæ luxo-
Coſmos rem & cariem dentibus afferre ſolent: Coſmos ornatus: vnde mũ-
Mundus dus græcis hoc nomine appellatus: ſicut cœlum noſtris quoq;/au-
coſmopo- ctore Plinio: Coſmopolites ciuis mundi/qualem ſe predicabat So-
lites crates: Acoſmos incomptus inelegans At Coſmiana vnguenta a
Acoſmos coſmo vnguentario nomen acceperunt: de quibus Martialis &
coſmiana Petronius.
ℭ Calliblephara medicamina quibus fucantur honeſtanturq; pilli
in facie geniſq; maxime: Satyricus poeta Ille ſupercilium madida
fuligine tinctum obliqua producit acu/pingitq; trementes attolẽs
oculos: Pli. Callibleph ariq; pari modo fuligo in hoc uſu temperat
Blepharõ βλέφαρον palpebra genaue latinis: de genus Feſtus & alii: Os ab
Iugale his tranſuerſum tendens ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur/Iugale
inquit celſus appellari poteſt ab eadem ſimilitudine a qua id græci
Zygodes Zigodes nominant.
ℭ Corallium columne naſcitur in gallico ſinu circa orchadas inſu
las: & in ſiculo circa Heliam & Drepanum: apud grauiſcas quoq;
& ante Neapolim cãpaniæ: forma eſt ei fruticis/color uiridis: bac-
cæ eius candidæ ſub aqua ac molles/exemptæ confeſtim durantur

& rubeſcunt : quaſi corna ſatiua/ſpetie & magnitudine : aiunt tactu
protinus lapideſcere ſi uiuat ĩquit Plinius .xxxii. Itaq; occupari euel
liq; retili/aut acri ferramento præcidi: hac de cauſa Corallium uoci corallium
tatũ interpretantur: αποτησ κουρᾶσ id eſt a p̃ciſione/alii Ceral⸗ ceralium
liũ a αποτου κειρεσθαι/eradi demeti : optimũq; maxime rubet
nec ſcabioſum/nec lapideũ : ſurculi ĩfantibus adligati tutellam ha⸗
bere credunt: Nũc maxima eſt penuria vẽdibili merce/fœminis ad
modũ expetita ad monilia : vt olim Indorũ viris / apud quos tanta
fuit illi auctoritas quãta apd' nos ĩdicis margaritis: Et cũ in eo bac⸗ Baccę
cæ dicant/ monile baccatũ ex Corallio dici poſſe quis negauerit. Monile
℄ Capital. M. Varroni faſciola qua capillum colligaret dictum a baccatum
capite/vt capitalis inimicus/& ædes capitales ab exitio capitis & vi
tæ Plauto: & capital ĩquit nonius capitis periculum: Feſtus Pomp.
capital linteum quoddam quo in ſacrificiis uetebantur : & capital
facinus quod capitis pœna luitur.
℄ Caſtula eſt palliolum præcinctui infra papillas/ quo mulieres in
quit Marcellus nunc & eo magis utuntur poſtq̃ ſubuculis deſierũt
idem fere quod ſtrophium & mamillare de quibus dicturi ſumus.
℄ Calyptræ veſtimenti genus quo vt ſcribit Feſtus capita operie⸗
bant: vtcumq; muliebre eſt capitis tergmen calyptra.
℄ Crepidæ crepidulæ/Soleæ/Gallicæ calciamẽta ueterũ vt diximꝰ crepidulę
ſunt huiꝰ gñis & apud nos/ĩter ſola ſubere ãdito/vnde ſuberatæ di Soleę
ctę/&(qd' magis placet) Suberinę: q̃s fœminæ ad eã altitudinẽ cõ⸗ Gallicę
ſuetas ĩduũt/ut in publico gigãtes uideãtur: in cubili pygmeæ ſint.
℄ Carminator/carminatrix & carminatio a verbo carmiare de quo Suberinę
Plinius in mentione lini. Mar. Varro de lingua latina Carere in Ne⸗
uio a carendo/quod lanã tum purgant ac diducunt vt careat ſput⸗
citia/ex quo carminari dicit̃ tum lana cũ caret eo quod in ea heret.
℄ Cupes cupediaq; antiqui lautiores & ganeatos cibos nominaue Cupedia
re/ Vnde cupedinarii uenditores: & cupedinarium ſiue cupedinis cupedina⸗
forum: quod alii a Cupe Cupedioue romano dictũm uolunt / quo rii
ob latrocinium damnato boniſq; publicatis ſancitũ vti in eius do⸗ cupedinis
mo eſculenta & obſonia venirent: veluti quoq; macellum a Macel⸗ forum
lo vt inquit Feſtus: Vnde Macellarii apud Suetonium in Veſpaſia⸗ Macellum
no: Siue a mactandis pecoribus cum notat lauiennam ubi lanii na⸗ Macellarii
ctant pecora / & carnes uendunt : diximus ex Varrone in libro de Lanicna
partibus ædium: At Mar. Ciceroni. iiii. Tuſcul. quæſt. Cupedia eſt
ganeatorum ciborum cupido.
℄ Chiromantes per manuum liniamenta diuinare quæ homini⸗
bus euentura ſunt bona uel mala conantur : vnde nomen ars : ipſa

Aſtragalo profeſſione chiromantia: vt Aſtragalomantia per talos/Velomãtia
mantia per ſagittas pares/& vt plurimũ quatuor oppoſitis crenis/capnomã
tia per fumũ: vñ capnomãtes: Hydromantia per aquam.
captomã- ℭ Circitores ſiue Circuitores: quibus vt inquit Vlpianus iurecon-
tiá ſult. de inſt. act. veſtiarii uel lintearii ueſtes/dant circunferendas di
ſtrahendaſq;: Circitor in militia qui vigilias circuit de quo Vege-
tius: Circitor cuſtos in priapeis: Circulator uero qui vt circunfora-
circulator neus loca peragrat publica lucri gratia verbis argentum ſibi ſæpiſ-
circũfora- ſime comparans. Apuleio iureconſulto & aliis. Inter circulatores
nus habentur præſtigiatores/Venenarii/pharmacopolæ/herbariiq; me
dici: & id genus alii circunforani: ita enim a. M. Cicerone nominan
tur in ea oratione/quæ eſt pro cluentio: Paulus libro. xlvii. dig. ter.
de extraord. cri. in circulatores inquit qui ſerpentes circunferunt
& proponunt: quibus omnibus eam fidem habendam ſemper exi-
ſtimaui/quam flenti priuigno ad tumulum nouercæ cuius veras la-
chrymas ne dixeris.
ℭ Coniectores coniectu ſomniorum & omnium interpretes: vt eſt
apud Quintilianum & Feſtum. Plautus in Amphit. Ego Tireſiam
coniectorem aduocabo & conſulam. Iidem a ſomniis ſomniatores:
Somnium Somnium vero & inſomnium viſa omnia dormientium comple-
Inſomniũ ctuntur. Inſomnio phantaſma occurrit quod viſum. M. Cicero: &
Phãtaſma Ephialtes qui noſtris incubus/cum teneri ſtrangulari ex alto cade-
Ephialtes re: a uoce concepta prohiberi videmur: ſomnio autem viſio & ora-
Incubus culum: de quibus Macrobius ſatis multa.
ℭ Cunæ in quibus iacent infantes; eadem cunabula: quæ loca ali-
qui interpretãtur in quibus naſcuntur a uerbo κυεῖν quod eniti ſi-
cunabula gnificat: vtcũq; cunabula primordia unde uocãtur: ſic Apuleio cu-
nabula urbis cõditæ; Fortunatiano cunabula uerborũ & iurecõſul-
tis Cunabula legum: incunabula gentis Vergilio hæc ea dici poſſe
ĩcũnabula videntur quæ cunas ſequuntur: ut crepundia de crepũdiis Vopiſ-
cus in Aureliano Cæſ. ex paliolo inquit purpureo quod ſoli ſui tem
poris imꝑator obtulerat ſacerdos mulier crepũdia filio feciſſe perhi
betur. Cuninam deam/coluerũt ueteres quæ cunis præeſſet infan-
cunina tium: & cunire dixerũt ſtercus facere: quando Foriola (ut plurimũ)
Foriola quæ ſunt ſtercora liquidiora in cunis infantuli egerere ſolent: unde
Spargana inquinare: Crepundia ipſa ſpargana græce dicuntur: inde ſparga-
Spargano noptes. Plinius. xxxiiii. Celebrebatur Stypax inq̃t uno ſigno ſparga
ptes nopte Periclis olympii hic uernula fuit exta torrẽs & ignem oris ſpi
Splanch- ritu pleni accendens. Vnde Sphanchgnopte legendum aliqui con
gnoptes tendunt; & rectius ut opinor: quãdo τὰ σπλάγχνα exta ὀπτῶ tor-

teo ὀπτὸν aſſum/opteſis aſſatio dicuntur:& Splachnoſcopos exⸯtiſpicem notat. | Opton Opteſis ſplanchna ſplachnoⸯſcopus

℄Crepitulũ ornamẽtũ capitis qđ ĩ eius motiõe crepitũ reddat:creպitacula vero manu pultanť crepitũ dulciſonũ faciẽtes de qb⁹ Martialis Si quis plorator collo tibi vernula pẽdet Hæc quatiat tenera garrula Siſtra manu:Siſtra ipa apud ægyptios ĩ ſacris Iſidis recepta. | crepitacuⸯla ſiſtra

℄Crapula a græcis κραιπάλη quaſi lucta capitis:Plinius.xxiii.nouiⸯtium reſignatũ nulli con ducit/capitis dolorẽ & vertigines facit ab hoc dicta crapula:Itẽ de reſina coquẽda alia inquit tẽperies ad crapulam:Eſt autem Ariſtoteli in problematis feruor & quædam inflãmatio magis conflictans q̃ temulentia:Sed eidem Plinio.xiiii.cum dicit pugnacibus Liguriæ & circumpadanis muſtis crapulæ plus inⸯditur/lenibus parcius/medicamen erit crapula quo vinilenitas excitatur:vt ſentiebat Hermolaus.

℄Cyclas ab orbe veſtis(vt volunt) fœminarum maxime/longa cum Syrmate:Propertius/& longa cyclade verrit humum:cyclus circulus/Vnde Epicycli in cælo veteribus vel ignorati vel neglecti vt parum neceſſarii:in his planetas reuolui/& fieri retrogradatiões a neotericis eſt receptum. | cyclus Epicycli

℄Coccina a cocco quod rubens gramen eſt Callatiæ ad veſtium infecturã:cõmendatiſſimum & circa Emeritam hiſpaniæ vt ſcribit Plinius libro nono &.xvi.Granũ inquit hoc Quiſquilium uocantⸯ Vnde Quiſquiliata ueſtis quam nunc Squarlatam vulgo dicũt credita Hermolao/Et.xxiiii.cocci ilicis inquit genus eſt in attica fere & aſia naſcens in vermiculum ſe celerrime mutans & ideo Scoletion vocant improbantq;:cõmendatur & charmoſina ueſtis/ut quæ aſpicientes plurimum delectet:charma gaudium uoluptas. | coccum Quiſqliũ Quiſqlia ueſtis ſcoletion charmoſiⸯna ueſtis charma

℄Crocota veſtis croceo colore a qua Plauto ĩ Aulul.crocotarii inⸯfectores:eadem fere crocrotula:Idem Plautus in Epidico caltulam inquit aut crocotulam vnde crocotularii:a calta caltula:ĩter uiolas odoris ſuauiſſimi calta numeratť.Eſt & græcis κροκωτὸς:ſpecies tunicæ orbiculatæ:eiuſdem coloris fuerat Epicrocum ueſtimentũ cuius meminit Marcus Varro:Et Feſtus amiculi genus uocat croⸯco tinctum tenue & pellucidum. | crocotarii crocotula crocotularii caltula calta crocotos Epicrocũ

℄Chlamys ueſtis mulieribus æq̃ ac uiris cõmunis:Nonius paludamentũ inqt ueſtis quæ nunc chlamys dicitur:paludamenta ab ĩpeⸯratorib⁹ recepta unde Paludati:& paludamẽtũ ex auro textili Agripinæ Auguſtæ dedit Plinius:Maro reginæ Didoni chlamydẽ quã primo numina Pompilium regem in vſum urbis recepiſſe legimus: chlamydula per hipocoriſma græcis chlamydion. | paludamẽtum chlamydula chlamyⸯdion

cymata ¶ Cymatiles ueſtes a fluctibus quæ græci κύματα: textura ipſa flu-
cumatile ctuátes vndas imitáte:Plauto eſt Epidico eſt cumatile noſtris fere
Vndulatũ Vndulatũ ab vndis:veluti forſitan ẽt vndones cilicii:qbus nõ mul
Vndones tum erunt diſſimiles(vt reor)Symballota quæ paſſim vocamus:Ci
ſymballo- mata in braſſicis dicta de quibus ex Plinio diximus & .L. Columella
ta Frigoribus caules & veris cimatá mittit.Symballoton autem quaſi
ſymbleton proprie dicetur ueſtis coacto p ſe vellere potius impexu
Feltrium q̃ textura Feltrium e neotericis qdam vocauerũt:ná & lanæ p ſe co-
actæ vt ſcribit Pli.viii.veſtem faciũt:&ſi addaẽ acetum ẽt ferro reſi-
ſtunt:imo vero ẽt ignibus/nouiſſimo ſui purgamento:quippe ahe-
nis coquẽtium extractæ in indumẽti vſum veniunt:Galliarum vt ar
bitrantur inuentum.Vnde coactilia iurecõſultus.Vlpianus de au.
coactilia & arg.leg.libro.xxxiiii.Pandectarum Ariſto.etiam inquit Coacti-
Veſtiariũ lia veſti cedere.A veſtibus veſtiarium vbi habenẽ.Vopiſcus in Au
reliano Caſ.Oloſericam ipſe in veſtiario ſuo non habuit.
colobóp? ¶ Colobia manca & mutilata manicis veſtimenta exomidum ge-
neri adnumeranda:nam κολοβοὸ truncus & mutilatus.Vnde κο-
λοβοπώδ truncus pedis.
clauatæ ue ¶ Clauus veſtis genus/& clauatæ ueſtes a clauis etiam quádoq; au
ſtes reis:vnde Auroclauatæ:quibus diuiſæ fuerant has audio a noſtris
Aurocla- Verucatas dici:Claui aurei & purpuræ pars inquit Vlpianus libro
uatæ xxxiiii.digeſtoq; ſunt veſtimentorum.Item clauiq; qui veſtibus in-
Verucatæ ſuuntur:& Vopiſcus de Tacito imperatore/Auroclauatis inquit ve
Lat? clau? ſtibus idem interdixit.Et latus clauus veſtis ſenatoria fuſſior a qua
Laticlaui? Laticlauii nominati:Suetonius in Auguſto cæſaris Binos plerumq;
Laticlauios præpoſuit ſingulis alis.Item togis neq; reſtrictis neq; fuſ
ſis/clauo nec lato/nec anguſto:calciamẽtis altiuſculis vt procerior
q̃ erat videretur.Plinius octauo Tunica lati claui in modum gauſa-
pæ texti nunc primum incepit:Clauata inquit Feſtus dicuntur aut
veſtimenta clauis intexta aut calciamenta clauis confixa:nam cla-
Caligarii ui & caligis additi.Vnde caligarii appellati.Plinius.xxxiiii.de ferro/
claui aliudq; breuitate ſola placet/clauiſq; calligariis:Et clauis quoq; ſuſ-
crepidarii fixæ crepiolæ.Idem.xxxiii.Agonem Teium Alexandri magni præ-
fectum aureis clauis ſuffigere crepidas : de quo & Plutarchus.Vn-
de claui crepidarii:Clauus qui græce ἑλοσ rotundda ſpecie coloris
albi in plantis digitiſq; pedum maxime dolorem ſi non alias tamen
ingredienti mouet.Illum autem recte agrion dicemus quo Silius
italicus poeta interiit auctore Cecilio in epiſtolis:qui clauum habet
morboſus eſt inquit Vlpianus.xxi.ff.titulo de ædil.edi.Sunt & ocu
lorum claui.Cor.Celſus claui autem inquit vocantur calloſa in al-

bo oculi tuber cula: quibus nomẽ a figuræ ſimilitudine eſt: Clauum
nauis temonem ſciunt omnes inter adminicula gubernandi: quæ
Tiphis inuenit.
❡ Culculus veſtis vilis ſatyrico poetę columellę & aliis: Martiali ſuo cucullus
lucrũ eſt quo ſalarii ſartores ſpeciarii emẽtibus dant ſalſamẽta/Iſitia
aromata ſuoluta: charthocium vulgo dicunt cũ fiat e charta vili i lla chartociũ
Emporetica/aut librorũ: quales ego uel cluuienus At cuculus q & cu
cullus ac græce κοκυξ auis eſt a ſono vocis nomẽ ſortita: trãſiuit hęc cocyx
in obprobrium vinitorum: ut eſt apud Flaccum in ſermonibus: & re
fert Porphyrio Pliniuſq lib. xviii. natural. hiſtoriæ.
❡ Caligæ olim militibus vt plurimum in uſu: a quibus. C. poſtea cę
ſar calligulæ cognomen accepit: ut ſcribit Suetonius: Sextus Aure-
lius Caligula inquit filius fuit Germanici: & quia natus in exercitu caligula
fuerat cognomentum calciamenti militaris id caligulæ ſortitus eſt:
hinc caligati caligas induti. caligatiś
❡ Cãpeſtre ſubligar quo pudẽda uelamus a cãpo ut ferunt Mar-
tio in quo Romana Iuuentus exercebatur lucta & aliis Gymnicis/
belliciſq meditationibus non ſine uelamine genitalium: de quo di-
uus Auguſtinus in diuina ciuitate: meminit & Horatius: unde cam-
peſtratos athletas legimus. cãpeſtrati
❡ Calopodia vulgo pedum e ligno calceamina & ligneas fere cre-
pidulas nuncupant: habentur & crotopezia lignea pedis a ſonitu crotope-
indumenta: quæ ni fallor Anſelmus noſter in poematio quodam zia
ſuo crypodas appellauit: eſt autẽ græcis καλοι πόυσ ὀδ'οσ: Aſt crypodes
Feſto. calones calcei ſunt e ligno facti. calones
❡ Capitium caput tegit ex Nonio. At Marcus Varro. capitium in-
quit ab eo quod capit pectus ideſt ut antiqui dicebãt inductui com
præhendit: ad quod facere uidentur Varronis quæ ponuntur exem
pla ab eo ipſo Nonio: Feſtus uero capidulum ait genus ueſtimenti capidulũ
quo caput tegebatur. chirono-
❡ Cheridotæ ueſtes manichatæ ultra brachia ad manus uſq pdu- mia
ctæ χειρ manus græce. Vnde chironomia lex geſtus & motus ma- ecechiaria
nuum/Ecechiria ceſſatio pugnæ pactitia ueluti a manibus tempe- Induciæ
ratio quædam/noſtris induciæ ut belli & offenſarum feriæ ex pacto chirothe-
utrinq firmato/ne ſeſe hoſtes inuicem laceſſant: chirothecæ nobis cæ
manicæ tegmenta manuum. Plinius. xix. de ſparto Ocreatis inquit Manicæ
cruribus maniciſq tectis manibus: chirotechnia ars manualis: chi- chirotech
ronactri manuales operarii dicentur. Et idiochira ſcriptura priuata nia
quæ fit ſecreto amicis interuenientibus & propria manu ſubſcriben chirõactri
tibus: cuius meminit Leo imperator. C. quæ po. in pig. hab. etiam Idiochira

chirogra- ſi perperam iuriſperitis dicitur Hydocua: Sunt & chirographa uul-
pha gatiſſima: Et Idiographa ꝓpria manu ſcripta. Au. Gelius Idiogra-
Idiogra- phum librum Vergilii ſe ſe inſpixiſſe in quo ut ſcriptum eſt / Libra
phus dies ſomniq; pares ubi fecerit horas.

cucurbi- ¶ Cucurbitæ & cucurbitulæ quæ medicinales dici meruerunt om
tulæ nib⁹ notæ. Plinius. xxxii. diuerſus hirudinū quas ſanguiſugas uocāt
ad extrahēdū Sāguinē uſus eſt / qppe eadē ratio eaꝝ q̄ cucurbitaꝝ
medicinaliū ad corpora leuanda ſanguine / ſpiramēta laxanda iudi
cātur: Cor. Celſus. iiii. Admouēdæ ceruicibus cucurbitulæ ſic vt cu
tis incidatur: Item Cucurbitulas ſine ferro præcordiis admouere.

Ibis ¶ Clyſteria ad eluādā aluū & purgādā inuēta fuere vñ nomē mō-
ſtrāte vt uolūt ibide aue in ægypto / utcūq; plurimū cōferūt in febri
bus ſi aluus eſt ſubſtrictior / & iteſtinoꝝ doloribus de qbus Pli. Cel-
ſus / Auicenas Galenus cretus medicoꝝ Hoc unū admonete lubet
Vomitus In febribus curationē recipere q̄ poſſunt / nā mori oportet cū moriē
dum eſt: optima: Alexipharmaca / & vice medici ægris adhibenda /
Euchylo- fore Dietam / Vomitum a canibus vt aiunt moſtratum / Clyſteria
tropha Phlebotomia / frictio / poſt hæc vnctio geſtatio / modica ambulatio /
& in cibis Euchylotropha quæ boni ſucci bene nutriant.

Emplaſtra ¶ Cataplaſmata de quibus nō ſemel plinius a noſtris fere Empla-
Vnguēta ſtra / eadē & Malagmata ſunt qui accipiāt: Emplaſtra tñ uulneribus
Malagma adhibētur / vnguēta neotericis medicis & uulgo dicta: Malagmata
ta integræ cuti iniiciūtur Pli. de Zopiſſa. xxviii. Additur aūt in malag/
Paſtilli mata ad diſcitiēdas collectiōes: nā malagmata maxime fiūt ex odo
Trochiſi ribus eoꝝ ēt ſurculis Emplaſtra & paſtilli magis ex quibuſdā metal
licis: plura Cornelius celſus libro quīto. a pane paſtilli Feſto dicunt
Eneaphar Trochiſos græce appellāt: Sunt aūt eidem celſo iter emplaſtra Te
macum trapharmacū / Eneapharmacū / Epiſpaſticū ad extrahēdū / & quod
Epiſpaſti- effractis capitibus preſertim cōuenit cephalicū: aliaq; Letia uero &
cum pinguia emplaſtra medicamentaq; Liparas fere græci uocant.
cephalicū ¶ Catapocia a deuorando noſtris Pilulæ Plinius. xxviii. Ex calua-
Liparæ ria ſuſpēdio interempti Catapocia fecit cōtra canis rabidi morſus
Pilulæ Antheus: Idem. xxvi. de Tithymallo / Semen in uſu cum melle de-
coctū ad catapocia ſoluendæ alui gratia: Et. xxiiii. de camepyte fiūt
ex ea inquit & hydropicis pilulæ cum ficu aluum trahentes: Corne
catharſis lius celſus Bina catapocia mane bina noctu dormituro dantur.
Purgatio- ¶ Gathartícha q̄ purgāt / aluū ſoluētia fuſſáq; reddētia καθαρσις
nes reie- purgatio: καθαρίζω purgo: Aſclepiades in eo libro qui eſt de tuē
ctæ da ſanitate purgationes reiecit / & ſunt hæ quidē pernitioſæ / ſi nimis
vt inquit Celſus ualentibus medicamentis fiunt: Et vt interdū ne-

ceſſariæ ſunt/ſic ubi frequentes / periculum afferunt: Vnde medici
ipſi quas laudant/& aliorum corporibus ingerũt/ſuis tamen nunq̃
uel raro exhibent: Et mihi quidem ſapere videntur: etiam ſi maxi-
mo in diſcrimine/Satius eſt anceps auxilium experiri q̃ nullum.
¶ Cauteria cautereſqꝫ ferramẽta ignita dicunt/& quicquid vi cau- cauteres
ſtica/carnes putreſcẽtes ulcera male habentia & alia curat: hinc Di cauſtica
uus Hieronymus putridæ carnes ferro curant & cauterio: Cauſtica
uero medicamẽta ſunt urentem uim ſortita vt fimus collumbinus
auripigmentum/calx/ſquamma æris/chalcitis/fex uini combuſta/
ærugo innumera: Sed & cauteria pictoribus dantur in uſu picturæ
illius quam Encauſticen uocant coloribus inuſtis & reſolutis igne encauſticę
cæris Martianus Iureconſultus .xxxiii. ff. titulo de fund. Inſtru. Pi-
ctoris inſtrumento legato ceræ colores ſimiliaqꝫ horum legato ce-
dunt: Item peniculi & cauteria & cõchæ: Pli. xxx. omnium cochlea-
rum cinis ſpiſſat/calfacit/ſmecticaui/& ideo cauſticis miſcetur: Idẽ
xxvii. de Dryopteride herba uis ei cauſtica ideo & pſillotheũ eſt ra-
dix tuſa: Et Martialis ſaponem ſpumam cauſticam appellat.
¶ Ceratũ a cæra quando cæratis ea miſcetur: quibus utuntur me-
dici in primis uulnerarii chirurgiciue: Plinius .xxxiiii. Adiicitur cum
ſunt repurganda uulnera aut replẽda ceratum: Celſus libro .v. Cæ-
rati inquit eloti quod Peplymnenon uocant. Peplymne non
¶ Collyria oculorum medicamenta Plinius .xxv. de chelidonia
herba: ſingulari remedio contra caligines oculorum utuntur & per
ſe ſucco in collyriis quæ chelidonia appellãtur ab ea: Cornelius cel chelido-
ſus libro .vi. cythion collyirum quidam a colore cinereo Tephriõ nium
appellant τεπρα cinis: Vnde & Tephria marmoris genus ipſi Pli cythion
nio eiuſdem coloris: Sed & aluo quoqꝫ immittuntur Collyria: Co- Tephiron
lumella .vii. de cura & medicina equorum cunilla bubula & herba Tephira
pedicularis cum ſale trita & decocta melli miſcentur: atqꝫ ita facta
collyria ſubiiciuntur quæ uentrem mouent/bilemqꝫ omnem dedu-
cunt: Auribus quoqꝫ hominum Celſo libro iam dicto Inde collyri-
um factum in aurem demittitur: Et fiſtulis idonea ſua oſtendit col-
lyria vti linamenta tentaſqꝫ uulneribus: ipſius hæc uerba ſunt ex li
bro quinto. Collyrium fieri debet altera parte tenuius/altera paulo
plenius: idqꝫ ea parte qua tenuius altera antecedente demitti opor
tet in fiſtulam: donec ſanguis purus ſe oſtendit: quæ in omnibus fi
ſtularum collyriis perpetua ſunt.
¶ Ceroma a gręcis eſt: de quo iam diximus: Patos etiam uocatur: Patos
licet patos propriæ cœnum habeatur ceromati immixtum hinc ce
romaticus.

¶ Cephalalgia ſpecies quodammodo erit cephaleæ/vtpote quæ pro uenire poteſt ex ebrietate/ab inſolatione ex vulnere cauſiſq; aliis: ce
cephalea phaleam vero morbi reducē eſſe & perennare a medicis eſt receptū Sed & cornelio celſo libro quarto inter acutos morbos vt peſtilens malum numeratur cephalea cum horrore calido neruorum reſolutione/oculorum caligine/mentis alienatione/vomitu/vocis ſuppreſſione/ſanguinis e naribus profluuio/ſicut corpus frigeſcat/anima deficiat: præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora vel occipicium. Plinius. xx. de tutalenit autem capitis dolores pota cum vino aut cum aceto & roſaceo illita: ſi vero ſint cephalea cum farina ordacea vel aceto.

caluus ¶ Caluitiū non morbus eſt/ſed in capite deformitas iam fluxis capillis/qbus caput decoratur honeſtaturq;: Domitianus cæſar id ægre ferebat calui tamē cognomē adeptus/vnde ſit illud ſatyrographi. Et caluo ſeruiret roma Neroni: Item Auſonii caluum dixit ſua Roma Neronē/Suetonius caluitio inquit ita offendebatur vt incōtumeliam ſuam traheret ſi cui alii ioco vel iurgio obiectaretur: capillis poſt morbos: vt ſæpe accidit fluentibus laudanū cum oleo mixtum opitulatur: vt ſcribit Celſus: nam quominus caput quibuſdam ætate nudetur ſuccurri nullo modo poteſt: Fit & caluitium generis vitio vt hereditario: a ſiccitate ortum habet: hinc criſpo capillo præ
cani cæteris citius calueſcunt quia ſiccius illis caput eſt. Seruius autem caneſcunt ſiccitate abſumente excrementa pituitæ a qua cani procedunt/vnde albi ſunt ab eius colore: aliquando tamen aureoli fere/& præſertim cum vitelina bilis pituitæ fuerit immixta: ab Ho-
Policrotaphi mero Policrotaphi homines appellati a canitie temporum in quibus vt plurimum incipit ex innata humiditate/nam occiput ſiccius eſt: ſinciput humidius: capilli ne caneſcant vermium terrenorum cinis oleo admixto preſtat.

¶ Coriza diſtillationum genus eſt cum pituita nares tātum obſidet
Grauedo & grauat vocemq; obtundit. Grauedo latinis dicta: Vnde Apuleio
Grauedinoſi nares grauedine oppletæ: Hippocrates grauedinem & omnes diſtillationes coryzas appellat: inde grauedinoſi & coryzoſi: Sed &
coryzoſi grauedo torporem & illam quæ ſentitur interdum capitis grauita-
Pituita tem ſignificat: Pituita vero fluctio/diſtillatio/catarrhus eſt palatum
catarrhus fauceſq; obſidens: vt Granchus cum guttur & arteria corripitur:
Brancus quam ob cauſam Artericum quandoq; id vitium uocant: utcumq;
Artericū Branchum coryzan catarrhum inter diſtillationes poſuerunt me-
cataſtagmi dici & græce cataſtagmi nominantur in cōmune: Cornelius celſus iiii. Hæc omnia coryzas Hippocrates nominat/nunc video inquit

apud græcos hoc nomen in grauedine ſeruari diſtillationes cata-ſtagmos appellari: colocyntha uero Agaricum & ueratrum album pituitam trahunt/ vt refert Aphrodiſæus at Scamonea flauam bilẽ: eſt & eidem celſo libro tertio grauedo articulorum.

¶ Cardian cor dicunt græci/unde cardiacus morbus & cardiaci eo laborantes/ fuit & græcis antiquis cardia quoqꝫ oſtium & os uẽtris: inde cardiogmos: uerbum cardiottin quod eſt vehemẽter eſurire: ita enim Dorienſes ut ſcribit Pollux intempeſtiuam famem dixerũt quam Xenophon & communis lingua Bulimon de qua diximus: Sed & cardiogmon pro æſtu cordis alii acceperunt / & cardian alii ſuo iure dolorem cordis dixere/ eſt autem cardiacus morbus phre-niti contrarius quamuis ſæpe ad eum phrenitici tranſeunt / Si qui-dem mens in illis labat in hoc conſtat / id autem nihil aliud eſt quã nimia ut celſus ait libro tertio imbecillitas corporis quod ſtomacho languente ĩmodico ſudore digeritur. cardiacus cardiogmos cardiottin

¶ Choleræ morbi genus precipitis in quo ſimul fieri ſolent vomi-tus & deiectio: celſus quarto cholera cõmune ſtomachi atqꝫ inteſti-norum uitium uideri poteſt: nam ſimul & deiectio & vomitus eſt: inteſtina torquentur / bilis infra ſupraqꝫ erumpit: Vnde cholerici Galeno & aliis: Pro bile quoqꝫ ut uulgus & medici recentiores lo-quuntur accipi ſolet. Lampridius in Alexandro Cæſare: Vt iudices qui furtorum fama laboraſſent etiam ſi damnati non eſſent caſu ali quo cum uideret cõmotione animi ſtomachi choleram euomeret toto uultu inardeſcente ita ut nihil poſſet loqui: Plautus in Amph. fames & mora bile naſum concinunt. cholerici

¶ Cœliaci a cœlia uentriculo ſtomachi appellantur: qꝫ ægritudo hæc quæ longa eſſe conſueuit/ dolorqꝫ in ipſius uentriculi porta cõ-ſiſtat: ut ſentit Cornelius Celſus libro quarto: quæ Pyluros græce dicitur in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus emittens: uen-ter indureſcit aluus nihil reddit: ac ne ſpiritum quidem tranſmit-tit: extremæ partes rigeſcunt: difficulter ſpiritus redditur: inde me-dicamina quædam huic morbo aduerſantia Cœliacæ uocantur: Pli-nius noſter uigeſimo multoqꝫ magis quas uocãt lexipyretas quaſqꝫ Pepticas & Cœliacas: Et cœliolyſia. M. Ciceroni ad Atticum eius partis ſolutio aluo reddente. cœlia Pyluros cœliace cœliolyſia

¶ Colum morbi genus in inteſtino præſertim laxiore plenioreqꝫ Se-renus cum colum inuiſum morbi genus intima carpit mande gale-ritam uolucrem quam nomine dicunt Plinius trigeſimo coli uitium efficaciſſime ſanatur aue galerita aſſa in cibo ſumpta/ & uigeſimo ſe-xto id ipſum mirabile alios deſinere I nobis morbos/ alios durare/ ſi- Galerita

cuti colum/Tiberii cæſaris Principatu irrepſit id malum / nec quiſq̃ prior īperatore ipſo ſenſit/ magna ciuitas ambage cū edicto eius ex cuſantis valitudinē legeret malū incognitū: Colon laxum inſtitutū
colici Colici eius dolor qui vexantur:Colazeſte græci torqueri cruciariq;: nā eius partis dolores torquēt cruciabiliter:Is morbus & cordios &
cordios
cordapſos cordapſos dici ſolet/in quo vehemens inflatio & acuti dolores/dex tra magis pte vt ingt Celſus libro q̃rto.Inteſtinū qd verti vī prope ſpiritū elidit:in pleriſq; poſt frigora & cruditates oriť:deīde qeſcit/ & p ætatē ſæpe repetēs ſic cruciat vt vitæ ſpatio nihil demat medica
colicon mentū eius morbi gr̃a comparatum eſt quod Colicon noīatur id ſe reperiſſe caſſius gloriabatur/Et libro primo Si laxius inteſtinū inqt dolere conſueuit/quod Colum nominant / cum id nihil niſi genus inflationis ſit/id agendum vt concoquat.
¶Condylomata tubercula ex inflāmatiōe præſertim circū ſedem
prociden- coronāq; eius cōſiſtant/vt ſcribit Pollux procidit anus quoq; vel &
tia ani & os vuluæ vt inquit Cor.celſus libro quinto/interdū purū interdum
uuluæ humore mucoſo circūdatum/Vnde ani procidentia vuluæq; Plini⁹ vigeſimo primo in mentione medicinæ violarum oculorum priuatim epiphoris/& ſede procidente vuluaq;.
¶Chironium vlceris genus in pedibus cruribuſq; ſine periculo/nō ſerpēs renouatur tamē/vt refert cornelius celſus libro quarto & nō facile ſaneſcit:magnū id aliogn duas horas hn̄s calloſas & tumētes ſaniem non multam tenuemq; emittens modico dolore.
¶Cneſmus appellatur pruritus ille/abſq; vlceribus vt ſicca fere ſcabies/qui ſenio adfectos plerūq; inquietat quādo nō facile tollitur.
¶Cauſon a vehementi calore & aduſtione genus ardēs ardēs fe-
cauſis bris dictū medicis καῦσισ vſtionē ſignificat:Vnde cauſiam tegmē tum ad ſolis ardores arcendos dicimus:de qua Valerius Maximus/
cauſia Plutarchus & diſtico Martialis/febrē inqt celſus libro ſecūdo ardētem quā cauſoden vocant ſubit⁹ hortor exſoluit:vtcūq;/hui⁹febris initia aliorūq; fere oīum morborū famē ſitinq; deſiderant.
¶Cachexia malū corporis habitū inducit quo alimenta vitiantur
cachectici corrumpunturq;:Phthiſis omnino ſpecies:vnde cachetæ & cachectici:Plinius.xxxii.cachecticis inquit quorum corpus macie conficitur : celſus libro.iii.cachexiam appellant vbi malus corporis habitus:eſt ideoq; omnia alimēta corrumpūtur : Sed habitus ille quoq; corporis quem non ſine macie videmus Hydropem antecedere cachexia vocātur: Paulo : & omnino malus habitus corporis hoc nomine a græcis ſignificatur.
Fauus ¶Cerion fauus noſtris/morbi ſpecies in ſcapulis & pectore frequē

tior/non vnis fiſtulis pus mellis ſpiſſitudine euomentibus/carne ipſa in altitudinem corrupta & ſubpallida vt refert pollux: Melliceria (ni fallor) Celſo libro. v. appellata: Eſt etiam inquit vlceris genus quod a faui ſimilitudine meliceria græcis nominatur/idq́ duas ſpecies habet alterum ſubalbidum furunculo ſimile/Sed maius & cum dolore maiore/quod vbi matureſcit habet foramina per quæ fertur humor glutinoſus & purulentus / ad iuſtam maturitatem non peruenit ſi diuiſum eſt multo plus intus corrupti q̄ in furunculo apparet: vltiuſq́ deſcendit/raro fit niſi in ſcapulis: Vt ſit Cerion alterum genus meliceriæ: Plinius de peponibus radix ſanat vlcera concreta in modum faui quem Cerion vocant: Idem Vlceribus quæ Ceria vocantur id eſt faui. Meliceria

℄Carcinoma vlcus cum inflammatione & duritia liuidi coloris/& ſubrubidi manans ſanguine vt ſcribit Pollux/raroq́ coherent & recuruātur in eo venulæ atq́ pilli: cornelius Celſus libro quinto. Tria facit eius genera: cacoecthes cum vlcus quidē preſſum eſt/ſed quæ circa ſunt intēduntur & intumeſcunt: aliud ex illo quod carcinoma proprie vocat ſine vlcere/deinde vlcus ex eo Thimiū nūcupat: tolli nihil niſi cacoethes pōt cætera curationib⁹ irritanť: Pli. xxxi. Sal carcinomatis īponiť cū vua Taminia. xxviii. fœminū vituli cinis ſordida vlcera/& q̄ cacoethe vocāt e lacte mulieris ſanat: &. xxiiii. Glās intrita duritias quas cacoethe vocāt cum ſalſa axungia ſanat. cacoethes Thimium

℄Carbūculus qui & carbo horrēdus vt ille īqt abſceſſus ē ſæpe lœ talis de quo diximus: eſt & arenæ foſſitiæ genus Vitruuio / & terræ Plinio quod affligit agricolā: Carbo aūt ad officinas ferrariorū gra riorum & aurificum alioſq́ ad vſus fit optimus ex glandiferarū materia nouella: aceruatim diſſecti in paruos etiam ſtipites rami additis palcis luto caminantur: accenſaq́ ſtrue eunt in carbones. carbo

℄Cancer e morbis eſt carnes exedentibus ad oſſa vſq́: quem Ouidius malum dixit īmedicabile: a cancro piſce qui & carcinus/vt volunt nomen mutuatur: Cornelius Celſus libro ſexto/Si non ea vlcera oris cācer inuaſit: in omni autem cancro exciſo vulnus inquit eſt adurendum. carcinus

℄Cynicoſpaſmos morbus in facie cum febre accuta fere naſcitur: os ipſum non ſine motu peruertitur/ideoq́ nihil aliud eſt q̄ oris diſtentio vt refert Cornelius Celſus in quatto accedit & crebra coloris in facie ac toto corpore mutatio.

℄Coloſtrum prima a partu ſpongioſa lactis denſitas Plinio: Nonio lac nouum ex Lucilio/Palladius Coloaſtram inquit paſtores vocant lac in quo ſpiſſior eſt natura: Epigrāmatarius poeta/Subripuit coloaſtra

paſtor quæ nondum ſtantibus agnis/de primo matrum lacte colo-
ſtra damus: Plautus in poenulo mea coloſtra meus molliculus caſe
coloſtra- us: Hinc Coloſtratio genus mali eidem plinio.xi.& coloſtrati in fan
tio tes libro.xxviii. Vtiliſſimum cuiꝗ maternum cōcipere: nutricis exi-
tioſum eſt: hi ſunt enim infantes qui coloſtrati appellanẗ / denſato
coloſtrati lacte in caſei ſpeciem.

¶ Circinus fabrile inſtrumentum cuius altero haſtili circũacto Spe
rica circularis ue & hemiſperica figura deſignatur: vñ circinare Oui-
dio/& circinatio Vitruuio: Plinius ſecundo omnia autē hæc conſtāt
ratione circini ſemper indubitata: Circinū & ſerram Perdix Dedali
circites nepos monſtraſſe primus dicitur: Circites vero circuli ex ære facti/
qualibus lapideos ad cognā cacobos cingunt fabri ærarii.

¶ Corbes viminea fere ruſticis inſtrumēta capacia de quibus Mar
chus Varro & alii rerum ruſticarum ſcriptores: Plinius decimo ſe-
xto Cortex e fago zilia / abiete / picea in magno vſu agreſtium uaſa
corbeſꝗ ac patentiora quædam meſibus conuehundis vindemiiſꝗ
rbitę faciunt: Inde corbitæ Feſto naues onerariæ ꝙ in malo earum ſūmo
ox pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi Plautus in poenulo Celocem
mihi ne corbitā date: Celox a celeritudine quæ Actuaria / oneraria
autem tarda eſt: hanc Hippus tyrius illam Rhodii inuenerunt.

¶ Cylindrus vt liquido oſtendit Gellius lapis teres a volubilitate
dictus gemmæ Cylindri Plinio ſelino Iuuenali & aliis in longitudi-
clyndra- nem productæ: Iam cylindractæ Piſi thecæ eidem plinio: Sunt &
ceus Cylindri geometrici de quibus Cicero in Tuſcul.quæſt. Vitruuius
nono Itaꝗ Architas Cylindrorum deſcriptionibus Erateſthenes
organica Meſolabii ratione idem explicauerunt/Vergilius & alii rei
ruſticæ auctores Cylindrum in areæ Vitruuius in paleſtrarum am-
bulationis exæquatione nominarunt.

¶ Chytrapodes κυτρα καὶ χύτρον olla πόδες pedes dicuntur.

¶ Coticula a cote hipocoriſticos lapis eſt hoc nomine qui olim in
Lidi⁹ lapis ſolo flumine Tmolo lydiæ inueniebatur vnde & Lydius dictus/nūc
Heraclius vero paſſim/quæ Heraclium alii vocant: experimentum eo auri ar-
gentiꝗ faciunt ſcrupulari vt inquit Plinius differentia non fallen-
te ratione mirabili.

¶ Cinnabaris miniū dicitur inter venena cum ex ea fiat argentum
viuum & viciſſim ex hoc cinabaris factitia illa quā vulgo cinnabriū
Milton dicunt.Pli.xxxiii.Milton vocant græce Minium quidā cinnabarim
Minium vnde natus error Indico cinnabaris nomine: ſic enim illi appellant
Saniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere permi-
xto vtriuſꝗ animalis ſanguine: ſed vide an cinnabaris huius nomi-

ne ſignificari poſſit id quod nunc draconis ſanguinem pharmaco-
polarum dicunt officinæ/etiam ſi vulgaris eſt & adulteratus: Miniũ
autem agris epheſiorum cluianis primo memoratur eſſe inuentum
Foditur gleba inquit Vitruuius ſeptimo quæ Antrax dicitur ante q̃ Antrax
tractationibus ad minium peruéniat.

¶ Cremaſteras græci uocãt ſingulos neruos q̃bus dependẽt teſti- cremaſte-
culi ab inguinibus ut ſcribit Cor. Cel. in. vii. Cremaſteria pendẽtia ria
in ædificiis: cõmunis autem utriq; teſti ſinus eſt qui a nobis conſpi-
citur Oſcheon græci ſcrotum noſtri appellauere. Oſcheon

¶ Cyminus herba notiſſima etiam columbis uel ſemine quod ap- Scroton
petunt: & in condimentis apud ueteres precipuo in uſu habebatur cymino-
unde κυμινοπρίστης cuminiſector in auaros nomen tranſiuit qui mi priſtes
nimarum etiam rerum rationem habent ſimile quod apud Martia- ſycameri-
lem a ficubus ſycamerezin dicitur cum auaritiæ extremæ hominem zin
ſignaret. Et ego in noſtrates tris auariſſimos ſcripſi θριδακημιρίζειν Thridace
cum latucam bigatino emptam diuiderunt lautæ cœnaturi: non merizin
tamen cœnam Lucullleam in apolline.

¶ Chelonia Vitruuio in machinis tractoriis ſunt puluini ueluti q̃-
dam Anſæ tignis adfixę quibus ſuculæ uti axes fune adligato & cu- ſuculę
neis inſertis aduerſandum ĩmittunt: quẽadmodũ inq̃t Sucula che-
loniis retinet ita axis includat habens in medio tympanũ amplum
quod nõnulli rotam gręci autem amphireuſin alii Peritrochon ap- Amphi-
pellant: Sunt & machinis ad aquam e puteo hauriẽdam apud nos reuſis
ſua chelonia in his axis cum tympano cuneolos ligneos & alterum Peritro-
caput funis tractorii adligatum habente includitur: nam alteri for- chos
fex e ferro adnectitur ad urnam cõtinẽdam & ad ſolium ẽt cum tali
machina utunt puteatii foſſores: & per æſtatem repurgatores.

¶ Cedrium oleũ qd' e cedro arbore naſcit: ueluti e cupreſſu & pinu
reſina: quo reliq̃ res autore Vitru. cũ ſunt punctę uti ẽt libri a tineis Reſina
& carie nõ uitiant. Sed & cedrus magna qua cedralaten uocãt dat
picẽ quę cedria uocat dẽtiũ doloribꝰ utiliſſimã refert Pli. xxiiii. Eius cedrelateſ
fructus cedrides appellati tuſſi cõferunt urinam ciunt: nam e malis cedria
cedri factitium cedreleon dixerunt: Dion vero & græcorũ aliquot cedrides
ſcriptores/cedrum pro citro/& cedria mala pro citreis appellauere cedreleon
quæ citromella tribus generibus diſtinguuntur. cedrus p

¶ Chorobates regula eſt longa ad aquarum librationes idonea ap citro
tiſſimaq; Vitruuius. viii. Libratur aqua diopetris / aut libris aquariis/ citromella
aut chorobate ſed certius p chorobaten efficitur: q diopetræ librę q; Librę aq̃
fallunt: Dioptra ipſa inſtrumenti genus eſt geometrici ab explorã- rie
do proſpiciendoq;/quo & aqua librari ſolent / & altitudo turrium Dioptra

e longinquo deprehendit: ἀπὸ τῶ διοπτῶ βέτω: Pli.ii. niſi terra in
medio eſſet æqualis dies nocteſq; habere nõ poſſe deprehenderũt:
& Dioptræ quæ vel maxime id confirmant/cum æquinoctiali tem-
pore ex eadem linea ortus occaſuſq; cernatur.
¶ Coronæ ad ornamẽtũ capitis & ad honorem bellatorũ habent:
in ædificiis quoq; ad decorẽ & cametis ꝓpolitis/& laquearib⁹ diſpo-
ſitis ſubiiciũtur/quis & parietes præcinguntur/æſtiuis maxime lo-
cis/aut exedris & vbi minime fumus/nec fuligo poteſt nocere: ſiue
puræ/ſiue cælatæ magis placuerint; vnde camerarũ Vitruuio opus
coronariũ opus — coronariũ/& Plinius trigeſimo ſexto Gypſi inqt vſus in albariis/ſi-
gillis/coronis ædificiorũ gratiſſimus: Sub coronis cimatiũ/denticu
Zophoruſ — lus mox Zophorus/in cuius ſpacio ſigilla ſæpius deformant vñ no
men: In cœlo etiãnũ coronæ viſuntur: Plinius/Cernunt & ſtellæ cir
ca ſolis orbẽ ceu ſpecie coronæ & verſicoloris circuli; qualiter Au-
guſto Cæſare in prima iuuẽta urbẽ intrante/poſt obitũ patris ad no
men ingens capeſſendũ: exiſtũt eædẽ coronæ circa lunã & circa no-
bilia aſtra/cœlo quoq; inherentia ſi in exortu circa ſolẽ & duplex p̃-
Quarta luna — ſertim ita vt rubeſcãt nubes maximã tẽpeſtatẽ; Si circa lunam quar
tam/quã ægyptus & alii obſeruãt rutulus circulus/imbres & vẽtos ſi
errantiũ ſtellarũ aliquã corona cinxerit ĩbres portẽdit: & Seneca pri
Halo — mo nat. queſt. Hũc inquit græci Halo quẽ vocãt nos coronã dicere
aptiſſime poſſumus alii Aream interpræt antur: Viſitur circa ſolem
Phaſmata — & lunã albo colore tẽpeſtates arguẽs ĩter Phaſmata aeris viſa; qua-
lia ſunt iuris/Chaſmata qui hiatus/uirgeq;/& alia: nam cauma exha-
chaſma — latio in aere eſt quæ in confinio orizontis rubere ex incendio uide-
cauma — tur/noſtri Flammationem uocitant.
Flãmatio — ¶ Chalcites lapis ab ære noĩatus Plinius.xxxiiii. Fit & ex alio lapi-
de chalciten uocant in cypro ubi prima æris inuentio: mox utilitas
precipua reperto in aliis locis præſtantiore maxime Aurichalco qd
ob precipuã bonitatẽ/admirationẽ diu obtinuit; eſt autẽ æs aueri co
Aurichalcum — lons a montibus appellatum: niſi ſit ab inuentore; Cadmia inquit
Feſtus terra quæ in æs coniicitur ut fiat Orichalcum.
Orichalcũ — ¶ Cadmia in ærariis fornacibus naſcitur optima: ipſe quoq; Lapis
eroſus ex quo fit æs inquit Plinius.xxxiiii. Cadmia uocat fuſuris ne-
ceſſarius: tenuiſſima eſt in fornacum ore qua flãmę eluctantur Ca-
capnitis — pnitis a fumo appellata: exuſta & nimia leuitate ſimilis fauillę. Inte-
Botryitis — rior optima cameris dependẽs: & ab eo argumẽto Botryitis cogno
minata oculorum medicamentis utiliſſima.
¶ Capſarius in balneis iam dictus eſt: dicitur & qui portat libros
ſcolaſticis Vlpiano de manumiſſis uind. lib. xl. ff. Vnde eſt anguſte

uernula capſæ:Capſæ īquit Feſtus a græco:has illi καψάσ dicunt. Capſæ
❡Cortina uas in quo uellera maxime tingi ſolent: Vñ Columellæ
Cortinale:cortina a Vergilio tripodi appollinis datur:neq; te phe- cortinale
bi cortina fefellit de qua Seruius multa : Plinius ex ære factitauere Delphicę
& cortinas tripodum nomine delphicas / quoniam donis maxime
apollinis delphici dicabantur:Placuere & Lychni penſiles in delu-
bris arborum modo mala ferētium lucētes quales adhuc in noſtris
templis conſpicimus/ ex ære ferro interdum/& interdum aurichal
co ad fabretornatis.

❡Copula uinculum e loris Plautus in Epidico/queritant me ī ma-
nibus geſtant copulas:Ouid.Copula detrahitur cani.

❡Claſſici non oēs qui in claſſibus ſunt dicti/Sed primæ tantū claſ Infra claſſē
ſis:infa claſſem cæteri appellabantur:Gelius auctor: Vnde claſſici
diſcipuli & claſſici ſcriptores primi ordinis & nominis.

❡Corolarium additamētum factum ꝓmiſſis pactionibus & aliis q̄
debebamus aut uolebamus Senecæ Pliniis ambob⁹ īnumeris : Vn corollariū
de Apuleio quoq; puerile Fotidis ſuæ corollariū dictū vt uolūt a co puerile
rollis ī ſcena a ctorib⁹ cū placuiſſent ultra ꝓpoſita ꝑmia dari ſolitis.

❡Colycia coryciaue vt alii colytia uel corythia muricū gñis ſūt tur corycia
binata æq̄.Sed minora multo inq̄t Pli.xxxii.& efficaciora oriſq; ha-
litū cuſtodiētia.Collicias uero ſiue colliquias ſulcos maiores dicūt colliquię
in agris maxime ad aquā in foſſas educēdā:qb⁹nō diſſimiles nec ad Elices
aliū fere uſum Elices habent. At colligas idem Pli.xxxi.uocari tra- colligę
dit quaſdam ſpelūcas in quibus aphronitrum inueniatur.

❡Circūlitiones oris ſunt quas Dioſcorides ut credebat Hermo- Pericriſta
laus perichriſta calliblephara appellat a circūlinēdo quod eſt expo callible-
lire:nā & in fabricis & in pictura ſunt circūlitiones quæ fiunt penicil phara
lis:habentur & Epichriſta Galeno in eundem fere vſum. Epicriſta

❡Ceroſtrota a cornibus pauimenta:ut Lithoſtrota a lapidibus Pli Lithoſtro-
nius.xi.multaſq; alias ad delitias cōferunt nunc tincta/nunc ſubli- ta
ta:nūc quæ ceroſtrota picturæ genere dicuntur. Vnde Vitruuio ce Ebur
roſtrota ornamēta.Ipſaq; forium inquit ornamēta nō fiunt ceroſtro
ta neq; bifora ſed ualuata & apturas habent in exteriores partes.Et
cum dentes in elephanto e quibus ebur cornua dixerint ueteres:ex
ebore quoq; dici poterunt ceroſtrota. cetuchi

❡Ceraphium a cornibus poculi genus:κέρασ cornu.Vnde ceru-
chos quæ noſtri cornua/græci extrema uocant antennarum. canifera

❡Conus cupreſſi nuces dicimus ut columella.Inde Ouid.conife- Pityini co-
ræ cypariſſi/pinus quoq;:hinc Catullus/coniferā ſudanti cortice pi ni
nū: & Alexādęr myndius pityinos conos uocauit:Pinus ipſa græce Pitys

pitys Pitys appellata a noīe puellæ Pitys q̄ ſcitula amatores habuit Bo-
ream & Pana/ſed a Borea impetu flatus ſaxis illiſa moritur/tellus vt
ferunt miſerata in arborem pinum vertit. Fauno mox gratiſſimam
in vſu coronæ:& quam Boreas adhuc agitare non ceſſat:& inde Pi
pirhydes tyides nuclei pinei vocitati: Conos idem fere quod meta & pyra-
conoides mis Turbo inuerſus: vnde conoides ſpecie coni qualis cupreſſus
cylindroi- fœmina metæ aſpectu Plinio.xvi. vt a Cylindri forma Cylindroi-
des des/& a rhombi Rhomboides: geometrica item figura cum lateri-
Rhomboi bus & angulis oppoſitis & æqualibus ita tamen ne rectāgulam nec
des æquilateram dixeris.

perones ¶ Carbatinæ ruſticū notant calciamē ut nr̄is fere perones de quo
Pollux: Xenophon Socraticus Anabaſeos lib.iii. Cū defeciſſent ve
teres calcei carbatinas ī vſu fuiſſe ſcribit ex recētibus coriis bubulis
carpatinæ cōfectas. Sūt q̄n catullo crepidas carbatīas: alii carpatias recipiūt.

¶ Cupæ uaſa uinaria maiora. M. Varroni & antiq̄s ex Nonio: Plini⁹
xvi. Piceæ ad fiſciles ſcandulas cupaſq; & pauca alia ſecamenta: &
xxiii. Feci uini tanta uis eſt/ut deſcendentes in cupas enecet: Dolia
licet defoſſa ſint & cupæ inquit Vlpianus. xxxiii. Pandectarum de
caupe funda.inſtru.& capitolinus ſcribit Maximinum Cæſ. ad aquilegiā
caupones ponte de cupis facto fluuium tranſiiſſe: a priſcis caupæ dictæ a ca-
uo/ab illis vero caupones/ſiue potius a copiis neotericis inter pocu
la numerantur cupæ aureæ argenteæq;.

¶ Catulitionem ruſtici vocant nouū tempus vernum quo zephy-
rus qui Fauonius flare incipit: geſtiēte natura ſemina accipere / eaq;
animā inferente oībus ſatis: a canibus dictū quæ catulere dicunt ca
nem appetens: partus uero geſtatio in arboribus germinatio appel
latur: flos erumpens partum facit cum ruptis cōſtat utriculis vt ſcri
bit Plinius: educatio autem in fructu eſt.

Vtriculi ¶ Cæſale priuata latrina dici pōt ἀϖοτει καίσαι quod ē egerere/ſi-
Aphodeu ue ut aliis placuit a ſeceſſu/Columella rei ruſticæ.ii.q̄dā quotidie ut
terion culina & cæſale quædā pluuiis dieb⁹ vt bubilia & ouilia debēt emū-
Aphodeu dari: græcis latrina Aphodeuterion dicit̄/Aphodeuma ſtercus.
ma ¶ Cranium & cranon ut Ariſtoteles capitis caluam caluari/amne
Cranon dixerūt græci: Lycophroni eſt κουχοσ qui aliis cauum etiam oculo-
corichos rum ſignificat: Inde Hemicranea & Heterocranea de quibus dictu-
caluities ri ſumus: a calua Caluitiū & caluities: Calua uero ipſa raro ſolida eſt
calua ſine ſuturis: illud aūt inter phyſicos conuenit/quo ſuturæ pauciores
Suturæ eo capitis ualitudinem cōmodiorem: ſed & caluarias loca ſepulturę
caluariæ publica noſtri appellant: quæ a multitudine uirorum græci Polin-
polyndria dria: quale.ccc.laconib⁹ ad thermopylas deſideratis xerxę toti græ

ce minitante poſitum eſt.

¶Chilones a magnitudine labiorũ vt labeones/& labroſi χειλος labium: Aſt Cilo cui frons eſt eminentior: & dextra ac ſiniſtra uelut reciſa uidetur ex Pompeio: ſed. M. Ciceroni in ſaluſtium cillo cru= entem & effœminatum notat: quando cillere mouere priſci dixerũt Vnde Furcille quas alii a furcula mallunt.

Labeones
Labroſi
Cilo
Ciilo
Furcillæ

¶Chryſocolla humor per venam auri defluit craſſeſcente limo ri= goribus hibernis uſq; in duritiem pumicis: cõmendatur quæ colo= rem habet ſegetes late uirentis: uſus eius in medicina & pictura utũ tur & aurifices inquit Plinius auro ad glutinando/& inde omnes ap pellatam ſimiliter utentes dicunt: temperatur autem cypria erugi= ne pueri impubis urina/addito nitro. Eruitur aurum & chryſocola iuxtaue præcioſior uideatur nomen ex auro cuſtodiens laudatur in ærariis/proxima in argentariis/& in plũbariis metallis/uilior auraria Fodi ex his locis quæ ſunt proxima ærariis metallis ſcribit Vitruuius in. vii. Et qui propter caritatẽ inquit chryſocolla uti nõ poſſunt/her ba quæ luteum appellatur ceruleum inficiunt/& utũtur uiridiſſimo colore/hæc autẽ infectiua appellatur: eſt & factitio de qua idem Pli nius. Eiuſdem coloris & Armeniũ communicato cum ceruleo: eſt & Apianum uiride quod chryſocollam lotum mentitur: & creta ui= ridis Smyrnea probatur Theodotionem uocant/ut in fundo Theo doti cuiuſdam primo inuentam.

Luteum
Infectiua
Armeniũ
Apianum
Theodo= tion

¶Cornus arbor nota ſanguineis baccis/fulua in uenabulis nitet/ ut Sabucus/lignum potius q̃ materies dicenda inquit plinius. xvi. propter exilitatem non ad alia pene q̃ ad radios rotarũ utile/aut ſi quid cuneandum ſit in ligno clauiſue figendum ceu ferreis: Nunc radii in tympano paruo ad circũactũ molæ ſupioris in moletrina ex eo uno ligno maxime fiũt/Colurna haſtilia ex ea arbore/Feſto Põp.

Colurnus

¶Corium ſciunt omnes a quo coriarii: & coriago morbus uel ĩ bo= bus cum pellis tergori adherẽs etiã apprehẽſa manibus diuelli non poteſt: quæ fit maxime cum bos ſudãs in opere refrixit/aut ſub one re pluuia eſt madefactus. Eſt & Corium Plinio. xviii. cutis quodam= modo ipſius terræ modo craſſior/modo tenuior pro diuerſitate ſoli nam quid laudatius inquit Germaniæ dabulis: & tamen ſtatim ſub eſt arena tenuiſſimo ceſpitum corio. Et Vitruuio corium arenati di citur: poſt truliſſationem inquit non minus tribus coriis arenati in= ductis marmoratũ inducatur: ubi marmoratũ ultimã arenationem appellare uideẽ a marmoris ut opinor ſcobe affuſiſq; admixtis.

Coriarii
Coriago
Marmora tum

¶Cerephilon Columellæ & cerepolon hortenſis herbæ genus ad minutal odore non iniocondo probatur: Plinius. xix. Equinoctio

Cerepolō autumni ſeruntur/coriandrum/anetum/a triplex maluæ/Lapathi/
Pederotiō Cerepolon quod Pederotion græci vocant: & acerrimum ſaporē
igneiq; effectus/ac ſaluberrimum corpori.
Selinas ¶Cambre braſſica græcis/criſpam ſelinada uocant ab apii folioꝝ
Læa ſimilitudine: Læan uero alteram latis foliis e caule exeūtibus/vnde
Caulodes Cauloden quidam appellauerūt Læa ipſa leuis dicitur: Cruſtæ uaſa
Cruſtæ in intus occupantes in quibus aquæ feruēt ſi auelli non poſſunt braſ
uaſis ſica in illis decocta diſcendunt.
¶Cypirus gladiolus herba radice bulboſa & dulci / quæ decocta
Bulbus panē et gratiorē faciat: foliū habet ſimile nomini: bulbū autem alii
Cyperus oculū appellāt inqt Pli.xvii.in mētione harūdinū Cyperus uero uī
Cyperis cus eſt anguloſus radice oblōga quā cyperida uocāt: magni ī medi
cina uſus/Eſt & p ſe cyperis herba īdica gingiberis effigie quæ com
Cypros māducata croci vim reddat at cypros ī ægypto arbor noſtris Ligu-
Liguſtrum ſtrū & uulgo laguſtrū aliis caprifoliū ꝙ capræ illius folia appetant:
Caprifoliū Semen hēt coriandri candidū odoratū quod in oleo coquit/ pmi-
turq; poſtea quod cyperus vocat: vt idē Pli.refert.xii.at Theophra
ſto ī odorib⁹ hoc ipſum unguētū cypros ēt arboris ſuæ noīe dicit.
¶Cytinus punicæ arboris primus partus florere īcipiētis ī quo flo
Balauſtia ſculi ſūt erūpētes anteq̄ malū ipſum q balauſtia dicunt/ Plinio.xxiii
Ricini Sūt qui hoc noīe ſignificēt futura mori arboris poma/q̄ Ricini eidē
Plinio eo ipſo libro appellant a q̄dā(vt reor) aīalis ricini ſimilitudi
Pācreſtes ne/hi terrā ſi nō attigerit ſanguinē ſiſtūt adligati ſiue ex vulner flu-
Stomatice uat/ſiue ore naribuſue & hæmorrhoidib⁹: Ex ipſis aūt moris fit pā-
Anteriace creſtos Stōachice āteriace appellata mixtis ōphacio myrrha croco
¶Cruni noſtris ſaliētes/fontes manu facti/& vt duct⁹ aquaꝝ Frō-
Salientes tino/Vnde Eneacrunos fons athenis a nouē ſaliētibus de quo Pli.
Eneacru- Thucydides & alii: Vlpianus.xxxiii.ff. Fiſtulæ autem & canales/&
nos crateres/& ſi qua ſunt alia ad aquas ſalientes neceſſaria/& libro.xix.
Labra/ſalientes ſiſtulæ quoq; quæ ſalientibus iunguntur q̄uis lon-
ge excurrant extra ædificium ſunt/item canales. Et Iabolenus eo-
dem libro titulo de Supellectile leg. Vaſa ænea īquit Saliētis aquæ
poſita/item ſi quid aliud magis deliciarum q̄ uſus cauſa paratum
eſſet non eſſe Supellectilis Labeo & Trebatius putant: Sed & cru-
num in uſu græcis poculum uocauere.

Ecumana oua dicuntur vt decumani fluctus/Decuma
nus limes/decumanus acipēſer/quia ſunt magna & ab
Denarius ſoluta/qā denarius numerus præfectum & abſolutum
numerus fere ſignificat Ouum īquit Feſtus decimū maius naſci
tur: & fluctus decimus fieri maximus dicitur: Albenſia

quoqꝫ ſcuta decumana dicta ꝙ eēnt āpliſſima:eadē rōne decumanꝰ limes ab ortu ſolis ad occaſū:nā q extrāſuerſo currit cardo appellaṫ: Decumū enī decimū uocāt:Plautus in pſeudolo:In foro uix decumus qſqs eſt qui ipſus ſe ſe nouerit.Decumator īde detractor decimæ:nā decumare eſt decimū quēqꝫ ſupplicio vltīo afficere:qđ facti tatū ab Impatoribꝰ eſt:verbū freqūēs hiſtoricis:Sicuti raꝝ uiceſimare:& qñqꝫ centeſimare:Et decumatores olim nr̃a paupere eccleſia fuerāt ſacerdotes:vt locis ęternū aliquibus nūc quoqꝫ decumatrici eccleſiæ ex agroꝝ & bonoꝝ fructibus erogaṅt decimæ: de quibus ſatis multa ī iure pōtificio.Sed ne deguſtabāt quidē ueteres nouas fruges aut uina anteꝙ ſacerdotes primitias libaſcent. — Cardo · Decumus · Decumator · Decumaṙ · viceſimaṙ · cēteſimaṙ · Ecclīa decimatrix · Primitiæ

❡Diū antiq ex græco appellauere uti a deo ortū:& diurnū inqt Feſtus ſub cœlo lumen.απο τοῦ διος id eſt a Ioue.Vñ adhuc ſub dio & ſub Ioue fieri dr̃ quod nō fit ſub tecto:& interdiu cui cōtrariū eſt: noctu:Itē Dius Heroū aliqs ab Ioue genus duces:ut generoſus:ac Dium fulgur diurnū quod putabāt Iouis:vt nocturnū ſūmani:mirum eſt quod refert Plinius in.ii.In catilinianis prodigiis Pompeiano ex municipio.M.Herenniū decurionē Sereno die fuloniū ictū. — Sub dio · Sub ioue

❡Delibutus perfuſus madens Apuleius Tot ciuium inquit ſanguine delibutum:& libro idem decimo:magno deniqꝫ delibutus gaudio dominus:Terent.in Phormi.Satin eſt ſi te delibutū gaudio reddo:vbi Donatus qđ eſt corporis ait ad animū tranſtulit:qñ delibutus unctus dicitur:hinc non ſemel inuenies dici unguēto delibutū utitur ea uoce &.M. Cicero ad Herennium tertio.

❡Dogmata græci nos decreta:ſcita:vñ plebiſcita Pli.& alii placita. — Decreta · Scita · Plebiſcita · placita

❡Decapulator:defecator:repurgator:olei dū e labris oleum in labra diffundit:a capulis (ut uolunt) quæ ſint uaſa anſata Plinius.xv. Item in amurca & flacibus eæ ſunt carnes:& inde feces:quare ſæpiꝰ die decapulandum:catonii & columellæ eſt capulator: non multū diſtans a decapulatore. — Crapulæ · crapulator

❡Detrulator tranuaſator:elutriator is dicitur qui de uaſe in uas liquores tranſfert: elutriare græcis μετεγγίζειν latinis tranſuaſare ſed rarenter:Apicio ni fallor detrullare:quod erit de trulla in trullam deplere:trāſferre:quod ipſum plinius.xiiii.diffundere uocitat. Eſt & Excollare purgandi gratia guttatim per collum tranſmittere a collo uaſe græci quod Ethanion appellant. — Elutriator · Diffundeṙ · Ethaninō

❡Diatriba locus exercitationis ingenii ad diſciplinas:& ipſa quoqꝫ exercitatio:Aul.Gellius intertogaui in diatriga Taurum an ſapiēs iraſcereṫ:Idem libro ultimo:Sunt autem qui diatribas id eſt exercitatos & ſtudia διατριβη exercitium ſtudium græcis dicitur.

¶ Dietæ in ædib⁹ a cõuictu & cõuerſatiõe noiant: nã δίαιτομαι i ui-
uo cõuerſor: Plinius Cecilius ſuã i Tuſcis villã deſcribẽs Eſt in hac
dietarii — inqt Diæta dormitoriũ cubiculũ: Vlpiano iurecõſul. Dietarii vocãt
directarii — qui furãdi aĩo in aliena ſe dirigũt cœnacula: quos plus q̃ fures cen
ſet puniẽdos: alii directarios a dirigẽdo mallũt & cẽſent appellan-
tichobatę — dos: & Tichobatas eoſdẽ credũt: de qbus Vopiſcus: inter alia inqt
Tichos — exhibit⁹ eſt Tichobates q p parietẽ urſo eluſo cucurrit: Tichos pa-
diætetice — ries dieta quoq; tenuis & caſtigat⁹ uictus / a quo diæteticen medici-
Pharmau-ticen — nã uocãt / q̃ tẽpato uictu medeť: nã q medicaminib⁹ pharmaceuticẽ
q̃ manu chirurgicẽ appellãt / quã prim⁹ Hippocrates excoluiſſe diciť
Chirurgi-ce — diætetices autẽ illud eſt quod ſenectutem moderať gerocomicon:
qđ defectus reficit Anapleticon: qđ mala p̃cauet prophylacticon.
Geroco-micon — ¶ Dextrocheria eadẽq; (vt remur) dextrariola ex auro vt plurimũ
ornamenta muliebria anulari ſpecie in brachiis fuiſſe facile credim⁹
Anaple-ticon — qñ capitolinus in vita Maximini Cæſ. Erat inquit præterea vt refert
Cordus magnitudĩe tãta ut octopedes digito videreť egreſſus: pol
Perphyla-cticon — lice ita vaſto ut uxoris dextrocherio uteret pro anulo: Non alia no-
bis ſunt quæ brachialia appellauimus aurumue brachiale.
dextrario-la — ¶ Drauci obſcœna / p̃poſtera / auerſa libidine alios chedolantes / di-
uidẽtes / ſubagitãteſq;: δρῶ græce facio: Martialis de Cynedo / ocu
Brachialia — lis deuorãtib⁹ draucos: vt drauci mutoniati referãt paticos cynæ-
Brachiale — dos / molles / & effœminatos: daucus uero paſtinacia ſilueſtris.
aurum — ¶ Domuitio a domo & itione cõpoſitũ nomẽ: Itio. n. recte dicitur /
daucus — ſicut abitio / reditio: Apuleius / nec domuitionẽ inqt paro. M. Cice-
Itio — ro primo diuinationis reditum & domuitionẽ dari: Lucilius: domui
tionis cupidi imperium regis pene ĩminuimus.
diplotis — ¶ Deplois duplex ueſtis / διπλῶ duplico διπλότης duplicitas:
duplio — duplionẽ antiq dicebãt qđ nos duplũ a græco inqt Feſt⁹ διπλόον
duplarii — duplarii quibus uirtutis gratia ut refert. M. Varro duplicia ex inſti-
tuto cibaria dabantur: habentur & duplariæ & ſimplariæ actiones.
¶ Depexa lacera incõcinna veſtis: Nonius Depexum laceratũ Te
rentius in eut. adeo exornatũ dabo / adeo depexũ / huic cõtraria pe-
xa ueſtis cõcinna: Vñ pexatus pulchre rides mea Zoile trita: Hora-
Pexa — tius: ſi forte ſubucula pexe trita ſubeſt tunicæ: ex quo doctorẽ pexũ
Pexatus — pro terſo & elegãti dixit Quintilianus. Plinius. viii. de lanis Iſtriæ Li
burniæq;: pilo proprior q̃ lanæ pexis aliena ueſtibus / & quam ſola
ars ſcutulato textu commendatur.
¶ Dalmatica ueſtis nũc ſacerdotalis genus: nec ſcio an a dalmatis
dalmatica — populis quoq; regio dalmatiæ nomẽ adhuc retinet: Heliogabalus
tus — iperator vt tradit Lãpridius / in publico dalmaticatus poſt cœnam

ſæpe uiſus eſt Gurgitem Fabium/& Scipionem ſeſe appellans ꝙ cũ ea ueſte eſſet/cum qua Fabius & Cornelius a parentibus ad corrigẽdos mores/adoleſcentes in publicum eſſent producti.

¶Diaphoretica a medicis uis diſcuſſoria latinæ dr̃/hoc ẽ diſſolutoria/diſcutiunt̃ diſſoluũturq; ĩcipiẽtia tubercula/emittunt̃ iá digeſta & ſuppurátia:Cor.Cel.v.Diſcutiunt̃ ea q̃ in aliq̃ pte corporis coie-rũt:ide uis diſcuſſoria / q̃lis ẽ abrotano/lilio/melli/ſerpillo/narciſſo/roſæ/croco/paſſo/ruſinæ/ficubus aridis/lini ſemenibus/ouoꝝ uitel-lo/& aliis/diphoreticũ uero Sudorem eũ recte dixeris qui ſua exuberanti redundátia corpus debilitat:& diphorumenos medici quos dicũt:Pli.interdũ ſudatores ut in cardiacis/modo ſubitis timorib⁹ expaueſcẽtes uocat.Sunt & q̃bus aſtrictũ corpus ſudorẽ non emit-tit:qui in ægritudinibus plurimis eliciẽdus eſt:aut ſicco calore / aut balneis:Sicc⁹ calor erit & arenæ calidæ:& laconici:& clibani & quo-rũdam naturalium ſudationes:ubi e terra profuſſus calidus uapor: ædificio includit̃:ſicut ſuper baias in myrtetis habuerunt ut ſcribit Celſus:& Vitruuius in montibus inquit Cumanoꝝ & baianis ſunt loca ſudationibus excauata vbi calidi vapores.

diſcuſſoria uis
diphoreticus
diphorumeni
Sudatores
Sudor eliciens
ſudatiões

¶Dyſodia oris graueolentia potorq;:at Celſus libro.iii.itaq; ei fe-bris remiſſioni credendum eſt inquit:quæ etiam immoratur:& ia-ctationem:fetoremq; quendam oris/quem Ozen græci uocant minuit:In ozena in naribus:& inter piſces ac ozolæ locri a malo odore Oζειν olere εὐωδία bonus odor.

Ozis
Ozena
Euodia

¶Dyſenteria exulceratio inteſtinoꝝ q̃ latinæ vt refert Cor.Celſus iiii.Tormina dicantur:Plinio Tormina eſſe uiderentur quæ græci Strophos uocant:aliquibus etiam pro tormento:Vnde dyſenteri-ci & Torminoſi:Fit autẽ Galeno autore materia exuberante:calore æſtatis infecta quæ ſit ſalſa:ſi carnes egeruntur lœtalis Hippocrati: nam cruor manat cum ſtercore ſemper liquido:aut cum mucoſis quibuſdam excernitur:Sed & carnoſa quædam deſcendũt:frequẽs deiiciendi cupiditas:dolorq; in ano eſt:& in uentre tormentum.

Tormina
Strophi

¶Dyſuria ſtráguriaq;:difficultas & ſtillicidiũ vrinæ:nõ ſine doloribus:q̃s vt plurimũ faciũt calculi in veſica ĩflámatioq;:& alia quoq;:cũ ſupprimit̃ vrina ut tradit Galenus:hinc cato:q̃b⁹ inq̃t ægre & lotiũ id eſt urina:quẽ morbũ ipſe uocat ſubſtillũ:& eũ fortaſſis q̃ ſine calculo & inflámatione euenire poteſt.Nam Iſchuria quibuſdam dicitur nullo omnino exeunte lotio quæ cruciabiliter torquet:At Fe-ſto Põpeio.Subſtillum tempus eſt ante pluuiá pene:& poſt pluuiá non per ſiccum ꝙ iam ſtillaret aut nundum deſiiſſet.

Stráguria
Lotium
Subſtillũ
Iſchuria

¶Diabroſis reiectionũ ſáguinis ſpẽs ẽ/cũ exeſa pte aliqua/ſanguis

Rhegmo chaſmos — expuit: quẽ ĩterdũ pus ſeqt: veluti rhegmocaſmos quoties rupta id cõtigit: & anaſtomaſis de q̃ ſuo loco dcm̃ ẽ de ſingulis li. 4. C. Cel.

Eclypſis — ℂ Deliquum defectus: vñ lunæ deliquum Eclypſis & defectus ĩterce dẽte terra/ dr̃ & ſolis quoq;: vtriuſq; romanoꝵ primus vulgauit Sulpitius Gallus q conſ. cũ. M. Marcello fuit: apud græcos vero Thales Mileſius olympiadis. xlix. anno quarto: fiũt aũt ꝑdigioſi & lon-

Defectus — giores ſolis defectus: q̃lis inq̃t Plini⁹ occiſo Dictatore Cæſare: & Antoniano bello totius pene anni pallore cõtinuo. Aĩæ ẽt deliquum dixere/ animiq; defectũ/ Lipothymian & Lipopſychian græci & defe-

Lipothymia — ctos παρειτους: q̃ſi reſolutos/ ipſãq; reſolutionẽ Paraliſin a defectu vi-

Lipopſychia — rium. At deliquũ Feſtus Pom. minus ĩterp̃taṫ in illo Plauti ex caſina Sine amet ſine qđ libet id faciat: qñ tibi nil domi deliquum eſt.

Pareti pareſis Deliquũ Septũ trãſuerſum præcordia phrenæ — ℂ Diaphragma ſub corde atq; pulmone trãſuerſum ex valida mem brana ſeptũ appellãt vteꝵ a p̃cordiis diducẽs. C. Celſus primo. Simul atq; vero ferũ ad p̃cordia acceſſit/ diſciſſum trãſuerſum ſeptum eſt: qđ mẽbrana quadam ſupiores partes ab inferioribus diducit/ Diaphragma græci vocãt/ hoĩem protinus aĩam amittere. Item ſe-cũdo. Infra tranſuerſum ſeptũ qđ Diaphragma græci fit abſceſſus. Sed p̃cordia ipſa q̃ Phrenæ Plato ẽt diaphagma appellauit.

Cruda Homotes cruditas — ℂ Dyſepta græci cruda vocãt latini difficilis quæ ſunt digeſtionis. Sed crudus dr̃ ẽt nõ facile cibũ digerẽs ex rheumate/ ſtomachiue fri giditate/ ſiue ĩbecillitate: aliiſq; ex cauſis: de quibus Auicenas/ Gale nus & quicquid eſt medicoꝵ: Homotes græcis cruditas.

priuilegia priua — ℂ Diplomata priuilegia latine dici p̃nt: ẽt ſi priuilegia ſinguloꝵ ho minũ eſſe videnṫ/ qñ priua/ ſingula veteres dixerũt Cecilius Tacit⁹ Seneca & alii: nam decreta & reſcripta oĩa principũ Diplomata ſunt q appellẽt: Suetonius in Auguſto in diplomatib⁹ libelliſq; & epiſtolis ſignãdis initio ſphinge vſus eſt: Itẽ in caligula ꝓlataq; diuoꝵ Iulii & Auguſti diplomata/ vt vetera & obſoleta deflebat: Cicero in epi ſtolis ad atticũ: Diploma ſtatim nõ eſt datum. Cur aũt & vnde Ve nuleius iureconſultus de verborum obligat. Diploma cõtinuatum die noctuq; iter vocet æſtimandum relinquimus.

ℂ Dioryges Pomponio melæ foſſæ manu excauatæ/ ὀρύσσω fodio: & oryges teſtudines inter machinas quæ ſunt ad fodiẽdum inquit Vitruuius comparatæ.

ℂ Dictata præſcripta Themata quæ Ludi magiſtri proponũt ſcho laſticis imitanda: quæ Laniſtæ gladiatoribus: quæ Tactici tyronib⁹

Tactici — quæ ſtructores aliiq; diſcere volentibus. Sunt autem tactici Vege tio armorum tractandorum doctores & magiſtri.

Drupæ — ℂ Drypetæ oliuaꝵ baccę Pli. xv. q̃ nr̃is Druptæ ad conditurã aptæ

cũ virides ſunt:nã p maturitatẽ nigreſcẽtes/oliuo magis ſucco idoneæ.Idẽ Plini⁹ĩn mẽtione raphani cib⁹illiberalis vtiq ſi pxime olus mãdaẽ.Si vero cũ pliuis druptis rarior ructus fit: manuſq fetidus: & iã dixerat.xiii°de oleo omphacio Deterius ex drupa:ita enĩ vocatur priuſq̃ cibo matura ſit/iam tũ colorẽ mutãs.Dicunẽ & colymbades oliuæ çõditæ q natẽt in ſua muria κολυμβῶ nato. Idem Plinius xxiii.Cymbades ſordida vlcera purgant inutiles difficultatibus vrinæ.Columella vltimo:Quidam vnam partem muriæ & duas aceti miſcent:eoq iure oliuas pauſias Colymbadas faciunt. Colymbades

℄Diuretica vrinam puocãtia/vti Baccea herba/ſiſybrium/apii ſemen/aſparagne/raphani/& mille alia quæ vim habent concitatricẽ vrinæ:ſed aſparagi ueſicam exulcerant ĩmodico vſu. Aſparagi

℄Dardanũ ex auro ornamẽti genus ſamothraciç qd debem⁹/quç dardania pri⁹ dicta a Dardano:vt volũt q ſubripto palladio Mineruç eo cõſurgerit.Pli.xxxiii.de vſu auri vt habeãt ingt in lacertis iam gdẽ & viri qd e Dardanis venit/itaq & dardaniũ vocabaẽ.Viriolç celticæ dicunẽ viriæ celtibericæ:hẽant fœminæ in armillis digitiſq totis/collo/aurib⁹.Dardanii iurecõſulris hi eẽ videnẽ q grãdib⁹pretiis annonas pcipue flagellãt/nã & alias merces:Vlpianus li.xlviii.ff.tit.de extra.cri.Annonã attentare & vexare vel maxime Dardanii ſolẽt.Ideo debebis cuſtodire ne Dardanii vllius mercis ſint. Dardania Dardanii

℄Diphryga in erariis fornacib⁹faciunt noĩe a græcis accepto qd bis toreaẽ.Pli.xxxiiii.Aes ipſum in catino defluit:ſcoria extra fornaces/flos ſupnatat:diphryges remanet.Inter adurẽtia ponitur Cornelio Celſo libro.v.Flos aũt æris eidem fere quod Pſegma æris de quo Dioſcorides:& idem Plinius.In ærariis inquit officinis & pſegma fit iam liquato ære aquis percocto. Aeta flos pſegma

℄Dropax vnguẽti genus Martiali.Vnde δρωπακίζειν depilare eo ipſo unguento maxime.Vnde eſt Carmenionem Leuis dropace tu quotidiano:Hirſutis ego cruribus geniſq.Sed & accurate ornatus homo hoc nomine græcis interdum ſignificatur.

℄Diarium a die q cib⁹dietim olaẽ.Vlpianus.xxxiiii.ff.de Diariis vel cibariis relictis:neq habitationẽ neq veſtiariũ deberi palam eſt qm̃ de cibo tm̃ ſenſit teſtator.Epig.poeta. Puériq diaria poſcunt. At Dimenſum recte dicetur quicqd frumẽti datur ſeruis opus ture facientibus per menſem annũue:nam priſci quaternos modios frumenti ſerius dederũt in menſe id qd dimenſum dicebatur. Dimenſũ

℄Daniſtas fçneratores dici ex Põpeio notiſſimũ eſt.Plau.ĩ moſtellaria.nullũ ædepol hodie genus eſt hoĩum tetrius/nec minus bono cũ iure quas daniſticũ.Itẽ fœnore argẽtum ab daniſta ut ſumeret. Fœneratores Daniſticus

¶ Diſtilatorium uas ex ære dicemus aliaq; materia cum operculo
plumbeo teſtaceoue vt plurimum quo ſucci herbarum florum frun
diumq; inter cæteros/vina quoq; & alia inumera igne ſuppoſito in
aquam diſtillando tranſeunt lympidiſſimā/guttatim per epiſtomi-
on deſcendentem i uaſe ſubpoſito: Arabes id primi vt audio exco
Decoctū gitauerunt: Decocto herbarum medicinæ gratia vſi antiquiores/vt
nunc etiam e noſtris pauci.
¶ Deleteria mala & pernitioſa pharmaca: nam bona auxilia toria
Alexiteria conferentiaq; Alexiteria uocabimus quorum mentionē habet Ni-
cander: Et in omnibus ægritudinibus naſcenti vt ille inquit ſunt
adhibenda malo.
Ectypa Plini.xxxv.de Dubitade. Prius inqt pſo-
nas tegulaꝝ extremas ibricibꝰ ipoſuit quæ inter
initia Protypa uocauit poſtea idem Ectypa facit
hic & faſtigia tēploꝝ orta: pp hūc plaſtæ appel-
lati. Sene.li.de bñficiis.vi.cœnabat Paulus ꝑto
Chameini riis in conuiuio quodā Tyberii Cæ.hñs imaginē
Ectypa & eminēte gēma: chameiuos nūc voca-
mꝰ ꝓminētes & puulas imagies i gēmis ſculptaſ.
¶ Ergaſtulū locū i quo oparii ſerui uicti ad mar
mora ad metalla/ad agricolationē ad piſtrinū exercent / & operam
Ergaſtulū præſtant Nonius Ergaſtulū iquit locus eſt carceris Ergaſtulus cu-
ſtos pœnalis loci: ſed ipſos ēt ſeruos ergaſtula dicemꝰ Pli.xviii.mi-
ramur ergaſtoloꝝ nō eadē emolumēta eē q̄ fuerūt i patoꝝ quoꝝ ma
nibꝰ celebrant agri: & at honeſtis manibꝰ oia lætiꝰ ꝓueniūt qm̄ & cu
rioſius fiūt: Coli rura ergaſtulis peſſimū eſt vt qcquid agit a deſpan
tibꝰ: niſi qs ergaſtulos mauelit: opas ēt ipos oparios appllamꝰ ἐργον
opꝰ ἐργατικ opariꝰ Ergaciꝰ ſeruulus domi ſeruiēs ἀντείριον officinas
Papinianꝰ libro.xliii.digeſt.de via.pub.& iti.pub.refic. ſtudeāt aūt
vt aū Ergaſteria nihil ꝓiectum ſit: præterq̄ ſi fullo veſtimēta ſiccet.
Ebenum ¶ Ebenū arborē vni Indiæ a Virg.datā Herodo.ēt æthiopiæ dedit
Romæ illā Pōpeiꝰ magnus i triūpho Mithridatico oſ̄dit accēdi ne
gat Fabianꝰ vrit tñ inqt Pli.odore iucūdo: materia illi ſplēdeſcit co
lore nigrāti ac ēt ſine arte ꝓtinus cōmēdato: nūc quoq; i ꝑcio habi
ta recipit vt laricis & oleæ ad Xyloſtrota: quæ fiunt e ligni ſegmētis
& teſſellis pauimēta: qualia.C. Cæſarē i expeditionibꝰ circūtuliſſe
facile crediderim Teſſellata & ſectilia ab auctoribꝰ nomiata: ꝓban-
tur & ex illa calami ſcriptorii: Scobem uero eius oculis unice mede-
ri aſſerunt nam ebenum medici inter erodentia recipiunt.
Emblemata ¶ Emblemata uaſis interſerta ſigna dicuntur de quibus poeta.v.

æneid. Cratera impreſſum ſignis ubi interpres Seruius impreſſa in-
quit ſigna habentẽ id eſt emblemata: Pli. xxxi. Vlyxes & Diomedis
extãt in phialæ emblemate palladiũ ſurripiẽtes: in pauimẽtis quoq;
& opere ĩreſtino emblemata addi ſolita diẽ ipſe Pli. cũ primis oſtẽ-
dit: Vlpianꝰ de auro & arg. leg. 34. digeſt. Si gẽmia & anulo legetur
vel aliç materiç iũnctç: vel emblemata: recte legãtur: & ſeparãtur &
preſtãdç ſunt: an autem in ueſtibus dici poſſunt nondum accipio.

℄ Edeſmata edulia Gelius. xiiii. Mar. Varro dicit in Satyra quæ in
ſcribit περι εδεσματων id eſt de eduliis: Edeatræ inquit Põpeius Edeſmata
qui p̃ſunt regiis epulis απο των εδεσματων Vnde edeſmata græ
ci olera quæ ad pulmentaria ueniunt eadem & Lachana.

℄ Enchiridion pugiunculus & ferme militaris a manu dictus tran
ſlatus tam a græcis q̃ a noſtris ad librorum titulos ueluti Diuo Au- Enchiri-
guſtino: Epicteto & aliis qui eo nomine inſcripſerunt libros quos dion
uolebant ad manum ſemper haberi.

℄ Equeſtria ſedes equitum theatrales vt Senecæ & reliquis Sueto Equeſtria
nius in. C. Caligula vt equeſtria ab infimo quoq; occuparentur Po
pularia uero ſedes promiſcue plebeiorum.

℄ Enthymia quies animi trãquillitas: ſũmum bonũ credita Demo
crito vti eſt profecto/ quando animi inquietudo ſũmum malũ/ Pro- Euthymia
thymia Plauto in ſticho uidetur dici munificentia.

℄ Echo aeris & linguç filia (vt ille inqt) vocis imago dr̃ quam red- Echo
dunt loca in ædibus deuexa camerata puraq;: Spelũcæ quoq; mon-
tes cõuallia: ferũt mythici deã fuiſſe quã Pan amauerit qđ ideo fictũ
eſt: qa is primus cupiit & pueſtigauit cauſam illius vocis ĩtelligere:
veluti Emdymion lunæ curſum primo deprehẽdit: & ob id eiꝰ amo
re captus tradit̃. Prometheus cœleſtis aquilæ naturã ſitũq; pueſti-
gando cruciabat̃ (qñ edaces curæ) ſed dæmum quieuit cũ illi Her-
cules ſapientia ſua dubitationem oẽm ſoluiſſet Heptaphonos por- Hepta-
ticus olympiæ celebrata quæ ſepties eiuſdem vocis extrema redde phonos
bat/ eãdem & Echus vocauere & pœcilen a varietate: pœcile altera Pœcile
athenis celeberrima a picturaꝝ varietate ϖοικιλοσ varius.

℄ Epiclyſis & quibuſdam Epichyſis poculi genus. Mar. Varro de
lingua latina: in conuiuiis ſucceſſit Epiclyſis & ciathus: in ſacrificiis
remanſit Guttus & Sympulum. Plautus in rudente ſinus/ epiclyſis/
cantharus/ Gaulus/ Ciathus legimus Epichyſin dici libationem ĩ- Gaulus
fuſionemue: Gaulus vero uas eſt vinarium e ligno: & machina hau- Ciathus
riendæ aquæ ex puteo idonea.

℄ Endromys ueſtis barbara & uilis ad arcendũ frigus utiliſſima: de
qua Martialis extat epigrama, libro. iiii. in cuius calcæ ridebis inqt

ventos hoc munere tectus & imbres. Nec ſic in tyria ſyndone tutus
eris habetur & diſtichon in apophoretis.
¶Ependyte cuius mẽtionem habet Diuus Hieronymus veſtis eſt
ſuperior græcis ſuperindumentum nobis/vtpote qua lanea lineaue
Epitogiũ ſeu pellicea ſuper alias veſtes amicimur ſicut Epirogium quæ veſtis
togæ ſupinducitur/ueluti & penula ac palliũ idq; genus ĩnumeræ.
¶Exomides veſtes immanicatæ humero tenus thoracem integen
tes etiam ſi tallares ſint/aptiſſimæ militibus & opus facientibus in-
Colobia ter quas habentur colobia iam dicta Eremi incolis uſitatiſſima. Fe-
ſtus Exomides inquit comici veſtitus exertis humeris.
¶Epithemata quæ pitacia medicamẽta liquidiora quibus ĩtinctus
panus albicans coccineus purpureuſue pectori leua per te & dextra
quãdoq; imponitur ad tutãda præcordia/ac cor ipſum in primis &
Iecur fronti quoq; ad cerebrũ/Cor. celſus. iii. deinde inquis habere
duo pitacia quæ latitudinem frontis longitudinemq; æquent.
¶Ἐπίθημα operculum: pitacia quidam munera miſſitia appellaue
runt/ut cucullati caputiatiq; cum primis/neſcio an in decretis pon-
tificalibus. xxx. q. ii. in hoc ſignificatu accipiendum ſit pitacium/iu-
Mẽdoſa di dicent pontificii iuris conſutores/Pictacium vero in veſtibus præci
ctio decre pue (vt laberio) erit uti limbus inſtitaue (ni fallor) & cuiuſlibet ge-
ti neris fimbria/cũ foliis/cauliculis/ſignis/clauiculis/litteriſq; polymi-
tario plumatili anceſo opere additis/tortili pano fere circunſuto.
¶Eclegmata græci/linctus nr̃i uocauere ſiũt hæc non vnius gene
ris/habent̃ tñ oĩa ĩ ore & paulatim ſtillãdo demittunt̃/ur ſacchar̃ in
Candi primi glaciale/a medicis candi/ut reor appellatũ/& qd̃ a leuirare pẽ
nitiũ vocãt/glycirrhicæ ſuccus/Sal ĩnumera Pli. xxi. de Thymo/Diu
tinæ tuſſi eclegmate faciles excreatiões facere cũ aceto & ſale Idem
xxxi. de ſale multi tuſſim ueterẽ linctu eius diſcuſſere/pecorum ſca-
biem & bouum illitus tollit/datuſq; lingendus.
¶Enchriſta græcis medicamenta ſunt liquida/quæ illiui ſolẽt Cor.
celſus auctor libro quinto.
¶Exanthemata puſtularum generi adnumerãda: quæ plinius eru-
Papulæ ptiones pituitæ papulaſq; aliquãdo nominat: Celſus. v. Circa totũ
corpus partemue aſpredo quædam fit ſimilis his puſtulis quæ ex ur
tica uel ſudore naſcuntur. Exanthemata græci vocant: quæ modo
rubent modo colorem cutis non excedunt: eiuſdem generis eſt Pſy
dracion paulo durius ac ſubalbidum & acutum eidem celſo.
¶Epinyctides puſtulæ dicuntur ſubliuidæ modice humeſcẽtes in
tibiis fere & pedibus noctu preſertim inquietantes: Vnde nomen:
At Corne. Celſus libro. v. Peſſima inquit puſtula eſt quæ Epinyctis

vocat̃ ſubliuida vel ſubnigra/uel alba/circa quã vehemẽs iflãmatio
& cũ adapta ẽ ĩtus repit̃ exulceratio: mucoſa / color eſt humori ſuo
ſimilis/dolor ſupra ei⁹ magnitudinẽ: neq̃.n. faba maior eſt / orit̃ in
eminẽtib⁹ partib⁹ & fere noctu / vnde nomẽ quoq̃ a græcis Epiny-
ctis ĩpoſitũ eſt: Sed & vniuerſi dolores magis noctu intendũtur: vel
quia aĩa ſecũ ipſa ociatur/vel quia aer humidior & frigidior eſt / *So-*
le ſub terris exiſtente: Cõmentarios etiam nocturnos rerum noctu
geſtarum & ſomniorũ Epinyctidas vocãt: vt diarios ephimeridas: Epinycti-
vexat & oculos epinyctis/Plinius de porro ſectili: Illitis foliis ſanan- dæ
tur ambuſta/epinyctides ita vocatur vlcus aciem hebetans/& in an Ephimeri
gulo oculi perpetim humor emanans. dæ

❡ Epilepſia eſt q̃dam totius corporis cõuulſio vnde nomen (vt vo
lunt) a cõpræhẽſis & illigatis ſenſibus affecto cerebro/eiuſq̃ vẽtricu
lis: ἐπιλαμβάνω appħẽdo Epilepſis appræhẽſio: Inde Epileptici id Epileptici
gen⁹ morbo laborãtes: quos & comitiales vocãt: Pli. de apio ĩ puer
periis vero ab eo cibo comitiales fieri qui vbera hauſerint.

❡ Epiphoræ oculorũ inflãmationes ſunt/& teſtium aliũ quãdo Pli.
xx. teſtium vero epiphoris cum ramis laureæ teneris: Idem imponit̃ Teſtium
etiam inquit oculis in lana cõtra epiphoras: & de peponibus Caro morbus
eorum ephiphoris oculorum aut doloribus imponitur.

❡ Exochæ oris extuberationes eminentiæ Dioſcoridi, & aliis ἐξοχὴ
excellentia.

❡ Ephelis aſpredo quædam cutis eſt mali coloris in facie quẽad-
modũ & Vari fere/pueros vt plurimũ infeſtantes: Cor. Celſus libro
vi. Ephelis a pleriſq̃ ignoratur quæ nihil eſt niſi aſperitas quædam
& durities mali coloris in facie non niſi naſcitur.

❡ Epialos febris genus ẽ frigida ex pituita ſed vitrea & putrefacta
ſic ex græco dicta quia blande & modice accendat ἀπὸ τοῦ ἠπίως
ἀλεαίνειν. Leniter calere id quod in lentis flegmaticis ſolet euenire.

❡ Elephantiaſis elephãtiaue Celſo & elephaſquoq̃ Sereno q̃dam
ceu ſpecies lepræ elephãtorum cuti ſimillima vnde nomẽ/toto cor Elephãtia
pore affecto ita ut oſſa quoq̃ uitientur Plinius. xxvi. Diximus ele- Elephãs
phantiaſin añ magni Põpei ætatẽ nõ fuiſſe ĩ Italia/& ipſa a facie ſæ-
pius incipientẽ in nare prima veluti lenticula mox inualeſcente per
totũ corpus/maculoſa variis coloribus/& inæquali cute alibi craſſa
alibi tenui/dura/ceu ſcabie aſpera/ad poſtremũ uero nigreſcente/&
ad oſſa carnẽs opprimente intumeſcentibus digitis in pedibus ma
nibuſq̃: Aegypti peculiare hoc malum & cum in reges ĩcidiſſet po-
pulis funebre quippe in balneis ſolia temperabantur humano ſan-
guine ad medicinam eam: Idem. xx. his cõmaducatis & impoſitis

Elephātia ſanari elephantiam / ſicut magni Pomp. ætate fortuito cuiuſdam experimēto ꝓpter putorē in facie illita cōpertū eſt oriť ex atrabile q̄ ſit retorrida/& ueluti cācer unam tm̄ corporis partē infeſtat ſic ele⸗phātia totius corporis cācer merito crediť inexpugnabilis: Caſſio⸗dorus cutis inq̄t aīalis Elephanti ulceroſis uallibus exarať a qua trā ſportaneoꝝ nefanda paſſio nomē accepit: Hinc medicoꝝ nō ulti⸗

Morb⁹ gallicus mi noſtræ ætatis morbū Gallicū q̄ nuper irrepſit Elephātiā credūt

alii Lichenas uoluere agriamue pſorā: nā eoꝝ plurimi elephantiaſin

Agria vocitant id genus morbi quo crura adeo intumeſcūt vt tumor ille

Pſora pedes ī elephātiacis ſimiles elephāti pedibus reddere videať cūq̄ morb⁹ ille Gallic⁹ atra peſtis eſt/& ī oīb⁹ fere malū immedicabile.

Ignis ſacer ℂ Eryſipelas Dioſcoridi ignis ſacer Plinio dicitur: apud Cor. Celſum in uulneribus etiā nominatur Eryſipelas: nā cum libro quīto di xiſſet Cancrū corpus uel ſenile uel mali habitus occupare cū ſuper īflāmationem rubor ulcus ambit cum dolore procedens ſtatim in⸗fert: Id autē quod Eryſipelas uocari dixi nō ſolum vulneri ſuperue⸗nire/ſed ſine hoc quoq̄ oriri cōſueuit/atq̄ interdū periculum ma⸗ius affert utiq̄ ſi circa ceruices aut caput cōſtitit: Non multum poſt hæc duo genera ignis ſacri ponit alteꝝ in altitudinē exaſperatum puſtulis continuis æqualibus/exiguis/ī pectore/lateribus/eminenti bus/ partibus præcipueq̄ plantis: alteꝝ in ſumma cutis exulceratio ne latum ſubliuidum inæquale. Galeno autem is tumor eſt proprie qui ex tenui ſanguine interim & cum bilis parte incenſo ac feruen⸗

Eryſipelatodes te conſiſtit: Eryſie platodes quoq̄ morbi nuncupati cū acceſſio iter na nō ſine dolore maximo circum viſcera percipitur/hæc ſi in cere brum ſubierit refrigerantur & pallorem ora contrahunt.

ℂ Ectropium græci uocāt inferioris palpebræ vitium cum parum ſurſum attollitur. Sed pendens hiat/neq̄ poteſt cum ſuperiore cō⸗mitti quod euenit vitio curationis pilorum in palpebris interdum etiam ſenectute/in angulis quoq̄ oculoꝝ incidit Cor. Celſus. vii.

Oppilatio ℂ Emphraxis græcis quæ dicitur a medicis neotericis oppilatio/

Pila non aſpernabili uoce appellatur: quā (ut video) ab oppillar uerbo

Oppilare mutuati ſunt/quando pila quæ græce στηλασ colūnam fere no⸗tat/aqua oppilare pilis offirmare & occludere. M. Cicero Philip. ii. Tabernis inquit oppilatis Lucretius libro. vi. Si tamen is ſextus eſt: Fluctibus aduerſis oppilare oſtia contra eſt autem oppilatio mor⸗bus precludens & opplere ſolitus Iecur Aliaq̄ īteriora.

ℂ Encanthis caro tuberculumue in angulo oculi vū nomen Cor. Celſus libro. vii. Interdum fit angulo parum vngue exciſo vel ali⸗ter tuberculū/quod palperas paꝝ diduci patiť Encāthis græce no⸗

minat Cáthi græcis oculo℞ anguli/At ſi caruncula anguli ī angulo Canthi
abſciſſa eſt pateſcit foramē per quod poſtea ſemper humor deſcē- Rhipas
dit Rhipada græci uocāt: ρυπος ſordes unde ρυπαρος Sordi- Rhipos
dus:& eidē Cel.v. Rhipades emplaſtrū ad extrahēdū a ſimilitudi Rhiparos
ne Sordium nominatur legimus & Rhipocondylos extremæ aua Rhipodeſ
ritiæ ſordidos dici qui ne tantillum ſumptus facere audēt vt tōſori Rhipocō-
dent obolū bigatinumue quo manuū vngues repurget reſecetq;. dyli

℄Epidemia popularis ægritudo δημος populus & tribus Vnde Demothœ
Democratia/Demothœnia epulū qd' dēt populo δημοβορος nia
rerum populi uorator/quales tyranni/Demarchia tribunatus ple- Demouo-
bis & Demarchus ipſe Tribunus/nam militum tribunos Chiliar- rus
chos græci nominat:& ιππαρχος magiſter equitum dicetur. dmarchia

℄Erotes melancholiæ ſpecies illa quæ ex immodico & eſtuante demarch⁹
amore homines ægrotos reddit. Chiliarchi

℄Eſcharæ cruſtæ & ex uulnerum pſertim vſtionibus/Cor.Celſus hipparchi
v.Poſt vſtionem putris ulceris ſuper ponendæ ſunt quæ cruſtas à
viuo reſoluant/eas eſcharas græci uocant/ubi exciderunt purgan-
dum ulcus melle & reſina eſt.

℄Eleutherius ſeruator liberatorq;/quo nomine Iouē græci uoca- Soter
uerunt cui & fana poſuere cum a Perſarum armis ſunt liberati:eun-
dem & ſotera Priſci feſtiuitatem & ſacra libertati deæ celebrantes
Eleutheria uocitauere/ac ſi dixeris liberatoria/Plautinus in Perſa. eleutheria
Toxilus Baſilicæ inqt eleutheria agito/Soter aūt ꝑprie Ciceroni di Soteria
citur qui ſalutē dedit/vt ſit ſalutis dator/Soteria uero munera quæ
dātur ob ſalutē adeptā reualeſcētib⁹:& Soterion ſalutiferum deum
dixere/Vt ſydus lucidum Caſtoris & pollucis qui a nautis Soteres Soteres
nuncupantur depulſores vt ſunt tempeſtatis & procellæ ſalutiferi.

℄Encauſtum vt diximus picturæ genus: Encauſtice ars ipſa pin- encauſtice
gēdi & pictura encauſtica inuſtis cæris:Pli.Cæris pīgere ac picturā
inurere qs primus excogitauerit nō cōſtat qdā Ariſtidis inuentum
putant/poſtea cōſumatam a Praxitele/ſed aliquāto ueſtutiores En-
cauſticæ picturæ extitere vt Polignoti & Nicanoris & Archeſilai pa
riorū:Lyſippus quoq; Aeginæ picturæ ſuæ īſcripſit Encaūtē/quod
profecto non feciſſet niſi Encauſtica inuenta:Encauten inuſit Cau- Encauten
ton genus ſulphuris quaſi uſtile. Cauton

℄Erūnulę fureę qb⁹ alligatas ſarcinulas ferūt uiatores quaꝝ uſum Mariani
ga.C.Marius itulit muli mariani dicti.Feſtus/Plutarchus in Mario muli
Frontinus ſtrategematicō.iiii.Vtunt his ipſis & baiuli: Erūna uero Erumnā
M.Cice.iiii.q.Tuſc.ægritudo laborioſa:at Pōp.labor oneroſius.

℄Epidromon uelum qd retrorſum pāditur polluci:idē Dolonem Dolon

Acatium minimum Acation maximũ in naui Velũ dici refert/ Plutarchus tũ
Acatum Acatium ſiue Acatũ/ut Auſonio nauigii genus actuarii uocat/Epi-
Epidro- dromes in retibus diſcurrentes funiculi cũ anulis/quibus pandunt
mes cõtracta:cõtrahuntur expanſa retia:Iulius Pollux Epidromos vo-
Auſonii lo cat & Peridromos:Pli.de caſſibus e lino vidimuſq; iam tantæ tenui
cus tatis vt anulum hominis cum Epidromibus tranſirent/vno portan
Epidro mi te multitudinem qua ſaltus cingerentur.
Peridromi ❡Ephœbeum exedra ampliſſima cũ ſedibus/ĩ medio duplicis por
ticus paleſtrarum extrui ſolita:tertia parte longior q̃ lata. Erant in
paleſtris quoq; Coniſteriũ de quo diximus/a quo ĩ verſura porticus
Lutron frigida Lauatio quã græci Lutron vocitãt:ad ſiniſtrã ephœbei Eleo
Laconicũ theſiũ/inde frigidarium/Propnigeum / & Eregione frigidarii con-
camerata ſudatio/Laconicũ quam dicemus : de quibus Vitru. lib.
v.& nos in lib.de partibus ædium primo.
❡Epiſtylium ſupra colũnas capitulum dici poſſe quibuſdã placuit
At Feſto trabem quæ colũnis imponitur.Et ſupra ipſa capitula epi
ſtylium additur Vitruuio cũ alibi tum libro.iii.membra inquit oĩa q̃
ſupra capitula colũnarum ſunt futura id eſt epiſtylia:zophori/coro-
Capitula næ/Tympana faſtigia/Acroteria/inclinanda ſunt in frontis ſuæ cu-
iuſq; altitudinis parte duodecima & ſupra epiſtylia collocandos tri
glyphos cum ſuis metopis docet libro.iiii.Sunt autem ad decorem
capitulis colũnarũ non tamen omnibus/Abacus/flores / cauliculi/
heliceſue folia & volutæ:habẽt aliqua etiã Cymatiũ plinthum echi-
num cum anulis & hipotracheliũ/cum apophygi:quod uero ſit hi-
potrachelium in colũnis & capitulis/quid zophorus Triglyphi/me
Tympana topæ/Tympana acroteria in fronte domorũ alibi ue ostendit (ipſe
Vitruuius)quæ tamen niſi oculis ſubiiciantur deformata/non facile
Eccleſia ſola lectione poſſunt intelligi niſi a peritioribus.
Eccleſia- ❡Eccleſiaſteriũ locum cœtus & concionis dicũt:Vitruuius in mi-
ſtes nuſculo theatro Tralibus quod eccleſiaſterion apud eos uocitatur:
Eccleſiaſti eccleſia congregatio cœtus concio Cecilius ad Traianũ Cæſarem:
cus Bule & eccleſia conſentiente unde eccleſiaſtes cõcionator/Solomo
Stylos nis liber quia ad populũ & vniuerſos loquitur vt ſcribit Diuus Hie-
Siſtylos ronymus & eccleſiaſticus cõcionatorius.
Pycnoſti- ❡Euſtylos ædiũ ſpẽs una cũ ãbulatiõe colũnarũ ĩteruallis iuſta di-
los ſtributiõe poſitis στυλο colũna unde Pycnoſtylos crebris colũnis
Diaſtylos πυκνοσ denſus:Siſtylos paulo remiſſioribus:Diaſtylos amplius par
areoſtylos tibus:rarius q̃ oporteat inter ſe diductis Areoſtylos : Sunt & a nu-
tetraſtilos mero columnarum Tetraſtylos/Hexaſtylos/ Octaſtylos / Decaſty-
hexaſtilos los/aliaq; Vitruuio comprimis.

¶Ecnephias ꝓcella vt Typhon quoqꝫ/quæ vt ſcribit Ariſt.uētus Thyphon
id eſt q diſiecta nube craſſitudinem eius in ſeſe abſumit: atqꝫ vti ex
Pli.ii.oñditur ſine imbribus: qui.n.cum imbribus nubem repente
diſcutiunt Exhydriæ appellantur. Exhydriæ
¶Epheltides gēma in ſole appoſita materiā aridā accendere cre-
dita ē ignis mō quē poetæ a uulcano Epheſton dñt vñ nomē: ueluti Epheſtos
eoliæ: lipareæ: vlcaniæ iſulæ græcis a Vulcão Eepheſtiades noīatæ. Epheſtia-
¶Eruca genus æruginis inter pigmēta factitia: quæ Lamellis æreis des
ſupra: ſarmēta ī dolio aceti poſitis uaſe obturato paraꝫ: ſed cū ab
ære ſit Aerucā dixerī: habeꝫ & atramētū e factitiis: fuligīe plurib⁹ fit Aeruca
modis: fit ex fece vini optimi excocta īdici ſpeciē præbēs: Polignotus
& Mycon celeberrimi athenis pictores e uinaceis fecerunt Try Atramen-
ginō uocāt: Appelles ex ebore cōbuſto quod Elephātinū dixere: In tum
dicū aūt ipſum ab india nomē habet: quo nobilius eſt Ceruleum: & Tryginon
id præcipue quod uulgo ultramarinū uocitāt cæteris ꝓferendum. Elephan-
¶Elaterum medicamen e ſilueſtri cucumere fit ſucco expreſſo e ſe tinum
mine pluribus conferent ægritudinibus. Indicum
¶Erigeron græcis/noſtris Senetio Plinius.xxv.auctor. Ceruleum
¶Erythacus auis rubro per hyemes pectore/nrātes vulgo Pectirubram
uocitāt/rubente uero cauda inſignitur æſtate quo fit vt Phœ
nicuri nomen accipiat vt ſcribit Plinius. phœnicuri
¶Epityrum cibarii genus (nec ſcio an e caſeo) quo ſiculi frequentius
q Ro. uſi perhibentur: vt refert. M. Var. in lingua latina. Plau
tus in milite ſi unum epityꝶ edam apud illū eſuriens inſane: a cōfra
cta olii a dictū ſunt qui exiſtimēt quæ Pityris græce dicaꝫ: Columel
la ſane lib.vii.r.ruſt.de oliuaꝶ cōditura/eſt & illud inqꝛ conduuræ
gen⁹ quod ī ciuitatib⁹ grēcis plerumqꝫ uſurpaꝫ idqꝫ uocāt Epityrū.

FIſtuca inſtrumēti genus quo figuntur in terrā pa
li ad fondamēta: ad pōtes ſublicios: pangunꝫ &
alia ac ſolidanꝫ: vñ fiſtucato ſpiſſare. C. Cęſari ī
cōſtructiōe pōtis ſupra Rhenū germaniæ: & Vi
truuio ēt fiſtucatio: Pli.xvii.terrā circa radices fi
ſtucatio ſpiſſandā: &.36. Deīde inqꝛ in quo duæ
quītę partes calcis miſceanꝫ pedali craſſitudine
Fiſtucari/& paulo īfra ſolo fiſtucato iniicíꝫ rudus
aut teſtaceū pauimentū: Fœſtuca ī paleis & pra
tis nota: Pli.xviii.de pratis: Cū herba creuerit ī fœſtucā arcere aqs Fœſtuca
Gallina cohortalis uillanſqꝫ ouo edito fœſtucis vndequaqꝫ corpus
purificat: eſt & fœſtuca uitiū ordei ī ſeg te: idē Pli.eo ipſo libro Ne
cat or deum fœſtuca quæ vocatur ægylops. Fœſtucæ quoqꝫ arbo-

Stolones ris nouellæ pulluli/vt ſtolones fere.

Funambuli ¶ Funepei qbuſdam funerepi & græcis ſchœnobatæ latinis etiam funābuli ſupra funes tentos/ambulantes geſticulāteſq; lucri gratia/ nō ſine vitæ periculo. Plena ſunt harū dictionum oīa gloſſuaria. Illud mirum eſt/& nouū ſpectaculi genus. Gale. Cæſarem elephātes funambulos edidiſſe: de quo Tranquillus.

Pugillatorius ¶ Follis pila luſoria: folles īter numorum receptacula Apuleio cū primis: vnde Plauto in Epidico follitus dicitur numatus & pecunioſus a grandibus & refertiſſimis follib⁹ plurimis. Calliſtratus. xxv ff. Nō vtiq; ſi ille in folle reliqua obtulit liber erit. Pugillatorius vero follis a pugillo qui eſt a pugno hipocoriſticos vocatur: quando follem pugnis diſpulſant: niſi ſcabellulis ligneis vti malint quibus incurſare iam cœperunt folles Plautinus in rudente Trachalio extemplo ego re inquit follem pugillatorium faciam: & pendētem incurſabo pugnis periuriſſime.

Fucilis ¶ Fucus herba infectoribus ſeruiens: hinc pro colore nō natiuo & fucamētis ponitur. Vnde fucata facies/fucatæ lanæ/& fucum pro aſtura fraude & deceptione poſuit Plau. a quo offuciæ fallaciæ. Horat. Nec amiſſos colores lana refert medicata fuco. Terē. in Eun. fucum factū mulieri. Feſtus. Fucilis inqt falſa dicta aūt quaſi fucata: & fucatam orationē legimus lenociniis & illicitamētis verboꝝ cōpoſitam ad captādum: fucū in apibus infeſtum aluearii ſciunt oēs: inutilis eſt/ad veſcēdum genus tātum: vt hominum pleriq;.

Fermētat⁹ panis ¶ Fermētū a feruēdo fortaſſe ex farina ſubacta donec aceſcat priuſq̄ ſal addat: panes ſpongioſos reddit & ſtomacho vtiliores faciliori digeſtione q̄ azyma: vñ fermētatus panis Pli. xxii. & xviii. palāq; natura eſt acore fermētari/ac validiora ſunt inqt corpora quæ fermentato pane alunt. Cor. Celſus fermētatum aliēnū/azymū idoneū ſtomacho ſcribit/firmioreq; ex tritico/infirmiorem ex polline infirmiſſimum cibarium panē/qui ſecūdus & ſecundarius.

¶ Frontalia equorum ornamēta a fronte pendula/illamue cingentia: ſed & fœminarum dicētur aurea gēmoſaq; frontem ornantia & inde pendentia. Plinius vltimo vt equus regum in oriente frontalia: atq; pro phaleris penſilia facerent.

¶ Forago filum quo textrices diurnum opus deſtingunt a forādo dictum: vt Feſtus pomp. auctor eſt: ipſum aūt forare cum latiſſimū ſit vulgo vſurpatur/inde foramen foratuſq;: a quo frontem dictam

Frons unī placuit. M. Varroni ob concauos oculorum foratus.

¶ Fullo pānos & veſtes curare/emaculare pulire ſolet: Paulus & Vlpianus iurecōſ. Extat lex Metella fullonib⁹ dicta inqt Pli. xxxv. quam

C.Flāminius &.L.Aemilius cẽſores dedere ad populum/ordo aūt/ primum abluitur veſtis terra ſarda:dein ſulphure ſuffitur/mox diſquāmatur cimolia creta:audio &vrina vti fullones:& ideo podagra nō torqueri:qm̄ lotium podagris aduerſatur:Fulloniam Hicias megarenſis primus inuenit:κναφεύσ fullo κναφεῖον eius officina:ſunt & inter ſcarabeorꝫ genera qui dicantur fullones.Idem Pli.xxx.Scarabeus qui pilulas voluit:eſt & qui vocatur fullo albis guttis. Lotiū podagris pdeſt Scarabeus

℄Foreſia veſtes qbus foris in foroq̄ nō domi vtimur vñ nomẽ/de his Columella & Apuleius:Forenſia & calceos inqt Suetoni⁹nunq̄ nō intra cubiculū habuit ad ſubitos repẽtinoſq̄ caſus parata.

℄Flamineum flaminis amicimen:nam flamea luteo colore in nuptiis celeberrima:flamen ſacerdos flaminium ſacerdotium flaminius miniſter ſacrorū cauſa: ut flaminia ſacerdotula flaminicæ diali præminiſtrās:Flaminica enim flaminis dicit̄ uxor: quādo flamines de quibus plurima Gellius fuerant unius uxoris viri. Flaminiū

℄Furfures a ſimilitudine nomẽ adepti corpus vitiāt Pli.de malua radix decocta furfures capitis &dẽtium mobilitates.Idẽ de lilii radi cib⁹: furfures in facie emẽdāt/erugāt corpa:furfures.n.ſūt triticeæ farinę excreta q̄ ruſtici veteres apludā uocauerūt ut ſcribit Gel.qđ nomẽ Pli.xix.tribuit purgamẽtis milii ſiſamæ & panici:furfurẽ gręci pityrian dicūt.Vñ Pityrii panes Galeno de quibus diximns. Pityria Pityrii panes

℄Flemina dicunt̄ Feſto ſiue potius flegmina cum ex labore itineris circa talos ſanguis defluit Plautinus Apoecides in Epidico præ laſſitudine inuaſerūt miſerum ingenua flegmina.

℄Fiſtulæ altius hiātia ſerpẽtiaq̄; vlcera dñr:de qb⁹ſupra Pli.xxvii. Fiſtulæ quoq̄ in oī pte ſerpūt medicorꝫ vitio male ſectis corpib⁹:auxilio eſt Gẽtauriū minus collyriis cū melle decocto additis/plātaginis ſuccus īfuſus.Fiſtulæ duæ ī hoīe quarꝫ altera ſpiritalis Tracheaq̄ arteria/ad pulmonẽ tendens:hāc p vices ꝓtegit Epiglotis minor lingua appellata:ne cibus potuſq̄ aberrās hoīem torqueret:qñ ī arteriā aſperā ſi mica aut potiūcula deerrauerit ſuffucationẽ aut vehementẽ ea efficit tuſſim.Sed nō diutinā/vt eſt illa quę uitio pulmonis aliiſq̄ ex cauſis orit̄:de qua Celſus li.iiii.Tuſſis inqt pp fauciū exulcerationẽ moleſta eſt:& vix cū uetus facta eſt elidit̄:ac mō arrida eſt mō pituitā trahit:oportet hyſopū altero quoq̄ die bibere/ſpiritu retẽto currere.Sed nō in puluere/ac lectione uti uehemẽti/pectus diu pfricare tres ficus quāpinguiſſimas ſupta prunas incoctas comeſſe: Altera cibalis dicta:quæ carne & neruo conſtat: arteria cartilagine & carne:ſunt & aliæ huius dictionis notę ſignificationes:Glotis uero auis perlongam exerit linguam unde nomen accepit. Tuſſis Glottis

Pygnocomi folia

Aluceolus

Diatoni

Pyragra

Nebulões

¶ Furũculi tubercula in corpore/Plinius.xxvi.Paſſim & in quacũqꝫ parte ac maximo incõmodo naſcuntur qui furũculi vocãtur/morti-ferũ aliquãdo malũ confectis corporibus:remedio ſunt Pygnoco-mi folia trita cnm polenta ſi nũdum caput fecerint.Cor.celſus.v.Furũculus eſt tuberculũ acutũ cum inflatione & dolore maximeqꝫ vbi in pus vertit/q vbi adapertus eſt & exit ſup apparet pars carnis in pus verſa/pars corrupta ſubalbida ſubrubra quẽ ventriculũ qui-dam furunculi nominant matureſcit per ſe atqꝫ erumpit:proprium eius medicamentum eſt Galbanũ/Eſt & furunculus in uite palmes verucæ magnitudine vnde nomen de quo Plinius.xvii.

¶ Fritillus tabulam luſoriã ſiue alueũ Alueolũqꝫ ſignificat de quib⁹ dictũ eſt Epigrãmatari⁹poeta in apophoretis de tabula luſoria diſti chon luſit Hic mihi biſſeno nũerat teſſera pũcto/Calculus hic gemi no diſcolor hoſte perit:Itẽ in Xeniis Hæc mihi charta nuces hæc eſt mihi charta fritillus.Alea nec damnum nec facit iſta lucrum.

¶ Frontati inter laterum genera dicuntur:Vitruuius libro.ii.Græ-ci preter cætera interponunt ſingulos perpetua craſſitudine vtraqꝫ parte Frontatos:quos διατονοσ appellant:qui maxime religan do confirmant parietum ſoliditatem:nam per latitudinem totam porrecti vtrãqꝫ parietis frontem perficiunt:& inde nomen:quorum mentionem habet & noſter Plinius.xxxv.

¶ Fuſterna abietis pars ſuperior nodoſa & centroſa:ima vero ſapi-nea ſapinuſue dicit̃ ad inteſtinũ opus vt enodis & abſqꝫ centris pro batiſſima/Vitruuius & Pli.Vñ ab abiete lignarios fabros materia-rioſue dicimus ꝑ quãdã exochen Abietarios:qñ & œcodomica eſt abies & naupegeſima Claudiã.apta freti habies/bellis accõmoda cornus:Vſibus tñ ædium potiuſqꝫ nauium utilis adhibetur glutino adeo ſociabilis ut findatur potius qua ſolida eſt.

¶ Forcipem fabrorum nouere oẽs:qꝫ ignita capiat Pyragra græcis dicitur.Forceps piſtorum dulciariorum nõ æque nota:hac cruſtula formãt/& ea maxime quæ ex farina & aqua mixtis tenuia leuia & eua nida Nebulas vocant a quibus ipſi Nebularii:ac leues fuctileſqꝫ ho mines tecte Nebulones poſſunt Neoterice appellari:fiunt & eadẽ non ſine melle ſaccharoqꝫ conuoluta cruſtula:ac e farina depuratiſ ſima hoſtiæ illæ myſticæ ad ſacrificia/ſed per Hierodulos eoſqꝫ qui ſacrarii curam ſortiti ſunt.

¶ Ferumen quo res inter ſe aptæ ſolidantut feruminanturqꝫ veluti argentũ argentos/æs ære/aurum auro/ſolidaturã vernaculus ſermo vocitat:Paulus libro ſexto digeſt.feruminatio ꝑ eandẽ materiã fa-cit confuſſionem;dicit̃ & de lignis lapidibus & aliis Pli.xxxvi.Rui-

narum uerbis ea maxime cauſa:ꝙ furto calcis ſine ferumine ſuo ce-
menta cõponunt:ecce ferumen de calce dixit.Et libro.xxxv.Calcis Cementa
vſum ꝑbuiſſe bitumē refert ita feruminatis Babylonis muris.
❡Fornacei parietes olim in africa Hiſpaniaq; ex terra fiebant dicti
ꝙ fornacum modo circundati vtrinq; tabulis duabus infarciuntur
verius q̃ inſtruantur:nunc e calce & glarea mixtis commendantur:
eius durant incorrupti imbribus/vento/ignibus/omniq; cemento Glarea
firmiores vt ſcribit Plinius.
❡Figlinæ caſtius dicuntur q̃ figulinæ in qbus figuli uaſa & alia fin-
gunt ex argilla/tota currente.Plinius.xxxv.Nobilitãtur figlinis op-
pida quoq; ut Rhegium & Cumæ a cumis vt diximus Cumana te-
ſta nominata:figlinarum mentionem habet:& Paulus libro.viii.ff. Rhegium
tit.de ſeruit.ruſt.prid. Cumæ
❡Flauiſſæ quandoq; fauiſſe dictæ:M.Varro quadã epiſtola ad Ser
uium Sulpitium Iurecõſultum quam citat Gellius libro.ii.ait.Q.
Valerium Soranum dicere ſolitum/quos theſauros græco nomine Rude æs
appellamus priſcos latinos/flauiſſas dixiſſe/ꝙ in eas non rude æs ar
gentumq; ſed flata ſignataq; pecunia concederetur: Plinius.xxxiiii.
de Lyſippo ſtatuario qui ſexcenta opera abſoluiſſe dicitur: Nume-
rum inquit apparuiſſe defuncto eo cum Theſeaurum effregiſſet he
res/ſolitũ enim ex ĩmani precio cuiuſq; ſigni denarios ſeponere au-
reos ſingulos:de Theſauro autem Seruius Donatus & quicquid eſt
vbiq; grammaticorum:Alex.Seuerus imperator vt ſcribit Lampri-
dius in Theſauris veſtem nunq̃ niſi annum eſſe paſſus eſt:eamq; ſta
tim expendi iuſſit.Et Hadrianus Cæſar de Theſauris ita cauit vt ſi
quis in ſuo repeiiſſet/ipſe potiretur: ſi in alieno dimidium domino
daret & ſi in publico cum Fiſco ęqualiter partiretur.
❡Fibrum antiquis extremnm/Inde Fiber ponticus qui caſtor vt
ſupra Inde Fimbriæ circa extrema veſtium: & Fibræ iocinioris paſ- Fiber
ſim:vt Tuberum Pli.& Stirpium.M.Cice.iii.Tuſ.quæſt.quaſi radi Caſtor
culæ & capillamenta extrema.
❡Fellator lactis ſuctor a fellare e mamma lac ſugere Solinus Ne-
quaquã mater pullo præbet vbera fellitanda:quod verbum obſce- Fellare
ne acceptum eſt:vnde fellatores & Fellatrices quorum relatiuum
irrumatores habentur.
❡Frictio eadem quæ fricatio pluribus ægritudinibus conferre cre
dita Cor.Celſus libro.ii.Aſclhepiades & Hippocrates frictione ſi
uehemens ſit durari corpus/ſi lenis molliri/ſi multa minui ſi modica
impleri:Pli.quoq;.xxviii.uehemens enim fricatio ſpiſſat/lenis mol
lit:nũq̃ autem adhibenda eſt febre increſcente/uerum ſi fieri poteſt

cum ex toto vocabit: Capitis quidem longos dolores ipſius frictio
Fricatio & leuat. Fricatio in venere etiã dicit: & Fricatrices fœminæ maſculæ
ita uulgo libidinis quæ Tribades & Plauto ſubigatrices/ τϱιβω tero frico/ vñ
mulotribæ: ſunt & Perfrictiones inter leuia mala exulceratiunculæ:
Plinius. xxi. de Cypiro herba intertriginum & alarũ uitiis perfrictio
nibuſq; cum oleo illitum non dubie mederi item. xxiii. de olei medi
ciis laſſitudinũ perfrictionũq; refectio ẽ græci καταψύξεισ uocãt.
¶ Fibulæ zonis addunt: & ueſtibus fibulandis & cum lubet diffibu
landis/ Claudianus in raptu Proſerpinæ ſudata marito fibula purpu
reos gemma ſuſpendit amictus: & poeta Aurea purpuream ſubne-
Suffibulũ ctit fibula veſtem. Vnde ſuffibulũ Feſto Pompe. veſtimentũ quod
fibula cõprehẽditur. Fibulæ ornamentorũ magis q̃ ueſtis ſunt inqt
Vlp. li. ff. xxxiiii. Dantur & pudẽdis a Martiale & aliis Cutis ſupra
glandẽ pforanda: ita vt glans libera pmaneat: acu filũ ĩmittitur/ cu
ius capita ĩter ſe nectũtur/ quotidieq; mouet: donec cicatriculæ fiãt
circa foramina: qbus cõfirmatis & exẽpto filo/ additur fibula: infi-
bulare aduloſcentulos interdũ valitudinis cauſa quidã cõſueuerũt
vt tradit Cor. Celſus lib. vii. Infibulantur apud nos equæ generoſæ
ne equum admittere poſſint: Sed ædificia/ machinæ aliaq; cõpluria
ſuas habẽt fibulas Vitruuio Columellæ ĩnumeris/ Vulnerib⁹ quoq;
chirurgici fibulas imponunt. Idem Cel. lib. v. Si in carne vulnus eſt
hiatq;/ neq; in unum oræ facile attrahuntur ſutura quidem aliena ẽ.
Imponendæ vero fibulæ ſunt Ancteras græci nominant: quæ oras
paulum tamen contrahunt: quo minus lata poſtea cicatrix ſit: An-
Anctere theræ autem compoſitiones quædam eidem Celſo & Plinio a flori-
bus dictæ uidentur.
¶ Frugipda a ſalice homo is iure dicet q nulli⁹ bonæ frugis ẽ: q̃les
Salix frugi eſſe ſolẽt oſcitãtes horiperdæ bonas pdẽtes horas: nã ſalix frugipda
perda ab Homero inqt Pli. dicta quia ociſſime amittit ſemen ante q̃ ma-
tureſcat: ſalix aũt perticalis fœcundior quo terræ proprior eſt.
¶ Fabalia ſtipulæ & paleæ quodãmodo fabæ/ Pli. xviii. Sed maior
ps malluit fabalia maturæ ſatiõis q̃ trimeſtrẽ fructũ ei⁹ nãq; ſiliq̃ cau
Fabatia leſq; gratiſſimi ſunt pabulo pecori. Itẽ. xxii. Fabaliũ ẽt ſiliquarũq; ci-
nis ad coxendices & ad neruorũ veteres dolores cũ adipis ſuilli ue-
tuſtate pdeſt. Eſt. M. Cato ſtercus vñ fiat ſtramẽta lupinũ paleas fa
balia ac frõdes iligenas q̃rnaſq; e ſegete euellito/ Fabatia vero e fari
na fabe priſco ritu ĩ ſacris pualẽs pulmẽtarii cibo: Paba freſſa græcis
Eregmos Eregmos nam Cyamos ſolida dicitur / freſſa inquit Plinius, cũ allio
cocta contra deploratas tuſſes/ ſuppurationeſq; pectorũ quotidia-
no cibo ſumitur: & in vino decocta ad teſtiũ tumores & genitaliũ.

GErrones leues & inepti a cratibus: ꝙ Siculos ad-
uerſus athenienſes cratibus pſtratis vſos volũt
quas græci gerræ noiant: Feſtus Gerræ inqͣt cra Gerrę ſicu
tes ſunt vimineæ Atheniẽſes cũ Siracuſas obſi- lę
derent & crebro gerras poſcerent: irridẽtes ſicu
li gerras clamitabant. Vnde factũ eſt vt gerræ p
nugis & cõtemptu dicanť. Nonius gerræ nugę
ineptæ: & ſunt gerræ faſcini qui ſic in naxo inſula
veneris ab incolis appellantur: Inde cõgerrones
Plaut⁹ ĩ moſtellaria Nũc ego me illac p poſticũ ad cõgerrões ↄferã.
¶ Glandia in ſuibus dicuntur a glandis ſpecie omnibus nota Mar
tialis Glandulas uocat ter poſcit apri glandulas quater lumbum:
nam lumbi quoq; e ſuibus etiam nunc cibis cõmendantur: Plinius
xi. Tonſillæ in homine in ſue glãdulæ. Idem. xxxvi. Extant cenſoriæ Tonſillę
leges glandia in cœnis gliresq; & alia dictu minora apponi uetantes
Plautus in menechmis Glandulam porcinam Laridum Pernam:
Sunt & adenes glandulæ in homine Glandem uero quæ proprie
intelligitur ferũt inquit Plinius. xvi. Robur quercus eſculus/Cerus/
ilex/ſuber/continetur hiſpido calice per genera plus minus: dulciſ-
ſima omnium Fagi: glires ſaginat & ſues experita etiam: Turdis &
picarum generi: quæ ideo glandariæ vocantur. Sed & glandibus ar
refactis per frugum penuriã molitur farina ſpiſſaturq; in panis vſũ:
per hiſpanias olim ſecundis menſis addita fit dulcior in cinere to-
ſta: glandis nomine omnes fructus continentur inquit Vlpia. libro
xliii. dig. titulo de glande legenda: & glans ſummum Colis dicitur Coles
quando Coles ipſum eſt genitale Celſo & aliis vnde ſub eo Colei q Colei
teſtes & græcis Did⁹ mi.
¶ Ganeo a ganea & ganeis: Horatius Et laudem ſiliquas occultus
ganeo ſunt autẽ loca uinolentiæ ac libidini apta vt ſentit Nonius:
Ganeum inquit Feſtus locum antiqui abditum ac velut ſub terra di
xerunt: Terentius in adelphis credo obductum in ganeum ubi Do
natus meretriciam tabernam interpretatur quia ſit in terra & non
ut cœnacula ſuperius: de ganeo Plautus Apuleius & alii Ganea ue- ganea
ro luxus gulæ Plinius Cecilius in panegyrico Traiani Cæſ. & Te ad
clandeſtinam ganeam occultumq; luxum refers Plinius de ſuibus
viii. nat. hiſt. Neq; ex alio animali numeroſior materia ganeæ.
¶ Geomantia diuinatio ex punctis & figuris in terra notatis & ex
ipſa terra quę γαια grece dicitur: μαντεία diuinatio: Vnde geoman- geomãtes
tes ipſam artem profitentes ut ab aſtragalis Aſtragalomantes.
¶ Galericuli & galericula a galero (quo caput tegitur) mulierib⁹ cũ

primis nunc etiam & in uſu habentur ſunt qui hoc noĩe ſignificent Cæſariem e capillis alienis ſuppoſitis cõtextam qua uiros quoq; vti q̃nq; uidemus: Iuuenalis ſed nigrũ flauo crinem abſcõdẽte galero/ Suetonius capillamẽtum appellauit in, C, Caligula: Et ganeas inq̃t atq; adulteria capilamento cælatus & veſte longa noctibus obiret

Caliendrũ Caliendrum Horatius in ſatyris.

¶ Galbea inter muliebria ornamẽta numerãtur: Galbrũ inquit Fe

Galbei ſtus ornamẽti genus ſunt eidem Calbei ac Galbrũ millæ quibus tri umphantes utebantur: & quibus ob uirtutem milites donabantur:

¶ Glomera fila in orbiculum aceruatim conuoluta Pli, xxxvi, Intus Labyrinthũ inextricadilem quo ſi quis improperet, ſine glome

Glomus re lini exitum inuenire nequeat Glomus in ſacris cruſtulum Cymbii figura ex oleo coctum.

¶ Gurguſtiolũ hippocoriſticos a gurguſtio quod eſt tugurioli genus breue & angſtum a Curculione vt uolunt appellatum/ Apule

Ligellum ius Breuitatẽ gurguſtioli nr̃i ne ſpernas peto: Plau, Ligellũ uocat in aulularia vt ſentit Nonius de ſuo ligullo fumus ſi qua exit foras.

¶ Gemmarii qui gemmas poliunt uenduntq;: licet ſint & gemma

Mãgones rum proprii mangones de quibus Plinius ultimo: gẽmas iuris uſui non eſſe dicebat Alex, Seuerus Imperator: & ideo gẽmatum quod fuit vt tradit Lampridius uendidit & pecuniam in ærarium contulit, Adulterantur e gemmis compluria genera: ne eſt ulla fraus vitæ lucroſior neq; qua minus caueas.

Scutulata ¶ Galbanum ueſtis genus Satyrico poetæ ſcutulata & galbana raſa vnde Galbanatus Martiali Eſt & arbor Galbanus Syriæ peculiaris reſinam producens non diſſimilem Hammoniaco quæ Galbanum Plinius, xxiiii, Galbanum per ſe bibitur ad tuſſim ueterẽ ſuſpiria rupta conuulſa: fugat & odore ſerpentes.

vmbilicus ¶ Gnomon umbilicus ad umbrarum rationes: & ſtillus horas indicans/ Plinio libro, ii, Solis itaq; umbilici quẽ gnomonem appellant umbra in ægypto meridiano tẽpore æquinoctii die paulo plus q̃ dimidiã gnomonis mẽſurã efficit; & mox vmbrarũ hãc rationẽ & quã uocãt gnomonicẽ iuenit Anaximenes mileſius Anaximãdri & Tha

Sciotericõ letis diſcipulus primuſq; horologium quod appellãt Sciotericõ lacedæmone oſtẽdit: Idẽ de ſegmẽto incipiẽte ab India uerſa ad auſtrũ lib, vi, Vmbilicus quem gnomonẽ inq̃t uocãt ſeptẽ pedes longus umbram nõ amplius quatuor pedes longã facit: nã in quinto ſegmento/ Gnomoni ſeptẽ pedes/ Vmbris ſex inueniũt: Vitruuius ſupraq; eius loci cẽtrũ mediũ collocatur æneus gnomon idagator umbræ qui græce σκιαθηρας dicitur; Martianus capella in Geo

metria Circulũ quidẽ terrę inquit. ccl. duobus milibus ſtadiorũ vt ab Eratoſtene doctiſſimo gnomonica ſupputatione diſcuſſum eſt: quippe Scaphia dicũtur rotunda ex ære uaſa quæ horarum ductus ſtili in medio fundo ſiti proceritate diſcriminãt qui ſtilus Gnomon appellatur cuius umbræ prolixitas æquinoctio/centri ſui æſtimatione dimenſã uicies quater complicata/circuli duplicis modum reddit: Sunt & Gnomones dentes de quibus diximus / At Feſtus Gnoma inquit genus machinulæ cuiuſdam appellaẽ/quo regionis agri cuiuſq; cognoſci poſſunt quod genus græci dicunt gnomona. Gnoma

℄ Gramiæ oculorũ pituitæ Nonio a quibus gramioſos oculos nominamus: Feſtus gramiæ inquit oculorum ſunt vitia quas alii glamas uocant: Pli. xxv. Crennos agrios Gramias tollit oculorũ impoſitus tumorem quoq; cum polenta. Glama

℄ Glaucomata & Hypochyſes hypochymataue(quæ noſtris ſuffuſiones oculorũ)eadem eſſe ueteres uoluere/poſterior ætas id diſcrimen fecit; ut Glaucoma ſit vitium humoris qui Chryſtallinus dicitẽ in colorem glaucum mutãtis. Suffuſio aũt fiat ex humore inter corneam & cryſtalinã partẽ cõcreto. Interdũq; hæc ipſa vt inquit Celſus li. vi. oculi potẽtiæ qua cernitẽ ſe opponit Plautus in milite: glaucomã inqt ob oculos obiiciem⁹/eũq; ita faciemus: vt qd viderit nõ viderit. Vbi glaucomã dixit ut in Perſa cũ decora ſchema: & in Amphit. cũ ſeruili ſchema. Pli. xxv. Ad hypochyſes & caliginẽ Cyclaminos in paſtillos diluũt. Glaucophathalmos Galeno & aliis eſt Glaucoma/ſuffunduntẽ oculi etiãnũ ſanguine ex aliq̃ iniuria/q hirundinis cruore cõmodi⁹curantẽ: neq; id ſine rõne: cũ illius acies extrĩſec⁹leſa interpoſito tpe in priſtinũ ſtatũ redeat. Vñ ẽt locus fabulæ dat⁹eſt: ut idem Celſus ingt: p parentes id herba reſtitui qđ p ſe ſaneſcit: in pullorũ quidẽ hirundinorũ ventre lapilli albi aut rubẽtes reperiũtur magicis celebrati artibus qui Chelidonii vocantur. Cyclami Murũ de hirũdine

℄ Gemurſa ſub minimo pedis digito tuberculum q̃ gemere faciat dictum Feſto Pompeio. Irrepſit id malum Tyberii Cæſ. principatu. Plinius. xxvi. Gemurſam appellauere priſci inter digitos pedum naſcentem: etiam nomine oblitterato.

℄ Grãdinem græci chalazan & chalazion dicũt ſub cute buboni & ægyptiæ vt ait Pollux fabæ ſimilẽ: quæ ſi tãgatẽ dolorẽ affert. Sunt & in oculis grandines cũ ſegnis humor circa palpebras coit: non ſine tuberculo qđ huc & illuc impelli poſſit Chalazion vocant vt ſcribit Celſus lib. vii. a grandinis quadam ſpecie vnde ſit nomẽ: nam grando eſt aqua per æſtates concreta deſcẽdens Plinio Ariſtoteli Apuleio innumeris. Sed & grandines in ſuibus cum primis naſcuntur Calaza

Ondida Ondida ueluti grana glādulæue a gb⁹ grādioſi uulgo quoq; dicũt.
¶ Gangilion ſiue ganglion tuberculũ eſt in capite molle cedenſq;
Cõtortio vt refert Cor. Celſus libro. vii. Eſt & Ganglion Paulo nerui contortio quam uel ictus aut laſſitudo inducat pluribus quidem corporis Partibus/Sed precipue mobilibus & circa uertebras: & in manuum pedumq; extremitatibus.

¶ Gangrenam carnẽ emortuã & ulcere uel inflãmatione ac rubore medici uocãt in pminẽtibus membris vt inter ĩguina: fit & ĩter alas & vngues ac in ſenibus fere: & his quoq; corpus mali habitus eſt/vt
Cancer ſcribit Celſus libro. v. & . vi. ſubalbeſcit aũt primo demum nigrorẽ cõtrahit ſenſu amiſſo alii dixerunt tumidũ mẽbri adfecti tumorem qui neglectus ad uicina proſerpat & ĩterficiat. At cum abſq; cenſu
Sphacellõ fuerit Sphacellon appellauere: carne iam corrupta vt ſiccare eã partem oporteat ne ulterius ſerpat: Nonio Gangrena cancer eſt.

¶ Glauſtum herba folio plãtaginis in gallia dicitur/Iſatin græci vocant e lactucę ſilueſtris genere: quo infectores utuntur ad ceruleũ pãnis & ueſtibus inducendum: & uulgo Gaudiũ appellãt. C. Ceſar
Britanni in reg ſuag cõmentariis Oẽs inquit Britãni ultro ſe glaſto inficiunt quo ceruleũ cõtrahunt colorẽ atq; horidiores ſint ĩ pugna aſpectu/ Sed & eorũ coniuges nuruſq; quibuſdam in ſacris toto corpore oblite nudæ incedunt æthiopum colorẽ imitãtes Plinius auctor. xxii.

¶ Geruſia locus & cõuentus ſenũ græcis vt nobis ſenatus & ſenaculum: Vitruuius lib. ii. Crœſi domus quam ſardiani ciuibus ad receſcẽdũ ætatis ocio/ſeniorũ collegio Geruſiã dedicauerũt: Gerõtes ſenes/vnde puerbio illo ptrito dicitur δισπαιδες οι γεροντες
Bis pueri ſenes bis pueri ſenes: & Hypagiron ſenum animi baculis ĩ manu ſaltatio.
¶ Genethlius natalis dies genethlia celebritas diei natalis genethliacus natalitius vñ Genethliacon Lucani ĩ Silius Papinii carmẽ ſuper eius natali: & Genethliaci inde futura prædicere qui conatur caldei & mathematici priſcis appellati: & genethliologia ars ipſa:
Archinopolus Vitru. viiii. Achinapulus inquit qui etiam non e naſcentia ſed ex cõceptione genethliologiæ rationes explicatas reliqt de qua re & pauca quædam Gellius. xiii.

¶ Getium ceparum genus condimentarium inquit Pli. xix. noſtri Pallacanam uocant pene ſine capite eſt ceruicis tantum longæ/& ideo totum in fronde creſcit/cætera in caput.

¶ Glycyrrhiza foliis pinguibus / & tactu gũmoſis: uoci vtiliſſimo ſucco/ſic vt ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito/Itẽ thoraci & Iocinori Hac
Adipſon diximus inqt Plini. xxii. ſitim famemq; ſedari ob id quidã Adipſon appellauere/quam'& hydropicis dederunt ne ſitirent.

¶ Garũ exquiſiti liquoris genus priſci uocauere/inteſtinis piſcium cæteriſq; quæ abiicienda eſſent ſale maceratis: vt ſit illa putreſcẽtiũ ſanies/conficiebaẽ olim e piſce Garo mox e ſcombro laudatiſſimũ ſociorũ appellatum/ Vitium eius eſt Alec ĩprefecta/nec collata fex alec quoq; puenit ad oſtreas echinos vrticas gamaros mullorũ Ioci nora ĩnumeriſq; generib⁹ ad ſaporẽ cępit ſal tabeſcere ĩqt Pli.xxxi. Garũ ſociorum

¶ Grummus Feſto Põ. terrę collectio minor tumulo: Inde grumu lus: Pli.xix. de alio Vlpico/In plano ſeri uetãt caſtellatimq; grumu lis ĩponi diſtãtibus ĩter ſe pedes ternos/inter grana / quatuor digiti intereſſe debẽt: At.xxxiii. Torretur & cum ſalis grumo inqt.i.tantil lo ſalis: quod ſummis digitis cõpreſſis appræhẽdi poteſt: Hinc ex grumo e terra grumos eruo/vt cochleæ a.M. Varrone exgruman tes: Sed Talpe exgrumatrices exgrumatoreſue recte dicẽtur a gru mis quos roſtello terram eruentes faciunt in pratis & hortis.

¶ Glaucopis Cæſia latinis de colore cœli quaſi Cœlia/& oculi Cæ ſii qui glauci/quales Diuo Cæſari Auguſto fuere equorũ modo inqt Plinius/quales & noctius vt felibus fere Vnde Donatus in cõmen tariis Ecyræ Terentianæ dicitur & Pallas Glaucopis non q̃ oculos habuerit albos ſed quia aer glauci ſit aſpectus vt apud Diodorum bibliothecę primo legimus aerẽ uero nominatum pallada ac Iouis filiam dici conſtat & virginem fuiſſe quoniam & non corrumpatur & ſublimiorem locum teneat hinc ex uertice Iouis creditur nata: Cæſius glaucis oculis quaſi felis oculos habens & glaucos. Minerua glaucopis

¶ Gnaphaliũ herba mollibus & albicantibus foliis qua ob rem p tomẽto ueteribus fuit in uſu vñ nomẽ Gnahpalon græci Tomen tum: & quorum natura mollis eſt cãdidaq; & lanea γναφαλώδη nominantur: Pli.xxii. Gnaphalium alii chamezelon uocãt cuius fo liis albis mollibuſq; pro tomento utuntur. Tomentũ

¶ Gehenna eccleſiaſticis noſtris eſt ignis lacus ſulphuriſq;: qualis fere poetis Phlegeton in inferno/vbi fletus ſtridor dentium dolor abſq; medella pœna ſine ſine: & deſperatio. Inferni bona

¶ Grãme linea græce quæ eſt Euclidi longitudo illatabillis: lineas autem habet genus figurarum geometricarum quod Planum uo cant: qua latũ eſt & qua longũ vt ſunt triquetra & quadrata quæ in areis fiunt ſine altitudine quam habet genus illud quod ſolidũ ap pellamus: Figuras autem formaſue geometricas in primis Schema ta græci vocant auctor Gellius gramicæ quoq; Apodices vulgo di cuntur geometriæ probationes: fiunt hæ & in numeris per quaſdã Pſeudographiàs ideſt falſas deformationes.

¶ Gargarizatio anginis ſiti aridis faucib⁹ vue deiectæ & ĩflãmatæ

oris & linguæ uitiis aliiſq; morbis plurimũ cõfert lactices ori imiſſos ſæpi⁹ ſpiritu ad fauces reuocãdo/vt meminerũt Galen⁹ Hippocrates/Auicenas ſchola medicorꝫ:Pli.xxii. Furfures tõſillis faucibuſq; gargariſſatione proſunt/fiunt autẽ vt tradit Cor. Celſus.v.aut lauãdi cauſa aut reprimẽdi vel euocandi: γαργαρίζειν græcis humectare: Vnde Gargara crebris fontibus celeberrima dicta ſunt qui velint.

Gargara vnde

¶ Gleucinum oleum de quo Columella cum muſto factũ γλεῦκος muſtum: Inde Gleucitos vocant muſteos cibos / vt muſtacea inter bellaria celebratos.

¶ Galla naſcit̃ in arborib⁹ oĩbus quæ glandẽ ferũt noctu ſemp̃ uniuerſa erũpẽs mẽſe Iunio/Sed Hemeris optimã ut coriis pficiẽdis utiliſſimã: eſt ea roboris ſpẽs maximã pducẽs glãdẽ: Gignũt & Alæ ramorꝫ roboris pilulas corpori nõ pediculo adherẽtes albicãtes umbilicis. Et cachrys pilula ĩ ea orit̃ vim in medicina cauſticã habẽs/Boleti vero & ſuilli circa radices: fert & mella vt ſcribit Heſiodus & viſcum: ſed copioſiſſimum quercus/quod Dryos Hiphear vocant.

Cachrys

¶ Graphis ars pingẽdi quæ pictura a ſtilo quem graphion græci & graphida appellãt: hanc grecorꝫ ciuitates ut artẽ liberalẽ filios docebant: receperunt & Romani/hinc pictorũ cognomina in gente Fabia nobiliſſima/Et Turpilius eques romanus / pictor leua manu pinxit quod de nullo ante memoratur vt ſcribit Plinius.

Pictorꝫ familia romana

¶ Gluma foliculus & vaginula in frumentis qua granum continetur in ſpica/a glubendo q; ea deglubatur granum / auctor. M. Varro primo. rei ruſt. Vnde & pecus glubi dicitur Feſto cum pellis detrahitur: hinc ſcribit Suetonius Tiberium Cæſarem dicere ſolitum/ Boni eſſe paſtores oues tondere non deglubere.

Deglubo

¶ Ganzæ anſerum generis ſunt pluma candida/ſed minores habẽtur & Penelopes/Pli. x. & Ariſt. aĩalium. viii. a quibus Vlyxis coniugem dictam græcis placuit / cum prius Arnæa uocaretur quæ uox abiectam repudiatamq; ſignificet: quando a parentibus Icaro Periboeaq; in mare proiectam aues illæ educauerunt.

Penelope ante Arnæa

¶ Gabin⁹ cinct⁹ fit toga ĩ tergũ reiecta/& ab eo vna lacinia ſic reuocata vt hoiem cĩgat/quo veſtĩmẽti gñe cõſul ĩdicturus bella vtebat̃: de quo Verg. vii. cĩctuq; gabino ĩſignis reſerat ſtridẽtia limĩa cõſul.

¶ Grypus naſo qui eſt incuruo dicetur/nã Gripus ſiue Griphus rete ſignificat: hinc Gripus ſeruo piſcatori nomen datum in plautina rudente/ſunt & Griphi enigmata in conuiuiis fere quorum mentionem habet Gellius: Gryphas aurita æthiopiæ animalia roſtro aduncoequis infeſta quæ perhibentur: fabuloſa credit Plinius in. x.

Gryphæ

¶ Grabatus grabatulus lectus ĩ quo iacere ſolemus/in quo etiã di-

uites quieſcimus Sceuola iureconſultus lib.xxxiii.digeſt. Grabatus inquit argēto & auro textus/meminit Vergilius in moreto & alii.

℃ Gangabæ perſis onera humeris portātes: vt ſcri. Q. Curtius q̄les geruli baiuli & græcis Vaſtazontes corpore ſuo uecturas onerū factitātes vti olim philoſophus Protagoras anteq̄ Democritus eū ſecū habuiſſet & philoſophiam docuiſſet de quo Gellius.v. Baioli inquit Feſtus priſci uocauerunt quos dicimus operarios. Vaſtazontes

℃ Gralatores ſunt q̄ perticis ſupſtantes lōgis paſſibus īcedūt quaſi gradatores a magno gradu vt Pātomimiæ gipanas imitātes ſaltatiōe/Plautinus Agoraſtocles ī aduocatos. At ſi ad prādiū me ī ædē vos dixiſſim ducere/vinceritis ceruum curſu vel gralatorem gradu: vnde eidē in Amphit. Gralatorius gradus opponitur teſtudineo.

HArpagones latini manicas uocant e ferro uncata inſtrumēta qbus naues captæ trahunt/Harpazo rapio ἁρπάζω rapina Harpagia uaſa raptoria/harpago ſuccinū q̄ folia & paleas veſtiumq̄ fimbrias rapiat & Harpaſtū inter ludicra q̄ rapiat/Mar. diſticho cui lemma eſt harpaſta. Hæc rapit Anthei velox in puluere draucus Grādia q uano colla labore facit. Sunt & Harpagæ inter arma ad oppugnationē urbiū noīatæ. Sed harpago ēt erit ferramēti genus Ganem paſſim uocitant/quo circuli vltimi circa frontes/præſertim doliis trahendo aptantur.

℃ Harpagia græcis uaſa quaſi raptoria dn̄r / his ad dandā hortulis aquā p̄ æſtates ſiccientib⁹ utimur: quorū orificio anguſto digitus iniectus non ſinit aquā fundo pertuſo effluere: eleuatus permittit: ex ore.n. digito eleuato aer īgrediēs trudit aquā deorſū/quo ſuapte natura fert: atq̄ ita exit hoc ēt ipm̄ ē q̄, oīa mechanica īſtra p̄ aerem & aquā cōficiunt vt Oronomia/clepſydræ uocūq̄ imagines q̄ de ſtatuis reſultant/atq̄ alia his ſimilia vt refert Aphrodiſæus.

℃ Hippiatri Equomedici dici poſſunt: qui veterinarii in cōmune iumentorū medicinā profitentes: cū ea malleo pulmunculo tuſſi exūgulatione/cæteriſq̄ morbis ſimilibus laborant: vt cum equi fiunt coriginoſi farcimino ſi ſcabioſi intertriginoſi.

℃ Hygremplaſtra Galeno liquida ſunt emplaſtra ὑγρὸς humidius mollis/ſicut xeria q̄ ſū t arida: Pli.xxxiiii. de ſquāma ferri / Præcipua tn̄ cōmendatio eius in Hygremplaſtro ad purganda uulnera fiſtulaſq̄ & oēm callum erodendum/& paulo infra eius compoſitionem docet/ſicut Cor. Celſus aridorum/libro quinto. Xeria

℃ Heterocranea altera parte capitis dolorē inducit ut nomine ipſo

apparet. Heteros alter dicitur Cranium capitis calua. Vnde Hete-
romalla altera parte viloſa ſicut Heteromaſchalla ſeruitiis deputata
vt Amphimaſchalla ingenuis/& ab axillis nomen adepta/μάσχαλα
Subala axilla/Plinius. xxxi. de ſale Ad Heterocranas capitiſq́ vlce-
ra & puſtulas papulaſue.

¶ Hemicránea morbus caput ĩfeſtans cũ dolore ſed dimidia tantũ
parte/Vnde nomen/dicitur & Hemicranus a quo Hemicranici: nã
Cephalea cũ cerebrum in partes ſit diuiſum non uni & iidem fiunt capitis do-
lores totum vero caput vexat Cephalea de qua iam dictum eſt.

¶ Hydrocephaleã ſiue Hydrocephalon capitis morbũ proprie vo
cant ĩfeſtante id ipſum humore leni cum ĩflatione quæ etiam digi-
tis cedat: ſimile id genus fere eſt quod humorem cutis tm̃ in capite
contrahit in quo tonderi ad cutem expedit Celſus autor.

¶ Hydrophobos pauor aquæ & formido ĩ pcuſſis morſu a cane ra-
Canis rabidi morſus bido: Hydrophobi & Hydrophobici q expauent aquã a morſu cãis
ĩ rabie/Pli. xxix. Datus in potu hydrophobos fieri nõ patiť &. xxxiiii.
quædã vſtiõe inqt ſanant/priuatim vero canis rabidi morſus qppe
ẽt pualẽte morbo expaueſcẽteq́ potũ uſta ferro plaga illico liberan
tur: Cor. Cel. lib. v. Solet ex eo vulnere vbi parũ occurſum eſt aq̃ ti-
mor naſci Hydrophobos græci appellãt/miſerrimũ genus morbi in
quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur/quo oppreſſis in angu
ſto ſpes eſt: in piſcinam ei non ante præuiſam mittendus/φόβος ti-
Hydri mor fuga ὕδωρ aqua/vnde Hydri pulcherrimum anguium genus
in aquis viuentes nullis ſerpentium ueneno ĩferiores/Hydrochous
aquarius in Zodiaco.

¶ Hydrops morbus/& ipſo morbo laborãs q hydropic⁹ quoq́ Ho
ratio & aliis/aq̃ ĩtercus a qbuſdã noiať. At Cel. lib. ii. aqua ĩter cutẽ/
vbi dolor ĩ imo vẽtre inqt aut coxis eſt/aq̃ inter cutẽ/vbi inſtat. Sed
hoc morbi gen⁹ ab illib⁹ naſci ſolet. Itẽ li. iii. lõgus vero fieri põt eoꝝ
morbus quos aqua inter cutẽ male habet/niſi primis dieb⁹ diſcuſus
eſt hydropa græci vocãt: ſed mirũ iure qd dixerit: ſitire ſemp qui id
genus morbo laborãt cũ pleni aqua ſint: verũ humor in eis ſalſus eſt
q minime permeans putreſcit atq́ os alui exſiccat. Sunt aũt tres ei⁹
ſpecies Hypoſarca quæ & Leucophlegmatias corpore tumorib⁹ ĩ-
æq̃li/Aſcites a ſimilitudĩe vtris aqua ĩ vnũ cõtracta/& cũ motu cor
poris/ita ſe mouẽte vt ĩpetus eius conſpici poſſit idẽ Cel. autor lib.
Tympanite iii. Tympanites ſpiritu ĩflante a forma vẽtris ĩtenti atq́ ſono / vnde
Tympanici: nam Tympana pulſantes Tympaniſte dicuntur.

¶ Herniæ triũ geneꝝ habenť autore Celſo. Enterocela cũ inteſti-
na in ſcrotum deſcendunt: Epiplocele cũ omentũ Hydrocela cum

in alterum e teſtibus humor confluit aqua Hydroceli: Plinius.xxx. Hydrocellis ſtelliones mire prodeſſe traduntur/dicitur & aliis hygrocela υγρον humor υγροτισ humiditas.

¶Hæmorrhoides ſedē ĩfeſtãt a ſãguine q̃ ĩde effluit dictæ cũ ſãguinẽ nõ remittũt cæcæ vocant: Celſus lib.vi. Ora uenarũ tãq̃ ex capitulis q̃buſdã ſurgẽtia q̃ ſæpe ſãguinẽ fũdũt hæmorrhoidas græci dicũt id ẽt ĩ ore uuluæ fœminarũ ĩcidere cõſueuit/atq; ĩ q̃buſdã nõ tuto ſupprimit/q̃ ſanguinis ꝓfluuio ĩbecilliores nõ fiũt: habent.n.purgationẽ hãc/nõ morbũ αιμα ſanguis / vñ Hæmorrhagia mulieribus purioris fluxus ſãguinis & ipſi Cel.v. Enhœma ĩter emplaſtra q̃ cruẽtis ꝑtin⁹ vulnerib⁹ ĩponunt ĩflãmatiões reprimẽtia: cõſtãt aũt ex medicamẽtis nõ pinguibus ideoq; Alipœne noĩant λίπος pinguedo Pli.xii. In arabia & olea dotatur lachryma qua medicamẽtũ cõficit a græcis Enhæmon dictũ ſingulari effectu cõtrahẽdis vulnerũ cicatricibus. Sunt & inter ſerpentũ genera Hæmorrhoides fœminæ: nã mares hæmorrhos vocãt/ab effectu ſanguinis qui toto corpore percuſſis effluit/Idem Pli.xxix. de luteo oui priuatim cõtra hæmorrhidum morſus illinitur ſorbeturq; crudum. Hæmorrhagia Enhæma

¶Hemitritæus ſemitertianam febrem ſignificat: Triteus/tertiana: nã tñ q; dimidio tertianæ minor/Sed q̃a parte aliqua illis ſimilis ſit/tertio die vt ipſa repetẽs nõ diem tñ unũ ĩtegrũ vt illa præſtat Cor. Cel.lib.iii. Tertianæ genus longe pernitioſius eſt quod tertio q̃dẽ die reuertitur & ex octo aũt & quadraginta horis fere/ſex & triginta per acceſſionem occupat interdum etiam vel minus vel plus / neq; ex toto in remiſſione deſiſtit: ſed tantum leuius eſt. Tritæus

¶Hectica febris vnde Hectici illa æſtuantes/in oſſibus ipſis inoleſcens hoĩem uexat: nã in humore & ſpiritu eam fieri aperitis non eſt receptũ: neq; a conſuetudine appellatã ut male litterati Idiotæ exiſtimant/& ideo Ethicã barbare ꝓnuntiãt/Sed ab habitu: q̃ εξισ græce dicitur: Verũ triuialibus aſſueti oĩno litteris/bonas admittere neſciunt & faſtidiunt/ut Amaracinum amica luto ſus. Error medicorũ

¶Herpetæ ſepentia in corporibus ulcera nominantur ἕρπω ſerpo ἑρπετοσ ſerpẽs: Pli.xxvi. Aizoum Herpetas quoq; & nomas ac putreſcentia ſicut Egrigeton verminoſa.

¶Hypocondrii dolores ex argumento ſunt appellati quoniam viſcerum cartilagini inhærent χόνδροσ græcis cartilago. Vñ Hypocõdria ab Hippocrate quæ dicuntur præcordia ſunt q̃ interpretent. Hypocondria

¶Hypopia ſigillata vocant ueſtigia & liuores fere & ſugillationib⁹ uerberibuſue & id genus aliis/ſub oculis præſertim liuentia: nam & lẽticulas in homine quas cæteri phacos Pollux Hypopias nũcupat.

Hypopia Sunt & oculis ſubdita oſſa quæ Hypopia dicuntur.
¶Hepaticum iecoris epatiſq; morbum græci uocant: vt Cor. Celſus auctor eſt lib. iiii. Et Hepatici epatis ægritudinibus affecti: Plautus in curculione Epatarium Te igitur morbus agitat epatarius.
¶Hypophoræ in ulceribus/Alex. aphorodiſ. eſſe videntur ſub ductiones ſublationeſue: In figuris ſententiarum ſcio equidē Hipophoram dici partis aduerſæ intentionem/cui reſpondeat Antipophora vt ſentit Martianus in rhetorica.
¶Hierodulus in ſacris miniſter ſeruiens ιερος ſacer hic δουλος ſeruus δουλεια ſeruitus. Hierophantæ ſacerdotes athenienſium ſacrorum interpretes: Hieroglyphæ notæ ęgyptiorum & æthiopū quibus litterarum vice vtuntur.
¶Hami catenulæ Vergilio cū inquit cōſertā hamis auroq; trilicē loricā: hinc hami e ferro orichalco argento auroq; ad ueſtes qui Ha
Hameti meti recte dicētur/& ita fere uernaculo ſermone uocant. Hami iter ferramenta chirurgicā: Cor. Celſo: Telū corpori quod hæret exci piendum inquit hamo retuſo eſt abducendūq; ſcalpello.
¶Hirpices raſtrorū genus ferreorum plurimis cū dentibus ad ex tirpandum gramen inexpugnabile & id gen⁹ alias ex agris herbas vt pectines de quibus iam dictum eſt: Dicti hirpices a rapiendo ſi
Hirpus lupus cut Hirpum ſamnites lupum uocauere.
¶Hamatæ tegulæ ad hamo: Vitruuius li. vii. in mentione politionum in humidis locis/Demū inquit ſuper erectæ hamatæ tegulę ab imo ad ſūmum parietem figantur: quarū interiores partes curioſius picent: vt ab ſe reſpuāt liquorē: tanq̄ fuerint loco tectorii ī uligino
Plinii loc⁹ ambiguus ſis: Pli. xxxv. Imbricibus tubulis tegulisq; ab balneas hamatis: vbi tamen māmatis quādoq; lectū eſt nam ad hypocauſta in balneis & cubiculis addūtur etiam nunc tegulæ e figlinis māmatæ Tubuliq; diſcolores: hoc autem nec admitto illic tamen nec reiicio.
¶Hydraulæ hydraulicęq; machinę Creſibio Alexandrino inuētori debentur: ab aqua nomē adeptę: inter quas iure numerantur ad molēdū fruges excogitatę: Nā axi tereti iſeritur tympanū circinatum & dentatū ita vt eius dentes apprehēdant dentes tympanuli inditi palo ferreo ī cuius ſummo ſubſcus fit ferrea: qua ſuperior mo
Rota pinnata la continet: eidemq; axi haud longe ī cluditur Rota pinata quę impetu aquę per canalē decurrētis ipulſa rotat. & cū ea ipſa axis tympana palus ac mola: cuius circūactu ſuper molam imam teruntur ī farina frumenta: quę illi per infundibulum ſubminiſtrātur ſtilo dependulo ſubſulſante & id ipſum leniter cōmouente.
¶Hypomochlion de quo Vitru. x. græci vocant quicquid ponitur

ad moles onerum eleuan das vectibus nõ longe ab ipſis oneribus: lingua ſub onus ſubdita/ & capite vectis hoīum viribus in id preſſo μοχλοσ græce vectis. Mochlus

¶Helicos græcis clauiculæ pampani intorti capreoliq; vt a nobis in vitæ dicuntur: quibus gradatim ſe attollit. Sũt in capitulis etiam columnaꝝ corynthiis Vitruuio lib. iiii. minoreſq; helices inquit itra ſuũ medium qui ſunt in abaco/floribus ſubiecti ſcalpanť. Habẽtur & in auribus helices vnde helicteres ĩter inaurium genera polluci: Helicteres vt Ellobia eidem quoq; a fibris aurium Lobos quas dicunt: de claui Lobi culis Plinius. xxiii. Clauiculæ ipſe quibus repũt vites tritæ & ex aqua potæ ſiſtunt vomitionum conſuetudinem.

¶Hyetomantiã diuinatio ſuper pluuiis vnde cornix ales hyetomã tis recte dicitur quãdo pluuias rauca voce auguratur/prænũciatq;: Hyeromã eſt & Aeromantia quæ fit per aeria. tis

¶Hypocapniſton hatiendi ĩbibendiq; fumi & nidoris genus p in- fundibulum vocãt. Plinius. xxiiii. de chameleuce Radix eius impo- Chame- nitur carbonibus cupreſſi atq; is nidor per infundibulum imbibitur leuce in vetere tuſſi. Imbibuntur & apud nos quoq; multiiugi nidores per infundibulum in doloribus etiam dentium auriumq;.

¶Hypogloſſa herba eſt folia habens ſilueſtris myrti cõcaua ſpino- Spina myr ſa: & in ipſis ceu linguas/folio paruo exeunte de foliis vt tradit Pli- ti nius. xxvii. e quibus corona/capitis dolores minuit.

¶Hypnomantes græce ſomniatores coniectoreſq;: hypnomantia ars ipſa: quãdo ex ſomniorum interpretatione futura ſunt qui præ- dicere velint: vt olim Domitianus Cæſa. quem ex ſomnio Gibbæ ſibi pone ceruicem auream enatæ pro certo ferunt habuiſſe/beatio- rem poſt ſe lætioremq; portendi reipublicæ ſtatum: & Pythagoras ex inſomniis quæ per quietem vidiſſent diſcipulorum ſuorum inge nia probabat: vt Pluto in conuiuiis atq; potu: Ariſtoteles ex ipſo ſer mone & rectius quidem: vnde Socrates decoro adoleſcenti diutile tacenti vt te videam inquit aliquid eloquere. Hypnos græce/nobis Sõnus græ primo Symnus/mox y/littera in o/mutata ſomnus appellatus au- ce ctore Gellio. xiii. quies eſt placidiſſima. Sed mortis imaguncula: vñ græcis υπνοστη μικροσ θανατοσ. Somnus eſt breuis mors: veluti mors ipſa eſt longiſſimus ſomnus.

¶Harpe falcatus enſis vt olim Perſei: Lucanus/Harpen alteriꝰ mõ- ſtri iã cede rubentẽ Galeno: Harpe humor ex flauabili corpus totũ corripit vñ nomen Arpæ inter inſtrumẽta muſica ab arpis vt volũt inuẽtoribus noĩe accepto. Martianus Capella Arpis bombiſq; per- terita/tam intoleranda congreſſione virgo diffugit.

¶Hedioſmus menta ab odoris ſuauitate ἡδὺς ſuauis / iucundus ἡδύτης ſuauitas iucunditas.

Dieꝝ nomina a planetis

¶Hebdomades dierum & annoꝝ dicimus a numero ſeptennario quē græci hebdomada vocāt: vt notat Gellius lib.iii. Dies aūt a ſeptē planetis noīa acceperūt. Primus Cōſtantinus Cæſar ſolis diem Dominicum/Saturni ſabbatum mutando appellauit.

¶Hypoſtaſis ſubſiſtētia qbuſdam hoc eſt indiuidua ſubſtātia Perſonam dicūt Theologi: Sūt & medicis vrinaꝝ Hypoſtaſes.

Homeri q

¶Homeros Cumei & Iones oculis captos nuncupant: ꝙ homeris qui ſunt itineris duces/egeant: vt olim Aſclepiades puero / alii catello/quidam Scipione.

Hieranoſos

¶Hierocomion leproſoꝝ dicemus locū Hiera lepra κώμη villa/q̄le extra vrbem noſtrā ad primū lapidem viſitur iunctum tēplo diui Lazari leproſi: Hieranoſos morbus q ſacer & comitialis: quo tamē nomine ſunt qui lepræ morbum/aliqui vt ſeruius ignem ſacrum & alii qui magnum morbum accipiant: quando ἱερὸς nō modo ſacer ſed & magnus græcis dicat. Sed ipſe morbus comitialis & maior & Diuinus appellatur ꝙ animi partem rationalem quę longe ſanctiſſima eſt violet: vt refert Apuleius in magiæ apologia.

Statua prima delphis

¶Holoſphyraton ex auro ſolido ſtatuam dixerunt. Strabo ēt Sphyleraton vocat/qualem Gorgias Leontinus hominum primus delphis in templo Apollinis ſibiipſi poſuit: tantus erit inquit Plinius xxxiii. docendę oratoriæ artis queſtus.

¶Hercos ſeptum clauſtrum: hinc Herceus Iuppiter penetralis qđ intra conſeptum cuiuſq; domus coleretur: ſunt tamen qui nō aſpirent: & ab arcendo dictum velint: ꝙ mala arcere crederetur.

Hypanis

¶Hemerobi⁹ Pli.xi. vitæ dialis hoc eſt vnius diei: Ephemeꝝ quoq; nūcupāt vita nō vltra diem vnū porrecta: vt beſtiolæ ille īter īſecta apud Hypanin amnē Schythiæ de qbus. M. Ci. pria q̄ſt. tuſ. & Ariſ. de aīalib⁹. v. Erit aliqn̄ & Diarii uictus qđ cognomē adheſit Diogeni Cynico ἡμέρα dies vn̄ hemereſios eidem Pli. xxxv. Abſoluit vno die inquit tabellam quæ vocata eſt Hemereſios puero picto.

¶Hypagogeus inſtrumenti genus quo lapides expolire ſolent lapidarii.

Pontones

¶Hippagones trāſuehendis equis naues idoneæ vt ſcri. Feſtus alii hippagogonas nūcupant: & iam diximus Eiuſdē fere vſus quæ latinis Pontones dicunt: qbus vice pontis in trahiiciēdis fluminibus utimur: de his. C. Cæſar/& Gel. & alii. Vn̄ Iurecōſul. viii. digeſt. flumine publico iteruenīente/uia cōſtitui poteſt ſi aut uado tranſiri poteſt aut pontem habeat: diuerſum ſi pontonibus trahiiciatur.

¶Hapalum quod ſine teſta ouum mera cum cartilagine membra Ouum
nea peperit gallina dici audio: quando molle & tenerum hapalon
græci uocant: απαλοσ tener.
¶Heta priſcis minimi tes prætii ab hiãdo quaſi Hieta vt eſt oſcita
tio inquit feſtus vt hominis halitus/Hecta puſtula in ſummo panis Hecta
ſurgere inter coquendum ſolita: vt diximus.
¶Hammoniacum ſalis genus quo Cyrenaici tractus nobilitantur
ideo nominatum uoluere ꝙ ſub arenis inueniatur: nam & e terra
foditur ſal foſſile quod dicũt/glebas uulgus Micas appellat inquit
Plinius: Sũt & natiui montes ſalis in quibus lapidicina ex modo ce
ditur renaſcens ſcintilla ſalis leuiſſima & candidiſſima flos ſalis vo-
citatur eſt & ſalſugo quæ & Salſilago tota liquida eidem Plinio.xxxi Salſilago
&.xviii. Ciceris inquit natura eſt naſci cum ſalſilagine & ideo ſolum
vrit: Hoc quidem inter omnes conuenit non erodi non putreſcere
dentes ſi quis mane quotidie ieiunis ſalem cõtineat ſub lingua do-
nec liqueſcat.
¶Heliochryſum herbam quam alii chryſanthon uocant: Dioſco-
rides Chryſanthemon appellauit ramulis candidis foliis ſubalbi- Chryſan-
dis abrotano ſimilibus ad ſolis repercuſum aureæ lacis: in orbem themon
veluti corymbis dependentibus qui nunq̃ marceſcunt & ideo de- Abrotanũ
os illo coronabant Aureliam uocant ueſtes tuetur odore nõ inele-
ganti vt tradit Plinius.xxi.
¶Hæmatites magnes ſanguinei coloris/ſanguinemq́ reddens ſi
teratur vt refert Pli.xxxvi. Eſt & Hæmatites lapis friabilis qui diſcer
nitur uenis rubentibus vt ſanguineis vnde utriq́ nomen ĩpoſitum.
¶Horoſcopus ab horarum inſpectione dicitur quãdo horoſcopa
uaſa inqt Pli. libro.ii. non ubiq́ eadẽ ſunt uſui/trecentis ſtadiis aut
lõgiſſime ẽt quingẽtis mutãtibus ſemet umbris: At horoſcopus cũ Horoſco-
partẽ cœli hora qualibet ab inferiori hemiſperio ſurgentem ab oriẽ pus
te ſignificat ab eo quod eſt οροσ græcis .i. terminus & finis nomi-
natus creditur: vnde fit & Orizon a Iunioribus aſtronomis Aſcen- Orizon
dens appellatur: Diuus Auguſtinus.v. diuinę ciuitatis/ſequẽtis tar
ditas horoſcopum mutat/frequens eſt & Materno vt Perſium &
alios omittam horoſcopi mẽtio/ quẽ incõprehenſibilẽ. P. Nigidius Nigidii ar
argumẽto figularis rotæ circũducte & mõ pari mõ ĩpari tpis ſpacio gumẽtum
percuſſæ oſtendere adnixus eſt Vnde & figuli cognomen eſt ſorti
tus: Geniture autem dominum preſertim Orcodeſpotan uocant. Orcode-
¶Hymen membrana tenuis in uirgine/orificio matricis ſuperpo ſpotis
ſita & adhærens uenulis quibuſdam veluti itertexta vnde cruor ef-
fluat cũ primo coitu ſoluit: de q̃ mẽbrana Seruiꝰ & (ni fallor) Augu

Hymene⁹ ſtinus primo diuinæ ciuitatis:Hymen Hymeneus deus nuptiarum
Sed hæc vt alia vulgatiora ex lexicis aliis petantur.

¶Hyppuris herba noſtris Equiſetum:caudæ equinæ non diſſimi-
Aſperella lis:in pratis fere naſcitur/ſanguinis ſiſtit profluuia:prodeſt & dyſen
Barbiſina tericis.Nos iuncum aſperum appellauimus noſtrates aſperellā vo-
cant alii barbiſinam.

¶Hypercauma ignem vocant elementare/non hunc quo vtimur
mortales ſed illum qui ſupra aeris eſt elementum tanto ardentior
quanto ætheri & lunari Spheræ vicinior eſt:& a quo ſint ſyderum il-
la numeroſitas.

Angipor-tus INſulas/portuſq̧:vnde quibuſdam Angiportus
anguſta inter domos via/veteres audio domos
appellaſſe.Inualuit hæc autē opinio vt quo quo
verſum circundatas via domos inſulas dicamus
quod ex.P.Victore vt credā vix adduci poſſum
etiam ſi in libro de partibus ædium/vulgarē ſe-
quutus fuerim opinionē:nec ſcio an iurecōſulti
inſulam cuius frequens eſt apud illos mentio:in
hoc ſignificatu acceperint.Erunt inſulæ domus
Inquilini & illæ prælertim quæ locabātur pluribus Inquilinis qualia fere ſunt
ſtabula quæ vocant Mediolanēſes.Vñ Cæſarem dictatorem ſcribit
Suetonius Vicatim egiſſe cēſum per dños inſularum:vtpote qui ſci
rent optime & facile numerum inquilinorū in ſuis inſulis. Oroſius
Horrea quadrato ſtructa lapide/magnæq̧ illæ veterꝝ inſulæ:memi-
nit & Vitruuius.Audiamus & iurecōſultos.Iulianus libro primo di-
geſtorꝝ de officio præfecti vigilum Effracturæ fiunt plerūq̧ in īſulis/
Horreiſq̧ vbi hoīes precioſiſſimam partē fortunarꝝ reponunt/cum
Armariū vel cella effrangitur/vel armarium/vel arca/& cuſtodes plerūq̧ pu-
niunť.Alphenus titulo locati li.xix.digeſtorꝝ.Qui inſulam.xxx.cō
duxerat/ſingula cœnacula locauit:vt.xl.ex oībus colligerenť.Dñs
īſulæ quia ædificia vitium facere dicerenť demolierat ea/quæſitum
eſt/quātis æſtimari deberet ſi is qui totā cōduxerat ex cōducto age
ret/Iabolenus eodē titulo.Inſulam vno precio emiſti/totā locaſti &
eam vendidiſti:ita vt emptori mercedes inqlinorꝝ accederēt.Pro-
culus libro.viii.digeſtorꝝ titulo de ſeruit.vrb.pred.Quidā Hiberi⁹
Balnearia noīe qui habet poſt horrea mea inſulam/Balneariam facit ſecūdum
parietem cōmunem:nō licet aūt tubulos habere admotos ad parie
tem cōem.Sicuti nec parietem qdem ſuum ſup parietem cōmunē:
de tubulis eo amplius vis eſt/ꝙ per eos flāma torretur paries : qua
de re volo vt cum Hiberio loquaris/ne rem illicitam faciat:Iulianus

quoq; libro.xliii.digeſtorum titulo ne quid in loco publico/Publici loci appellatio queadmodū accipiatur/labeo diffinit:ut ad Areas/ & ad inſulas/& ad agros:& ad uias /itineraq; publica pertineat/ Et Vlpianus in.L.tabernæ de verborum ſignificatione:Cum tabernæ inquit appellatione omne ædificium utile ad habitandum cōtinea-tur non incongrue inſulam tabernam appellabimus quod euiden-tius oſtenditur ex ſententia Sceuolæ titulo de fund. inſtr.lib.xxxiii. digeſtorum.Sunt & ipſis iurecōſultis Pomponio cum primis & Vl-piano ab inſula ſerui inſularii qui Vrbanorum nō ruſticorum numero habebantur:nam eiſdem iureconſultis in inſulam deportatio ge-nus eſt pœnæ quæ ideo ab inſulis in mari inſularis pœna dicitur adi-mens vt inquit Vlpianus libro.xlviii.digeſt.ciuitatem: Verum cū pœna liquido appareat ex ipſius.P.Victoris lectione multo plures fuiſſe Romæ inſulas q̄ domos:Nam inſulæ ex omnibus.xiiii.regionibus vrbis numerantur.46202.domus vero.1211.Subdendo nundum decido. Inſulæ Inſularis pœna

¶Intergerini parietes ab intergerendo hoc eſt ferendo ſuſtinen-doq; nominati:non a lateribus ut cōmunes/Sed in medio eorum vt mediani Plinius.xxxvi.Romæ non fiunt talia ædificia quia ſeſ-quipedalis paries non plus q̄ unam contignationem tolerat: cau-tumq; eſt ne communis paries craſſior fiat:nec intergerinorum ra-tio patitur inde Vitruuius iam dixerat lib.ii.leges publicæ non pa-tiuntur maiores craſſitudines q̄ ſeſquipedales cōſtitui loco cōi. Seſquipedalis paries

¶Intrita in mortariis calx tempore macerata ad nobilia tectoria & terra quoq; ſubacta dicitur Pli.xxxvi.intrita quo uetuſtior eo melior Vnde in antiquarum ædium legibus inuenitur: nec recentiore tri-ma uteretur redemptor quiſquā:ideoq; nulla tectoria eorum rimæ fœdauere.Idē.xxxv.de lateribus quin & Intritā ipſam eorum priuſq̄ fingantur macerari oportet: Fuit & intrita e frugibus ut opinor: ut nunc ex panis albi nucleo ex Amylo/febricitantium ſorbitioni ci-boq; idonea Cornelius Celſus libro tertio. Dari uero īuicem eis po-teſt vel intrita ex aqua calida/uel Alica elota: ſi firmus ē ſtomachus & compreſſa aluus ex aqua mulſa: Si vel ille languet uel hæc pro-fluit ex poſca. Intrita

¶Icon & Econ imago e facie hominis vt eadem uideatur cœlo for-ma:penicillo expreſſa:Inde iconium.C.Caligulæ aureum ſimula-crum trāquillo:& Plinio.xxxv.Iconici duces: expreſſis liniamentis oris & membrorum ſimilitudine:Ab Econe eidē trāqllo in Nerone Ecuncula hippocoriſticos.Eſt & iconicos aduerbium ſicut mecha-nicos organicos Vitruuio & idioticos Idē Plinius eodem lib.Hoīs Iconium

inquit imaginem gypſo e facie ipſa primus omnium expreſſit. Ce
Lyſiſtratus raq; in eam formã gypſi infuſa emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyo
Sicionius nius. Et. xxxiiii. Eoꝝ qui ter ibi ſupauiſſent imagines ex mẽbris ipſo
rum ſimilitudine expreſſa quas Econas vocant.

¶ Intermeſtris luna & intermeſtrua Plinio. xviii. idem eſt quod in
Interluniũ terlunium & luna ſilens/& lunæ coitus: ſiue vt aſtrologis neotericis
Silẽs luna coniunctio: Synodos græcis & fere Neomenia/Lunæ ſilentio Athe
Cõiunctio nienſes Theogmia celebrarunt quaſi naturales hæ ſint nuptiæ cum
Synodos ſol & luna coeant nouiſſimam primamue eadem die vel nocte nul
lo alio inſigno q̃ ariete cõſpici inquit Plinius libro ſecũdo. Idq; pau
cis mortalium contigit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Eſt autem
interlunium quod ĩtermeſtrium Mar. Varroni in re ruſtica. tempus
lunæ inter veterem & nouam vt internodium Columellæ ſpacium
inter nodos: interſcapilium a ſcapulis Higino/eidemq; ac Macro
bio interſtitium/quod ſtet inter aliquid: Intertignium a Tignis/in
Intercolũ teruenium a venis in materia: intercolũnium a colũnis Vitruuio: &
nium interſcalmium inter ſcalmos nauium in quibus remi inducuntur &
reducuntur inter remigandum: ac interfœmineum ĩterfœmina qđ
græce Meſomerium: nam hypomeria ĩtertrigines dicuntur.

¶ Itys in Phaſianum mutatur: vt mythici fabulantur/quod negant
Carduelis nonnulli afferentes in Carduelem deformatum vt cũq; itys auem
Phaſianus induit: & Daulias ales poetis eſt cantatiſſima de qua & Thucidides
hiſt. ii. Potior autem eſt mihi Phaſianus q̃ Carduelis/licet hæc bel
lula ſit auicula & ſuauiter occinens.

¶ Inaures quæ auribus viris æque ac mulieribus ex margaritis gem
mis auroq; adduntur ornatus gratia. Paulus libro trigeſimo ſexto
ff. de au. & aug. lig. Inaures inquit in quibus duæ margaritæ/elen
chi/& ſmaragdi.

¶ Inſtitor ꝙ negocio gerendo inſtet ut tradit Vlpi. de inſt. act. nec
multum facit tabernæ ſit præpoſitus an cuilibet alii negociationi/
cum interdum etiam ad honeſtos homines afferat merces recte ap
Circitor pellabitur quicũq; negocio præpoſitus ſit. Labeo Circitorem inſti
Inſtitor torem uocat cui ueſtes & pãnos lintearii & ueſtiarii dant circũferen
Veſtiarii dos: de quibus in ſuperioribus Plato in. ii. reipublicæ miniſtros uo
cat emptionum uenditionũq; in foro. Lydi teſte Herodoto libro. ii.
hiſto. primi inſtitores & caupones fuerunt.

¶ Ianthina ueſtis violacea a colore/quando græci violas Ia dicunt
Melanion vnde Melanion nigra viola: & Violantillam ſuam Papinius Ianthi
da dixit. Martialis Coccina famoſæ donas & ianthina mœchæ. Sũt
& Hiacynthina ab Hiacynto quod Vacinium vocant latini. Plinius

xxi. Hiacynthus in Gallia eximie prouenit hoc ibi ꝓ coco Hyſginum tingit. Item paulo ſupra Italiæ inquit vacinia in aucupiis ſata/Galliæ vero etiã purpurea tingẽdi cauſa ad ſeruoꝝ veſtes/Vitruuuis. viii. de purpureis coloribus. Eadem ratione Vacinium temperantes & lac miſcentes purpuram faciunt elegantem. — Hiſginum

¶ Interula tunicam (ni fallor) ex nomine ſignificat interiorem: eadem Camyſia vulgo hoc eſt intima tunica/Subuculaq;. — Camyſia

¶ Iſomerinæ horæ æquinoctiales pari ſpacio & ſemper æquales vt in æquinoctio vtroq;/ισημεϱιά æqdiale. Iſomerinos circulus æquidialis: vulgares vero quæ temporales & Cericæ græcis dictæ/ſunt inæquales partientes diem longum breuemq; in duodecimo ſpatia. Vnde dictum eſt: non/duodecimo/ſunt horæ diei. Ita vt hora vulgaris æſtiua quandoq; compræhendat vnam horam & quadrantem ad horas horologii: veluti accidit in Solſtitio æſtiuo/quandoq; horam & ſemiquadrantem vti ſole permeante Taurum: per Brumam autem hibernæ breuiores ſunt. Simo Plautinus in pſeudolo. Credo equidem poteſſe te/ſcelus/Maſſici montis vberrimos fructus quattuor ebibere in hora vna cui reſpondens Pſeudolus hiberna inquit abdito/quæ breuior eſt æſtiua vulgari: de vulgaribus horis dictum accipe in euangelio operariorum vineæ: & apud Virgilium in moreto. Iam nox hibernas bis quinq; peregerat horas: quãdo nox ſuas habet horas vulgares. xii. quæ in quattuor vigilias diuiduntur. Fuerunt & Actuariæ diei cuiuſlibet horæ. xvi. de his epigrãmatarius poeta: meminit & Satyrographus: exul ab octaua Marius bibit: Similes iis fere ſunt quas noſtri Sacerdotes Canonicas vocant. At vos dies horis ternis diuidimus/e quis Rabulæ forẽſes cauſidici ad lites proſequendas duas tantum ſibi conſtituere/qbus ſe reoſq; ſiſtunt & clientes. — Bruma vñ — Actuariæ horæ — Canonicæ

¶ Intercifio ſtomachi videtur eſſe roſio ex collatione eoꝝ quæ Dioſcorides & Plinius ſcribunt de pulegio. Is. xx. natu. hiſt. de pulegio ſtomachi inquit ex aqua interciſiones ſiſtit: & vomitiones cum aceto & polenta. — Pulegius — Vomitiones

¶ Ileos gracilioris inteſtini acutus morbus cum dolore: vnde Ileoſi qui eo vexantur: ſunt tamen quibus ileos is morbus eſt cum excrementa in ſtomachum reſiliunt: atq; inde per os euomuntur. Celſus libro. ii. Tenuioris inteſtini morbus quem ileon nominant: & quarto Modo ſupra vmbilicum inquit modo ſub vmbilico dolorẽ mouet: fit ex alterutro loco inflammatio nec aluus nec ſpiritus infra tranſmittitur/ſi ſuperior pars affecta eſt cibus/ſi inferior ſtercus per os redditur: Ilioſi vero & iliaci ab Iliis: eorum morbo & dolo-

re laborantes quos lagonoponicos dicere non audeo/etiam ſi Ilio-
lagonopo rum ægritudo Lagonoponos dicitur/ quando græci Ilia/ Lagonas
nici & Ceneonas uocant.
¶Iſchia coxendicon lumborumue dolor a quo Iſchiadici Plinio &
Coxa aliis eo laborantes coxendici: ισχιον coxa coxẽdix: Coxarũ ingẽs
Coxẽdix dolor inquit Cor. Celſus libro .iiii. eſſe conſueuit: iſq; hominem ſæ-
Aenaria pe debelitat/ & quoſdam non dimittit/ Iſchia nunc inſula quoq; di-
citur quæ olim Aenaria a ſtatione nauium Aeneæ de nomine oppi
di coxẽdicis imaginem reddentis in monte.
¶Inguinariæ bubones græcis: βουβων inguen vt dictum eſt: In
de herba inguinaria quoq; nomen accepit Plinius .xxvi. Inguinis
dolores prohibet aut ſedat cœptos Inguinaria quam quidam Ar-
Argemon gemonem uocant paſſim in uepribus naſcens.
¶Icteros & Arquatus morbus Regius dicitur quoniã vt ait Cor.
Celſus libro .iii. Vtendum exercitatione/ frictione lecto etiam & cõ
claui cultiore/ ludis /laſciuia/ per quæ mens exilaretur/ & fere appa-
ratu regio/ eadẽ Serenus/ ab aue nomẽ ſortitur/ Ictero quã nos Gal-
Galgulũ gulum quæ ſi ſpectetur ſanari id malum tradunt & auem ipſam mo
ri: Inde Icterici regio morbo ægrotãtes: Et morbum Regium Pli-
nius inqt. xxvi. in oculis precipue mirari eſt tenuitatẽ illam denſita-
tẽq; tuniculariũ felle ſubeũte: Hipocrates a ſeptimo die ĩ febre mor
tiferũ ſignũ eſſe docuit/ nos ſcim⁹ uixiſſe aliquos ab hac deſpatiõe.
¶Impetigo ab ĩpetu morbi genus lichen quoq; dicta quatuor ha-
bet genera vt ſcribit Cor. Celſus libro .v. Serenus ſi uero vitium eſt
quod ducit ab impete nomẽ/ Hoc matutina poteris ꝓhibere ſaliua
Minime mala quæ ſimilitudine ſcabiẽ repreſentat altera aſperior ru
bicũdiorq; Rubrica nominatur: tertiũ genus ſquãmoſum nigro colo
re: ideoq; nigræ cognomẽ meruit quartũ uero curationẽ nõ recepit
ſubaldibũ cũ ſquãmulis pallidis aliis ſubalbidis: aliis lẽticulæ ſpecie
quibus dẽptis ſanguis ꝓfluit alioqui humor eius albidus eſt: naſcũ-
tur uel maxime hæc omnia ĩ pedib⁹ manibuſq; ſed & vngues quoq;
lichen qd inſeſtãt: Lychẽ mẽtagra Plinio a mẽto ĩcipiẽs totos occupat uultus
& unde oculis tantum indulgens nam impetus oculorum alii ſunt ab im-
petigine de quibus idem Plinius .xx. de curcurbita: Vinum cum ea
ferueſactum oculorum etiam ĩpetus: Eſt & Lichen in arboribus ei-
dem .xxiiii. In his inquit & ſatiuis prunis eſt limus araborum quẽ græ
ci Lichen appellant rhagadiis & condilomatis mire vtilis: In equis
quoq; & Aſinis lichen uocatur libro .xxviii. de quo mentionẽ habet
etiam Dioſcorides & .xxvi. Lichen herba plurimum lichenis confe-
rens inde nomine inuento.

¶ Impagem impaginemq́ id genus marginis & regulæ dicimus quo tympanum id eſt quadratū vel alterius figuræ ſpatium in ualuis / in arcis / alioue opere inteſtino per ambitum includitur non ornamēti modo ſed firmitatis quoq́ gratia / Vitruuius libro .iiii. latitudo impagis in foribus fiat tympani tertia parte. Compago coniunctio & commiſſura Plinius .xvi. in Dianę ephesiæ templo cupreſſinas ualuas in glutinis / compage quadrienio fuiſſe. Tympanum

¶ Imbrices vnde imbricium in tectis non eſt qui neſciat: Plinius. xxxvi. In Belgica prouincia candidum lapidem ſerra qua lignum faciliuſq́ etiam ſecant / ad tegularum & imbricum uicem / vel ſi libeat ad quæ uocant Pauonacea tegendi genera: Siſenna hiſt. iii. diſſipatis imbricum fragminibus ac teſtis tegularum: Plautus in moſtellaria tempeſtas uenit confregit tegulas imbriceſq́: & in milite confregiſti imbrices & tegulas / Hæc autem adſcribere uoluimus vt intelligas imbrices ſignificare e figlino opere in curuas tegulas: Vnde ſecant Plinio Siſennæ fragminibus & Plauto cōfregit: ac imbrices & tegulas ſemper ſimul poſitas / Et quia imbrices ſeu ſint ſolæ aut cum tegulis / aliæ ſuper alias ſedent in tectis Imbricata inter ſe cementa in genere ſtructure incertum quod uocāt dixit Vtruuius cui & tegularum tecta nominantur. Pauonacea Tegulæ

¶ Iſodomon genus ſtructuræ græci uocant eum e lapide duro ac ſilice æquo exſtruūt ueluti lateritios parietes: at cum inæquali craſſitudine ſtruxerunt Pſeudiſodomon: tertium eſt Euplecton frontibus tantum politis Plinio .xxxvi. Vitruuio libro ſecūdo Emplecton vbi Iſodomō inquit dicitur cum omnia coria æqua craſſitudine fuerint ſtructa: Pſeudiſodomū cum impares & inæquales ordines coriorum diriguntur: ισοσ æquus æqualis Iſopleuros æquis laterib⁹ Sūt qui Periſſodomon uelint: quādo Periſſon græci inæquale & impar dicunt: alii uero Iſogonion & Pſeudiſogonion ab angulis: nāq́ hæc in medio poſuit Deus omnia campo: Latinis ſtructurarum genera ſunt Reticulatum a reticuli quadam ſimilitudine quo nūc omnes vt venuſtiore utuntur: & antiquum quod incertum dicitur cementis aliis ſuper alia ſedentibus / inter ſeq́ imbricatis firmiore q̄ reticulata / non ſpecioſa ſtructura / q́ reticulata in omnes partes diſſoluta habeat cubilia & coagmenta / vt idem Vitruuis auctor eſt: Plinius eodem libro trigeſimo ſexto Dictiotheton græci vocant reticulatam ſtructuram qua Romæ inquit frequentiſſime ſtruunt rimii opportunam. Pſeudiſodomon Periſcos Pſeudiſogonion Dictiothecon

¶ Ignauſia aer paulo denſior ſuperiore / vt humectæ ſubſtantiæ hominibus ſpirabilis.

Sycophã-te ¶ Implanator Cypriano impoſtor decerptor a verbo implanare id autem a Planis hoc eſt Sycophantis ſcurriſq; fallacibus & impoſtoribus eſt deductum/de quibus Horatius. M. Cicero & alii.

¶ Incoctilia ab incoquendo vaſa iam dicta ſunt/eſt autem incoquere metallum metallo inducere veluti ſtannum & argentum æri: Plinius trigeſimo quarto cum de ſtanno dixiſſet. Deinde & argentum inquit incoquere ſimili modo cœpere equorum maxime ornamentis/iumentorumq; iugis.

Stamnũ

¶ Idylia poemata parua poemata/vnde Catullus ſuum Hexametrum Idyllion inſcripſit/Plinius iunior in epiſtolis/Epigramata inq̃t ſiue idyllia ſiue Eclogas.

Eclogæ

phãtaſma ¶ Idolon ſimilitudo corporis quaſi phantaſma & vmbra Cecilius vii. apparebat idolon/ſenex macie & ſqualore. Eſt & Phãtaſma ſomnii ſpecies quod viſum Mar. Ciceroni: meminerunt & Plutarchus Diogenes/Macrobius ſuidas aliiq;.

¶ Iſelaſtica certamina quorum uictores magna cum pompa introducebantur in ſuam quiſq; patriam vnde nomen/de quibus plutarchus Plinius iunior ad Traianum.

¶ Incurceruicus curuæ ceruicis vt pecus incurceruicum Pacuuio: eidem quoq; repandiroſtrum roſtro repando legimus & Dulcicer-uicum quem græci Glycitrachelon uocant.

Glycitra-chelon ¶ Ichthyocolla gluten e piſcib⁹ Galeno & Dioſcoridi: Plini. xxxii. Ichthyocolla appellatur piſcis cui glutinoſum eſt corium/idemq; nomen glutino eius/hic epinyctydas tollit Ichthyocolla cutem erugat: Ichthys piſcis ichthyoeſſa piſculenta/Lithocolla vero fit hiſdẽ auctoribus ex lapide pario aut marmore cum taurino glutino: eſt & Sarcocolla arbor e qua gũmi fit utiliſſimum pictoribus & medicis/ſimile pollini thurios & ideo candidum q̃ ruſſum melius.

Gluten

Epinyctidæ

¶ Intercapedo. M. Cic. ad Pætum quadam epiſtola in verbis honeſtis obſcœna ponimus: quid enim ne honeſtũ verbum eſt diuiſio? at in eſt obſcœnum cui reſpondet intercapedo: hanc legiſſe memini me/penes quem haut nunc ſcio eſſe ſpatiolum & interſtitiolum illud ab ano ad poptam: vnde pro ſpatio & interuallo ad alia transfert Cicerõi/Quintiliano/Feſto iurecõſulto libro. xxvi. ff. & cæteris.

¶ Inficiatio negatio/ire inficias negare eſt: plerumq; inquit. Mar: Cicero de oratore cauſæ inficiatione defenduntur: peculiaris noſtri temporis Cauſidicis qui vt mentiri neſciunt/ita negare factum optime nouerunt/& inficiatores fiunt ex patronis: hinc ſtatus inficialis/coniecturalis.

Cauſidici

¶ Interpenſiua ab interpendendo eſſe videntur aſſerum tignorũ-

uc ſed tecti extrema parte : Vitruuius libro, vi, in mentione Caue-
diorum Tuſcanica inquit ſunt in quibus trabes in atri latitudine tra
iectæ habeāt interpenſiua:& colloquias ab angulis parietum ad an
gulos tignorum intercurrentes: Item Tetraſtyla ſunt quæ ſubiectis Tetraſtila
ſub trabibus angularibus columnis & vtilitatem trabibus:& firmi-
tatem præſtant ꝙ neq ipſe magnum impetum coguntur habere:
neq ab interpenſiuis onerantur.

¶ Igniaria Plinio, xvi, ſunt utimur ad ignem eliciēdum: Calidæ in-
quit ſunt Morus ; Laurus Hedera : & omnes quibus igniaria fiunt:
Probatur inter has & vitis ſilueſtris alia tamen ꝗ Labruſca:& ipſa he Labruſca
deræ modo arborem ſcandens.

¶ Interlucator ab īterlucādo qđ eſt ramos denſos & īutiles āputo/
Pli, xvii, Deputātur cū uite pariter īterlucata: dēſitate ramoꝝ q ſint
ſupuacui & abſumāt alimēta : Itē interlucato arboribus ꝓdeſt: Sed
oīum āuoꝝ trucidatio īutiliſſima: idē ē ſublucare:& fere collucare.

¶ Iſonomia erit æquilibrium æquilibritaſue, M, Cicero de natura Trucida-
deoꝝ cōfugis inqt ad æquilibritatem: ſic enim Iſonomian ſi placet tio
appellemus: īde iſonomicos aduei biū: Solinus Romam tradit qua
dratā primo dictā quoniā ad æquilibrium eēt poſita, Et Plutarchus Aeqlibriū
tetragonon fuiſſe, Vtcūq æquilibrius æqualitatem notat vt cum
Talionis pœna ad æquilibrium uix fieri poſſe dicitur: de quo, A, G,

¶ Imantopodes loripedes græcis īmanta lorū dicūt vnde latini ēt Loripedes
a loro loripedes quaſi lortis pedibus vt Dii lanipedes laneos pedes
habere dicti: quia lentiſſimo gradu ad uindictam producunt: ut ta- Lāipedes
men poſtea grauius atrociuſq puniant : plinio Solino & Pompo-
nio Melæ populi orientales ethiopiæ quibus reptando flexis crurū
nixibus ire natura eſt imantopodes appellati.

Aminæ teſſellæ e metallis aliiſq dicūtur a Lamis
vnde lamelle Vitru, Horatius inimicę lamæ Cri
ſpe Saluſti, Oui, in faſtis Et leuis argenti lamina
crimen erat: Apuleius tertio aſini aurei laminas
litteratas īter magica Pamphiles inſtrumēta no pœnaꝝ in
minauit, A, Gel, inter cruciatus poſuit : Ignes & ſtrumenta
ardentes laminæ cæteriq cruciatus admouebā- apud anti
tur, Et Plautus in aſinaria Aduorſum ſtimulos/ quos
laminas: cruceſq cōpedeſq : Neruos: catenas:
carceres: numellas: pedicas boias: Val, Maximus rupit uerbera fidi Fidiculæ
culas: laxauit: ſoluit eculeū: laminas extinxit : Sed & lamæ cœnoſæ
lacunæ & abruptæ voragines pluuiis & niuibus fere diutinis produ
ctæ appellantur.

lapicidinę ℭLatomiæ lapicidinæ in quibus uincti ſerui lapides eruebant exci-
debantq; veluti qui in opus metalli damnabantur Plautus in capti-
uis Inde ibis porro in latomias lapidarias: latomiæ locus carceris vt
Tullianū Tullianū liuio & Siracuſis q; hic quoq; vt. M. Varro tradit ī eo loco
lapicidinæ fuerūt: Feſtus latomiæ ex græco & maxīe a ſiracuſanis q̄
latomias & appellāt & habēt inſtar carceris/ex quibus locis exciſi la-
pides ſunt ad extruendam vrbem/eadem fere pedianus.

Striges ℭLamiæ puerorū exſuccatrices voratriceſq;: noſtri Striges vocāt/
Terricula cū ſtriges ſint aues nocturnæ & carniuoræ Terriculamenta puerilia
menta q̄dam lamias appellāt oculis exemptilibus: nā deponūt illos / & cū
iubet reaſſumūt/uti ſenes ſpecila ocularia illa e uitro q̄bus fit vt mi-
nutulas litteras legere poſſint. Sed dentibus exēptilib⁹ nōnulli utun
tur/quos nocte nō aliter reponāt q̄ togā aſſolēt. Sicut & uxorculæ q̄-
dam belliſſimæ noſtræ comā illam dependulā & cincinnos anteue-
Empuſa tulos. Eſt & terriculamēti ſeu lamiæ genus quod Empuſam uocant
vno (vt dicitur) pede incedentem vnde ſit nomen.

Fabaceą ℭLomentum fabacea farina/& cerulei genus quod greci λέϊωμα di
farina cunt hoc eſt proprie tritum: Pli. xxxiii. Ex ceruleo fit quod uocatur
lomentum: perficitur id lauando terendoue: & hoc eſt ceruleo can
didus/& mox/ſubtiliſſimum genus lomenti quidam tritum uocant
quinis aſſibus æſtimatum Idem. xiii. de faba: quippe ex qua tētatus
ſit etiam panis: lomentum appellatur farina ea adgrauaturq; pon-
Cataplaſ- dus illa: & omni legumine. Item. xxxvi. Fit cataplaſma ex eo poda-
ma gricis mixto fabæ lomento: &. xxx. Sunt & minutæ longæq; candi-
dæ cochleæ paſſim ob errantes/eæ aræfactæ ſole in tegulis / tuſæq;
in farina miſcentur lomento equis portionibus: candoremq; & le-
uorem corpori afferunt: vbi per leuorem λειότητα intelligit hoc eſt
Compla- complanationem & terſitudinem/Martial. Lomento rugas vteri q;
natio cōdere tentas: item ſuo diſticho: Gratum munus erit ſciſſo nec inu
tile uentri/Si clara Stephani balnea luce petes.

lagūcula ℭLagœna uas uinarium potoriumq;/hipocoriſticos laguncula Ce
cilio in epiſtolis.

ℭLæmargus guloſus λαιμὸσ gula: λαιμάργοσ græcis qui etiam lati-
Gulo nis Gulo/Læmargia guloſitas.

læmargia ℭLemma argumentum & fere Index ac Elenchus Cecilius epiſto-
larum. iiii. lemma ſibi ſumpſit: quod ego interdum, verſibus ludo:
Martialis lēmata ſi quæris cur ſint adſcripta docebo/Vt ſi malueris
lēmata ſola legas/apud Ariſtotelem pro poſitione īterrogationeue
Monole- ſumitur aſſumptum vocant: ſe interuallum/Vnde Monolemmates
mata propoſitione: vt reſpiras/Vnus igitur/nā manifeſtū eſt aſſumptū q;

omne ſpirans uiuit: At Lemæ in morbis lachrymę dicuntur ſed cō Lachrymę
gelatę & ita a græcis dicuntur: hinc prouerbium eſt in parum pru
de ntes κρουνκαικημαι Ariſtophanis: Vnde Lemoſi.
❡ Lactarii a lacte nominant non a lactibus inde opus lactariū ſpar
tiano in Heliogabalo Dulciarias inquit & lactarios tales habuit vt Dulciarioſ
quæcūq; coqui de diuerſis edulijs exhibuiſſent vel ſtructores vel po
marii/illi modo de lactariis exhiberent: Item alia inquit de opere la Structoreſ
ctario Cor. Celſus lib. ii. Aluum mouent mel crudum lac lactaria
omnia: nam lacticinia a doctis in lacte nō ſunt recepta: & cum ſunt Lacticinia
a lactibus (vt reor) potius inclinanda.
❡ Lactes exiliora inteſtina in homine & ouibus non ſolū/ſed in aliis
quoq; animalibus Plautus vocauit: Nam Plinius. xi. ab hoc inquit
vētriculo lactes in oue & homine/p quos labitur cibus: ī cæteris ile/
a quibus capaciora inteſtina ad aduū: Alii loca dicunt ſub umbilico
in lateribus pubetenus/delicata adeo vt plagam ferre non poſſint:
quidam inteſtina pinguia ut Perſius qui vnctos lactes dixerit: non
nulli membranas quibus inteſtina inter ſe annexa ſunt: Theodorus Theodo.
gaza pro Meſenterio interpretatus eſt/& hoc fortaſſe ideo quia me Gaza
ſenterio lactes inuoluuntur / ut a ſpinæ tactu duro munitiores ma
giſq; ſepti reddantur. Sed Spartianus lactes murenarum & luporū
cum dixit pro ſemine genitali quo pleni teſte Ariſtotele ſunt e piſci
bus mares accipiſſe uidetur: ut dictum eſt: aliam autem lac aliam la
ctes habent inflexionem.
❡ Laniena laniatus/ſectio/carnificina Apuleius/deſtinatæ etiam la
nienæ cultros acuebat/item/relinquens atrociſſimā uirilitatis lanie
nam/ſed & locus erit laniena de quo in ſuperioribus. M. Varro de
Analogia ſi ingt analogia eēt/ubi caro uenit carnaria/vbi pelles pel Carnaria
laria/ubi calcei calcearia diceret/nō laniena/pelles uina & ſutria. Pellaria
❡ Longanones inter farcimina habent Mar. Varro in libris linguæ Sutrina
latinæ/cum primum fartū hilam & Apexabonem nominaſſet: Ter Hila
tium inquit fartū eſt Longano ꝙ longius q̄ duo illa. Et Apicius ne Apexabo
pos longanos porcinos condire docuit.
❡ Ligones inſtrumenta ruſticana Mar. Varro Ligo ꝙ eo propter la
titudinem quod ſub terra eſt facilius legitur: At græci ligon uiticem Vitex
dicunt non multum a ſalice diſtātem uitilium vſu alii Agnon quo
niam matronę ut tradit Pli. xxiiii. in Theſmophoriis athenienſium
caſtitatem cuſtodientes eius foliis cubitus ſibi ſubcōſternunt.
❡ Lutra aquatica a luendo nominata ꝙ in aquis ſe lutet: quoniam
En hydris gręce a quibuſdam uocetur: nam eſt & coluber in aquis Enydris
uiuēs/Plinius. viii. Cauda piſcium Fibro/cętera ſpecies lutrę vtrūq;

aquaticum/utraq; mollior pluma pilus: Lutron lauacrum.

Lynx fera acutiſſimi viſus Plinius. xxviii. Peregrinæ ſũt & Lynces quæ clariſſime omnium animalium cernunt/urinam ſtatim terra pe

Lyncuriũ dibus adgeſta obruere traduntur e qua lyncurium gemma/linceos tamen oculos a lynce nundum accipio/magiſq̃ a Lynceo.

Lagophonon aquilã nigris pẽnis vocãt/ Vnde & Melænætos græ

Leporaria cis/noſtri Leporariam a venatu leporum nuncupãt: dicta etiam ua

aqualia leria: eſt & quæ Hebrophonos id eſt Inularia dicatur eadem & Pygargus/Ariſtoteli cui dixit Plinius. x. albicantem eſſe caudam: nam morphnos quæ Neuia Anataria etiam uocatur Homero Percnos aquaticas circa ſtagna aues appetens: mergentes ſe ſubinde donec ſopitas laſſataſq; rapiat: ingenium eſt ei teſtudines raptas (vt ferũt) mittere e ſublimi in ſaxum vt fracturam carnibus veſcatur quæ ſors

Aqlarum poetam Aeſclylum Caluum dum apricatur interemit. Et Plancon

genera glancum a clangore appellauerunt: Percnopterus vulturina ſpecie omnium maxima Haliætus vero in mari piſcatrix perſpicaciſſima acie vt quæ uiſum exalto piſcem preceps diſcuſſis pectore aquis venatur: hals mare græcis ethos aquilia. Vnde Attites lapis in nidis earum inuentus.

Logiſtice noſtris Calculatoria ratio ſupputãdi calculis: vt diximꝰ qui Abaculi quandoq; dicuntur/veteribus in vſu veluti etiam nunc apud barbarorum plurimas gentes. Figuras autem apud nos ha

Diagrãma bet numerorum nouem quas Pithagorici excogitarunt & Diagrãma quoq; quod mẽſam Pithagoream etiam uocarunt: vnde Abaci origo eſt. Numerorum prima Monas vt aliis principium numeri: mox ſingulares alii ad decem vſq;: Logiſticon vero rationem primã animi partem dixere/vt ſecundam Thymicon ac ſi dixeris animoſitatem/Epithymicon tertiam quæ eſt cupiditas/vt refert Macrobius Logicum rationale/logos/ratio verbum Sirmœria inter ornamen

Lerios ta tunicarum aurea habentur vt refert Pompeius: Lerios autem comici veteres callidos & verſipelles accipiebant/ab inſula vt uolunt in Icaro quæ Leros & leria quandoq; uocata Straboni.

Licia fila quibus maxime in tellis implicant ſtamina textrices/Vnde Trilices tunicæ/& Titiuilicium fila putrida de tellis cadẽtia/Sed pro re uili & nullius ſignificationis apud græcos vt inquit Feſtus/

Liciatoriũ Plautus in Caſina: Non ego hoc verbum empſitem titiuilicio: Liciatorium Diuo Hieronymo lignum teres circum quod inuoluunt ſtamina Haſtile eius inquit erat quaſi liciatorium texentium.

Probolę Linteones lineæ ſeu linteæ veſtis textures & cõfectores Plautus i

calceolarii Aul Propolæ/linteones/Calceolarii; de lintea ueſte Apuleius Lin

teæ veſtis candore puro luminoſi/in ſacris probata olim ægyptiis/ reiecta lanea uti prophana. Sunt & inter ſacrificia/& hymnorum ac pſalmorum concentiones horarii officii iuſtaq;/& ſupplicatiões noſtri ſacerdotes linteati linigeriq; / candore ipſo veſtis cum candorem præmoſtrant.

℄Limbolarii infectores factoreſq; limborum: veſtis id genus eſt muliebris purpuram in imo habens Plautus in Aulul. Textores limborarii/arcularii dicuntur: Limbum quoq; faſciam ambientem extrema ueſtium dixere/hinc. M. Varro in ſatyris Menippeis limbum vocauit ſigniferum in cœlo qui zodiacus: per quem limbus inquit pictus bis ſex ſignis: obliquitatem eius primus intellexit vt ferunt hoc eſt rerum foras operuit Anaximander mileſius: Signa deinde in eo Cleoſtratus & prima Arietis ac Sagittarii/Sphæram ipſam ante multo Atlas de quo Plinius. ii. Et pollioni Trebellio in claudio imperatore ſunt Limbatæ chlamydes. Athlas

℄Luſtricus dies quo infantuli aqua myſtica nũc luſtrantur & nomẽ arbitrario & fortuito poſitu accipiunt: Marib⁹ nonus/fœminis octauus a priſcis inſtituti ex Feſto & plutarcho in problematis.

℄Læna veſtis habitu duplicis quam alii chlenam/nonnulli chlamyda uocant: Seruius togam duplicem auguralis amictus interpretatur apud illud Verg. Tyrioq; ardebat murice læna. At lęnas dicimus eas quæ mulieres queſtuarias proſtituerunt & habent: Sed & lenam eam accipimus quæ alterius nomine hoc uitę genus exercet vt tradit Vlpianus de ritu nuptiarũ lib. xxiii. digeſt. erunt .ſ. u lenæ per ductrices ueluti lenones perductores/ita tamẽ vt illi ſcortorum/hi perſonarum inuitarum eſſe dicantur & earũ in quibus ſtupra exercitã legibus iudicantur ut ſcribit Aſconius. Vtrũq; genus dãnandũ/ nam ut inquit plautinus curculio: Vt muſcæ culices/ pedeſq;/ puliceſq; cimiceſq; odio & malo & moleſtie bono uſui ſunt mulieres. Chlena

℄Lacerna q; minus capitio ſit dicta inquit Feſtus/nam lacerare diuidere comminuere/& lacerum corpore diminutum / Lacernæ non unus erat uſus. Lacerare

℄Lanerum e lana ſuccida ueſtimẽti genus Feſto Pompeio ſuccida lana non lota non depurgata Oeſypo: quod eſt pingue illud in ouium lanitio cũ ſordibus / vt nomen indicat οιν græci ouem dicunt vt ſit quaſi οιοσ ρυπον id eſt ouium ſordes: Plini⁹. xxix. Quin ipſę ſordes pecudum ſudorq; fœmorũ & alarum adherẽtes lanis (œſypum uocant) innumeros prope uſus habẽt: ĩ atticis ouibus genito palma pluribus ſit modis/laudatiſſimnm quibuſcũq; ſordibus ſuccidis primũ collectis: ac lẽto igne feruefactis & refrigeratis: mox col Oeſypum

¶Lentigines ſubruffę & nigræ lentis effigiæ faciem dehoneſtant Pli.xx. de elaterio Lētigenes & maculas e facie tollit in ſole illitum nam lenticulæ alia quoq; parte corporis naſcuntur quas curare pe-ne ineptiæ ſunt:Sed eripi tamen fœminis cura ſui cultus non po-teſt/Lenticula quoq; uaſis genus Cor. Celſus .ii. quin etiam calido oleo implentur Vtriculi & in uaſa fictilia ad ſimilitudinem quas len Vtriculi ticulas uocant aqua coniicitur: Plinius .xviii. de lente duo genera eius ī ægypto alterum rotundius nigriuſq; alterum ſua figura:unde uario uſu tranſlatum in lenticulas nomen.

¶Lienteria lenitas inteſtinorum cum cibus incoctus emittitur aut inteſtinorum ipſorum uitio aut ex imbecillitate virtutis eius quæ ali menta continere dicitur/Cor.Celſus.iiii. Inteſtinorum lenitas ori-tur quæ cōtinere nihil poſſunt:& quicquid aſſumptum eſt imperfe-ctum protinus reddunt: Vnde Liēterici quos alii lienteroſos voca- Lienteroſi uere:& ab aluo cita reſoluta fuſaq; Aluini quoq; dicunt:aluū āt aſtri gunt Sorba/magiſq; ea quæ Tormin alia uocantur: Vnde nomen Diariam medici cum meri humores egeruntur appellant. Diaria

¶Lucini paruis ſuillis & fere ſoricinis occulis: Pli.xi.qs parui vtriq; ocelli Lucini iniuriæ cognomen habuere.

¶Lūbago Lūborum ībecillitas dolor & uitiū Sereno: Iſchian uo- Iſchia cant nonnulli:ego uero potius Ixyan crediderim quando Lumbus Lūbifagiū ιξυσ dicitur græcis Lumbifragium a lumbis Plauto vt crurifragiū Apuleio/Si me irritaſis inquit in Amphi. hodie lumbrifragiū hinc auferes:Lumbare quoq; ueſtis a lumbis dictum.

¶Lagophthalmos a leporum vt opinor oculis cum dormiunt ap-tis vitium eſt ſuperioris palpebræ nimium exciſa cute in curatione pilorum in palpebris/aliaq; etiamnum cauſa quibꝰ fit vt oculus nō contegatur:In quo ſi nimium palpebræ deeſt/nulla id reſtituere cu ratio poteſt vt ſentit Cor.Celſus libro.vii.etiam ſi in pluribus codi cibus ſcriptum eſt Glaucophthalmos. Glaucoph thalmos

¶Luxata membra ſuis locis mota & ſoluta quæ gręci(vt diximus) Strēmata vocant Cor.Celſus libro ultimo moueri oſſa ſuis ſedibus Stremata ſcribit modo cū dehiſcūt quæ iuncta ſunt inter ſe/ut cum latum ſca Hipdulia pulæq; os ab humero recedit/vt ī brachio radius a cubito/vt ī crure tibia a ſura/Interdū a ſaltu vt calcis os a talo/ quod tamen raro inqt fit:Interdum articuli ſuis ſedibus excidunt.

¶Latria ſeruitus/vt δουλια Vnde Theologis noſtris compoſitū nomen eſt hiperdulia/inter quas diſcrimen faciunt.

¶Laratium a laribus domi ſecellū in quo animas ſantiores venera bantur:Lares e vita functis boni meriti fieri:Lemures & laruas mali

meriti Plotinus Martianus Capella Auguſtinus & alii uoluerunt: vt
Endemo- ſint fere illi Endæmodes .ii. uero Cacodæmones: Lares dii familia
nes res ex Mercurio & Lare nympha genitos tradũt/eaſdemq; Genios
Cacode- uocant: & Deam Maniam larum matrem/de qua Macrobius Amni-
mones ciebantur lares caninis pellibus/& canes vigilacia animalia ad pe-
Dea ma- des habebant eiſdem & porcoſacere conſueuerãt maiores: Larem
nia domum dici non eſt qui neſciat Apuleius relicta patria & lare ultro
neum exilium amplexus/Eſt & focus larium Plinio .xxviii. quo fami
lia conuenit: vnde focolare neotericis.
¶ Lumariæ falces quis vt. M. Varro ſcribit ſecant lumecta ſentes
& ſpinas in agris. Vnde a lumetis ſecandis nomen inditum vt ſerpi
culis putatoriis a ſerpando id eſt alligando: Sunt & meſſoriæ falces
Fœnariæ & fœnariæ: in communi a ſecando ſeculæ ueteribus nominatæ.
falces ¶ Lepis ſquamma/vnde Lepidochalcon æris ſquãmam græci uo-
Lepido- cant ad multa medicamenta utiliſſimam: eſt autem ſquãmæris Pli-
chalcon nio .xxxiiii. decuſſa vi clauis/in quos panes ærei feruminantur: ſquã
ma excutitur ictibus iiſdem panibus/flos æris cadit ſpõte: eſt & alte
rum genus ſquammæ ſubtilius ex ſumma ſilicet lanugine deceſſum
quod uocant Stomoma/meminit & Celſus lib. vi.
¶ Lithotomos ſector calculi lapidis: quod cognomen fuit Ham-
Hamonii monii medici: Cor. Celſus .vii. Calculus maior ſi appareat vt ex-
medici co trahi non poſſit niſi rupta ceruice ueſicæ fendendus eſt/cuius rep-
gnomen tor Hammonius ob id Lithotomos cognominatus eſt.
¶ Labardas barboro nomine non tamen temere poſito nec aſpna
bili ſecures bellicas uocant quaſi Labradas: quando λαβρн lydorum
Labradæ lingua ſecuris dicitur: Vnde labradea Iouem in caria appellauere
manu ſecurim tenentem: ab Arſelide victo candaule lydorum re-
ge ĩpoſitam quã ferũt Herculis ſuperata Hippolyta amazone fuiſ-
ſe & Omphale dono datam quam poſtea lydorum regis per manus
acceperunt erit ergo nobis Labardifer qui λαβραδ'ξοσ.
¶ Larix arbor nora non niſi accolis circa ripas Padi/& littora adria
tici maris: innata amaritate cariem non ſentit / nec tineas admittit:
flammã ab igne non recipit Diuus Cæſar Larigni caſtelli circa al-
pes turrim comburere non potuit quæ erat e Larice inquit Vitruui
us/ideo caſtellum id larignum materies larigna appellata tunc pri-
mum cognita cuius tabulæ in ſubgrundiis incendiorum traiectiones
Arbores prohibent/Folia arbor pino ſimilia habet quæ non decidunt ueluti
quarum fo- Oleæ lauro/Palmæ/myrto/cupſſo pinis/hederæ rhododẽdro/ abie
lia non de ti/pinaſtro/ Iunipero Cedro Terebintho Buxo ilici aquifolie ſuberi
cidunt Taxo: Tamarici: Eidem materies prolixa & tractabilis ad inteſti-

num opus/non minus q̃ ſappinea:Larix & abies omnium arborum altiſſimæ & rectiſſimæ.

¶Lancula parua lanx Vitruuio in mentione trutinarum.

¶Leſſum lamentationem eiulatum flebilem in funere dixit anti-
quitas auctor.M.Cicero.lælio interprete & ſi ueſtis lugubris genus Cic.locus
quidam crediderint.in plauti.Truculento legimus Theus quoqꝫ
etiam lamentando leſſum fecit filio.

¶Lycopadas equos græci dicunt qui a luporum morſu effugerint Equi nobi
hos generoſos & optimos haberi iam diu eſt receptum les

¶Lithargyrium ſpumam argẽti uocant:genera habet Erhyſitin ex
ipſa uena Argyritin ex argento/Molibditin plumbi ipſius fuſura/&
inde nomen:Diſtat a ſcoria quo ſpuma inquit Pli.xxxiii.poteſt a ſe Scoria
ce diſtare:Spuma purgãtis ſe materiæ vt ſcoria purgatæ uitiũ eſt.

¶Lotos arbor africæ peculiaris unde lotophagi:italiæ quoqꝫ non ignota fructu magnitudĩe fabæ/croceo colore ligno colos niger ad tibias expetito Pli.xvi.lotos ſiue faba grȩca quã romæ a ſuauitate fructus ſilueſtris quidem/ſed ceraſorum pene natura loton appellant:mirum eſt profecto eius ramentis eſſe nihil amarius/fructuqꝫ dulcius:Eſt eodem nomine & herba ſimilis fabæ caule/foliiſqꝫ denſa congerie ſtippatis/idem.xiii.loton dicunt folia cum ſole oriente explicare quæ noctu contraxerat.

¶Lapſana ſilueſtrium braſſicarum vna hirſutis foliis / Sinapi non diſſimilis niſi flore cãdidior eſſet/cocta ĩ cibo aluũ leniter emollit.

¶Lapathum & lapatium rumex longa & uiuaci radice etiam effoſ- Rumex
ſa/Oxylapathon acutioribus foliis & Rubrioribus noſtri nunc her Oxilapatõ
barii vt audio acetoſam uocant/eſt & Hydrolapathon in aqua na- Hippola-
ſcens/hippolapathon & bulapathon:de quibus Plinius.xx. paton

¶Lorus & lorum:vt Corium & Corius dicetur:Apuleio lorus uer- Bulapatõ
berandȩ mulieri deſtinatur Corii bubuli Plauto in pænulo : a loro
lorarii in fabulis uel ſceniciſqꝫ uinciebant plectebãtqꝫ loris quos erãt
iuſſi:Veluti fere & qui Brutiani dicti a Brutiis propter defectionũ Brutii
omniũ primam ad pœnos bello punico ſecũdo ignominia notatis de quibus Feſtus .A.Gellius in .viiii. & alii:Eſt & lorum in libertinis vt bulla in pueris ingenuis:vt diximus ex Plinio : Macrobrius Saturnal. primo Ex quo conceſſum ut libertinorum quoqꝫ filii qui ex iuſta duntaxat matre familias nati fuiſſent togam pretextam & lorum in collo pro bullæ decore geſtarent : Nunc ipſi uidemus loros curtos collo paſſim ad ornatum geſtari.

¶Lyſimachia herba uulgo vt rentur aliqui Corneola/qua utuntur Cutri
infectores ad colorem viridem panis ſuperinducẽdũ / a lyſimacho

inuentore nomẽ retinet vt ſcribit Plinius.xxv.&.xxvi.Capillũ ingt
Hipicon Lyſimachia flauum facit denigrat hypicon.
MEdianum Vitruuius pro medio intelligi uult: q̃
medianas partes in domo vocat quæ a græcis
Meſa:& columnas medianas quæ ab angulari-
b us craſſioribus diſtinguerẽtur: eſt eidem & me
Interme- diana teſtudo/vnde mediani parietes interme-
dii dii domum diuidentes.
Menias ¶Meniana Romæ olim ĩ foro dicta vt.M.Var
ro tradit: ab eorum inuẽtore Menio qui primus
ultra columnas extẽdit tigna quo amplarentur
ſuperiora auctore Feſto:& iam diximus/a quo & colũna Menia ad
q̃ ſerui & fures alligabãtur. Pedian⁹.M.Cicero ĩ academicis & Pli.
¶Maltha dicitur a græcis inquit Feſtus pix cum cæra mixta At Pli
nio.xxxi.calcis recentis gleba ad maltham vino reſtinguitur: tundi
tur mox cum adipe ſuillo & ficu duplici liniamento/ hæc tenaciſſi-
ma duritiã gypſi lapidiſq; antecedit/ qđ malthabatur oleo ante p-
ficiebatur: noſtris cementariis clax eſt diluta in mortariis macerata
ad tectoria ad ſtructuras cum arena aptiſſima Et libro.ii.In Coma
gene refert ſtagnum eſſe emittentem limum Maltham quam uocãt
flagrantem:& ſolidis adherentem: Malthas Nonius ſcribit ueteres
Malthinus appellaſſe molles/quaſi malthacos: Vnde Maltinus Horatio: eſt &
græcis μαλαθοσ non Malacium pallium molle/& effeminatoꝝ
mollicinum Plautus in Bacchidibus Piſtoclerus pro galea ſcaphiũ
pro inſigni ſit corolla plectilis/pro haſta talus/pro lorica malacum
Malachen capiam pallium:& μαλάθια mollities languida inde & Malachen
genus maluæ ab emollienda aluo vt diximus a qua vt uolunt Molo
chinum ĩ ueſtibus a colore floris maluæ vt tradit Nonius quaſi ma
lachinum a quo molochinarii Plauto in aulularia.
Fabri li- ¶Materiarii Plauto fabri lignarii a materia quæ ligna ipſa ſignifi-
gneati cat fabricis apta: Plinio Vitruuio ĩnumeris vnde materiata domus
M.Cicero.iii.off. Fabricam materiarum inuenit Dædalus ceditur
autem matera commodiſſime a.xx.luna.in.xxx. Sed inter omnes
conuenit utiliſſime ſterni in coitu lunæ/prius tamen arbore circun
ciſa ad medullã & relicta ĩ id tempus vt omnis humor ſtãti defluat
¶Maſtix flagellum vnde maſtigiæ uerberones Bucedæ/flagrio-
nes ulmitribe ſcapulares ſerui in comediis Moromaſtix fatuoꝝ fla-
Maſtigo- gellũ: Maſtigophoros flagellifer: quo/nomine Sophoclis aiax co-
phoros mœdia/in qua inducitur flagellis boues cedens/dum credit mugi-
re Vlixem & agamẽnona ob furorẽ quo agitabatur: Et Diamaſtigo

ſis diſlagellatio/qualis ſpartæ ſiebat quotānis:auctore Plutarcho in Apophthegmatis/ad aram Dianæ pueri verbera patienter tolerabant etiam ad mortem vſq̧/hinc Vomonices dicti in ara contendē Vomonites βωμοσ ara νέικέω contendo νέικη contentio maſtiche vero Plinio Dioſcoridi & aliis:lachryma & gutta ſudans e lentiſco arbore gūmi modo vnde maſtichinus/ea eiicit reſoluit & intendit. Vomonices maſtiche

❡Mucidus qui mucorem cōtraxit:vnde mucida panis fruſta Iuuenali/nam muccoſus a mucco.

❡Monoxylū ex unico & ſolido ligno excauato nauigiolum alueūq̧ dicemus/ Plinius.xvi.Germaniæ inquit predones ſingulis arboribus cauatis nauigāt:quarum quædam &.xxx.homines ferunt. Germanię Predones

❡Myxæ inter prunorū genera quæ e ſyria nunc cœpere inquit Plinius.xv.Romæ naſci:inſitæ ſorbis:primo quidem ſimiles niſi minores eſſent:ex qbus in ægypto & vina faciunt:Myxa humor fluens e naribus vt muccus & mala pituita naſi.Hippocrates myxam dicebat quam attici vt tradit Pollux Coryzam:myxon græcis dicitur q̄ noſtris muccoſus. Coriza

❡Melliturgos Varro in re ruſtica mellarios interpretatē q̄ exercent mellaria curā apium habentes Neoptolomi liber inſcriptus melliturgia/meliſſonas græci mellaria & apiaria noſtri appellāt/nam meliſſa apis græce dicta a nomine nymphæ quæ in peloponeſſo forte nacta fauum guſtauit:& ſuauitatem admirata aliis vt ederent porrexit oſtēditq̧ quo pacto in poculis aquam melle diluerēt: quæ mulſa appellata alſioſis cū fiet & micro pſychis de mulſo vino iā diximus/ Sed vide an Ioleb quod vocant medici mulſum recte appellari poſſit quando ex melle harundinis & aqua roſacea decoquatur. mellarii melliſſa Iolebet

❡Monoceros equino corpore animal eſt capite cerui horrēdo mugitu:vnico cornu frontem armatus:vnde a noſtris vnicornis eſt appellatus:hunc ferunt amore virginum & odore capi. Vnicornis

❡Melis animal infeſtum alueariis unde nomen(ut uolunt)quoniā mel appetit: Taxum(vt audio)uernaculi uocant; Plinius.viii.alia Taxus aīal ſolertia in metu melibus:ſufflata acutæ diſtinctæ ictus hominum & morſus canum arcent:Ab hoc melium ſunt qui velint dictum collare canum:quod ex eius pelle fieret.M.Varro rei ruſti.ſecundo de canibus Ne vulnerentur a beſtiis imponuntur his collaria quæ vocantur melium:id eſt cingulum circa collum ex corio firmo cū clauis capitatis:At Feſtus millus inquit collare canū venaticorum factum ex corio confixumq̧ clauis ferreis eminētibus aduerſus impetum luporum Scipio Aemilianus ad populum; Vobis reiq̧ publicæ auxilio eritis quaſi millus cani. melium millus

℄Mimi imitatores a quibus Pãtomimi & Archimimus. Suetonio/ dicuntur & poemata laſciuia/vnde mimographi qualis laberius & mimiiambi a genere carminis/Plinius Cecilius epiſtolarum.vi. Scripſit mimiiambos tenuiter inquit argute/venuſte atq; in hoc genere eloquentiſſime/Mimũ & planipedem Diomedes eundem eſſe voluit: Planipes a plano id eſt nudo pedo Feſto mimorum autem græcis plurimæ ſunt ſpecies Hilarodos q & ſimodos ab auctore Simo: laſciui delicati & carminis cantor magodos a quo parum differt lyſiodos/Sotadicus qui & Ionicus & Cynædologus appellatur: eſt & Dicelista: ſunt & Ithyphalli ebriorum ſpecie redimiti manuleatiq;. Pãtomimi apud priſcos ſaltatoreſq; Cinedi appellati de quo Noni⁹. Plautus ĩ milite Tũ ad ſaltãdũ nõ Cinædus magis vſq̃ ſaltat q̃ ego.

Planipes

℄Muſtacea muſtaceiq; a muſto libi genus in nuptiis maxime apponi ſolitum Iuuenali Catoni Athengo/Palladio & aliis/muſtum vinũ nouum ſciunt omnes hinc muſteus recens nouus / & dulcis quoq; appellatur: Cecilio muſteus liber/Martiali muſteus petaſo Columellæ muſteus fructus.

muſtum

℄Miſogyneia odium in mulieres Ciceroni Tuſc. queſt.iiii. μῖσος odiũ: miſanthropos oſor hominum qualis Timon qui in hoſpitalis dictus eſt ab athenienſibus/non autem philoſophus ille amarulentus & mordaciſſimus Sillographus/Silli enim dicacitates & ſales dicti de quo Gellius: miſagathus oſor bonorum miſodemus oſor plebis minime popularis miſotheeni oſores artium / philotheeni vero dilectores: & Gynæcophili mulieroſi.

miſantopos

miſagatos

℄Melinum a melo inſula pro candido accipitur Plinius.xxxv. de coloribus natiuis & factitiis Naſcuntur inquit Sinopis Rubrica: parethonium/melinum/eretria auripigmentum cæteri finguntur melinum candidum eſt optimum in melo inſula: in ſamo quoq; naſcitur ſed eo pectores non vtuntur propter pinguedinem, in medicina eundem uſum habet/quem Eretria creta/pilos ditrahit & mitigat/Plautina ſcapha ancilla in moſtellaria philematio mulieri non iſtam ætatẽ inquit oportet pigmentũ vllũ attingere: neq; ceruſſam neq; melinum/neq; aliã vllam officiam: Vitruuius libro.vii.in mentione colorũ parethonium ex ipſis locis vnde foditur nomen habet (hoc ipſum & candidum eſt) eadem ratione melinũ/quod eius vis metalli inſulæ Cycladi melo dicitur eſſe: At in floribus melinus color luteum ſignificare videtur ex plinio & Dioſcoride.

Sinopis

Parethonium

℄Murenulæ Diuo Hieronymo ad marcellã ſunt ornamenta & catenulæ ex auro vt plurimum contextæ quodã ordine flexuoſo/fere vt torques: inter monilia vnde canticorum primo murenulas aureas

Torques

faciemus tibi vermiculatas argento monilia ipſa fiunt nunc e ſucci no nũc e margaritis modo e Corallis e gẽmiſq; ſed hæc rariora.

¶ Mitellæ a mitra fœminea ſunt ornamenta caput tegentia cum ri dimiculis: vnde in Idilio Maronis Copa Syrica caput graia redimi ta mitella: & in Aeneid. Habent redimicula mitræ: Apuleius mitel laq; textili contecto capite Amitra pendebat buccarum tegmen: vt nunc a mitellis fœmineis in gallia: Seruius mitram & calanticam de qua in ſuperioribus/eandem putauit. At mitra ſol perſis nomi natur/auctor Strabo. Inde mutriaca Lampridio in vita cõmodi An tonini ſacra Oliſiridis qui ſol eſt Macrobio & aliis/ac mitrax gemma multicolor contra ſolem varie refulgens Plinio. xxxvii. mitra Calantina

¶ Mundus muliebris ornatus: eo continentur quæcunq; ad orna tum mulieris pertinent: veſtes / anuli/gemmæ/ſpecula/dentifricia/ vnguenta & alia. Vlpiano autem mundus muliebris eſt quo mun dior fit mulier. Eſt & mũdus nuptialis ornatus nouæ maritæ: vt Ce libaris haſta/flamineum luteum/corolla/tunica recta/toga pura/fla mineum ciniugulũ zonaue / & anulus ferreus ſine gẽma qualẽ Pro metheo primum dederũt poetæ quo mũdo ornata noua nupta/ca pitiſq; iam auſpiciis/ac ſacris Iunoni iugæ vnxiæ cinxiæq; peractis & porco vetere æthruſcorum ritu nõ ſine auſpice ab vtriſq; imolato/e gremio noſtris aut ſi ea non erat proximæ neceſſitudinis rapi ſimu labatur: cum ad uirum erat itura: aderant preſto tres puelli patri mes & matrimes: vnus qui facem præferret ex ſpina alba quia no ctu nubebãt: duo qui nubentem tenerẽt. Farreum præferrebãt: Cu meramq; opertam in qua eſſent ſponſæ vtenſilia. Sed & colũ quoq; lana comptam & fuſum cum ſtamine. Pronubæ monogamæ comi tes dabantur: Iugum in vico iugario conſtitutum ambo ſubibant. Ipſa noui mariti domum ingreſſura poſtes lanis tangebat & adipe ſuillo lupinoue iniungebat: & ſtatim ſublatam intro ferebant ne li men attingeret iubentes illam dicere / vbi tu Caius: ego caia: atq; aquis inſpergebant: qui tum aderant vtriuſq; amici facem qua pre lucente deducta fuerat dirripiebant: ne aut vxor ſub lecto viri clam nocte ponere: aut comburendam uir in ſepulchro curargi: quo vtroq; mors propinqua alterius captari putabatur. Faces quinq; Cæriorum nomine accendebantur: noua nupta aquam & ignem tangebat / Tallaſſii nomen (vt apud græcos Hymenei) frequen tauerunt epulæ nuptiales diſponebantur conuiuio magis iucun do q̃ profuſſo: Bulbos ſponſis cum nucleis pineis aut erucæ ſucco & Pipere ad vſum veneris apponebant: muſtacea paſſim infere bantur: odoribus adolebantur oĩa: omnia floribus ſiondibus peri Dẽtifricia Celibaris haſta Camera mos nubẽtium Nuptiarũ ritus

ſtromatis renidebant: ad citharam feſceninos verſus/laſciuiora & dulcia concinebāt. Choreæ ſaltationes ducebātur. In thalamo de-center ornato ingreſſis nouis maritis nuces iuglandes ſpargebātur: ipſi vero in lecto geniali illo ſplendide munditerꝗ ſtrato prima illa nocte in tenebris Veneria lucta exercebātur nō ſine titillātibus mor ſiunculis: & occurſantis linguæ illiſu nectareo: aliis autem cum lube bat noctibus ad cubicularem lucernam illam cōſciam Plutarchus/ Feſtus. M. Varro/Plinius & alii. Eſt tamen vxor ad laſciuiorem volu ptatem nō habēda: hinc Aelius Verus vxori conquerenti de extra-neis voluptatibus dixiſſe fertur: Patere me per alias exercere cupi-ditates meas. Vxor enim dignitatis nomen eſt nō voluptatis: etiam ſi Martialis tetricam vxorem moneat hoc verſiculo: Lucretia toto/ Sis licet vſꝗ die Thayda nocte volo.

Multicia veſtes ſubtiliſſimæ corpus inumbrantes potiuſꝗ tegen

Ralla tes: vt Ralla fere veſtis a raritate & phanotis trāſluces de qbus ſaty rographus poeta nō ſemel: legimus & in vita Cæſaris Valeriani ſcri pſiſſe eum pfecto ærarii daret Aureliano cōſuli deſignato Tunicas multicias viriles decem: Lineas ægyptias .xx. Mantelia cypria paria duo: Tapetia afra. decem ſtracula maura decem & alia.

Monocores veſtes apud vopiſcū in aureliano Cæſ. dicenť ſemel tinctæ ſaturatæꝗ purpura/quaſi ἀπαξ βαφαὶ nō dibaphæ: vbi tamē Hermolaus monochroas legebat vt Dichroas & Trichroas & Pen tachroas ab vno duobus tribus & qnꝗ coloribus: eſt & ἰδιόχροον

Paragau-dæ ueſtes ſui coloris ipſius vopiſci verba ſunt Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit: cum ante nō niſi rectii purpureis accepiſſent & qui-dem aliis monocores aliis dicores/tricores aliis & vſꝗ ad pentaco-res: quales hodie lineæ ſunt εὐχροοῦσ boni coloris.

Mantelis penulæ genus vt volebat Hermolaus quem græci mā-dyam quoꝗ vocant: & eo veluti ſe lorica muniunt/ſuidas/μάνδυας εἶδος ἱματίου ἀπὸ ζωννύμενον χωριστόν vt veſtis ſit ſpecies quæ & Lo ricum Plinius. vii. Mantelis meminit/etiam ſi ſcriptum eſt balteli-

Mantilia bus. Plautus in captiuis mātellum uocat & pro velamento tegmen to operimentoꝗ poſuit. Nec ſubdolis mendaciis mihi vſꝗ mante-lum eſt meis: Nec Sycophantiis: nec fucis vllum mātelum obuiam eſt. Mantelia & mantilia inter mappas habentur/a manibus tergen

Caromau ton dis/vt iam dictum eſt: vnde græcis χειρομάκτρον mantile: nam mani bus aquam dabāt veteres conuiuis diſcūbituris vt apud Vergilium Aeneid. & Plautū in perſa & a cœna quoꝗ manus lauabātur: Spar-tianus in heliogabalo illudēte paraſitis Cum tātum biberēt per ſin-gula fercula & manus quaſi comediſſent lauarent.

¶ Macrocheræ tunicæ a lõgis manicis q̃ manuleatæ Plautinus Pſeudolus manuleatã habere tunicã decet/dicẽtur & Cheridotæ.

¶ Metopoſcopi appellãtur qui ex oris frontiſq; liniamẽtis obſeruatis/mores hoĩum & quæ illis euẽtura ſunt prædicere ſolent. Plinius xxxv. quẽdam ex facie hoĩum addiuinantem: quos metopoſcopos vocãt μετωμόν frons αροϖοά ſpeculator obſeruator: vnde Epiſcopi iurecõſultis qui præſunt panis & cæteris venalibus rebus quæ ciuitatum populis quotidianum victum vſui iungunt. Epiſcopi

¶ Mania furor & inſania vñ medicis maniaci: maior eſt tñ (vt dicitur) furor q̃ inſania. maniam eadem fere & melãcholiam ſunt q velint: de quibus noĩbus. M. Cicero in Tuſcu. queſt. Feculẽtia autem ſanguinis vt ſcribit Galenus/lienem nutrit ex cuius quiſquiliis indigeſtis & eiectis redũdat humor alius qui melãcholia appellatur ingenioſos faciens auctore Cicerone & Ariſt. quales (vt ferũt) Empedocles/Socrates/Plato/& quicũq; in poeſi/in adminiſtrãda reip. in exercendis artibus claruerũt: de illa Gellius. xvii. nõ paruis nec abiectis inquit ingeniis accidit. Sed affectio fere eſt heroica: mania dæ Lares monum mater quos lares antiqui dixerũt Macrobius auctor. At Fe mania ſtus ſunt inquit qui Maniam laruarum matrem auiamue putãt: ma Laruæ nias autem quas nutrices minitantur pueris paruulis eſſe laruas: id eſt manes: quos deos deaſq; putabant quoſq; ab inferis ad ſuperos emanare crediderunt. Fuere & maniæ turpes perſonæ deformeſq; figuræ: quas alii maniolas vocant.

¶ Morphea ægritudo nõ ſine tumore colorem mutãs: Morpheus morpheuſ vnus e ſomni filiis a forma/quã in ſomniis exprimit noĩatus/artifex & ſimulator figuræ: vt inqt Ouid. Exprimit inceſſus vultũq; ſonũq; loquendi & ueſtes: μορφὴ forma: μορφοσισ formatio. morphe

¶ Myopiæ mur̃ vt diximus cauernulæ: ſtercus muſcerdę Feſto/ut ſucerdæ ſuum. Plinius. xxxix. Murinum fimum quod Varro muſcer Sucerdæ das appellat alopetias replet: myſotis herba muris auricula.

¶ Mydriaſim in oculis dicũt cum pupula quidem ipſa colorem nõ mutat: ſed effunditur & dilatatur interim vt uiſum oẽm adimat interim ut partem: res uero ipſæ minores q̃ ſint appareãt. Econtrario in phthiſi maiores: nam & pupula cõtrahitur corrugaturq;: habetur & Phthiſis oculorum imbecillitas qua ĩterdiu quidem vident: per noctes nihil ut tradit Celſus. Sunt & ĩter oculoꝝ uitia quæ a medicis Sycomata appellanẽ: eſt in eis paralyſis quæ reſolutio alterum modo: ĩterdum Paralyſis utrũq; occupãs ex morbo comitiali/ex ictu/ex diſtẽtione neruoꝝ: ut intẽdi nõ poſſint: nec oĩo cõſiſtant ſed huc & illuc ſine ratione moueantur ideoq; rerum proſpectum non præſtent.

Nigritiæ ¶ Melaniæ a medicis uocantur quas noſtri nigritias dicunt Plinius xxiiii. de platano / Melanias quoq ueteres addito melle emendat:
meſas quo loco meládrias expunxit Hermolaus μελασ niger μελανια nigrities nigredoue /unde Melanchleni ab atra ueſte/Melancholia/ Melancoriphus Melanthion nigella quæ Git & eádem & a nigro ſemine Melaſpermon uocant.

¶ Mentagra lichen: Plinius. xxvi. Grauiſſimum ex his morbum li-
Liches chenas appellauere græco nomine: latine quoniam a mento fere oriebatur ioculari primum laſciuia (vt eſt procax natura multorq in alienis miſeriis) mox & uſurpato uocabulo Métagram occupátem multis & intuitus totoſq utiq uultus / oculis tantum immunibus: deſcendétem uero & in colla pectuſq ac manus fœdo cutis furfure: non fuerat hæc lues apud maiores patreſq noſtros: & primum Tiberii Claudii Cæſ. principatu medio / irrepſit in Italia: quodam Perſino equite Ro. quæſtorio ſcriba cum in Aſia apparuiſſet inde contagionem eius importante.

¶ Malatia ſtomachi debilitas molities: & in grauidis præcipue Plinius. xxiii. Horum ſemen edendum precipiunt in malatia pregnantibus/ſed & tranquilitatem in mari malatiam uocant: quæ Pellacia
Pellacia Lucretio ſubdola cum ridet placidi pellacia ponti: a pellicédo ideſt
Pellax inuitando trahendoq: vt Maroni pellax Vlyxes.
myla ¶ Mola quæ a græcis Myla / durities fœminis in uentre tumorem inducens Plinius. vii. Inde unius utero quas appellauerunt molas: Ea eſt caro informis inanima/ferri ictum & aciem reſpuens mouetur: ſiſtitq menſes: & vt partus alias lœtalis/alias vna ſeneſcens/aliquádo aluo citatior excidens: Ariſtoteles ét ſi græce. iiii. de generatione accidit mulieribus vt cũ cócubuerint & ſe cócepiſſe putét tumoré præ ſe ferent uentre pariant carné quá molam uocant: Item cũ ex humore crudo conceptus ſtetit tunc mola gignitur: idq in
molucrũ mulierib⁹ merito aut ſolis aut maxime: Feſto Molucrũ tumor eſt uẽtris qui ét uirginibus incidere ſolet. Afranius uirgini tã creſcit uterus quã grauidæ mulieri molucrum uocatur inquit tráſitus ſine doloribus: Sed & molucrũ dicit quo molæ uertunt: harum aliæ aquatiæ: aliæ manuariæ iumentariæq ſunt Póponio libro. xxxiii. digeſt. & Paulo meta iferior catillus ſupior appellat titulo de fũ. iſtructo.

¶ Myrmiciæ uerrucę ſunt Cor. Celſo libro. v. Lupini magnitudine quæ miſſis altius radicibus formicæ modo non ſine dolore pun-
myrmix guntur: Vnde nomen: Myrmix formica hinc a latinis forſitan For-
Formicationes micationes Informicationeſue ſunt: Et Myrmecias gemma Plinio xxxvii. nigra eminentias habens uerrucis ſimiles.

℄Morticini claui vt & alii in pedibus naſcuntur ſic dicti ꝙ his caro fere morticina mortualiſue Plinius .xxii. de Laſere Claues inquit pedum qui uulgo morticini appellantur mixto nitro.

℄Meliceria meliceriſꝗ Tuberculum & abſceſſus eſt vt ait Pollux mellis craſſitudine in cubitis & genibus aliiſꝗ ĩterdum partibus ac in ore ipſo / Nam genus illud meliceriæ quod furũculo ſimile raro naſci Cor. Celſus libro qnto ſcribit niſi in ſcapulis Cerion fauuſꝗ di Cerion
citur proprie de quo ſupra: meliceria autẽ fit ipſi Celſo alterum genus minus ſuper carnem eminens / aurum lutum ſubuiride / ſubpallidum magis exulceratum / Si quidem ad ſingulorum pilorum radides foramina ſunt p quę fertur humor glutinoſus ſubpallidus craſſitudinem mellis aut viſci referens ĩterdum olei: Si incidiẽ uiridis intra caro apparet: dolor & inflãmatio ingens adeo vt acutam interdum febrem ſuſcitet / utcũꝗ meliceriæ nomine utrũꝗ genus Celſo comprehenditur: cui libro .vii. & meliceris in capite habetur ſic dicta quoniam in ea humor liquidior melli ſimilis includitur / nec preſſum renititur ſed circũfluit / vt id quod Gangilion ſiue Ganglion uocant in eadem parte vt diximus. Gangiliõ

℄Melas vitiliginis ſpecies: & eius quidem quæ Alphos uocatur Alphos
& modo nigra modo candida eſt vt iam dictum ex Celſo / Plinius. xxi. de narciſſo: Nigras inquit uitiligines emaculat.

℄Marcor inexpugnabile quoddã ſomni deſiderium: cuius ſunt caros q ſopor Plinio nõ ſine grauitate capitis / Lethargus a frigida ma Letargus
teria ſõnifica ut diximus: Nothrotes torpa & fere ueternus νοθροσ Nothro
ſegnis: moroſes uero & memoriam tollit: & rationis uſum ĩtercipit: tes
quam ſubetiam medici recentiores ut opinor appellant. Subetia

℄Manubias pecuniam e uendita præda uocant: quo nomine corpora rerum bello captarum continentur: de his Cicero Aſconius: A. Gellius & alii: manubiæ quoꝗ iactus fulminum dicuntur Sene Ictus ful
cæ Porphirioni cæteris primæ manubiæ fulmen pacatum dici au minum
dio quod monet Iouis emiſſum conſilio.

℄Matrocola maiores & longiores chartæ a lõgitudine nomine impoſito: quas noſtri (ut reor) Regias uocant. Nã & Catullus regiam Protocola
chartam dixit: ab eodem fonte videntur & quæ Protocola Notarii & formolarii appellant μακρὸσ longus. Inde macronthicus longus murus / Macrobius / innumera.

℄Muſtricola eſt machinula ex regulis in qua calceus nouus ſuitur muſtri
auctore Feſto. Affranius: muſtricolam in dentes ĩpingam tibi. cola

℄Maphur Feſto appellatur loro circũuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum quod circũagunt fabri materiarii: ſiue po

Tornarii tius Tornarii in operibus tornandis: Tornum ipſum Theodorus Samius inuenit.

℄Marræ ferrea ruſticorum & olitorum inſtrumenta: Columella Cõtundat marra/vel fracti dente ligonis.

℄Mattiacæ pilæ ſaponis dicuntur Epigrãmatorio poetæ a mattiaco germaniæ de quo Ptolomæus. Et plini. xxxi. Sunt inquit & mattiaci in germania fontes calidi trans Rhenum/Et de ſapone. xxviii

Sapo' galloꝝ īuentum Strumis prodeſt & ſapo gallorũ hoc inuentum rutilandis capillis & ſeuo & cinere: apud germanos maiore in vſu viris q̃ fœminis: nr̃os lixiuio calce oliuo ſale & tartaro cruſta e doliis vinariis cũ deeſt Catinia ſaponem durare vidimus.

℄Magnes lapis appellatus ab inuentore vt auctor eſt Nicander: in Ida repertus/nam & paſſim inuenitur vt in hiſpania quoq; fertur autem cum inueniſſe clauis crepidarũ & baculi cuſpide cum armenta paſceret. Trahitur ab eo ferrum cuius duritia nihil pertinacius: Sideritis etiam dictus non aliam ob cauſam: quidam Heraclion ap

Struthio pellant Plinius. xxxvi. σίδηροσ ferrum: Vnde ſtruthio auis/ferrum deuorans & concoquens σιδηροβζωσ dicetur.

℄Mediaſtynus inter alia ſignificata mediæ vrbis incolam notat: ἄστυ vrbs. Vnde cum. y. ſcribitur in alio ſignificatu meminit/ Vlpianus titulo nau. caup. ſtab. libro. iiii. digeſt. Caupones inquit & ſtabularios æque eos accipiemus qui cauponam & ſtabulum exercent inſtitoreſue eorum cæterum ſi quis opera mediaſtini fungitur: non continebitur vt Atriarii & Focarii.

℄Meſenterium in mediis inteſtinis miro quodam naturæ artificio colocatum/a poſitu nomen ſortitur: multis venulis circunſeptum eſt vnde alimenta cordi Iecori pulmoni & aliis miniſtrant: ἔντερον

Inteſtinũ inteſtinum: Vnde Enterocelæ.

℄Meſaulæ loca inter duas aulas media: Vnde nomen apud græcos (noſtri Andronas vocant) nam hinc periſtylia illinc Hoſpitalia habebãt ad recipiendos hoſpites: quibus græci cum primis humaniter acceptis inſtruebãt cubicula Triclinia &, cũ penu cellas ac primo die ad cœnã iuitabãt: poſtero mittebãt pullos oua olera poma

Xenia reliquaſq; res agreſtes/quæ Xenia vocarũt: habebãt ſecretã ĩ his hoſpitalibus libertatem vt oſtendit Apuleius & refert Vitruuius: Græci vero Andronas vocant Oecos vbi conuiuia virilia ſolent eſſe/q; eo mulieres non accedant: qui oeci ad meridiem ſpectabant tam ampla magnitudine vti facile in eis/ Tricliniis quatuor ſtratis miniſtrationum ludorumq; operis locus poſſet eſſe ſpatioſus fiebant & alii oeci ad ſeptentrionem vt Exedræ/viridia verſus/& alii

quoq; conſtituebantur in quibus matres familias cum lanificiis habebant ſeſſionem.

ℭMerones Vitruuio molles quædam pilarum fere ſpecie ad fiſtucato ſpiſſandum/ad calcandum idoneæ dici videntur. Is de portubus & ſtructuris in aqua faciendis libro. v. Arcæ inquit duplices relatis tabulis & catenis colligatæ in eo loco qui finitus erit conſtituātur: & inter deſtinatas creta meronibus ex vlua paluſtri factis calcetur: niſi quis legere mauelit Peronibus vlua paluſtri fartis: vt in Plinio. xxxvi. Peronibus harena plenis: etiam ſi non ſit idem peronum & hic & illic vſus/ſit hæc autem anſa eruditis ad penſitandum. Pero calciamenti genus Iuuenali Vergilio & aliis. Arcæ Vitruuii locus Pero

ℭMuſcarii claui capitati/capite effigiem muſcariorum & vmbellarum imitante in quibus pendent ſemina quarundam herbarum vt Marathri/Aniſi/Aneti/Siſeris & Fœniculi marini quā Bacceam noſtri vocant olitores vrinæ locis mire conferentem. Vitruuius ſeptimo de craticiorum parietum tectoriis. Cum paries inquit totus luto inquinatus fuerit: tunc in eo opere cannæ clauis muſcariis perpetuæ figantur.

ℭMateola Plinio decĩo ſeptĩo & Catoni in re ruſtica genus eſt marculi. Si parum deſcendat marculo/inqt ille/aut mateola adigito/caueto q; ne librū ſcindas. Eſt & malleus atq; inde malleolus/quo noīe capitatus etiā vtrinq; e duro ſurculus in vite/ſeri idoneus: nō ꝑque tamen ut viuiradix quam græci Moſcheuma dicunt ſignificat: nam ſurculi qui ſagittæ ex eadem uocātur caput non habent ſed intorti panguntur: ut duo oculi extra terram emineāt: hi in arborum ſurculis proprie nominātur unde germināt atq; inde Inoculator & inoculatio inſitionis genus: de qua apud rei ruſt. ſcriptores. Moſcheuma

ℭMonobibli græcis ſingulares libri quales habentur Martiani iureconſulti: & Pauli ſunt monobibli regularum.

ℭMactra arca in qua panis fit ſeruaturq;. A. Gel. xii. Accomoda tu mactrā uel ſi lubet arcam panariam ναρδοπτοσ etiam græcis.

ℭMonocromaton picturæ genus & ſingulis pigmentis & coloribus Picturam Aegyptii a ſe inuentam contendunt. In Græcia alii apud Sicyonem alii a Corinthiis repertam omnes ab umbra hominis lineis circūducta vnde Sciographia atq; ita primam non aliam fuiſſe/ſecundam ſingulis coloribus & monochromaton appellatā vt refert Plinius. xxxv. Inuentam linearem dicunt a Philocle ægyptio vel Cleante corinthio: vtcūq; illiacis temporibus non fuiſſe picturam: in ea colores pigmentorum recepti quæ in auri & argenti metallis naſcuntur de quibus idem Plinius. Nochromaton

Sal factitium

Ex capari muriæ

Napellũ

Aconæ

Interpolium

¶Muriam noſtri Parmenſes aquam e ſalſis ſuis puteis hauſtam vocant quæ in grandibus patinis ſubdito igne fornacum modo excocta dureſcit in ſalem: Plinius.xxxi.de ſalis factitii generibus Galliæ inquit Germaniaq; ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt: Hiſpaniæ quadam ſui parte puteis hauriunt Muriam appellantes: nec fieri ſalem niſi admixtis dulcibus aquis & ſcribit in.ii. De muria ſalſamentorum diximus: a qua muriatica in Plautina Poenulo/meminit & Martialis/Perſius/Columella/Et Plinius quoq; eo ipſo libro xxxi. Quin & e muria ſalſamentorum recoquitur: iterumq; conſumpto liquore ad naturam ſuam redit: Murina caparis cum aceteo ſorbere lienoſis commodum eſt vt ſcribit Celſus: Lacertos quoq; cum muria ſua penu ligata contineri nec labro negauit vt Vlpia.inquit libro.xxxiii.digeſt.muraram vero potionem murinam & murinum vinum vnguentis conditum appellamus απο τοῦ μόρον tranſeunte: vt ſæpe y/in u/noſtrum: Non diſſimile eſt quod Hippocratium Galli nuper Italiæ monſtrauere immixtis aromatibus.

¶Myoctonos muria interfector vt diximus vnde Plinius.xxvii.de aconito Nec defuere qui Myoctonon appellare mallent quoniam procul e longinquo odore mures necat. Aconitum autem nũc maternus ſermo & medici Napellum vocant uenenorum omniũ ociſſimum: Folia habet Cyclamini aut Cucumeris non plura quatuor a radice leniter hirſuta: radicem paruam Gammaro marino ſimilem paulum incuruatam ſcorpionum modo/vnde quidam Gammaron & Scorpion appellauere alii Pardalianchen a pantheris quas eo necant: Naſcitur in nudis cautibus quas Aconas vocãt: & inde nomẽ niſi potius qa eam vim habet in morte/quã Cotes ad ferri aciem deterendã. Hãc vim prima Hecate Cochica ĩter uenãdum depræhẽdiſſe d f/nam cũ abſq; pnitie prius ea herba eſui eſſet Cerberi ad ſuperos tracti(vt volũt)ſpuma contacta veneni noxã contraxit.

¶Mangones inſtitores eos vocant qui exornant interpollantq; res quo vendibiliores ſint: ars ipſa mangonium quandoq; Plinio & mãgones vini iſta inquit in apothecis excogitauere/Iidem fere interpollatores rerum nouatores/interpollatio nouatio/& eidem Plinio interpollium: & mancipia interpollata iureconſultus fuco & lenocinio quaſi nouata. Et Africanus de verbo.ſigni.lib.l.ff. Mercis appellatione homines non contineri mella ait & ob eam rem/mangones non mercatores ſed venaliciarios appellari & recte: hinc Vlpianus.xxi.libro.ff.titulo de edilitio edict. Quia igitur venalitiarii inquit ſciunt facile decurri ad nouitiorum emptionem Iccirco interpollant veteratores/& pro nouitiis vendunt. Et ueſtimenta inter

pollata pro nouis empta ſegimus libro.xviii.ex labionis ſententia: titulo de contrahen.emp. Nonius marcellus tractum videri vult ab arte fullonia quæ poliendo diligenter vetera queq; quaſi in nouā ſpeciē murat Plautinus ſoſia in Amphit.illic me homo interpolabit oſq; meum finget denuo. Et in moſtellaria interpoles mulieres vocat mulier inquit recte olet vbi nihil olet/nā iſtæ veteres quæ ſe vnguentis vnctitant interpoles: Vetulæ:edentulæ/quæ uitia corporis fuco occultant: Vbi ſe ſe ſudor cum vnguentis conſociauit.illico Itidem olent:quaſi cū vna multa iura confundit coquus:Quid oleas neſcias niſi ad vnum male olere intelligas: in Moſtellaria ancilla Scapha Philematio petenti purpuriſſum Noua inquit pictura interpollare uis opus lepidiſſimum.

¶Mortaria ad vſus plurimos nota ſunt: ſignificant & lacunas ſiue conceptacula etiam vernaculo ſermone in quibus calx intritaue macerata ſubigitur & ſeruatur/Plinius.xxxvi.Arenatum quod tectoriis inducturi ſunt prius in mortario ligneis nuctibus ſubigunt.

¶Magire lāces coquinariæ vnde nomen Plinius.xxxiii. Tympana ſe iuuene appellata clemateras & lances quas antiqui magiras vbi Hermolaus magidas legebat q; de magide menſa / vel inſtrumenti coquinarii genere mentionem habeat Pollux Eſt & panis ſiue offæ genus quod magida vocant græci. Tympana vero a forma vna facie plana altera rotunda. Plinii loc⁹

¶Muſeaca quæ vulgo opera dicimus) Muſiua Diuus Auguſtinus & Spartianus: Vnde Muſiuarii opifices: alii Muſea: Plinius.xxxvi. Non pretermittenda eſt & pumicum natura. Si quidem ita appellā tur quidam lapides eroſi amne: In ædificiis muſea uocant dependentia ad imaginem ſpecus arte reddendam / quo loco / ſaxa eroſa annis Hermolaus caſtigabat: Muſeum dicatum muſis: Amuſos inelegans/a muſis alienus/Amuſoteros inelegantior: & locum in quo muſis vacamus animūq; diſciplinis honeſtamus: Gecilius primo epiſt. Verum ſecretumq; muſeon Plinius.xvi.nat.hiſt. Stagiris in muſeo populo alba:&.xxxvii.de gemmis in triumpho Pompei muſeum ex margaritis in cuius faſtigio horologium erat: Spartianus in Hadriano apud Alexandriam inquit in muſeo multas queſtiones profeſſoribus propoſuit & propoſitas ipſe diſſoluit. muſeum Stagiris

¶Myactonos muſcarū necator muſcicida/qualis Cētorius & olim Domitianus princeps quem ferunt iter initia principatus quotidie ſecretū ſibi horarū ſumere ſolitū/necq̄cq̄ āplius q̄ muſcas captare ac ſtilo præacuto conficere / ut cuidam interroganti eſſet ne quis muſca

Mya muſa intus cum Cæſare/nõ abſurde reſponſum ſit/a Vibio Criſpo/ne muſca qdẽ:Myias græci muſcas vocát vñ Myodes deus / cui olympiæ ſacro certamine res diuina cum fieret ſtatim tauro imolato nubes muſcarum extra territorium illud euolabant. Et Myotis ueſtimenti in armenia genus a muſcis intextis.

¶Marga & margos græcis quidam terrę adeps ac veluti glãdia in corporibus:ibi denſante ſe pinguitudinis nucleo qua terra ipſa alitur vt ſcribit Plinius.xvii. Vnde capnu margos:omnis autem marga aratro iniicienda eſt. Mergæ vero meſſorii inſtrumẽti genus Plauto/a quo mergites faſciculi ſpicarum Vergilio & aliis.

Mergæ

¶Miliarium & miliare a mille paſſibus lapide diſtinctis vnde ad primum ſecũdum decimũ vigeſimũ lapidẽ dicimus:eſt & miliariũ uas & miliariæ porticus de quibus ſcripſimus:Põponius titulo de au.& arg.leg.lib.xxxiiii.digeſt. Si cacabos argẽteos habebat vel miliariũ argenteũ vel Sartaginẽ vel aliud vas ad coqndũ dubitari poterit an eſcario cõtineaẽ. Et hæc magis coquinatorii inſtrumẽti ſunt:nã miliarii apri a pondere nominati:vt miliariæ oliuæ a põdere olei quod ferant annuo prouentu vt tradit Pli.xvii. Sunt hæc notiſſima quidẽ ſed mediocriter doctis non vſq faſtidita.

Miliarium vas

Miliarii apri

¶Molibdena quæ Galena cõis vena plũbi & argenti:dicitur & molibdena herba plumbago latinis q̃ vulgo etiã naſcitur in aruis folio lapathi:craſſa radice hiſpida:hæc cõmanducata ſi oculis ſubinde religetur Plũbum quod eſt genus uitii teſte Plinio.xxv.ex oculis tollit de quo Serenus:Si vero horrendum ducunt glaucomata plumbũ. Eſt & plumbago(ut Sarcion quædã gemme caro in carchedoniis) uitium in ſmaragdis cum in ſole plumbei videntur/quo etiam lædũtur:ſed & ii ſeneſcunt uirore illo euanido.

Glaucomata

Sarcion

¶Mãna thuris mica concuſſu eliſa inquit Pli.xii.de q̃ Galenus Dioſcorides & alii:quod rotũditate guttæ pependit maſculum appellatur a ſpecie teſtiũ:Stillat & quod ſtagonia vocatur. απο τω σταζειν

Stagonia

¶Manna roris matutini mica dulcis Colore cãdido/concreta e cœlo manans in vſu medicinæ recepta. Ros Syriacus a Syria vbi præcipua bonitas appellabatur/nunc in prætio Italie calaber habetur.

Ros Syriacus

Mena Dea menſtruis fœminarum omnibus præſidens/& coli cœpta vt fluant ſuo tempore/ut contineantur immodica meminit huiuſce Diuus auguſtinus in diuina ciuitate μενη luna/vnde menſis/inde menſtrua quæ & menſes dicuntur Plinio & aliis/mena Menula piſcis notiſſimus:ſed hæc vt uereor vulgatoria ſciolis erunt vt inge Panagyris plautina Diuidie & Senio.

Mene

NEfrendes porci fere lactẽtes.M.Varro rei ruſt.
iii.amiſſo nomine lactentis dicuntur nefrendes
ab eo ꝗ nundum fabam frendere poſſint:id eſt
frangere/& iam dixerat cum porci depulſi ſunt a
mamma a quibuſdam Delici appellantur/neq̄ Delici
iam lactentes dicuntur:qui a partu decimo die
habentur puri & ab eo uocantur ab antiquis ſa- Sacres
cres ꝗ tum ad ſacrificia idonei primum habenť
Lacedęmonii porcellum lactentem atq̄ adhuc
ſubgrumum Orthragoriſcum uocant vt ſcribit Athenæus:memi- Orthrago
nit & Plinius trigeſimo ſecundo At Infrendes pueri ſine dentibus riſcus
ꝗ frendere non poſſunt/Infrendere in ira dentes cum fermitu pre-
mere/Maro dentibus infrenendas.
¶Naſiterna uas aquarium.M.Varroni in re ruſt.vt Aqualis ad fe-
rendam aquam uas idoneum:Pompeius Naſiternā inquit uaſis ge
nus aquarii anſati & patentis:Plautus in Sticho Equis hunc effert
naſiternam cum aqua &in milite:Ibi erat bilibris Aqualis hic ꝑpter
cados:iam in curculione & aqualem cum aqua properatim ocius:
mendatio etiamnum addentes iuriſiurandi religionem.
¶Nugiuendi nugas nugamenta uendentes:nugiuendos Plautus
in Aulul.dici uoluit eos qui aliquid mulieribus uendant:nam om-
nia quibus matronæ utuntur nugas uoluit appellari inquit Nonius Nugas
ſed mechanicos fere omnes nugiuendos recte dixeris:quādo illis
peculiare eſt non ſine nugis & mendaciis uendere/Nugones uani- Nugones
loquos & nulli rei bonę idoneos dicemus.
¶Nœgeum ueteres appellauerūt amicimen cādidū:Feſtus Nœ Amicimē
geū amiculi genus:Liui⁹ lachrymas de ore nęgeo deterſit.i.cādido
¶Nexilis ueſtis a nectendo:vt textilis a texendo:Lucretius Nexi-
lis ante fuit ueſtis q̄ textile tegmen.
¶Nebulæ oculorum cicatrices ſunt in ipſis oculis parte ſumma vt
ſcribit Paulus:Nebulones homines nihili/gerrones/frugiperdæ te Nebulōes
nebriones/nugones/a nebula aerii uaporis rari & humidi/Feſtus/
nebulo dictus eſt qui non pluris eſt q̄ nebula:aut qui non facile per
ſpiciſſi poſſit qualis ſit:neq̄/nugator.
¶Neuli a neuis tubercula ſiue maculæ natiuæ ſubnigræ ĩ facie prę
ſertim naſcuntur ſine dehoneſtamento:etiam ſi pili ſubereuerint:
modo non ſint multi:Horatius Egregiæ inſperſos rep̄hēdas corp̄e
neuos & Alceus poeta neuo in digito pueri (ut uolūt) delectabať:
ſunt iterdū gentilitii:vt gētilitiæ quædā familiaꝝ notæ ſe leucicoꝝ Gentilitiæ
Anchora:Pelopidaꝝ eboreus humerus Aenobarboꝝ ęnea barba.notæ

¶ Nomæ vlcera quæ erodunt:uorantq́ʒ corpus ſerpendo. Plinius xxvi. Ad nomas oris folium cum melle eſtur. xxviii. Nomas præſertim genitalium. xxx. de cochleis terrenis recentia vulnera conglutinant: & nomas ſiſtunt quæ non adhærent. Item. xx. Compeſcũt mala corporis quæ ſerpunt nomas vocant.

Oxianoſos

¶ Nephritis renũ morbus cũ dolore/oxianoſos id eſt acutus morbus creditus Hippocrati. In ſenibus qdẽ inſanabilis fere: inde Nephriticus q̃ eo vitio male torquetur medicus e pꝛitioribus q̃primum adhibẽdus eſt: vt aliis quoq́ʒ morbis oĩbus qui nõ facile recipiũt curationem: nã impiti vt ſunt multi ex infimis ĩfirmiora ſæpius reddere ſolent: ſed mos is eſt languẽtium ab omnibus iam diu receptus/ſũmos medicos niſi in ſumma deſperatione non vocare.

Neurici / Neurobatas / Neurobapha

¶ Neruici neruoꝝ dolore & vitiis laborãtes: q & neurici Vitru. viii. vitio aquaꝝ nerui inflatione ex lõgitudine cõtrahunt: & ita Neuricos aut podagricos efficiũt hoĩes. Neruis aũt frigida oĩa ĩfenſa ſũt Νεῦρον græcis neruus oſſium mẽbrorũq́ʒ vinculũ & firmamen: Vñ neurobatas e neruis funes chordaſue q̃ pambulãt vt Schœnobatas appellat Firmicus: & Gellio libro. xii. Neurobapha neruis mouentia: neruus vt catenæ ad malos puniẽdos vincula Feſto & Plauto in aſinaria. Vñ Cato dicebat Fures priuatoꝝ furtoꝝ in neruo atq́ʒ in cõpedibus ætatem agũt. Fures publici in auro atq́ʒ in purpura: Nerui funiculi arcuũ ad ſagittas mittẽdas. Iulius Capitolinus in Maximinis tanta fide aquilegienſes cõtra Maximinum pro ſenatu fuerunt: vt funes de capillis mulierum facerent/cum deeſſent nerui ad ſagittas emittendas: quod aliquãdo Romæ dicitur factum. Vnde in honorem matronaꝝ tẽplum Veneri caluæ Senatus dicauit.

Laruati / Ceriti

¶ Nympholepti græcis: Lymphati latinis furore pciti vt laruati & ceriti fere qñ qcũq́ʒ effigiem nymphæ viderint furẽdi finẽ nõ faciũt Vñ Vergi. Lymphata regina. Val. Flacco: Lymphauerat vrbẽ. Papinio Lymphãte deo quo fit vt dilutũ vinũ aqua mixtũ & iugulatũ vt ille dixit lymphatũ nõ appellauerim. Adiuamon qdem iter vina factitia nõ ſine aqua vocãt quaſi inualidũ & ſine viribus: dantq́ʒ ægris quibus vini noxam timẽt vt prodidit Plinius. xiiii.

Narce

¶ Narcotica medicamẽta ſtuporem & torporẽ inducẽtia aduerſus ſenſum doloris/& cruciatus ſectionum parata Narce ſtupor.

Comi / Hoſpitalia / Noſocomion

¶ Noſocomion languẽtium villam hoc eſt domicilium interpretatur Diuus Hieronymus: nam κώμη villa/in quo ęgrotantes publice curantur/vt Florentiæ/Mediolani/Senis/Romæ: & Hoſpitalia vocant: νόσος morbus: ægritudo Noſema: Noſematicus græce valitudinarius: ſunt qui Noſon pectem vocent: & inde Noſocomion

in quo peſte adfectis medella adhibetur.
¶ Neruiæ in muſicis inſtrumentis chordæ a neruis dictæ. Au. Ge-
lius. viii. Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ hiſt. primo
ſatis inquit compertum eſſe: ſatiſq; ſuper ea re cõſtare affirmat Ner
uias in fidibus brumali die alias digitis pelli/alias ſonare: νεῦρα græ- Neura
cis neruus: ideſt chorda arcus.
¶ Niptra lauacra νίπτω lauo. Titulus fuit comœdiæ Pacuuii de
qua Cicero queſt. Tuſc. ii. ſcripſit & Sophocles niptra de Vlyxe am
bo eodem fere argumento.
¶ Necyia magicum ſacrum in ſcrobe Homero. xi. Odiſſeæ. Hinc Necyia
Mar. Cicero Tuſcu. queſtio. prima: animos enim per ſeipſos viuen
tes non poterant mente complecti/formam aliquam figurãq; quę-
rebãt inde Homeri tota Necyia: inde ea quæ meus Appius Necro-
mantia faciebat: Necys mortuus: vnde Necyia & necyiomantia:
Necron cadauer: Mantiam diuinationem vocant: hinc necroman- Necron
tia quæ ſine cadauere fieri non poterat. Mantia
¶ Nucleũ in nucibus nõ eſt q neſciat. Dicit & in ferro/ex teſta quo-
q;. Vñ Pli. xxxiiii. in mentione ferri: Fornaciũ maxĩe differẽtia: in his
qdẽ nucleus ferri excoquit ad indurãdam aciem/aliquæ modo ſunt
ad dẽſandas incudes/malleorũq; roſtra: ſũma aũt differẽtia in aqua
eſt: cui ſubinde candẽs ĩmergit hinc ego facile crediderim ferri nu-
cleum ad acie indurandã Acialium in Italia appellatũ. Et. xxxvi. de Acialium
pauimẽtis Rudus inqt in quo duæ quintæ calcis miſceantur pedali Rudus
craſſitudine ſiſtucari: tũc nucleo craſſo ſex digitos induci. Vitru. li-
bro. vii. de ruderatione inſup ex teſta nucleus inducat/mixtionẽ ha
bens ad tres partes: vnam calcis vti ne minor ſit craſſitudine paui-
mẽtum digitorũ ſenum/ſupra nucleũ ad regulã & libellam exacta pa
uimenta ſtruantur ſine ſectilibus ſeu teſſeris. Vt id ferme notet ſta-
tumen quod modo choudron interdum Pyrena græci nuncupant Chõdros
materiam quãcunq; meliorem intus ac reſiſtentem accipi volẽtes. Pyrena
Vnde idem Plinius de libro. xvii. Pinguitudinis nucleum dixit in ea
ſe denſantem. Et Plautus in captiuis Nucleum amiſi reliquit pigno
ri putamina. Nux eidem in pſeudolo ſine nucleo caſſa dicit. Te in-
quit amatorem inuentum inanem quaſi caſſam nucem.
¶ Netrices fœminæ nentes: & netum aurũ quod qs neuit vñ Ne-
tores quoq; recte dicemus aurũ & alia nentes ad textile tegmen.
¶ Nucamẽta dicuntur quæ pendent e ramis picearum / & roboris
quãdoq; paniculatarum modo: vt refert Plinius. xvi. Squãmatim cõ-
pacta: Cittara græci uocãt. Paniculaſq; autẽ nomine ſignificant fere Cittara
quæcũq; ſublonga uel ſubrotunda tumeſcunt effigie: hinc comas

etiã milii panici harundinis quoq; paniculas appellat idẽ Plinius.
¶ Nitrum a ſalis natura non multum diſtat/olera uiridiora faciens
Halmiraga Halmiraga uocant exiguum quod fit apud Medos caneſcentibus
ſiccitate cõuallibus quaſi dixeris ſalſaciuum propter exiguitatem/
Acinus ρατα dicunt græci/nos acinũ: ſpumam nitri Aphronitrũ: & Nitra
Aphronitron rias loca dicim⁹ i qbus fit Plinius.xxxi. In nitrcariis ingt nõ lipiunt.
¶ Nouelletum uineam dicemus nouellas uites habentem paucis
ab annis plãtatas & fructum mox ferẽtes cuius meminit & Paulus.
xxv.lib.digeſt.titulo de ĩpẽſis in re dot.factis ex nouellis aũt uitib⁹
copioſius ex uetuſtioribus melius uinum haberi certiſſimum eſt.
Veſpertilio ¶ Nycteris Veſpertilio a nocte qua uolat: minutis adeo pedibus
vt carere uideatur uolucrum ſola animal parit & lac in mammis ha
bet quo pullos nutrit: Culices illi in cibis gratiſſimi: νυξ græce nox
Nyteus vnde Nycteus equi plutonii nomen/& nyctages totas noctes dor
Nyctages mientes minuta hæc quidem ſed non omnibus aſpernabilia.
¶ Neſtia ieiunii Solemnitas qualis primo uere nobis eſt inſtituta
a ſũmis pontificibus nullo eſu carnium quadrageſimam quam uo
cant Tarentini (vt ferunt) ſolemnitatem ieiunii inſtituentes cele
Neſtia brauerunt quam νηστεια nominauere: At ſiculi Edacitati & Ci
Nota de ſiculis bo ſimulacra poſuerunt quando gentium aliæ frugi/aliæ incontinẽ
tes: νηστια Ieiunium νηστευω ieiuno.
Naulium ¶ Nablium ſiue naulium muſicum inſtrumentum manu quod pul
ſatur vt organum fere in ſacros apud nos/Ouidius in arte amandi/
Diſce etiam duplici genialia nablia palma uertere/nam Pſalterium
organi genus Nablum quoq; appellatur.

Onychites Onyx lapidis genus ad vngue cuius colorem imi
tatur nomen habet: alii nec ſcio an melius Ony
Alabaſtrites chiten uocant: Sunt & qui Alabaſtriten eundẽ
nominent: Eſt & gemma colore vnguis humani
quæ plures habeat tamen uarietates vt ingt Ze
nothemis & præſertim indica/quæ ſit ignea & ni
gra/adiiciunt nonnulli corneam a qua Corneo
Sardonix larum ortum ſit nomen/Habetur & gẽma Sardonix ex ſarda & ony
ce Plinius.xxxvii. Sardonyces olim vt ex nomine ipſo apparet/intel
ligebantur candore in Sarda hoc eſt uelut carnibus vngue homi
nis impoſito & utroq; tranſlucido/Claudius Caeſ. Smaragdos ĩdue
bat & Sardonicas ſatis.n.cõſtat ſingulorum libidinem ſingulis gẽ
mis feciſſe facereq; precia: vt regum maxime: primus Ro. Sardoni
Onycæ ce uſus eſt prior Africanus/Onychas quoq; pectinum piſcium fœ
Donacæ minas uocant & mares Donacas

¶ Oua Tarica piſcium oua ſale condita ὠον ouum τάριχον ſalſum Tarichon
ταριχεύω condio ut ſeruem cum ſale.

¶ Ololygones coaxationes marium in ranis vocant. Ariſtoteles li- Ololyzon
bro .iiii. hiſt. aĩalium græce tamen/Genus inquit illud vlulatus quẽ tes
ololygonem noĩant/mares inter aquã reddũt: Vñ Plinio .xi. mares
ipſi ololyzõtes ὀλολύζω vlulo ολολυγη. vlulatus καὶ ολολυγμος. Ololyzon

¶ Orificium os ꝓprie ſũmum: Apuleius lagœna iuxta orificio ſen- tes
ſim dehiſcente pateſcens: Macrobius vltimo ſaturnalium. Ventris
enim duo ſunt orificia/quoꝝ ſuperius erectum recipit deuorata/&
in follem vẽtris recõdit. Hinc eſt ſtomachus qui paterfamilias dici Stomach⁹
meruit: quaſi omne animal ſolus gubernãs. Inferius vero demiſſum
inteſtinis adiacentibus inſeritur: & inde via egerendi. At Plinius
xi. gulæ quidem ſummum fauces vocat: poſtremum vero ſtoma-
chum tendit is ad ventrem. Sed ſtomachus pro ipſo ventre ventri-
culoue etiam vulgo ponitur a quo in aluum deſcendunt digeſta &
cruda quoqꝫ eius vitio vel morbo.

¶ Oſtracos græce calculos & teſtulas appellamus: τὸ ὄστρακον
teſta: Oſtracitæ lapides ſimilitudinẽ teſte habẽt inqt Plinius .xxxvi.
ὀστράκινον teſteum/fictile. Inde oſtraciſmus exilii genus illud Oſtraci
apud græcos: qđ teſtula collabefactari ĩterpretat̃ Aemilius probus mus
hoc eſt vrbe pelli per ſigna teſtaꝝ. Veluti ab vſu frondium lauri pe
taliſmus qui dicit̃/de quo Diodo. a petalis quæ frondes dicũtur & Petaliſm⁹
qbuſdam folia: in id autem oſtraci exilium ampliſſimos viros ſum-
mo loco natos/optimates: & qui plurimum poſſe videbantur/inui-
dia maxime populari miſſos eſſe conſtat: vt Damonem periclis præ
ceptorem/cum plus ſapere videretur/q̃ oporteret: & Ariſtidem il-
lum qui Dicæos hoc eſt iuſti meritiſſimo cognomine/& re fuit inſi-
gnis: ſed audi quiſquis reipublicæ vt optimus ciuis inter primos ꝓ-
deſſe ſemper ſtudes. Erat Ariſtides de re publica optime meritus: Nota de
ciuitate tamẽ eiiciendus ſedebat autem inter alios concionis homi Ariſtide
nes illitteratus quidam ac plane (vt aſſolet) ruſticanus: qui ſcriptio-
nis imperitus cum teſtula ſua venit ad Ariſtidem rogans/illi Ariſti-
dis nomen inſcriberet quo patria pelleretur: Tunc ipſe noſcis ne
Ariſtidem inquit/quod cum negauiſſet queſiſſe ex eo fertur/quare
id faceret: aut quid Ariſtides cõmiſiſſet cur ea nota dignus iudica-
retur: cui ille reſpondit/ſe ignorare Ariſtidem. Sed ſibi non place-
re ꝙ præ cæteris iuſtus appellaretur. Tum Ariſtides tacens nomen
ſuum oſtraco iſcripſit & homini reddidit: atqꝫ mox vrbe eiectus eſt.
Quando rara ingenia multitudini placere non poſſunt. Omnium Hyperbo
vltimus Hypbolus/poſtq̃ improbos & humiles huic mulctæ ſubiici lus

cœptum/Alcibiadis & Niciæ opera qui plurimum poterant oſtra-
ciſmo mulctatus eſt auctor Plutarchus.
¶Omētum tenue & pingue reticulum: Plinius vndecimo: ventri-
culi atq; inteſtina pingui ac tenui omento integūtur præterq̄ oua gi
gnentibus: huic adnectitur lyen in ſiniſtra parte aduerſus iecur. Vñ
Tomacu- omentata Iſicia Apicio: & nobis ſecuſcula omētata: & omētata To
la omenta macula ἐπίπλοον græcis: vnde Epiplocelæ.
ta ¶Orexis appetitio cibi & eſuritio. Iuuenali & aliis. Spartianus de
Heliogabalo Amabat ſibi præcia rerum maiora dici earū quæ men
ſæ parabantur. Orexin conuiuio hanc eſſe aſſerens.
¶Offector qui infector tinctorq; græcis βάφευσ vt dictum: lanas
& panos coloribus fucat. Primi lydi infecturam inſtituerūt. Plinius
auctor. vii. cui infectus ipſa eſt infectura.
¶Ophiaſis vt diximus areæ genus eſt in capite infantium cum alo
petia fiat in qualibet ætate: vt ſcribit Cornelius Celſus: libro ſexto
qui & id vero inquit quod a ſerpentis ſimilitudine ophiaſis appella
tur incipit ab occipitio duorū digitorū latitudinem non excedens:
ad aures duobus capitibus ſerpit: quibuſdā etiā ad frontem donec
Ophiulc⁹ ſe duo capita in priorem partem cōmittāt: οφισ ſerpens ophiucus
ſerpentarius inter aſtra: ophiomachus pugnator cōtra ſerpentes.
¶Oſcedo morbus notus. A. Gellius lib. v. noct. att. de aduocato
qui coram Cenſoribus clare nimis & ſecure oſcitauerat: cū ille inq̄t
deieraſſet inuitiſſimum ſeſe & repugnantem oſcitatione victū: tene-
ri q; eo uitio quod oſcedo appellatur: tum notæ iam deſtinatæ exem
ptus eſt: Oſcitatio in enixu lœtalis inquit Plinius eſt: Sicut ſternuiſ-
ſe a coitu abortiuum.
¶Offocatio vuluæ inter mala fœminarum pernitioſa habetur/di-
citur & prefocatio quæ græcis πνὶξ ὑστέρασ: fitq; cum uulua reſi-
Pniges liendo afficit vitalia hoc eſt cor cerebrūq; pniges offocationes. Hy-
ſtera uulua: Hyſteræ vero multitudinis numero ſecundæ græcis di-
Hyſtere- cuntur quaſi poſteriora: Hyſterema poſteritas: ſed & choria & Deu
ma teria ſecūdas appellant: Chorion tamen exteriorem dicuntur: nam
Chorion geminæ ſunt: interiorē quæ moliſſima eſt & tenuiſſima Amniā Em-
pedocles uocauit: ſunt autē infantis cum in vtero eſt velamenta: ſe
& choria græcis inteſtina Plauto choriæ: Capadox leno in curculio-
ne Lien inquit nerat renes dolent. pulmones diſtrahuntur cruciat
iecur radices cordis pereunt choriæ omnes dolent.
¶Orbiolæ ab orbe ſpherica forma dictæ noſtris Lactariis parmen.
maſſulæ caſei cum primis ouili: in cibis gratiſſimæ.
¶Organa tractoria machinæ quædā quibus pertrahuntur oneræ

ſunt & pneumatica organa/aqs hauriēdis ſpiritu īteruenīēte idonea ad exſiccādas in vliginoſis & aquoſis ſcrobes: fondamētaq; ſubſtructionib⁹ parata: Latini Spiritalia vocāt: Plinius. xix. Hortos vilæ iungēdos nō eſt dubiū riguoſq; maxime habēdos ſi contingat profluo amne: ſi minus e puteo ꝑtica organiſue pneumaticis tollēdo: non hauſtu rigando. Eſt & in muſica rō pneumatica: Organū muſicum inſtrumentū ſciunt omnes: a quo Organariū & organiſtæ. Sed machinarum genus tractoriū græci βαναυσον uocant: Spiritale πνευματικον ex ſpiritus impulſione: tertiū ſcāſorium ακροβατικον quo ad altitudinē tignis ſtatutis & tranſuerſariis ſcāditur ſine periculo vt tradit Vitruuius lib. x. Cui organa ſunt vnius opere pendenti tactu perficientia quod propoſitū eſt: ut Scorpiones Anyſocyclorum verſationes: machinæ vero pluribus operibus aut vi maiore: quæ cogūtur effectus habere: vt Baliſtæ Torculariūq; prœla.

Spiritalia

Vanauſō

ℂ Omoplatæ græcis dicunt̄ oſſa duo lata a ceruice vtrinq; ad ſcapulas tendētia noſtri Scoptula operta uocant: Cor. Celſus. viii. meminit & ī tertio: platys græce lat⁹: Vñ platycerotes & platyopthalmos Plinio a cornib⁹ ab oculis. Et idē. xxxvi. agarico qdē & neru⁹ īqt qui platys appellatur atq; humeroꝝ dolor ſanatur: ωμοσ humerus.

Scoptula

Platycerotes

Omos

ℂ Orthominium linū e paluſtri uelut calamo ſed dūtaxat eius īqt Pli. xix. panicula nullo nūc in prætio eſt Vrticinū noſtrates tanq̄ fieret ex vrticis uocāt: alii uulgo Orthichinū/Hermolaus in Plinio Ortholinon Orchemeniūue caſtigabat: Aſiatici e geniſtis dies decē maceratis lina fecere piſcantiū retibus idonea vt diu duraturis. In Italia pelignū ī vſibus fullonū cōmendabatur: nullū. n. cādidius lanæ quæ ſimilius: ſicut in culcitris ꝑcipuā gloriā īqt idē Plinius eo ipſo libro cadurci obtinent e gallia: Laus prima in toto orbe lino qd̄ uiuū noſtri uocāt græci ex argumēto naturæ Aſueſtinū ἄσβεστοσ calx: ignibus nō abſummitur: mappæ lintea ueſtes ex eo flāmis purgantur non aliter quaſi alia aqs & cinere: Regū corpora funebrib⁹ ex eo tunicis inuoluta cremabantur: vt corporis cineres a reliquis ſepararent: hinc Virg. Oſſaq; lecta cado ſecundum aliquos.

orthichinū

Aſueſtinū

Virgilii

ℂ Oxymyrſine ſilueſtris myrtus foliis acutis ad ſcopas vtilis/in uſu ruſticorū maxime: Ruſcū caſtor vt inquit Pli. xxiii. uocauit: & medici herbarii Bruſcū appellant: μύρσινη καὶ μύρτοσ græce Myrtus.

cus

Silueſtris

Myrtus

Bruſcus

ℂ Olfactoriola quæ naribus admouentur odoris boni gratia quod ſolent mulieres: mulierarii: & quicquid eſt delicatiſſimorum: Sunt & olfactoria in medicinis ad olfactum Plinius. xx. in olfactorio collectam: vel odore tātum naribus adhibito: Idē. xxx. Sicut lethargū olfactoriis excitari: de qbus ītellexit Celſus. iiii. in uuluæ doloribus

Linamētū ℂAdmouere inquit naribus oportet extinctum ex lucerna linamē
nidor qd tum/vel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odoris retuli/quod mulierē
ſaciat excitet. Sūt hæc minutiæ quidē multis tñ (vt reor) nō diſplicitura.
ℂOxycedrus acuto & ſpinoſo folio: altera cedrus odore præſtat:
Cedrea lis maiorem Cedrealem uocant: materiæ cedrinæ æternitas fere eſt.
ℂOporice medicamentum a pomis arborumqꝫ fructibus ex græ/
co: αποτησ οπωρασ: fit autem inquit Plinius.xxiiii. ad Dyſente
ricos ſtomachiqꝫ vitia in congio muſti albi lento uapore decoctis
malis cotoneis quinqꝫ/ cum ſuis ſeminibus punicis totidem/ſorbo/
Syriace rum ſextario/& pari menſura eius quod Rhun Syriacem uocāt cro
ci ſeniuntia: meminit & Celſus libro.iiii.
ℂObryzum aurū ſincerum depuratū delicatumqꝫ quaſi αβρυζον
Plinius.xxxiii. quinimmo quo ſæpius arſit pficit ad bonitatē auriqꝫ
experimēto ignis eſt vt ſimili colore rubeat ignis/atqꝫ ipſum obryzū
Suetonii uocāt/Suetonius in nerone Exegit argētum puſtulatū aurum obry
locus zum: Vbi in quibuſdam codicibus aurū ad obruſam ſcriptū offen/
dimus/de puſtulato argēto Alphenus.xix.ff. Cum argētum inquit
puſtulatum fabro daretur vt uaſa fierent aut aurum vt anuli.
ℂOchra inter colores recepta foſſilis eſt/etiam in Italia / ſed opti/
ma in Attica vt tradit Vitruuius.vii. habetur & factitia Pli.xxxv. Si
cuti & ſandaraca: naſcit̄.n.& Ceruſſa ī fornace cocta mutat vi ignis
Sandix colorem fitqꝫ Sandaraca: quæ ſi torreatur rubrica æqua parte admi
xta in Scandicem trāſit: hac uero & Sinopide mixtis fit Scyticum/
quo minium ſublinitur: Scādycinum colorē a ſcādice herba uoluit
Seruius: quæ in olere ſilueſtri a græcis ponitur unde Ariſtophanes
Euripidi poetæ iocularitet obiecit/qꝫ mater eius Clitone olus qui/
dem legitimum nō uēditaſſet ſed Scandicē: peculiaris laus eius in/
quit idē Plinius.xxii. eſt qꝫ fatigato uenere corpori ſuccurrit marce/
ſcenteſqꝫ ſenio iam coitus excitat: Rubricæ color nomē dedit: eſt &
terra rei ruſt. ſcriptoribus Rubrica: Vnde Rubricoſum ſolum / vt a
creta cretoſum/ab argilla argilloſum a ſabulo ſabuloſum & a cine/
re cineroſum quod ad frumenta ſicuti pullum commendatur: Si/
nopis ipſa rubra quoqꝫ a ponti ubi primo inuenta eſt / vrbe Sinope
Oſtrum nominata: qua uſi ſunt ad ſplendorem/& penicillo & ſi lignum co/
lorare placuiſſet: Oſtrum quoqꝫ factitiis adnumeratur ex conchilio
marino: vt idem Vitruuius auctor eſt. Et qꝫ ex concharum marina/
Oſtum rum teſtis eximitur ideo oſtrum eſt appellatū: Oſtum autem eſt id
quod ex vno facto olei purum purgatumqꝫ relinquitur.
ℂOrtygometra coturniciū dux appellat̄ Plinius.x. de coturnicib9
Aquilone ergo maxime volāt Ortygometra duce: Solomonis ſa/

pientiæ.xvi.nouū ſaporem eſcam parās eis ortygometram : & alibi deſcēdit illis de mari ortygometra vbi in genere coturnices ſignificant:habentur & eidem Plinio.xi.Tettigometræ inter cicadas quę ſunt earum matrices:Tettigoniæ quoq; quæ Theodoro cicadaſtræ nam Achetæ dicuntur magis canoræ:τέττιγος cicada. Tettigometræ Achetæ

Oenanthe vitis labruſcæ vua inquit Plinius.xii.colligitur cū flore/cum optime olet:ſiccatur in vmbra ſunt ſubſtrato linteo/atq; in uaſa cōdif:qdam oībus præferunt Cypriam:nam africana ad medicos tantum pertinet uocaturq; Maſariis preſtantior omnis ex alba labruſca q̄ ex nigra:fit ex ea omphaciū qđ ideo Oenāthinū uocaf. Maſſaris

Occētator cōuiciator occētare priſcis cōuiciū facere cū id clare & cū quodā canore fieret vt procul exaudiref/quod turpe habet inquit Feſtus quia nō ſine cauſa fieri putaf:Plautinus Dorpalus ī pſa Hac enim illi noctu occētabūt hoſtiū exurēt fores & ī Mercatoř nutēt/nictēt/ſibilēt/uelicēt uocēt moleſti ſunt occētēt noctu ad oſtiū.

Obſidianū uitrū a ſimilitudine lapidis quē nigerrimi coloris / aliqñ & trāſlucidiī æthiopia īuenit obſidi?:Tictura & pictura coloraf ueluti nūc Muraniū Venetiis auro argēto quibuſcūq; coloribus immixtis:Vaſa ea argenteis eſſent præcioſiora : niſi abſtaret fragilitas quæ non nullis tñ prætium facit:Fiunt e uitro quæcumq; fieri poſſunt ita vt ſimilia non viderint maiores:Fit & tincturæ genere inqt Plinius.xxxvi.obſidianum ad eſcaria uaſa totum rubens uitrū atq; non tranſlucens Hæmatinon appellatum:fit & album/& murchinum/aut iacynthos Saphiroſq; imitatum:& omnibus aliis coloribus:Hæc eſt alia non materia ſequacior atq; etiam picturæ accomodatior : maximus tamen honos in candido tranſlucente proxima Cryſtalli ſimilitudine hæc ille:Sed quod ſi Ambra lapis qui nūc dicitur non alius ſit ab obſidiano lapide : Niger in germania effodif Eſt & luteus aureiq; coloris tranſlucidus ſed adulteranf æque omnes:Fiunt ex eo ſectos torniantes ſculptis monilia : fiunt & coronæ quædam ad quotidianas preces quas decies ac decies repetentes deo vt reor fatigato fundunt/numerandas. Muraniū Ad uaſa colores Ambra obſidian?

Perpendiculum inſtrumētum filo ima parte plūbato æratoue per gnomonem diſcurrente:quo parietes anguloſq; in primis / & Antas an recte procedant attollanturq; examinant fabri murarii ac redemptores/id primo Dædalum excogitaſſe referunt. Inuentum Dædali

Prothyra in ianuis domum ueſtibula vt inqt Vitruuius : Thyras hoſtia græci uocant:Labeo Thyræ

ait ꝓthyrũ quod ædibus ſure īterdum ſolet/ædiũ eſt inqt Pōponius libro L.digeſt. Pollux Thyridas multitudinis numero fores ipſas/ Thyrida ſingulari cauum illud hians & pateſcēs ī ualuis ſignificare
Hypothyra tradit:quæ & Hypothyræ & Hypothyridas uocat in prothyra Acut ſius anilia refert.

℄Paraſtatæ & paraſtaſes columnis appoſiti lapides pillaꝝ fere modo ſunt:vt diximus/Vittuuius libro quinto Columnæ altitudinibꝰ perpetuis cũ capitulis/pedum quinquaginta craſſitudinibus quinũ/habētes poſt ſe paraſtatas altas pedes uigīti/latas pedes duos ſemis craſſas pedē vnũ ſemis/quæ ſuſtinent trabes in quibus inuehũtur porticum contignationes: Vnde paraſtata in iumētis apud
Parecmō Vegetium/os cruris alterum quod & Parecmon dicitur Iulio Polluci:qui & meatus illos ꝑ quos genitura e teſtibus in vrinæ vias defertur Paraſtatas uocat:habentur & in prœlio inquit Paraſtatæ nomen officii quoniam adiuncti ſunt proſtatis qui cornibus preſunt.
Epiſtatæ Sicut epiſtatæ qui tertium in regendis his locum tenent: Cæterum idem auctor lapides utrīqꝫ latus oſtii munientes paraſtades nō pa
Antæ raſtatas appellat/nos Antas:Sed eidem quoqꝫ Vitruuio libro decimo:Tabulæ quædam certis inſtrumētis Paraſtatæ nuncupātur:pilæ ipſe vicem columnarum preſtant in ædificiis.

℄Portus pro domo vt iam dictum eſt/ Vnde Porticus nonnullis
Angiportus nominatæ/& angiportus:Feſtus Pompeius Portum inquit frequēter maiores pro domo poſuerunt.

℄Prætoria porta caſtrorũ qua exercitus educebaſ a prætore dicta quādo prætor magiſtratus oīs appellatus cui pareret exercitus:vel quia prætores initio erāt qui poſtea cōſules/& ii bella adminiſtrabāt de quibus & Iuuenalis: & eoꝝ tabernaculum quoqꝫ prætorium:vt tradit Feſtus/Sed pretoria etiam domos ſumptuoſas rure extructas nũcupamus/Vlpianus libro.ff.l.Vrbana inquit predia non ſolum ædificia quæ in oppidis ſunt/Sed & ſi forte ſtabula/vel alia meritoria in uillis & in vicis:vel ſe ꝓtoria uoluptati tm̄ ſeruiētia.

℄Phingites lapidis genus:Plinius .xxxvi. Nerone principe in cappadocia repertus eſt lapis duritia marmoris candidus atqꝫ tranſlucens/etiam qua parte fuluæ inciderant uenæ ex argumento phen
Phēgites gites appellatur hoc conſtruxerat ædem fortunæ quam Seiani appellatione dicebat a Seruio rege ſacratam aurea domo complexus quare etiam foribus apertis interdiuꝰ claritas ibi diurna erat haut alio q̄ ſpecularium modo:tanq̄ incluſa luce non tranſmiſſa.

℄Puluinus ſedem notat .M. Ciceroni/ Iuuenali & aliis: puluinos
Porcæ pulūloſiue eaſdē & porcas uocāt ī qbus ueluti ſulcatim ſua cuiuſqꝫ

generis ſemina & olera ſerũtur: Areas quoq; & Areolas vt iam dixi mus: Sed porcæ in aruis maxime Varroni Columellæ cæteris.

℄Pala inſtrumentum ruſticanum a pangendo .M. Varroni ad foſ ſuram agri aptiſſimũ: plautus in pœnulo palas uendundas ſibi met Mergæ gas datas vt hortum fodiat: atq; vt frumẽtum metat/plinius.xviii. Iuncoſus ager verti pala debet/at in ſaxoſo bidentibus .L. Collu- mella / Tum mihi feraro uerſerur robore palæ: Pala quæ & Palaca auri maſſulla: Sed & pala anuli.M. Tullio dicta in officiis.

℄Præſentarium & præſentaneũ quod ociſſime auxiliaẽ uel officit: Pręſenta- A.Gellius.vi.de.M.Attilio regulo / Venenum ſibi carthaginẽſes rium dediſſe nõ p̃ſentaneũ ſed eius modo quod mortẽ in diem p̄ferret: Pli.xxx. Articulis luxatis pręſentaneum eſt & ſeuum pecudis cum ci nere & capillo mulierũ.xxxviii. Datur & lingua equi inueterata ex vi no præſentario medicamẽto.xxii. Cæteris ueneno: Plautus præſen tariũ argentũ uocat quod quis illico accepturus ſit & Apuleius vi- ni p̃ſentariam dicitur & præſentiſſimum conſilium Fabio & præſen tiſſima remedia ſunt ipſi Plinio/vt Cor. Celſo auxiliũ p̃ſentiſſimũ.

℄Præcox inter prima matureſcit citiuſq̃ ſoleãt ſui generis alia Vn- de præcocia & præcoqua perſica Plinio/Martiali: Cocia pruna quæ Pręcoqua ordearia ab ei⁹ fruges maturitate nos a uilitate Aſiniola uocitamus præcoces ficus precox vua/& ĩnumera: quibus contaria ſunt Sero Serotina tina: vnde & Serotina ſementis Plinio.xviii. Feſtinatam inquit ſe- mentem ſæpe decipere ſerotinam ſemp: præcocẽ pugnam cum di xit Ennius/& fugam Lucilius præcocem ac Neuius præcocem puel læ libidinem immaturam & ante tẽpus acceperũt: Quartilla apud petronium. Arbitrum precocis merito libidinis dici poſſet: vt quæ nunq̃ meminerat ſe fuiſſe uirginem: Habetur & præcox ingenium præmaturæ vt ferunt mortis indicium.

℄Polyceronius multi temporis/ longæuus / vt Macrobios quales Macrobii dicuntur Cerui/Cornices/Phœnix vnica auis/& alia.

℄Pſychrolutres frigida corpus lauãs / Pli. xxix. Charmis e miſſilia rigida ẽt hibernis algoribus lauari pſuaſit/merſit ægro in lacus / vi- debamus ſenes cõſulares uſq; ĩ oſtẽtationẽ rigẽtes / q̃ de re extat ẽt Annei Senecę aſtipulatiõ: Is libro epiſtolaꝝ ad Luciliũ.vii. frigidę cultor ingt mitto me ĩ mare quomõ pſychrolutrẽ decet gauſapea- tus. Idem.xxii. Ille tãtus pſycrolutres q kalẽdis Ianuariis euripũ ſalu tabã: Et Catin⁹ prĩceps Balneis ita frigidis vſus eſt vt ſolẽt eẽ cellæ ſuppoſitorię frigidariis ſemp niualib⁹ vñ cũ p hyemẽ aq̃ fõtis ptepi da vt ſolet.i. naturalit in piſcina uſus eẽt diuiſſe balneatorib⁹ fertur. Aquã mihi muliebrẽ p̃parastis, vt apd vopiſcũ legimus τοψυχρσ

frigus: ψυχρος frigidus & τολουτρον lauacrum.
¶Pancratiaſtæ a pancratio qui generibus quinqꝫ ludorū certarunt
& viceerūt: Pentathli qui certarūt de pancratio Vlpi.ix.ff. Si qs ĩ col-
luctatiõe vel in pácratio vel pugiles dū ĩter ſe exercẽtur/alius aliū oc
ciderit: At periodo uictores vt ait Feſtus qui ſacra græciæ certami-
Certamĩa na obierunt & vicerūt Nemea: Pythia/Iſthmia olympia.
græciæ ¶Pycta ο πυκτης græcis: pugil latinis a pugno. At. M. Varroni a
iiii. pugnando: Vnde pyx: Agathon Homerus pollucem vocauit: & a
Martiale dictū eſt pyx agathos fuerat nūc erit hippodamys: πυξ cū
pugnis pugilice aduerbiū græcis αγαθος bonus: quaſi pugilatu
excellēs: latini.n. pugilatū dicūr certamen ipſum græci pyctalen.
¶Petauriſtæ Noniꝰ inquit a veteribꝰ dicebant qui vel ſaltibus vel
petiamina ſcenis leuioribꝰ mouerent: πεταμαι uolo: hinc & petiaminarii corpo
rii. re agiles volare quodā mō vident: Claudianꝰ/vel q more auiū ſeſe
iaculantur in auras/Tradit Firmicus vltimo matheſeos ſub delphi-
ni natos ſidere futuros petaminarios & petauriſtarios.
¶Preſtigiator & preſtigiatrix fallaciis pollens & preſtigiis quæ ſunt
eluſiones & deceptiunculæ: nam qui norunt artem preſtigii ſub ace
tabulis illis ſuis ſeu calculis cernunt quæ poſtmodum nō appareant
quo certant poſita aut non poſita dicere oporteat: manuum præſer
tim agilima quadam agilitate oculos adſtantium perſtringẽtes ita
præſtigii vt cogant illos credere quod non eſt/vel re ipſa decipiant preſtigii
inuentor inuentor Mercurius. Au. Gellius. xii. Hæc meta veritas Tuſculani
mercurius hominis egere ſe multis & nihil tamen cupere dicentes plus hercle
promouet ad exhortandam parſimoniam: ſuſtinendamqꝫ inopiam
q̄ græcæ iſtorum preſtigiæ: philoſophari ſeſe dicentium / umbraſqꝫ
inanes verborum fingentium qui ſe nihil habere & niſi tamen ege-
re ac niſi cupere dicunt: cum & habendo & egendo & cupiendo
ardeant: Plautus in captiuis operta quæ fuere aperta ſunt patent
preſtigiæ.
¶Precarium vt ſcribit Vlp. iureconſul. eſt quicquid præcibus pe-
tenti utendum conceditur tam diu q̄ diu is qui cõcedit patitur: pre
cario data quæ ſunt illico reddenda cum repetuntur.
¶Pterori calices alati pinnatiqꝫ dicentur ab aliqua ſimilitudine:
Plinius. xxxvi. Sed quid refert Neronis principis principatu reper-
ta vitri arte/quæ modicos calices duos quos appellabant Pteroros
ſextertiis ſex milibus venderet πτιζον alam dicunt: Vnde ptera &
Monopte pteromata tẽploꝝ muri duo: vt ait Strabo. xvii. ad altitudinē eorū
ræ utriqꝫ ſurgẽtes: ita dicti ꝙ alaꝝ ſpē q̄ſi ꝑtegāt. Hinc & monopteræ
peripteræ & Peripteræ ædes Vitruuio: Pſeudopteros quoqꝫ & Dipteros ĩ mē-

tione ædium ſacrarum: Plinius.xxxvi. Aliæq; rurſus extra murū Labyrinthi ædificiorum moles: Pteron appellant. Pteron

¶ Purpuriſſum a purpura vt opinor/e factitiis coloribus græce Andricelon vocant: de quo Theophraſtus/Ariſtoteles Plinius & alii: pictores eo vtuntur & fœminæ rubentes in primis genas reddunt: hinc genæ & buccæ purpuriſſatæ. Andricelon

¶ Pſilothrū medicamen ne pili ſurgāt/& ad prohibendū eos e corpore: Plini⁹.xx. de braſſica cū laſere & aceto ī uicē pſilothri euulſus illit⁹ pilis naſci alios ꝓhibet: Idē.xxx. de vipera pſilothri vice vtunt euulſis prius pilis quos renaſci nolūt: Lāpridius de heliogabalo in balneis ſemp cū mulierib⁹ fuit ita vt eas ipſe pſilothro curaret ipſe quoq; barbā pſilothro accurās: Fel herinacei pſilothrū ē vtriq; mixto cerebro veſptilionis & lacte caprino: Martialis pſilothro facieq; lauas & dropace caluam: Nunqd tonſorem Gargiliane times.

¶ Plagulas quadrata lintea dicere ſolemus: nō plagæ vt Noni⁹ ſcribit grādia ſunt lintea/& lecticariæ modo vocatæ Syndones: Dicuntur & quadrata proprie retia plagæ quæ græci Arcyas vocant. Lecticariæ Syndones

¶ Periſcelis ornamētū circa crura de quo Horatius: Scelos græcis Arcias crus: Inde monoſceli Plinio vnico crure incedētes & eidē Sceletizōtæ a cruribus ſupplātatores niſi mauelis legere Celetizontas hoc ē celete certantes ī equeſtri certamine currētes: quos Celetas vocāt/ Vñ.xxxiiii. Equeſtres ingt ſtatuæ mō romanā celebrationē habent: orto ſine dubio a græcis exēplo/ſed illi celetas tātū dicebāt in ſacris victores: vnde & noſtri currus nati in his qui triūphauiſſent.

¶ Panus in textrina ipſum videtur eſſe ſtamē inuolutū quod & panula & panicula/vocat/Lucilius foris inquit ſubtegminis panus eſt/ a quo & tumor inguinis panus dicitur auctore Nonio/alii pro glomere fili in radio rexentiū panū accipiunt: quo in ſignificatu vtitur M. Varro de lingua latina: panis inquit dictus q; primo figuras faciebant vt mulieres ī lanificio in quo panus: & ſic poſtea quaſi ei figuras facere iſtituerūt alias. Fit & panus in aliis & in vertice cū dolore & diſtentione vehemēti: in eoq; quiddā ſimile puſtulæ eſt: dicitur & panicula ac græce phygethlon vt refert Celſus libro.v. Plinius.xxiiii. de viſco: Panos mitigat omnis generis: Item de hammoniaco/maturat panos/extrahit clauos: cum melle/Idem.xxx. panos aperit ſeuum pecudum cum ſale: toſto: & mox: Cantharides mixta calce panos ſcalpelli vice auferunt. Phygethlon Canthārides

¶ Polymita a multiplici liciorū varietate μοτωσ licium: Vnde hexamytan ſex Plinius.viii. Plurimis liciis texere quæ polymita appellant Alexādria inſtituit; Vnde polymytarius textor veſtis polymy-

plumatile tarium opus quod noſtri Plumariũ vocant : & artifices plumarios:
a plumãdo vt volunt. Nonius Plumatile aut clauatũ: aut ex plumis
factũ ĩterpretat̃ apud illud plauti in epidico: Cumatile aut plumati
le aut cerinũ/gerræ maximæ: Vitruuius libro. vi. Ad ſeptentrionem
ſpectent & plumariorum inquit textrinæ pictorũq̄ officinæ.
❡Pãicularii vẽdẽtes paniculos xylinos aut Bãbacinos ĩ primis pur
puriſſo ĩfectos/qb⁹ vtunt̃ fœminæ ad genas ſanguineo colore fucã
Bábicelli das/& Bãbicellos vocãt: alii Andricellos/eſt autẽ paniculus a pano
Andricel- hypocoriſticos: Iuuenalis/quas paniculus Bombicinus vrit.
los ❡Pelliones pelliceas veſtes conſuunt pellianam exercentes in pel
leſuina/quæ eſt pellionum officina : de pellionibus Lampridius in
Seuero Cęſ. & Plautus in menechmis.
Çlymis ❡Patagium aurea chlamys Nonio quæ precioſis veſtibus ĩmitti
ſolet Plautus in epidico induſiata: patagiata : Feſtus patagium in-
quit quod ad ſummam tunicam/ad ſui ſolet quæ & patagiata dici-
tur: vt patagiarii qui eiuſmodi faciunt: in quo ſignificatu Apuleius
ii. aſini aurei: Crines per colla diſpoſitos ſenſimq̄ ſinuato patagio
reſidentes/& Tertullianus de pauone/qua colla florent omni pata-
gio inauratior.
❡Puppæ & diminutiua voce puppulæ puppi quoq̄ & puppuli
imagũculæ ſũt q̄bus cũ puellæ oblectant̃ & ludũt vt cotidie etiã vi-
demus: perſius nẽpe quod Veneri donatæ a virgine puppæ: Sed &
puppas pueras & puppos puellos/appellarunt maiores: auctor No
puſi nius ex Varrone: Martialis puppam ſe dicit ſellia cum ſit anus Dicti
puſæ etiam puſi & puſæ: vnde puſiones.
Bibeſia ❡Peredia edẽdi deſideriũ: perediã inq̄t Feſtus & bibeſiam Plaut⁹:
cũ dixit in Curgulione intelligi voluit cupiditatẽ edendi & bibẽdi.
❡Paludamẽtũ veſtimẽti genus ĩperatorii. Vnde. M. Ciceroni: pa-
ludati vulturii/Nonius chlamyda dixit. M. Varro inſignia & orna-
mẽta militaria vocat paludamenta: iõ ad bellũ cũ exit ĩperator palu
datus dr̃ proficiſci: dicta aũt ꝙ cõſpiciunt̃ qui ea habẽt ac fiunt pa-
lam: Plinius Agrippinæ Auguſtæ Claudii Cæſaris paludamẽtũ dat
auro textili ſine vlla alia materie: Idẽ. xxii. Atq̄(vt ſileamus) Callatię
Africæ Luſitaniæ granis coccũ ĩpatoris dicatũ paludamẽtis/tranſal
Tyrium pina ſallia herbis Tyriũ atq̄ conchyliũ tingit omniſq̄ alios colores.
Conchiliũ ❡Palliũ veſtis philoſophoꝝ & græcoꝝ cũ primis: a qua palliatus:
palliones inde palliolũ & eo amictus palliolatus eo ẽt cadauera contegeban-
tur: A pallio palliones palliorum factores apud Lampridium.
❡Phrygia ueſtis acu picta/cuius artifices phrygiones vocãtur: Pli-
nius. viii. pictas veſtes iam apud Homerũ fuiſſe: Vnde Triumpha-

les natæ: Acu facere Idei phryges inuenerunt / ideoq; Phrygiones appellati/qui Acupictores/ Toga picta conſulum & triumphantiũ erat geſtamen. Acupictores

¶ Pretexta veſtis puerorũ ĩgenuorũ qua poſita/togam virilẽ induebant: inde prætextatus ſermo & mos ptextatus nihil habẽs obſcoeni: Dicta q illi purpura prætexitur: aliquãdo & magiſtratuũ: primus Tullus Hoſtiliꝰ rex Ro. toga prætexta vſus eſt/auctore Pli. & ptexta pulla uti ſolitos tantũ legimus/qui funus faciebant: prætextæ apud Aetruſcos originem inuenerunt inquit Plinius. viii. Sunt qui volũt mores prætextatos obſcoenos dici apud Iuuenal. prætextæ origo

¶ Poderis tunica ad pedes demiſſa: Diuus Hierony. tunicã Talarẽ interptatur lineã duplici Syndone quã Ioſephus Byſſinam vocat. Talaris tunica

¶ Peplũ ueſtis preſertim fœminea quam pallam nonnulli dicunt: ad veſtigia vſq; deductam: Maro. xi. æneid. procrinali auro pro longæ tegmine pallæ: Nonius pallam honeſtæ mulieris dixit veſtimentum hoc eſt tunicæ pallium. palla pallium

¶ Penula ueſtis quã ſup alias ueſtes accipimus: Itineraria habet & ad pluuias vt ſcortea: cũ ſit ĩterdũ e corio: Spartianus in Hadriano: In quo magiſtratu ad ppetuã tribunitiam poteſtatẽ omen ſibi factũ aſſerit: q penulas amiſerit quibus uti Trib. pleb. tempore pluuiæ ſolebant: Imperatores autem nunq̃: inde penulatus. Scortea

¶ Pedules pedis calceamina: vt crurules crurũ e lana: antiq́s faſciæ pedules: qbꝰ pro calciatu vſi ſunt: Vlpianꝰ iurecõſultꝰ titulo de au. & arg. leg. li. xxxiiii. ff. Faſciæ inq̃t crinales peduleſq; & pilea: ueſtis loco ſunt quia partẽ corporis veſtiunt: quo loco crurules a cruribꝰ faſcias quis non temere legerit: vſitatiores tamen crinales faſciæ. Faſciæ

¶ Pantophilæ vulgo: ſiue plantophilæ ſoleatum crepidarumue genus e corio infarto ſubere: hyemis tempore in vſu uiris æque ac fœminis: totæ amicæ pedibus illos a frigore: niue: & aqua defendentes: vnde nomen.

¶ Phecaſia phecaſiiq; inter calceorum genera numerantur a qbus phecaſiati: erãt & patitii quaſi patẽtes: & ita parmenſibus noſtris hodieq; nominãtur quibus cum triũphaſſe. C. Mariũ refertit: ſed hos patritios alii vocant Fuere & Mulci. regum primo albanorum mox & patriciorum a milando ideſt ſuendo nuncupati. Vopiſcus in Aureliano Caſare. Calceos inquit Muleos & cereos & albos & hederaceos viris omnibus ſuſtulit: mulieribus reliquit: habentur & Apuleio lutei calcei: & nobis: Pteroti ab alis. patitii Milare

¶ Petaſus olleꝰ & galerus capitis opimen ad ſolẽ ad ĩbres maxĩe arcẽdos: eo Mercuriꝰ inſignit: ĩde petaſatꝰ pileatus: galero redimitus. pileatus

Paſceolus ſacculus ex aluta numarius Plautus in rudente centum denaria philippea in paſcelo ſeorſum:numorum receptacula habẽtur ſacculi Sacelli Marſupia:loculi locelli:crumenæ:vidulus : ſacciperium:folles & alia.

Numorũ receptacula

¶Pharmaca bona & mala dicimus : meſon eſt indifferens & anceps vocabulum/vt noſtris quoq; venenum/hinc venenum cum dicis bonum adde vel malum/inquit.G.Iureconſul.de verb.ſig.lib.L.digeſt.Antipharmacum cõtra venena:pharmaceutice medicina de qua diximus/pharmaceutica medicinalia fere qualia ſcripſit Galenus:Alexipharmacum ab auxilatoria & depulſoria ui nomen accepit:Plinius.xxi.de podio herba : nec magis alia herba conuenit medicamento quod Alexipharmacum vocant celebrantur & Nicãdri Alexipharmaca:pharmacodes odor medicati medicamentiue:nam pharmacopolæ venditores notiſſimi:inter quos erunt qui ſerpentes circũferunt:oſtẽtant pertractant ſine noxa:ſeq; a marſis oriũdos alii pſylliſue mentiuntur:alii ſe Diui Pauli gentiles prædicãt de quibus credendum eſt profecto:quod Celſus exiſtimauit:neq; Hercules inquit ſcientiam præcipuam habent hi qui pſylli nominantur ſed audaciam vſu ipſo confirmatam.

Venenũ

Antipharmacon

Alexipharmacon

Hos cermatorios vocant

¶Pyriaſes fomenta dicentur quæ calida apponuntur mẽbris male habentibus:nam Pyriateria balneatum loca ab ignis calore ſunt facte vt laconica quæ dicebantur & ſudatoria:Pyrolampides vero plinio lampyrides vt diximus & noſtris Cicidelæ ; ignium modo noctu lucentes.

Pyrolãpides

Cicidelæ

Trochiſci

¶Paſtilli ut diximus græcis Trochiſci nominantur a pane per diminutionem vt inquit Feſtus:cui paſtillum genus eſt libi in ſacris rotũdi:Celſus lib.v.paſtilli ſunt ad recentia vulnera glutinãda ſanãdaq; apti:plinius de omphacio lib.xiii.Fit & alio mõ cum ĩmortariis vua ĩmatura teritur:Siccataq; in ſole poſtea digeritur in paſtillos.

¶Peſſi medicamenta ſunt quæ fœminæ in molli Lana naturalibus indere ſolent:Cor.Celſus lib.v.quæ fœminis ſubiiciuntur peſſos græci vocant:compoſita medicamenta molli lana excipiũtur : eaq; lana naturalibus conditur.

¶Porrigo fit ĩ capillo:barba:& ſupciliis:cũ ĩter pilos q̃dã q̃ſi ſquãmulæ reſoluunt:a græcis Lepides:Pli.xx.de mẽtaſtro:cõtra porriginẽ ex aceto ĩfundit capiti ĩ ſole:&.xxxii.Teſtudinũ ſanguine & porrigo olaq; capitis vlcera curant:quod & Serenus docuit:Celſus lib.vi.porrigo vbi inter pilos inqt q̃dã quaſi ſquãmulæ ſurgunt:hæq; a cute reſoluunt & interdũ madent:multo ſæpius Siccæ ſunt : modo ſine vlcere:mõ exulcerato loco nõ ſine malo ĩterdum odore:fereq;

Lepides

in capillo rarius in barba: aliqñ etiã in ſupcilio cum humore eſt magis offendit: caput tũc ſępe radẽdum cũ ſicca cõmodi⁹ eſt ſubinde pectẽdo repurgare. Inde Porriginoſi Caio iurecõ. lib. xxi. dig.

¶ Porri in hoĩe medicis dicti/ſpiramẽta Pli. & aliis dicuntur.

¶ Phrenitis cerebri vitio naſcit̃ furioſa vt inqt Serenus: febricitantium ꝓprie iſania eſt: nã ex febrib⁹ eam cõtingere tradit & Vlp. li. xxi ff. tit. de ædi. edict. inde phrenetici/qñ nõ phreneſis/ſicut Hephritis nõ nephreſis: pleuritis nõ pleureſis: Arthritis nõ arthreſis dr̃/niſi vulgarẽ ſequi voluerimus impitoꝝ cõſuetudinẽ: qua factũ eſt vt in codicibus fere oĩbus ſemp phreneſis & pleureſis inueniant̃: vbi de ipſis habetur mẽtio veluti in Cor. Celſi lib. iii. Cui acuta inſania & in febre phreneſis dicitur. Sed cum demẽtia ipſa cõtinue eſſe incipit: vel cum ęger vanas imagines accipit/& demum illis addictus eſt huic & ſomnus difficilis/& in primis neceſſarius eſt. Hephritis Error imperitorum Dementia

¶ Polypus in naribus morb⁹ mali odoris: a polypo piſce: cui pedes & Cirri ſunt multi & grauis odor capitis/p̃ſertim ozenæ (quã ozolin quoq Ariſto.) inter polypoꝝ genera/que ſunt multa vt ſcribit Pli. 9. Cor. Cel. lib. vi. polypus eſt carũcula modo alba/modo ſubrubra: quæ narium oſſi inhæret: & modo ad labra pendẽs narem ĩplet: modo retro p foramen quoq ſpiritus a narib⁹ ad fauces deſcẽdit: adeo increſcit vt poſt vuã ɔſpici poſſit: ſtrãgulatq hoiem maxime auſtro & euro flantibus: fereq mollis eſt: raro dura/eoq magis ſpiritũ impedit/& nares dilatat: quæ fere carcinodes eſt: itaq attingi non debet. Naſcũtur interdum etiam in naribus carũculæ ſimiles muliebribus mãmis: atq imis partibus quæ carnoſiſſimæ ſunt inhærẽt: medicamẽtis adurẽtibus curãtur/interdum tamen inareſcunt. Ozolis Carcidones

¶ Parotides collectiones apoſtemataq ſub ipſis auribus ex inflammatione ibi orta: vel poſt longas febres illuc impetu morbi conuerſo dicuntur/in his glandulis quæ iuxta aurem vtrãq Adenes græce vocantur vt iam dictum eſt: παρώτα. Vñ otalgia morbus aurium. Significãt & parotides Cor. Celſo arterias duas dextra ſiniſtraq iuxta guttur quæ ſurſum procedũt: atq vltra aures ferũtur. Sed & eidem libro. vi. iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam dolentia hoc noĩe ſignificantur: vbi parodontides legebat Hermolaus: aut quẽadmodum Paulus: noſq etiam & alii parulides. Ipſi quoq aurium cincinni parotides nominãtur apud pollucem: otus vero auis bubone minor noctuis maior aures habet plumeas eminẽtes vnde nomen: Aſionem latine ſunt qui appellent. Adenes Otagia parulides Otus

¶ Paronychia abſceſſus appellatur circa radices vnguium Galẽno & aliis/nõ ſine dolore/quãdo nerui in digitis vngues gignũt: vt den

tes in gingiuis fiunt/qui iniuria affecti intenſum dolorem mouent.

¶ Pterygium morbus inquit Celſus lib.vi.cum recedit caruncu-la ab vngue haud paruo cum dolore/Plinius .xxviii. pterygia digi-

Fel Taurinum torum fel taurinum aridum aqua calida diſſolutum/nam & ptery-gia oculorum habentur cum membranula quædam neruoſa oritur ab angulo narium/vel temporum parte: ad coronam uſq; interim & pupulam operiens officit eodem Celſo auctore.

¶ Pneumoniā ſiue peripneumoniā pulmonis inflāmationē vocāt

Synanche ex diſtillatione præſertim uehemēti/vel ſynācha/vel ſuſpirio vel ple uritide/prouenientem/vt ſanguinis inde copioſi & pueris quoq; vt Celſo placuit li.iiii.excreato fieri ſoleat/maiore piculo q̄ dolore.

¶ Pleuritidem laterum compunctionem fere uocat Plinius aliquā do & lateralem dolorem vt.xxi.de Thymo/Si lateralis dolor ſit aut

Acutus morbus Pleuritis inter ſcapulas aut ī thorace: Vnde Cornelius Celſus libro.iiii.Sto-machus inquit lateribus cingīt quæ dolores uehementes ſentiunt oriturq; his acutus morbus qui pleuritis a græcis nominatur cum febre & tuſſi/per quam excreatur pituita ſi tolerabilis pituita ſi tole rabilis dolor eſt/ Si grauis ſanguis/interdum etiam ſicca tuſſis eſt: Alex.Aphrodiſæus Iris & hyſopus lateris morbo quæ pleuritis dici tur cōferunt/q̄uis enim calida ſint tamen humores incidunt qui pi tuitatem intra eam mēbranulam gignunt qua coſtæ ſubcingūtur.

¶ Phymata tubercula dicuntur vt furūculi fere/niſi q; maiora ſunt & rotundiora/planioraq; cum inflammatione & dolore nam Cor. Celſo libro .v. furunculus oui dimidii magnitudinem raro explet/

Phyma nūq̄ excedit/Phyma etiā latius patere cōſueuit:in pueris facile na-ſcitur & facilius tollitur: Idem .vi. Tubercula etiam quæ phymata

Phymata græci uocant circa glandem oriuntur/quæ vel medicamentis vel ferro aduruntur/& cum cruſtæ exciderunt ſquamma æris inſpergi-tur:ne quid ibi rurſus increſcat.

¶ Podagra morbus peregrinus diu Italiæ incognitus: Vnde lati-num nomen adhuc nō habet/inter articulares morbos numeran-dus:vexat enim dolore pedes/& articulos contrahit / hinc nodoſa/ inceſſum quandoq; adimens: Vñ Podagrici:Firmicus In uigeſima octaua aquarii parte quiſquis habuerit horoſcopum erit podagri-

Chiragra cus:Chiragra vero manus afficit:de quibus medicorū ſchola Apu leius.v.aſini aurei plerūq; detortos & duratos in lapidē digitos ei? perfricans fomentis olidis:eſt & Perſio lapidoſa chiragra / ſcribit

Articularis morb? Suetonius Galbam Cæſarem adeo fuiſſe manibus pedibuſq; arti-culari morbo diſtortiſſimis: vt neq; calceum perpeti neq; libellos euoluere aut tenere omnino ualeret.

¶Periodicæ febres de q̄bus Celſus lib.ii.ſunt quæ certū circuitum habēt.Pli.xx.de Colocynthide ſilueſtri cucurbita ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febrib⁹ ſanare dicunt quas periodicas vocant.Periodon ambitū etiam Rhetores: a quo periodicæ dictæ Galeno & aliis:ꝙ certo ſtatoq; circuitu redeūt: vt meræ quartanæ/ & tertianæ.Et periodos victor qui per ambitum quatuor illa græciæ ſacra vicit certamina(vt iam dictum eſt)tales hieronicæ ſacrorum certaminum victores maximam adoream reportabant. Hieronicę

¶Phlegmones ab inflammatione dicti ſunt abſceſſus & colletiones & ipſe inflāmationes quas & impetus noſtri uocant:in his oportet Taſin contingere hoc eſt tentionem loci in quem materia nocens confluit:quorum genera cum alibi tum ad Glauconem Galenus proſequitur:Celſus primo libro Si ſanguis in eas uenas quæ ſpiritui accomodatæ ſunt tranſfunditur/& inflāmationem quam græci Phlegmonem nominant excitat:Inflammationes mouent retenta materia/os læſum:neruus cartilago / muſculus & alia ſerpit autē ulcus in locum puſtuloſum puſtulæ vt idē inquit lib.v.in eum qui pallet aut liuet/pallor & liuor in id quod inflāmatū eſt / Inflāmatio in id quod integrum tranſit:inter hęc febris acuta/quibuſdam delirium afficit ſtomachus plurimi ſub frigido ſudore moriuntur:Muſculi uero pcuſſi mortē afferūt/pciſi ſanitatē recipiunt: Et integrum corpus membrūq; ſine febre abſq; morbo minime leſum quod græci Ilicrines uocāt:de quo non ſemel idem auctor meminit. Taſis Phlegmō Delirium Ilicrines

¶Puſtulas græci phlyctęnas dicunt/quarum tria habentur genera Exanthemata/pſydracion & epinyctis/de quibus iam diximus fiūt & aliæ puſtullę minus vtiq; infeſtæ Plinius.xx.de lactuca Ambuſtis quoq; proſum recētibus priuſq̄ puſtulæ fiant cū ſale illitæ/Idē.xxvi de Tithimallo: Eſt.n.tam feruētis nature vt pro ſe extra corpori impoſitum puſtulas ignium modo faciat/& pro cauſtico in uſu ſit: &.xxix.Ambuſta aquis ſi ſtatim ouo occupentur puſtulas non ſentiunt:vtcūq; extuberatio eſt puſtula vnde in pane inter coquendū adſurgit interdum & in digitis inter perſonandum cithara / & inter fodendum ligone atq; ex multo itinere per ęſtates in pedibus proueniunt puſtulę vnde puſtuloſus. Phlyctęna Exanthemata Pſydraciō

¶Papulæ duo habētur genera vt ſcribit Cornelius Celſus.v.unū cui per minimas puſtulas cutis exaſperatur rubet & leuiter rodetur tarde ſerpit / rotundum incipit: & in orbem procedit: Sæuius eſt quod Agrion ideſt ferum vocant:nam & cutis magis exaſperatur & exulceratur(ruborē inducūt ultra quæ)nominaturq; id Boa Pli. xx.vt dictū eſt Seruius apud illud Maronianum.iiii.Georg.Arden Agrion Boa

Carbũculi tes papulæ atq̃ ĩmundus olentia ſudor/Carbũculos ĩterpretatur.
Sunt & ſudoris papulæ quas Cor.Celſus.v.paſtulis adnumerat idẽ
Plinius.xxiiii.de lentiſcino oleo vtunẽ eo & contra nimios ſudores/
papulaſq̃ ſudoꝝ.Nigreſcũt & papulæ quædam. Vñ.xxviii.Papu-
lis inquit nigris caſeus caprinus ſiccus ex melle & aceto.
¶ Phagedænam exulceratiõẽ vocãt ad oſſa vſq̃ celeri cũ inflãma-
tione deſcẽdẽtem/odor ille fœdus/& ſanies:ſed & mortẽ affert. Pli-
nius.xxviii.Ea vero quæ phagedænas vocant in vlceꝝ genere corii
bubuli cinis cũ melle:&.xxvi.phagedænis qđ nomẽ ſine modo eſu
Tithimal-lis rientium eſt:& alias vlceꝝ Tithymalli medẽtur cũ ſeſamis ſumpti:
ſunt & ipſi plinio.xxiiii.vulnera phagedænica in mẽtione gallę.Vñ
Celſus lib.vi.nõnunq̃ etiam id genus cancri qđ phagedænes a grę
cis noĩatur in cole oriri ſolet:quædã etiam nigrities eſt quæ nõ ſen-
titur & ſerpit:ac niſi occuratur ad veſicam tendit/neq̃ ſuccurri po-
ſtea poteſt:fit & in ſumma glande circa fiſtulam vrinæ.
¶ Pyricaura græci/ambuſta latini vocant:quæ Cor.Celſo & aduſta
& aduſtiones dicũtur.Plinius libro.xxiiii.de platano Cinis inqt pi-
Ambuſta lularum ſanat ambuſta igni vel frigore.
¶ Pyroboli tela ignita:quæq̃ non ſine igne mittũtur:hoꝝ mentio
eſt apud plutarchum in Dione:vbi refert pyroboloꝝ incendio plu-
pyrecbola res extinctos:habẽtur & pyrecbola quæ nos igniuoma.
¶ Pſora græcis ſcabies vñ ψωραλεοσ ſcabioſus:plinio videẽ pſora
pſoraleos ĩterdum genus eẽ ſcabiei puſtuloſæ fere:& Sauioris:vt ψωζα ασζια-
ls li.xx.de ſilueſtris cucumeris radice.Arida inquit cum reſina im-
petiginem & ſcabiem quam pſoram & lichenas vocant parotidas:
Lichenæ & panos ſanat.
¶ Phthiſis tabis ſpecies cum a capite diſtillans catarrhus pituitaue
pulmoni exulceratiõẽ inducit Cor.Cel.iii.oriẽ fere a capite: inde
in pulmonẽ diſtillat:huic exulceratio accedit ex hac febricula leuis
phthoes fit/frequẽs tuſſis eſt:pus excreaẽ:ĩterdum cruẽtum aliqd: phthoen
tamen dicũt:quicqd excreatum eſt igne impoſitũ mali eſt odoris.
phthiſis Inde phthiſici.Sed tabem græci generaliter phthiſin vocant:a Ta-
be tabiti nominati:de Atrophia & Cachexia iam diximus.
¶ Phthiriaſis in cõmune corpus totũ afficit:dicitur & in ſpecie & in
palpebris quoties in eaꝝ pilis pediculi naſcũtur:quæ cũ ex malo vt
refert Cor.Celſus libro ſexto:corporis habitu fiat raro vltra proce-
dit.Sed fere tempore interpoſito pituitæ curſus acerrimus ſequitur
exulceratiſq̃ vehementer oculis aciem quoq̃ ipſam corrumpit φθειρ
pediculus ροσ pediculus φθείρω corrumpo:hinc phthirophagi a ſordibus di-
cti tanq̃ pediculis victitantes in ſqualore & pedore: quos & phthi-

rophagos recte dicemus ſicuti & pthiriaſin dempta prima aſpiratio- phthiro-
ne: vt paſſim ſcribi uidemus. phagi

¶ Phygethlon panum quãdoq; dictum legimus vel in Cor. Celſo
libro quinto & panem quoq; a forma/tumore in eo nõ alto Sed pla
no/in quo quiddam ſimile puſtulæ eſt; ad dolor diſtẽtioq; vehemẽs
& maior præ magnitudine tumoris: ĩterdũq; febricula: id ipſum tar
de matureſcit: nec magnopere in pus conuertitur: fit maxime in ver
tice/alis: & inguinibus inter minutos abſceſſus numerandus.

¶ Perniones vlcera calcẽ occupãt vt diximus: fiunt frigoribus hi- Vlcera
bernis præſertim in pueris; rubor eſt mediocri cũ inflãmatiõe: oriũ ad calcem
tur puſtulæ: mox exulceratio dolor medicus: pruritus maior.

¶ Pariſthmia & Antiades quæ noſtris multi Tonſillas dicũt / vlce- Tonſillas
roſo interdũ abſceſſu: Galeno ĩ faucibus nõ ſũt: ſed ĩ loco admodũ
proximo ſeu cõtiguo: quẽ Iſthmon græci vocãt Is in libris Anatomi Iſthmon
ces ſpatiũ quoddã cõmune gulæ ac gutturi ad quod vtrũq; orificiũ
terminatur Iſthmon appellat: qm̃ anguſtũ & oblongũ eſt: Alii pro
faucib⁹ ſiue oeſophago: nã oeſophagus græcis gula dr̃ Meri arabis Oeſopha
& medicis nr̃is q̃ ad collũ pertinet: oeſophagus. n. ſiue Iſophagus gus
nõnullis: inter collum & arteriam poſitus deiiciendi cibi potuſq; viã
ſurgerit: vnde a delatione cibi inuentriculum nomen accepit.

¶ Paſtinũ ferramentum bifurcum quo ſemina pangunt inquit Co
lumella: præcipuum ad vineta: vnde paſtinare altius terram aperi-
re; & inde repaſtinare a quo repaſtinatio rei ruſti. ſcriptoribus: nunc repaſtina-
quicquid emoti ſoli vineis præparatur repaſtinatum dicunt. tio

¶ Phalangæ quibus baiuli ad ferenda cõmodius onera vtunt: Sce
ryophoria Platoni dicuntur; vnde phalangarii quoq; nominantur:
modo hexaphori modo tetraphori Vitruuius. x. onerum maxima
pondera cum feruntur a phalangariis Hexaphoris & Tetraphoris Exaphori
examinantur per ipſa media centra phalangarum: vti indiuiſi one- Tetrapho
ris ſolido pondere certa quadã diuiſionis ratione; æquas partes col ri
lis ſinguli ferant operarii. Hiſdem pontes etiam ſternuntur; Plinius
fuſtes nodo carentes Phalangas vocat: phalangæ quoq; menſuræ phalãgæ
genus atq; ponderis. Idem Plinius. xii. de Ebeno Herodotus eam
inqt æthiopiæ intelligere malluit tributi vice regibus perſidis e ma
terie eius centenas phalangas tertio quoq; ãno pẽſitaſſe æthiopias
cũ auro & ebore pdendo; phalanges macedonici exercitus in pri-
mis notiſſimæ: Lãpridius de Alex. Cæſare Fecerat & phalãgem. xxx.
millium hominum quos phalãgarios vocari iuſſerat Sed Iulius po-
lux phalanges & phalangia vocat ligna quibus ſubiectis naues tra-
hi ſolent Araneorum etiam habentur phalangia ipſi Plinio & aliis.

¶ Phalangium aranei genus corpore exiguo/vario/acuminato ad
ſaltum ingredientium/noxio morſu: vt inquit Plinius .xi. q̄d .xxix. di
cit ignotum Italiæ: eſſe tamen nūc in Italiæ parte Apulia & fuiſſe nō
Tarantula nulli exiſtimant: & eandem Tarantulam opinantur de qua diximus
Alii ſtellio vtcūq; Solinus miratꝰ in tam exiguarū virium corpuſculo eam vim
nē dicunt fore vt iſtum hominem veneno interficiat: Cretæq; id malum de
dit. Percuſſis tremor interdum oritur. Idem Plinius .xxi. de Abro
tono: Efficaciſſimum contra ea quorum veneno tremores & frigus
accidunt vt ſcorpionum & phalangiorum: naſcitur & in eruo pha
langius beſtiola aranei generis per hyemem aquoſam.
pyrinon ¶ Pyror græci vocāt Triticum: vnde pyrinon triticeum: hinc Au
autopyrus topyrus panis ex ipſo plane totus tritico: quē & Syncomiſtum nū
Syncomi- cupant. Ab Hippocrate pyrinos & Anerectos appellatur: de Auto
ſtum pyro Plinius quem fermētatum ad nōnulla tradit vtiliorem.
Antica ¶ Pronaus in fronte locus quaſi Antica/ante tēplum. Ναὸσ ἱερὸσ
ædes ſacra. Colūnæ ſunt inquit Vitruuius medianę in pronao & po
ſtico ad perpendiculum medii cētri collocādæ. Item libro .v. Ne i
pediāt aſpectus pronai ædis Auguſti: poſticum aūt ſpatium poſt tē
plum fuerat græci ni fallor Opiſtodomum appellauere.
¶ Phyſeteres piſces ab effectu nominis græci vocāt quaſi flatores
Anheloſi vnde Ruffus in Arato Anheloſos nuncupat.
piſces ¶ Phylogyneia mulieroſitas amor erga mulieres Cice. tuſc. q̄ſt .iiii.
Mulierarii q̄lis eſt in his quos mulieroſos vocāt & mulierarios vt Iuliꝰ Capi.
¶ Plinthius later græcis dr̄: vñ Diplinthius & triplinthius: Vitruuiꝰ
diplinthiꝰ ſecūdo: parietes inquit lateritii niſi diplinthii aut triplinthii fuerint
Triplin- ſeſq̄pedali craſſitudine nō poſſunt pluſq̄ vnā ſuſtinere contignationē.
thius Sunt eidem in ſpiris colūnarū plinthii & plinthides: & in earundem
capitulis plinthi quoq; nō ſemel: Spiræ pars ima plinthus: capitulis
vero cum datur in ſūmo fere deformabitur. Et libro .ix. de horolo
giorū ratione vſu & inuētione: ſcribit plinthium ſiue lacunar/q̄d etiā
Scopæ in- in circo flāminio eſt poſitū: Scopam Siracuſium inueniſſe.
uentum ¶ Phyſiognomus qui mores naturaſq; hoīum & hiſdem euentura ex
oculis vultu totiuſq; corporis vt Gellius inquit filo atq; habitu ſe co
Zopyrus gnoſcere & prædicere profitetur: qualis olim Zopyrus celebratur:
Ancones ars ipſa phyſionomia.
¶ Prothyrides ſiue Ancones ad ornatum oſtiorū exculptæ addun
tur ſumma parte/dextra ac ſiniſtra ſupercilii ſub ipſo hyperthyro:
prothyra noſtri architectones vocant in fronte habeant craſſitudi
Thomas nem ex antipagmenti tribus partibus vnam. At prothyra veſtibula
ploatatius ſunt vt diximus. De hac dictione Thomas plouatatius piſaurienſis

deridet Acurſium & Hypothira limen apertionem cauitatemq́ in
oſtiis appellát quæ quo modo cõſtituenda ſint docet Vitruuius.
¶ Præfurnium in balneis diximus; Vitruuius.vii. Aedificat̃ locus
inquit (vt laconicum) & expolitur marmore ſubtiliter & leuigat̃: aũ
id fit fornacula habens in laconicum nares: & eius præfurnium ma præfurniũ
gna diligentia cõprimitur ne flãma extra diſſipetur. In fornace reſi-
na collocatur: hanc autem ignis poteſtas urendo cogit emittere p
nares intra Laconicum fuliginẽ: quæ circa parietem & cameræ cur-
uaturam adhæreſcit. Inde collecta partim componitur ex gummi
ſubacto ad vſum atramenti librarii: reliqua tectores glutinum admi
ſcentes in parietibus vtuntur. Item lib. viii. Cœlum quod eſt in bal Cœlum in
neis ex præfurniis ab ignis vapore percalefactum corripit & paui- balneis
mentis aquam: & aufert ſecum in cameratũ curuaturas: & eam ſuſti-
net. Ideo ꝙ ſemper vapor calidus in altitudinem ſe trudit. Hæc aũt
ex Vitruuio adſcripſimus: vt ſub vna præfurnii dictione poſita/mul
ta alia ſcitu digna diſcerent lectores curioſi.
¶ Puteolanus puluis maris opponit̃ fluctib⁹/merſuſq́ ꝓtinus fit la
pis inexpugnabilis vndis/vt ſaxum: & fortior q̃dẽ ſi cumano miſcea
tur cemẽto. In Cicizena quoq́ regione terra nõ puluis eſt eiuſdẽ na Cicizena
turæ/q̃ demerſa mari lapideſcit: de his Pli. 35. & Vitru. lib. ii. Puteo-
lanus inq̃t puluis cõmixtus cum calce & cemẽto non modo cæteris
ædificiis præſtat firmitates: ſed ẽt moles quæ cõſtruunt̃ in mari ſub
aqua eo ſolideſcunt: porzulana a neotericis appellatur. porzulana
¶ Pupula & pupilla acies in oculis p quã ſolã videndi ſpũs exit. Pli.
xxviii. Auguriũ ex hoĩe ipo eſt: nõ timẽdi mortẽ in ægritudine q̃ diu
pupillæ imaginẽ reddãt. Duplex pupula faſcinatorem arguit.
¶ Paracenteſis plinio. xxv. de Anagallide herba punctio dicit̃ hoc punctio
inquit iniunguntur ante quibus paracenteſis fit: hæc autem in Aſci
te hydropis ſpecie: morbiſq́ aliis adhibetur. Sema
¶ Philoſomatos corporis amator: σῶμα enim Macrobio cor-
pus quaſi quoddam σῆμα: ideſt animæ ſepulchrum: & quandoq́
δέμας/hoc eſt vinculum ꝙ in corpore anima vincta habeat̃ vt in
ergaſtulo & carcere. Vnde. M. Cicero in republica pariter vtrũq́ ſi-
gnificãs/corpus eſſe vinculũ corpus eẽ ſepulcrũ quod carcer eſt ſe-
pultoꝝ ait. Immo hi viuũt qui e corpoꝝ vinculis tanq̃ e carcere euo
lauerunt: veſtra vero quæ dicitur vita mors eſt: philomytos fabula- philomy-
rum ſtudioſus: qualis interdum philoſophus vt inquit Ariſtoteles: thos
philotimus cupidus honoris: philactimatos pecuniarum philozo- philoti-
us vitæ: veluti bona ꝓcul dubio pars mortaliũ philautos ſeipſum mus
amãs philautia ſuiipſius amor: philandrus amãs viros/ phileremus

philtra ſolitudinem:philtra amatoria: quæ ob amorem dantur pocula ani-
mis ſæpe nocentia: quali ferũt Lucullum imperatorem clariſſimum
periiſſe & mille alia id genus: quoꝝ refertiſſima ſunt: dictionaria mi
nima etiã quæꝗ pcul cata & vulgatiſſima nullo delectu cõtinentia.

¶ Pædagium in ædibus locum dicemus vbi ſerui commorantur:
Plinius iunior epiſt. vii. Puer inqt in Pædagio mixtus pluribus dor-
miebat: tanq̃ accipi poſſit pro cubiculo ſeruoꝝ puerorumꝗ: qui
pederaſtes græcis παιδεῖον qui a natibus etiam πυγίστης uñ pederaſtes
pedico/& pederaſtia pedicatus ipſe atꝗ amor ille damnandus erga
Explicatus Suetonii locus puſiones: de quo Suetonium mentionem habere ſunt qui uelint in
Nerone Cum ſuper ingenuoꝝ inquit pædagogia & nuptarum cõ-
cubinatus ueſtali virgini Rubriæ uim intulit: vbi Hermolaus Proa-
gogia legebat: pro ſtupro proſtitutioneq̃ eam vocem accipiens
προάγω produco: nam pægagogia Vlp. Iurecõſul. lib. xxxiii. dig.
tit. de fun. inſt. mancipia uident appellata: Si inſtructũ fundũ legaſ-
ſet ea inquit pedagogia quæ ibi habebat: vt cum ibi uenifſet præſto
eſſent in Triclinio legato continentur: At aliis loca pædagogorum
vt grammatiſtaria: Pedagia in daciis habent & Iureconſulti/diſcri-
men inter illa tamen facientes.

¶ Podia: funis quo uela tenduntur/Vergil. latino uerbo peden ap-
pellauit: At Podium in ſcena/in ædilibus dicitur: Pedum paſtoris
baculum Agolumue quo pecora aguntur nominauere: pedes pedi-
pedecoſus culos a quibus pedecoſus: vnde eſt: Pedecoſus ſqualidus ubi me
vidit caput ſcabit pedes legit: pedem ſtruere priſcis pro fugere di-
cebatur: & peda ueſtigium humanum.

¶ Proſophon perſonam dicunt qua faciem obtegimus: Atheni-
ſium (ut uolunt) inuẽtum cauatis corticibus: & ab Aeſchylo poeta
perſonata uulnera tragico ad actores fabularum tranſlatam/ perſonata inde uulnera
latitantia intelligimus: hinc Donatus in Terentianum illud Cada-
Donati locus uerosa facie id eſt ſublinida inquit & perſonata liuore ac rubore.

¶ Pyxia e buxo tabellas dicunt/priſcis litteras in buxo ob firmita-
tem ſculpentibus: Prudentius Buxa crepant cærata genis impacta
cruentis ad quod reſpiciens Diuus Hieronymus pueris erudiendis
pyxion litteras buxeas fieri ſuadet: polluci uero Pyxion eſt pictoris inſtru-
mentum/ nam pyxides in quotidianos uſus notiſſimæ: & buxum ad
tibias nõ eſt qui neſciat/ primi Phryges excogitaſſe credũtur: Nũc
ſacrifica Tuſcorum e buxo Tibiæ/Ludricæ loto oſſibuſꝗ aſininis
& argento fiunt inquit Plinius. xvi.

¶ Parthenonem locum græci uocant in ædibus abditiorem uirgi-
nibus conuenientibus/vnde nomen παρθένος uirgo: hinc Par-

thenias a virginali uerecondia cognomen (vt uolunt) Maronis ex partheniꝯ eo inſcia matre/cuſtodiſue in iuſſu egredi pedem͂ efferre illis non li- cebat/ſine noxa: quã conſuetudinem vt optimam ſeruant e noſtris etiam nunc complures: Simplici ætati facile imponitur: ac peiora facile præcepta iuuenes audiunt: quos uel maxime titillat blanda voluptas: fuerat & Athenis eo nomine templum Mineruæ quæ uir- go dicitur/ad Aeropolin cura periclis/conditum ab ictuno Archi- tecto/vt apud ſtrabonem legimus/Plinius .xxxiiii. Fecit & phidias & ex ebore æque Mineruam athenis quæ eſt in parthenone ſtans.

partheniꝯ as

Ictinus Architectus

ℂPſeudoſphecen dicimus mentitam ueſpam: quæ ſingularis uoli- tat vt Plinius .xxx. auctor eſt σφηξ/κοσ ueſpa.

ℂPauiculæ inſtrumẽta a tundendo & culcando uidẽtur: qñ pauire uerbum hoc ipſum fere ſignifiat uñ pauimẽta/& pauitores: Plinius xviii. Frugẽ aratro quæſitam furtim nocte pauiſſe ac ſecuiſſe puberi Duodecim tabulis capitale erat: poſt & a paſcꝙ dictum pauiſſe.

pauimẽta pauitores

ℂProdromi præcurſores Pli. Cecilius prodromon epiſtolam dixit precurſoriam alter Plinius .xviii. omnifariæ hiſt. prodromos Eteſia rum ſtatus nam prodromos ficus iam docuimus.

Eteſia/flatus

ℂPicris lactucarum vna cui amaritas nomen impoſuit/ vt illi Syn theſi quam Hieram piceam uocãt medici & officinæ: Eſt & atra quæ Meconis appellatur: quaſi papaueracea a copia lactis ſaporiferi: qñ omnes ſomnum parere inducereꝙ credantur hinc Tacitus impe- rator cũ lactucis plurimum uteretur/ſomnum ſe mercari illa ſum- ptus effuſione dicebat: Glycipicros amarus græcis qualis omnino Amor eſt melle & felle vt ille inquit fœcundiſſimus.

Hiera picea

Amor q̃lis plinii locꝰ

ℂPſoricũ medicamẽtum Galeno & Dioſcoridi: Cor. Cel. li. vi. pſo ricum oculis confert in collyriis: fit ex chalcitide cadmiaꝙ ex ace to tritis & in uaſe fictili ficulneis foliis coopto ſub terra poſitis per dies .xx. & rurſus tritis/meminit & Plinius .xxxiiii.

ℂPanchreſta medicamenta χρηστοσ commodus α χρηστοσ incommodus: Plinius trigeſimo ſexto Sed cichorium Intubum ue ob præcipuam & commodam ſalubritatem Enchreſton appellaue runt oculoꝝ medicamentis & his quæ panchreſta appellant: Eſt & eidem .xxiii. pãchreſtos ſtomachice in ſuperioribus nominata Sed uide ne per chriſta medicamenta intelligat & ita ſcriptum reliqueꝛ rit .xxxvi. de quibus Dioſcorides vt iam ſcripſimus.

ℂProreta qui improra ſtans quid expediat proſpiciꝫ uñ nomen/ Plautinus Trachalio in rudente Si tu proreta iſti naui es ego guber nator ero: paulus .xxviiii. digeſt. Si a magiſtro inquit uel guberna- tore uel conductore aut proreta nautaue aliquid factum ſit: porti-

ſculum eundem fere ego facile crediderim quãdo is proprie horta
portiſcu- tor remigum eandẽ vt ſcribit Nonius perticã tenet quæ portiſculus
lus dicitur ea excurſum & hortamenta inquit moderatur: ſi excuſſerit il
lam remiges non ceſſant ſi depoſuerit quieſcunt. Ennius annal. viii.
parerent obſeruarent portiſculus ſignũ cũ dare cœpiſſet: hinc Plau
tus in Aſinaria ad loquendũ atq; tacendũ tute habeas portiſculum
quieſcente aũt nauigatione locus in quo remi: & gubernacula repo-
Caſteria nuntur caſteria vocat̃ eius mentionẽ habet eo ipſo loco idẽ Plaut⁹.
paraſitum ℂ Paraſitum antiquiores miniſtrum ſacrorũ appellauerunt ſecuta
cœni petã ætas poſterior: cœnipetam adeſorem: i quo ſignificatu primus (vt
qs primus ferunt) uſus eſt Epicarmus.
dixit ℂ Pauſarius pauſam faciens/vt recraſtinator & procraſtinator: pau
ſa enim eſt ab opere deſiſtentia ceſſatioq; : & Nonio Marcello re-
quies alicuius rei.
ℂ Pollinẽ triticæ fariæ mũdioris florẽ paſſim appellãt: tranſit & ad
alia Pli. xxiiii. de pice: ſubferuefacta inqt cũ polline ferraceo ide pol
linariũ icerniculũ cribrũue quo excernit : Plautin⁹ Agoraſtocles in
pœnulo. Nã iſte qdẽ gradus ſuccurretur cribro pollinario Idẽ Pli.
Hiſpani e lino excuſſoria & pollinaria: & pollinto Catoni ac polli-
timiopola tor pollinis excretor & farinę: pollinctor vero q græcis qnq; Timio-
pola mortuoq; dicitur accurator & redemptor : Nonio. Fulgentio
& aliis a verbo pollincere vnde pollinctus & pollinctura : pollicto-
res Feſtus vocat & polluctram Plautus.
ℂ Plutei militares quorum in militia in bello vſus eſt ad oppugna
tiones Vege. iiii. ſcribit ex vimine contextos ciliciis vel coriis conte
gi: terniſq; rotulis quarum vna in medio ſit reliquæ in capitibus op-
ponantur/in quamcũq; partem volueris admoueri poſſe/more car
penti: quos applicant muris: atq; his protecti ſagittis vel miſſilibus
Vineæ oppugnant: Plau. in milite ad eum vineas pluteoſq; agam: nam &
ſub vineis bellicis etiam actis ad mœnia protecti milites ad ſubruẽ
da murorum fundamenta penetrant.
ℂ Polimenta feſto teſticuli uertis & porculoꝝ cum caſtrant̃ : Plau.
in menechmis aut ſinciput aut Polimenta porcina.
ℂ Paraphetna ſpõſæ pter dotẽ quæ accedũt quaſi doti addita nam
phrene pherne dos græce dr̃. Eadẽ anaclypteria q; mũdus ſpõſæ at opinor
Anacli- tectus añ illã portabat: in cumera de qua Feſtus: & iã diximus: Ana-
ptiria clytiria vero de qbus mentionẽ habet Lampridius erunt cubicula
ferre & in quibus meridiamur & luce dormimus.
ℂ Põpholix in ærariis inuenit̃ vt Spodiũ : in aurariis etiã repertum
de quibus Pli. xxxiiii. Cõfert illa uitiis qbuſcũq; oculorũ vñ cullyriis

miſcetur Tuciam uulgo noſtri vocant: additur & ſpodium: oculoꝝ Tucia
medicamētis: cuius ſpēs quędā Catinia neotericis appellat̃ q̃ Sapo
narii & vitrerarii cũ primis ad candorẽ vitro & ſaponi dandũ vtunt̃.

¶ Pſecadas græci vocant tenues molleſq; pluuias ex humoris aerii
paucitate quaſi irrorationes: Vt nõ abre nec temere pſecas ſit Iuue. pſecas
ancillæ ornatricis & coſmetæ nomen. Coſmetæ

¶ Poſca Plinio ex ordeo aqua decocta: ſunt ex melle qui velint: Vi poſca
num hodie quod aqua mixta Loram diximus: gentes plurimæ po
ſcam vulgo appellant.

Quinquertiones græcis pentathli: dicuntur athle pentathli
tæ Liuio qui generibus quinq; ludorum certabāt
a quinquertio quod græci πεντάθλον: id autem
genus certaminis & exercitationis in his quinq;
artibus conſtat vt inquit Feſtus: Iactu diſci: cur
ſu ſaltu: iaculatione: lucta.

¶ Quadrantalia latine eadem quæ Amphoræ: Amphoræ
vt iam dictum eſt congios octo capiunt: hoc eſt ſextarios quadra
ginta octo: Sextarius ipſe vncias viginti vt ſcribit Feſtus: Pli. xiiii.
P. Licinius Craſſus & L. Cæſar cenſores anno vrbis conditæ ſexcē
teſimo ſexageſimo q̃nto edixerũt ne q̃s vinũ græcũ Amineũq; octo
nis æris ſingula quadrantalia venderet: meminit & Plautus. Quadran

¶ Quinquepeda ſiue quinquepedal a numero pedum pertica geo talia
metræ agrimenſoriſue: Sicut decempeda a decempedibus in ea no
tatis: vtitur hoc verbo. M. Tul. Cicero: Sed eidem quoq; eſt Decē Decēpe
pedator: metator ab ipſa decempeda Suetonius i Auguſto nõnũq̃ da
cum decempedis vel etiam ceſpitem portantes: Martialis in apo
phoretis De quinquepeda puncta notis ilex & acuta cuſpide clauſa
Sæpe redemptoris prodere furta ſolet: noſtris autem eſt quam He
xempedam dicemus: a ſex pedibus qua dimēſio proficitur. Ea nãq;
utuntur ad metiendum ligna: fœnum: agros: parietes: cameras &
alia Fruges .n. & liquores demetimur alus menſuris vti modio qui
Medimnus Sextario cuius dimidium Coryla & hemina: Chœnice Menſuraꝝ
Congio qui & Chus: Cyathis ex dracmis fere decem Oxybaphis & pondeꝝ
xv. nam Artabæ ternæ denos capiunt modios: Culeius viginti am nomina
phoras: habentur & alia menſurarum nomina ſed notiora: hoc ſatis
cõſtat non cõuenire ſuper menſuris & ponderibus inter auctores:
Lege Priſcianum de menſuris & ponderibus & Hieronymum.

¶ Quadratum corpus dicitur quod nec gracile eſt nec obeſum: Id
habiliſſimum eſt vt ſcribit Celſus. ii. nam longa ſtatura vt in iuuen
ta decora eſt: ſic matura ſenectute conficitur. gracile corpus ĩfirmũ

obeſum hebes eſſe ſolet: Sed & Aphrodiſæo breui ſtatura homines proceris vt plurimum ſunt prudentiores. Vnde fons ingeniorum Homerus Vlyſſem breuem ac prudentem Aiacem vero procerum & ſtolidum deſcribit.

pluto infernus

¶ Quietalis Pluto infernus a priſcis dictus eſt: ꝙ mors det quietẽ erumnis erumnoſis mortalium/is autem mortuis dominantur.

Querq̃ra

¶ Quercera ſeu querquera/Febris Gellio vbi: Egrotationem inq̃t cum febri rapida & quercera: illa ſignificatur quæ frigida cum tremore hominem vexat/Lucilius Querquera cõſequitur capitiſꝙ dolores: item iactans me vt febris querquera/a græco certum eſt dici inquit Feſtus vnde & Carcer.

roſa laurea rododendron Herba ſabina Nerion rhododaphnen Brathys

RHododaphne Apuleio Roſa laurea dicitur: eadem rhododendron Plinius. xvi. quãuis herba dicatur ſabina rhododendron vt nomine appa ret a græcis venit: alii Nerion: alii rhododaphnẽ ſempiternum fronde: roſæ ſimilitudine caulibus fruticoſum: iumentis capriſꝙ & ouibus venenũ eſt: idem homini contra ſerpentium venena remedio: de ſabina herba quæ ab hac omnino alia eſt diximus: greci Brathyn appellant: vt ſcribit Plinius. xxiiii. duorum generum: altera Tamaticæ ſimilis: folio altera cupreſſo; partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. Item lib. xviii. ſabina inquit herba propagine ſeritur & auulſione: tradunt fece vini aut e parietibus latere tuſo mire ali: hiſdem modis roſmarinum ſerunt & ramo quoniam neutri ſemen: rhododendron propagine & ſemine.

Rin Ceras Guttus

¶ Rinoceros animal a cornu quod illi in naribus eſt nomen græce ſortitur ρινρῖνοσ naris κερασ cornu: quaſi Naricornis. E cornu ipſo vas ad oleum in balneis fiebat eodẽ quo animal ipſum nomine: Iuuenali & Martiali: guttus etiam balnearius nominatus: De rhinoceronte Plinius: Solinus alii: tranſit & in deriſionis nomen a naſo/

rhuncus Larchinus

vt rhoncus qui fit naribus: larhinus magnas habens nares.

Iuuenalis locus Treche depna

¶ Recidipna cœnatoria multi interpretantur: de q̃bus Satyrographus poeta: ruſticus ille tuus ſumit recidipna q̃rinæ δειπνοσ cœna vñ ἀδειπνοσ i cœnat⁹ & δειπνοτήριον locus ad cœnãdũ: Politiãus Trechedipna rectius legebat de q̃bus & plutarchus in ſympoſiacis mẽtionẽ habeat: apud quẽ Trechedipnos quoꝙ hoĩes habeti conſtat: quos etiã ἐπιθυμοδείπνουσ vocant conuiuiis deditos.

Teniæ

¶ Rhedimicula faſciolæ teniæꝙ a mitris pendẽtes: Maro & habẽt redimicula mitræ; Ponuntur & pro ornamento capitis muliebris &

effœminatorũ:Satyrographus poeta:Accipiēt te paulatim qui lon
ga domi redimicula ſumũt Frontibꝰ & toto poſuere monilia collo.
❡Radios textricũ & rotarũ ſciunt Idiotæ:Radius virga qua lineas Vel radiꝰ
producunt geometræ:vtuntur & Aſtrologi:Radii oblongæ oliuæ: aſtrolabiũ
de alio eius ſignificatu diximus in granario:Plena ſunt hoc noīe oīa eſt.
gloſſemata & exchartabula:Sed & radius os in brachiis Celſo dicit̃
lib.viii.κερκίδιον per hypocoriſma:nam κερκίσ græcis eſt.
❡Reſegmina purgumēta:preſegmina:excremēta:quiſquiliæ cũ ſe
cantur unguium in pedibus manibuſqꝫ:Pliniꝰ.xxviii.Omnia proſe
quuti vſqꝫ ad reſegmina vnguiũ Lucanus Et ſiccæ pallida rodit.Ex-
crementa manus:Plautus ī Aul.quin ipſi pridē tonſor ungues dem
pſerat:collegit oīa abſtulit pſegmina:ſunt & Apuleio aurei aſini.ii.
cadauerũ præſegmina ad artem magicam.
❡Rhenones pelliceæ veſtes:In cōmentariis rerũ diui Cæſaris legi Caſtorum
mus Germanos parua hēre in vſu Rhenonũ tegmenta & in Melpo pelles
mone Herodoti apud Budinos & Gelonos in lacu quodā capi lu-
teas & caſtores quoqꝫ pelles ad rhenones faciendos conſuantur.
❡Recinium Feſto omne veſtimentum quadratum:vnde recinia-
tiꝰmimi:Ricæ & riculæ vocant̃ parua Recinia ut palliola linteolaue
ad vſum capitis facta.M.Varro Recinio duplici vſos refert vete- Ricæ
res:& dictum ꝙ dimidiam partem retrorſum reiicerent:a reiicien-
do:& Ricam ad ritu dictam ꝙ Romano ritu ſacrificium fœminæ
cum faciunt capita velant.
❡Rheubarbarũ medici nobile pharmacum vocant quod alii Rha Rharbarꝫ
barbarum colore ruffo albis diſtincto lineis odoratum nam Rha- Rhapon-
ponticum aliud omnino eſt radix nigra nullo odore medicinæ ſer- ticum
uiens:hæc autem a Rha fluuio non longe a ponto euxino nomina-
ta voluere plurimi de quo Ammianus.xxii.
❡Rheumata fluxus Rheumatiſmus fluctio quoqꝫ ῥέω fluo græcis
Pli.xxviii.Elephāti ſanguis pcipue naris fluctiones oēs quas Rheu
mātiſmos vocāt ſiſtit:Et.xxv.de plantagine nulla res æque ſiſtit flu Rheuma-
ctiones quas græci Rheumatiſmos vocant.Et Rhoicæ mulieres di tiſmus
cuntur quarum vuluæ Rheumatiſmo perſtillant : nā illi ſunt iuges Rhoicę
fere non ſine mephiti:nec vni fluores : & alba quoqꝫ ac rubra pro- Mēſtrua
fluuia quæ Menſes vt diximus & menſtrua nuncupantur.
❡Rhagades & Rhagadia ī ſede anoue ſciſſuras & rimulas fere vo
cant.Cornelius Celſus quinto Proprie autē inqt ad ani fiſſa vel ora
venarũ fundentia ſanguinem vel cancrũ:fieri hæ quoqꝫ in labris in
pedibus & in fœminarum vulua ſolent:Plinius vigeſimo quarto de
pice Rhagadas ſedis & pedum panoſqꝫ & vngues ſcabros emēdat.

Idem Celſus libro ſexto: At primum in ano inquit ſæpe & quidem
thagadia locis pluribus cutis exciditur Rhagadia græci vocant.
¶ Rediuia Reduuiaue & Reluuium morbus is dicitur: cum circa
vngues cutis ſe reſoluit vt ſcribit Feſtus quia reluere eſt reſoluere:
pterigyū Vnde mutatione litteræ etiam reduuium idem quod ptytigyū mul
tis: Plinius diuerſa exiſtimat nam .xxx. Reduuias inquit & quæ in di
gitis naſcuntur pterigya tollunt canini capitis cinis: aut vulua deco
cta in oleo ſuper illito butyro ouillo cum melle.
Herniæ ¶ Ramices & Hernias eaſdem volūt multi: alii diſtinguūt vt rami
ces ſint porocela cum ex abſceſſu aliquo circa tunicam teſtium ma
Sarcocela teria aliquātulum induruit: Porus lapis Tofus dicitur: Sarcocella cū
Cirſocela in ipſa tunica: concreuerit caro: Cirſocela quando venæ intumue
Enteroce runt tunicis ipſis teſtium ītegris: vel in ipſa tunica: vel bubonocela
la in inguine erumpēte: de Herniis iam dictum eſt: ſuo loco quæ ſunt
Epiploce Enterocela Epiplocela Hygrocela.
la ¶ Runcina fabri lignarii inſtrumentum hinc in Eſaia ſcriptum eſt:
hygrocela Artifex lignarius extendit normam formauit illud in runcina: fecit
illud in angularibus: in circino tornauit illud & fecit imaginē: quo
Serra ma loco Nicolaus a lyra Dixit Runcina excauari ligna: alii lenigatoriū
ior inſtrumentū ſerram maiorem nōnulli/quibus ſuffragari libeat: quā
runcinato do Tertulianus inter inſtrumēta ſæuitiæ Aſcias & rūcinas cōnume
res rat: & Plinius lib. xvi. de abiete Ramentorū inquit crinibus pāpina
to ſemper orbe ſe voluēs/ad incitatos rūcinarum raptus: & Plauto
eſt derūcinauit in milite/a uerbo Rūcino: quod eſt a rūcina. M. Var
ro de lingua latina Runcinare a rūcina cuius origo græca ſubiiciūt
autem lignorum mollibus ſerra ſecandis aſſeres binos quos cante
rios dicimus: noſtri nunc runcinatores vocant Caballos.
Rallum ¶ Rulla ſiue Rallum a radendo: ferrea cuſpis lata additur in ima
parte ſtimulo: ad vomeres cultroſq; aratorios ipſumq; aratrum qua
terram intrat repurgādum: Plinius. xviii. Purget vomerem ſubin
de ſtimulus cuſpidatus rulla.
rutellum ¶ Rutrum quo qd eruitur hypocoriſticos rutellū: Nonius rutrū a
radendo inde rutellū radiū in menſuris radēdis & equādis adhibitū
Lucilius: modiū hic ſecum atq; rutellū vna affert: Feſtus: rutū dictū
q eo arena eruitur: & M. Varro rutrum inquit a ruendo.
¶ Runcones a runcando raſtrorum fere genus ſunt: quibus e ſege
te gramē & herbas alias radicoſas eruunt: quādo ſegetes frequen
tem exigūt saritionē & runcationem ut noxiis herbis liberentur: Pli
nius. xviii. Runcatio cum ſeges in articulo eſt euulſis inutilibus her
bis frugū radicem uindicat, ſegetēq; diſcernit a ceſpite: Audio Rū

cinám deam coluiſſe veteres quæ runcationi præeſſet: alii runcones dici volunt quibus ſentes: rubos: prunoſq; & inutiles frutices circa foſſas colliquias natos ſecant in aruis. Runcina dea

℃Rubia radice & ſemine rubro herba infectoribus expetita Erythrodanus dicta eſt: aliis Ereuthodanus/qua tinguntur lanæ & pelles. Plinio libro. xix. &. xxiiii. proficiuntur/morbum regium ſanat ex aqua mulſa. Vitruuius. vii. Fiunt etiam purpurei colores infecta creta Rubiæ radice & hiſgino. Erythrodanus Ereuthodanus

℃Rubigo ſegetũ maxima peſtis/infeſtat & vineta. Pli. xviii. Cœleſte frugum vinearũq; malũ nullo minus noxium eſt Rubigo: frequẽtiſſima hęc in roſcido tractu cõuallibuſq;/ac ꝑflatum nõ habẽtibus/e diuerſo carẽt ea: Ventoſa & excelſa/ac mox infra: Cœleſtis iniurię genus vnum refert: quod fit nullo ſentiẽte niſi cũ factũ eſt: aliis rubiginẽ aliis vredinem/aliis carbũculũ appellãtibus: oĩbus vero ſterilitatem: & ſtatim fere. Tria inquit tẽpora fructibus metuebãt propter quod inſtituerũt/ferias dieſq; feſtos Rubigalia/Floralia/Vinalia/Rubigalia/Numa conſtituit anno regni ſui vndecimo: quę nũc aguntur ad. vii. kalendis Maii: quoniam tunc fere ſegetes rubigo occupat. Feſtus põpeius: Robigalia dies feſtus. vii. Kal. Maias quo Robigo deo ſuo quẽ putabãt rubiginẽ auertere/ſacrificabantur. M. Varro rei ruſt. primo Robigum & Floram qbus propitiis neq; rubigo frumneta atq; arbores corrumpit: neq; non tempeſtiue florent. Itaq; Robigo ferię Robigalia: Flore ludi floralia ſunt ĩſtituti. Vlpi. libro. xix. digeſt. Si vredo fructum oliuę corrupetit dãnum dñi erit. Tempeſtates autem cœleſtis iniuriæ veluti grãdines procellæ & ſimilia ab horridis ſyderibus exeunt arcturo hædis: Orione. Vredo Carbunculum rubigalia Floralia Vinalia robigus deus

℃Rechamus in machinis troclea dicitur Vitruuius. x. alligatur in ſummo troclea: quã nõnulli rechamum dicũt: in eam induntur orbiculi duo: per axiculos verſationes habentes: ꝑ cuius orbiculũ ſummum trahũcitur Ductarius funis: Orbiculi ipſi rotulæ ſunt in trocleis quæ axiculis continentur & voluuntur: noſtri architectones & machinarii Girulos & Girellos vocant: Ea vero machina quæ per tres orbiculos circũuoluitur Triſpaſtos appellatur: at cũ in ima troclea duo orbiculi: in ſuperiore tres verſantur id pentaſpaſtos dicit̃. Eſt & genus machinæ quod polyſpaſton uocãt quia multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præſtat & celeritatem. Giruli Girelli Triſpaſti pentaſpaſti

℃Ricinus paruulũ aĩal canes infeſtãt: Plinius. xxii. de chameleone herba/Succo ſcabiem etiam quadrupedũ ſanant: & Ricinos canũ necant: &. xxx. Idẽ euenire tradit̃ ſanguine ricini euulſi cani. Eſt eidẽ Plinio. xiii. & xvi. Ricinus a ſimilitudine ſeminis; genus arbotis quã

Crotones Crotonem etiam uocant ex cuius ſemine oleum fiat.

¶ Recidiuus qui recidit in priſtinum langorem quod dicuntur re-morbeſcere: Feſtus: At recidiuæ febres quæ renouantur: ut rediui-na: ſed aliter: ex uetuſtis renouata: Vitruuius. vii. Rudus ſi nouum erit ad tres partes vna calcis miſceatur: Si rediuinum fuerit: quinqꝫ ad duum habeant reſponſum: ſcribit Celſus libro. iii. Antiquos me-dicos dies potiſſimum in pares obſeruaſſe/eoſqꝫ tanq̃ de ægris iudi-

Criſmi cantes Criſmos nominaſſe ita tamen vt ſumma potentia ſeptimo deinde quartodecimo: dæmum vni & vigeſimo daretur: adeo vt Hippocrates ſi alio die febris deſiiſſet recidiuam timere ſit ſolitus: Aſclepiades ipſe non acquieſcit: quando diſcrimina periculorum: maiore vi fieri in paribus compertum eſt: Dicuntur & critici noſtris

Criſis Iudiciarii Iudicialeſue: & Criſin iudicii tempus vocant: ſed Critici

Critici grãmatici quoqꝫ dicti vt cenſores & iudices ſcriptorũ omnium: nũc vero prima docentes litterarũ rudimenta nobile grãmaticorum no-men ſibi adſciuerunt: cum grammatiſtæ nominandi: nam gram-matiſticen græci infantiam grammatices noſtri: vt Varro litteta-tionem vocant.

¶ Retæ arbores quæ e ripis fluminum corruerunt: & in alueis eo-

Petãda flu rum extarent appellatæ: qꝫ uti retra naues prætercurrentes impedi-

mina rent retinerũtqꝫ: auctor Gellius. x. hinc retãda flumina locari publi-

Retræ cæ ſolita: Rhetræ vero Lycurgi leges dictæ tanq̃ oraculi ſãctiones.

¶ Retractator reuocator: & retractationes reuocationes eoꝶ quæ minus docte: minus recte dicta ſcriptaue ſint quales ſunt Diui Au-guſtini: Hippocratis & alioꝶ: nã retractare eſt ſcripta repetere & in-ter repetendũ emendare: etiã cũ edita ſunt: Cecilius in epiſtolis Cũ multis inquit & ſæpe retractãdũ eſt: quod placere & ſemp & oĩbus cupias: Vnde prodiit ſanctiſſimũ illud Horatii præceptum: premẽ-

Metanœa da ad ãnum decimũ quæ ſcripſeris: quod ſi audiremus Metanœan

Momus non agnoſceremus: nec Momũ audiremus: Sed multos titillat glo-

philautia ria: & plurimos ſupplantat philautia quam ſi cæcam pinxeris / recte & Iconice pinxeris: nugas pleriqꝫ omnes edimus abortiuas: & libro-rum informatoribus ſcripta ephemera tradere ſubarrido uix atra-mento feſtinamus: officit etiam nimia interdũ cura diligentiaqꝫ: Vñ Tiberium ſcribit Suetonius moroſitate ſtilum obſcurare ſolitũ: Et Apelles princeps facile pictorum una in re ſe protogenem ſupera-

Manũ e ta re dicebat: qꝫ ipſe manum de tabula ſciret tollere.

bula tolle ¶ Rupinæ abrupta ardua montium precipitiaqꝫ.

re ¶ Rabulæ cauſidici forenſes a radendis: ideſt lædendis verboſita-

Rauis te auribus: q̃q̃ & a rabie: & a Raui hoc eſt raucitate dictos ſunt qui

uelint: Quintilianus quaſi rabulæ inquit qui ſibi diſerti non uidetur niſi omnia tumultu & uociferatione concuſſerint: hinc Martiano Capellæ in Geometria forenſis rabulatio: Vnde non inepte Rabulas Canes palatinos uocant: Rabula a radendo quoq; ſiue Radula Columellæ inſtrumentum eſt quo in pice ducenda utebantur. Radula

Rubetæ a rubis ideſt uepribus ranæ grādiſſimæ cunctarum: plinius. xxv. Sunt & ranis inquit uenena rubetis maxime: hinc Iuuenalis illud Satyricum Viro miſcet ſitiente rubetam: græci Phrynos vocāt herbam uero phrynion quæ in vino pota earum uenenis aduerſetur: Eſt & rana inter harundines fruticeſq; degens: vnde græci calamiten appellant minimam omnium & uiridiſſimam plinio. xxxii. phrynes phrynion Calamitis

Ridica pedamentum vitis Plinio Varroni & aliis ex harundine robore/caſtanea & integra & bifida ſtirpe utiliſſima: Sed & tigni appellatione/inquit Vlp. lib. xlvi. digeſt. tit. de tigno. iuuincto omnia uineis neceſſaria continentur vt pertice & pedamenta quæ alii armamenta dixerunt: At Paulus de verb. ſig. lib. L. digeſt. Pali ait & perticæ innumeraq; materiæ ridigendi ſunt: & ideo lignorum appellatione non continentur. pedamentum

Reſimus idem qui ſimus & Simo deſimus contrarius ſimo.

Reliquum debitum quod quis debet ad integrum ſolutionem pomponio de ſtat. lib. rationē inquit reddere iuſſus reliquū quod apparet ſoluit: plaut⁹ in Aſin. Quid reliquum: aiebat reddere q̄ extemplo redditum ſibi eſſet: plinius iunior epiſtolarum. iii. Dum reliqua colonorum minuit ad tempus/ vires in poſterum exhauſit: vnde reliquatores & reliquatio ſceuolę & paulo iuriſcōſultis occupatores iudices edicto prætoris extra ordinem dati æſtimādis iniuriis/ q̄ per eos ius noſtrum recuperemus de q̄bus. M. Cicero in Verrem/ in oratione pro Flacco/ Et Suetonius in Nerone/ inde recuperatorium iudicium/ de quo idem in Veſpaſiano & plinius iunior in epiſtolis: In Eccleſiaſtico quoq; dicitur/ Diuiti decepto multi recuperatores locutus eſt ſuperba & iuſtificauerunt illum: humilis deceptus eſt inſuper & arguitur: plautus in Bacchidibus poſtq̄ quidem prætor recuperatores dedit damnatus demū ſui coactus reddidit. Recupatorium iudicium

Rhus arbor Syriæ maſcula fert ſemen lenti ſimile cū vua rubeſcit qd uocatur Rhus medicinæ neceſſarium inquit Plinius. xiii.

Reſtiones qui ſe pēſiles reſti faciunt & ſtrangulant: quiue digni ſunt ſuſpendio/ & iam torquilla e funiculis no bulle no multū no data torquati futuri. Plautinus damnuita in moſtellaria/ Illi bucedæ eruut multo potius q̄ ego ium Reſtio. Ad reſtim prouerbio dicitur rem rediiſſe cum re deperdita de laqueo cōgitandum eſt. veluti iam ad Reſtim prouerbiū ad Reſtim

ſumma deſperatione nec tantillo ſpeculæ relicto ſed reſtionem ve/ ſtiariumq́ restes facientem appellamus.

Sattrapia Mauſolus Rex Cariæ

Atrapes præfecti prouinciæ principes / Satrapia principatus præfectura. A. Gellius. viiii. Mauſolus autem fuit/vt. M. Tullius ait rex terræ Cariæ/ vt quidam græcorum hiſtoriarum ſcriptores ꝓuinciæ græcæ præfectus quem Sattrapen ideſt ducem ac præſidem græci uocant: Et Herodotus libro. iii. hiſto. ſcribit Darium uiginti prouincias quas perſæ Satrapias uocant cōſtituiſſe/earumq́ ſingulis præſides præfeciſſe.

Silicata

¶ Silex vt Var. Quod habeat ignem intra ſe ſilentem eſt autem lapis vulgaris paſſim inuenitur duritiei non modicæ coquitur ad calcem/parietum ſtructuræ non inutilis/vnde Silicei parietes dicti/additurq́ ad ſtrata uiarum hinc ſilicata nūcupata: Vitruuius. ii. Lapicidinæ inquit aliæ moles vt albanæ aliæ duræ vt ſiliceæ: & inter has tēperatæ vt Tyburtinæ.

Longuriæ Palancæ Pōs Cæſaris

¶ Sublicæ pali lignei vt longuriæ fere & palancæ: Inde ſublicius pons Romæ / e ſublicis nullo vt uolunt ferreo clauo compactus/ Cæſar in rerum ſuarum cōmentariis de ponte illo nobili ſupra Rhenum germaniæ/Non Sublicæ inquit modo directæ ad perpendiculum/ſed pronæ & faſtigiatæ.

¶ Specularis lapis in quālibet tenues facile cruſtas finditur patiēs ſolis & rigoris tranſlucidusq́: Plinius. xxxvi. Humore hunc terræ

Cryſtallū glaciari

quidam autumant quadam anima chryſtalli glaciarii/& in lapidem concreſcere manifeſto apparet/ꝙ cum feræ decidere in puteos tales & medullæ ex oſſibus earum in eadem lapidis natura poſt unā hyemem figurantur: effoditur. n. e puteis in hiſpania: Dat & cappadocia qui cæteris præferuntur nam & Cypros/& Sicilia/& Africa ſpeculares habēt lapides: Sunt & ī Bononienſi Italiæ parte ſed breues maculoſi cōplexu ſilicis adligati: ī Arabia quoq́ eſſe lapidē uitri modo trāſlucidum/quo utunť pro ſpecularibus Iuba auctor eſt.

Iuba auctor

¶ Salutatorium locum a ſalutando diximus: quando apud ueteres patronis & diuitibus fiebāt per clientes & amicos matutinæ ſalutationes ī dicia uenerationis/vt cum mane deos ſalutamus ī templis publicis domeſticoue ī ſacello: quod ſalutatorium uocabimus hoc eſt adoratorium: ſalutare. n. Terentio in phormio. eſt adorare vt Donatus interpretatur/Plautus in Curg. quis hic eſt qui capite operto Aeſculapium ſalutat? Plinius. xv. de Coroneis omnia iam & uictorum ſalutatoriis cubilibus incluſa/Simulacris noctium conſcius i/

poſita/quo loco Hermolaus tñ credidit ſalutatoria cubicula deoꝝ Opinio
penatium ædiculas ſignificare/quas Lãpridius Lararia appellat a la Hermolai
ribus quos matutinis omnibus ſalutare eſſet religio/& nos pauca
quædam de hoc in ſacello.
¶Strigæ ordines rerum inter ſe coniunctim collocatarum a ſtrin-
gẽdo appellatæ vt ſcribit Feſtus:Columella libro.ii.de fœno:Tũc
dæmum conuertemus & utrũqꝫ ſiccatum coarctabimus in ſtrigam
atqꝫ ita manipulos vinciemus:Striges uero aues ĩ auſpicatæ græcis
Syrnia a quibus nomen inditũ maleficis vt iam dictum eſt mulie- Syrnia
ribus:quas uulgo dicunt puellos ſtrigoſos reddere:nam eſſe ĩ ma-
ledictis iam antiquis auem ſtrigem cõuenit vt Plinius.xi.auctor eſt
has uolaticas etiam noĩabant vt idem tradit Feſtus:ſtrigoſum uero Strigoſus
equũ ſtrigoſum canẽ gracilem male habitũ macilẽtum uocant. equus
¶Scaturigo aquæ e uenis terræ emergentis ſcatebra dicitur plini?
xxxi.in mentione aquarum in nigra enim inquit ſcaturigines nõ fe-
re ſunt perẽnes:Columella Niſi tamen ſcaturigo paluſtris obuia ſit
Seruius ſcatebras ebullitiones vocat/quæ ſunt/cum aqua ĩ aliquas Ebullitio-
rimas defluxit:Vnde etiam uaſa inquit ęſtuãria ſcaturire dicunt. nes
¶Sterquilinia uocant vbi fimus letamenue coaceruatur congerit
marceſcitqꝫ:fimeta eadem dicta Columellæ Plinio/Varroni/& aliis Fimeta
ſub dio concauo loco & qui humorem colligat habenda & ſtramen-
to integenda/ne in ſole areſcant/Fimus autem ipſe Luna decreſcen
te & ſicca terræ miſcendus eſt:iuſtum eſt Vehes.xviii.iugero dari: Vehes
Sed optima ſtercoratio fit retibus incluſa ſub dio pecoꝝ mãſione. Optima
¶Symetria latinum nomen non habet inquit Plinius:In corpori- ſtercora-
bus humanis temperamentum illud habitudinis recte dicet quod tio
optimam ualetudinẽ præſtat:In ædificiis uero medium quoddam
reſpondens longitudini altitudini & latitudini:Vitruuius libro pri
mo:Symetria & ipſius operis membris cõueniens cõſenſus/ex par-
tibuſqꝫ ſeparatis ad uniuerſæ figuræ ſpeciem ratę partis reſponſus
vt in hominis corpore/cubito/pede/palmo digito cæteriſqꝫ partib?
Symetros eſt:ſic eſt in operum perfectionibus:fit autem cum om- Symetros
nia ſuę ſymetrię reſpondeant:Eurythmia uenuſta ſpecies commo- Euryth-
duſqꝫ ut ille inquit in compoſitionibus membrorum aſpectus : Sy- mia
metriam neoterici commenſurationem uocant:quę metiri non ua
lemus Aſymetra dicuntur.
¶Subdialia pauimenta quę ſub dio hoc eſt aere durant : vnde &
gręcis Hypethra/qualia ipſi excogitauerũt locis maxime tepentib? Hypethra
nam ſub dio & humi idonea magis ſunt pauimenta:qꝫ contignatio
nes humore creſcũt & ſiccitatib? decreſcũt/ac pãdationibus ſidẽtes.

mouẽdo ſe faciunt vitia pauimentis: Gelicidia quoq; & pruinę ſub- dialia corrumpunt: niſi rudus optime temperatum ſubactum fuerit; pinſum: fricatum & truliſſatum: ſunt & ſubdiales ambulationes a Dio de quo in ſuperioribus.

Subdiales Ambulationes

¶ Samium acutũ/& ſamiare acuere dixit Nonius Marcellus quod tractum uideri uult a ſamia teſta in ſamo aũt figlinarũ ars/vnde ſamia uaſa & ſamia teſta Galli ſacerdotes Cybelei uirilia ſibi ipſis diſſecabant Plinius auctor.xxxv. Vnde ſamiata ferramẽta Aureliano Cæſari in Epiſtola ad ſuũ Vicariũ cuius exẽplũ ponit Vopiſcus/ & nos hæc pauca hic reponere ex ea uoluimus vt noſtri tẽporis milites legere poſſent: Vnde fierent cõtinẽtiores ĩ hoſpitũ bonis abſumẽdis: Militũ inqt nemo pullum alienũ rapiat: ouẽ nemo cõtigat. uuã nullus auferat ſegetem nõ deterat: oleum ſalẽ lignũ/nemo exigat: annona ſua cõtentus ſit; de præda hoſtis nõ de lachrymis prouincialiũ habeãt: arma terſa ſint. ferramẽta ſamiata/calciamẽta fortia: Nonius Marcellus fidelia inquit ſamiũ uas uſus plurimos: plautus in Aularia mulſi congialem plenam faciam tibi fedeliam.

Samiata Ferramẽta

¶ Silens luna dicitur cum in coitu eſt cum ſole vt diximus: interlunium uocaut/& græci fere νεαν μηνην hoc eſt Neomeniam: *Silẽs* cœlum ſerenum/& herba ſilens dicetur nundum germinans.

Silens cœlum

¶ Saliunca breuis herba & folioſa multæ ſuauitatis: interiecta ueſtibus odorem gratiſſimum reddit plinius.xxi.

¶ *Scipio* baculus plauto & aliis: vnde Corneliæ genti Scipionum cognomen in re publica Ro. ex eo φ Cor. baculi uicem patri luminibus capto præſtitit: Macobrius.

Scipionũ cognomẽ

¶ Subula peracutiſſimi mucronis inſtrumentum e ferro notiſſimũ quo utunt Calcearii ſutores: crepidarii ueteramẽtarii Sellarii quoq; & Zonarii ad ſuendum: Seneca Indignum in pro diis hominibuſq; in aciem ſuſcepta ſubula armatum deſcendere/ Martialis epig .iii. in ſutorem Cerdonem: Das gladiatores ſutorum Regulæ cerdo: Quodq; tibi tribuit ſubula ſica rapit: Sica breuis gladius unde ſicari: Subulo Tibicen Tuſce appellatur Feſtus auctor de ſubulonibus ceruis dictum eſt in leporario.

¶ Sinciput aprugnũ ex apro/vt ſuillum e maiali: Verrinum quoq; a uerre quod placuiſſe maioribus teſtantur leges cibariæ/quæ vt inquit plinius cœnis interdixerũt abdomina/glandia/teſticulos/uuluas/ſincipita/verrina in homine ſinciput etiam dicitur/vnde ſincipitium capillum legimus: Satyricus poeta/comedam inquit flebile nati ſinciput elixi: plautus in menechmis/ Non tibi ſanum adoleſcens ſinciput intelligo/ſed pro ipſo capite accipi ſunt qui tu eam-

Abdomina Glandia Sincipita

tur/Plinius quidem & Celſus ſinciput in humani capitis partibus aut nominant:ſed occiput & frontem:ſinciput tamen caluæ partē a frontē ad uerticem ſurgĕrem appellabimus quam græci/ni fallor ideo ὑπέρμετωπον:vocant. Ypermetopon

❡Spoliarium locus in quo noxii necabantur pœnas dantes/ Lampridius in cōmodi Cæſaris vita/Qui ſenatū occidit in ſpoliario ponatur qui ſenatum occidit vnco trahatur:Plinius Cecilius in Panegyrico Traiani: Non ſpoliariū ciuium/cruuentarumq́ prædarum ſæuum receptaculum:Seneca decimo quarto epiſtolarū ad Lucil. Vt iugulari in ſpoliario q̄ in arena mallit. ſpoliariū

❡Scalpturata pauimenta:ut vermiculata:quæ facta ſunt ex teſſelis diuerſi coloris poſt tertium punicum bellum initum:a ſcalptura dicta ſcalpturata:Plinius trigeſimoſexto Romæ ſcalpturatum in Iouis capitolini æde primum factum eſt. Vermiculata

❡Scholæ ludus litterarius in quo vocamus diſciplinis litterariis: Auſonius græco ſchola nomine dicta eſt:Iuſta laboriferis tribuantur vt ocia muſis:elegantius tamen numero / multitudinis vtimur σχολὴ ocium vacatio Inde ſcholaſticus Plinius Iunior epiſtolarum ſecundum annum ſexageſimum exceſſit:& adhuc ſcholaſticus eſt: ocioſum dicunt græci:ab ocio litterario : quod tamen negotioſum merito dixeris: Schola pars labri ſiue aluei in balneis. Vitruuio libro quinto:a præſtolando ociandoue dicta:ut occupato ab his qui prio res ad balnea veniſſent labro/in ſchola cæteri circumſpectantes recte inquit ſtare poſſent. Eſt & ſchola in porticibus octauiæ & philip pi Plinio vnde.xxxvi. Eiuſdem eſt cupido ait obiectus a Cicerone Verri/ille propter quem Theſpiæ viſebantur:nūc in Octauiæ ſcholis poſitus:ſcholas noſtri ſodalitates etiam : & conuentum hominū vocant:quales apud nos multæ habentur. ſcolaſtic9 ſcola pars libri. ſodalitates

❡Sigma menſa Tricliniumq́ effigians ſigma litteram græcam/quæ dimidii circuli & lunæ cornutæ notam habet:Martialis ſeptem ſigma capit:ſex ſumus:adde lupum. Item eo diſticho cui lemma eſt ſtibadium: Accipe lunata ſcriptū teſtudine ſigma/octo capit / veniat quiſquis amicus erit : Lampridius ſcribit Heliogabalum ſigma de croco ſtrauiſſe/cum uiros optimates uocaret ad prandium pro eorum dignitate ſe dicens fœnus exibere & cum capit inquit non poſſent vno eodéq́ ſigmate:& iam dixerat primus deniq́ iuenit ſigma in terra ſternere non lectulis. Heliogabalus de croco ſtrauiſſe.

❡Sextiuus denarius ſexobolos continet:in quos vt ſcribit Vitruuius libro ſecūdo.Diuiditur drachma/quæ latine denarius. Plinius vigeſimo nono. Additis duabus ſextis denarii ſextiui. Drachma

Denarius ¶ Subſcudes appellantur tabulæ quibus tabulæ inter ſe configunt coarctaturq; qa quo imittűtur ſuccidit: vt Feſtus ſcribit: Pacuuius: Nec ulla ſubſcus prohibet compagem/Vitruuius libro.iiii. Trabes

Chodaces ſint compactæ ſubſcudibus: Item.x.& ferreos chodaces vti ſubſcudes in capitibus ſcaporum implumbauit.

Ariſtophorum ¶ Synariſtuntes in eodem prandio conuictores diſcumbẽtes ἄριστον prandium vnde Ariſtophorum vaſis genus ſynariſtuſæ fœminæ ſimul prandentes/quo titulo Menãder comœdiam luſit.

Synariſtuſæ ¶ Sitanius panis/Plinio.xxii.ſitanius hoc eſt trimeſtirs incuſſa facie/aut diſquammata inquit cum melle aptiſſime curat: & eodem

Nauticus panis loco paulo ſup. Nauticus panis tuſus atq; iterum coctus ſiſtit aluum/& item de Autopyro/Ad omnia autem hæc fermẽtatus/quo

Autopyros catut Autopyrós/vtihor: ſitanium audio quoſdam dicere panẽ ex depurata farina/vt cũq; frumẽtaceus panis eſt: σιτος frumentũ.

Sitos ¶ Situla & ſitella uas aquarium & ſortium / vt urna quoq; Plautus

Sitella in caſina/& ſitulam hunc tecum afferto cum aqua/& ſortis: Itẽ coniiciam ſortis in ſitellam/& ſortiar: Vergilius. Quæſitor Minos urnam

Vrna mouet: idem: ſtat ductis ſortibus vrna. Feſtus: Nanum græci uas aquarium dicunt humile & concauum: quod uulgo ſitulum barbatum uocant: nam & Vitruuio lib.x. in machina aquaria ſituli æreí

Nani congiales nominantur: Nani pumiliones dicti.

Pumiliones ¶ Scribilitæ ædulia/fere vt Placentæ non ſine caſeó ſimiles (vt arbitror) ofellis noſtris/caſeo/ouo croco/paſſulis/Cinamo/ſacharoq;

Placentæ condiris/meminit Plautus/& Martialis quidam ſorbilitas malunt.

Ofella ¶ Stibium uenuſtãdis preſertim oculis idoneum eſt: Hieronymus: iiii.Hieremiæ: Cum ueſtieris te coccino cum ornata fueris mundo aureo/& pinxeris ſtibio oculos tuos fruſtra componeris: Eſt & illius in medicina uſus Plinius.xxix.Lachrymoſis oculis plurimum confert ſtibi quod quid ſit dicemus in metallis Vnde lib.xxxiii. Naſcit argentarius inquit metallis ſpumæ lapis candidæ nitentiſq; non tamen tranſlucentis.

Stimmi Stimmi appellãt alii ſtibian alii alabaſtrum aliq

Stibia Tubaſin ſed in larbaſon pro turbãſe Dioſcorides: vñ ſtibiatus Vis

Alabaſtrũ eius aſtrĩgere ac refrigerare: principalis aũt circa oculos: nãq; ideo

Turbaſis ẽt Platyophthalmon id appellauere: qm̃ dilatet oculos: & fluctio

Larbaſos nes inhibet oculoꝝ exulcerationeſq; & ſcabritias emendat.

Platyophthalmõ ¶ Smegmata q̃ extergũt: vñ ſmectica vis ἀπὸ τοῦ σμήχειν.i.ab extergẽdo. Pli.31.qcũq; ſal ácopis addit ad exalfactiones: itẽ ſmeg

Smectica matis ad extẽdendá cutem leuãdãq;: & li.xxx. oium cochleaꝝ cinis ſpiſſat calefacit ſmectica vi: & ideo cauſticis miſcetur.

Electrũ ¶ Succinum quod electum quoq; ab arboribus pinei generis de

fluēte medulla gignitur in inſulis ſeptentrionalis oceani: Vt gum-
mi in cerafis: reſina pineis erumpit humoris abundantia: denſatur
rigore: tepore vel mari vt ſcribit Pli. xxxvii. habenť & foſſile vt Phile
mon tradit: ſuccū eſſe ueteres nr̄i credidere: q ob id ſuccinū appel
lauerūt expetitū a matronis: in deliciiſq; habitū: a Caliſtrato Cryſo — Chryſole-
lectrū dictū eſt: Germani Gelſſum uocāt: Attritu digitorum; accepta — ctrum
ui caloris atrahit in ſe paleas & folia arrida: vt Magnes ferrum: Vn- — Gleſſum
de in ſyria Harpaga nuncupant: vt diximus Domitius Nero capil- — Harpaga
los coniugis Poppeæ ſuccinos nominabat a ſuccini colore: qui in
melle cognoſcitur: ſed lucidior: ab eo electrides inſulæ de quibus
idem Plinius libro. iiii. Electridas uocauere in qbus proueniret ſuc — Electrides
cinum quod illi electrum appellāt uanitatis græcę certiſſimum do — inſulæ
cumentum: Fit & electrum cura: auro argēto addito: natiuū quoq;
eſt: ubicūq; quinta argenti portio eſt in auro: nāq; omni auro argen
tum ineſt uario pondere vt refert idem Plinius. xxxiii.

¶ Symbolum collatio: nota anulus: numi perexigui ſpecies qui- — Collatio
buſdam ſcriptoribus: ſunt hæc nota adeo/adeo vilia vt non ſit for-
taſſe qui ea titulicio empſitare velit: vt aliqbus pſint tamen poſita.

¶ Strophium faſcia quæ uirginalē errorem vt inqt Nonius cohi-
bet papillarum: Turpilius epiſtola excidit mihi inter tunicā ac ſtrophi
um collocata: Apuleius de illo intelligens rurſus ſe a faſciola præ-
nitente altiuſcule ſub ipſas papillas ſuccintula Martialis Faſcia cre- — Faſcia
ſcentes dominę compeſce papillas: Vt ſit quod capiat noſtra tegatq; — Succitula
manus: Idē fere Amictoriū de quo eſt diſticho: Mānoſas metuo te
nerę me trade puellæ. Vt poſſint niueo pictore lina frui: nā māmil-
lare ipſum eſt ſtrophiū ſed e pellibus: Vn̄ eſt: Taurnio poteras pe-
ctus cōſtrigere tergo: Nā pellis māmas nō capit iſta tuas: ſtrophia — Strophia
coronæ Glyceræ mulieris inuentum vt uoluerant: & ſtrophiola vt — a quo
diximus: Strophū inqt græce ſtrophiō dicitur; p inſigni ponebatur ī
capitib⁹ ſacerdotū alii id coronā eſſe dixerūt: Noſtri ſtroppū e virili
bus vocāt ad ligandum: Strophum Vitruuius. x. Remi inquit cir-
ca ſcalmos ſtrophis religari: Stropha plena artis & mendacii excu- — Stropha
ſatio στρέφω: uerto: Plinius Iunior in epiſtolis: aliquam ego ſtro-
pham inueniam: epigrammatarius poeta Iam ſtropha talis abiit.

¶ Stalagmiū inaurium genus Feſto: Cecilius: ex aure eius ſtalag-
mium domi habeo Plautus in Menechmis. Inauris da mihi facien-
da pondo duū numū ſtalagmina: ēt ſi ſpathalia qdam legūt. Dictū — Si ſpatalia
vt arbitror ſtalagminū qa ut ſtilla dependet: ueluti chalcanthi ſpe- — Plauti lo-
ciem puriſſimam ſteriæ ſiue guttæ ſimilem ſtalagmium appellant. — cus
Plinius. xxxiiii. Quarum e lateribus diſtillantes hyberno gelu ſtirias

ſtalagmus ſtalagmiū vocāt/neq̧ eſt purius aliud σταλαγμός/ob ſtillicidium gutta: habet & ſtalagmus ſeruinomē eidē Plauto in captiuis.
℄ Spinther armillæ genus quo mulieres vſæ ſunt brachio ſummo ſiniſtro vt ſcribit Feſtus: Plautus in menechmis. Et ſpinther vt ad
Acrocherion aurificem feres. & fieret nouū: Acrocherion dicit Priſciano/ſignificareq̧ aut fibulam/in humero aut armillam: Laertius vero ſpinthe res vocat Cometes ſcintillãthes quæ iaculant ab aere: σπινθὴρ/latine ſcintilla. Spintriæ Lampridio in vita Heliogabali: & Suetonio monſtruoſarum & nefandarū libidinum: nouiq̧ concubitus inuentores dicunt/quales Tiberius Cæſar vndiq̧ cōquiſiuit. Et Heliogabalum tradit Lampridius libidinū quædam genera iueniſſe vt ſpintrias veterum malor̄ vinceret. At caligula vrbe ſummouit.
℄ Spatalium a ſpatale nympha/cuius mētio apud Claudianum habeatur alii a ſpathe palmarum: ſiue a verbo græco σπαθαλᾶω delicior/laſciuio/dictum volunt vtcūq̧ muliebris genus eſt ornamenti. Plinius. xiii. ex auctoritate Iubæ ſcribit circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto vocari Iſidos: Plocamon/hoc eſt iſidis crines/corallo ſimilem ſine foliis/præciſum mutato colore in nigrum dureſcere/cum cadat frangi. Item alium qui vocetur Charitoblepharon/ efficacem in amatoriis ſpathalia eo facere & monilia fœminas: ſpa
ſpathæ thæ vero & ſpatulæ palmarum rami. Idē Pli. xvi. Palma ſola vt dictum eſt/habet in ſpathulis fructum racemis propendentem: libro autem. xiii. iam dixerat Pomum eſt non inter folia vt inter cæteris: ſed ſuos inter ramos palmitibus racemoſum.
℄ Semicinctium quo ſupra veſtes ſemicingebātur ut nōie apparet. Martialis diſtico cui lēma ſemicinctium: Det tunicā diues ego te p̄cingere poſſum Eſſem ſi locuplex munus vtrūq̧ darem. Sunt &
Vētralia puellarum ſemicinctiola & uētraliola: nam & uētralia cingentia uentrem dicemus: ueluti ab humeris humerale & ſuphumerale i ſacris litteris: a pectore pectorale: a fœmore fœmorale/a brachio brachiale: & a digitis digitale: de uentralibus meminit Plinius.
Digitale
℄ Spondylos qui Homero Aſtragali inter cætera ſignificata græcis etiam nodos ſignificare legimus & ſpondylion internodium. In ceruice ſeptem habentur ſpondyli vertebræue; ſpinam hominis ad coſtas vſq̧. xii. conſtituunt: proxima coſtis quinq̧: nam ceruix & ſpi
Calculus ęneus quo iudices athenis ſuffragit na ex multis vertebratis orbiculatim oſſibus flexilis articulorum nodis iungitur: quibus homo rectus aſtat/& ad neceſſaria opera curuatur. Calculum quoq̧ æneum quo iudices athenis ſuffragabantur hoc nomine appellabant; Plinio libro. xxxii. modo piſcis genus eſt ſpondylus/modo callus carnoſus ad eſcam oſtreorum omnium in

terior a verticilli quadam ſimilitudine. Eſt eidem Plinio.xxvii.ſerpentis genus ſpondile. Et inter peregrinas arbores ſpondylion libro.xii. Martialis in ſanteam ſpondylos officula animalium quæ cibis adhibētur/vocat. Roſos tepenti ſpondylos ſinu condit: niſi de oſtreatum & concharum callo forſitan intellexerit.

Stamen quod ſtat in tella/trama quæ immittitur: ſubtegmē quod ſubit ſtamini: de quibus.M.Varro in libris de lingua latina: Vitruuius lib.x. Tellarum organicis adminiſtratiōibus cōnexus ſtaminis ad ſubtegmen: quæ uero de tellis fila cadūt putrida Titiuilicii noīe ſignificantur: vt ſcribit Fulgentius. Plautus in caſina: non ego iſtud verbū emptitem Titiuilico. M.Cornutus in ſatyra Titiuilicii ſal cedo tibi: vſi Feſtus pom. Titiuilicium nullius eſt ſignificationis. Notiſſima ſunt autem hæc ipſa & ideo expoſitionis multæ non indaga: vt pleraq; alia quæ adſcripſi tamen quia & paucis & omnibus dicta lege ſcribere me oportuit. Titiuilicus

Sericarius textor & ſutor ſericæ veſtis quæ bōbicina diuerſa ſunt tamen qui velint: ſubſerica non in totum ſerico textilis: ſed adiecta alia materiæ cōtexta/oloſerica ſolida e puro ſerico veſtem oloſericā in veſtiario ſuo Aurelianus Cæſar nō habuit vt refert Vopiſcus ſericatus Caligula Cæſar ſerica ueſte indutus Suetonio appellať.

Sortilegi futura ſortibus eliciunt pnūcianťq;: his fidem adhibēt: & ſecūdum ſortes eligūt quid facturi qd nō facturi ſint: vt olim Vergilianis verſuum ſortibus Hadrianus ſuper Traiano: & Albinus de ſeipſo. Marcus Cicero in ſecundo Diuinationis. Inuentas ſortes ſcribit (& veriſſime quidem) ad queſtum ad ſuperſtitionem/ad errorē. Sors autem dicitur res hominū in dubitatione/quæ diuinam indicat voluntatem Auguſtinus auctor: ſors caput in pecunia cui accedit vſura foenuſue quod impendium quoq; de quibus M.Varro in libris linguæ latinæ: & nos ſupra. Vergili uerſib⁹ ſortes daban tur.

Sipariū veli genus ſcenici: Apuleius primo Aſini aurei: ſiparium ſcenicum complicato: & cedo verbis cōmunibus. Idem libro decimo auleo ſubdicto: & complicatis ſipariis ſcena diſponitur. Iuuenalis pro ſcena. Conſumptis opibus vocem Damaſippe locaſti ſipario clamoſum ageres cum Phaſma Catulli. Feſtus Pomp. Siparium genus veli minucum: mimi vero ſcenici.

Seſquipes: pes vnus cū dimidio: vnde ſeſquipedalis Horatio & Martiali: ſignificat enim ſeſqui non modo integrum id cui iungitur ſed integrum & ſemis: & maxime cum agitur de menſura modi numeri temporis. Inde Pli.xxvi. Seſquiobolus/ſeſquihora Cecilio: ſeſquimenſis Columellæ & Varroni: vt ſeſquimodius ſeſquiopera & ſeſquiobolus

ſeſquiculeare dolium capiens culeum & ſemis: Seſquiopus Plau=
to in captiuis: Seſquidigitale foramen Vitruuio.x.& ſeſquidigitus:
ſeſquiplaga Tacito: habetur & ſeſquuns ſeſquuntiaue/vncia cum di
midia quæ capit digitos duos.

¶Stacte e myrrha odorata arbore gutta dicitur ſpinte profluens/
priuſq̃ incidatur cortex: quæ inter vnguenta maxime probatur: vt
ſcribit Plinius.xii.Dioſcorides & alii: Plautus in Curgulione/ Om=
nium odor vnguento præ tuo mihi nautea eſt: Tu ſtacte / tu Cina=
mum/tu roſa.

¶Saraballa veſtimenta in vſu parthorum cũ primis fluxa & ſinuo=
ſa/Hieronymus Danielis.iii.Capillus capitis eorum non eſſet adu=
ſtus: & ſaraballa eorum nõ fuiſſent imutata: quo loco Nicolaus nec
ſcio an recte brachas æſtiuas & breues interpretatur.

¶Sagum & hypocoriſticos ſagulum ueſtis militaris æqualiter (vt
ſagatus volunt) lata: vtcũq;: & lana & colore vilis erat veſtis: a qua ſagatus:
ſago indutus vnde eſt Vis te purpureũ Marce ſagatus amẽ: Sueto=
nius in Iulio Cæſare Duobus tricliniis/vno quo ſagati palliatiue alte
ro quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberent/ſaga=
riam ſagorum vocant negociationem vt Lintearíam linteorum.

¶Syntheſis veſtimentum breue expeditum e uariis lanæ colorib⁹
de quo Martialis/ſyntheſibus dum gaudet eques Dominuſq; ſena=
tus: nam hoc genere veſtis toga poſita vſi ſunt Romani per ſatur=
Romani qua ueſte per ſaturnalia nalia: Vnde ſuo diſticho: Dũ toga pquinas gaudet requeſcere luces
Hos poteris cultus ſumere iure tuo: ſyntheſiatus olim Nero Cæſar
& excalciatus prodiit in publicũ nõ ſine nota: de ſyntheſi ueſte mẽ=
tio habetur & apud iurecõſultos: eſt & ſyntheſis fictilis genus uaſis
Mithridatica ſintheſis eidem Martiali: At Plinius per Mithridaticam ſyntheſim compoſi=
tionem intelligit antidoti.Et ſceuola.xxxiiii.libro digeſt.omnẽ poſ
ſeſſionem prediorum ſyntheſin interpretatur.

Rhenones ¶Strigium veſtis hiſpanica: veluti ſaraballũ Parthica/Rhenones
Germanoꝝ: Maſtrucæ ſardoꝝ: Amyſtis thracũ maxime qbuſdã: vñ
Maſtrucæ Horatio ſit Baſſum threicia vincat amyſtide: habẽt enim nationes
Amyſtis ſuas ueſtes & noĩa.Pro genere poculi accepiſſe: Horatius tñ amy=
ſtiden cui dubium eſſe poteſt: quãdo amyſti aduerbialiter græcis di
citur vno fere hauſtu/ſine reſpiratione quod largiter potantes ſo=
lent: poculum uero & uas eſt & potio ut diximus.

¶Strigles ut diximus canaliculos in columnis Vitruuius uocat li=
bro.iiii.&.vii.ſtrias extuberantias prominẽtes quas græci Exochas
appellant: ſtrigiles uero a ſtringendo quod eſt exterẽdo dictæ ſunt:
ſiue e ferro ad frictum iumentorum habeantur: ſiue e pano craſſo &

runido ad uſum hominum : in quem e ferro etiam recepta : græci
ſtlegidas dixerunt:unde noſtris forſitan ſtrigiles:ſunt & ſtrigiles ad ſtligidæ
uſum chirurgicorum:Cor. Celſus libro.vi. Cõmodiſſime medica- ſtrigiles
mentum per ſtrigilem auribus inſtillatur.

℄Stola ueſtis matronalis:vnde ſtolatus pudor:In cui⁹ imo adſue-
batur faſciola cui nomẽ Inſtita:Horatius ſubſuta talos tegit inſtita
veſte:Limbus idem fere Vergilius de Didone:ſydoniam picto chla Limbus
mydem circũdata limbo:Limbus veſtis quoq; genus eſt Nonio pur
puram in imo habens adſutam vt iam ſcripſimus.

℄Supparum veſtimentum puellare lineum Feſto Pompe. At No
nio linteũ fœmorale ad talos pendens dictum ꝙ ſubtus appareat:
ſuppara quoq; in nauibus nominata Plautinus Dœmones in Rudẽ
te: Si tu de illarum cœnaturus ſupparis/illas curandum cenſeo ſee
pario:Si apud mẽſurus es mihi dari operam uolo : Lucanus imaq;
pandens ſuppara velorum perituras accipit auras.

℄Socc⁹ & ſocculus muliebre calciamẽtũ/nã comœdos cũ ſoccis ſocculus
norũt elemẽtarii:Apulei⁹ali⁹ſoccis ob auratis ĩdut⁹ſerica veſte:mũ
doq; ꝓcioſo & adtextis capite crinib⁹/ĩceſſu ſupfluo fœminã mẽtie-
batur:ſuetonius in Vitelio Cæſare ꝓ maximo munere a Meſſalina
petiit vt ſibi pedes præberet excalciãdos detractũq; ſocculũ dextrũ
inter togã tunicaſq; geſtauit aſſidue/nõ nũq̃ oſculabũdus : Idẽ ĩ.C.
Caligula/mõ in ſpeculati caliga:nõ nũq; in ſocco muliebri : ſeneca ĩ ſocci etiã
vſu viris etiã fuiſſe oſtendit:ſcribens Cæſarem dictatorem porrexiſ- uiris
ſe oſculandum Pompeio pœno ſiniſtrum pedem:ut oſtenderet ſoc
culum auratum margaritiſq; diſtinctum quem geſtabat.

℄Sarculum ad foſſuram terræ idoneum inſtrumentum a ſariendo ſatire
hoc eſt aperiendo:eo.n.finditur terra:Horatius : Gaudentem pa- ſaritor
trios findere ſarculo agros: nam ſatire aperire dixerunt ueteres: Vn ſartor
de ſeræ/& ſaritor qui & ſartor in re ruſtica.

℄Struthos paſſer græcis: Vñ ſtruthopodes a paſſerinis pedib⁹Pli
nio libro.vii.ſignificat & ſtruthionem cæteraſq; aues:quod & latini
in paſſeris uoce receperũt dicitur & mimographis p̃ſertim pars ob-
ſcœna in uiris a ſalacitate eius auiculæ : atq; inde forſitan paſſer ille
Catulian⁹:ſtruthion vero herba fullonũ nr̃is & radicula:q̃ candorẽ Catulli lo
lanis affert ſucco purgandis adhibito:hinc Lanaria etiam dicitur & cus
ſaponaria: Vnde ασ Τρουθισ ναο σ Lanas vocant incuratas. Lana incu

℄Sandaliũ & ſandalũ indumẽtũ pedis vocãt:ut ſoleã vnde ſanda rata
liarius vicus.P.Victori in q̃rta urbis regione:Gellius.xvii. noct.at.
In ſandaliario ĩgt forte apud librarios fuim⁹.Et ſandaliotis ſardinia
inſula dicta a forma.Plinius.iii.ſardiniam ipſam Timæus ſandalio-

tin appellauit ab effigie ſoleæ: Myrſillus Ichnuſan a ſimilitudine veſtigii ἴχνος veſtigium: Vnde Ichnographia Vitruuio in aeris forma & veſtigiũ quodãmodo deſcriptioq́ operis futuri: Orthographia vero erecta frontis imago/ Scenographia toti⁹ tecti/ quod ſcenam græci ideſt tabernaculũ & tentoriũ nũcupant: Inde Scenophegia feſta tabernaculorũ de q̃bus in ſacris hæbreorũ monimentis a liberatione eorum de ſeruitute ægyptiaca primum inſtituta.

Ichnos

ſcenophegia

¶ Scaphium vas ad horas de quo ex Martiano iam docuimus: Vitruui⁹ lib.ix. id ipſum Scaphen & hemiſphæriũ ab Ariſtarcho ſamio inuentũ inter horologia appellare videtur: ad quẽ vſum/ cũ non cauo ambitu ſed plano deſcriptũ eſt Area ea Diſcus vocatur quaſi lenticula Plutarchus in Numa ſcaphiis vaſis cauatis ſoli oppoſitis non ſine fomentis elici accendiq́ ſcribit ignem veſtæ ſacrum/ ſi forte extinctus fuiſſet: Veluti Romæ tum Mithridatici tum ciuilis belli tẽporibus ſimul cũ ara periit: Sed ſcaphion caluariã e græcis ſunt qui vocant: de ſcaphio in alio ſignificatu Plautus & Iuuenalis / de quo ſcripſimus: Scaphidion Cymba charonis dicta Luciano: Scapha nauicula quæ additur magnis nauibus: Si nauem cũ inſtrumento emiſſi preſtari inquit Labeo.xxviii.ff. libro tibi debebit ſcapha nauis.

ſcaphidiõ cymba charontis

¶ Specillum e ferro argentoue chirurgicum inſtrumentũ quo vtũtur ad explorandum vulnerum/ carcinomatum/ fiſtularũq́ progreſſus & altitudinem: Celſus libro.v. Demitti ſpecillum in fiſtulam cõuenit vt quo tendat aut q̃ alte perueniat ſcire poſſimus: erit & ſpecillum paruum ſpeculum.

¶ Scalpellũ a ſcalpro: vſus eius eſt chirurgicis ad ſecanda quæ cõputruerunt induruerũtq́: ad venas aperiẽdas in phlebotomia/ & ad alia Pli.xxviii. Nidor cremati ſenſum oẽm ſcalpelli adimit: Cor. Celſus libro.viii. Tum dæmũ ad manũ ſcalprũq́ veniendũ eſt: & lib.ii. de miſſione ſanguinis ita ſi neruum inquit ſcalpellus attigit ſequitur neruorũ diſtentio: Græci ſcalpellũ quo vena aperitur φλεβοτομον vocant: nam φλέβον venã dicunt vnde & phlebotomia/ cuius mõſtratorẽ volunt Hippotamũ dum vena cruris percuſſa / profluente ſanguine ſeſe exonerat: Suetonius ſcalpro librario Cn. piſonem in carcere ſcribit Venas ſibi aperuiſſe. Et Columellæ mẽtio eſt ſcalpri ruſticani/ ac Plinio in emplaſtratione libro.xvii. Horatio ſutorii ſcalpri/ Si ſcalpra & formas non ſutor inquit in ſermonibus.

ſcalpellũ venæ Phlebotomiæ monſtrator

¶ Septæ medicamenta quæcũq́ quibus uis eſt erodendi: quæ dicitur ſeptica/ a σεπτιν erodẽdo putrefaciendoq́. Cor. Celſus.v. q̃dã emplaſtra ſunt exedentia q̃ ſepta græci vocãt/ exedũt ea carnem & excreſcentia carnis/ Vnde & ſeps millepedæ ſpecies oblõga/ piloſis

ſeps

edibus pecori præcipue infeſta / qm̃ erodit quos momordet it: &
locus tectus putreſcit: Pli.xxix. Multipedæ duo tradit genera: vnũ
arcuatim repens tactuq; contrahens ſe/græcis oniſcon/alterũ ſepa Oniſcos
& ſcolopendrã minorem q̃ perniciosa non arguatur: At paulo ſup. Scolopendra
dixerat lacerta quã ſepã alii calcidicen vocant in vino pota morſus
ſuos ſanat. Eſt ſerpẽs alia hoc noĩe tabifica Auſoni⁹. Anlibyæ ferale,
malũ ſit romula vox ſeps: Lucanus.ix.pharſaliæ oſſaq; diſſolues cũ
corpore tabificus ſeps: niſi forte intelligant de illa cuius meminit
Plinius: Septa vero Vlp.libro.xliii.digeſt.ea ſunt quæ ad incile op- Incile
ponunt̃ aquæ deriuandæ compellendæue ex flumine cauſa: ſiue e la-
pide aliaq; materia ſint ad cõtinendã tranſmittendãq; aquam exco-
gitata: nã incile locus eſt depreſſus ad latus fluminũ ex eo ductus q̃
incidat̃ lapis nãq; aut terra ĩcidit̃ vñ primũ aq̃ ex flumine agi poſſit.

¶ Sycoſin & ſicon vlcus ſedis: quod latini ficũ appellãt vnde fico-
ſus: in latitudinem ſe deſuper fundit cui & dolores & Bubones con-
trahunt vt ſcribit pollux: Dicit̃ & Sycaſi ſycados Pauſaniæ grãmati- Sycos
co Cor. Celſus in partibus fieri tradit q̃ pilo ĩtegunt̃ vt ĩ capillo bar-
baq; eius hæc verba ſunt ex libro.vi. Eſt etiã vlcus quod a fici ſimi- Ficus
litudine ſycoſis a græcis nominat̃ caro excreſcit: eius duæ ſpẽs/alte-
rum vlcus durꝝ & rotũdum eſt alterꝝ humidũ & inæquale. Ex duro
exiguũ quiddã & glutinoſum exit: ex humido plus & mali odoris fit
vtrũq; in his partibus quæ pilis integuntur: ſed quod calloſum & ro-
tundũ maxĩe in barba: quod humidũ maxĩe in capillo. Fũgo quoq; Fungus
ſimile vlcus ĩ eadẽ ſede naſci ſolet. qđ medicamẽtis ĩterdũ vehemẽ- mechitis
tioribus: vel ferro adurẽdum eſt. fungus ipſe græce μηκύτισ.

¶ Siriaſis infantium nunc diſtillatio: nunc aduſtio dicitur Plinius
xxii. de Verrucaria herba Folia infantium diſtillationibus quod Si-
riaſin vocant illita medentur. Idem.xxx. Oſſibus in canino fimo in-
uentis aduſtio infantium quæ vocatur ſiriaſis adalligatis emenda-
tur. Dictam volunt a ſirio aſtro/feruentiſſimo: ſiue a ſiris hoc eſt ca-
uernis & ſcrobibus quoniam inflãmatio ſit circa cerebrum & tuni-
culas eius fiatq; oculorum cauitas: pallor & corporis ſiccitas Ale-
xander in problematis Cauma vocat: quam euenire interdum & Cauma
non pueris conſtat.

¶ Scoroma & ſcotodiniam quoq; lenti & frigidi humores in cere-
brum delati inducunt ita vt eo morbo affecti minima occaſione ſuc-
cidant cum omnia verti omnia circũ agi eis videantur nõ ſine tene-
bris quandoq; ob oculos: Vnde Vertigines noſtri vocant: fit & au-
rium ſonitus & dyſcoia: Heraclitus epheſius ab eorum quæ ſcripſe-
rat obſcuritate Scotinos eſt appellatus. Scotinos

¶Strabones & ſtrabiſmi hii dicũtur qbus oculorũ peruerſio in ſiniſtram eſt dextrãq͵ partẽ: nõ aũt ſurſum deorſumue: ex Aphrodiſæo: Pli.xi. de oculis uni aĩalium homini deprauanť vnde cognomina/ Strabonũ & petorũ: ab iiſdẽ qui altero lumine orbi naſcerenť Cocli tes vocati: pæti aũt qui huc illuc celeri motu verſanť/ nõ æque uitio dantur vt Strabones: Oratius Strabonẽ appellat pætũ patet: porphirio dixit leuiter & parum inclinatus oculis.

¶Singultus ex repletione ſæpi⁹ peruenire ſolet: excitatur interdum ex ĩmodico fletu Apuleius: Altius eiulãs ſeſe/ & aſſiduis ſingultibus ilia quatiẽs mihi etiã lachrymas excuſſit: Finiri ſingultus ſternutamẽto cẽſet Cor. Celſus lib.ii. & Hippocrates Aphoris.vi. ideo monet plato nares extimulãdas in ſingultu: ut fiat ſternutatio: ꝓdeſt & ſingultiẽti ſpiritũ cohibere/ & aquã multã ad forũ faucibus imittere: ex inanitate proueniens in morbis ſingultus lœtalis eſt.

Ad ſingultus tollendos

¶Strophos inteſtinorũ quædam tormenta græci dixere Cor. Celſus.ii. Vbi circa vmbilicum inteſtina torquentur ſtrophon græci nominant: coxæq͵ dolores manent.

¶Sclirosis a medicis durities ſplenis appellatur σκληριασ durities græci dicunt σκληροτισ durities: nam σκληρον durũ: Affect⁹ ꝑterea Lien intumeſcit/ & in ĩcẽta ambulatiõe curſuq͵ dolor & qdã difficultas eſt. Vnctiões frictiões/ ſudores/ neceſſarii: poſt cibũ dãda ſpleneticis aqua a ferrario fabro in qua cadẽs ferrũ ſubide extinctũ fit: vt Celſus.iiii. ſcribit. Inde Lienici Pli.xxviiii. qui & Lienoſi Vitruuius primo/ Aſplenõ cretenſes medicamentũ vocant quo curant inquit Lienoſos/ Confert & ex vnguento & palmulis quod Myrobalanum græci nuncupant vt idem Celſus auctor eſt.

Durities
Durum
ſplenetis remediũ
Lienici
Lienoſi
Aſplenon
Myrobalanum

¶Scintillatio ſtomachi feruor eructans ſpiritũ calentem ſcintillæ modo: nam ſtomachi morbi eſſe ſolent ingens calor/ inflatio/ exulceratio/ inflãmatio pituita/ bilis/ faſtidiũ & alia: in quibus reſolutio græcis Atonia peſſimum vt ille inquit vitium: cum cibi non tenax eſt/ deſinit ali corpus: ac ſic tabe conſumitur.

Atonia

¶Satyriaſis ægritudo eſt genitalibus intentionẽ cũ dolore inducẽs vrgente tẽtigine/ eadẽ (vt audio) Priapiſmus dicitur: ſed tẽtio iugis: alius dicit abſq͵ volũtate veneris cui frigida cõferũt: Satyrion græci pruritũ & veneris ſtimulos appetẽtiãq͵ vocãt: Medici medicamen frigentes torpẽteſq͵ exercitãs in uenerẽ Diaſatyrion noĩant alii ſatyriũ: Pli.xxvi. ſatyrion herba dr̃ quæ cõcitatricẽ uim habeat ita ut radix eius manu ſi teneať venerẽ ſtimulet: & itẽ In totũ qdẽ græci inqt cũ cõcitationẽ hãc volũt ſignificare ſatyrion appellãt: Sed nõ belle ꝑfecto cuidã noſtro cõtigit: qui dum appetit & cõcitat: cõcidit op-

Priapiſm⁹
Satyrios
Diaſatyrion

petiit/Exſynceraſtus factus veri⁹ q̃dē ac peius q̃ ſynceraſtus ſeruus
ille Plautinus pertimeſcebat. Eſt & circa naturalia vitiũ inquit Cel-
ſus.iiii.nimia ꝓfuſio ſeminis quod ſine venere/ſine nocturnis ima-
ginibus ſic fertur vt īterpoſito ſpatio tabe hominem conſumat. Go- Gonor-
norrheam diximus:γονη ſemen humanum. rhea

❡Stegnæ febres conſtrictæ dicuntur/ Plinius libro.xxiii.de ficub⁹
calorem refrigerant ob id non negandæ in febribus inquit conſtri-
ctis quas ſtegnas vocant.

❡Sciros & ſciromata græci duritias appellant: Sed duo genera ea- ſciromata
rum fecere/Inſanabiles alias & loco quem infeſtant ſenſum adimē-
tes/alias vero locũ ipſum retuſionē reddere ſolitas: Pli.xxv. de Bu-
phthalmo herba: Hæc cũ cæra ſciromata diſcutit: Hermolaus Stra-
tomata legebat: Naſcit̃ & ī vētre viris durities Molæ fœminarũ ſimi
lis ſciros a medicis appellata ſicut Oppio capitoni: Pli.lib.vii.

❡Synochus febris cõtinua cõtinēſue a medicis noſtris vocat̃ inter Febris cõ
putridas vitiato ſanguine īteriora & exteriora hoīs accedens eſt tñ tinua
συνεχησ cõtinuus/συνεχεια cõtinuitas/συνεχωσ continue: Vñ re Medicorũ
ctius ſynechũ medici dixiſſent: Nã ſynochus etiãnũ erit coniuncta incuria
febris/vt ſunt aliquæ: σύνοχοσ coniunctus συνοχεω coniungo.

❡Spaſmus vulſio cõuulſioq́ græcis dicitur/& ſpaſmata conuulſa &
quod idem eſt uulſa: cum non modo ruptum aliquid eſt / ſed neruĩ
quoq́ illi quos Inas hoc eſt febras vocant. At medici neoterici vil-
los/Laceſſiti & vulſi ſunt: per quos uis attractiua naturalis ſuũ exer-
cet opus vt refert Galenus. Nam ſpaſtici & ſpomeni appellantur ſpaſtici
qui aliquo ſpaſmi genere tenentur: & Conuulſi recte dicuntur: Pli. ſpomeni
xxi. de pulegio ſilueſtri qui Blechos/ Ante acceſionem horrorũ Cõ-
uulſis inquit & torminibus: Celſus lib.ii. Frigus modo neruorũ di-
ſtentionem modo rigorem infert illud ſpaſmos hoc Tetanos græ- Tetanos
ce nominatur. Et Hippocrates Aphoriſmorum ſeptimo in vulneri
bus fortibus ſpaſmus aut Tetanus inq̃t malum: Aphrodiſæus aquã
calidã circunfuſam rigorē ſoluere ſcribit qui Tetanus dicitur: quiq́
ex lentis frigidiſq́ humoribus generatur: ſoluere autē non proprie
ſed ex accidenti per medium aliquod hoc eſt per inſidentem calidi
tatem: Rupta vero Rhegmata græci nominant: Vnde Rhegmo- Rhegmo
chaſmos rupta vena/ſanguinis reiectio de qua iam dictum eſt. chaſmos

❡Scabies ſcabere cogit corpus/& ſcabrum illud aſperũq́ reddit/
vnde nomen/modo ſicca naſcitur eo maiorem pruritum inducēs/
& Agria id eſt fera merito dicenda: modo humida: & pinguior cum Agria
puſtulis ſaniem vel pus educentibus/Pſora græcis quo aſperior eſt Pſora
quoq́ prurit magis eo difficilius tollitur.

¶ Sanies in vulneribus vlceribuſq; dilutus quodāmō ſanguis: nam ſanguine q̄ inde manat ea tenuior eſt/varie craſſa glutinoſa & colorata: pus vero craſſiſſimū albiſſimū glutinoſius & ſanguine & ſanie: Sanies quædā eſt quæ hydrops ab aqua dr̄ tenuis ſubalbida/ex malo vlcere exiens: alterā meliceriam nūcupat Celſus lib. v. craſſiorem glutinoſioreq; melli albo ſubſimilem/vn̄ ſit nomen: Puris vero genus illud eſt ſubalbidum quaſi vnctum colore & pinguedine oleo albo nō diſſimile Eleoden recte vocāt: pus ipſum a græco πυὸσ: vn̄.

Empiema Empiema ſanguine corrupto vel pulmonis epatiſq; ulcere morbus dicitur. Et Empici ſanioſi quibus intus pus eſt: & præſertim in pulmone: ſed primum quoq; lac eo nomine appellauerunt.

¶ Steatoma tuberculi genus dictum ἀπὸ τοῦ στέατοσ: q; pingue quiddam in eo collectum ſit ſub cutem: naſcitur in lateribus alis cer uice capite. Cor. Celſus libro. vii. Steatomati pingue quiddam idq; latiſſime patere conſueuit reſoluitq; totam cutem ſuppoſitam/ſic vt ea labet/cum cæteris ſit aſtrictior. Plinius. xxvi. De radice Cyclamini eadem inquit & contra ſteomata efficax.

ſcrophulę ¶ Strumæ vulgo ſcrophulæ: nam & Chœradas a ſcrophis greci vocant; adenes ſunt indurati cum tumore ſubter concretis quibuſdam ex pure & ſanguine ueluti glandulis quæ febres mouent: nec vnq̄ facile matureſcunt/ac plerunq; iuxta cicatrices ipſas iterum reſurgunt: naſcuntur circa maxillas/ceruicem alas/inguina & meſenterium quoq; vt pollux ſcribit: ac latera etiam & mamillas quādoq; fœminarum/id quod ſe reperiſſe Chirurgicus Meges auctor eſt/ vt Celſus tradit lib. v. Pli. xxvi. de ranūculo herba: Noſtri herbarii ſtrumeam vocant quoniam medetur ſtrumis. Idem. xxviii. ſtrumas diſcutit fel aprinum vel bubulum tepidum illitum nam coagulum leporis e vino in linteolo exulceratis dūtaxat imponitur. Et. xxx. Ad fœminarum ſtrumas veteres: coclheæ cum teſta ſua tuſæ illinuntur maxime quæ frutetis adherent: Receptum eſt etiam eū quem ſtruma tenet ſi anguem edat liberari.

Rāncu lus herba

¶ Synthexes defectiones latinis/cum languet corpus defectis viribus Plin. xxii. de Alica potionis genere peculiaris tamē longo morbo/ad rabitudinem redactis ſubuenit: ternis eius cyathis i ſextariū aquæ ſenſim decoctis donec oīs aqua cōſumatur: poſtea ſextario lactis ouilli aut caprini addito p cōtinuos dies mox adiecto melle Talis ſorbitiōis genere emēdant Synte es q̄ ſunt ex iis ſūptæ: vt ſit fere ſyntexis atrophia: Inde ſynte ici ipſi Plinio de laſere: Præcordiorū vitiis: ſyntheticis/comitialibus cum vino in aqua mulſa: Eſt & alius vt audio ſyntexis ægritudo iterora hois infeſtans: ut Tormi-

Tormina

na vnde Maternus ſcribat/ moriturq; Dyſenterio & ſynɋtexi ſi cum ſole ſaturnus per quadratum fuerit inuentus.

¶Siderati (ut ſole afflati homines) dicuntur areſcēte corpore/ trāſlatum hoc ab arboribus ſidere adflatis vt quotidie in pomariis in arbuſtis uidemus/ qui morbus ī ipſis proprie ſideratio uocatur: græce Aſtroboliſmus/ quæ afflatu arboribus nocens tota e cœlo eſt vt inquit Plinius.xvii. Vt grando pruina/ & carbunculatio: ſunt enim arboribus ſui morbi/ & peſtes/ in cōmune/ Articulatio in germinib⁹ toratio/ ſcabies/ impetigo: officit & decacuminatio/ decorticatio in orbem/ & depaſtio morſu animalium/ qua moriuntur quædam/ alia deteriora fiunt/ ut Amygdalæ ex dulcibus tranſeūt in amaras: at ex amaris dulces fiunt ſi circūfoſſo ſtipite & ab ima parte circūforato defluens humor abſtergatur: Oleam/ ſi lambat capra/ ſterileſcere autor eſt. M. Varro/ Infantes æſtate ſiderari quod uulgus æſtu laborare eos dicit ſatis conſtat cām refert Aphrodiſæus ī Problematis. Aſtroboliſmus

Præſideratio alia omnino erit: a uerbo præſiderare quod eſt cum tēpeſtas hiberna præpropero frigore gelante improuiſos opprimit Prochemaſin græci & contrarium Epichemaſin uocant: Idem Plinius.xviii. Accedit confeſſa rerum obſcuritas nūc præcurrēte nec paucis diebus tempeſtatum ſignificatione/ quod Prochemaſin græci uocant nunc poſtueniente quod Epichemaſin. Preſideratio Prochemaſis Epichemaſis

¶Scabriteis ſcabritiaq; in unguibus & oculis prouenire ſolet: Plinius de Cadmia: ſordes oculorum purgare/ ſcabritiē extenuare cū dixit a ſordibus ſcabritiem ſeiungit & aliubi extenuat etiam ſcabritias oculorum: Item mox digitis ſcabritiem exterunt/ Cor. Celſus libro vi. Si uero ſcabri inquit ſunt oculi quod maxime in oculis eſſe conſueuit confert Collyrium baſilicon Euelpidis mel & uinum: ac panis ex vino ſubactus & impoſitus: aridæ etiam lippitudini. Eſt eidē Plinio.xiii. ſcabritia charta: quæ mox leuigetur dente conchaue. ſcabritia

¶Solati ſole afflati Pli.29. ſic & ſolatis id eſt ſole correptis pſunt.

¶Staphyloma in oculis vua quodāmodo dicetur/ cum ī ipſis ſumma attollitur tunica: ſiue ruptis intus membranis aliquibus ſiue laxatis: vt figura ſimilis vuæ acino ſit vnde nomē vt ſcribit Cor. Celſus lib. vii. σταφυλη vua græcis: In oculis. n. tunicæ ſunt: ſuperior Ceratoides quaſi cornea ea qua parte alba eſt ſatis craſſa pupille loco extenuatur: huic inferior adiuncta eſt quæ Rhogoides ab acini ſimilitudine dicta eſt: deinde infra alia rurſus tenuiſſima quā Arachnoiden nominant ab Aranea quę græcis Arachne: media uero ſubſidit vt idem refert cauoq; quod ſupra illam eſt continet quiddam quod a uitri imagine Hyaloides græce nuncupatur id neq; liquidū Ceratoides Rhogoides Arachnoides Arachne hyaloides

&

neqꝫ aridum eſt:ſed quaſi concretus humor ex cuius colore pupillæ
color vel niger eſt vel cæſius.

¶Sonticus morbus comitialis quãdo maxime nocet/vi ſubita cor-
pus proſternens & mẽtem obnubilans.Sontire grauius eſt nocere.
Gagates lapis
Plinius.xxxvi.de gagate lapide.Deprehẽdit ſonticum inquit mor-
bum/& virginitatem ſuffitus.Apuleius in apologia magiæ.Cadu-
cum deiicere quid opus carmine fuit cum incenſus gagates lapis:
vt apud phyſicos lego pulchre & facile hunc morbum exploraret:
cuius odore etiam in venalitiis vulgo ſanitatem aut morbum vena
lium experiantur.Caſſius Venuleius & Modeſtinus iureconſulti di-
cunt morbum eſſe quemcũqꝫ rei agendæ:qui ſit impedimentum &
noceat qualis omnino eſt febris etiam ſi a febre omnino differt ſon
ticus morbus:vtcũqꝫ morbum nullum cõferentem nunq̃ inuẽtum
ſcimus:ſontici ſunt omnes non inſontici.

Derres diphtherę Veſtis ſcythica
¶Segeſtria quæ inuolucri vſum præſtãt recte dicemus.Feſtus Der
res græci appellãt nauticas pelles:quas nos vocamus ſegeſtria:ſed
græcis quoqꝫ Diphtheræ dicunt quo noĩe & membranæ ſignifican
tur:& ĩter veſtes pelliceas ſuam habent ſcythæ Diphtheram.

¶Scobina aſperoſum e ferro inſtrumẽtum fabrile/a ſcobe quæ e li
gnis ferro argẽto auro cæteriſqꝫ metallis ꝑducitur.M.Varro de lin
gua latina.Plautus in Neruolaria:ſcobinam ago:illã actutũ adraſi:
Lima
ſcobinã a ſcobe inqͭt Lima enim materia fabrilis eſt dr̃ & ſcobilis.

¶Statera Trutinaue examinãtur quo pondere quæqꝫ res ſint:Pro-
Prouerbiũ
uerbium vetus eſt ſtateram ne tranſilias:hoc eſt ne quid facias præ
ter ius & æquum.Vitruuius.x.Id & ex trutinis quæ ſtateræ dicuntur
licet conſiderare idem Trutinaꝝ librarũqꝫ ponderibus examinatio
repta vindicat ab iniqtate iuſtis moribus vitam:aliis pars ſtaterę eſt
trutina.Onerant etiam annonam ſtateræ adulterinæ inquit Vlpia.
tit.de extra.ord.cri.lib.xlvii.digeſt.de quibus Diuus Hadrianus
edictum ꝓpoſuit pœna leges corneliæ:& falſas mẽſuras habẽtem in
Numoꝝ nomina
inſula religauit.Sateres vero aureoꝝ numiſmatũ genus ſunt vt Phi-
lippi philippeiue/Darici/Alexandriiqꝫ ab eoꝝ effigie impreſſa.Sta-
teram lancem græcis etiam dici manifeſtarium eſt.

¶Semiplotia venatorum ſoleas dimidiatas inquit Feſtus vocant:
Plotus Plautus unde
quibus vtebantur/quo pedem planius ponerẽt:nam Ploti dicti pla
nis pedibus:vnde & Poeta Actius vmber ſarſinas a pedum plani-
tie initio Plotus poſtea Plautus eſt dictus.

¶Scrupi & ſcrupuli lapilli qui non ſine moleſtia calcant:vnde ſcru
Lege Crinitum
puloſæ viæ difficiles acceſſu laborioſæ moleſtæ.Et quæ græcis Enig
mata ſcrupi a noſtris dicuntur:ac Griphiqꝫ quãdoqꝫ:ſunt & in tabu

la luſoria ſcrupi appellati. Terentius. Inieci ſcrupulum cum dicit ſolicitudinem animi metaphoricos intelligit.

❡ Sicilices haſtaꝶ ſpicula lata. Ennius Incedit Veles vulgo ſicilicibus Latis: ſpiculum etiam aculeum in qbuſdam inſectis dicimus: vt ſcorpione/in cauda veſpis: Crabronibus apib⁹: at in ore Aſillo ſiue Tabanum oeſtrũue dici placet: culicibus item & muſcis: ſed his magis ad ſuctũ q̃ punctum. Oeſtrum furorẽ cõcitantẽ vocãt qualis interdum poetis datur: ſepius diuinis: Sicilicus vero ſemũcia dr̃ Columellæ: Feſtus. ſiciliũ dictũ ꝙ ſecet vnciam: nã ſicilire veterib⁹ ſecare Pli. xix. Quoties ſecta ſint ſicilire oportet hoc eſt quæ fœniſceces p̃tereũt ſecari: eſt enim in primis inutile enaſci herbas ſemẽtaturas: & M. Varro. Prata ſicilienda monuit. Silicia vero ſiliculaue fœnũ gtæcum eſt Dioſcoridi & aliis: Telis appellata & carphos ægroceras quoqꝫ/ quando corniculis ſemen eius eſt ſimile. ſicilicus ſicilire

❡ Strategus præfectus dux in militia in exercitu vel maxime στρατοσ exercitus: αγω duco/Plautus cum ſtico ſtrategum inquit te facio huic cõuiuio præfectum & ſympoſiarchen ĩtelligit: ſtrategiæ armenis præfecturæ in quas diuidunt̃/vt refert Plinius in. vi. At ſtratiotis miles ſtratioticus militaris eodem Plauto in pſeudolo: ſtratioticus inquit homo qui cluear & ſtratioticus nuncius a milite: eſt & ſtratinus Iouis cognomen in ponto circa heracleam ſtratiotis herba militaris dicta in colibus naſcẽs/aizoo ſimilis ni maiora haberet folia nuce refrigerans ſanguinem e renibus fluẽtem: pota cum thure maſculo mirifice ſanat. Plinius libro. xxiiii. ſtratiotis

❡ Stelæ columnæ Plinius. vi. ſtelæ lapideæ litteris incognitis a latinis Pilæ dicuntur: vnde pila Romę Horatia in foro cum ſpoliis quę trigemini victores reportauerant victis albanorum Horatiis. Pilæ

❡ Sanguiculi e ſanguine Suũ/& iunicum quandoqꝫ/ad cibum Iſitia dicuntur non ſine adipe/fœniculo/pipere/Caryophilo/& cinamomo. Plinius. xxviii. Et ſanguine inquit hędi in cibum formato quem ſanguiculum vocant.

❡ Schiſta oua dicta quãdo ab incubatu poſt triduũ exempta quaſi diuidunt̃/dum diſcedit vitellus ab albo: nam & ſchiſton genus aluminis. Pli. xxxv. in capillamẽta q̃dam caneſcẽtia dehiſcẽs. Celſus. v ſanguinem reprimũt alumen ſiſcile quod ſchiſton uocat̃. Eſt & eidem Plinio uigeſimo octauo: ſchiſton lac quod poſtq̃ cõferbuit refrigeratione diuiditur & diſcedit ſerũ a lacte. Et iter cepas ſchiſtam quam dicunt adnumerat idem. xix. ſchiſta autem & Aſcalonia condunt̃. ſchiſtam hyeme inquit cum coma ſua reliquũt/uere folia detrahunt: & alia ſubnaſcuntur hiſdem diuiſuris unde nomen. ſchiſton genus aluminis Aſcalonia

¶Strigmenta ſordes gymnaſiorum quas græci ῥύπους uocant: & inteſtinorum quoque exulceratorum fere partes ueluti quædam quaſi ramenta quæ egeruntur in Dyſenteria appellari eodem nomine ſolet V. Maxim⁹: Gymnicorum ſeruo ſtrigmēta gymnaſiorum colligēti. Cor.
Tormina Celſus actia īqt tormina qdem piculoſa nō ſunt: Si ſanguis & ſtrigmēta deſcēdūt: dū febris cæteræque acceſſiones huius morbi abſint.
¶Statuminatio ſtatumen & ſtatuminari de his recte dicuntur quę munimento accedunt: etiam cum ſternūtur: Vitruuius .vii. in mentione ruderationis: Quęratur ſolum ſi ſit ppetuo ſolidum & ita exæquetur & inducatur cum ſtatumine rudus: & ſtatim: Tunc inſper. ſtatuminetur ne minore ſaxo: q̄ quod poſſit manum īplere: ſtatuminationibus inductis ruderetur: Columella pedamenta uinearum & palos uidetur ſtatumina appellare.
Vinearum pedamēta
Plinthus ¶Spira columnis quæ ſubdit ut diximus: cuius pars ima quadrata fere Plinthus uocatur: ſuperior torus: ſuntque inter hos modo Trochilus linea: quæ Scotia: modo Aſtragali: quadræ ſupercilium: & īterdum hæc ſimul omnia: eſt & Torus alter ſupra plinthū quādoque vt vni ſpiræ duo ſint Tori: ſed ſummus ad ſeſſum Columnæ: ex Vitruuio: vt torques.
Torus
¶Scalptorium quo in ſpeciem manus humanæ effigiato ſcapulas preſertim ſcabie pediculis & id genus aliis: æſtuue & puluroſo ſudore prurientes ſcabere ſolemus: Martialis diſticho cui lemma eſt ſcalptorium: Defendet manus hæc ſcapulas mordēte moleſto pulice vel ſi quid pulice ſordidius.
¶Sacrificatio fit exterendo potius q̄ feriendo vt circumſcalptio: & leuis apertio: Vnde ſacrificare radio paſtinacæ piſcis gingiuas in dolore utiliſſimum eſt inquit Plinius trigeſimo ſecundo: Et dentiū dolores ſedantur oſſibus Draconis marini ſcarificatis gingiuis vt idem auctor eſt: Nam dentes leuare penna uel lentiſco poſt cibum (vt ſolemus ocioſi) diuerſum ab hoc omnino eſt Adagio īde ſum
Prouerbiū pto apud græcos in deſides & horiperdas: quos σχινοτρωγεσ uocant: vt lentiſcum mandentes: e qua dentiſcalpia vel Martialis in apophoretis cōmendat: Etiam ſi alli non a lentiſco ſed ſcilla di
Schinos ctos uelint: quæ ſchinos quoque uocetur Ariſtophani: Et in reruſtica ſcarificatio dicitur cum ſumma tellure ſulco nō altiore arāt ſerūtque idem Pli. xviii. Silicia hoc eſt fœnum græcū ſcarificatione ſeritur.
¶Scoria e camino eiecta ſpurcitia omni metallo uocatur In auro
Catini coquitur iterum & tunditur: Catini fiunt ex Taſconio hoc eſt terra alba ſimili argillæ: neque .n. alia inqt Plinius .xxxiii. afflatum ignem & ardentem materiam tolerat: Plumbi recrementum ſcoriā vt refert

Celſus Molybdi græci uocãt. In argẽto aũt Helcyſma dicitur. Molybdi Helcyſma

¶ Scapus q̃ thyrſus. L. Columellæ in herbis Marubio/lupino/faba/papauere: & id genus aliis; Inuentus eſt iã ſcapus Pli. auctore: unus centũ fabis onuſtus. In cãdelabris quoq; eidẽ. xxxiiii°. Aegina inqt candelabroꝝ ſupficiem dũtaxat elaborauit ſicut tarentum ſcapos: ſcapi colũnaꝝ Vitruuio trunci & ſcalaꝝ tigna ſup quæ gradus po/nuntur. In foribus etiãnum ſcapi cardinales eidem noĩati a cardini bus. Sunt hęc quidem ut alia multa parui momenti: & doctis fortaſ ſe ingeniis faſtidita; ſed pleriſq; tamen neceſſaria. Colũnarũ trunci

¶ Salnitrum uulgo factitium ad tormẽta quæ ui & ſpiritu ignis tor/quent: eiaculãturq;/molares pilas ferreas: & glandes plumbeas ex/cogitratũ: ad bonitatẽ plurimũ cõfert Carbo tritus e Corylo. Apud ueteres nõ uideo fuiſſe in uſu: Inuentũ germaniæ ut fama eſt; cele/brat̃ qdem e priſcis nitrũ ſalis genus de quo iam dictũ eſt. tormenta a quibus

¶ Sarcophagus lapis in aſſo troadis: in quo condita cadauera ĩtra dies quadraginta abſumuntur: exceptis dentibus. Mutianus quoq; & ſtrigiles & ueſtes & calciamẽta illata mortuis lapidea fieri auctor eſt. Cor. Cel. li. iiii. lapis ẽt q̃ carnem excedit: quẽ ſarcophagon greci uocãt. Eius gñis & in Lycia inqt Pli. 36°; & in oriẽte ſaxa ſunt/quę ui/uentib⁹ quoq; adaligata erodũt corpora. Mitioris eſt naturæ ſeruan dis corporibus/nec abſumẽdis Chernites ebori ſimillimus: in quo Darium conditum ferunt a quibuſdam Chernites appellatur. Saxa cor/pora ero/dentia Darius in quo ſepul chro

¶ Sphygmos pulſus Gellio decimo ſeptimo intentio eſt motus na turalis non arbitrarii & remiſſio/in corde & in arteria.

¶ Sternutamentum capitis expiratio eſt: ueluti Ructus uentriculi: crepitus flatuſq; alui. Pomponium conſularem illũ & poetam nunq̃ tuſſiſſe legimus; Sternutatis autem maxime homo: quia multo & ua rio alimento utitur ultra ſacietatem: quod non concoquitur: & ideo multum ſpiritum congregat: ob multã humiditatem: is ſpiritus ad cerebrum aſcendit & ſternutamentum efficit cum ſono: quia per na rium anguſtias uehemens meat: ut per guttur uox: per inteſtina im murmuratio illam quã Borboryngon dicimus appellari: ex Aphro/diſæo: Antiquum eſt ſternutamentis ſalutare: quod etiã Tiberium Cæſarem triſtiſſimum ut conſtat hominum in uehiculis inquit Pli/nius. xxviii. exegiſſe tradunt; & aliqui nomine quoq; conſalutare re/ligioſius putant. Borborig mos

¶ Sicyonia calcei ſicyonii a ſicyone peloponeſi officinatum omniũ metallorum prima teſte Plinio: parum hii uiriles ut delicatiſſimo/rum fuerant; hinc Socrates aptos habiles quia pedibus dicebat ue/rum Socrati non conuenire. Pelopo/neſi offici/na

¶Stadium curriculum locum curſus in certamine dicunt: inde ſta
diodromon: ſtadiodromici Materno curſores in ſtadio: ducentorũ
pedum fuiſſe græcis audio/Pli.xxxiiii. Eũdem & Herculeũ appella-
Stadiodro — tum vicit & Leõtius qui fecit ſtadiodromõ: Nobis ſtadiũ pars octa
mon — ua miliaris a mille paſſibus quãdo centum vigintiquinꝙ noſtris ſta
Stadium — dium conſtat paſſibus hoc eſt pedibus ſexcẽtis vigintiquinꝙ: Inde
quot pedi — ſtadiatæ porticus & miliariæ de quibꝰ diximus: nam ſtadium Pythi
bus — cum olympicum Italicum diuerſa fuerunt de quibus Cẽſorinus. Lõ
Dolichos — gioris autem curiculi ſpatium ad certamen Dolichos uocabat: Vn
de Polluci Dolichodromi Scœnus xxx. ſtadia continebat: plinio li-
bro. v. Eratoſtenis autem ratione patet ſtadia inquit. xl. hoc eſt paſ
ſus quinꝙ millia/aliqui. xvii. ſtadia ſingulis ſchenis dederunt.
¶Situs lanugo & illuuies humore cauſata locis tetris pflatu nullo
ſitus — uel modico odore aſpernabili/qui etiam ſitus quandoꝙ dicitur: vt
Plinio. xxi. cum ſcribit peſſimum fore crocum quod ſitum redolet.
ſcrimia vul — ¶Sciomantiũ diuinationis locus ex umbræ in primis euocatione:
go — Sciomachia umbratilis pugna Gellio/Sciopodes umbripedes ua-
ſtioribus plantis corpus obumbrãtes: ſcioterícum horologium ab
umbra quale genus illud eſt vitruuio qnto. Viatoria pẽſilia quæ Cy
lindracea ſpecie uiatores frequentant: & eidem Sciateras gnomon
ſciuri — indagator umbræ ut iã ſcripſimus: Sciuri paruula animalia quibus
uiloſior cauda pro tegumento eſt Vnde nomen iiſdem pedes prio
res ad miniſterium manuum habentur nam ſedentes ad os illis ci-
bos admouẽt: vt ſimiæ: ſciæ umbrę: quod nomen trãſit ad cõuiuas
non uocatos qui uocatis adheſerunt comites & diſcubuerũt inuo-
cati Horatius quas Mercenas adduxerat umbras/Item locus eſt &
pluribus umbris/umbram autem corpus ubiꝙ comitari uidemus.
¶Synephœbi cõpuberes / quo titulo comœdiam luſit Statius de
qua. M. Cicero in Tuſcul. queſt. Exephœbus decem & ſeptem an-
norum adoleſcens Cenſorino.
ſtilpones — ¶Scopæi homuli paruuli/qui nõ nullis Stilpones/iidem Semiſſes
ſemiſſes — dicti. P. Vatinio ad Ciceronem a ſemiſſe vt arbitror cubiti parte:
Pygmei — quæ ita fere uulgo nominatur: nam pygmei a ſcriptoribus celebra-
ſpithamei — ti Spithamei a ternis ſpithamis ideſt dõdrantili Pli. nũcupati: A grui
bus infeſtari eos & Homerus prodidit: Caſas humiles inhabitãt ex
luto pennis & ouoꝝ putaminibus extructas: Ariſtoteles ĩ cauernis
Cattuzi — viuere tradit: vt repetit idem Plinius. vii. Barbari Thraces Cattu-
ſpithama — zos appellãt. Spithama autem hoc eſt maior palmus. xii. compræ-
Pes — hendit digitos minor Pleſtes græcis dicitur cõſtat digitus quatuor
Cubitus — pes uero ſexdecim/Cubitus. xxiiii. qui græce ϖογυχη: Ferũt tamẽ

pygmeos tam puſillum hoc genus in Herculem auſos: quos ille (vt dicitur) Leonis pelle correptos inuoluit omnes.

¶ Scienæ piſces V mbriæ & innumera copia.

¶ Stomachice ex acerbo punico malo granato medicamentū fit utiliſſimū oris uitiis / narium aurium oculorum caligini / pterygiis / genitalib⁹ / & his quæ nomas & q̄ ī ulceribus excreſcūt: Pli. xxiii. Sūt & quædam malagmata quæ græci Stomachica dicūt: quoniā vt inquit Cor. Celſus libro. v. aperiendi uim habēt: Stomachici Galeno hi ſunt proprie qui cibos quauis ex cauſa non continent: Reſolutio morbus ipſe ſtomachi noſtris appellatur vt ex Celſo docuimus. ſtomachica

¶ Succollator qui ſubdita ceruice ſuſtollit ſubleuatq;: a ſuccollare uerbo / quo uſus eſt. Mar. Var. iii. rei ruſticæ: & ſuetonius ī othone.

¶ Syrinx fiſtula muſicum inſtrumentū panos dei inuentum e calamo toto concauo: quem ſyringa uocāt fiſtulis vtiliſſimo: quoniam nihil eſt ei cartilaginis atq; carnis: nam Orcomenius cōtinuo foramīe puius (auleticō dicūt) Tibiis utilior eſt: Sed ab uſu calami ſunt Piſcatorii / Vinitorii / ſcriptorii / ſagittarii / & aucupatorii. Fiſtulæ inuentor Venatorii poteſt legi

¶ Sabura nauium eſt qualicūq; ex materia qua onerātur ſed ſabulo cum primis: Idem verbum ſaburrare / a quo Saburatrices aues: ac Pli. xviii. ſaburantes echini hinc Plautina Lena in Ciſtellaria Vbi ſaburratæ ſumus largiloquæ extēplo ſumus / hoc eſt plenæ ſaturæq;. Aues ſabur.

¶ Stipes æreos numos a ſtipādo: Vnde ſtipendium dixerūt a quo ſtipendiarii qui ſtipendium hoc eſt tributum pendebāt vt vectigales: Sed quoniam ſtipēdia facere frequens eſt & latina locutio ideſt militare / ſtipendiarios uocare milreſpaſſim eſt receptum: Trāquillus in Iulio Cæſare ſtipēdia prima in aſia fecit: litteratorq; uero oīum primus Romæ Quintilianus vt ferunt ſtipendium e fiſco mercedē accepit: cum publicum iuuētuti Gymnaſium aperuiſſet. ſtipēdium

¶ Sublitionem primum quodammodo tectorium & inductionem uocabimus coloris eius qui ultima inducendus eſt manu: etiam in albariis: vnde Plinio. xxxv. ſublita ſandyce pingentes: ſunt enim e coloribus multi qui ſublitionem amant.

¶ Samara ulmorq; ſemen Columellæ quo puenīūt eaq; genera omnia excepto quod Attiniā excelſiſſimā uocāt Itali inquit Plinius. xvi e radicū plantis puenīētē: Vlmis cōſita loca ulmaria appelamus. Vlmaria

¶ Scrotum pellem corium græco dicimus: hinc teſtium tunicam quam illi Oſchreon hoc nomine ſignificamus: & ſerotinæ ficus duricoriæ Pli. xv. Vbi ſerotinas legimus in libro de partibus edium.

¶ Scruta de quibus ex Lucilio Gellius: pertuſos calceos edentatas ſtrigiles clauos excuſpidatos: ueſtes uſu attritas enſiculos rubigino

ſos libros a tineis corroſos & cætera id genus uilia ueteramenta re-
cte dicemus/qualia ſcrutarii proponere uenalia/& vendere conſue-
uerunt per fora & mercatus: Horatius Vilia uendentem tunicato
Scitatiam facere ſcruta popello/hinc apud Apuleium ſcrutariam facere vt male fru-
gi reprahenduntur Latrones uilia & friuola furto e balneis & cellu-
lis anilibus exportantes.
¶ Sil pigmenti genus quo ad politionem operum uſi ſunt ueteres
at primi eo pingere inſtituerunt Polygnotus & Mycon attico dũta-
xat: nam ad umbras uſi ſunt ſcyrico ab inſula Scyro de quo queãd-
modum fieret diximus: Vitruuius .viii. Violam inqt aridam in uas
coniectam & cum aqua ferue factã ad ignem in linteum coniiciunt
manibuſq; exprimentes aquam uiolis coloratam in mortarium re-
cipiunt: & Eretriam infundentes terenteſq; efficiunt Silis attici co-
Vſta a quo lore: Sile autẽ marmoroſo cremato & reſtincto in aceto fit uſta olim
caſu reperta vt ſcribit / Plinius qua Nicias primo uſus dicitur/& ſi-
ne qua umbræ non fiebant.
¶ Smilax quam & Milacem uocant ſimilis hederæ/denſis genicula
Milax ta caulibus/ſpinoſa/fruticoſa ramis eſt/folio hederaceo paruo non
anguloſo/a pediculo mittente pampinos flore candido olente lili-
um & refert/Plinius .xvi. fiet racemos labruſcæ colore rubro: com-
plexa acinis maioribus nucleos binos & ternos vt prodidit Theo-
phraſtus minorib⁹ uero ſingulos nigros duroſq;: Eſt & Smilax ilicis
genus folio oleis fere ſimili Aquifoliæ nomen adeptum Smilacem
Taxus alio nomine Smilax quoq; dici a græcis Taxum arborem tradit Sextius.
¶ Stolones inutiles circa arbores pulluli qui obeſſe ſolent quando
his ablatis omnia celerius adoleſcũt: Inde Stolonũ in rep. Ro. co-
gnomen a culturæ diligentia/vt a frõde Frõdicii ita/tñ vt non hunc
Ro. Stolonũ domus frõdatorẽ optimũ fuiſſe exiſtimes: Pli. xviii. Auulſiq; arborib⁹ ſtolo-
nes viuere hoc modo plãtant punicæ/Coryli/meſpili/Sorbi/Ficui-
Stolones tes/& aliæ: Surculus vero abſciſſis & ſepis faciũdæ cauſa & culturæ
ſabuci cotoneũ/rub⁹ populus/ſalices/Verũ lętius nihil eſt ꝓpagine
defixis i terrã ſurculoꝝ capitib⁹ vitis fici/oleæ punicę/maloꝝ gene-
ribus omnibus/lauri pruni/myrti/nucis auellanæ/ſiue etiam trãſmiſ-
ſis per vaſa fictilia vel qualos ramis tenerioribus: terraq; circumpa-
ctis: atq; hoc blandimento impetratis radicibus: biennii ſpatio ab-
ſciſſa propagine: & cum qualis illis plantata.
¶ Siſimbrium lętiſſimũ naſcitur circa fontes ſtagna & piſcinas: de-
generat in calaminthã/ſimilitudine ac odore tenus mutat in mẽ-
Thymbreum tam vt ſcribit Plinus & Theophraſtus: ſilueſtre a qbuſdam Thym-
breum appellatur pedali nõ amplius altitudine: quod in riguis na-

ſcitur ſimile naſturcio: quod in ſicco odoratum eſt: inſeriturq; coro
nis anguſtiore folio: Calamintha calamentuſue, eadem fere quæ Calamin-
Nepeta iſmino eidem herbariis noſtris. tha
¶ Seliquaſtrum a ſedendo inquit. M. Varro quaſi ſedi quaſtrũ: ſel- Nepeta
læ genus apud ueteres: cuius meminit Higinus de Caſſiopea & Fe
ſtus/erat & Scimpodium inter ſellas/accubitaue Vnde Aul. Gelli?
ſcribit inueniſſe Frõtonẽ Cornelium ĩ ſcimpodio græcienſi cubãtẽ Scimpo-
cum pedes grauiter ægrotaret: σκιμπουσ. grabatus uel ſcamnũ dium
ꝓprie: σκιμποδιον dicitur & lectulus græcis in quo pedibus pa
rum ualẽt quieſcit: Sella quoq; ꝑ excremẽtis a neotericis poſita.
¶ Serperaſtra infantibus puellulis alligabantur cum ingredi doce-
rentur ne uitium contraherent eorum cruſcula. M. Varro: ſi quis in
conſuetudine ambulãdi iam factus ſit Vacia: aut cõpernis / Si cum
corrigi non concedatur nõ ſequitur vt ſtultæ faciant qui pueris alli
gant in geniculis Serperaſtra vt eorum deprauata corrigant crura.
¶ Sycomorus arbor moro ſimilis folio magnitudine aſpectu quã
ficum ægyptiam uocãt: vt huius meminerit Plinius. xiii. Diuus Hie Ficus ægy-
ronymus ĩnumeri: Vlp. Iureconſultus lib. digeſt. xlvii. titulo de ex- ptia
traordinariis criminibus ſi quis arborem inquit ſicomorum excide
rit non leui pœna punitur: q; hæ arbores conligãt Comata hoc eſt
aggeres niloticos per quos incrementa nili diſpenſantur / Et coher-
centur/Et Cor. Celſus de eadem libro. iii. (ut opinor) ſycamini la-
chrymam fronti inducunt: hoc nomen apud medicos reperio: ſed
cum græci morum ſycaminon appellent/ mori nulla lachryma eſt/
ſic uero ſignificatur lachryma arboris ĩ ægypto naſcentis quam ibi
Moroſycon appellant: τασυκαμινα mora. Sycamina
¶ Sirpiculum e ſirpis caniſtellum e uincis uocant / ſiue e uimini- ſirpare
bu compactum colligatumue: quando ſirpare priſcis ligare/& a ſir
pis fortaſſe. L. Columella in horto/Cano iam uimine textum ſirpi-
culum ferugineis cumulare hiacynthis. Propertius ſirpiculis me-
dio puluera fuere roſam/ Vnde & ſirpea Cratis. M. Catoni/& faſci-
næ genus fere/Ouidio/ac ſirpirculæ falces paruulæ inter putandũ
a putatoribus in uſu receptæ/ de quibus. M. Varro in libris linguæ
latinæ Plauto ſirpuli habẽtur piſcatii in captiuis quando viminum
iuncorum ſirporum non vnus eſt uſus piſcatoribus.
¶ Sarcoides oſſe confracto fit quia os diffractum non ſoli deſcit:
eſt autẽ nec os nec caro/ſpeciẽ tñ carnis obtinet: Vnde nomẽ.
¶ Scholia annotamenta quedam interciſſa pro certorum locorũ
interpretatiõe adiecta qualia maximi celebrant inde Sciholiogra-
phi tanq̃ gloſſemata & ſemicõmẽtaria talia Diuus Ambroſius Mar-

Margina/ ginalia appellaſſe videtur nam cõmentaria exactiorem & magis cõ
lia tinuatam declarationem continent.
¶Splenta alienis forma nominata de quibus Pollux Dioſcorides
& Martialis cui frons dicitur ſpleniata/Splenium herba Pli.xxix.Su
Splenum perimponi inquit oportet Spleniũ ex melle decoctũ lanãq; ſuccidã
ex oleo & vino/Aliis faſciola oculis adnota cum ex ægritudine ſe/
cunda Luce nimia offenduntur ſplenium vocitatur.
¶Seris ſatiuum intubum noſtri(vt reor)Endiuiam quam in gene/
re lactucarum poſuimus/nam lactucæ ſimilis eſt cibus ſalubris:ter/
ra hyeme operitur locis frigidis & candida inde velitur ad acetaria.
¶Sonchus herba cuius duo genera ſunt Dioſcoridi : Agreſte vnũ
& aculeatius:mitius alterum & mollius i cibis receptũ/noſtrates ni
Criſpinus fallor Criſpinũ vocant alii Lactucellam & Cicerbitam : Plinius.xxii.
Heccale Eſtur & Sonchos vt quem Theſeo apud Callimachũ apponat He/
theſei cale:Caulis decoctus lactis facit abundantiam nutricibus coloremq;
meliorem infantium:ſuccus calidus in ſtranguria bibitur.
Sẽtin⁹ de⁹ ¶Sentinam nauis partem imã etiã ſciũt Abecedarii ſentinus vero
Vitũnus deus priſcis appellatus qui a naſcentia a geneſi/ab ortu ſenſum dat
deus hominibus/vt Vitũnus qui vitam/nã deo vni innumerabilia dede/
Nodinus runt nomina infirmitatis ſuæ memores/ut portionibus coleret qſq;
deus quo maxime(vt ille ait) idigeret.Nodinus cultus eſt/nodis & geni
Volutina culis culmorũ in ſegete appetentibus:Volutinam deam vocauerũt
dea ſpica e uaginula exeunte:Hoſtilinã/cũ ſegete ariſtis iam æquata gra
Hoſtilina num ſubduxit:nam hoſtire erat illis æquare/vnde hoſtienẽtum/ho/
dea ſtorium:& redhoſtire gratiam referre.
Hoſtire ¶Stœchadas græcis dici oleas in ordinem digeſtas iam ſcripſi/
Hoſtimẽtũ mus ſed & alias arbores dicere poterimus:nã Plinius lib.iii. Et ſtœ
Hoſtoriũ chades inquit inſulæ a vicinis maſſilienſibus dictæ propter ordinẽ
redhoſtire quo ſitæ ſunt:στοῖχοσ ordo.
¶Staticulus ſaltationis genus Plautinus in Rudente Toxilus ne/
queo leno qn tibi ſaltẽ ſtaticulũde:Macrobius in Satur.iocos dicit
uoces demutat ſtaticulos dat: Saltationẽ vero ipſam apd romanos
certatim etiã ab honeſtis conſtat expetitam/Inter duo bella punica
ingenui imo filii ſenatorum in ludum ſaltatorium cõmeabãt/& cro/
tala geſtantes ſaltare diſcebant/fuit & probis matronarum ſaltan/
Saltus ua/ di cura/dũmodo non curioſa vſq; ad artes perfectionem nec mollis
rii apud nimium & eneruis/qualis olim Ionica:Saluſtius ſemproniam repræ
maiores hendit q̃ ſaltaret elegantius q̃ neceſſe eſſet probæ.Et Oratius car/
minum tertio Motus doceri gaudet ionicos Matura virgo & fingi/
tur artubus Iam nũc & inceſtos amores/de tenero meditatur vngui

Primus Stephanio cum toga ſaltare inſtituit: cum armis curetes vt tradit Plinius. vii. Bellicrepam ſaltationem inquit Feſtus dicebant quando cum armis ſaltabant quod a Romulo inſtitutum eſt / ne ſimile pateretur quod feceratipſe cum a ludis virgines ſabinorum rapuit: Pyrrhicen ſaltationem pyrrhicus in creta ut oſtendit Strabo: Dionyſius Halicarnaſeus: & Solinus quæ quidem imitatur flexus corporum meditatio optima ad rem militarem: vt inquit Plato de legibus. vii. Spartianus in Hadriano Militares inquit pyrrhicas populo frequenter exhibuit: Apuleius Pyrrhicam græcanicam nuncupat: & Suetonius ſcribit Pyrrhicam ſaltaſſe aſiæ & bithiniæ principum liberos: Vnde pyrrhicarii ſaltatores: Funebrem ſaltationem Acaſtus monſtrauit: ſed & qui vulgo ludus pyrrhica dicitur Troia inquit Seruius vocatur de quo Virgi. v. Troiaq; nunc pueri troianum dicitur agmen: Nunc dicitur Torniamen: quo ludo puerorū equeſtri pugnæ cient vt ille ait ſimulacra ſub armis: nam ſaltationis ſpecies illa oris colli crurum ac corporis obliquo hinc & īde motu ſcopiam quam dicunt a ſaracenis inſtituta: Dionyſius Victis indis ſaltationem induxit quæ apud græcos Cordax appellatur vt ſcribit Harrianus comam etiamnum producere & mytram gerere / vnguentiſq; vti inſtituit.

Troia torniamē: uulgus bagurdum

Scopia ſaltatio nunc moreſca

Cordax

Bacchi inuenta

Tollonē machinā aquariam diximus a tollendo / qua e puteis aquam haurire ſolent poſteriora ei? prægrauante pondere / Plautus in rudēte: Heus ſic Tolloni gratia cape hanc urnam tibi: Vegetius lib. iiii. rei militaris tollenonem vocat machinam bellicam non multum puteariæ machinæ diſſimilem / ut a tollendo itidem dicta videatur: Tollenon inquit dicitur quoties vna trabes in terra præalta defigitur cui in ſummo uertice alia tranuerſa trabes longior dimenſa medietate nectitur eo libramento / ut ſi vnum caput depreſſeris: aliud erigatur: In vno ergo capite cratibus ſiue tabulatis cōtexitur machina / in qua pauci collocantur armati: tunc per funes attracto depreſſoq; alio capite / eleuati ponuntur in murum.

¶ Tympana nota ſunt / Crotala quæ Cymbala / Syſtra / crepitacula / mollibus & ſemiuiris dantur: Tympanotriba Plauto & tympaniſta dicitur: ut crotaliſta Cymbaliſta: tympania in margaritis / & crotalia ex Electis diximus: Tympanū tubā cybeleiam Catullus: uas eſcariū Pli. xxxiii. In plauſtris tympana uocat Verg. idē Pli. xviii. in torculo Et in faſtigiis ædium tympana Vitruuio libro tertio nominantur.

Tympana ãtiquæ nō ſunt ſimilia nr̄is

¶ Triobolus numus tris pendens obolos Plautus in poenulo neq;
triobolum vllum amicæ das:& eam ductas gratis:hinc trioboli ho
mo dicitur eidem vappa/nugo/nebulo/nullius præcii / & vnius(ut
Bigati nostris dicitur)Bigatini:nam bigati a nota inter numos habentur.
Eſt autem obolus latine ſcrupulus ſex pendens ſiliquas quæ græcis
Ceratia Ceratia hoc eſt quantũ lentis octo ſemina:Celſus vero lib.v.obo-
lon ad noſtra pondera relatum paulo plus dimidio ſcrupulo facere
ſcribit.Sed emptos obolo cum dixit Terentius numigenus intelle-
Obolus xit/a quo diobolares meretrices Feſto vbi Donatus obolo inquit q̃
eſt vltima numorum ſignificatio.
¶ Teſſera ſignũ agnoſcentiæ in bello Palamedis inuẽtum/ propter
confuſionem & alia euitandatuꝙ Marii Lar deus Syllæ Apollo del-
phicus:Iulii Cæſaris venus genitrix Vergilius It bello teſſera ſignũ.
Et Plauto in poenulo Hannonis teſſera hoſpitalis dicta qua cogno
ſceret & cognoſceret:Et in Ciſtellaria Melenis Plautina Alceſi mar
cho adoleſcenti Hic apud nos inquit iam Alceſimarche cõfregiſti
Teſſella teſſeram/quaſi iura hoſpitii amiſiſti.Eſt & teſſera Cubus inde teſſel-
la/Vitruuius.v.Cubus autem corpus eſt ex ſex lateribus æquali lati
tudine planitiarũ perquadratum/Is cum eſt iactus quam in partem
incubuit dum eſt intactus imotam habet ſtabilitatẽ:vti ſunt etiam
Cubus teſſeræ quas in alueolo ludentes iaciunt:In numeris quoq; Cubus
dicitur cum omne latus eiuſdem numeri æqualiter in ſe ſe ſoluitur/
ſicut cum ter terna ducuntur:atq; idem ipſe numerus triplicatur.
¶ Topia reſtes pauſaniæ grammatico vocantur & funiculi qui in
oleo terendo inſtrumentis oleariis circũligantur:Introchlea quoq;
partium trium unam topia appellant ut ſcribit Pollux: Topia item
a locis dicta:Spartianus in Hadriano triclinia de caſtris & porticus
& cryptas ſed & topia diruerit:Vitruuius lib.vii.de ratione pingen
di in ædificiis:Varietatibus inquit Topiorum ornarent ab certis lo
corum proprietatibus imagines exprimentes Item:per topia cæte-
raq; quæ ſunt eorum ſimilibus rationibus ab rerum natura procrea
ta:Et lib.v.Satyricæ ſcenæ ornantur arboribus: ſpeluncis: monti-
bus/reliquiſq; agreſtibus rebus in topiarii operis ſpeciem deforma-
Pergula tis:Sed & uitium pergulas quidam topias etiam appellant vtcũq; a
topiis topiario operi nomen inditum:Sunt & topiarii ſerui Vlpi.de
Atrienſes fonde inſtructo lib.xxxiii.digeſt.Atrienſes inquit Scopiarii ſed et
ſi uiridaria adſint topiarii.
¶ Thoes luporꝝ genus Plinio lib.viii.procerius longitudine breui
tate crurũ diſſimile velox ſaltu/venatu viuẽs:inocuum homini: per
hiemes hirti/æſtate nudi ſunt:quos cũ leone diſſidere ſcribit lib.xi.

& cecos parere veluti canes lupos & pantheras: adiicit Pollux ſimilem vulpi voce: Arrianus lib. viii. geſtorum Alexandri magni: Tigrim Indicam valentiorem elephanto ſcribit cuius caput inſiliēs ſtrenuo ſaltu complexu ſtrangulat: & hæ inquit quæ a nobis videntur quas tygridis vocabulo appellamus Thoes ſunt/alterius generis feræ variæ maiores tamen q̄ aliæ Thoes / Opianus poeta thoes panthera & lupo naſci tradit Lupina capitis effigiæ/maculis pardorū Ariſtoteles ſecūdo hiſt. animalium de thoe meminit: quem Theodorus Gaza Ceruarium lupum īterpretatus eſt. Et Plinius Chaum vocat: Nam libro. viii. Pompei magni primum ludi oſtenderūt Chaū quē galli Raphiū vocabant effigie lupi/pardorum maculis/& paulo infra ſunt in eo inquit genere qui Ceruarii vocantur/qualem e gallia ī pompei magni arena ſpectatum diximus: ex quibus omnibus facile crediderim non vnius generis haberi Thoes: An autem decepti ſint ī nomine aliqui: doctioribus æſtimandum relinquo. Thoes Ceruarius lupus Chaus Raphius

¶ Trhyallis ellychnium funiculuſue qui in oleo lucernarū ſtans vritur: & flammam producit: ab herba nomen ſortitur: niſi potius illa ab Ellychnio: quando in lucernis ellychnii vice vtamur: de qua Pli. xxv. Tertia lignitis vocat: ab aliis āt thryallis foliis ternis aut cū plurimū quaternis craſſis pinguibuſq; ad lucernarū lumina aptis: eūdē & phlomon græci vocāt φλοξ flāma latini verbaſcū: & medici herbarii cōplures taxū barbatū: alii Sthrellam e genere ſpicatarum. Phlomon. Taxus barbatus

¶ Tuceta condimenta lautiſſima & cibi regii Fulgentio: Callimachus. Ambroſio redolent tuceta ſapore. Perſius pigues patinæ tucetaq; craſſa: Apulei⁹: narib⁹ iā mihi ariolabar tucetū p̄q̄ſapidiſſimū

¶ Tomacula e carne minutim cōciſſa/vel locinore ſuillo fruſtatim diſſecto/fieri ſolent/additis caſeo paſſulis & Aromatib⁹: Vſi ſunt & veteres nec ſcio an alia conditura: legim⁹. n. Diuiniq; tomacula porci.

¶ Tetanothra medicamēta ſunt erugandæ extendēdæq; cuti in facie aptiſſima: pſillothris nō diſſimilia/ſed horū ad pilos vellendos vſus eſt: & poſtq̄ vulſi ſunt/ne vnq̄ vel ſero renaſcantur: vt diximus.

¶ Trabea ueſtis genus: Trabeis vſos inquit Plinius. viii. accipio reges: hinc Oui. ī Faſtis Trabeatus dicitur Quirinus & augurū quoq; ueſtis fuit trabea: Sed Trabeatam apertionem legimus Trabeationem a trabibus. Trabeata Trabeatio

¶ Tiara capitis velamen in vſu frequenti olim perſis & phrygibus de quo Diodorus Herrodotus Hieronymus & Innumeri: Sidonius Tiaratos reges dixit caput Tiara velatos quos græci Tiarophoros vocant: Cidaris omnino alius eſt a tiara apud Perſas regium capitis īſigne hoc cerulea faſcia albo diſtincta circuibat vt ſcribit. Q. Cur- Tiarati reges tiarophori

tius primo geſt.magni Alexandri.

¶Turunda Catoni cum dicit fiſtulam quæ turundam non recipit: erit linamentum tentaq; ulceribus & uulneribus immitti ſolita : Nã & turunda eſt panificii genus quod nutrices exhibere ſolent infan-tibus/& ancillæ pullariiq; auibus cohortalibus ad ſaginam:Idẽ Ca-to Dum poteris facere Turundas/& aqua/des eſcam temperatam M.Varro Gallinas farciunt inquit turundis ordeaciis Nonius Tu-runda vt libum factum quoddam/& ex farre genus panifici.M. Ca

Phomon to de liberis educandis/alia fert libum/ac Turũdam græce phomõ dicitur quaſi Bucces boluſue/hodie e noſtris paganæ placentã fo-caceam furnaceãq; turundam appellant:De linamento Cornelius Celſus cum alibi non ſemel tum libro.v.Emplaſtro illita linamenta diſponi per plagam/deinde emplaſtrum ſupra dari.Item:Si caro ſu-per creuit modice reprimit ſiccũ linamentum/vehemẽtius ſquãma æris:Sed eidẽ lib.ii.ſtupa quæ cucurbitulæ cõiicitur ut flãmæ ſpiri-tu corpori adhæreat linamentum nominatur:Sunt enim & medici-nales cucurpitulæ eo artificio cõpoſitæ:ut abſq; ignis miniſterio im-preſſæ cutem apprehendant & inhæreant:per Linamẽtũ quoq; lib.

Lucernæ funiculus iiii.funiculũ lucernæ intelligit Admouere oportet naribus ait extin-ctum ex lucerna linamẽtum/vel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odo-ris ſupra retuli quod mulierem excitet:oris autẽ liniamẽta dici mani-feſtarium eſt/dicuntur & in coloribus:Plinius.xvi.ad liniamẽta mo-do cõchilii colore inſignis.

¶Tinnitus aurium morbus diu perſtans in aure/ut Sibilus ſonitus & murmur/de quibus Auicenas cretus medicorum: Plinius.xx. de cumino Auribus inſtillatur ad ſonitus atq; tinnitus cum ſceuo vitu-lino vel melle.Eſt & nomen / taneus tinnitus aurium Idem Plinius

Aurium p̄ſagium a quo xxviii.Quin & abſentes tinnitu aurium præſentire ſermones de ſe re-ceptum eſt Plautus in rudente/Adepol tinnimentũ eſt auribus pri-mus præſagium ex aurium tinnitu litteris mandauit Poſſidonius.

¶Trachoma palpebrarum aſperitatẽ appellant:vt aſperas e cha-mis conchas Tracheas/nam Chamæ leues Liæ dicuntur quas Ro-mæ Tellinas vocant & Vicatim circunferunt venales.

¶Tenaſmus & græcis teneſmos frequens eſt ſed fruſtrariũ irritũq; cacandi deſiderium/non ſine inflãmatione & tumore ſedis mucco-ſa & ſanguinolẽta quædam interdum deiicientis. Celſus.iiii. In te-naſmo frequẽs æquæ ac in torminibus deſidẽdi cupiditas eſt/æque dolor ubi aliquid excernitur:deſcendunt autẽ pituita mucciſq; ſimi-lia ĩterdum & leuiter cruenta:Plinius.xxxii.de oſtreis Eadem cocta cum mulſo Tenaſmo qui ſine exulceratione ſit liberant. Idẽ.xxviii.

Tenaſmos ideſt crebra & inanis voluntas egerendi tollitur poto la cte aſinino/vel bubulo: Plurimũ nãq; vtille inquit.xxvi.negocii hu mano generi aluus exhibet/cuius cauſa maior pars mortalium inuit alias enim cibos non tranſmittit:alias non cõtinet alias non capit/ alias non cõficit. Eoq; mores venere vt homo maxime cibo pereat peſſimum corporum ,vas inſtat ut creditor & ſæpius die appellat/ quando ſat bis etiam non eſt: huius gratia præcipue auaritia expe titur huic luxuria condirur: huic nauigatur ad phaſim/huic profun da vada exquiruntur: & nemo vilitatem eius æſtimat conſumatio nis fœditate. Lac aſininũ pdeſt

℄ Telum morbi genus in inteſtinis cũ dolore/unde Serenus Eſt & uis morbi quod Telum commemorarur cum ſubito dolor inſanus furit incitus ictu Telum miſſile omnibus notiſſimum: In doloribus autem & paucis aliis morbis confert infirmum iactare vel cõmoue re: Aſclepiadem ferunt medicum illum celeberrimum lectos penſi les primum excogitaſſe quorum motiunculas vel iactatione ſomnũ ægroris induceret: ægritudines lauarentur. Lecto℞ pẽ ſilũ inuẽta

℄ Thymũ verruculã cui magnitudo ſit ægyptiæ fabæ nominãt ad cutem tenuis eſt: ſupra latior ſubdura & in ſummo peraſpera / idq; ſũmum floris thymi repreſentat: Vnde ei nomen eſt: ſubrubet & in terdum ſanguinem fundit Vt ſcribit Cor. Celſus lib.v. Extuberat ĩ palmis inferioribuſq; pedum partibus/fœminibus ſede & genitali bus ubi peſſima eſt: Thymus herba apibus expetita.

℄ Therioma vlcus per ſe naſcitur/& interdum ulceri ex alia cauſa facto ſuperuenit in uiribus interim & ſede aliiſq; partibus colore liui do vel nigro/odor prætetea illi fœdus: multuſq; & muco ſimilis hu mor ſerpit cum inflãmatione/dolore/& febre inrerdum/ naſci ex eo nunq̃ ſolet ulcus Herpes Eſthiomenos græcis vt tradit Cor. Celſus v. quoniam celeriter ſerpendo corpus oſſa ad vſq; deuorat inæqua le: & cœno ſimile: odore intolerabili: vtrumq; ſicut omnis cãcer fit maxime in ſenibus vel his quorum corpora mali habitus ſunt. Herpes Eſthiomenos

℄ Trulla a trua uas Plinio/Iuuenali/Horatio/Martiali: &. M. Varro ni in lingua latina qui & de trullo & Truæ originẽ refert: Vnde de trullare Apicio de trulla in trullam mittere: Bactionem inquit Fe ſtus dicebãt genus uaſis longioris manubrii: hoc alii trullã appellãt erat & Baccar uas vinariũ ſimile bactioni: trullas paropſides peluis inter uaſa ponit Pomponius tit. de Au. & arg. leg. lib. xxxiiii. digeſt. Eſt & trulla cemẽtarii inſtrumentum quo calcem diſponunt in ope re faciundo & tectoria complanant poliuntq;: hinc Trulliſſare Vi truuio libro quinto / Primum teſta cum calce trulliſſetur deinde Bactio Baccar Trulliſſare

opere albario ſiue tectorio poliatur: &.vii. Trulliſſatione inducta ꝑ arenato teſta dirrigaẽ: Diuus Hieronymus Hamos.vii. Ecce dominus ſtans ſuper murũ litũ/& in manu eius trulla cementarii.

¶ Tudicula qua cõmouemus liquida & alia: Vnde Tudiculare cõmouere Nonio: Varro in marcipore: Hæccine nobis te ne tudiculaſſe: Celſus.iiii. Tum infundere cruda oua/tudiculaꝗ miſcere: Spathæ Plinio trigeſimo quarto in mentione eruginis laminæ fere ſunt & veluti tudiculæ ac verucula aduerſandum/Alii inquit delimatam æris ſcobẽ aceto ſpargũt verſãtꝗ ſpathis ſæpiꝰ die/donec abſumaẽ.

Tuditanꝰ quare ¶ Tudites a tondendo mallei appellati ut ſcribit Feſtus. Vñ cuidã cognomen Tuditano inditũ ꝙ caput malleo ſimile haberet.

¶ Trahæ & traheæ a trahendo ploſtella lignea abſꝗ rotis quibus ꝑ hiemes niuium præſertim tẽpore vtuntur ruſtici buſſeq̃ ueluti uehẽ dicimus a vehendo plauſtri genus/Plinius trigeſimo ſexto: Amplitudinẽ cauis eã feciſſe proditur: vt uehem fœni large onuſtã tranſmitteret: Sũt eidẽ.xviii. uehes fimi. Vtitur hac uoce & Mar. Varro.

¶ Tribula tribulumꝗ genus tractorii uehiculi ut Cylẽdrus fere niſi ꝙ Strias haber: quo uinctis iumentis in area teruntur fruges maturæ: Vergilius Georgico.primo Tribulaꝗ: & traheæꝗ & iniquo põdere raſtri: Vnde tribularium Columellæ: ut cõtribulare Plinio: nã

Tribulus meſſis ipſa eſt ubi tribulis in area ubi equorum greſſibus exteratur: & ubi perticis ligula iunctis flagelletur: Tribulus uero herbæ genus eidem Vergilio frumentis nocens/Idem Plinius.xviii. Nam lolium & tribulum & carduũ/lappamꝗ non minus q̃ rubum inrer frugum morbos potiuſq̃ ĩter ipſius terræ peſtes numerauerim / Ouidius qnto Metamorph. Lolium tribuliꝗ fatigant triticeas meſſes/Sed eidẽ

Tribulus Item xx.natural.hiſt. Tribuli vnum genus in hortis naſcitur: Tribulũ etiã noſtri uocant in ſtagnis & paludoſis naſcentem herbam folio intus candente fructu obducto nigro acutoꝗ cortice/qui eſui eſt: ut caſtanea: Thraces ad Strymona eius nucleo viuunt panem facientes

Tribulus item prædulcem & qui contrahat ventrem: Et quoniã tricuſpidatus eſt/telum ad eius ſimilitudinem tribulum uulgo appellant quod circũ mœnia vallumꝗ obſeſſi ſpargere ſolent: ut cunꝗ enim cadat cuſpi

Murices dem e tribus unam ſurſum intendit: Muricem dicunt Vnde Plinio ipſi.xx. Spinoſa carduo folia muricatis cacuminibus: Murices ſcribit Nonius ueteribus dictas ſaxorum aſperitudines/ac tela omnia.

Trenos ¶ Trenetica tibia lamentabili uoce & querula / Trenos lamenta-

Trenodiũ tio Trenodium cantus lugubris / Cares populi ut ferunt ea uſi in luctu ut aptiſſima: etiam ſi lugere defunctos ſupercaneum merito: quis dixerit.

℄ Talus græce σφυρον in pedibus quorũdam quadrupedum veluti biſulcoꝝ/ouium/boum/capraꝝ/ceruoꝝ/damaꝝ:& id genus alioꝝrum:nam digitos habẽtis tales carent:neq; prioribus pedibus oĩno vlli ſunt inqt Plinius.xi.Item hoĩem q̃ exiſtimarũt talos habere facile conuicti.Eſt aũt talus rectus in atticulo pedis/ventre eminẽs cõcauo/in vertebra ligatus.Ariſtoteles quoq; hoĩ talos eſſe nõ ſcribit. Plinius lib.xxvi.Talis vero cũ ait tumẽtibꝰ limus aquaticus cũ oleo ſubactꝰ mire ꝓdeſt/&.xxxi.de muſco/aquaꝝ/oleo mixto taloꝝ dolori tumoriq;:& Horat.ad Talos ſtolla demiſſa/ac alii etiãnũ talos in hoĩe noĩantes in ꝓprie & per quãdam ſimilitudinẽ loqui videntur. Sed & talaris ueſtis dicit̃ & Talipedare priſci dixerũt inqt Feſtus vacillare:& quaſi talis inſiſtere.Celſus quoq; libro vltimo de talo luxato.Neis talus qui totum corpus ſuſtinet parum confirmatus neruis ferendo oneri cedat:rurſuſq; ꝓrumpat.Ad ludum vero Tali aſtragali dicuntur in columnarum etiam Spiris Vitruuio nominati:& Plinio vigeſimo ſexto in nominibus herbarum. Talipedare

℄ Tonſæ remi Feſto q; tondentur ferro Ennius de remigibus poſnere petunt ex in referunt ad pectora tonſas meminit & Vergilius. Tonſus pro tonſura.Actius in Amphitrione.Mulier funeſta veſte: tonſu lugubri:vtitur & Plautus. Tonſus

℄ Thymiaterium vaſculũ quo diis exhibebant̃ odores in ſacrificiis iter quos Thimiama:Talis fere Acerra nobis eſt arca thuraria vt inquit Feſtus.Thuribulũ a thure ĩter odores vno ſacerdotes nũc appellãt.Cor.Celſus.v.in malagmatis ſæpe miſcet thymiama:& in illo maxime quod auxiliat̃ pedum doloribus.Thymiama inquit aceto liquatum:In conuiuiis quoq; odores & ſuffitus odoramentorum adhibuere veteres.Plautina Erotium ĩ menechmis:ſternite lectos: incendite odores:munditia illecebra eſt omnino amantium. Mar. Cicero tuſc.queſt.v.aderãt vnguẽta coronæ incẽdebãtur odores: menſę cõquiſitiſſimis epulis extruebãtur:fortunatus ſibi Damocles videbatur.Odorata ligna tm̃ in vſu Arabis:Sabæi Thuris ligno coquunt cibaria:alii myrrhæ:odore ſtiracis ſuffiũt tecta. Acerra

℄ Torques virile colli ornamentum ex auro argentoq;.Inde Manlii cognomen torquatus:torque aurea gallo detracta ſingulari certamine.Plinius.xxxiii.Auxiliares quippe externos torquibus aureis donauere:at ciues non niſi argenteis.

℄ Temnici dentes primores quattuor qa ſecãt a græcis:uocãtur & Gelaſini q; in riſu exerunt̃:hos cingũt Canini a canibus dicti.Inde maxillares genuidi & molares aliquibus crediti.Dentes ipſos omni oſſe duriores flauabilis breui exedit:quæ p vniuerſum vitę tp̃s tuni- Dentium nomioa

cā quæ bilis veſica dicitur/non rodit: cum affectibus maxime ſit ex‑
poſita: quod euenire creditur: qm̄ a natura ita eſt ſancitum/ vt eam
tãtum ueſicam inhabitet: ideoq; ipſam minime lędit/ Magnū enim
Lege Ca‑ remedium inquit Aphrodiſæus cõtra dolorē naturæ nomen eſt.
balum de ℂ Theriotrophium a ferarum educatione nomē accipit θηρ fera.
theriaca Vnde Theriacæ medicamentum nobile dę quo diximus & Theria
ce vitis cuius uinum & vua contra ſerpentium ictus medetur: Nicā
dri quoq; theriaci libri in quibus remedia ſcribit aduerſus uenena
Theria & feras uenenatas: Theriacos quoq; paſtillos inde dictos legimus:
niſi potius a uiperis quæ in eis miſcentur nominatos uelis/ nam the
ria uiperas dicunt/& Echidnas e ferarum etiā genere: Plinius .xxix.
Fiunt & e vipera paſtilli qui theriaci vocãtur a græcis.
ℂ Teramnon coctibile græci dicunt & Ateramnon incoctabile; de
quibuſdam maxime leguminibus: theophraſtus licet gręce. viii. de
plantis/ Sunt .n. loca per multa quæ ſuper coctibilia ferant / & alia
quæ incoctibilia: ſed omni quaſi ex parte loca tenuia coctibilia po‑
tius reddunt: dicitq; in faba & lente hos effectus præcipue ſentiri/
vel quia maiorem in modum affici nata ſunt: vel q; propter frequē
tiorem uſum magis appareant: Plinius .xvi. Scribit glandem fage‑
am ſuem hilarem facere/ carnemq; coctibilem & leuem / ac utilem
Coctiuus ſtomacho: Coctiuum nos coctibile diximus.
Coctibilis ℂ Triglyphi de quibus ſupra contra tignorum fere præciſiones in
fronte ſunt poſiti: Habent hi ſua capitella/ regulam unam in latitu‑
dinis medio deformatam/ femur quod μερος græce dicit̄ mox ca
naliculos/ altera duo femora ideſt prominentias/& in extremis par
tibus ſemicanaliculos qui interuertuntur: eorū interualla quæ ſunt
Metopæ intertignia Metopæ dicuntur: ωπας .n. græci tignorum cubilia &
aſſerum appellãt uti noſtri ea caua columbaria ut inquit Vitruuius
libro .iiii. Vnde eidem ſunt in extremis angulis: Semimetopia.
ℂ Tomicem funiculū reſtem dicimus. Vitruuius .vii. Aſſeribus diſ
poſitis tum tomice ex ſpatto hiſpanico harundines græce tonſæ ad
eos vti forma poſtulat religentur. Eſt autem απὸ τῆς θωμίγγος
Spartum quod ſpartum ſignificat: non tamen aſpiratur. Naſcitur ſpartum in
hiſpania citeriore ut tradit Plinius .xviiii. hinc ſtrata ruſticis eorum
hinc ignes faceſq;: hinc calceamina/& paſtorum ueſtis: Eſt & mira‑
culum inquit æſtimare quanto ſit in uſu omnibus terris nauium ar
mamentis/ machiniſq; ædificationum aliiſq; deſideriis vitæ: apud
nos conuoluūtur funes e canabe: Iunco græcos ad funes uſos noī
cedere poſſumus/ quo herbam eam appellant σχοινος iuncus fu
niſq;: eſt etiam vnguētum peſſimi generis inquit Feſtus a quo ſcor‑

ta uilia ſardida putentia Schœniculæ appellatæ Plautus in pœnulo Alliſiras ſchœno delibutas ſerui licolas ſordidas.

℄ Thyroreon locus inter duas Ianuas: Vitruuio libro.vi.

℄ Teletas expiationes dicũt & cõſecrationes theurgicas de qbus Plato: Porphirius/Platonici omnes/& Diuus Auguſtinus in diuina ciuitate: porro qui animarum expiationes pollicentur Theurgi & aliquibus Theurgici uocantur: ipſa purgatio Theurgia/de teleta/ Apuleius in aſino aureo: Ateleſtos non initiatus. Theurgi

℄ Tragos Spongias e maribus duriores uocant inquit Plinius.31. nam molliſſimum earum genus ſunt peniculi: Penicilliue naſcunt autẽ in mari ſaxis adherentes ad uſus plurimos mortalium vt calceis menſis columnis pauimentis podiiſq; vt inquit Vlp.xxxiii.digeſt.extergendis Scribit Suetonius Veſpaſianum Cæſarẽ: pcuratorũ rapaciſſimum quẽq; ad ampliora officia ſolitũ ex ĩduſtria pmouere: quo locupetiores mox cõdemnaret qbus vulgo quidẽ p Spõgiis vti dicebat/q̃ quaſi ſiccos madefaceret/& exprimeret humentes peſſimum earum genus Aplyſię quia elui nõ poſſunt vt illoterię Spongiæ item dicuntur ex quibs aſparagi proueniunt/vt refert Plinius.xix.qui & in menta ſpongias uocauit: Seritur menta inquit plã ta: uel ſi nundum germinat/Spongia: eſt enim quædam affinitas in hoc: aſparagis & mentæ: In humore pratorum naſcũtur & ſpongię fungis adnumerandæ: quos ſpongiolos apellauimus. Spongiæ Spongioli

℄ Titillatio & titillatus græcis γαργαλισμος motiuncula dulcis quædam: & pruritulus ille qui maxime accidit tactis leniter aliis plantis pedum: cauo uolæ in manibus lateribuſq; riſum mouẽs vt ſcribit Aphrodiſæus: Vſi tranſfertur ad ſenſus aliaq;: Hinc Horatio titillet gloria Ciceroni primo de finibus: Voluptas quaſi titillaret ſenſus: eſt nãq; uoluptas egregia titillatrix.

℄ Trepteria merita nutricationis gręci dicũt quæ patẽtib⁹& nutricib⁹ ęque reddẽda ſunt: nutrix enĩ alterã mr̃: ſunt aũt q matri pſtent ut illa apud Vale.Maxi.Filia quæ dãnatam vltimo inedia ſupplicio parẽtem vberibus admiſſa diu aluit in carcere.Sũt & qui nutricibus Trepteria debita & Lac quoq; reddãt corolarium dulciſſimum.

℄ Typus forma exemplar.Inde protypa quæ prototypa: archetypa: & ectypa de quibus iam dictum eſt etiam ſi ectypa ſunt qui credant illa quæ ab archetypo ita ad fabre producunt in puluiſculo illo optime cõpoſito nõ ſine formis fabris qui ſunt fuſſores ut eadem uideãtur: nam puluiſculus geometricus de quo Apuleius/Perſius/ cæteri omnino alius eſt: vt illi etiam delicatiſſimiq; odoriferi puluiſculi ad ſuaueolentiam: quæ matronas inuitet. Protypa Prototypa Archetypa Ectypa

¶ Toros muſculos in lacertis cruribuſꝗ carnoſos non ſine neruis
vocant: vnde Toroſus.
Triens ¶ Trientalis materia Vitruuio.x.ad ſcapos quos triētes etiam vo/
cat/erit a mēſura/ꝙ eſſent aſſeres ſcapiue machinæ quatuor vncias
quæ ꝑ triētem ſignificat̃ ſicuti herbæ triētalis & quincūcialis appel/
lantur quaꝝ folia trientis & quincūcis fuerint amplitudine.
¶ Triētes uſure cū e cētenis/quaterni in ſingulos ānos capiunt̃: ſi/
cuti quadrātes cū terni qncūces cum qnꝗ & cū ſex ſemiſſes & Beſſa
Iurecōſul/ les cū octo dicunt̃: de qbus multa Hermolaus cōtra opinionē iure/
torum & cōſultoꝝ. Scribit Capitolinus Antoninū piū Cæſ. fœnus Triētariū
Hermolai hoc eſt minimis uſuris ut fœnuſculū exercuiſſe: & Alex. Seuerus ipe
cōcertatio rator vſuras fœneratoꝝ cōtraxit ad triētes. Idē Cōſules ſenatores ſi
fœnerarent̃ uſuras accipe primo uetuit: niſi aliqd muneris gr̃a poſt
ea tñ iuſſit ut ſemiſſes accipent & munus ſuſtulit: ut refert Lāpridius
Plinius noſter.xiiii. Ex his tamen uſura inquit multiplicata ſemiſſi/
bus: quæ ciuilis & modica eſt. Nam grauiſſimæ quæ aſſibus exerce/
bantur nautico in primis fœnore quæ Centeſimæ uocantur.
¶ Tenōtes a rigore nerui collū & ceruicis ſeptē uertebras firmāt/&
Cor. Celſi cōtinent/quæ alias defluerēt. Cor. Cel. viii. Vtrinꝗ recti ingt valen
locus teſꝗ nerui collū cōtinēt Tenontas græci uocāt: ubi tñ librarii Cero/
tas ſcripſere. Eadem rōne neruū a poplite in calcem ꝑcumbentem
atꝗ inde in pedes ſparſum digeſtumꝗ tenonta appellant.
¶ Thericlea ab inuentore pocula nominata græcis celeberrima.
Plinius.xvi. Celebratur & Thericles nomine: calices ex Terebin/
tho ſolitus facere torno.
¶ Tilia arbor græcis Philyra: unde Tiliacræ faſciæ & tabulæ; ſed ex
interioribus quoꝗ corticibus ulmi tunicæ tiliæ uocant̃ Plinio.xxiiii.
Corticis utiꝗ interior tilia lepras ſedat: & mox; Idem præſtant & ti/
liæ corticis: ut ſit fere Tilia e libro arborum; idem auctor.xvi. de Ti/
lia inter corticem inquit & lignum tenues tunicas multiplici mem/
brana/e quibus vincula/Tiliæ uocantur. Tenuiſſimum corium Phi
Philyræ lyræ/coronarum lēniſcis celebres antiquorūꝗ honore. Sunt & Phi
Philuræ luræ pagellæ eidem Plinio libro.xiii. in mentione papyri chartæ di
uiſæ acu in prætenues & q̃latiſſimas inquit Philuras.
¶ Toxica uenena quibus armātur ſagittæ dici ſunt ꝗ credant/a ta/
xo arbore/cuius baccæ in Hiſpania præſentarii ſunt ueneni. Et uaſa
uinatoria ex eius materia facta vinum īficere veneno a gallis eſt re/
ceptum. Lœtalis & ſub ea arbore ſomnus in arcadia; Clauus æreus
Toxeu/ infixus trūco malitiam adimit Plinius auctor.xvi. alii uero ꝙ toxeu/
mata mata miſſilia græce dicant̃. Nunc mala omnia venena uulgo toxica

dicuntur. Deleteria lectifera quæ ſunt græci vocant. Delecteria

Tragula haſta Nonio/Saluſtius hiſt. iii. Vt Metellus ictu tragulę ſauciaret. Feſto Pomp. genus eſt teli ꝗ ſcuto infixa trahatur: de illa & Gellius in telorum mẽtione libro. x. Haſtæ ipſæ (vt nunc quoq;) apud veteres fraxineæ cõmendabãtur talem Achillis fuiſſe memorant. Plinius. xvi. obedientiſſima quocũq; in opere fraxinus eadem corylo haſtis melior/cornu leuior/ſorbo lentior. Eſt & retis piſcatorii genus tractile. Pli. xvi. de ſubere: vſus eius inqt anchoralibus maxime nauium piſcantiũq; tragulis & cadorũ obturamẽtis. Plautus in pſeudolo. At volui iniicere tragulam in noſtrũ ſenem. Rhetis genus

Tetrapharmacũ medicamẽtum īter emplaſtra ad pus mouẽdũ. Celſo lib. v. a cõpoſitione nomẽ ſortit: habet enī ceræ/picis/reſinæ/ ſeui taurini aut vitulini pares portiones: ſicut eidẽ Eneapharmacũ a reb⁹ nouẽ qbus cõſtat a ſeptẽ & decẽ vt heptapharmacum: Hadriano Cæſari fuit Tetrapharmacũ quo in cibis vnice delectabat: Phaſiano ſumine perna cruſtulo. Et pentapharmacũ repiſſe Aelius verus cæſar dicit: hoc eſt ſumen/Phaſianũ/pauonẽ/cruſtulatã & aprunam vt ſcribit Spartianus. At olim vt inquit Feneſtella Tripatinũ appellabatur ſũma cœnarum Lautitia: nomen a tribus patinis vna Murenarum/alia luporum: tertia myxonis piſcis. Pẽtapharmacum Tripatinũ

Teredo capite ad portionem graui lignis infeſta eſt: vt tinea & culicibus ſimilis Trips: in mari teredinẽ ſentiri tãtum nec aliam putant inquit Plinius. xvi. Sunt & inter ligni vermiculos Coſſi: olim in cibis recepti & altiles facti a qbus rugoſi natura corporis homines priſcis Coſſi dicebantur. Sanant vlcera omnia ſicut vulnera recentia cõglutinant terreni adeo vt neruoſq; abſciſſos illitis ſolidari infra ſeptimum diem Democritus perſuaſerit. Eſt & qui Ceraſtes vocat nomine ſerpentis cornutæ: naſcuntur vt plurimum putreſcente ſucco: vel ipſa materiæ A vehemẽti amaritate defenditur cupreſſus: ſicut a duritia buxi materies. Tinea Trips Coſſi Ceraſtes

Tragopogon herba pratẽſis in acetariis recepta: caule paruo foliis exilibus croco ſimilimis: radice longa dulciq;. Come etiam nominata de qua Dioſcorides & Plinius. xxi. & xxvii. Come

Tutulum Placiades pallium ſcribit eſſe quo ſacerdotes tuẽdi gratia/caput operibant inter ſacra. Vnde tutulos ſacerdotes dixit. M. Varro in pontificalibus & in libris linguæ latinę. Tutulum refert vocare fœminas conuolutos ad verticem capitis crines: quos habent vti velatos: tutulatoſq; dictas eos qui in ſacris habere ſolẽt vti metam (id tutulus appellatur) Et Feſt. Tutulũ inqt dicebãt flaminicarum capitis ornamẽtum vitta purpurea inexa crinibus: & in altitudi Tutulus Tutulati

Tituli ne extructum: Tituli uero priſcis milites vocati quaſi tutuli ꝙ patri
Tutuli am tutarentur: vnde Titi pronomen ortum eſt.
Titus ℂ Turbo inter repentinos & uehementes flatus proxima quæꝗ
proſternit / vt in libro de mundo ſcribit Apuleius idem ardentior
Preſter accenſuſꝗ dum fuerit Preſter uocatur amburēs contracta & prote-
rēs vt notant Plinius libro. ii. Preſter quoꝗ ſerpens ictu inflāmans
Lucano: Eſt & Typhon quem uibratum Ecnephian Seneca in na-
turalibus queſt. dici auctor eſt: Idē Plinius Vorticem inquit faciūt
Typhon qui Typhon uocatur ideſt uibratus: Sed tamen ut Ecnephian non
eundem & Typhonem velit: de Ecnephia in ſuperioribus.
ℂ Thriſſæ piſces non improbati in cibis / in Pado laudatiſſimi opti
Laciæ mos mittit & Tibris Laciæ a Ro. dicuntur / nos Chepias uocamus
Chepiæ quæ ob oſtiis contra torrentem aſcendentes ſaxoſum nactæ alueū
emacreſcunt & improbantur.
ℂ Triſtega a tribus ſtegis vt diſtega a duabus / Stega nauis proſce
niū tabulatū ponitur & pro tecto cōtignationeue vnde hypoſtega
opertæ ueluti ſub tecto ambulationes: Plautus in bacchidib⁹ vt aſ
ſedi in ſtega dum circūſpecto atꝗ ego tum lembum conſpicor: & ī
Sticho ſine aduocatis ibidem in cercuro in ſtega: Ezechielis. xlii.
Triſtega enim erant & non habebant colūnas.
ℂ Trochus ludi genus notiſſimum / cū pilam ligneam in circulum
ferreum terræ fixum / & ſeſe cum in latera feritur uertentem immit-
tere ſtudent luſores: vel ligneū turbinem ſcutica loroue agitātibus
rotantibuſꝗ pueris τροχὸσ rota / Turbo etiam græcis: Martialis
diſticon eſt in apophoretis cuius lema eſt trochus me ducente rota
eſt das nobis utile munus Iſte trochus pueris at mihi canthus erit
Canthus Cantho autem extrema capitis rotæ vinciri ſatis notum eſt / Vergi
lius æneid. vii. Ceu quōdam torto uolitans ſub uerbere turbo / Quē
pueri magno in gyro uacua atria circum Intenti ludo exercent ille
actus habena / Curuatis fertur ſpatiis: ſtupet inſcia turba Impubeſꝗ
manus mirata uolubile buxū / Tibullus Nāꝗ agor vt per plana ci-
tus ſola uerbere turbo / Quem celer aſſueta uerſat ab arte puer.
ℂ Teruncius numi genus parui precii vnde noſtrates etiam nunc
Terunci facere paſſim / pro nihili facere nihili pendere / parui ualere
Sterūcius dicunt uulgo tamen addentes. s. litteram / & Sterūcium nominan
tes: Plautus in captiuis / Neꝗ ridiculos iam terunci faciunt. M. Var
ro in libris linguæ latinæ: Libella ꝙ librā pondo æris ualebat / & erat
ex argento parua / Simbella ꝙ ſit libellæ dimidium / quod Senus aſ-
ſis: Teruncius de tribus unciis quod libellæ quarta pars ſicut qua-
drans aſſis.

¶ Techni ars/diſciplina/Vnde operis Galleni titulus eſt Techni:
dicit̃ & dolus hinc Terentio Techna Parmenionis / Sutella/aſtutia
Plautus in captiuis Ego erũnarus de artuatus ſum miſer huius ſcele
ſti technis qui vt libitum eſt ductauit dolis: Idem in caſina poſſis ne
necne clam ſutellis tuis eripere caſinam uxorem: Technitis artifex
technopægniõ artis ludus: Auſonio ubi potius legas Erotopegniõ Auſonii lo
quod ẽ amoris ludus uñ & lælii poetæ Erotopægnia Gellio citata cus
calotechnos bon⁹ cacotechnos mal⁹ artifex Et texitechnos: Pli. 34. enucleat⁹
artis labefactator: ſiue vt aliis cacizotechnos artis ſuæ ĩprobator.

VErſura flexus a uertẽdo notiſſima: & uerſuti quo- Verſura
rum mentes ad malitiã vertuntur/& innata uer-
ſutia: Sed uerſura quoq; a uertendo dicitur credi-
toris mutatio: contracto debito mutuaticæ pe-
cuniæ/in ſolutione primi debiti: nam uertere eſt
mutare: Maroniana uenus æneid. primo: Quæ
te genitor ſententia vertit: Verſuram facere in- Vertere
quit Feſtus/mutuam pecuniam ſumere ex eo di
ctum eſt ꝙ initio qui mutuabantur ab aliis non
ut domum ferrent ſed vt alii ſoluerent: velut verterent credito-
rem ideſt mutarent: vnde vertere ſolum decoctores dicuntur cum Vertere
ob ingens æs alienum mutant locum: quiq; vltroneum ſibi exilium ſolum
indicunt. Eſt & verſura & verſus in re ruſtica. Plinius (omitto cæte- Verſus
ra) de arboribus arbuſtiſq; diſponendis. xvii. Aſpectu grata quo-
cunq; modo intueare in ordinem ſe porrigente verſu: nam uerſus
in poetica notiſſimi: habet & ſuos uerſus oratio proſaica & quolibet
ſcriptio uulgus lineas uocat.

¶ Vligo naturalis terræ humor ab ea nunq̃ recedens. Inde uligi-
noſus ager qui ſemper humidus eſt. Verg. Geor. ii. Pinguis humus
dulciq; uligine læta. Plinius. xvii. Arbuſtat agros Venetia ſalice pro
pter uliginem ſoli: & . xxxvi. Et ſiccati conduntur q̃ minimum uligi-
noſo loco. M. Varro in re ruſtica. Non ſolum ea uligo lanam corrũ- Lana cor-
pit ouium: Sed etiam ungulas ſcabras fieri cogit. rumpitur

¶ Viuera e muſtellarum genere animal paruum Gale dicta qua in uligine
aucupio utuntur puelli: impoſita ſummis longuriis ſcutella / illã fu-
niculo adalligatam in foramina parietum vbi nidificantur aues im
mittunt: quæ vbi introrepſit pullos paſſerinos columbinoſq;: nam
magiſtra admorſos extrahit. Sunt & maiores ictides appellatæ/ma- Ictides
gnitudine melitenſis catelli albicante uentre/ſicut uiueris ac oſſeo
quidem (ut fertur) genitali.

¶ Volſellæ a uellendo inſtrumenta quæ forpiculæ forficulæ ue

e ferro argentoq̧ & orichalco in vſu mulierū pſertim/ad vellēdos pi los e ſūmo frontis & capillorū diſcrimine/Interſtitioq̧ ſuperciliorū/ ac tota facie:& ceruice: Plautus in Curculione: Atq̧ ita me volſellæ pecten/ſpeculū calamiſtrū meum bene amaſſent:nam & chirurgici ſuas habent uolſellas e ferro quibus appræhēdunt oras vlcerum/li-

Cancri curatio namenta/paniculos: & alia: Celſus libro.vi. de cancri curatione qui incole naſcitur:deinde inquit oræ volſella præhendendæ/tum quicquid corruptum eſt excidendum:Idem ſeptimo:Horum extre ma lingua volſella præhendenda eſt: nec quicquam cōmodius eſt quam volſella præhendere/ſub eaq̧ quod volumus excidere: Simi les his ſunt aurificum volſellæ quibus utuntur in primis anularii ad gemmas & bracteolas præhendendas.

℄ Vitrearii qui vitro operantur:huius originem tradit Pli.xxxvi.q & ex maſſis inquit rurſus funditur in officinis tingiturq̧:& aliud fla- tu figuratur/aliud torno teritur/aliud argenti modo cælatur:Sido- ne quondam his officinis nobili:Si quidem etiam ſpecula excogita uerat:Maximus honos in candido tranſlucente q̄ proxima Cryſtal-

Catine li ſimilitudine:id præſtat incoctum alumen Catine vulgo quod di- cunt:at ſulphuri concoctum ferruminatur in lapidem.

Narīū pili ℄ Vibriſſæ pili in narib⁹ hominū dicti/q̧ his euulſis caput vibrem⁹ Vibriſſator & vibriſſatrix dicentur qui in cantando vocē criſpant: Nam vibriſſare veteres dicebant vocem in cantu criſpare dearticu lareq̧:Titinnius ſi erit tibi cantandum facito vſq̧ exuibriſſes.

℄ Vigiliæ inter mala habentur:Plinius de ſpodio Collyriis oculo- rum nimium vigilis fatigatorum apta putatur idem vigeſimo ſexto inter mala vniuerſi corporis vigiliæ ſunt pleriſq̧ / harum remedio monſtratur panaces Clymenos: Ariſtolochia/& odore & perunctо capite:Vigiliæ caſtrorum excubiæ notiſſimæ:& vigiliæ noctis quat-

Caſtrorū tuorq̧ horæ: Vigilias nr̄i chriſtianæ philoſophiæ religioniſue Sacer-

Noctis uigiliæ dotes vocāt dies aliquot pfeſtos ieiunio dicatos/olim puigiliis:nūc pleriſq̧ noſtrum oībus:nā puigilare(vt illi) Sed uigilare graue eſt.

℄ Vermina dolores ventris ac uiſcerū quoq̧ cum quadam minuta

verminari punctione preſſuraq̧ quaſi a verminibus mordeatur.Vnde Vermi

vermīatio nari torqueri Nonio/vt inde dicta videri poſſit in iumentis vermi- natio:niſi potius a vermibus quādo is morbus puſtulis vlceroſis ſer pit/& exuiceratus locus ſimile quid vermibus oſtendit. Et pueros quoq̧ verminantes legimus vt in ipſis etiam dici poſſit verminatio

Elmīthes Lumbricis & Tineis quas Elminthes dicunt infeſtātur:vel latis/vel terretibus quæ plurimum pueros exercent: & modo inferioribus/ modo quod fœdius eſt ore redduntur:vermium figura Aſcaridas

vocant in recto vel maxime inteſtino/ſicut in graciliore teretes inuentas. Nam Celſo libro ſexto vermes in auribus naſcũtur qui protrahendi ſunt inquit oriculario Specillo/& ſi nimis intus medicamẽtis enecandi: ut poſtea tamen educantur: Martiali in apophoretis de auriſcalpio auris verminans prurigine moroſa dicitur: at Plinio decimo ſeptimo in arboribus earumq́ pomis vermiculatio.

¶ Vomica a vomendo tumor ſanioſus purulentuſue: Vnde Satyrico poetæ: putres Vomicæ: & Serenus: ſunt inquit odio quos dira vomit natura tumores: Vomica qualis erit: hinc Tranquillus Auguſtum Cæſarẽ ſcribit Iulias & Agrippã nõ aliter appellaſſe q̃ tres vomicas/aut tria carcinomata ſua Plinio aũt libro trigeſimo tertio: Vomica dicitur lacuna receptaculũ. Eſt & lapis ait in his neuis cuius vomica liquoris æterni: Argentũ uiuũ appellatur: Hinc Plautinus Sagariſtio in perſa crumenã/vomicam dixit Vomicaſt: preſſare parce/nam vbi quis mala tetigit manu dolores cooriuntur: & cũ Toxilus ſecari iubeas dixiſſet Tum ſagariſtio: metuo ne ĩmaturã ſecẽ/ne exibeat plus negocii nam vomicæ finis eſt vt rũpatur: Audio philoſophos naturales dicere nullum eſſe principiũ vnde vomica incipiat: ex quo difficilis eius fit curatio: veluti in rotundis ulceribus/de quibus Aphrodiſæus in problematis: A Nonio vomicæ loca concaua uetuſtate obeſaq́ nuncupantur. Argentũ uiuum

¶ Vnguis oculorũ uitium onyx græce dicitur: cum pars in eis quæ cornea vocatur Sugillato liuoriq́ ſimilis efficitur & figura unguis/omnino pterygiũ in oculis alius erit morbus de quo ſupra. Et ſi Celſus libro. vii. vnguem in oculis pterygium nominat. Onix Pterygiũ

¶ Veternum torporem & ignauiam dicũt ex ocioſo ocio: vnde veternoſum dicẽdi genus ignauum & ſomniculoſum vocat Sidonius in epiſtolis: Sed & Lethargum marcoremq́ hoc ipſo nomine quidã intelligunt: hinc Feſto Pomp. Veternoſus grandi ſomno oppreſſus: At. M. Catoni hydropicus. Gen⁹ dicẽdi ueternoſum Letharg⁹

¶ Vmbilici ad gẽmas compræhẽdendas quas perforare nolumus Pli. xxxvi. de Beryllis: Alios conuenit non oportere perforari quorũ ſit abſoluta bonitas: umbilicis ſtatim ex auro capita cõpræhendentibus: ideoq́ Cylindros ex his facere malunt q̃ gẽmas: quoniam eſt ſumma cõmendatio in longitudine: nam eidem Plinio. xviii. de uentorum ratione paruus circulus eſt umbilicus. Vnde libro. xvi. in robore pilularum uocat umbilicos candicantes: umbilici quoq́ in libris/in lupinis inter oſtrea habentur: in homine umbilicus inteſtina ligat & continet: procidere is prominereq́ interdũ ſolet: vnde prominens prociduuſq́ umbilicus: Idem Plinius. xx. de portulaca: In Hydropicus

fantium cerebro imponitur umbilicoqꝫ prociduo: prominet autem modo ex inteſtino: modo ex omento modo humore aliquando ſpiritu. Sed & caro interdum increſcit vt ſcribit Celſus libro ſeptimo:

Omphalō Omphalon græci vocant: inde exomphalon nō ſine tumore & Meſomphalon vt medium umbilicum terræ Parnaſum dicunt veluti

Parnaſſus umbilicus: medium: cētrumue hominis eſt circino (ut patet) ab eo

medium ad extrema pedum manuūqꝫ circūducto de quo Vitruuius.

terræ ℭ Viriculum græci Ceſtron uocant genus miſſilis ſeliue bello perſico inuenti vt refert Suidas: Sed & ſtilum quoqꝫ dicemus in uſu pictorum ad encauſticen: Plinius. xxxv. In Encauſtice pingendi duo fuiſſe antiquitus genera conſtat cæra & ebore/ceſtro ideſt uiriculo:

Ceſtra nam & Sophocles Ceſtram pro ſtimulo ſiue ſtilo dixit/ut refert Pol-

Mugil piſcis lux κεστρον Beronica: & κεστρεὺσ mugil piſcis: illa a uarietare remediorum ut diximus: Hic quaſi ſtili modo quoſdam ut ille inquit mœ-

Mœchoꝝ pœna chos intrat publica athenienſium pœna/ut raphanus: Noſtri materiarii Terebras craſſiores Viriculos uulgo dictitant: At fœminæ inter ornamēta & monilia fere ſuas habent uiriolas. Sceuola de au. & argen. leg. lib. xxxiiii. ff. Ex ornamētis: lineas duas ex margaritis: & uiriolas ex ſmaragdis & eodē libro: Vlpianus ornamēta muliebria ſunt qbꝰ mulier ornaꝛ ueluti in aures armile: uiriole anuli: p̄ter ſignatorios: & oīa quæ ad aliam rē nullā paranꝛ niſi corpis cenādi cauſa.

ℭ Vribouum feratum genus a montibus in quis diuerſantur peculiares germaniæ ut ſcribit. C. Cæſar in cōmentariis rerum ſuarum:

Error multorum his uulgus imperitum bubalorum nomen imponit/cū omnino alii ab uris ſint bubali: Vris inquit Solinus taurina cornua adeo proten-

Bubali duntur ut inter regias menſas ob inſignem capacitatem poculorū uicem præbeant: Plinius. xi. Vrorum cornibus barbari ſeptentrionales potant: Vrnaſqꝫ binas: capitis unius cornua implent.

ℭ Verucula parua ueluti uerua: & laminæ: batilliue / e ferro quibus fabrorum plurimi utūtur ad ea quæ in caminis & fornaculis uerſanda mouendaqꝫ ſunt: Pli. xxxiii. de ſpuma argenti: Ex catino ſublata ueruculis ferreis: atqꝫ in ipſa flamma conuoluitur ueruculo ut ſit modici temporis: uerruculæ uero a uerrucis ſunt de quibus diximus/ſedē quoqꝫ infeſtant: Idem Plinius uigeſimo ſecundo. de Silphii radice/ uerrucæ ſedis crebriore eius ſuffitu cadunt.

ℭ Veſticipes ueteribus dicebantur puberes/quoꝝ genæ lanugine

Inueſtes & barba ueſtiebantur: ſicut inueſtes impuberes: quibus nūdū ueſtis hoc eſt barba malas ueſtit Apuleius ī apologia magiæ: Inueſtē a nobis accepiſti: ueſtipicem illico reddidiſti: Gelliꝰ. v. Arrogari nō pōt niſi iam ueſticeps: Feſtus/Veſticeps puer qui iam ueſtitus eſt puber

tate/e contra inueſticeps.

Varices & Variculæ in cruribus preſertim uenæ plus ęquo rumeſcentes & obtortæ/Vnde Varicoſus/Cirſas Hippocrates uocat/Lui cirſias Ariſtoteles: In temporibus quoq; in uētre teſtibus/inguine/turgeſcunt vt tradit Celſus Inde Cirſion cauliculus Plinio .xxvii. q̄ uaricum doloribus medeatur. Cirſa Iria

Vrticæ herbæ notiſſimę foliis/ineſt aculeata mordacitas & Silueſtris maxīe: cui & caulis mordax eſt: & folia fimbriata. Cū gignit̄ inq̄t Pli.xxi. mordax nō eſt ſolib⁹ lanugo vires accipit/mirſiq; pfecto uideri poteſt tactu etiam leui pruritum puſtulaſq; confeſtim aduſto ſimiles afferre: ferunt primo uere teneram adhuc/in cibis nō ingratam/nō inutilem ad pellendos totius anni morbos : nam plurimis ſcatet remediis vt idē oſtēdit uigeſimo ſecūdo. Eſt & piſcis marin⁹ eo nomine cui vis pruritu vt illi mordax nā tactus uredinem mittit. Piſcis vrtica

Vſtrigo: uredo: urigo/ab a effectu vrendi.

Vermiculatus apte & minutim īterſectis tabellis: punctuliſq; cōcinatus ab effigie vt uolunt uermiculi: Vñ Emblemata uermiculata Et Plinius .xxxv. Vermiculatiſq; ad effigies inquit regum & animalium cruſtis: Cicero de oratore Pauimento atq; Emblemate uermiculato Nonius Marcellus minutum interpretatur.

Vepreta Senticeta: Spineta: Dumeta: Ar Mar. Ciceroni pro Sexto Veprecula: Nam Vepres: Spinæ: Sentes dumiq;.

Viridatii vlpiano Iureconſulto ſerui curantes hortos : quæ viridia Ciceroni: Macrobio Cecilio: vitruuio dicuntur. viridia

Verſoria inſtrumentum dicetur nauricum quo naucleti facile ītelligebant/qua ab parte cœli adflarent venti: & an ſoluēdum eſſet Plautinus Eutycus in mercatore: Hinc uentus nūc ſecundus eſt: cape modo uorſoriam: Hic Fauonius Serenus eſt : hic Auſter imbricus/vt ſit uerſoria a uertendo : quod in pyxide uidemus poteſtate magnetis & ſtiluli ferrei qui gnomon: monſtrantis latus cœli & ex aſpectu chartæ illius nauticæ poligrammæ mare & clima in quibus ſint: Amalphis urbs eſt maritima in pecentinis cuius Ciues Magnetis uſum nauigantibus primi (vt fama eſt) monſtrauere: Quod cōmonuit amicus noſter Alexander Gaboardus Parmeñ. ex Antonii Panormithæ uerſu. in vrbis eius laudē: Prima dedit nautis uſum magnetis Amalphis: antiqui autem Vorſariam dixere. quam nunc uerſoriam: poſtq̄ Scipio Africanus o/literam in e/pronunciaſſe primus dicitur in uortice & uorſu: ac ſequuta ætas in aliis quoq;. vorſoria O in e

Virgata ueſtis a virgis purpureis in ea intextis quas græci Pary-

Pariphos phos uocent/ Vnde Vergilio ſagula virgata: quo loco grammatici
purpurea interpretantur: ꝙ virgæ lingua gallica appellaretur pur-
pura: At Seneca Tigrides virgatas nuncupat quia maculoſæ ſunt.
¶ Vngulatas veſtes ab unguibus ſunt qui velint ex ſplendore & co
vngulus lore alii ab ungulis: hoc eſt anulis tanq̃ anulatas dixeris vngulum
anulus namq; oſci vt inquit Feſtus: ſiue priſci vt Plinius anulum uocarũt.
¶ Volutabrum vergilio & Diuo Hieronymo de ſuibus proprie cũ
in cœno uolutantur: namq; id eos delectat ueluti animalia veterina
a iugo a uectura & canes a curſu a uenatu uolutatio iuuat.
Inuoluu- ¶ Voluox animal prærodens pubeſcẽtes uuas: Inuoluulum Con-
lus uoluulumq; alii vocant in fronde cum racemulo ſeſe inuoluentem/
Conuol- de quo Plinius .xvii. Et Mar. Cato Plautus in Ciſtellaria Inuoluulũ
uulus quæ in Pampini folio intorta implicat ſe.
valgiolus ¶ Volgiolum quod ut alii valgiolum inſtrumentum dicimus ad
coæquandum & complanandum: Plinius de cupreſſi ſemine: ſeri-
tut inquit menſe Aprili terra æquata Cylindris aut Volgiolis den-
ſum terraq; cribris ſupercernitur pollicis craſſitudine.
Agrippæ ¶ Vopiſcus e geminis ſuperſtes altero mortuo appellatur: Agrip-
Ceſones pæ nati pedibus antedũctis vt iam dictũ eſt: Cæſones ceſo ſectoq;
matris utero falſum eſt eam peperiſſe cui mortuæ filius exſectus eſt
tergemini inquit Paulus libro .L. ff. & eidem ter enixa etiam videtur quæ Ter-
Poſthumii geminos peperit: Poſtumi humato iam patre: Manii mane Lucii
Manii luce Crepuſci increpuſculo geniti. Duplicis ſexus hermaphrodi-
Lucii ti: ſed eius tamen habendi qui in eis præualet vt tradit Vlpianus
Crepuſci de ſtatu hominum: libro primo. ff. Sunt hæc quidem inter minuti-
as: Sed non omnibus tamen (etiam ſi philologis) diſplicitura.
¶ Vola ueſtigium medii pedis concauum Plinius vndecimo uola
homini tantum exceptis quibuſdam: namq; & hinc cognomina in
Roma- uenta Planci Plauti Scauri Panſæ: ſicuti a cruribus vari vatie vatie-
norum ni: Sed & palmam manus uolam appellari non eſt qui neſciat.
cognomi- ¶ Valgia Fulgentio placiadi ſunt labellorum obtortiones in ſuſpi
na ratiõe factæ: vnde Petronius inquit obtorto ualgitur labello: Plau-
tus in Milite Maiorem partem videas valgis ſuauiis: Neuius valgus
veternoſus genibus magnis: talis turgidis: nam valgi in diuerſum
vari actis qui ſunt ſuris appellantur: vt vari icurua crura habentes autor
Feſtus ex Aurelio: Plinius vndecimo Sicuti a cruribus vari vatiæ va
vatiæ tieni vitia nam vatiæ crura habent in exteriorẽ partẽ detorta defle-
vatieni xaq;: unde uatieni æque uitioſi: vatiniiq;: ſiue pedes obtortos extror
ſum vt alii nam Mar. Varro in libris linguæ latinæ Siquis puerorum

per delicias in qt pedes male ponere atq; imitari, Varias ceperit hos corrigi oportere: quos noſtrates vulgo mutatione litteræ Vacinios dictitãt: Aptius tñ in cruribus ſunt hæc uitia Plinio quo diximus libro: penſitent Varronis verba doctiores. Vacinii Varronis locus

℄ Veruina iaculi genus lõgioris aliis verutũ inquit placiades; Fulgentius/Galbius Baſſus in Satyris Veruina cõfodiẽde ne te nauci facio: Plaut⁹ ĩ Bachidib⁹ ſi tibi ẽ machera & nobis Veruina ẽ domi. Verutum

x Enodochia publica loca ĩ qbus peregrini: aduenæ pauperes cũ primis: vel ſani vel ĩfirmi hoſpitaliter recipiunt vlla abſq; mercede: xenos hoſpes δοχεον receptaculũ q curã loci habet & recipit xenodochus appellat: Alexãder Gaboardus parmenſis bonarum litterarum ſtudioſis. Olim admonuit xenodochia primum inſtituta fuiſſe ab Hyrcano hyeroſolymæ rege quibus aduentum ſuſciperet pauperum peregrinorum: Aegeſippo in primo referente. Xenos Xenodochus

℄ Xenius hoſpitalis hoſpitii præfectus: Vñ xenius Iuppiter q p̃eſt hoſpitib⁹ de quo Vergilius Iuppiter hoſpitib⁹ nã te dare iura loquũtur: meminit & Dion & Strabo: hoſpitib⁹ equidẽ eorũq; bonis & honoribus ſũma ratio & inuiolata fides habenda: hinc meriro dixerim Aurelianũ Cæſarẽ nouũ ſupplicii genus cõmẽtũ in eũ q cũ hoſpitis ſui vxore adulteriũ cõmiſerat/nã duarũ arborũ ſũmas partes inflecti illiſq; pedes militis deligari iuſſit ac ſtatĩ dimitti/ut ſciſſus ille fidelis adulter utrimq; pẽderet: xenia munuſcula ſaturnalitia q̃ hoſpitibus & amicis donabantur: de quibus luſit Martialis a græcis conſuetudine accepta vt ĩnuit: Vitruuius lib. vi. & ſupra diximus: Apuleius aſini aurei ſecundo/mittit mihi Byrrhena inquit xeniola porcũ optimum/& quinq; gallinulas/uini cadum ætate præcioſi. Vergi. locus. Adulterii pęna aſpꝛima Martialis græcos imitatus Xenia

℄ Xeria quæ ſunt arida emplaſtra dicuntur: q̃ vero liquida Hygrẽplaſtra nominãtur de quibus Galenus & alii medicoꝝ ξηρὸσ aridus ſiccus/Inde xerolibya Seruio a ſiccitate: ξυρὸν nouocula dicitur. Hygrẽplaſtra Xiros

℄ Xerophthalmia ſicca & arida lippitudo cũ nec tumor vllus nec fluor oculis eſt ſed grauedo q̃dam: Plini. xxviii. Sicca lippitudo lumbulis ſuum toſtis atq; contritis & impoſitis tollitur: nam Ophthalmia lippitudo eſt: pollux cauitatem oculorum ex ægritudine vocat ophthalmiam: Lippos qui eo morbo afficiũtur appellamus: Sed & lippi vt lippientes quoq; oculi ipſi dicuntur: Plautinus Toxilus in pœnulo: quaſi lippo oculo me meus herus utit: Ophthalmos græcis oculus. Celſus libro. vi. Eſt etiam genus aridæ lippitudinis xerophthalmian græci appellant neq; tument inquit neq; fluunt oculi Ophthalmia Lippi Lipientes Oculus græce

ſed rubent tantum & cum dolore quodã graueſcunt:ac noctu præ-graui pituita inhæreſcunt:Lippitudini vero lachryma & tumor:craſ ſaqꝫ:& ĩterdũ ſicca pituita dolorqꝫ accedũt:ac nõ nũq̃ exulceratio.

¶Xylon frutex pducens lini genus in ægypto/e quo ueſtes ſacerdotales cãdore cæteras ſuperãtes:nũc cõplures aliæ regiones id genus lini mittũt.Pli.xix.ſupior ps ægypti in arabiã uergẽs gignit fruticem quem alii Goſſipion uocant plures xylon:& ideo lina inda facta xylina:paruulus eſt/ſimilemqꝫ barbatæ nucis defert fructum/cuius in interiore bombice lanugo netur: nec ulla ſunt eis in candore moliciaue præferenda/ueſtes inde ægypti ſacerdoti gratiſſimæ: hæc ille:poſuimus in horto noſtro e ſemine quod in uaſculis continet:& fructum fecit.

Goſſipion

¶Xiphiæ cometæ in cœlo mucronatæ/pcipuo iter cũctas pallore/nullis radiis.Pli.lib.ii.ξιφοσ mucroenſis/Xiphion herba gladiolus Acõtiæ iaculi modo uibratæ ακοντιον haſtã iaculum uocãt.Pogoniæ ab ĩferiore parte iuba longe pmiſſa/in ſpecie barbæ: πωγων barba & mẽtum:Cerarias a cornu effigie:uiſa cũ ad ſalamina pugnatũ eum. Pithetes dolii figura in cõcauo fumidæ lucis πιθοσ dolium:vñ eidẽ Pli.iii.uolumine.Pithecauſa a figlinis doliarioꝶ alii a ſimiaꝶ multitudine quę Aenaria a ſtatione nauiũ Aenee:& Homero inarime.

xiphion
Barba
Cometaꝶ nomina

Onarii Zonaꝶ cinguloꝶ textores factoreſqꝫ:Zonę etiam plagæ & orbis partes quinqꝫ poetis/& aſtrologis cantatiſſimæ:Faſceas Martianus vocat:Lyſizonã athenis Dianam a ſolutione Zonæ appellauerunt:quam primiparæ ſoluunt Dianæ Soluizonæ dicantes:Sed & virgini uxori:Zonam ſoluebat maritus vetere inſtituto:Cinguli vero dicti homines:in loco ipſo ubi cinci ſolet ſatis tenues.

z
Cinguli

¶Zoſter ignis ſacri vlceroſi genus eſt:Plinius.xxvi.Ignis ſacri plura ſunt genera:inter quæ medium hominem ambiens qui zoſter appellatur:& enecat ſi cinxerit:medetur plantago cum creta Cymolia:zoſter zona græcis.Vnde zoſterum in attica locum nominatũ audio:quo Latona ſoluerit zonam ut paritura.

zoſterus
Latonæ zona

¶Zythum potionem ægyptiis in vſu ex frugibus ordeaqꝫ cum primis uocant hinc Columellæ peluſiaci pocula Zythi At Celiã & Ceream in hiſpaniis vt refert Pli.xxii.Ceruiſiam quoqꝫ & pluria genera in Gallia aliiſqꝫ prouinciis:quibus uini penuria.

¶Zygia arbor Carpinus græcis dicitur qꝫ ex eius materia iuga quæ apud illos ζυγα vocitantur/iumentis comparant: vt tradit Vitruuius libro.ii.Plinius.xvi.de acere. Tertium inquit genus Zygiam

Iuga

rubentem fiſſili ligno cortice liuido & ſcabro. Hoc alii proprii ge-
neris eſſe malunt: & latine Carpinum appellāt. Iuga autem eadem Carpinus
quæ & tranſtra in nauibus. Vergilio Aeneid. vi. quæ per iuga longa
ſedebant. Vbi Seruius interpres græce inquit dixit. Zyga enim di- zyga
cunt quæ tranſtra nominamus.

¶ Zopiſſa viuam picem ex nomine ſignificat: de qua Plinius. xvi.
Et iam prius dixerat. Non omittēdum apud eoſdem Zopiſſam vo- zopiſſa
cari deraſam nauibus maritimis picem cum cæra/nihil nō experien-
te uita/multoq; efficaciorem ad omnia quibus pices reſinæq; pro-
ſunt videlicet adiecto ſalis callo: pix autem liquida in europa e teda Pix
coquitur naualibus muniendis multoſq; alios ad uſus/lignum eius
conciſum furnis vndiq; igni extra circūdato terra: ut primus ſudor
aquæ modo fluat in canali. Hoc in Syria Cedrium vocatur: Cui tan Cedrium
ta uis eſt ut in ægypto corpora hominum defunctorum eo perfuſa
ſeruentur: Sequens liquor craſſior iam picem fundit/quæ rurſus in
cortinas æreas coniecta aceto ſpiſſatur: & coagulata Brutiæ accipit Brutia
nomen: doliis dūtaxat vaſiſq; cæteris utilis. Eſt & pix foſſilis qualis
olim in Apolloniatarum agro: ut refert Theopompus: Et Vitruuiꝰ
viii. ſcribit Zacyntho & circa Dirachium & apolloniam fontes fuiſ- Picē fons
ſe qui picis magnam multitudinem cum aqua vomerent. euoluens

¶ Zamiæ nuces pineæ quæ ſe in arbore ipſa diuiſerūt: eſt autem ui-
dere aliam matureſcentem cum alia decerpitur ita vt nullo non mē
ſe matureſcant leduntq; cæteras niſi detrahantur: ζημιῶ. damnum zemio
infero ledo ζημία dānū/leſio: Hinc Plautinus Euchio/Ibi onerat ali
quam zamiam: Et earum quoq; genus tertium Apinum uocāt e pi-
cea ſatiua cute verius q̄ putamine ut refert Plinius. xv. Hermolaus
Sapineum caſtigabat: Vnde nucem ſapineam Columella uocaue-
rit: Vt Apinæ ab apina ciuitate Apulie quæ euerſa a Diomede ī pro prouerbiū
uerbium venerit appellatæ potius credi debeant. Eſt & quartum ge Hinc Mar
nus quod e pinaſtris Pithyida/alii Pithyina dixere: præcipui reme- tialis
dii aduerſus Tuſſim: In melle decoctos nucleos Taurini Aquicel- Sunt Api
los uocant. næ tricæq;

¶ Zomidion græcis iuſculum: nam zomos ius dicitur: Vnde Oxy- Oxizomū
zomum condimentum e iure non ſine aceto; barbaris in uſu maio-
re q̄ latinis.

¶ Zoophyta mediæ quæ ſunt naturæ inter plantas & animalia græ
ci appellant.

FINIS.

HAbes candidiſſime lector/quæ farraginoſa alie-
no ſtomacho volentes tamen digeſſimus : vt ſi
non omnibus/quod difficilimum eſt : at paucis
deſiderantibus parte vel una ſatiſfaceremus:q-
bus noſtra etiam ſubruuida/ut humani ſunt affe
ctus/diſplicere non poſſunt. Et ne illa ipſa ueluti
ſubcognita reddidiſſe nominetenus olim uide-
remur. Conferes hæc pauca ieiuna illis quæ mul
ta & ſucci plena litteris ante nos alii mandaue-
runt:& dices:ſcio/quoniam mens præſaga eſſe ſolet : quo Grapal-
dus arbuſculas in magna & denſiſſima ſilua. Verum nec omnia/nec
eadem omnia ubiq; ſunt:neq; uile (ut optime noſti) ſemp eſt quod
uile eſt:quæq; uni uilia ſordent/non omnibus ſordent. Etiam ſi Ab
aliis quædam in noſtrum uſum ſint accepta:quæ quidem omnia fa
cillime uertere potuiſſem. Sed fidei ratio quãdoq; habenda fuerat:
nolui enim quod aliquibus interdum euenit/ex una duplicem im-
prudens facere uerſuram. Facilius ad hæc ſua quiſq; (ut uoluimus)
agnoſcet:quæ ſi reddenda fuerint/minore diſpendio/iniuria/dam-
noq; ut eadem reſtituentur. Sed quid ſi moueat cornicula riſum?
Fœnerãtur profecto in re litteraria pleriq; omnes : & nullo quidem
ſæpius impẽdio:at multa cum ingratitudine ſuppreſſo nomine eo-
rum a quibus fœnerantur. Rimari autem non æque Lexeon etymo
logias appoſuimus/ quarum refertiſſima habentur uocabularia:q̄
Dictionibus poſitis addere ſententias:& alia ſcitu iucunda utiliaq;
ad rem facientia in quotidianum uitæ uſum recepta in quotidianis
ſermonibus/occurrentia/recipiendaq;. Aſſequi etiam maximo ſtu-
dio adhibito non potuimus quin eadem aliquando bis dicerentur.
Cõmunem errorem uitio mihi ne uortas : & ſcias/nunq̄ nimis dici:
quod dictum haud obeſſe poteſt: Vtcunq; ne ſpreueris oro/poſtq̄
boni ſcripta ſunt:& memineris patrocinari ubicũq; patrocinio opus
fuerit/die ſaltẽ a momulis mihi non dicta:nec enim ſpero ingenuos
Sed nec opto ſubmuſſantes uitiligatores. Vale cum bonis.

Alexander Gaboardus Parmeñ.M.D.Thomæ
Plouatatio Piſaurenſi Iureconſul. Inte-
gerrimo pro morte Grapaldi.

Romuleo ſermone potens.ſermone Pelaſgo
Vade iacet Marius.Quæ iam tibi parma ſuperſunt?
Quæ tibi uota manent miſeræ? Sic dira ſororum
Penſa trahunt? heu quænam ſæcula longa rependent
Hoc tãtum Crudele nephas? modo fata triumphant.
Sæua Cothurnato patriam ſpoliaſſe poeta.
Quem celebrant uates.claræ uirtutis alumni/
Laurea pontificis cinxit cui tempora Iuli.
Grande aliquid ſpondebat.n.ni fata fuiſſent.
De Mario vanos ducunt tamen ipſa triumphos.
Namq; locos ſubit ille pios.carpitq; Quietem
Elyſiam: aut celſo uiuens modo culmine Diuum
Veſcitur ambroſia perdulci nectere felix
Aetherna hæc præſtans terris monumenta. uigebit.
Vatibus egregiis nequeunt fera fata nocere.
Sic erit & Marii fatorum ſola ſuperſtes
Gloria.Non cineres comitatur fama ſepultos
Clare Plouataci.Semper uiret inclyta uirtus:
Te quoq; quem nobis facundia.candor:& ardens
Iunxit amor/facient deſcripta volumina legum
Perpetuum.tollentq; tuum ſuper æthera nomen:
Conſilio virtute potens.Indagine rerum.
Ore meletæo Iuris dum ſcribis utriſq;
Oſtendis patriam conſultis nomina.uitas/
Enumeras legum ſeruato pondere ritus
Maiorum conſulta canens/pia iura regentum/
Dignus es Euboicæ uatis tranſendere in æuum/
Et phrygios æquare ſenes/dignuſq; locari
Inter Ariſtides Rhadamantos.atq; lycurgos
Quom tibi.Fas.Leges.Ius.Rectum.Clare refulgẽt.

¶ Eiuſdem Alex. Gaboardi Epit. in Grapal.

Dic hoſpes? Marium Parmæ vidiſſe iacentem:
Hunc ſuperis donans ſuſtulit Vrania.

Petri Perini Turcellani Epit. in Grapal.

Hic ſitus eſt Marius: pulchras conſtruxerat ædes
Ingenio: Cœlum nunc ſua tecta dedit.
Deſcripſit flores/Animalia/Balſama/fructus
At nunc cum ſuperis ueſcitur Ambroſia.

¶ Impreſſum Venetiis per Alexandrum de Bindonis.
Die vltimo Ianuarii. M.D.XVII.

¶ REGISTRVM.

4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	4
A	B	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q
4	4	4	4	4	4	4	4	5									
r	s	t	u	x	y	z	&	ꝯ									

quĩ. 10. char. 4.

Qui perdit fide͂ nõ pot͂ ultra ꝑdere

Quotidie dãnatur qui semper timet

Hos ego uersiculos feci tulit alter honores
Sic uos nõ uobis nidificatis aues
Sic uos nõ uobis uellera fertis oues
Sic uos nõ uobis mellificatis apes
Sic uos nõ uobis fertis aratra boues

hyppopere le bisacce ouero bolge